BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE ROMA
8
44 - F
7

Dato dal Sig.r Gio: Angelo Cafinelli al nostro convento de Capuc.ni
di S. Albano, con conditione, che non si lievi da d.o luogo

8.44.F.7

INSTITVTIO SACERDOTVM EX·DIVINIS·LITTERIS & VETERVM·PATRVM DISCIPLINA

Auctore
ALFONSO·DE·TORRES
Malacitanæ Eccleſiæ Decano

ROMAE
SVPERIORVM·PERMISSV
M DXCV

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

AD SACERDOTES AVCTOR.

INCIDI olim recens ſacerdos in libellum, qui Stimulus paſtorũ inſcriptus eſt, ex varijs Sanctorũ Patrum ſententijs collectũ à docto, & inſignis pietatis viro Bartholomæo à Martyribus, qui Bracharenſis non ita pridem Antiſtes fuit. Perlegi, vehementerq. ſum admiratus. Tum Pontificum ſiue munia, ſiue onera diu contemplatus, & eorum vicem dolui, & ſacerdotio meo ſum gratulatus. Sed non diu quieto animo eſſe licuit: Sacros enim reuoluens libros, Sanctorumq. Patrum volumina lectitans, cognoui tandem, etſi Presbyter Epiſcopo[redacted] ordinis poteſtate, tum etiam iuriſdictione ſit inferior, vtrumque tamen vinculis, ac legibus non ita diuerſis, diſſimilibusue obſtrictum teneri. Quod quidem cum ſæpe numero diligenter animaduertiſſem, ſenſi demum onus, & ſacræ molis pondere oppreſſus, ingemui, illi me ſuppoſitum oneri videns, quod vel Angelici humeri reformident. Et quæ alieno capiti incumbens ſarcina mihi e longinquo proſpicienti metum incuſſerat, eam cum mihi quoque deinde ſenſiſſem impoſitam, varie animo agitari cœpi. Tandem, tamquam abſterſis ſquamis, vidi lucem, &, qui me diuitem antea, & opulentum exiſtimaram, idem me rerum omnium egenum, & plane nudum aſpexi. *Apoc. 3.* Alijs litteris, quibus deditus eram, illico relictis, ijs ſtudijs, quæ ſacerdotem decent, penitus me totum addixi, & quaſi accenſa lucerna, quæ mihi deerat, drachmam quærere cœpi. Arcem diuinarum literarum a dij, aſſedi ad portam, *Luc. 15.* ſtipem ab introeuntibus petij, non quidem aurum, aut argentum, ſed vires, quibus ſurgerem, quibus ſtarem, quibus ab ignorantiæ imbecillitate recreatus, ipſorum etiam manibus ſublatus in ea ingrederer penetralia, *Act. 3.* in quibus Deus opt. max. Dei filius dominatur, perinde atq. in aurea ſella in ſumma ara a ſacerdotibus collocatus. Sacris etenim libris, Sanctorumq. Patrum voluminibus exacte reuolutis, ex varijs, vti ſeſe ſparſim offerebant, locis de Sacerdotis officio contexui librum, quo, non ſecus ac ſuaui, & ſalubri vnguẽto, meis mederer vulneribus. Quibus inunctis, cum aliqua mihi ſpes affulgeret, viderem q. non paucos eadem labe ſi non confectos, certe affectos, emittere librum decreui, vt ſaltem ſacerdotes egentes habeant ſine magnis laboribus, aut expenſis in vno codice, quod ex multis, minimeq. vulgaribus, ego

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE
BIBL. CAP.

licet inter alia vocationis meæ ſtudia ſatis occupatus, non cum modicis lucubrationibus, & vigilijs, in vnum collegi. Quod quidem eo ſecurius feci, quod de meo nihil præter materiarum diſpoſitionem, aliquotq. notulas haberet, Sanctorum Patrum ſententijs totus conſtaret. Reliquum eſt, vt è profundo quaſi ſomno obliuionis experrecti,
1. Petr. 2. O gens ſancta, O Regale ſacerdotium, quæ noſtri muneris ſunt, diligenter expendamus, quo in gradu dignitatis à Deo locati ſumus,
Pſa. 75. ad quæ ſacrificia inſtituti. Nam ſi terribili, & ei qui aufert ſpiritum Principum Deo tremendum planè ſacrificium nos offerre conſideremus,
Coloſ. 3. veterem hominem exuamus neceſſe eſt cum actibus ſuis, & quaſi iam cælo tranſlati, ac ſupra humanam naturam poſiti, & noſtris affectibus exempti, velutq. cæleſtes cæleſtia ſemper meditemur. An non Chriſti nos milites? non Chriſto vinculis arctiſsimis obligati? non a
Iſ. 51. Chriſto angulari lapide exciſi? Digne igitur, & caute ambulemus
Eph. 4. ea vocatione, qua vocati ſumus, ne ſi deſidere in medio itinere cœperimus, interim hoſtis noſter antiquus bonarum cogitationum ſemini
Mat. 13. infelix aſpergat lolium, quod & triticum, dum in herba eſt, ſuffocet, &
Dan. 8. ipſum poſtremo in ignem abijciatur. Properemus antequam vires comparet, ac robur contra iuge ſacrificium, ne auferatur à nobis propter peccata noſtra, & locus ſanctificationis deijciatur; ne cauſa no-
Mich. 3. ſtri Sion vt ager aretur, & Ieruſalem quaſi aceruus lapidum ſit, &
Prou. 22. mons templi in excelſa ſiluarum, vt Diuinum miniſterium nobis concreditum ad terminos antiquos, quos poſuerunt nobis Patres noſtri reſtitutum, purè, ſanctèq. ad extremum vſq. vitæ finem peragamus.

AD

AD LECTOREM.

LIBER *hic, vt in ipſo aditu, quidquid eſt intus, tibi ſit exploratum, in quatuor partes eſt diſtributus. Prima de Sacerdotis agit inſtitutione, dignitate, poteſtate, & officio, item de Miſſa, de Sacramentis adminiſtrandis, de antiquitate, auctoritate, & vſu diuinorum officiorum, & cærimoniarum, rerumq. ad ea peragenda pertinentium. Altera de moribus, ac vita Sacerdotis ex Apoſtoli præſcripto, deque eius exteriori, atque interiori homine componendo pluribus tractat. Tertia de rebus Sacerdoti prohibitis, ac de pœnis transgreſſori à iure, vel ab homine impoſitis, vel imponendis differit. Quarta de morte boni, & mali Sacerdotis pauca refert. Hæc omnia & inſcriptionibus, & locis communibus digeſta ſunt, non tamen ita accurate, vt nonnulla ad diuerſa capita nequeant reuocari; & aliqua forſan alienis locis inuenies. Quod tu deſines vitio vertere, ſi eam eſſe conſideraueris virtutum connexionem, vt aliæ ſine alijs conſtare integre non poſſint. Et rerum potior, quam ordinis ratio habita eſt. Omiſi breuitati conſulens multa, quæ ad præſens negotium pertinerent, ſiquidem ipſi libri ijs de rebus apud S. Cyprianum, S. Ambroſiũ, S. Hieronymum, S. Auguſtinum, S. Gregorium Magnum, S. Gregorium Nazianzenum, S. Ioannem Chryſoſtomum, alioſque ſanctos Patres noſtros extant. Ex amœnis, & patentibus campis ſatis fuit legere floſculos, ex quibus, modo velit, tantum ſibi quiſque conficere mellis poſſit, quantum & ad neceſſarium vſum, & ad delicias ſit ſatis. Quod ſi nonnulla hic aliter citata offenderis, atque in decretis Gratiani, Burchardi, Iuonis & aliorum leguntur, id ob eam cauſam factum eſt, quia de fonte potius, quam de riuulis hauriens archetypos ſequutus ſum; exceptis quibuſdam, quæ, quoniam ſuis in locis non ſunt reperta, ex auctoritate illa referentium, & fide hic exſcripta ſunt.*

CAESAR BARONIVS SORANVS

CONGREGATIONIS ORATORII PRESBYTER.

VIR admodũ inſignis, dignus Dei Sacerdos, amicus ſpõſi, & cũ ſponſo manens, atq ob id nunquam ieiunus, iugis conuiua ſapientiæ, idemq. amator ſponſæ, fecit ei (vt video) murenulas aureas, vermiculatas argento: iſtud ipſum ſpõſæ collo plane congruum ornamentum refert opus ab ipſo elucubratum. Per collum enim ſponſæ Dei Sacerdotes, Euangelij prædicatores, myſticè ſignificari, Sanctus Gregorius Magnus in primis admonet: etenim cum ſit caput Eccleſiæ Chriſtus, qui medij ſunt inter Chriſtum, & populum Sacerdotes, per collum intelligi, certum eſt: per murenulas verò aureas vermiculatas argẽto, quæ aureis, argenteiſque virgulis ſimul iunctis, atque ordine flexuoſo, vna connexis, multiplicatis circulis, ex quibus monilia pendent, collum ambiunt, æque accipi poſſe idem quadripertito ſchemate, ſumma induſtria elaboratum opus, omnes, qui illud ipſum attente conſiderant, puto conſentient. Etenim velut quibuſdam aureis, argenteiſq. virgulis ſimul iunctis, & contextis, miraque varietate diſtinctis, diuinæ ſcripturæ, patrumq. ſententiis vna coniunctis, quadruplici diſtinctione partitum, toties repetito orbe, collum ſponſæ circundãs, monilibus appenſis exornat ex myſticis gemmis illis, quibus Moyſi Dominus Sacerdotale pectus ornari mandauit. Quod verò, qui ad decorem, idem ad fortitudinem cultus colli ſponſæ paretur, vt, quod eſt ornamentum, ſit etiam munimentum, idem, qui dixit Collum tuum ſicut monilia, adiecit poſtea, ſicut TVRRIS Dauid collum tuum, quæ ædificata eſt cum propugnaculis, mille clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium: quamobrem quæ ſunt ab eo contextæ murenulæ, caſdem quiſque iure dixerit eſſe Eccleſiæ propugnacula, & quot in eis ſunt gemmæ, tot eſſe clypeos ad muniendum ſponſæ collum, ipſum Regale videlicet Eccleſiæ ſanctæ Sacerdotium.

CLE-

CLEMENS PAPA VIII.

AD futurãm rei memoriam. Cum ſicut accepimus, dilectus filius Alfonſus de Torres Malacitanæ Eccleſiæ Decanus librum Inſtitutionis Sacerdotum ex diuinis litteris, & veterum Patrum diſciplina, ſummis vigilijs, ac labore compoſuerit, illumque iam à dilecto filio Sacri Palatij noſtri Magiſtro examinatum, & approbatum, ad communem Eccleſiaſticorum vtilitatem in lucem edere proponat: Nos, vt liber prædictus fidelius, ac ſine mendis imprimi valeat, prouidere, ſimulque eidem Alfonſo ſpecialem gratiam facere volentes, ſupplicationibus eius nomine nobis ſuper hoc humiliter porrectis inclinati, ipſi Alfonſo, vt nemo librum prædictũ in toto, vel in parte, etiam ſub prætextu additionum, declarationum, commentationum, aut alias quomodocumque tam in paruo, quàm in magno folio in Vrbe noſtra, totoque Statu Eccleſiaſtico, mediatè vel immediatè ſubiecto, ſine ipſius Alfonſi, aut eius hæredum, vel ſucceſſorum, aut cauſam ab eis habentium ſpeciali licentia imprimere, aut impreſſum vendere, ſeu venalem habere, vel proponere, durante decennio à prima eius dicti libri impreſſione numerando poßit, auctoritate Apoſtolica tenore præſentium concedimus, & indulgemus. Diſtrictius inhibentes vniuerſis, & ſingulis vtriuſque ſexus Chriſtifidelibus, præſertim librorum impreſſoribus, & bibliopolis tam in Vrbe, quàm toto reliquo Statu Eccleſiaſtico prædictis exiſtentibus, ne dicto durãte decẽnio libros huiuſmodi, vt præfertur, ſine ſpeciali ipſius Alfonſi, aut eius hæredum, vel ſucceſſorum licentia expreſſa, ſub quingentorum ducatorum auri de Camera, ac amißionis librorum, & typorum omnium, pro vna ipſi Cameræ, pro alia accuſatori, & iudici exequenti, ac pro reliqua tertiis partibus ipſi Alfonſo, vel eius hæredibus, aut cauſam ab eis habentibus applicandorum, pœnis imprimere, uel impreſſos uendere, aut uenales habere, uel proponere audeant, uel præſumant; & nihilominus dilectis filijs noſtris, Sediſque Apoſtolicæ Legatis, & vicelegatis, Gubernatoribus, Prætoribus, & alijs officialibus, & iuſtitiæ miniſtris Vrbis, & Status prædictorum præcipimus, & mandamus, ut, quando, & quoties pro parte dictorum Alfonſi, uel eius hæredum, aut cauſam ab eis habentium huiuſmodi fuerint requiſiti, pœnas prædictas in contrauenientes irremißibiliter exequantur. Non obſtantibus conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, ac ſtatutis, & conſuetudinibus, etiam iuramento, confirmatione Apoſtolica, uel quauis firmitate alia roboratis, priuilegijs quoque, indultis, & litteris Apoſtolicis in contrarium præmiſſorum quomodocumque conceßis, confirmatis, approbatis, & innouatis, cæteriſque contrarijs quibuſcumque. Volumus autem, ut præſentium tranſumptis, etiam in ipſo uolumine impreßis, manu notarij publici ſubſcriptis, & ſigillo perſonæ in dignitate Eccleſiaſtica conſtitutæ munitis, eadem fides in iudicio, & extra habeatur, quæ haberetur eiſdem præſentibus, ſi eſſent exhibitæ, uel oſtenſæ. Dat. Romæ, apud Sanctum Marcum, ſub Annulo Piſcatoris. Die xiij. Iulij M D XCV. Pontificatus noſtri Anno Quarto.

M. Veſtrius Barbianus.

HAEC DICIT DOMINVS.

STATE ſuper vias, & videte, & interrogate de ſemitis antiquis, quæ ſit via bona, & ambulate in ea; & inuenietis refrigerium animabus veſtris. Ieremiæ c. 6.

TVNC Sacerdos irreprehenſibiliter graditur, cum exempla Patrum præcedentium indeſinenter intuetur, cum Sanctorum veſtigia ſine ceſſatione conſiderat.
S. Gregor. Paſtoralis part. 2. cap. 2.

CAPITA PARTIS I.

Cap. 1. DE ordinatione, & inſtitutione Sacerdotum. folio 3.
Cap. 2. De officio, dignitate, & poteſtate Sacerdotum. §. 2. f. 22
De immunitatibus, & priuilegijs Sacerdotum. §. 1. f. 47
De obediẽtia, debitoq. honore Sacerdotib. deferẽdo. §. 3. f. 55
Cap. 3. De ſacrificij oblatione. §. 1. f. 75
De veſtimentis, vaſiſque ſacris, & linteis. §. 2. f. 105
Cap. 4. De templis, vel eccleſijs, cœmeterijs, oratorijs, & altaribus. §. 1 f. 115
De cereis, aqua benedicta, imaginibus, & reliquijs Sanctorum. §. 2. f. 133
Cap. 5. De ſacramentorum miniſtratione, & ordinum exercitio. f. 138
Cap. 6. De Horis Canonicis, & cantu Eccleſiaſtico. §. 1. f. 153
De Dominicæ diei, & aliorum feſtorum, & feriarum obſeruatione, & origine. §. 2. f. 168
Cap. 7. De orationis puritate, & virtute. §. 1. f. 174
De lacrymis Sacerdotum. §. 2 f. 184
De genuflexionibus, & manuum eleuationibus, & pectoris tunſionibus in oratione. §. 3. f. 189
Cap. 8. De cærimonijs in genere. f. 193

CAPITA PARTIS II.

Cap. 1. DE irreprehenſibilitate, & ſanctitate Sacerdotum. §. 1. f. 199
De intentionis eorum puritate, & fine. §. 2. f. 212
Cap. 2. De ſobrietate, & temperantia; de ſupellectili, cibis, & conuiuijs Sacerdotum. §. 1. f. 216
De ieiunio, de vſu cinerum, & cilicij. §. 2. f. 227
De benedictione menſæ, ad eamque lectione. §. 3. f. 235
De ſomno, vigilia, & quotidiano conſcientiæ examine. §. 4. f. 239
Cap. 3. De ornatu, & munditia exteriori, de communibus indumentis Sacerdotum domi, foriſque. §. 1. f. 246
De grauitate, & ſeueritate in moribus, & verbis Sacerdotum. §. 2. f. 255
De ſuauitate in verbis, & benignitate Sacerdotum. §. 3. f. 263
De geſtu, riſu, inceſſuque, & exacta totius exterioris hominis compoſitione. §. 4. f. 276
Cap. 4. De prudentia, ſapientia, & experientia Sacerdotum. §. 1. f. 287
De conſtantia, & immutabilitate animi Sacerdotalis in ſanctis decretis, & conſilijs. §. 2. f. 297

Cap. 5. *De pudicitia, & cœlibatu Sacerdotum.* f.303
Cap. 6. *De hoſpitalitate.* §.1.f.312
De eleemoſyna, & liberalitate Sacerdotum. §.2.f.318
De decimis, obuentionibus, redditibuſque Eccleſiaſticis. §.3.f.327
Cap. 7. *De doctrina, & prædicatione Sacerdotum.* §.1.f.335
De lectione, & ſcientia. §.1 f.365
Cap. 8. *De modeſtia, & manſuetudine Sacerdotum.* §.2 f.382
De patientia Sacerdotum. §.2.f.387
De humilitate Sacerdotum. §.3.f.394
De interiori gaudio, paceque Sacerdotum. §.4.f.400
De ſilentio Sacerdotum. §.5.f.409
De temporalium contemptu. §.6.f.416
Cap. 9. *De familiæ gubernatione.* §.1.f.425
De oneribus, tribulationibus, & periculis Sacerdotum. §.2.f.429
Cap. 10. *De bono teſtimonio, & exemplo Sacerdotum.* f.436
Cap. 11. *De ſollicitudine, vigilantia, & zelo Sacerdotum in prædictis.* f.444
Cap. 12. *De occupatione Sacerdotum ex prædictis.* f.449

CAPITA PARTIS III.

Cap. 1. *De leuibus peccatis Sacerdotum.* f.456
Cap. 2. *De grauibus peccatis Sacerdotum in genere.* f.466
Cap. 3. *De rebus Sacerdoti prohibitis in genere.* f.477
Cap. 4. *De rebus Sacerdoti prohibitis in ſpecie, ne ſit vinolentus, ne comeſſationibus illicitis, aut vanis confabulationibus det operam.* f.481
Cap. 4. *Ne ſit percuſſor Sacerdos, ne portet arma, ne ſit maledicus, aut detractor, calumniator ue, ne adulator.* f.490
Cap. 6. *Ne ſit litigioſus Sacerdos, ne aduocatus, procurator ue, ne contumax, ne in excommunicatione perſiſtat.* §.1.f.499
Ne ambulet in foro Sacerdos, aut in nundinis; ne ſecularia, profana ue negotia, aut vilia tractet; ne iuri ciuili, medicinæ, aut chirurgiæ det operam. §.2.f.503
Cap. 7. *Ne ſit cupidus Sacerdos, aut ambitioſus; ne plura beneficia habeat, aut non rite; ne pro ſacramentis miniſtrandis, pro Eccleſiaſticis rebus conferendis, aut verbo Dei prædicando pretium exigat.* f.509
Cap. 8. *Ne ſit turpis lucri cupidus Sacerdos, ne vſurarius, ne fur, ne falſarius, ne aleator.* f.521

Ne

Cap. 9. *Ne ſit neophytus Sacerdos; ne illegitimus; ne hæreticus, aut hæreticorum fautor; ne apoſtata.* f.525
Cap. 10. *Ne ſit ſuperbus Sacerdos.* f.531
Cap. 11. *Ne ſit iracundus Sacerdos; ne iuret; ne blaſphemet.* f.535
Cap. 12. *Ne ſit fornicarius, aut alijs carnis operibus inſeruiat Sacerdos.* f.541
Cap. 13. *Ne ſpectaculis, aut alijs eiuſmodi profanis rebus Sacerdos interſitne cum interdictis communicet in orationesne haruſpices, ſimiles ue conſulat, neu fidem eis habeat.* f.559
Cap. 14. *Ne ordines ſimoniace, aut aliter non rite ſuſcipiantur.* f.565
Cap. 15. *Ne ſine licentia Epiſcopi Sacerdos vagetur; ſacramenta miniſtret, vel prædicet.* f.569
Cap. 16. *Ne ſacramenta rite non diſpenſet, aut minus debito veneretur Sacerdos.* f.573
Cap. 17. *Ne Miſſas rite non celebret, aut Officium Diuinum rite non perſoluat Sacerdos.* f.578
Cap. 18. *Ne loca, aut res ſacras immundas eſſe ſinat, neu diſtrahat, profanetue Sacerdos.* f.589
Cap. 19. *Ne profanis veſtibus induatur Sacerdos, ne ferat anulos, ne comam, aut barbam nutriat.* f.593
Cap. 20. *Ne canes ad venandum, accipitres, aut falcones ad aucupandum habeat Sacerdos.* f.599

CAPITA PARTIS IIII.

Cap. 1. *De morte boni Sacerdotis.* f.603
Cap. 2. *De morte mali Sacerdotis.* f.609

EPITHETA SACERDOTVM
EX SACRIS BIBLIIS
ET SANCTORVM PATRVM
MONVMENTIS
SELECTA.

Sacerdotes ſunt

Exo. Dij
Ezech. Speculatores Eccleſiæ
Eccli. Stella matutina in medio nebulæ
Luna plena
Sol refulgens
Arcus refulgens inter nebulas gloriæ
Flos roſarum in diebus vernis
Lilia in tranſitu aquæ
Thus redolens in æſtate
Thus ardens in igne
Ignis effulgens
Vas auri ſolidum, ornatum omni lapide pretioſo
Oliua pullulans
Cypreſſus in altitudinem ſe extollens
Jerem. Paſtores
Daniel Patres noſtri
Abacuc Boues
Malach. Angeli Domini
S.Matth. Sal terræ
Lux mundi
Lucerna accenſa
Ciuitas in monte
S.Petr. Gens ſancta
Regalis
S.Diony. Myſteriorum latentium præſules
Diuinorum iudiciorum interpretes, & nuntij
S. Clem. Auctores bene viuendi
Conſiliarij Epiſcoporum
Oculi Epiſcoporum
Eccleſiæ corona

Magiſtri ſcientiæ Dei
Senatus Eccleſiæ
Oculi Eccleſiæ S.Hier.
Dentes Eccleſiæ
Nubes Eccleſiæ
Medij inter Deum, & naturam humanam
Eccleſiarum Apoſtoli
Turbarum moderatores S. Ambr.
Pons inter Deum, & hominem
Propago ſanctificata
Genæ Eccleſiæ
Lituus plebis
Apes
Columnæ templi
Lignum ſcientiæ
Populus Dei
Patroni Eccleſiæ
Rectores Eccleſiæ
Angelorum, & Paradiſi ciues
Angelici homines
Prophetarum filij
Patriarcharum cognati
Apoſtolorum ſucceſſores
Milites ſpirituales
Cæcorum, & ignorantium duces
Claudorum baculus
Terrarum principes
Regum viatores
Angelis ſuperiores
Patres animarum S.Greg.
Afflictionum omnium participes
Vinitores S.Chryſ.

Turres
Medici
Duces
Portus
Athletæ
Pugnatores
Aratores Eccleſiæ Dei
Regni cæleſtis clauicularij
Receptacula ſapientiæ ſpiritualis
Doctores pietatis
Stomachus Eccleſiæ
Peccatorum populi ſpongia
S.Greg. Animarum cuſtodes
Naz. Mundi fundamenta
Vitæ lumina
Chriſtianæ fidei columina
Immortalis vitæ doctores
Theodoretus. Chriſtiferi
S. Anſelmus. Facies Eccleſiæ
Chriſti miniſtri
Muri Eccleſiæ
Gubernatores Eccleſiæ
Sancta vaſa
Exemplum perfectionis
S. Proſp. Miniſtri verbi Dei
Adiutores Dei
Oraculum Spiritus Sancti

Diuinæ voluntatis indices
Fidelis populi duces
Veritatis aſſertores
Prauæ doctrinæ hoſtes
Bonis amabiles
Malis terribiles
Vindices oppreſſorum
Prædicatores cæleſtium
Primi phalanges inuiſibilium prœlio-
rum
Exempla bonorum operum
Documenta virtutum
Forma fidelium
Eccleſiæ decus
Columnæ firmiſſimæ
Ianuæ ciuitatis æternæ
Imitatores Regni cæleſtis
Diſpenſatores Regiæ Domus Cæſarius
Eccleſiæ uactæ
Chriſti vicarij Concil. Triden.
Præſides, ac iudices
Sacramentorum miniſtri
Epiſcoporum adiutores
Medij inter Deum, & peccatores Cathec. Rom.
Interpretes Dei
Dei nuntij.

- **SACERDOTES**
  - **ECCLESIAE.**
    - Speculatores
    - Paſtores
    - Coronæ
    - Senatus
    - Apoſtoli
    - Patroni
    - Rectores
    - Gubernatores
    - Decus
    - Vaccæ
    - Nubes
    - Facies
    - Oculi
    - Genæ
    - Dentes
    - Stomachus
    - Muri
    - Aratores
    - Apes
  - **DEI.**
    - Interpretes
    - Miniſtri
    - Nuntij
    - Adiutores
    - Populus
  - **EPISCOPORVM**
    - Conſiliarij
    - Adiutores
    - Oculi

SACERDOTES SVNT

Dij
Angeli
Apoſtoli
Reges
Paſtores
Patres
Parroni
Magiſtri
Prædicatores
Sol
Luna
Srella
Flos
Lilium
Thus
Ignis
Oliua
Cypreſſus

Sal
Lux
Lucerna
Ciuitas
Pons
Lituus
Columnæ
Vinitores
Turres
Medici
Porrus
Arhleræ
Pugnatores
Clauicularij
Spongia
Ianuæ
Boues
Apes.

PARS
PRIMA

DE
INSTITVTIONE
DIGNITATE, POTESTATE,
ET OFFICIO
SACERDOTIS,

DE MISSA,

DE SACRAMENTIS ADMINISTRANDIS,
DE ANTIQVITATE, AVCTORITATE, ET VSV
DIVINORVM OFFICIORVM,
ET CAERIMONIARVM,
RERVMQ. AD EA RITE PERAGENDA PERTINENTIVM.

DE ORDINATIONE ET INSTITVTIONE SACERDOTVM
CAP. I.

SVMMARIVM.

SACERDOTIVM nouæ legis ab ipſo Chriſto Domino Noſtro inſtitutum, cum poteſtate dimittendi, & retinendi peccata, conſecrandi, & offerendi. 1.2.3.4.
In illud translatum eſt vetus: ſed multum differunt inter ſe. 3.4.
Cœpit a S.Petro poſt Chriſtum. 5.
Eo initiandus non feſtine, ſed per gradus, & rite debet ordinari; riteq. initiatus, miniſtrare. 6.7.8.12.35.42.
Non propter lucrum. 16.
Non per inanem gloriam. 17.
Non per præmia. 18.
Debet rite conferri. 8.9.10.11.
Non indignis. 15.19.
Non bigamis, vel pænitentibus, aut repudiatarum maritis. 43.
Non habentibus in mente illa vitia, quibus Sacerdos veteris legis carere debebat in corpore. 20.
Sed multa virtute, & morum maturitate præditis, 24.25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 36.37.38
Et habentibus ſcientiam. 41.
Et caſtitatem. 44.45.

Et populi comprobationem. 31.32.33.34.35.
Et ætatem legitimam. 36.37.38. ſaltem viginti quinque annorum. 40.
Epiſcopus non multos paſſim ordinare debet. 47.
Ordines conferens multa facit, imprimitq. characterem. 21.
Maximam confert poteſtatem ordinatis. 41.
Eiſq. tradere debet Literas ſuæ ordinationis. 22.
Et curatis Librum Diuinorum Officiorum, & Sacramentorum. 23.
Qui tamen coram eo tenentur caſtitatem profiteri. 46.
Libellus Officialis quid. 23.

CAP. I.

1 ACCEPTO pane gratias egit, & fregit, & dedit eis, dicens: Hoc eſt corpus meum, quod pro vobis datur: hoc facite in meam commemorationem. *Luc.22.1. Cor.11.* *Hic inſtituiſſe Chriſtum Sacerdotes nouæ legis, ſemper tenuit Catholica Eccleſia: vt tradit Concilium Tridentinum. ſeſſ.22.cap.1.& can.2.*

2 Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos. Hæc cum dixiſſet, inſufflauit: & dixit eis: Accipite Spiritum ſanctum: quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis; & quorum retinueritis, retenta ſunt. *Io. 20.*

Vetus Sacerdotium in nouum tráslatum eſt; ac de eius poteſtate, & origine.

3 SAcrificium, & Sacerdotium ita Dei ordinatione coniuncta ſunt, vt vtrumque in omni lege extiterit. Cum igitur in nouo Teſtamento ſanctum Euchariſtiæ Sacrificium viſibile ex Domini inſtitutione Catholica Eccleſia acceperit, fateri etiam oportet, in ea nouum eſſe viſibile, & externum Sacerdotium, in quod vetus tranſlatum eſt. Hoc autem ab eodē Domino Saluatore Noſtro inſtitutum eſſe, atque Apoſtolis, eorumq. ſucceſſoribus in Sacerdotio poteſtatem traditam conſecrandi, offerendi, & miniſtrandi corpus, & ſanguinem eius, nec non & peccata dimittendi, & retinendi, ſacræ litteræ oſtendunt, & Catholicæ Eccleſiæ traditio ſemper docuit. *Conc.Trid. Seſſ. 23. cap. 1.* *Matth.16 18. Io.20*

De differentia Sacerdotij veteris, & noui.

4 LVcernam per ſignificationem recte Sacerdotium vetus accipimus, in nocte quidem ſub vmbra ſeruientis populi pernecceſſarium, ſed aſpirante die nouæ gratiæ remouendum. Quia enim lucerna nocte clauſis tantum in domibus lucens latius ſpargere radios ſui fulgoris non ſufficit; Sol autem exortus adeo cuncta foris, intusq. perluſtrat, vt etiam lucernæ iubar minus vtile, immo inextinguibile reddat. &c. *Ven. Beda ſuper lib.1. Reg.cap.8.*

Sacer-

Sacerdotalis ordo cœpit a S. Petro poſt Chriſtum.

IN nouo Teſtamento poſt Chriſtum Dominum Noſtrum a Petro Sacerdotalis cœpit ordo; quia ipſi primo Ponrificatus in Eccleſia Chriſti datus eſt, dicenre Domino ad eum, Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduerſus eam: & tibi dabo claues Regni cœlorum. Hic ergo ligandi, ſoluendiq. poteſtatem primus accepit a Domino, primusq. ad fidem populum Dei gratia, & virtute ſuæ prædicationis adduxit, *S. Anacletus epiſtola 2. ad Epiſcopos Italiæ, diſt. 21. cap. 10. S. Burchardus lib. 1. cap. 1. S. Iſidorus de Eccleſ. offic. lib. 2. cap. 5.* 5

Inſtructio ad officium Sacerdotale rite ſubeundum, miniſtrandumq.

COnſecrandi, fratres chariſſimi, in Presbyteratus officium, illud digne ſuſcipere, atque ſuſceptum laudabiliter exequi ſtudeatis. Sacerdotem enim oportet offerre, benedicere, præeſſe, prædicare, & baptizare. Cum magno quippe timore ad tantum gradum aſcendendum eſt, atque prouidendum, vt cœleſtis ſapientia, probi mores, & diuturna iuſtitiæ obſeruatio ad id electos commendet. Vnde Dominus, præcipiēs Moyſi, vt ſeptuaginta viros de vniuerſo Iſrael in adiutorium ſuum eligeret, quibus Spirirus ſancti dona diuideret, ſuggeſſit, Quos tu noſti, qui ſenes populi ſunt. Vos ſiquidē in ſeptuaginta viris, & ſenibus ſignati eſtis, ſi per ſpiritum ſepriformem decalogum legis cuſtodienres probi, & maturi in ſcientia, ſimilirer, & opere eritis. Sub eodem quoque myſterio, & eadem figura in nouo Teſtamento Dominus ſeptuaginta duos elegit, atque binos ante ſe in prædicarionem miſit, vr doceret verbo ſimul & facto, miniſtros Eccleſiæ ſuæ fide, & opere debere eſſe perfectos, ſeu geminæ dilectionis, Dei ſcilicet, & proximi virtute fundatos. Tales iraque eſſe ſtudeatis, vt in adiutorium Moyſi, & duodecim Apoſtolorum, Epiſcoporum videlicet Catholicorum, qui per Moyſen, & Apoſtolos figurantur, digne per gratiam Dei eligi valeatis. &c. Itaque, dilectiſsimi fratres, (quos ad noſtrum adiutorium fratrum noſtrorum arbirrium conſecrandos elegit) ſeruate in moribus veſtris caſtæ, & ſanctæ vitæ integrirarem: agnoſcite quod agitis: imitamini quod rractatis, quatenus mortis Domi- 6

Dominicæ myſterium celebrantes mortificare membra veſtra a vitijs, & concupiſcentijs omnibus procuretis. Sit doctrina veſtra ſpiritualis, medicina populi Dei: ſit odor vitæ veſtræ delectamentum Eccleſiæ Chriſti, vt prædicatione, atque exemplo ædificetis domum, ideſt Eccleſiam Dei: quatenus nec nos de veſtra prouectione, nec vos de tanti officij ſuſceptione damnari a Domino, ſed remunerari potius mereamur. *Ex Pontificalis Romani admonitione ad Presbyteros.*

De eodem.

7 CVm rerum neceſſitas expoſcit, penſandum valde eſt, ad culmen quiſque regiminis qualiter veniat, atque ad hoc rite perueniens qualiter viuat, & bene viuens qualiter doceat, ac recte docens infirmitatem ſuam quotidie, quanta valet cogitatione, cognoſcat. *S. Greg. in præfatione Paſtoralis.*

Inſtructio S. Ioannis Euangeliſtæ ad Sacerdotalem ordinem conferendum.

8 DE ordinatione presbyteri ego dilectus a Domino conſtituo vobis Epiſcopis. Cum presbyterum ordinas, Epiſcope, impone ipſe manum capiti presbyteri, adſtantibus tibi presbyteris, & diaconis: &, faciendo precationem, dic: Domine omnipotens Deus noſter, qui cuncta per Chriſtum condidiſti, & vniuerſa per ipſum prouidentia tua, vt cuique naturæ conuenit, curas: qui enim poteſt varia efficere, hic etiam poteſt varijs modis prouidere. nam immortalibus quidem, ſola conſeruatione proſpicis, mortalibus vero, ſucceſſione; animæ, cura, & ſtudio legum; corpori, expletione indigentiæ. Ipſe igitur & nunc reſpice Eccleſiam tuam ſanctam, & auge eam, & multiplica eos, qui in ea præſunt, & da virtutem, vt verbo, & opere ad ædificationem populi tui laborent. Ipſe etiam nunc reſpice hunc famulum tuum ſuffragio, & iudicio totius cleri ordini presbyterorum adſcriptum, impleq. eum ſpiritu gratiæ, & conſilijs ad opitulandum populo tuo, ad eumq. corde mundo gubernandum, ſicut reſpexiſti populum tuum electum, & ſicut Moyſi ſeniores eligere iuſſiſti, quos ſpiritu impleuiſti. Et nunc Domine præſta ſeruans in nobis ſpiritum gratiæ tuæ non deficientem, vt plenus operationibus ad ſanandum aptis, & ſermone ad docendum idoneo populum tuum manſuete

ſuete erudiat, & ſeruiat tibi ſincere, ac mente pura, & anima volente, ac pro populo tuo ſacra rite ſine vitio operetur, per Chriſtum tuum, cum quo tibi gloria, honor, cultus, & ſancto Spiritui in ſæcula. Amen. *S. Clemens de Conſtitut. Apoſt. lib. 8. cap. 16, al. 24.*

De eodem.

SAcramentum Sacerdotalis promotionis præ cæteris omnibus magis accurate, ac digne dandum eſt, vel accipiendum: quia, niſi ita collatum fuerit, eo deſinet eſſe ratum, quo non fuerit rite perfectum. Cætera enim ſacramenta vnicuique propter ſe dantur, & vnicuique talia fiunt, quali corde, vel conſcientia accipiuntur. Iſtud ſolum non propter ſe ſolum, ſed propter alios datur, & ideo neceſſe eſt, vt vero corde, mundaq. conſcientia, quantum ad te, ſumatur; quantum ad alios vero, non ſolum ſine omni culpa, ſed etiam ſine omni infamia, propter ſcandalum fratrum, ad quorum vtilitatem non ſolum vt præſint, ſed etiam vt proſint, Sacerdotium datur. *Gratianus 1. q. 1. cap. Si quis Epiſcopi.* 9

De eodem.

CVm ſit ars artium regimen animarum, diſtricte præcipimus, vt Epiſcopi promouendos in Sacerdotes diligenter inſtruant, & informent, vel per ſe ipſos, vel per alios idoneos viros ſuper diuinis officijs, Eccleſiaſticisq. Sacramentis, qualiter ea valeant celebrare. Quoniam ſi de cætero rudes, & ignaros ordinare præſumpſerint, & ordinatores, & ordinatos vltioni graui decernimus ſubiacere. Sanctius enim eſt, maxime in ordinatione Sacerdotum, paucos bonos, quam multos malos habere miniſtros; quia, ſi cæcus ducit cæcum, ambo in foueam dilabuntur. *Innoc. 3. de æt. & qualit. cap. eo.* 10

Matth. 13.

Exemplum de S. Leone Papa, contra Epiſcopos male manus imponentes.

CVm deſcendiſſet abbas Amos Hieroſolymam, & Patriarcha ordinatus eſſet, venerunt omnes monaſteriorum eremi abbates, vt adorarent eum, inter quos affui & ego cum abbate meo: cœpitq. Patriarcha dicere patribus, Orate pro me, Patres: nam magnum 11

onus,

onus, & intolerabile mihi iniunctum eſt: Sacerdotijq. dignitas me terret immodice: Petri enim, & Pauli, & ſimilium eſt, regere rationabiles animas. Ego infelix peccator ſum. Plus autem, quam cætera, ti-meo ordinationum ſarcinam. nam inueni ſcriptum, quod beatiſſimus, & æqualis Angelis Papa Leo per quadraginta dies perſeuerauerit ad ſepulcrum Apoſtoli Petri, vigilijs, & orationibus inſiſtens, petensq. ab Apoſtolo, vt pro ſe apud Deum intercederet, vt dimitterentur ſibi peccata ſua: impletisq. diebus quadraginta apparuit ei Petrus Apoſtolus, dicens, Oraui pro te, & dimiſſa ſunt tibi peccata, prætorquam impoſitionis manuum: hoc enim a te ſolum requiritur, ſiue bene, ſiue fortaſſis aliter egeris. *S. Antoninus in Summa, p. 3. t. 20. c. 2. §. 1. Ioannes Moſchus Euiratus in ſuo Prato ſpirituali, c. 149.*

Aduerte hic, quatenus dicitur eſſe quædam peccata dimiſſa, quædam non, debere intelligi quoad pœnam, non quoad culpam: impium enim eſſet dimidiā ſperare veniam a Deo, cuius perfecta ſunt opera. S. Tho. p. 3. q. 86. ar. 3.

Quo affectu accedere debeat initiandus ad ordines ſuſcipiendos.

12 QVi Sacerdotio initiandus eſt, non alio affectu accedere debet, quam ad ſubmittendos humeros non dignitati externæ, ſed magis publico muneri vice Chriſti in Eccleſia gerendo. In quā ſententiam dixit Apoſtolus, Qui Epiſcopatum deſiderat, bonum opus deſiderat. Cogitare ſecum debet, vt imitator Chriſti ſit, cuius legatione fungitur, nec aliter arbitrari debet, cum ordinatur ab Epiſcopo, quā ſe ab ipſo Chriſto, ad ipſius Eccleſiæ munia exequenda mitti, ac deſtinari; idq. cum multa, & inſigni poteſtate, ac virtute, nimirum diuina; & ea, qua Chriſtus miſſus eſt, ſicut ipſe dixit, Sicut miſit me pater, & ego mitto vos: Qui vos audit, me audit, & qui vos ſpernit, me ſpernit. Qui alio affectu ſacros ordines ambiunt, nempe vt vel cæteros in honore præeant, vel vt de Eccleſiæ theſauris laute viuant, ac ventri indulgeant, hos Scriptura non mitti, ſed ſuo nomine venire dicit, ac lupos, fures, & latrones appellat, qui non intrant per oſtium, ſed aliunde aſcendunt, maximi criminis rei, quod ingens vltio tandē certo certius ſubſequetur. *Conc. Colon. de ſacram. Ord. ad fin.*

1. Tim. 3. Io. 21. Matth. 10. Luc. 10. Matth. 7. Io. 10.

De eodem.

13 QViſquis Sacerdotium non ad elationis pompam, ſed ad vtilitatem adipiſci deſiderat, prius vires ſuas cū hoc, quod eſt ſubiturus, onere metiatur, vt, ſi impar eſt, abſtineat, & ad id cū metu etiā, cui ſe ſufficere exiſtimat, accedat. *S. Greg. 1. q. 1. c. non eſt putanda.*

De eodem.

SI clericatus te titillat deſiderium,diſcas quod poſſis docere,& rationabilem Chriſto hoſtiam offeras, ne miles ante, quam tiro, ne prius magiſter ſis, quam diſcipulus. *S.Hieron.16.q.1.c.eo.* 14

De temeritate indignorum, qui ad presbyterium aſſumi volunt.

O peruerſitas, o abuſio filiorum Adam, qui, cum aſcendere difficillimum ſit,deſcendere autẽ facillimum,ipſi & leuiter aſcendunt,& deſcendũt difficilius,parati ad honores,ad celſitudines graduum Eccleſiaſticorũ,ipſis etiã Angelicis humeris formidãdos &c. Curritur paſſim ad ſacros ordines,& reuerenda quoque ipſis ſpiritibus Angelicis myſteria homines apprehẽdunt ſine reuerẽtia,ſine conſideratione.&c. *S.Bernard.de cõuerſ.ad cler.c.29.S.Bonauent.in Phar.l.1.c.24.* 15

De nequitia eorũ, qui propter lucrũ tẽporale volunt in presbyteros ordinari.

Io.6. AMen, Amen dico vobis,quæritis me,non quia vidiſtis ſigna,ſed quia ex panibus meis manducaſtis, & ſaturati eſtis. Per eorum perſonam Dominus illos intra ſacram Eccleſiam deteſtatur,qui per ſacros ordines ad Dominum propinquantes,non in eiſdem ordinibus virtutum merita, ſed ſubſidia vitæ præſentis exquirunt, nec cogitant,quid viuendo imirari debeant, ſed quæ compendia percipiẽdo ſatientur. *S.Greg.Moral.l.23.c.17.* 16

De ordinatione feſtina indignorum, inſtinctu inanis gloriæ.

QVidam, inſtinctu inanis gloriæ illecti, ex laico repente habitu ſacerdotij honorem arripiunt, & (quod dicere pudet,& graue tacere eſt) regẽdi rectores,& qui docendi ſunt doctores nec erubeſcũt fieri,nec metuunt,ducatũ animarũ impudenter aſſumũt,quibus via omnis ignota ductoris eſt,&,quo vel ipſi gradiãtur,ignari ſũt. Quod quã prauum,quamve ſit temerariũ,ſæculari etiam ordine,& diſciplina monſtratur.Nã,dũ dux exercitus nõ niſi labore,& ſollicitudine 17

exper-

expertus eligitur, quales animarum duces eſſe debent, qui ad culmen immatura cupiunt feſtinatione conſcendere, huius ſaltem rei comparatione conſiderent, & aggredi repente in expertos labores abſtineant, ne cæca honoris ambitio, & ipſis in pœnam ſit, & alijs peſtifera erroris ſemina iaciat, quippe qui non didicerunt quod ipſi doceant. *S. Greg. in Reg. lib. 7. ep. 114. diſt. 61. c. ſacerdotale. S. Adrianus Papa epiſtola 1.*

De ordinatis per præmia.

18 VAlde contriſtor, & terræ illi cõdoleo, quia, dum ſanctum Spiritum, quem per manus impoſitionem omnipotens Deus hominibus largiri dignatur, diuino munere habere deſpiciunt, ſed præmijs aſſequuntur, Sacerdotium ibi diu ſubſiſtere non arbitror. *Idem Gregor. eidem, lib. 7. ep. 113. lib. 4. ep. 56.*

De populis, vbi presbyteris dignis præferuntur indigni.

19 CVm videris nonnullos quidem dignos, qui in ordine presbyteratus cooptantur, & ij deliteſcunt, aut neglectim tranſmittuntur, præq. ijs deſignantur indigni, ſcito quia Dominus ab eiuſmodi populo aufert presbyterum &c. *S. Baſilius ſuper Iſa. c. 3.*

De vitijs, quibus carere debet ordinandus in Sacerdotem.

20 IVbetur Sacerdotibus, vt nulla debilitate inſignes ſint, ne cæcus, ne claudus &c. Quæ omnia referuntur ad animæ vitia. Nam cæcus Sacerdos eſt, qui ſcripturæ ſcientiam non intelligit, & quo greſſum doctrinæ, vel operis porrigit, per ignorantiam neſcit. De talibus ſcriptum eſt per Iſaiam, Speculatores eius cæci omnes. Claudus quidem eſt, qui intelligit quid docere debeat, ſed tamen præcepta quæ docet, non implet. Paruo autem naſo eſt, qui ad tenendam menſuram diſcretionis idoneus non eſt. Grandi, & torto naſo eſt furibundus & minax cum ſuperbiæ arrogantia, vel immoderata diſcretione. Fracto autem pede, vel manu eſt, qui viam Dei, quam docet, pergere non ſtudet. Gibboſus quoque Sacerdos eſt, quem terrenæ cupiditatis pondus deprimit, & tardius ad ſuperna intendit. Lippus vero eſt, *Leu. 21.* *Iſa. 56.*

cuius ingenium ad veritatis cognitionem emicat, ſed hoc carnaliter viuendo obſcurat. Albuginem quoque habet in oculo, qui arrogantia ſapientiæ, ſeu iuſtitiæ cæcatur. Iugem vero ſcabiem habet, cuius carnis petulantia ſine ceſſatione dominatur. Impetiginem quoque habet in corpore, qui auaritia vaſtatur in mente, quæ niſi in paruo compeſcitur, nimirum ſine menſura dilatatur. Ponderoſus vero eſt, qui, etſi turpitudinem non exercet opere, ſed ab hac cogitatione continua ſine moderamine grauatur in mente. *S. Iſidor. in Leuit. c.* 18. *S. Greg. in Paſtor. p.* 1. *c.* 11. *Gratian. diſt.* 49. *per tot. Ven. Beda ſup. Leuit. c.* 13. *De Gentilium ſacerdotibus vide idem apud Alexandrum ab Alexandro, l.* 6. *c.* 14. *Genialium dierum.*

In collatione ordinũ quid faciat Epiſcopus, & quando Sacerdotalis character imprimatur.

EPiſcopus in collatione ordinum duo facit: præparat enim ordinandos ad ordinis ſuſceptionem, & ordinis poteſtatem tradit. 21
Præparat quidem & inſtruendo eos de proprio officio, & aliquid circa eos operando, vt idonei ſint poteſtatem accipiendi. Quæ quidem præparatio in tribus conſiſtit, ſcilicet benedictione, manus impoſitione, & vnctione. Per benedictionem diuinis obſequijs mancipatur, & ideo benedictio omnibus datur. Per manus impoſitionem datur plenitudo gratiæ, per quam ad magna officia ſint idonei. Et ideo ſolis diaconis, & ſacerdotibus fit manus impoſitio, quia eis competit diſpenſatio ſacramentorum, quamuis vni vt principali, & alteri ſicut miniſtro. Vnctione ad aliquod ſacramentum tractandum conſecrantur. Et ideo Vnctio ſolis Sacerdotibus fit, qui proprijs manibus corpus Chriſti tangunt; ſicut etiam calix inungitur, qui continet ſanguinem; & patena, quæ continet corpus. Sed poteſtatis collatio fit per hoc, quod datur eis aliquid, quod ad proprium actum pertinet. Et, quia principalis actus Sacerdotis eſt conſecrare corpus, & ſanguinem Chriſti, ideo in ipſa datione calicis ſub forma verborum determinata character Sacerdotalis imprimitur. *S. Tho. in* 4. *diſt.* 24. *q.* 3. *art.* 3.

Ordi-

Ordinati accipiunt ab ordinatoribus ſuis literas ſuæ ordinationis.

22 QVicumque deinceps ab Epiſcopis ordinantur, literas accipiũt ab ordinatoribus ſuis, manu eorum ſubſcriptas, continentes annum Domini, & diem: vt nulla altercatio de poſterioribus vel anterioribus oriatur. *Concil. Mileuitan.c.*14.

Presbyteri curati accipiunt ab Epiſcopo Libellum Officialem.

23 QVando Presbyteri in parochijs ordinantur, a Libellum Officialem a Sacerdote ſuo accipiunt, vt ad Ecelesias deputatas ſibi inſtructi accedant, ne per ignorantiam etiam in ipſis Sacramẽtis diuinis Chriſtum offendant, vt, quando ad Litanias, vel ad Concilium venerint, rationem ſuo Epiſcopo reddant, qualiter ſuum officium celebrent, vel baptizent. *Concil. Toletan.*4.*diſt.*38.*c.*10.

a Libellum Officialem] *Erat liber manualis, continens doctrinam de diuinis officijs, & Sacramentis. Vide Amalarium Fortunatum de eccleſiaſt. off. l.*4.*c.*29 *De illo videtur fieri mentio in Concilio Moguntino c.* 22.

Ordinandi quales.

24 EPiſcope, elige adiutores tuos vitæ, & iuſtitiæ operarios, Deo gratos, quos ex cuncto populo maxime dignos probaris, & faciles ad vexationes, & moleſtias in vſus miniſterij ſuſtinendas. *S. Clemens de Conſtitut. Apoſt. lib.*3.*cap.*15.

De eodem.

25 COnſtitue presbyteros homines pios, iuſtos, mites, non cupidos, veritatis ſtudioſos, probatos, ſanctos, non aeceptores perſonarum, qui valeant docere ſermonem veritatis, recte procedentes in placitis Domini. Vos vero eos honorate, vt patres, vt dominos, vt beneficos, vt bene viuendi auctores. *Idem Clemens lib.*7.*cap.*32.
Et eos, qui eleemoſynæ amorem habuerint. *S. Gregor. lib.*3.*ep.*27.

De eo-

De eodem exemplum.

MEminiſtis, filij, quendam amicum, cum ſedulis ſe videretur 26
commendare officijs, hoc ſolo tamen a me in clerum non receptum, quod geſtus eius plurimum dedeceret. Alterum quoque cum in clero reperiſſem, iuſſiſſe me, ne vmquam præiret mihi, quia velut quodam inſolentis inceſſus verbere oculos feriret meos. nec fefellit ſententia &c. *S. Ambroſ. lib. 1. cap. 18. de Officijs.*

De eodem.

IS, qui ad ſacerdotum ſortem admittitur, primum probetur, an 27
integer, aut incolumis, & ingenuus ſit. Deinde ex pura maxime domo, & a cæde purus, & ab omnibus huiuſmodi, quæ aduerſus res diuinas committuntur, & vt ipſe, ac pater, & mater ipſius ſimiliter vixerint. *Plato dial. 6. de Legibus.*

De eodem.

TRia requiruntur. vt infra, p. 3. c. 3. §. 7. Ne ſit neophytus. 28

De eodem.

PRouidum debere eſſe iudicium ſacerdotale: hæc facile male ſanæ 29
conſcientiæ committendum id muneris, ne fiat error deterior priore. Vaſe enim fetido vel oleū, vel vinum facile corrumpitur. *S. Ambroſ. lib. 1. ep. 3.*

De eodem.

QVi pie & fideliter in miniſterijs ante actis ſe geſſerint, & ad 30
presbyteratus ordinem aſſumuntur, bonum habeant teſtimonium, & hi ſint, qui non modo in diaconatu ad minus annū integrum (niſi ob eccleſiæ vtilitatem, ac neceſſitatem aliud Epiſcopo videatur) miniſtrauerint, ſed etiam ad populum docendum ea, quæ ſcire omnibus neceſſarium eſt ad ſalutem, ac adminiſtranda ſacramenta, diligenti examine præcedente, idonei comprobentur, atque ita pietate, & caſtis moribus conſpicui, vt præclarum bonorum operum exemplum, & vitæ monita ab eis poſſint expectari. *Concil. Trident. Seſſ. 23. cap. 14. de reform.*

Adde,

Adde, quod Pſalterium etiam memoriter ſcire tenebatur ordinandus. *Concil. Toletan.* 8.c.8.*Nicephorus hiſt. eccleſ.l.*15.*c.*23.

De eodem, ac de populi comprobatione.

31 SAcerdos plebe præſente ſub omnium oculis deligatur, & dignus atque idoneus publico iudicio, ac teſtimonio comprobetur, ſicut Dominus Moyſi præcepit, dicens, Prehende Aaron fratrem tuum, & Eleazarum filium eius, & impones eos in montem coram omni ſynagoga, & exue Aaron ſtolam eius, & indue Eleazarum filium eius, & Aaron poſitus moriatur illic. Coram enim ſynagoga iubet Deus conſtitui ſacerdotem, ideſt inſtruit, & oſtendit, ordinationes ſacerdotales non niſi ſub populi aſſiſtentis conſcientia fieri oportere, vt plebe præſente vel detegantur malorum crimina, vel bonorum merita prædicentur, & ſit ordinatio iuſta, & legitima, quæ omnium ſuffragio, & iudicio fuerit examinata. &c. *S. Cypr. l.*1.*ep.*4. *Num.*20.

De eodem.

32 DEcet actuum noſtrorum teſtem eſſe publicam atteſtationem, ne derogetur muneri, vt, qui viderit miniſtrum altaris congruis ornatum virtutibus, auctorem prædicet, & dominum veneretur, qui tales ſeruulos habeat. &c. *S. Ambroſ. de Offic. l.*1.*c.fi.*

De eodem, ac de myſtica eius ſignificatione.

33 REquiritur in ordinando Sacerdote populi præſentia, vt ſciant homines, & certi ſint, quod, qui præſtantior eſt ex omni populo, qui doctior, qui ſanctior, qui in omni virtute eminētior, ille eligatur ad ſacerdotium, & hoc atteſtante populo, ne qua poſtmodum retractatio cuiquam, ne quis ſcrupulus reſideret. Hoc eſt, quod & Apoſtolus præcipit in ordinatione Sacerdotis, dicens, Oportet autem illum & teſtimonium habere bonum ab ijs, qui foris ſunt. Ego autem & amplius aliquid video in eo quod dicit, quia cōuocauit Moyſes omnem ſynagogam. Et puto, quod, Congregare ſynagogam, hoc ſit, colligere omnes animi, & in vnum congregare virtutes, vt, cum ſermo de ſacerdotalibus ſacramentis habetur, vigilent omnes animi virtutes, & intentæ ſint, vt nihil ſcientiæ, nihil in eis ſapientiæ, nihil deſit induſtriæ; ſed adſit omnis multitudo ſenſuum, adſit omnis congregatio ſanctarū *1.Tim.*3.

cogita-

cogitationum, vt, quid ſit Pontifex, quid vnctio, quid indumentum eius conferens, intra ſacrarium cordis ſui poſſit aduertere. *S. Hieron. 8.q.1.c.licet.Origenes hom.6.ad c.6. Leuit.*

De eodem.

CHriſtiani, quando ſacerdotes ordinare volebant, prius ipſorum 34
nomina palam proponebant, hortantes populum, vt, ſi quid, quis haberet criminis, probaret manifeſtis rebus. *Ælius Lampridius in Alex. Seuero.*

De eodem, ac de ordinatione per gradus.

ORdinate ad ordines procedendum eſt. Nam caſum appetit, 35
qui ad ſumma loci faſtigia poſtpoſitis gradibus per abrupta aſcenſum quærit. *S. Bonau. in Phar. l.1.c.24. ex S. Greg. Concil. Trident. Seſſ.23.c.11.*

De eodem, ac de ætatis, & morum maturitate.

IN Sacerdotibus eligendis, vel ordinandis, curam oportet eſſe per- 36
ſpicuam. Irreprehenſibiles eſſe conuenit, quos præeſſe neceſſe eſt corrigendis. Longa debet vitam ſuam probatione monſtrare, cui gubernacula committuntur eccleſiæ. *Hormiſda Papa diſt. 61. c. eo. Catechiſmus Pij V. de ſacramento Ordinis, verſ. docendum.*

De eodem.

MErito Patrum beatorũ venerabiles ſanctiones, cum de electio- 37
ne ſacerdotum loquerentur, eos demum ſacris adminiſtrationibus idoneos cenſuerunt, quorum omnis ætas a puerilibus exordijs vſque ad perfectiores annos per diſciplinæ ſtipendia Eccleſiaſticæ cucurriſſet, & vnicuique teſtimonium prior vita præberet. &c. *S. Leo ep. 87. c.1. diſt. 61. can. miramur. & per tot. Concil. Sardicen. c.13. S. Gregor. Paſtor. p.3. admonitione 35.*

De eodem.

38 PResbyteros oportet eſſe matura ætate prouectos, & qui temporis prolixitudine, & multarum rerum cognitione periti,quiq. ab ipſa primum floreſcente canitie exhibuerint morum conſtantiã. Gloria enim ſeniorũ canities. Sicubi tandem cõperiĉtur ſenilis ſenſus, Prou. 20.
& prudentia in ætate iuuenili, donum hoc haudquaquam aſpernabile, immo fides habenda eſt ei, qui dicit, Canities autem prudentia eſt Ibid.
in hominibus. Ea enim ſenectus prudentiæ, ac ſenſuum, laudem promeretur ampliorem tanto præ eo, qui ad crinium alborem per ſenilem conſiſtentiam peruenit. Fortaſſe hoc inſinuat ſcriptum, A vultu cano Leu. 19.
conſurges, & honorabis faciem presbyteri. Si quis fuerit ad exemplũ ſapientis illius Danielis, corpore quidem iuueneulus, canus vero ſenſu, vtique iuſtius venit præferendus iſtis, qui in propoſito flagitioſæ, ac petulantis vitæ conſeneſcentes canitiem oſtentant corporis, ſicut ſeniores illi in Babylone inueterati dierum malorum. Quare, & ad Danielem adhuc puerulum, qui per ſenſibilem ætatem erat quidem iunior, at intellectili prudentia canus, tranſierat donum Presbyterij. Dan. 13.
S. Baſilius ſup. c. 3. Iſa.

De eodem.

39 QVid eſt Manus cito imponere, niſi ante ætatem maturitatis, ante tempus examinis, ante meritum obedientiæ, ante experientiam diſciplinæ Sacerdotalem honorem tribuere non probatis? Et, quid Communicare peccatis alienis, niſi talem effici ordinantem, qualis ille eſt, qui non meruit ordinari? *S. Leo ep. 85. diſt. 78. c. 10.* 1. Tim. 5.

De eodem, & qua ætate.

40 SI quis triginta ætatis ſuæ annos impleuerit, nullo modo Prebsyter ordinetur, etiam ſi valde ſit dignus. Quia & ipſe Dominus trigeſimo anno baptizatus eſt, & ſic cœpit docere. Oportet ergo, cum, qui ordinandus eſt, vſque ad hanc ætatem legitimam conſecrari. *S. Fabianus Papa, vt refert Iuo Carnoten. l. 6. c. 30. non Bonifatius, vt habetur diſt. 78. c. eo iuncto, c. Nemo. Concordat Conc. Agathen. c. 17. & Neocæſarien. c. 11. & Toletan. 18. c. 19. Iuſtin. Imp. nouell. 115. c. 20. Poſtea vero Zacharias Papa eadem diſt. c. Si triginta ſic ait*, Si triginta annorum non reperietur, & neceſſitas expoſcit, a vigintiquinque annis ſacerdotes ordinentur. *Ita Concil. Trident. Seſſ. 23. c. 12. & 14.*

C Sacer-

Sacerdotis poteſtas circa quæ, & quæ cuique ſcientia neceſſaria.

SAcerdos habet duos actus, vnum principalem circa corpus Chriſti verum, & vnum ſecundarium circa corpus Chriſti myſticum. 41
Secundus dependet a primo, ſed non conuertitur. Et ideo aliqui ad Sacerdotium promouentur, quibus committitur tantum primus actus: ſicut religioſi, quibus cura animarum non committitur, & a talium ore non requiritur lex, ſed ſolum, quod ſacramenta conficiant. Et ideo talibus ſufficit, ſi tantum de ſcientia habeant, quod ea, quæ ad Sacramentum conficiendum ſpectant, rite ſeruare poſſint. Alij promouentur ad alium actum, qui eſt ſupra corpus Chriſti myſticum, & a talium ore populus legem requirit. Vnde ſcientia legis in eis eſſe debet, non quidem vt ſciant omnes quæſtiones legis difficiles, quia in his debet ad ſuperiores haberi recurſus, ſed ſciant, quæ populus debet credere, & obſeruare de lege. Sed ad ſuperiores ſacerdotes, ſcilicet Epiſcopos, pertinet, vt etiam ea, quæ difficultatem in lege facere poſſint, ſciant, & tanto magis, quanto in maiori gradu collocantur. *S. Thom. in 4. diſt. 24. q. 1. art. 3.*

De mutatione laici in Sacerdotem, deq. excellentia, & virtute Sacerdotij.

CVm heri, ac tempore ſuperiori, vnus e multitudine, ac plebe eſſet, repente redditur præceptor, præſes, doctor pietatis, myſteriorum latentium præſul; eaq. contingunt ei, cum nihil vel forma, vel corpore mutatus, ſed, quod ad ſpeciem externam attinet, ille ſit, qui erat, inuiſibili quadam vi, ac gratia inuiſibilem animam in melius transformatam gerens. Atque ita ad multas res animaduertens, contemnenda quidem videbis ea, quæ apparent; magna vero, quæ ab illis efficiuntur, &c. *S. Gregor. Nyſſen. de ſancto baptiſmate. Vide optimam epiſtolam 3. S. Siricij Papæ. Et S. Gregor. lib. 4. ep. 50.* 42

Bigamus non ordinetur.

BIgami pænitentes, vel repudiatarum mariti ad Sacerdotium non ascendant. *Concil. Aurelianen. de bigam. c. 1. c. de bigamis. c. Nemo. S. Hieron. ep. 50.* 43

Sacerdos ſeruare tenetur caſtitatem.

44 SAcerdotes, & Leuitæ pudicitiam ex die ordinationis ſuæ ſeruare debent, quibus vel ſacerdotium, vel miniſterium ſine ſucceſſione eſt, nec præterit dies, qua vel a ſacrificijs diuinis, vel a baptiſmatis officio vacent. *S. Innoc. Papa ep. 3. c. 9. diſt. 31. c. tenere. S. Ambroſ. ſuper epiſt. ad Timoth. 1. Vide infra, parte 2. c. 5. de Pudicitia, n. 5.*

Votum ſolenne tantũ eſt illud, quod faciũt ordines ſuſcipientes ſacrum, & monachi profitentes.

45 ILlud ſolum votum debet dici ſolenne quantum ad poſt contractum matrimonium dirimendum, quod ſolennizatum fuerit per ſuſceptionem ſacri ordinis, aut per profeſſionem expreſſam, vel tacitam factam alicui de religionibus per Sedem Apoſtolicam approbatis. *Bonifacius VIII. de Voto, c. vnico. l. 6.*

Presbyteri, qui parochijs præficiuntur, coram Epiſcopo profitentur caſtitatem.

46 QVando presbyteri, vel diaconi per parochias conſtituuntur, oportet eos profeſſionem Epiſcopo ſuo facere, vt caſte, & pure viuant ſub Dei timore; &, dum eos tali profeſſione obligauerit, ſanctam diſciplinam retineant. *Concil. Toletan. 5. diſt. 28. c. 10.*

Ne multi clerici paſſim ordinentur.

47 NVllus Epiſcopus multitudinem clericorum faciat paſſim. Debet enim, ſecundum redditum eccleſiarum, ita etiam numerus clericorum moderari. Et ſiquidem is, qui ſacroſanctam ædificauit eccleſiam, ſtatuit ab initio numerum clericorum, qui debent in eadem eccleſia conſecrari, ille numerus cuſtodiatur. Sin autem numerus præfinitus non eſt, neque per amicitiam, neque per gratiam oneranda ſacroſancta eccleſia eſt, ſed moderandus numerus erit cu-

ra, & ſollicitudine Patriarcharum, & Metropolitanorum, & aliorum Epiſcoporum. *Imp. Iuſtin. nouella 6. c. 8. & in authent. vt determinatus ſit numerus clericorum, coll. 1. & de menſura ordinandorum coll. 3. & de ſacroſanctis eccleſijs, c. non plures.*

Huius nouellæ Conſtitutionis diſpoſitio (ſi vnquam alias) hac noſtra tempeſtate maxime videtur obſeruanda: in qua videmus miſere ſa-
Epiſt. 85. *cerdotes contemni, (vt etiam de ſua conqueritur ad Euagrium Hieronymus) ex nimia illorum multitudine, quæ ſolet vilipendium gignere, ſicut exaduerſo cuiuslibet rei raritas pretium, æſtimationemq. parit. Quo fit, vt, ſi vnum e duobus daretur mihi, crederem fore Deo gratius, Chriſtianæq. Reip. vtilius, plura beneficia vni ſacerdoti, docto, prudenti, & pio conferri propter ſacerdotum paucitatem, quam ſingula ſingulis ineptis*
Eccli. 15. 16. de elect. & qual. c, cum ſit, *dari, vt omnibus illis ſatisfiat. Cum ſcriptum ſit, Non concupiſcit Deus multitudinem filiorum infidelium, & inutilium; & ne iucunderis in filijs impijs, ſi multiplicentur; nec oblecteris ſuper ipſos, ſi non eſt timor Dei in illis: melior eſt enim vnus timens Deum, quam mille impij: & ab vno ſenſato inhabitabitur patria, & a tribus impijs deſeretur. De quo S. Clemens ep. 2. ad Iacobum fratrem Domini. Et querulis tot ordines ambientium vocibus poſſent ſanctiſſimi Epiſcopi opponere, præter alias multas antiquorum Patrum traditiones, nouiſſima Sacroſancti Concilij Tridentini decreta, quæ ſi ad vnguem obſeruentur, pauciores ſine dubio ad ordines prouehentur, maxime ſi non niſi per temporum interſtitia tam minores, quam maiores ordines conferantur: ſi ita de ordinandi ætate, genere, & moribus inquiratur, vt, non niſi cuius probata vita ſenectus ſit, admittatur, cuiusq. ſcientiæ ſpes maioribus ordinibus dignum non oſtenderit, ac tam crebra Corporis Chriſti communio, quam eccleſiæ, cui adſcriptus fuerit, frequens miniſterium commendet. Videtur etiam ad id non fore inutile, ſi Prælati ſubditos ad alium Epiſcopum ordinandos niſi vrgenti de cauſa minime tranſmittant; neque in ſua quiſque diœceſi pluries, quam ſemel in anno, ordinationes ſacras celebrent: quas olim ſolo menſe Decembri peragi ſolitas vſque ad Papam Simplicium (qui fuit a S. Petro quadrageſimus nonus) teſtantur eius acta, & Amalarius Fortunatus l. 2. de Eccleſ. offic. c. 1. & Micrologus de Eccleſiaſt. obſeruationibus c. 28. Licet S. Leo ep. 7. ad Dioſcorum Alexandriæ Epiſcopum ſolo Sabbatho ſancto, aut Paſchæ die celebrari conſtituerit. Quibus quidem diebus pauciſſimos ſacris initiari conſueuiſſe ſatis notum eſt illis, qui veterum Romanorum Pontificum vitas perlegerint. Adde, quod propoſitæ rationi maxime conducere, valdeq. neceſſarium fore videtur, ſi exigatur ab ordinandis vel amplius, quam antehac, patrimonium, vel pinguius beneficium, vt in ſumma temporis huius rerum omnium caritate potius cum filio frugi in domo patris ſui abundent panibus, quam cum perdito adoleſcentulo fame perire,*
Luc. 15.

ac mendicare cogantur. Quorum omnium difficultas, temporis videlicet prolixitas, ſeuerum ſcientiæ examen, ac diligens natalium, facultatum, ac morum exploratio quamplurimos ab ambiendis ordinibus deterrebit; ſtabuntq. in acie, nec ab incepto deſiſtent illi ſolummodo, quorum vndique probata virtus, & conſtans animi deſiderium ad tantam dignitatem a Domino vocatos eſſe teſtentur. Quod quidem minus durum videbitur illi, qui attente conſideret terminos antiquos, quos poſuerunt nobis Patres noſtri ad Prou.22. *ſacerdotium per ordinũ gradus aſcenſuris. E quibus, præter alia, quæ ſuperius adduximus, teſtimonia, vnicũ hic proferre libet ex Synodo Romana ſub Silueſtro, quod huic digreſſiunculæ finẽ dabit.* Vt nullus, *inquit*, ex laica perſona ad honorem Acolyti vſque ad Epiſcopatũ ſubleuaretur, niſi prius fuiſſet Lector annis triginta. Deinde vno die Exorciſtæ, & poſtea caperet onus Acolyti, & faceret in eodẽ ordine Acolyti annos decem, vt acciperet onus Subdiaconi, & in Subdiaconatu eſſet annos quinque, deinde ad Diaconatus honorẽ pertingeret fixus rogãtibus triginta presbyteris examen, vt eſſet Subdiaconus Cardinalis; quia a prima Sede erat conſtitutum, vt ſeruiret annos ſeptem. Hoc enim, quod ſi quis deſideraret ordinem presbyterij ita exigeretur, vt in ſeptem annis a cuncto Clero Romano probaretur doctrinæ, natiuitatis, generoſitatis, & conſilio non expetens prædam a quoquam opinione clara firmarent omnes presbyteri, declararent, & firmarent, & ſic ad ordinem presbyterij accederet, & faceret in eodem annos tres. *Ita Synodus Romana ſub Silueſtro c. 11. Addi poſſunt ad idem duo Decreta, Zoſimi, & Siricij, Summorum Pontificum, quæ habentur apud Gratianum diſt 77. c. in ſingulis, & c. quicumque. Et epiſtolæ duæ S. Cypriani: Vbi videre eſt,* L.2.ep.5. L.4.ep.5. *quanti faciat Lectoratus officium (quod inter quattuor minores ordines eſt ſecundum) vt, propter multorum vulnerum cicatrices, & illuſtres agones, quos pro fide Chriſti in corpore ſuo perpeſſi fuerant Sancti Aurelius, & Celerinus Confeſſores, in Lectores illos ordinare ſufficiens præmium eſſe iudicauerit.*

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

DE DIGNITATE, POTESTATE, OFFICIO, IMMVNITATIBVS, ET PRIVILEGIIS SACERDOTVM,

Deq. obedientia, ac debito honóre illis deferendo.

CAP. II.

De officio, dignitate, & poteſtate Sacerdotum, §. I.

SVMMARIVM.

CERTAE corporis partes tingebantur ſanguine ſacerdotibus veteris legis; eisq. dabantur ex victimis certæ particulæ, & in veſtibus quidam colores, & ornatus adhibebantur in officij ſui ſignificationem; & miniſtrabant omnia, quæ intra velum erant. 1.3.7.25.26.28.

Erant iudices, & principes populi. 2.4.7.

Ad eorum exemplum ſacerdotes nouæ legis iudicant de laicis, & de cauſis Chriſtianorum. 69.70.

Inunguntur in conſecratione ſua oleo, & quare. 27.

Vocantur Presbyteri, quod eſt nomen dignitatis; & Sacerdotes, quod eſt nomen officij. 10.11.40. & Clerici. 50.

Olim Epiſcopi vocabantur. 41.

Aliquando Angeli, aliquando Dij, aliquando Apoſtoli eccleſiarum, & Reges, atque in eorum ſimilitudinem habent coronam in capite. 44.45.50.

E tamen præferuntur Regibus. 51.52.53.54.

Septuaginta diſcipulorum figuram gerunt. 41.42.43.

Non multum differunt ab Epiſcopis. 46.47.48.49.

Sed multum a reliquis hominibus. 55.56.

A Deo ſunt nimis honorati. & maxima poteſtas, & excellentia eis tributa. 5.6.8.57.58.59.60.61.62.63.64.65.66.67.68.

Præcipue poteſtas Clauium ab ipſo Chriſto illis conceſſa, quam neque Virgini matri, neque Angelis dedit. 18.19.20.21.

Eorum

Eorum officium eſt, orare, prædicare, conſecrare, & diſpenſare Sacramenta. 23. 24.
Nulli nocere, omnibus prodeſſe. 30.
Epiſcopo ſuggerere, vt ſubueniat indigentibus. 34
Debent eſſe pacifici, fideles, miſericordes. 32.33.
Medij inter Deum, & homines, benigni, mites, caſti, ſobrij. 36.37.38. 39.40.
Eorum arma, lectio, & oratio. 29.50.
Quadripartitum eſt eorum officium in altari. 16.17.
Legem Dei, & multa alia ſcire, facere, & docere tenentur. 13.14.15.22.43.
Et quotannis officij ſui rationem Epiſcopo reddere. 35.
Secretarium quid. 9.

CAP. II. §. I.

CVM immolaueris arietem, ſumes de ſanguine eius, & pones ſuper extremum auriculæ dexteræ Aaron, & filiorum eius, & ſuper pollices manus eorum, ac pedis dextri. *Exod.29. Hac cærimonia ſignificare videtur Dominus daturos Sacerdotes pœnas ſanguinis, ſi negligentes fuerint in audiendis mandatis eius, aut in miniſterijs ſuis exequendis. Oleaſter.* 1

Accedent Sacerdotes filij Leui, quos elegerit Dominus Deus tuus vt miniſtrent, & benedicant in nomine eius;& ad verbum eorum omne negotium pendet, vt, quidquid mundum, vel immundum eſt, iudicetur. *Deut.21.* 2

Ingreſſus eſt poſt Oziam Azarias Sacerdos & cum eo Sacerdotes Domini octoginta viri fortiſſimi, reſtiteruntque Regi, atque dixerunt, Non eſt tui officij Ozia, vt adoleas incenſum Domino, ſed ſacerdotum, qui congregati ſunt ad huiuſmodi miniſterium. Egredere de ſanctuario, ne contempſeris, quia non reputabitur tibi in gloriam hoc a Domino Deo. Iratusq. Ozias, & tenens in manu thuribulum, vt adoleret incenſum, minabatur ſacerdotibus, ſtatimq. orta eſt lepra in fronte eius coram ſacerdotibus in domo Domini, & feſtinato expulerunt eum. *2.Par.26.* 3

Et nunc fratres, quoniam vos eſtis presbyteri in populo Dei, & ex vobis pendet anima illorum, ad eloquium veſtrum corda eorum erigite, vt memores ſint &c. *Iudith.9.* 4

Mihi autem nimis honorificati ſunt amici tui, Deus: nimis confortatus eſt principatus eorum. *Pſal.138.* 5

Ego poſui te quaſi plauſtrum triturans nouum, habens roſtra ſerrantia: triturabis montes, & comminues: & colles quaſi puluerem pones. Ventilabis eos, & ventus toller, & turbo diſperget eos: & tu exultabis in Domino, in ſancto Iſrael lætaberis. *Iſai.41.* 6

Sacerdotes autem, & Leuitæ filij Sadoc, qui cuſtodierunt cærimonias ſanctuarij mei, cum errarent filii Iſrael a me, ipſi accedent ad me vt miniſtrent mihi: & ſtabunt in conſpectu meo vt offerant mihi. &c. Cumq. ingredientur portas atrii interioris, veſtibus lineis induentur: nec aſcendet ſuper illos quidquam laneum. &c. Cumq. egredientur atrium exterius ad populum, exuent ſe veſtimentis ſuis, in quibus miniſtrauerant, & reponent ea in gazophylacio ſanctuarii, & veſtient ſe veſtimentis aliis: & non ſanctificabunt populum in veſtibus ſuis. &c. Et populum meum docebunt, quid ſit inter ſanctum & pollutum &c. 7

Et cum

Et cum fuerit controuerſia, ſtabunt in iudicijs meis, & iudicabunt. *Ezech.*44.

8 Arma militiæ noſtræ non carnalia ſunt,ſed potentia Deo ad deſtructionem munitionum, conſilia deſtruentes, & omnem altitudinem extollentem ſe aduerſus ſcientiam Dei, & in captiuitatem redigentes omnem intellectum in obſequium Chriſti, & in promptu habentes vlciſci omnem inobedientiam. &c. 2.*Cor.*10.

Admonitio de Sacerdotum officio.

9 FRatres cariſſimi, conſacerdotes, & cooperatores noſtri, nouit fraternitas veſtra, nos licet indignos locum tenere Aaron, vos autẽ Eleazari,& Ithamari;nos fungi viceduodecim Apoſtolorũ, vos autem ſeptuaginta duorũ diſcipulorum; nos paſtores veſtros eſſe, vos autem animarum vobis commiſſarum; nos de vobis,vos autem de plebibus vobis commendatis Domino noſtro Ieſu Chriſto rationẽ eſſe reddituros, vt in die tremendi iudicij inter bonos diſpenſatores inueniamur. Et ideo, cariſſimi, videte periculum veſtrum. Admonemus itaque, & obſecramus fraternitates veſtras,vt, quæ vobis ſuggerimus, memoriæ commendetis, & opere exercere ſtudeatis.

In primis igitur admonemus, & obſecramus fraternitatem veſtram,vt vita, & conuerſatio veſtra ſit irreprehenſibilis.

In domibus veſtris mulieres non cohabitent.

Omni nocte ad nocturnas horas ſurgite.

Officium veſtrum horis certis decantate.

Nullus veſtrum,niſi ieiunus Miſſam celebret, & non in veſtibus communibus, ſed ſacris, amictu, alba, cingulo, manipulo, ſtola, & caſula, veſtimentis nitidis,quæ ad alios vſus nõ ſeruiant, parati.

Deuote, & religioſe celebrate, & corpus,& ſanguinem Domini noſtri Ieſu Chriſti cum omni reuerentia, & tremore ſumite.

Corporalia, & pallæ ex lino fieri debent, & ſint mundiſſima. Quæ,& alia lintea, ac vaſa proprijs manibus abluite, & extergite diligenter.

Altare ſit coopertum mundis linteis ſaltem tribus diuerſis: ad quod nulla femina accedat,aut calicem tangat: & ſuper altare nihil ponatur, niſi reliquiæ, ac res ſacræ, & pro ſacrificio opportunæ.

Miſſalia, Gradualia, Lectionaria,& Antiphonaria ſint completa,& perfecta.

Eccleſiæ veſtræ bene ſint coopertæ, & mundæ.

In ſacriſtijs, ſiue ſecretarijs, aut iuxta altare maius, ſit locus aptus ad infundendam aquam ablutionis corporalium, & linteorum, ac vaſorum, & aliarum rerum ſacrarum, ac manuum, poſtquam ſanctum chriſma, aut oleum catechumenorum, vel infirmorum tractaueritis; ibiq. pendeat vas cum aqua munda pro lauandis manibus ſacerdotum, & aliorum, qui rem ſanctam, & officium diuinum ſunt peracturi, & prope linteum mundum ad illas abſtergendum.

Atria eccleſiæ ſint bene munita.

Nullus eccleſiam, ad quam intitulatus eſt, dimittat, & ad aliam quæſtus gratia ſe transferat.

Nullus plures eccleſias ſine titulo, & contra ſacrorum canonum diſpoſitiones, nanciſci præſumat.

Nullatenus etiam vna eccleſia inter plures diuidatur.

Nullus extra eccleſiam in locis non conſecratis, aut calcaribus indutus, vel cultellis extra pendentibus, celebret.

Nullus alterius parochianum, niſi itinerantem, & tunc de rectoris ſui licentia, ad communionem recipiat.

Nullus in alterius parochia abſq. proprii ſacerdotis licentia celebret.

In celebratione quiſque calicem, & oblata non circulo, aut digitorum vacillatione, vt quidam faciunt, ſed iunctis, & extenſis digitis Cruce ſignet, ſicq. benedicat.

Calix, & patena ſint aurei, vel argentei, non ærei, aut aurichalcei, vitrei, vel lignei.

Quiſque presbyter clericum habeat, vel ſcholarem, qui cum eo pſalmos cantet, epiſtolam, & lectiones legat, & in Miſſa reſpondeat.

Ipſe quoque presbyter infirmos viſitet, & reconciliet, & iuxta Apoſtolum propria manu communicet, & oleo ſancto inungat.

Nullus præſumat tradere communionem laico, aut feminæ, ad ferendum infirmo.

Nullus pro baptizandis infantibus, ſiue adultis, aut infirmis reconciliandis, aut mortuis ſepeliendis, præmium, vel munus exigat.

Per negligentiam veſtram nullus infans ſine baptiſmo, & adultus ſine communione pereat.

Nullus veſtrum ſit ebrioſus, aut litigioſus, Nullus arma ferat.

Nullus canum, aut auium iocis inſeruiat, ſeu in tabernis bibat.

Quiſque veſtrum, quantum ſapit, de Euangelio Dominico, & cæteris feſtiuis diebus ſuæ plebi annuntiet.

Verbum Domini prædicate.

Curam pauperum, & peregrinorum, viduarum, & orphanorum habete, ipſoſq. peregrinos ad prandium veſtrum vocate.

Eſtote hoſpitales, aliis exinde bonum exemplum præbentes.

Singulis diebus Dominicis ante Miſſam, aquam, qua populus aſpergatur, benedicite; ad quod proprium vas habetote.

Vaſa ſacra, aut veſtimenta ſacerdotalia nolite negotiatori, aut tabernario in pignus dare.

Minus digne pœnitentem cuiuſcumque rei gratia ad reconciliationem non adducite, nec ei reconciliationis teſtimonium perhibete.

Vſuras non exigite.

Facultates veſtras poſt ordinationem veſtram acquiſitas ne alienate, quoniam eccleſiæ ſunt.

Nullus res, poſſeſſiones, aut mancipium eccleſiæ vendere, commutare, aut quocumque ingenio præſumat alienare.

Nullus decimam alterius recipiat.

Nullus pœnitentem carnem manducare, aut vinum bibere inuitet, niſi pro eo tunc eleemoſynam fecerit.

Quiſque fontes baptiſmales lapideos habeat bene mundos: quos ſi habere non poterit, vas aliud ad hoc opus ſolum deputatum teneat.

Omnibus parochianis veſtris Symbolum, & Orationem Dominicam, & ieiunia quattuor temporum, & alia Eccleſiæ mandata ſignificate obſeruanda.

Ante Quadrageſimam quarta feria populum ad confeſſionem admonete, & confeſſis iuxta qualitatem criminum pœnitentiam iniungite.

Tribus temporibus in anno, ideſt Natali Domini, Paſchæ, & Pentecoſtes, omnes fideles accedere ad communionem Corporis Domini noſtri Ieſu Chriſti inuitate: & ne deſit, qui ſaltem in Paſcha communicet.

Certis temporibus coniugatos ab vxoribus abſtinere exhortamini.

Nullus veſtrum rubeis, aut viridibus veſtibus vtatur.

Diem Dominicum, & cæteras feſtiuitates abſque opere ſeruili a veſpera ad veſperam celebrare docete.

Cantus, & choreas mulierum in atrio eccleſiæ fieri prohibete.

Incantationes ſuper mortuos nocturnis temporibus a vulgo fieri conſuetas ſub obteſtatione Dei omnipotentis, vetate.

Cum excommunicatis nolite communicare: ne quis veſtrum cum eis, vel eorum præſentia celebrare præſumat. Quod etiam plebi nunciate.

Et quod nullus ex plebe vxorem domum ducat, niſi prius nuptiæ temporibus ab Eccleſia permiſſis publice fuerint celebratæ.

Quod nullus ad raptam, vel conſanguineam accedat, aut alterius ſponſam ducat, omnibus prohibete.

Porcarios, & alios paſtores ſaltē Dominica faciatis vocari ad Miſſam; Patrinos, vt filios ſuos Symbolum, & Orationem Dominicam doceāt, aut doceri faciant, exhortamini.

Sacramentum Euchariſtiæ, ſanctum Chriſma, & Oleum catechumenorum; ac ſanctum, ſeu infirmorum in eccleſia in loco mundo, condecenti, & ſecuro, ſub ſera, & fida cuſtodia diligenter ſeruate.

Quiſque veſtrum expoſitionem Symboli, & Orationis Dominicæ, iuxta orthodoxorum Patrum traditiones, penes ſe habebat, easque, ac orationes Miſſarum, & Epiſtolas, & Euangelia, & Canonem bene intelligat: ex quibus prædicando populum ſibi commiſſum ſedulo inſtruat, maxime non bene credentem.

Introitum Miſſæ, Orationes, Epiſtolam, Graduale, Euangelium, Symbolum, &c. non ſecreta, ſed alta, & intelligibili voce proferat. Secretas vero, & Canonem moroſe, ac diſtincte ſubmiſſa voce legat.

Pſalmorum verba, & diſtinctiones regulariter cum canticis conſuetis intelligibiliter pronunciet.

Symbolū Athanaſij de Trinitate, & fide Catholica memoriter teneat.

Exorciſmos, & orationes ad catechumenos faciendos, & reliquas preces ſuper maſculum & feminam pluraliter, vel ſingulariter reſpectiue diſtincte proferat.

Ordinem baptizandi, & ad ſucurrendum infirmis, reconciliationis, & commendationis animæ, & in agendis exequijs defunctorum, iuxta modum Canonicum obſeruet.

Exorciſmos, & benedictiones ſalis, & aquæ pertinentes legat.

Canticum diurnum, & nocturnum ſciat.

Computum etiam minorem ad inueniendum litteram Dominicalem, tempus interualli diei Paſchæ, & maiorum mobilium feſtorum non ignoret.

Martyrologium integrum habeat, vt per hæc, & alia opera bona vna cum populo vobis credito perpetua beatitudine perfruamini, præſtante Domino noſtro Ieſu Chriſto, cui eſt honor, & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen. *Ex Sacerdotali Rom. l. 1. c. 13.*

[a] *Secretarium erat locus, in quo vaſa ſacra ponebantur, vbi ſolis Diaconis, aut acolytis licebat miniſteria, aut vaſa ſacra contingere: vt colligitur ex Decreto Martini Epiſcopi Bracharenſis, qui confecit quedā Conciliorum collectanea, non Papæ, vt male allegatur a Gratiano diſt. 23. c. non licet pen. de quo Seuerus Sulpicius in vita. S. Martini. Fuit etiam aula, in quam iudices conueniebant ad ius dicendum: vt videre eſt l. 2. c. de proximis ſacrorum ſcriniorum, lib. 12. & in Paulo Diacono de paſſione S. Cypriani.*

Nomen Presbyter quid ſit.

10 Vocabulum Presbyter, Græcè, ſignificat Latine Senior: & eſt nomen dignitatis. vnde vulgo dicimus, Señor. Quod de dignitate tantum Sacerdotali videtur deſcendere. *Concil. Colon. de ſacram. Ordinis. Vide ep. 2. S. Anacleti ad Epiſcopos Italiæ.*

Nomen Sacerdos quid ſit.

11 Vide inf. Proprium officium, n. 40.

Et quid Clericus.

12 Vide inf. Duo ſunt, n. 50.

Sacerdotis eſt, ſcire legem Domini.

13 Interroga ſacerdotes legem, dicit Aggæus propheta. Conſidera, Sacerdotum eſſe officij de lege interrogatos reſpondere. Si ſacerdos eſt, ſciat legem Domini. ſi ignorat legem, ſe arguit non eſſe Domini ſacerdotem. Sacerdotis enim eſt, ſcire legem, & ad interrogationem reſpondere de lege &c. *Concil. Pariſ. c. 12. ex S. Hieron.*

Sacerdos officium ſuum opere demonſtret.

14 Nihil excellentius in hoc ſæculo ſacerdotibus: & cum dignitatem eorum oculis demonſtramus, vt digne noſcamus quid ſumus, & quid ſumus profeſſione, actione potius, quam nomine demonſtremus, vt nomen congruat actioni, & actio reſpondeat nomini, ne ſit nomen inane, & crimen immane; ne ſit honor ſublimis, & vita deformis; ne ſit religioſus amictus, & irreligioſus prouectus; ne habeatur in eccleſia cathedra ſublimior, & conſcientia ſacerdotis reportatur humilior. &c. *S. Ambroſ. de dignit. ſacerdot. c. 3.*

Sacerdos qualiter cardinales virtutes exercere debeat.

MEdiocre ne putes quod tibi commiſſum eſt. Primum, vt alta 15
Dei videas: quod eſt ſapientiæ. Deinde, vt excubias pro populo deferas: quod eſt iuſtitiæ. Caſtra defendas, tabernaculumq. tuearis: quod eſt fortitudinis. Teipſum continentem, ac ſobrium præſtes: quod eſt temperantiæ. *Idem Ambroſ. de Offic. l.1.c.fi.*

Sacerdotis officium in altari, quale myſtice.

QVadripartitum eſt officium Sacerdotale. Viuam carnis hoſtiam 16
immolare: quod Leuiticum eſt. Virtutum Chariſmata Deo offerre: quod eſt incendere aromata: & filiorum Aaron eſt. Cum feruore martyrij cælum intrare: quod eſt introire cum ſanguine ſancta ſanctorum. Gratiæ, & precum vota cælo transfundere: quod eſt panem, & vinum Deo offerre. *S. Bernard. in Sentent.*

De eodem.

AD Presbyteros pertinet ſacrificium corporis, & ſanguinis Do- 17
mini in Altari Dei conficere, orationes dicere, & benedicere dona Dei. *S. Iſidor. diſt. 25. c. Perlectis.*

Sacerdotibus a Chriſto poteſtas Clauium collata.

DOminus noſter Ieſus Chriſtus, aſcenſurus ad cælos e terris, 18
Sacerdotes ſui ipſius vicarios reliquit, tamquam præſides, & iudices, ad quos mortalia crimina deferuntur, in quæ Chriſti fideles ceciderint, quo, pro poteſtate Clauium, remiſſionis, aut retentionis peccatorum ſententiam pronuntient. *Concil. Trident. Seſſ. 14. c. 5.*

Apo-

Apoſtolis cõmiſit Dominus Claues Regni cælorum, non Virgini Mariæ, licet ſanctiori.

19 Licet Beatiſſima Virgo Maria dignior, & excellentior fuerit Apoſtolis vniuerſis, non tamen illi, ſed iſtis Dominus Claues Regni cælorum commiſit. *Innoc. 3. de pœnit. & remiſſ. c. noua quadam.*

20 Munus Spiritus ſancti eſt officium Sacerdotis.

Vis autem Spiritus ſancti in ſoluendis, ligandisq. criminibus eſt. *S. Ambroſ. de pœnit. c. 2.*

Sacerdotibus maxima poteſtas a Christo tradita, & quæ Angelis non eſt conceſſa.

21 QVi terram incolunt, atque in ea verſantur, ijs commiſſum eſt, vt ea, quæ in cælis ſunt, diſpenſent. Ijs datum eſt, vt poteſtatem habeant, quam Deus optimus neque Angelis, neque Archangelis datam eſſe voluit. Neque enim ad illos dictum eſt, Quodcumque ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in cælis: & quodcumque ſolueris ſuper terram, erit ſolutum & in cælis. Habent quidem, & terreſtres principes vinculi poteſtatem, ſed corporum ſolum. Id autem, quod dico, Sacerdotum vinculum ipſam etiam animam contingit, atque ad cælos vſque peruadit, vſque adeo, vt, quæcumque inferne Sacerdotes confecerint, illa eadem Deus ſuperne rata habeat, ac ſeruorum ſententiam Dominus confirmet. Quidnam hoc aliud eſſe dicas, niſi omnium rerum cæleſtium poteſtatem illis a Deo conceſſam? Quorumcumque enim, ait, peccata retinueritis, retenta ſunt. Quænam, obſecro, poteſtas hac vna maior eſſe queat? Pater omnifariam filio poteſtatem dedit. cæterum video ipſam omnifariam poteſtatem a Deo filio Sacerdotibus traditam. Nam, quaſi iam cælo translati, ac ſupra humanam naturam poſiti, atque noſtris ab affectibus exẽpti, ſic illi ad principatum illum perducti ſunt. *S. Chryſoſt. de ſacerd. l. 3.* *Matth. 16*

Sacerdotis eſt, facere, & docere.

PResbyteri officium cæleſtem quandam vitam requirit, primo 22
purgari, deinde purgare; ſapientia inſtrui, & ſic alios ſapientes reddere; lumen fieri, & alios illuſtrare; accedere ad Deum, & alios adducere; ſanctificari, & alijs ſanctitatem afferre. *S. Gregorius Nazianz. in Apologet.*

Sacerdotis eſt, prædicare, conſecrare, diſpenſare ſacramenta, orare.

PResbyterorum officium in primis in prædicatione verbi, deinde 23
in conficiendo corpore, & ſanguine Dominico, & cæteris ſacramentis adminiſtrandis (Confirmationis tamen, & Ordinis, quæ ſolus Epiſcopus ob Eccleſiæ vnitatem retinendam adminiſtrat, exceptis) denique in orando Deum pro totius Eccleſiæ, & populi Chriſtiani proſperitate ſitum eſt &c. *Concil. Colonien. de ſacram. Ordinis.*

De exemplo, prædicatione, & integritate Sacerdotis.

GRaue pondus eſt Sacerdotij. Prius quippe eſt Sacerdoti neceſſe, 24
vt cæteris ad exemplum viuat, ac deinde ſeruandum, vt mentem per oſtenſa exempla non eleuet. De miniſterio prædicationis ſemper cogitet; intentiſſimo timore conſiderans, quod receſſurus ad percipiendum regnum Dominus, & talenta ſeruis diſtribuens, dicat, Negotiamini dum venio. (*Luc. 19.*) Quod profecto negotium tunc vere nos agimus, ſi viuendo, & loquendo proximorum animas lucramur; ſi infirmos quoque, cæleſtis regni gaudia prædicando, in ſuperno amore roboramus; ſi proteruos, ac tumidos, gehennæ ſupplicia terribiliter inſonando, flectimus; ſi nulli contra veritatem parcimus; ſi, ſupernis amicitijs dediti, humanas inimicitias non timemus. &c. *S. Gregor. in Reg. l. 2. c. 39.*

Pectuſculum, Lingua, & Ventriculus; quæ accipiebant ex victimis Sacerdotes veteris legis, quid myſtice.

25 VEteris legis Sacerdotes accipiebant ex victimis Pectuſculum, Linguam & Ventriculum. In Pectuſculo ſignificabatur bona conſcientia. In Lingua ſancta confeſſio, vt, quod corde credimus ad iuſtitiam, ore confiteamur ad ſalutem. In Ventriculo quoque, nihil habere mortiferum, ſed quod noſtram vitam ſuſtentet, ac vegetet. niſi enim cibi in ventriculo concoquantur, & eorum ſucco corpus irrigetur, attenuatum viribus caret, & fertur in mortem. Vel Pectuſculum ſignificat doctrinam, quæ debet eſſe in Sacerdotibus, ex quorum ore requirunt legem. &c. *S. Hieron. ſup. c. 2 Malach.* Rm. 10.

Aurum, Hyacinthus, & Purpura, in Sacerdotalibus veſtimentis, quid myſtice.

26 IN Sacerdotis habitu Aurum fulget, dum intellectu ſapientiæ emicat. Cui Hyacinthus, qui aerio colore reſplendet, adiungitur, ſcilicet, vt omne, quod tractat, ad amorem cæleſtium ſurgat. Huic admiſcetur Regalis purpura, vt ſuggeſtiones vitiorum, veluti ex poteſtate Regia, comprimat. *Ven. Beda ſup. Exod. c. 56. S. Gregor. Paſtoral. p. 2. c. 3. & lib. 1. Reg. cap. 24. & inf. p. 2. c. 3. §. 2. de grauitate, auro, & hyacintho n. 12.*

Vnctio in Sacerdote, quid.

27 HAbeat Sacerdos in vnctione ſua oleum, habeat miſericordiam abundantem, quæ ſibi virtutibus alijs præferatur. Habeat oleũ, vt, dum ardorem ſancti Spiritus in ſe nutrit, lucere vehementer alijs per verbum poſſit. Habeat nihilominus oleum medicinæ, vt ſapienter diſponat, qualiter peccatorum fetores tergat, & ægras mentes ſaluti reſtituat. *Idem S. Gregor. ſup. l. 1. Reg. l. 9.*

Multi Sacerdotes nomine, ſed pauci merito: & quid aurea Lamina, Sacerdotis capiti impoſita.

ALiud arbitror eſſe in Sacerdotibus, officio fungi; aliud, eſſe in- 28
ſtructum, & ornatum. Quisque enim poteſt ſolemni mini-
ſterio fungi ad populum; pauci tamen ſunt, qui ornati mo-
ribus, inſtructi doctrina, ſapientia eruditi, ad manifeſtandam rei veri-
tatem ſint idonei, & qui ſcientiam fidei non ſine ornamento ſenſuum
& aſſertionum fulgore depromant. Quod aureæ Laminæ capiti im-
poſitæ deſignat ornatus. Vnum igitur Sacerdotis nomen, ſed non
vna vel pro vitæ merito, vel pro animæ virtutibus dignitas. &c.
*S. Cyrill. Alex. Leuit. l. 6. vel potius Origenes, cuius eſt illud opus. Inf.
p. 3. c. 2. de grauibus peccatis: Plures.*

Sacerdotis arma, Lectio, & Oratio.

PResbyteri, oportet aſſiduitatem vos habere legendi, & inſtantiã 29
orandi, quia viri iuſti vita lectione inſtruitur, oratione ornatur,
& aſſiduitate lectionis munitur homo a peccato: iuxta illum, qui
Pſal. 118. dicebat: In corde meo abſcondi eloquia tua: vt non peccem tibi. Hæc
sũt enim arma, videlicet Lectio, & Oratio, quibus diabolus expugnatur.
Hæc ſunt inſtrumenta, quibus æterna beatitudo acquiritur. His armis
vitia reprimuntur. His alimentis virtutes nutriuntur. Sed, &, ſi quan-
do a lectione ceſſatur, debet manuum operatio ſubſequi. &c. *Vt
inf. p. 2. c. 12. de occupatione Sacerdotum S. Auguſt. vt per Burchardum l. 2.
c. 100. Iuo. p. 6. c. 177.*

Sacerdotis eſt, nulli nocere, omnibus prodeſſe.

SAcerdotis eſt, nulli nocere, prodeſſe velle omnibus; poſſe autem, 30
ſolius eſt Dei &c. Propoſita igitur forma in Sacerdotis officio te-
neatur, vt nulli noceat, ne laceſſitus quidem, & aliqua iniuria
offenſus: Quæ enim eſt gloria, ſi eum non lædimus, qui nos non læſe-
rit? Sed ea virtus eſt, ſi læſus remittas. *S. Ambroſ. de Offic. l. 3. c. 9. de po
ſtulando c. ſi. 14. q. 5. c. denique.*

Sacer-

Sacerdos ſit pacificus.

31 SAcerdotes turbarum moderatores ſunt, ſtudioſi pacis, niſi cum & ipſi mouentur iniuria Dei, aut Eccleſiæ contumelia. *Idem S. Ambroſ. l. 5. ep. 29.*

Sacerdos ſit fidelis miniſter.

32 MInisterium Sacerdotis eſt, fidelem eſſe, vt poſſit eos, quorum eſt Sacerdos, liberare a peccatis. *Idem S. Ambroſ. ſup. ep. ad Hebraos, c. 2.*

Sacerdos ſit omnibus miſeris compatiens.

33 PResbyteri ſimplices ſint in omnes, in omnibus miſericordes, omnes ab errore conuertentes, infirmos viſitantes, viduas, pupillos, pauperes non negligentes. *S. Polycarp. ep. ad Philippenſ.*

Sacerdotis eſt, Epiſcopo ſuggerere, vt ſubueniat indigentibus.

34 QVi officiũ Sacerdotis gerit, aut diſpẽſatoris, ſuggerat Epiſcopo, ne reprimat, ſi quem poſitum in egeſtate aliqua cognouerit; aut deiectum opibus ad inopiæ neceſſitatem redactum, maxime ſi non effuſione adoleſcentiæ, ſed direptione alicuius, & amiſſione patrimonij in eam reciderit iniuriam, vt ſumptum exercere diurnum non queat. *S. Ambroſ. de Offic. l. 2. c. 15.*

Sacerdos quotannis rationem reddat Epiſcopo miniſterij ſui.

35 VNuſquisque presbyter per ſingulos annos Epiſcopo ſuo rationem miniſterij ſui reddat tam de fide Catholica, quam de baptiſmo, atque ordinatione miniſterii ſui. *Conc. Moguntin. c. ad. Iuo p. 6. c. 246.*

Aliqua peculiaria officij Sacerdotalis.

BOni Sacerdotes, ſancta ſunt vaſa, cæleſtibus repleta donis. Hi 36
Dominum Ieſum ſuis impreſſum, atque inſculptum cordibus
gerunt, eius paſſionem, mortem, fidelitatem, & amorem in ſua memoria exercent. Medii intercedunt inter Deum, ac miſeros peccatores. ſunt benigni, humani, ac mites erga omnes opis ipſorum indigos. Sunt item caſti, ac mundi in anima, & corpore. Sobrij quoque ſunt, ac moderati in omnibus vitæ ſuſtentandæ neceſſariis. Ieſum excruciatum, & ex amore mortuum cæleſti eius patri pro cunctis viuis, & defunctis offerunt. Intima cum deuotione precantur, & poſcunt omnipotentem Deum pro omni Sanctæ Eccleſiæ vtilitate, ac neceſſitate. Nulli placere ſpeciatim appetunt alicuius rei temporariæ, aut ſolatii obtinendi cauſa, & in commune honorem Dei, & mortalium omnium ſalutem deſiderant. *Ludou. Bloſius in farragine inſtitutionum ex Io. Rusbrochio.*

De eodem.

INter diuinam, & humanam naturam Sacerdotium velut medium 37
interiectum eſt, vt illa colat, atque obſeruet, hanc autem in melius commutet. *S. Iſidor. Pelus. l. 3. ep. 2. S. Hieron. hom. 5. ſup. c. 1. Iſai.*

De eodem.

CVm ſanctæ plebis Sacerdores per mandata ſibi met data Lega- 38
tione funguntur apud diuinam clementiam, humani generis cauſam, totamq; ſecum Eccleſiam aggregantes, atque congemiſcentes, poſtulant, & precantur, vt fidelibus daretur fides &c. *S. Io. Chryſ. hom. de Adam, & Eua.*

De eodem, ac de vtilitate, quæ nobis per Sacerdotes confertur.

SAcerdos apud Deum tui patrocinium ſuſcipit, & te defendit, & ei 39
non habes gratiam. Et quomodo, inquis, me defendit? quoniam pro te precatur, & dono, quod tibi per baptiſmum datur, inſeruit, viſitat,

viſitat, hortatur, & monet, & media nocte, ſi vocaueris, venit. Tu quidem habes vxorem, & te exples deliciis, & vitam ſectaris deditam mercaturæ. Sacerdos autem in hoc ſuum contulit negotium. Nulla eſt alia vita, quam vt verſetur in Eccleſia. Per eos regenerati eſtis æterna regeneratione. Per ipſos vobis portæ cælorũ aperiuntur. Qui Chriſtum diligit, cuiuſmodicumque ſit Sacerdos, eum diligit, quod per eum ſit veneranda aſſecutus ſacramenta. &c. *Idem S. Chryſoſt. hom. 10. ſup. epiſt. ad Theſſalon.*

De eodem,
& quid ſit nomen Sacerdos.

40 PRoprium officium Sacerdotis eſt, eſſe mediatorem inter Deum, & populum, in quantum ſcilicet diuina populo tradit, vnde dicitur Sacerdos, quaſi Sacra dans, ſecundum illud, Legem requirunt ex ore eius. *Malach. 2.* Et iterum, in quantum preces populi Deo offert, & pro eorum peccatis Deo aliqualiter ſatisfacit. Vnde Apoſtolus dicit; *Hebr. 4.* Omnis Pontifex ex hominibus aſſumptus, pro hominibus conſtituitur in iis, quæ ſunt ad Deum, vt offerat dona, & ſacrificia pro peccatis. *S. Thom. p. 3. q. 22. art. 1.*

Presbyteri ſeptuaginta duorum diſcipulorũ figuram gerunt, licet in primitiua Eccleſia etiam vocarentur Epiſcopi, & e contra.

41 SIcut duodecim Apoſtolos formam Epiſcoporum exhibere ſimul, & præmonſtrare; nemo eſt; qui dubitet; ſic & hos ſeptuaginta duos figuram Presbyterorum, ideſt ſecundi ordinis ſacerdotum geſſiſſe ſciendum eſt. Tametſi primis Eccleſiæ temporibus, vt Apoſtolica ſcriptura teſtis eſt, vtrique Presbyteri, vtrique vocabantur Epiſcopi. Quorum vnum ſapientiæ maturitatem, alterum induſtriam curæ paſtoralis ſignificabat. *Ven. Beda ſup. Luc. l. 1. c. 10. S. Clemens ad Iacobum fratrem Domini. S. Anacletus ep. 2. ad vniuerſos Italiæ Epiſcopos, c. 2. & ep. 3. c. 1. S. Leo ep. 88. Innocent. 3. l. 1. de myſterio altaris, c. 6.*

De eodem.

VIdentes Apoſtoli meſſem eſſe multam, & operarios paucos, ro- 42
gauerunt Dominum meſſis, vt mitteret operarios in meſſem
ſuam. Vnde ab eis electi ſunt ſeptuaginta duo diſcipuli, quo-
rum typum gerunt Presbyteri, atque in eorum loco ſunt in Eccleſia
conſtituti. *S. Anacletus ad Epiſcopos Italiæ ep. 2. diſt. 21. c. in nouo. S. Th.*
2. 2. q. 184. art. 6. ad 1. q. 188. art. 4. ad 5. p. 3. q. 67. art. 2. ad 2.

De eodem, ac de eorum officio, ac dignitate.

VOs Presbyteri noſſe debetis, & ſæpe meminiſſe, quia nos, qui- 43
bus regendarum animarum cura commiſſa eſt, pro iis, qui no-
ſtra negligentia pereunt, rationem reddituri ſumus. Pro iis
vero, quos verbis, & exemplis lucrati fuerimus, præmium æternæ vi-
Matth. 5. tæ percipiemus. Nobis enim à Domino dictum eſt, Vos eſtis ſal terræ.
Quod ſi populus fidelis cibus eſt Dei, eiuſdem fidei condimentum nos
ſumus. Scitote veſtrum gradum noſtro gradui ſecundum, & pæne
coniunctum eſſe. Sicut enim Epiſcopi Apoſtolorum in Eccleſia, ita
nimirum Presbyteri cæterorum diſcipulorum Domini vicem tenent.
Et illi tenent gradum ſummi paſtoris Aaron; iſti vero filiorum eius.
Vnde oportet vos ſemper memores eſſe tantæ dignitatis, memores ve-
ſtræ conſecrationis, vt nec ab eadem dignitate degeneretis, nec ve-
ſtram conſecrationem irritam faciatis, nec manus ſacro vnguento de-
libutas peccando polluatis, ſed, cordis, & corporis munditiam con-
ſeruantes, plebibus exemplum bene viuendi præbentes, ijs, quibus præ-
eſtis, ducatum ad cæleſtia regna præbeatis. *Burchardus l. 2. c. 55. ex*
S. Auguſtino. Iuo p. 6. c. 151.

Sacerdotes Dij appellantur.

Exod. 22. DOminus in lege præcepit, Diis non detrahes, Sacerdotes intel- 44
ligens, qui propter excellentiam ordinis, & officii dignita-
tem Deorum nomine nuncupantur. *Innoc. 3. de Hæret. c. cum*
ex iniuncto.

Sacerdotes, Apoſtoli Eccleſiarum dicuntur.

45 SAcerdotes & ſuo, & Apoſtolorum loco funguntur, propter quod etiam Eccleſiarum Apoſtoli nominantur. *S. Hieron. ſup. ep. 1. ad Cor. c. 1.*

Epiſcopalis, & Sacerdotalis officij non magna differentia.

46 POſtquam de Epiſcopis dixit Paulus, eosq. formauit, quidnam illos habere conueniat, a quo item abſtinere neceſſe ſit dictans, omiſſo item Presbyterorum ordine, ad Diaconos tranſijt. Cur id, quæſo? Quia ſcilicet inter Epiſcopum, atque Presbyterum intereſt ferme nihil. Quippe, & Presbyteris Eccleſiæ cura permiſſa eſt; &, quæ de Epiſcopis dixit, ea etiam Presbyteris congruunt. Sola quippe ordinatione ſuperiores illi ſunt, atque hoc tantum pluſquam Presbyteri habere videntur. *S. Chryſoſt. ſup. ep. 1. ad Tim. c. 3. S. Hieron. ep. ad Oceanum, tom. 2. & ad c. 1. ep. ad Tit. diſt. 95. c. olim.* 1. Tim. 3.

De hac Epiſcoporum ſuperioritate, & differentia ad Presbyteros, Vide Concil. Trident. Seſſ. 23. c. 4. & can. 7. ſecundum cuius deciſionem intellige præcedens caput cum ſequentibus: vt doctè aduertit nouiſſime poſt alios Robertus Bellarminus de membris Eccleſiæ militantis, tom. 1. Controuerſ. 5. l. 1. c. 15.

De eodem.

47 ALexandriæ, a Marco Euangeliſta vſque ad Heraclam, & Dionyſium Epiſcopos, Presbyteri ſemper vnum ex ſe electum in excelſiori gradu collocatum Epiſcopum nominabant. Quo modo ſi exercitus Imperatorem faciat, aut Diaconi eligant de ſe, quem induſtrium nouerint, & Archidiaconum vocent. Quid enim facit, excepta ordinatione, Epiſcopus, quod Presbyter non faciat? *S. Hieron. ep. 85. ad Euagrium. diſt. 93. c. legimus. S. Anſelm. ſup. ep. ad Philipp. c. 1. S. Gregor. Nazianz. in Apologet., Rabanus Maur. de inſtit. cler. l. 1. c. 6. & Amalarius Fortunatus de Eccleſ. Offic. l. 2. c. 13.*

De eo-

De eodem.

SAcerdotibus, ſicut Epiſcopis, diſpenſatio myſteriorum Dei commiſſa eſt. Præſunt enim eccleſijs Chriſti, & in confectione diuini corporis, & ſanguinis conſortes cum Epiſcopis ſunt: ſimiliter & in doctrina populorum, & in officio prædicandi, ſed ſola, propter auctoritatem, ſummo Sacerdoti Clericorum ordinatio, & conſecratio reſeruata eſt, ne a multis Eccleſiæ diſciplina vindicata concordia ſolueret, ſcandala generaret. &c. *S. Iſid. de Offic. Eccleſ. l. 2. c. 7. S. Ambroſ. ſup. ep. ad Tim. 2.* 48

De eodem. quodq; Sacerdos non confirmat, vel ordinat, ſicut Epiſcopus.

ORdo Sacerdotis continuus eſt ordini Epiſcopi. Participat etiam aliquid de perfectiua virtute, quantum ad illam perfectionem, qua quis in ſeipſo perficitur; non autem quantum ad perfectionem, qua aliquis in eminentiori gradu conſtituitur, ſicut eſt in Ordine; vel altiori officio, ſicut eſt in Confirmatione. Et ideo Sacerdos participat ab Epiſcopo poteſtatem conſecrandi, non autem confirmandi, vel ordinandi. Et, quod ipſam habet participationem, patet, ſecundum Dionyſium, ex hoc, quod Sacerdos conſecrat ſuper altari ab Epiſcopo conſecrato, & in vaſis per Epiſcopum conſecratis. *S. Thom. in 4. diſt. 13. q. 1. art. 1. ad 2.* 49

De eccleſ. hier. p. 1. c. 1.

Sacer-

Sacerdotes ſunt mancipati diuino officio, contemplationi, & orationi; a temporalium ſtrepitu ſemoti; vocantur Reges; & habent coronam in capite, & quid ſignificet.

50 DVo ſunt genera Chriſtianorum. Eſt autem vnum genus, quod, mancipatum diuino officio, & deditum contemplationi, & orationi, ab omni ſtrepitu temporalium ceſſare cõuenit: & ſunt Clerici, & Deo deuoti, videlicet conuerſi. Cleros enim Græce, Latine Sors. Inde huiuſmodi homines vocantur Clerici, ideſt Sorte electi: omnes enim Deus in ſuos elegit. Hi namque ſunt Reges, ideſt ſe, & alios in virtutibus regentes, & ita in Deo Regnum habent, & hoc deſignat corona in capite. Hanc coronam habent ab inſtitutione Romanæ Eccleſiæ, in ſignum Regni, quod in Chriſto expectatur. Ratio vero capitis eſt temporalium omnium depoſitio. Illi enim, victu, & veſtitu contenti, nullam inter ſe proprietatem habentes, debent habere omnia communia. *S.Hieron. 12.q.1.c.eod.*

Hoc, quod dicit, de proprietate non habenda, ſed omnia in communi poſſidenda, intellige de ijs, qui ſuis nuntium remiſerunt, & communiter viuere ſpoponderunt. Ita S. Auguſt. ſerm. 3. de commum vita clericorum, 12.q.1.c. Non dicatis.

Sacerdotalis dignitas præfertur Regiæ.

51 IN nouo Teſtamento Sacerdotium præeminet Regno, ſicut ſpiritus corpori. In veteri vero Regnum præeminebat Sacerdotio. Ideo ibi Regnum, hic Sacerdotium in ſubſtantiuo ponit, eo quod ibi ex Regno, hic ex Sacerdotio quaſi ſubſiſtat religio. *S.Thom. ſup. ep. 1. S. Petri, c.2.*

De eodem.

52 QVanto anima corpore præſtantior eſt, tanto eſt Sacerdotium Regno excellentius: ligat enim, aut ſoluit ſupplicio, vel remiſſione dignos. *S.Clemens de Conſtit. Apoſt. l.2.c.34.*

Sacerdos qualiter cardinales virtutes exercere debeat.

MEdiocre ne putes quod tibi commiſſum eſt. Primum, vt alta Dei videas: quod eſt ſapientiæ. Deinde, vt excubias pro populo deferas: quod eſt iuſtitiæ. Caſtra defendas, tabernaculumq. tuearis: quod eſt fortitudinis. Teipſum continentem, ac ſobrium præſtes: quod eſt temperantiæ. *Idem Ambroſ. de Offic. l. 1. c. 51.* 15

Sacerdotis officium in altari, quale myſtice.

QVadripartitum eſt officium Sacerdotale. Viuam carnis hoſtiam immolare: quod Leuiticum eſt. Virtutum Chariſmata Deo offerre: quod eſt incendere aromata: & filiorum Aaron eſt. Cum feruore martyrij cælum intrare: quod eſt introire cum ſanguine ſancta ſanctorum. Gratiæ, & precum vota cælo transfundere: quod eſt panem, & vinum Deo offerre. *S. Bernard. in Sentent.* 16

De eodem.

AD Presbyteros pertinet ſacrificium corporis, & ſanguinis Domini in Altari Dei conficere, orationes dicere, & benedicere dona Dei. *S. Iſidor. diſt. 25. c. Perlectis.* 17

Sacerdotibus a Chriſto poteſtas Clauium collata.

DOminus noſter Ieſus Chriſtus, aſcenſurus ad cælos e terris, Sacerdotes ſui ipſius vicarios reliquit, tamquam præſides, & iudices, ad quos mortalia crimina deferuntur, in quæ Chriſti fideles ceciderint, quo, pro poteſtate Clauium, remiſſionis, aut retentionis peccatorum ſententiam pronuntient. *Concil. Trident. Seſſ. 14. c. 5.* 18

Apo-

Apoſtolis cōmiſit Dominus Claues Regni cælorum, non Virgini Mariæ, licet ſanctiori.

19 LIcet Beatiſſima Virgo Maria dignior, & excellentior fuerit Apoſtolis vniuerſis, non tamen illi, ſed iſtis Dominus Claues Regni cælorum commiſit. *Innoc. 3. de pœnit. & remiſſ. c. noua quædam.*

20 ## Munus Spiritus ſancti eſt officium Sacerdotis.

Vis autem Spiritus ſancti in ſoluendis, ligandisq. criminibus eſt. *S. Ambroſ. de pœnit. c. 2.*

Sacerdotibus maxima poteſtas a Chriſto tradita, & quæ Angelis non eſt conceſſa.

21 QVi terram incolunt, atque in ea verſantur, ijs commiſſum eſt, vt ea, quæ in cælis ſunt, diſpenſent. Ijs datum eſt, vt poteſtatem habeant, quam Deus optimus neque Angelis, neque Archangelis datam eſſe voluit. Neque enim ad illos dictum eſt, Quodcumque ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in cælis: & quodcumque ſolueris ſuper terram, erit ſolutum & in cælis. Habent quidem, & terreſtres principes vinculi poteſtatem, ſed corporum ſolum. Id autem, quod dico, Sacerdotum vinculum ipſam etiam animam contingit, atque ad cælos vſque peruadit, vſque adeo, vt, quæcumque inferne Sacerdotes confecerint, illa eadem Deus ſuperne rata habeat, ac ſeruorum ſententiam Dominus confirmet. Quidnam hoc aliud eſſe dicas, niſi omnium rerum cæleſtium poteſtatem illis a Deo conceſſam? Quorumcumque enim, ait, peccata retinueritis, retenta ſunt. Quænam, obſecro, poteſtas hac vna maior eſſe queat? Pater omnifariam filio poteſtatem dedit. cæterum video ipſam omnifariam poteſtatem a Deo filio Sacerdotibus traditam. Nam, quaſi iam cælo tranſlati, ac ſupra humanam naturam poſiti, atque noſtris ab affectibus exēpti, ſic illi ad principatum illum perducti ſunt. *S. Chryſoſt. de ſacerd. l. 3.* *Matth. 16*

Sacerdotis eſt, facere, & docere.

PResbyteri officium cæleſtem quandam vitam requirit, primo purgari, deinde purgare; ſapientia inſtrui, & ſic alios ſapientes reddere; lumen fieri, & alios illuſtrare; accedere ad Deum, & alios adducere; ſanctificari, & alijs ſanctitatem afferre. *S. Gregorius Nazianz. in Apologet.* 22

Sacerdotis eſt, prædicare, conſecrare, diſpenſare ſacramenta, orare.

PResbyterorum officium in primis in prædicatione verbi, deinde in conficiendo corpore, & ſanguine Dominico, & cæteris ſacramentis adminiſtrandis (Confirmationis tamen, & Ordinis, quæ ſolus Epiſcopus ob Eccleſiæ vnitatem retinendam adminiſtrat, exceptis) denique in orando Deum pro totius Eccleſiæ, & populi Chriſtiani proſperitate ſitum eſt &c. *Concil. Colonien. de ſacram. Ordinis.* 23

De exemplo, prædicatione, & integritate Sacerdotis.

GRaue pondus eſt Sacerdotij. Prius quippe eſt Sacerdoti neceſſe, 24
vt cæteris ad exemplum viuat, ac deinde ſeruandum, vt mentem per oſtenſa exempla non eleuet. De miniſterio prædicationis ſemper cogitet, intentiſſimo timore conſiderans, quod receſſurus, ad percipiendum regnum Dominus, & talenta ſeruis diſtribuens, dicat, Negotiamini dum venio. (*Luc. 19.*) Quod profecto negotium tunc vere nos agimus, ſi viuendo, & loquendo proximorum animas lucramur; ſi infirmos quoque, cæleſtis regni gaudia prædicando, in ſuperno amore roboramus; ſi proteruos, ac tumidos, gehennæ ſupplicia terribiliter inſonando, flectimus; ſi nulli contra veritatem parcimus; ſi, ſupernis amicitijs dediti, humanas inimicitias non timemus. &c. *S. Gregor. in Reg. l. 2. c. 39.*

Pectuſculum, Lingua, & Ventriculus; quæ accipiebant ex victimis Sacerdotes veteris legis, quid myſtice.

25 VEteris legis Sacerdotes accipiebant ex victimis Pectuſculum, Linguam & Ventriculum. In Pectuſculo ſignificabatur bona conſcientia. In Lingua ſancta confeſſio, vt, quod corde creditmus ad iuſtitiam, ore confiteamur ad ſalutem. In Ventriculo quoque, nihil habere mortiferum, ſed quod noſtram vitam ſuſtentet, ac vegetet. niſi enim cibi in ventriculo concoquantur, & eorum ſucco corpus irrigetur, attenuatum viribus caret, & fertur in mortem. Vel Pectuſculum ſignificat doctrinam, quæ debet eſſe in Sacerdotibus, ex quorum ore requirunt legem. &c. *S. Hieron. ſup. c. 2 Malach.* Rom. 10.

Aurum, Hyacinthus, & Purpura, in Sacerdotalibus veſtimentis, quid myſtice.

26 IN Sacerdotis habitu Aurum fulget, dum intellectu ſapientiæ emicat. Cui Hyacinthus, qui aerio colore reſplendet, adiungitur, ſcilicet, vt omne, quod tractat, ad amorem cæleſtium ſurgat. Huic admiſcetur Regalis purpura, vt ſuggeſtiones vitiorum, veluti ex poteſtate Regia, comprimat. *Ven. Beda ſup. Exod. c. 56. S. Gregor. Paſtoral. p. 2. c. 3. & lib. 1. Reg. cap. 24. & inf. p. 2. c. 3. §. 2. de grauitate, auro, & hyacintho n. 12.*

Vnctio in Sacerdote, quid.

27 HAbeat Sacerdos in vnctione ſua oleum, habeat miſericordiam abundantem, quæ ſibi virtutibus alijs præferatur. Habeat oleũ, vt, dum ardorem ſancti Spiritus in ſe nutrit, lucere vehementer alijs per verbum poſſit. Habeat nihilominus oleum medicinæ, vt ſapienter diſponat, qualiter peccatorum fœtores tergat, & ægras mentes ſaluti reſtituat. *Idem S. Gregor. ſup. l. 1. Reg. l. 9.*

Multi Sacerdotes nomine, ſed pauci merito: & quid aurea Lamina, Sacerdotis capiti impoſita.

ALiud arbitror eſſe in Sacerdoribus, officio fungi; aliud, eſſe inſtructum, & ornatum. Quisque enim poteſt ſolemni miniſterio fungi ad populum; pauci tamen ſunt, qui ornati moribus, inſtructi doctrina, ſapientia eruditi, ad manifeſtandam rei veritatem ſint idonei, & qui ſcientiam fidei non ſine ornamento ſenſuum & aſſertionum fulgore depromant. Quod aureæ Laminæ capiti impoſitæ deſignat ornatus. Vnum igitur Sacerdotis nomen, ſed non vna vel pro vitæ merito, vel pro animæ virtutibus dignitas. &c. *S. Cyrill. Alex. Leuit. l. 6. vel potius Origenes, cuius eſt illud opus. Inf. p. 3. c. 2. de grauibus peccatis: Plures.* 28

Sacerdotis arma, Lectio, & Oratio.

PResbyteri, oportet aſſiduitatem vos habere legendi, & inſtantiã orandi, quia viri iuſti vita lectione inſtruitur, oratione ornatur, & aſſiduitate lectionis munitur homo a peccato: iuxta illum, qui *Pſal. 118.* dicebat: In corde meo abſcondi eloquia tua: vt non peccem tibi. Hæc sũt enim arma, videlicet Lectio, & Oratio, quibus diabolus expugnatur. Hæc ſunt inſtrumenta, quibus æterna beatitudo acquiritur. His armis vitia reprimuntur. His alimentis virtutes nutriuntur. Sed, &, ſi quando a lectione ceſſatur, debet manuum operatio ſubſequi. &c. *Vt inf. p. 2. c. 12. de occupatione Sacerdotum. S. Auguſt. vt per Burchardum l. 2. c. 100. Iuo. p. 6. c. 177.* 29

Sacerdotis eſt, nulli nocere, omnibus prodeſſe.

SAcerdotis eſt, nulli nocere, prodeſſe velle omnibus; poſſe autem, ſolius eſt Dei &c. Propoſita igitur forma in Sacerdotis officio teneatur, vt nulli noceat, ne laceſſitus quidem, & aliqua iniuria offenſus. Quæ enim eſt gloria, ſi eum non lædimus, qui nos non læſerit? Sed ea virtus eſt, ſi læſus remittas. *S. Ambroſ. de Offic. l. 3. c. 9. de poſtulando c. ſi. 14. q. 5. c. denique.* 30

Sacerdos ſit pacificus.

31 SAcerdotes turbarum moderatores ſunt, ſtudioſi pacis, niſi cum & ipſi mouentur iniuria Dei, aut Eccleſiæ contumelia. *Idem S. Ambroſ. l. 5. ep. 29.*

Sacerdos ſit fidelis miniſter.

32 MIniſterium Sacerdotis eſt, fidelem eſſe, vt poſſit eos, quorum eſt Sacerdos, liberare a peccatis. *Idem S. Ambroſ. ſup. ep. ad Hebraos, c. 2.*

Sacerdos ſit omnibus miſeris compatiens.

33 PResbyteri ſimplices ſint in omnes, in omnibus miſericordes, omnes ab errore conuertentes, infirmos viſitantes, viduas, pupillos, pauperes non negligentes. *S. Polycarp. ep. ad Philippenſ.*

Sacerdotis eſt, Epiſcopo ſuggerere, vt ſubueniat indigentibus.

34 QVi officiũ Sacerdotis gerit, aut diſpẽſatoris, ſuggerat Epiſcopo, ne reprimat, ſi quem poſitum in egeſtate aliqua cognouerit; aut deiectum opibus ad inopiæ neceſſitatem redactum, maxime ſi non effuſione adoleſcentiæ, ſed direptione alicuius, & amiſſione patrimonij in eam reciderit iniuriam, vt ſumptum exercere diurnum non queat. *S. Ambroſ. de Offic. l. 2. c. 15.*

Sacerdos quotannis rationem reddat Epiſcopo miniſterij ſui.

35 VNuſquiſque presbyter per ſingulos annos Epiſcopo ſuo rationem miniſterij ſui reddat tam de fide Catholica, quam de baptiſmo, atque ordinatione miniſterii ſui. *Conc. Moguntin. c. 2. Iuo p. 6. c. 246.*

Aliqua peculiaria officij Sacerdotalis.

BOni Sacerdotes, ſancta ſunt vaſa, cæleſtibus repleta donis. Hi 36
Dominum Ieſum ſuis impreſſum, atque inſculptum cordibus gerunt, eius paſſionem, mortem, fidelitatem, & amorem in ſua memoria exercent. Medii intercedunt inter Deum, ac miſeros peccatores. ſunt benigni, humani, ac mites ergà omnes opis ipſorum indigos. Sunt item caſti, ac mundi in anima, & corpore. Sobrij quoque ſunt, ac moderati in omnibus vitæ ſuſtentandæ neceſſariis. Ieſum excruciatum, & ex amore mortuum cæleſti eius patri pro cunctis viuis, & defunctis offerunt. Intima cum deuotione precantur, & poſcunt omnipotentem Deum pro omni Sanctæ Eccleſiæ vtilitate, ac neceſſitate. Nulli placere ſpeciatim appetunt alicuius rei temporariæ, aut ſolatii obtinendi cauſa, & in commune honorem Dei, & mortalium omnium ſalutem deſiderant. *Ludou. Bloſius in farragine inſtitutionum ex Io. Rusbrochio.*

De eodem.

INter diuinam, & humanam naturam Sacerdotium velut medium interiectum eſt, vt illa colat, atque obſeruet; hanc autem in melius commutet. *S. Iſidor. Pelus. l. 3. ep. 2. S. Hieron. hom. 5. ſup. c. 1. Iſai.* 37

De eodem.

CVm ſanctæ plebis Sacerdotes per mandata ſibi met data Legatione funguntur apud diuinam clementiam, humani generis cauſam, totamq; ſecum Eccleſiam aggregantes, atque congemiſcentes, poſtulant, & precantur, vt fidelibus daretur fides &c. *S. Io. Chryſ. hom. de Adam, & Eua.* 38

De eodem, ac de vtilitate, quæ nobis per Sacerdotes confertur.

SAcerdos apud Deum tui patrocinium ſuſcipit, & te defendit, & ei 39
non habes gratiam. Et quomodo, inquis, me defendit? quoniam pro te precatur, & dono, quod tibi per baptiſmum datur, inſeruit,

viſitat, hortatur, & monet, & media nocte, ſi vocaueris, venit. Tu quidem habes vxorem, & te exples deliciis, & vitam ſectaris deditam mercaturæ. Sacerdos autem in hoc ſuum contulit negotium. Nulla eſt alia vita, quam vt verſetur in Eccleſia. Per eos regenerati eſtis æterna regeneratione. Per ipſos vobis portæ cælorũ aperiuntur. Qui Chriſtum diligit, cuiuſmodicumque ſit Sacerdos, eum diligit, quod per eum ſit veneranda aſſecutus ſacramenta. &c. *Idem S. Chryſoſt. hom. 10. ſup. epiſt. ad Theſſalon.*

De eodem,
& quid ſit nomen Sacerdos.

40 PRoprium officium Sacerdotis eſt, eſſe mediatorem inter Deum, & populum, in quantum ſcilicet diuina populo tradit, vnde dicitur Sacerdos, quaſi Sacra dans, ſecundum illud, Legem requirunt ex ore eius. *Malach. 2.* Et iterum, in quantum preces populi Deo offert, & pro eorum peccatis Deo aliqualiter ſatisfacit. Vnde Apoſtolus dicit; *Hebr. 4.* Omnis Pontifex ex hominibus aſſumptus pro hominibus conſtituitur in iis, quæ ſunt ad Deum, vt offerat dona, & ſacrificia pro peccatis. *S. Thom. p. 3. q. 22. art. 1.*

Presbyteri ſeptuaginta duorum diſcipulorũ figuram gerunt, licet in primitiua Eccleſia etiam vocarentur Epiſcopi, & e contra.

41 SIcut duodecim Apoſtolos formam Epiſcoporum exhibere ſimul, & præmonſtrare; nemo eſt, qui dubitet, ſic & hos ſeptuaginta duos figuram Presbyterorum, ideſt ſecundi ordinis ſacerdotum geſſiſſe ſciendum eſt. Tametſi primis Eccleſiæ temporibus, vt Apoſtolica ſcriptura teſtis eſt, vtrique Presbyteri, vtrique vocabantur Epiſcopi. Quorum vnum ſapientiæ maturitatem, alterum induſtriam curæ paſtoralis ſignificabat. *Ven. Beda ſup. Luc. l. 1. c. 10. S. Clemens ad Iacobum fratrem Domini. S. Anacletus ep. 2. ad vniuerſos Italiæ Epiſcopos, c. 2. & ep. 3. c. 1. S. Leo ep. 88. Innocent. 3. l. 1. de myſterio altaris, c. 6.*

De eodem.

VIdentes Apoſtoli meſſem eſſe multam, & operarios paucos, rogauerunt Dominum meſſis, vt mitteret operarios in meſſem ſuam. Vnde ab eis electi ſunt ſeptuaginta duo diſcipuli, quorum typum gerunt Presbyteri, atque in eorum loco ſunt in Eccleſia conſtituti. *S. Anacletus ad Epiſcopos Italiæ ep.2.diſt.21.c.in nouo. S. Th. 2.2.q.184.art.6.ad 1.q.188.art.4.ad 5.p.3.q.67.art.2.ad 2.* 42

De eodem, ac de eorum officio, ac dignitate.

VOs Presbyteri noſſe debetis, & ſæpe meminiſſe, quia nos, quibus regendarum animarum cura commiſſa eſt, pro iis, qui noſtra negligentia pereunt, rationem redditurì ſumus. Pro iis vero, quos verbis, & exemplis lucrati fuerimus, præmium æternæ vitæ percipiemus. Nobis enim à Domino dictum eſt, Vos eſtis ſal terræ. Quod ſi populus fidelis cibus eſt Dei, eiuſdem fidei condimentum nos ſumus. Scitote veſtrum gradum noſtro gradui ſecundum, & pæne coniunctum eſſe. Sicut enim Epiſcopi Apoſtolorum in Eccleſia, ita nimirum Presbyteri cæterorum diſcipulorum Domini vicem tenent. Et illi tenent gradum ſummi paſtoris Aaron; iſti vero filiorum eius. Vnde oportet vos ſemper memores eſſe tantæ dignitatis, memores veſtræ conſecrationis, vt nec ab eadem dignitate degeneretis, nec veſtram conſecrationem irritam faciatis, nec manus ſacro vnguento delibutas peccando polluatis, ſed, cordis, & corporis munditiam conſeruantes, plebibus exemplum bene viuendi præbentes, ijs, quibus præeſtis, ducatum ad cæleſtia regna præbeatis. *Burchardus l.2.c.55. ex S. Auguſtino. Iuo p.6.c.151.* 43

Matth.5.

Sacerdotes Dij appellantur.

Exod.22. DOminus in lege præcepit, Diis non detrahes, Sacerdotes intelligens, qui propter excellentiam ordinis, & officii dignitatem Deorum nomine nuncupantur. *Innoc. 3. de Heret.c. cum ex iniuncto.* 44

Sacer-

Sacerdotes, Apoſtoli Eccleſiarum dicuntur.

45 SAcerdotes & ſuo, & Apoſtolorum loco funguntur, propter quod etiam Eccleſiarum Apoſtoli nominantur. *S. Hieron. ſup. ep. 1. ad Cor. c. 1.*

Epiſcopalis, & Sacerdotalis officij non magna differentia.

46 POſtquam de Epiſcopis dixit Paulus, eosq. formauit, quidnam illos habere conueniat, a quo item abſtinere neceſſe ſit dictans, omiſſo item Presbyterorum ordine, ad Diaconos tranſijt. Cur id, quæſo? Quia ſcilicet inter Epiſcopum, atque Presbyterum intereſt ferme nihil. Quippe, & Presbyteris Eccleſiæ cura permiſſa eſt; &, quæ de Epiſcopis dixit, ea etiam Presbyteris congruunt. Sola quippe ordinatione ſuperiores illi ſunt, atque hoc tantum pluſquam Presbyteri habere videntur. *S. Chryſoſt. ſup. ep. 1. ad Tim. c. 3. S. Hieron. ep. ad Oceanum, tom. 2. & ad c. 1. ep. ad Tit. diſt. 95. c. olim.* 1. *Tim.* 3.

De hac Epiſcoporum ſuperioritate, & differentia ad Presbyteros, Vide Concil. Trident. Seſſ. 23. c. 4. & can. 7. ſecundum cuius deciſionem intellige præcedens caput cum ſequentibus: vt doćte aduertit nouiſſime poſt alios Robertus Bellarminus de membris Eccleſiæ militantis, tom. 1. Controuerſ. 5. l. 1. c. 15.

De eodem.

47 ALexandriæ, a Marco Euangeliſta vſque ad Heraclam, & Dionyſium Epiſcopos, Presbyteri ſemper vnum ex ſe electum in excelſiori gradu collocatum Epiſcopum nominabant. Quo modo ſi exercitus Imperatorem faciat, aut Diaconi eligant de ſe, quem induſtrium nouerint, & Archidiaconum vocent. Quid enim facit, excepta ordinatione, Epiſcopus, quod Presbyter non faciat? *S. Hieron. ep. 85. ad Euagrium. diſt. 93. c. legimus. S. Anſelm. ſup. ep. ad Philipp. c. 1. S. Gregor. Nazianz. in Apologet., Rabanus Maur. de inſtit. cler. l. 1. c. 6. & Amalarius Fortunatus de Eccleſ. Offic. l. 2. c. 13.*

De eo-

De eodem.

Sacerdotibus, ſicut Epiſcopis, diſpenſatio myſteriorum Dei commiſſa eſt. Præſunt enim eccleſijs Chriſti, & in confectione diuini corporis, & ſanguinis conſortes cum Epiſcopis ſunt: ſimiliter & in doctrina populorum, & in officio prædicandi. ſed ſola, propter auctoritatem, ſummo Sacerdoti Clericorum ordinatio, & conſecratio reſeruata eſt, ne a multis Eccleſiæ diſciplina vindicata concordia ſolueret, ſcandala generaret. &c. *S. Iſid. de Offic. Eccleſ. l. 2. c. 7. S. Ambroſ. ſup. ep. ad Tim. 1.* 48

De eodem: quodq; Sacerdos non confirmat, vel ordinat, ſicut Epiſcopus.

Ordo Sacerdotis continuus eſt ordini Epiſcopi. Participat etiam aliquid de perfectiua virtute, quantum ad illam perfectionem, qua quis in ſeipſo perficitur; non autem quantum ad perfectionem, qua aliquis in eminentiori gradu conſtituitur, ſicut eſt in Ordine; vel altiori officio, ſicut eſt in Confirmatione. Et ideo Sacerdos participat ab Epiſcopo poteſtatem conſecrandi, non autem confirmandi, vel ordinandi. Et, quod ipſam habet participationem, patet, ſecundum Dionyſium, ex hoc, quod Sacerdos conſecrat ſuper altari ab Epiſcopo conſecrato, & in vaſis per Epiſcopum conſecratis. *S. Thom. in 4. diſt. 13. q. 1. art. 1. ad 2.* 49

De eccleſ. hier. p. 1. c. 1.

Sacer-

Sacerdotes ſunt mancipati diuino officio, contemplationi, & orationi; a temporalium ſtrepitu ſemoti; vocantur Reges; & habent coronam in capite, & quid ſignificet.

50 DVo ſunt genera Chriſtianorum. Eſt autem vnum genus, quod, mancipatum diuino officio, & deditum contemplationi, & orationi, ab omni ſtrepitu temporalium ceſſare cõuenit: & ſunt Clerici, & Deo deuoti, videlicet conuerſi. Cleros enim Græce, Latine Sors. Inde huiuſmodi homines vocantur Clerici, ideſt Sorte electi: omnes enim Deus in ſuos elegit. Hi namque ſunt Reges, ideſt ſe, & alios in virtutibus regentes, & ita in Deo Regnum habent, & hoc deſignat corona in capite. Hanc coronam habent ab inſtitutione Romanæ Eccleſiæ, in ſignum Regni, quod in Chriſto expectatur. Ratio vero capitis eſt temporalium omnium depoſitio. Illi enim, victu, & veſtitu contenti, nullam inter ſe proprietatem habentes, debent habere omnia communia. *S.Hieron. 12.q.1.c.ecd.*

Hoc, quod dicit, de proprietate non habenda, ſed omnia in communi poſſidenda, intellige de ijs, qui ſuis nuntium remiſerunt, & communiter viuere ſpoponderunt. Ita S. Auguſt. ſerm. 3. de commun vita clericorum, 12.q.1.c. Non dicatis.

Sacerdotalis dignitas præfertur Regiæ.

51 IN nouo Teſtamento Sacerdotium præeminet Regno, ſicut ſpiritus corpori. In veteri vero Regnum præeminebat Sacerdotio. Ideo ibi Regnum, hic Sacerdotium in ſubſtantiuo ponit, eo quod ibi ex Regno, hic ex Sacerdotio quaſi ſubſiſtat religio. *S.Thom. ſup. ep. 1. S.Petri, c.2.*

De eodem.

52 QVanto anima corpore præſtantior eſt, tanto eſt Sacerdotium Regno excellentius: ligat enim, aut ſoluit ſupplicio, vel remiſſione dignos. *S.Clemens de Conſtit. Apoſt. l.2.c.34.*

De eodem.

SAcerdotium Regno tanto eſt excellentius, quantum ſpiritus, & 53
carnis interuallum eſſe poteſt. *S. Chryſoſt. de Sacerd. l.3. Idem hom. 4. & 5. de verb. Iſaiæ, Vidi Dominum.*

De eodem.

QVis dubitet, Sacerdotes Chriſti Regum, & Principum, om- 54
niumq. fidelium patres, & magiſtros cenſeri? nonne miſerabilis inſaniæ eſſe cognoſcitur, ſi filius patrem, diſcipulus magiſtrum ſibi conetur ſubiugare, & iniquis obligationibus illum ſuæ poteſtati ſubijcere, a quo credit non ſolum in terra, ſed etiam in cælis ſe ligari poſſe, & ſolui? *B. Gregor. 7. diſt. 96. c. eod. S. Ambroſ. de dignit. Sacerd. c. 2. & in exhort. ad Virg. S. Greg. Naz. diſt. 10. c. ſuſcipitis.*

De differentia Sacerdotum ad reliquos homines bonos.

TAntum inter Sacerdotem, & quemlibet probum virum intereſſe 55
debet, quantum inter cælum, ac terram diſcriminis eſt. *S. Iſid. Peluſiota l.2. ep. 205.*

Sacerdoti thronus in cælis collocatus eſt, 56
& de cæleſtibus pronuntiandi habet auctoritatem.

S. Chryſ. hom. 4. ſup. c. 1. Iſaiæ.

Sacerdotum excellentia, perfectio, & virtus.

SIcut ſuſcepit Mattathias principatum, & ſurrexit loco Iudæ, ſic & 57
nos ſuſcepimus principatum in Eccleſia Dei, & per gratiam ſuam ſuos miniſtros facere voluit, & in palatio ſuo nos conſtituit, & elegit, vt eſſemus gens ſancta, populus Dei, ſal terræ, lux mundi, & Angelici homines abſque peccato. Miniſtri Dei etiam ſumus, & ſerui. Serui enim dicuntur, non qui ad oculū ſeruiunt, ſed qui voluntati Domini in omnibus fideliter obediunt. Et tunc in tantam familiaritatem Domini mouentur, quod non amplius ſerui, ſed amici vocantur. Ideo tota mente nos exhibeamus in multa tribulatione, in ſcientia, in caritate non ficta, in vigilijs, in carceribus, & plagis, in verbo veritatis, & ſic, nihil habentes, omnia, Chriſtum poſſidendo, ſimus poſſidentes.

Hæc

Hæc eſt enim beatorum vita: hæc eſt ſacerdotum ſalus: hæc ſeruorum Dei requies: hæc amicorum eius voluptas. Hæc eſt enim ſanctificatio noſtra, vt in omnibus exhibeamus noſmetipſos, ſicut Dei miniſtros. &c. *S. Auguſt. ſerm. 37. ad fratres Eremi.*

De eodem.

58 SAcerdotium audacter e terra ſurſum in cælum volitans aſcendit ad Deum, donec ipſum contueatur inuiſibilem, procidensq. ante excelſum Thronum inſtanter pro ſeruis orat dominum, lacrymas, & gemitus conſeruorum deportans, proprioq. ſimiliter Domino feruentem deprecationem ſimul, & pænitentiam offerens, miſericordiam, & indulgentiam a Rege miſericorde poſtulans, vt Spiritus ſanctus pariter deſcendat, ſanctificetq. dona in terris propoſita: cumq. oblata fuerint tremenda myſteria immortalitate plena; præuio ſacerdote orationem pro cunctis faciente, tunc animæ accedentes per illa tremenda myſteria macularum purificationem accipiunt. &c. O poteſtas ineffabilis; quæ in nobis dignata eſt habitare per impoſitionem manuum ſacrorum Sacerdotum. O quam magnam in ſe continet profunditatem formidabile, & admirabile Sacerdotium. *S. Ephrem de Sacerdotio.*

De eodem.

59 VEre veneranda Sacerdotum dignitas, in quorum manibus Dei filius velut in vtero virginis incarnatur. *S. Aug. conc. 2. ſup. Pſalm. 37.*

De eodem.

60 O Sacerdotes Dei, incruenta ſacrificia mittentes; O illuſtres animarum cuſtodes, O magni Dei figmentum in manibus veſtris geſtantes, O Deum hominibus conciliantes, O mundi fundamenta, Vitæ lumina, Chriſtianæ fidei columna, immortalis vitæ Doctores, Chriſtiferi. &c. *S. Gregor. Nazianz. ep. ad Epiſcopos, in principio.*

De eodem.

O Sacerdos Dei, ſi altitudinem cæli contemplaris, altior es; ſi pulchritudinem Solis, & Lunæ, & ſtellarum, pulchrior es; ſi diſcretionem Angelorum, diſcretior es; ſi omnium dominorum ſublimitatem, ſublimior es: ſolo creatore tuo inferior es. *Caſſan. in Catal. Glor. mund. p. 4. conſid. ex S. Auguſt. de Eccleſiaſt. dignitatib.* 61

De eodem.

SAcerdotium ipſum in terra peragitur, ſed in rerum cæleſtium claſſem, ordinemq. referendum eſt, atque id perquam merito. Quippe non mortalis quiſquam, non Angelus, non Archangelus, non alia quæuis creata potentia, ſed ipſe paraclitus ordinem eiuſmodi diſpoſuit; qui mortalibus hominibus etiam num in carne manentibus auctor fuit, vt Angelorum miniſterium animo conciperent. Idcirco neceſſe eſt, Sacerdotem ſic eſſe purum, vt ſi in ipſis cælis collocatus inter cæleſtes illas virtutes medius ſtaret. *S. Chryſoſt. de Sacerd. lib.* 3. 62

De eodem.

SI quis conſideret, quantum id ſit myſterium, vt is ſcilicet, qui homo ipſe ſit, carne, ac ſanguine etiam num conſtans, iſq. inuolutus beatæ, atque immortali naturæ, illi fieri propior queat; tum probe intelliget, quanto Sacerdotes honore, quanta dignitate Spiritus ſancti gratia dignata fuerit. Operãtibus enim illis, tum ſacra hæc, quæ dico, initiantur, perficiunturque; tum etiam alia, his nihilo inferiora, quæ ipſa ad dignitatis, ſalutiſq. noſtræ rationem ſpectant. Etenim, qui terram incolunt, atque in ea verſantur, ijs commiſſum eſt, &c. *vt ſup. eod. n. 21. Qui terram incolunt. Idem S. Chryſoſt. eod. l.* 3. 63

De eodem.

MAgna eſt Sacerdotum dignitas, quia propter eorum vnctionẽ, & dignitatem multi ex ipſis virtutes, & mirabilia operati ſunt, & vſum prophetandi habuerunt. De quorum numero Cayphas pontifex Iudæorum fuit, qui, cum eſſet pontifex, a ſeipſo locutus non fuit, ſed per gratiam Sacerdotalis ordinis, ac ſanctæ vnctionis, alta voce clamauit, Expedit vobis, vt vnus homo moriatur. &c. *S. Auguſt. ad Marcell.* 64

Io. 10.

De eodem.

65 SI non poteſt quis in Regnum cælorum introire, niſi per aquam, & ſpiritum regeneratus fuerit; &, qui non manducat carnem Domini, & ſanguinem eius non bibit, æterna vita priuatur: omnia autem hæc haud aliter, quam per ſacras illas manus, perficiuntur, manus, inquam, ſacerdotum: qui fiet, vt, citra illarum opem, aut gehennæ ignem euitare quis poſſit, aut repoſitæ in cælo coronæ præmia aſſequi? Hi enim ſunt, hi ſunt, inquam, quibus tunc concreditæ ſunt ſpirituales parturigines, tum etiam baptiſmatis partus à Deo eſt commiſſus. Per hos ipſos Chriſtum induimus, vna cum Dei filio ſepelimur, beatæ carnis illius membra efficimur. Quo nomine Sacerdotes merito non plus modo venerari debemus, quam vel principes, vel Reges, ſed etiam maiore honore, quã parentes, honeſtare. &c. *S. Chryſoſt l. 3. de Sacerd. Vide optimam epiſt. S. Iſid. Peluſiotæ, 52. l. 2. S. Iſidorum Hiſpalenſ. l. 2. de Offic. c. de Sacerdotibus.*

De eodem.

66 OMnium quidem bonorum magna eſt gratia; inter omnes autẽ maxima eſt Sacerdotalis dignitas, ſi quis eam immaculate cuſtodiat. Nam, ſi ſuper omnia opera ſua pretioſiores exiſtimat Deus hominum animas, quanto magis credibile eſt, vt ſuper omnia bona ſua conſtituat eum, qui confert Deo lucrum animarum. *Idem S. Chryſoſt. hom. 51. ſup. Matth.*

De eodem.

67 COnſidera, quanta ſit excellentia noſtri Sacerdotij, quandoquidem Abraham, Patriarcha Iudæorum, progenitor Leuitarum, comperitur benedictionem accipere à Melchiſedech, illiq. dare decimas. *Idem S. Chryſoſt. or. 4. contra Iudæos.*

Ignis ipſe Sacerdotij vim ſenſit.

68 MArcellinus Anconæ vrbis Epiſcopus. &c. *vt inf.* §. 3. *de obediẽtia, n.* 37.

Apud

ApudEccleſiaſticos terminẽtur contẽtiones inter Chriſtianos exortæ.

Ezech. 44 QVæcumque contentiones inter Chriſtianos ortæ fuerint, ad Eccleſiam deferantur, & ab Eccleſiaſticis viris terminentur. Et, ſi obedire noluerint, quouſque obediant, a liminibus Sanctæ Eccleſiæ excludantur. *S. Alex. Papa ep. 1. S. Marcellinus Papa ep. 2. ad Epiſcopos orientales. Iuo p. 3. c. 205. Vide inf. §. ſeq. iudicium maximum, n. 20.* 69

Sacerdotes de laicis iudicant, non e conuerſo.

DEus vos conſtituit Sacerdotes, & poteſtatem vobis dedit de nobis quoque iudicandi: & ideo nos a vobis recte iudicamur: vos autem non poteſtis ab hominibus iudicari. *Conſtantinus Imp. in præfat. ad Concil. Nicæn. & inf. §. ſeq. n. 4. 5.* 70

Vide de hac materia epiſtolam Nicolai Papæ I. ad Imp. Michaelem, tom. 3. Conciliorum, quæ incipit, Propoſueramus, vbi multa de dignitate Sacerdotum. Concil. Pariſ. l. 1. c. 4. verſ. Laudem autem verorum Sacerdotũ. & l. 3. c. 8. & 9. & Concil. Aquiſgranen. c. 5. incip. Petimus humiliter. & c. 7. & 19. & vltra ſex libros. S. Chryſoſt. de Sacerd. Vide eundem hom. de verbis Iſaiæ, & hom. 14. in 2. Cor. & 10. in ep. 1. ad Theſſalon. & 3. in Acta Apoſtolorũ, & vlt. ad Hebr. & in Pſal. 117. & 131. Quibus in locis late agitur de dignitate, & præſtantia Sacerdotũ. Vide etiam S. Gregor. Nazianz. in Apologetico, & ante eos S. Ignatium ep. ad Smyrnenſes, & ad Heronem, & S. Cyprianum, l. 1. ep. 3. l. 3. ep. 9. S. Leonem ep. 87. ad Epiſcopos Africanos. S. Ephrem de Sacerdotio. S. Ambroſ. de dignitate Sacerdotali. & inf. §. 2. & 3. ſequentibus.

DE
IMMVNITATIBVS, ET PRIVILEGIIS SACERDOTVM.

CAP. II. §. II.

SVMMARIVM.

SACERDOTES, & eorum prædia gaudent Eccleſiaſtica immunitate. 1.2.3.13.
Sunt etiam liberi ab omni tutela, & hoſpitio. 14.15.16.
De bonis ſuis libere teſtari poſſunt. 19.
Multisq. alijs priuilegijs gaudent. 17.18.
Nec laici de illis iudicare poſſunt. 45.
Contrafacientes excommunicari debent, & a ſæcularibus iudicibus ſeuere puniri. 67.
Immo vero a ſæcularibus iudicibus appellandum ad Eccleſiaſticos. 20.
Accuſantes Sacerdotem in multis, ſi aliquod crimen probare non poſſint, ad reliqua non admittantur. 8.
Qui illum percuſſerit, anathematizetur, & puniatur. 9.10.11.12.
Vomerum feruentium purgatio, quid. 11.
Cingulum militare, quid. ibidem.
Solidum, quid. 12.
Manſus, quid. 13.

CAP. II. §. II.

SVBIECIT terram Pharaoni, & cunctos populos eius 1
præter terram Sacerdotum, quæ a Rege tradita fuerat eis, quibus & ſtatuta cibaria ex horreis publicis præbebantur. *Gen.* 47.

Vir quidem mortis es, ſed hodie te non interficiam, 2
quia portaſti arcam Domini Dei coram Dauid patre meo. 3. *Reg.* 2.

Nolite tangere chriſtos meos. *Pſal.* 104. 3

Laici de Sacerdotibus non iudicant.

QVisquam me contumacem iudicare non debet, cum hoc aſſe- 4
ram, quod auguſtæ memoriæ pater tuus non ſolum ſermone reſpondit, ſed etiam legibus ſuis ſanxit. In cauſa fidei, ſeu Eccleſiaſtici alicuius ordinis eum iudicare debere, qui nec munere impar ſit, nec iure diſſimilis. Hæc enim verba reſcripti ſunt: Hoc eſt, Sacerdotes de Sacerdotibus iudicare voluit. *S. Ambroſ. ep.* 32. *ad Valentinianum Imp. l.* 5. *Vide inf.* §. *proximo, Deus Vos, n.* 70.

Si iudex ſæcularis, tertio requiſitus, Clericis 5
iuſtitiam deneget, iuriſdictionem ſuam
inter alias pœnas amittat.

Federicus Imp. coll. 10. *& habetur C. de Epiſcopis, & cler. auth. ſtatuimus.*

Laicus,
Eccleſiã, vel Clericum per calumniã fatigans,
excommunicetur.

SI quis ſæcularium per calumniam Eccleſiam, aut Clericum fati- 6
gare tentauerit, & victus fuerit, ab Eccleſiæ liminibus, & Catholicorum communione, niſi digne pæniteat, arceatur. *Concil. Agathen. c.* 32. *Iuo p.* 6. *c.* 367.

Inferens Eccleſiæ, vel Sacerdoti aliquam iniuriam qualiter a ſæculari iudice puniendus.

7 SI quis in hoc genus ſacrilegij proruperit, vt, in Eccleſias Catholicas irruens, Sacerdotibus, & miniſtris, vel ipſi cultui, locoq; aliquid importet iniuriæ, quod geritur, a prouinciæ rectoribus animaduertatur; atque ita prouinciæ moderator Sacerdotum, & Catholicæ Eccleſiæ miniſtrorum, loci quoque ipſius, & diuini cultus iniuriam capitali conuictos, ſiue confeſſos ſententia nouerit vindicandũ. Neque expectet, vt Epiſcopus iniuriæ propriæ vltionem depoſcat, cui ſanctitas ignoſcendi gloriam dereliquit. &c. Sitq. cunctis laudabile, factas atroces Sacerdotibus, aut miniſtris iniurias veluti crimen publicum perſequi, ac de talibus reis vltionem mereri. *Arcadius, & Honorius Impp. C. de Epiſc. & Cler. l.ead. vbi videnda eſt auth. ſed nouo iure.*

8 Quotieſcumque Clericis ab accuſatoribus multa crimina obijciuntur, & vnum ex his, de quo prius egerint, probare non valuerint, ad cætera iam non admittantur.

Conc. Carthagin. 7.3. q.10.c. placuit.

Qui manus violentas in Clericum iniecerit, anathemati ſubiaceat, a ſolo Papa abſoluendus.

9 SI quis, ſuadente diabolo, huius ſacrilegij reatum incurrerit, quod in Clericum, vel monachum violentas manus iniecerit, anathematis vinculo ſubiaceat: & nullus Epiſcoporum illum præſumat abſoluere, (niſi mortis vrgente periculo) donec Apoſtolico conſpectui præſentetur, & eius mandatum ſuſcipiat. *Innoc.2.17.q.4.c.eod.*

Sacerdotem occidens, qualiter puniendus.

QVi Sacerdotem morti voluntate tradiderit, carnem non comedat, nec vinum bibere præſumat: ieiunet autem vſque ad veſperam, exceptis feſtis diebus, ac dominicis. Arma non ſumat. Et, vbicumque ire voluerit, nullo vehiculo deducatur, ſed proprijs pedibus proficiſcatur. Eccleſiam per quinquennij tempus non ingrediatur, ſed, cum ſacrarum orationum officia, aut miſſarum ſolemnia celebrantur, ante fores baſilicæ perſeueret, orans, ac deprecans Deum, vt tanto crimine abluatur. Poſt expletum vero quinquennij tempus ingrediatur Eccleſiam, non dum vero communicet, ſed inter audientes tantummodo ſtet, vel, dum facultas conceditur, ſedeat. Et, cum decimi anni curſus fuerit finitus, communicandi ei licentia concedatur, & equitandi, & tribuatur medela. Maneat autem in reliquis obſeruationibus tres dies per hebdomadam, vt perfectius ad culmen purificationis peruenire mereatur. *Conc. Wormatien. can. 26.* 10

De eodem.

† *alias viginti.*

QVi Presbyterum occiderit, † duodecim annorum ei pænitentia, ſecundum Canones, imponatur; aut, ſi negauerit, ſi liber eſt, cum ſeptuaginta duobus viris; ſi autem ſeruus, per duodecim [a] vomeres feruentes ſe expurget. Conuictus vero noxæ vſque ad vltimum vitæ tempus [b] militiæ cingulo careat, & abſque ſpe coniugij maneat. *Concil. Moguntin. 17. q. 4. eod. de pænit. & remiſſ. c. 2.* 11

[a] Vomeres feruentes] *Inter alia purgationis genera, quibus antiqui Chriſtiani vſi ſunt ad oſtendendam innocentiam de obiecto ſibi crimine, fuit periculum aquæ feruentis, vel frigidæ; vel ferri candentis, ducto more a potione illa, quam ſtupri inſimulatis mulieribus dari iuſſit Moſes, & forte ab illo Pſalmo; Igne me examinaſti, & non eſt inuenta in me iniquitas. Quod vſque adeo proceſſit, vt leges ſcriptæ iuberent adhiberi ignitos vomeres, vel aquam frigidam, aut calidam litium dirimendarum cauſa: vt auctor eſt Iacobus Cuiacius de feudis, l. 1. tit. 1. verſ. ſi autem controuerſia. Hoc autem purgationis genus, quod vulgus inuenit, ob idq. Purgatio vulgaris appellata, reprobatum eſt a S. Gregorio, 2. q. 5. c. Mennam, & a Stephano Papa, c. conſuluiſti, & a Lucio Papa 3. c. ex tuarum. de purg. can. S. Tho. 2. 2. q. 95. art. 8 1. ad 3.*

Num. 5. Pſ. 16.

Militiæ

Militiæ cingulo] *Cinguli militaris depoſitio erat militibus maxima ignominiæ pœna: diſcinctos enim veluti ignauos, & militiæ minime aptos, putabant. Quare Macedonum lex militaris erat, vt, qui miles hoſtem non occidiſſet, non militari cingulo, ſed capiſtro cingeretur. Vide Alexandrũ ab Alex. Genial. dierum l.1.c.20. Dabatur etiam id in pœnam aliquorum defectuum monachis: vt videre eſt in regula S. Pachomij, vt ſcilicet ſoluerent cingulum, &, inclinata ceruice, manibus ad inferiora depreſſis, ſtarent ante altare, pœnitentiæ ergo. Suet. in Aug. c.24. in fine. Procætero (inquit) delictorum genere varijs ignominijs affecit, vt ſtare per totum diem iuberet diſcinctos.*

De pœna occidentium Subdiaconum, aut reliquos, vſque ad Epiſcopum, & monachum.

12 QVi Subdiaconum occiderit, 300.[e] ſolidis componat. Qui Diaconum, 400. Qui Presbyterum, 600. Qui Epiſcopum, 900. Qui monachum, 400. l.17. tit. de homicidijs liberorum hominum inter leges Longobardorum, ad finem authenticorum.

[e] *Aduerte, Solidos æquiparari aureis nummis: vt not. gloſſa, v. Aureos, ff. in ius vocando, l. fi. vbi Iaſon n.1. & Didacus Couarruuias de numiſmatibus, c.3. & 4.*

Nemo cogat Clericum ad cenſum perſoluendum de ſuis bonis: quod ſi fecerit, per Regiam poteſtatem ad ſatisfaciendum compellatur.

13 VT ſecundum Canonicam auctoritatem, & Conſtitutionem Domini Imperatoris Ludouici de agro Eccleſiaſtico, &[d] manſo, & mancipijs, quæ ipſe ſuis capitulis conſtituit, vel ſi quilibet pro loco ſepulturæ aliquid largitus fuerit Eccleſiæ; neque de decimis, & oblationibus fidelium cuique Presbytero aliquem cenſum

 perſoluere

perſoluere cogat: nec quiſquam cuiuslibet ordinis vel dignitatis exinde quiſquam ſubtrahere, aut redhibitionem quamcumque exigat temporalem. Quod ſi fecerit, communione vſque ad ſatisfactionem priuetur, & Regia poteſtate dare cogatur. *Concil. Pariſ. ſecundum Iuonem p. 3. c. 175. 23. q. 8. c. ſecundum.*

[d] Manſus] *Erat ager iugerum duodecim, vnde percipiebatur frumentum, & vinum ad conficiendum Euchariſtiam. de hoc fit mentio in Concil. Wormatienſi. 3. c. 10. relat. de cenſibus c. 1. quamuis male allegetur. & in hoc Concilio Pariſien. Vtrobique dicit glo. eſſe quantitatem terræ, quæ ſufficit duobus bobus in anno ad laborandum, & vnde vnus ruſticus cum ſua familia poſſit ſuſtentari. Verius tamen eſt, quod nondum conſtet inter interpretes, cuius menſuræ, vel modi ſit Manſus. Eſt etiam domus agri, vel manſio pro colonis: & largo modo ſumitur pro omni agro, ad arbitrium patrisfam. ſecundum Baldum C. de cond. inſert. l. pen. Alia etiam ſignificat. Sed nihil ad nos.*

Clericus eſt immunis ab omni tutela teſtamentaria, legitima, vel datiua, & cura etiam miſerabilium perſonarum.

GEneraliter ſancimus, omnes Presbyteros, ſeu Diaconos, & 14
Subdiaconos, & præcipue monachos, licet non ſint clerici, immunitatem ipſo iure omnes habere tutelæ, ſiue teſtamentariæ, ſiue legitimæ, ſiue datiuæ. Et non ſolum tutelæ eſſe eos expertes, ſed etiam curæ, non ſolum pupillorum, & adultorum, ſed etiam furioſi, & muti, & ſurdi, & aliarum perſonarum, quibus tutores, vel curatores a veteribus legibus dantur. *C. de Epiſc. & Cler. l. ead. 16. q. 1. c. eod. S. Cypr. l. 1. ep. 9. 21. q. 3. c. Cyprianus, cum quatuor capp. ſeqq. vbi quod ante altare Dei non meretur nominari in Sacerdotum prece, qui ab altari Sacerdotes, & miniſtros voluit auocare.*

De eodem, & ne hoſpites accipiant.

IVxta ſanctionē, quam dudum meminiſtis, & vos, & mancipia veſtra 15
nullus nouis collationibus obligabit, ſed vacatione gaudebitis. Prætereą neque hoſpites accipietis. *Imp. Conſtant. c. de Epiſc. & Cler. l. 1.*

Intellige

Intellige de militibus armatis, quorum hoſpitalitas eis, quaſi munus, incumbebat, non de pauperibus, quos Sacerdotes in hoſpitium ſuſcipere tenētur. vt not. inf. p.2.c.6.§.1.de Hoſpitalitate.

De eodem.

16 PResbyteros, Diaconos, Subdiaconos, atque Exorciſtas, Lectores, Oſtiarios, & Acolytos, etiam perſonalium munerum expertes eſſe præcipimus. *Imp. Valentin. C. eo. tt. ea. l. 1.*

Clerici Romanæ Eccleſiæ decorentur omni prærogatiua, Patricia, Conſulari, & Imperiali, idq. tam in equis, quam in calceamentis.

17 VIris autem reuerendiſſimis Clericis, in diuerſis ordinibus Sacroſanctæ Romanæ Eccleſiæ ſeruientibus, illud culmen ſingularitate, potentia, & præcellentia habere ſancimus, quibus ampliſſimus noſter Senatus videtur gloria adornari, ideſt Patricios, atque Conſules effici; nec non & cæteris dignitatibus Imperialibus eos promulgamus decorari. Et, ſicut Imperialis militia ornatur, ita & Clerum Sanctæ Romanæ Eccleſiæ ornari decernimus. &c. Mappulis quoque, & linteaminibus, ideſt candidiſſimo colore, decorari equos eorum, ita & equitare. Et, ſicut noſter Senatus calceamentis vtitur cū vdonibus, ideſt candido linteamine illuſtratis, ſic vtantur & Clerici; vt, ſicut cæleſtia, ita & terrena ad laudem Dei decorentur. *Poſt Concil. Neocæſar. diſt. 96. c. Conſtantinus Imperator.*

Clericus gaudet priuilegiis militibus armatæ militiæ conceſſis.

18 CLericus habet omnia priuilegia conceſſa militibus armatæ militiæ: *de quibus Vlpianus ff. de re iud. l. miles. vt not. ibi glo. & Bart. n. 3. & Iaſo n. 11. & Barbatia de ſolutionibus, c. Odoardus.*

A Lectore vſque ad Presbyterum bona ſua habeant Clerici, largiantur, deq. ijs teſtentur, ad ſimilitudinem caſtrenſium peculiorum.

Presbyteros, Diaconos, & Subdiaconos, Cantores, & Lectores, 19
(quos omnes Clericos appellamus) res quaslibet, modo ad dominium eorum venientes, habere in ſua poteſtate præcipimus, ad ſimilitudinem caſtrenſium peculiorum, & donare cui volunt, ſecundum leges, & in his teſtari, licet ſub parentum poteſtate ſint: ſic tamen, vt horum filij, aut (his non extantibus) parentes eorum legitimam ferant partem. *C. de Epiſc. & Cler. auth. ead. & l. cum lege.*

Ad Eccleſiaſticos iudices appellandum a ſæcularibus, ex Decreto Conſtantini.

INdicium maximum reuerentiæ pij principis circa religionem fuit, 20
quia vbique adminiſtrãtium ſententias imperfectas eſſe voluit, & ad Epiſcopos per appellationem refugiendum eſſe ſanciuit, ſi qui vellent ciuiles iudices refutare: firmam verò illorum iudicans ſententiã, potioremq. iudicum aliorum, & tamquàm ab Imperatore prolatam ab omnibus obſeruandam. *Tripart. l. 1. c. 9. Innocent. 3. ad prælatos Galliæ, de iudicijs c. nouit. Anacletus Papa ep. 1. de foro compet. c. licet ex ſuſcepto. Vide. ſup. §. proximo maxime, n. 69. & §. ſequentem.*

Non debet Sacerdos publice pænitere, ſicut laicus. 21

Concil. Hibern. diſt. 82. c. Presbyter.

DE

DE OBEDIENTIA, DEBITOQ. HONORE SACERDOTIBVS DEFERENDO.

CAP. II. §. III.

SVMMARIVM.

MAXIMVS honor exhibetur ſacerdotibus ab ipſis ſummis Pontificibus. 15.
Obedientia, reuerentia, & honor debetur, & defertur illis etiam ab Imperatoribus, Regibus, & Principibus, & a Sanctis viris. 1.3.4.6.7.8.9.10.11.12.13.14.15.16.38.39.43.44.45.46.
Et maior, quam illis, & parentibus ipſis carnalibus. 17.18.19.20.21.22.
Etiam ſi mali ſint, vel ignorantes. 23.24.25.26.40.41.42.43.
Nemo illos tangere audeat, vel perſequi. 25.46.66.
Transgreſſores multis pœnis afficiuntur. 45.46.47.48.49.60.61.62.63.64.
Sacerdotum defectus occultandi. 16.
Nihil ſiniſtrum de illis iudicandum. 50.51.52.
Neque illis detrahendum. 53. aut publica pænitentia, ſicut laico, imponenda. 54.
Neque temere credendum delationibus maxime laicorum contra eos. 54.55.56.57.62.
Coram iudice laico non ſunt conueniendi. 58.65.
Ipſe Dominus per ſe illos puniuit, neque alijs id faciendum commiſit. 59.
Epiſcopi eos honorare tenentur. 28.29.30.31.
Neque illos coram ſe ſtare permittant. 27.
Maioribus Sacerdotibus a minoribus honor deferatur. 32.
Illis ſubſint Diaconi, neque coram illis ſedeant, niſi Epiſcopi vicem gerant 33.34.35.
Creaturæ inanimatæ etiam Sacerdotij vim ſentiunt. 37.
Vice dominus, quid. 66.
Oeconomus, quid. ibidem.

CAP. II. §. III.

QVI ſuperbierit nolens obedire Sacerdotis imperio, qui 1
eo tempore miniſtrat Domino Deo tuo, & decreto
iudicis, morietur homo ille, & auferes malum de Iſrael.
Deut. 17.

Nolite tangere chriſtos meos: & in prophetis meis 2
nolite malignari. *Pſal.* 104.

Presbytero humilia animam tuam. *Eccl.* 4. 3

In tota anima tua time Dominum, & ſacerdotes illius ſanctifica. In 4
omni virtute tua dilige eum, qui te fecit, & miniſtros eius ne derelinquas. &c. Honorifica Sacerdotes: da illis partem, ſicut mandatum eſt tibi, primitiarum, & purgationis. *Eccl.* 7.

Qui tetigerit vos, tangit pupillam oculi mei. *Zach.* 2. 5

Qui vos audit, me audit: & qui ſpernit, me ſpernit. *Luc.* 10. 6

Neſciebam fratres, quia princeps eſt Sacerdotum. *Act.* 23. *Vbi* 7
Paulus docuit honorari debere etiam malos ſacerdotes.

Qui bene præſunt Presbyteri, duplici honore digni habeantur: ma- 8
xime qui laborant in verbo, & doctrina. 1. *Tim.* 5.

Presbyteri duplici honore honorandi.

PResbyteri, qui bene præſunt vita, & doctrina, digni habentur a 9
ſubditis duplici honore, vt ſcilicet ſpiritu aliter eis obediant, & exteriora bona miniſtrent. Boni enim diſpenſatores, & fideles, non ſolum honore ſublimi præmiari debent, ſed & terreno, vt non contriſtentur indigentia ſumptuum, & gaudeant obedientia ſpiritualium. Inſtantior enim fit, ſi non humilietur inopia, & creſcit in illo auctoritas, cùm videt ſe etiam in præſenti laboris fructum percipere, non vt abundet, ſed vt non deficiat. *S. Auguſt. ſup. ep.* 1. *ad Tim. c.* 5.

Qualiter honorandi Sacerdotes.

HOnorate Sacerdotes, vt Patres, vt Dominos, vt beneficos, vt 10
bene viuendi auctores. *S. Clemens de Conſtit. Apoſt. l.* 7. *c.* 32.

Quare

Quare honorandi Sacerdotes Dei.

11 HOnorabatis Sacerdotes, qui decipiebant vos ſacrificijs ſuis, qui mutis,& ſurdis ſtatuis offerebant,quæ nec ſe,nec vos iuuare poterant. Nunc autem multo magis Sacerdotes Dei omnipotentis, qui vitam vobis tribuunt in calice, & viuo pane,honorare debetis. *S. Martialis Epiſcopus ep. ad Burdigalenſes, c.3.*

Idololatræ quantum honorem detulerunt ſuis Sacerdotibus.

12 MAndatum poſuit Ioſeph Ægyptijs, vt ita tributum penderent Pharaoni, excepta ſacerdotum terra. Audiant, qui nunc viuunt, quantam olim Sacerdotum idolorum curam habuerint, & diſcant, vt vel ſaltem parem habeant honorem ijs, quibus omne Dei miniſterium creditum,& Sacerdotio inſigniti ſunt. *S. Chryſoſt. hom. 65. in Gen.*

Boni principis eſt, inter alia, honorare Sacerdotes.

13 BOni Principis eſt, ac religioſi Regis, Eccleſias contritas, atque conſciſſas reſtaurare, nouas ædificare, & Dei Sacerdotes honorare, atque tueri. Vnde ſanctos Apoſtolos, eorumq. ſucceſſores, ſub diuina conteſtatione conſtituiſſe legimus non debere fieri perſecutiones, nec inferri fluctuationes, nec inuidere laborantibus in agro Dominico, nec expellere æterni Regis diſpenſatores. *S. Marcellus Papa diſt.96.c.eod.*

Sacerdotes a Regibus honorandi, non iudicandi.

14 SAcerdotibus non ex terrena poteſtate Dominus noſter citius indignetur, ſed excellenti conſideratione, propter eum, cuius ſerui ſunt, ita dominetur, vt etiam debitam reuerentiam impendat.

H Nam

Nam in diuinis eloquijs Sacerdotes aliquando Dij, aliquando Angeli vocantur. &c. *S. Gregor. ad Maurit. Imp. 11. q. 3. c. eod. Euſebius, l. 2. in vita Conſtantini. S. Auguſt. ep. 66.*

Imp. Iuſtinianus Clericos Reuerendiſſimos appellat in auth. vt determinatus ſit numerus clericorum coll. 1. & de menſura ordinandorum coll. 3. & alibi ſæpe. Nec mirum, cum idem faciat S. Greg. lib. 2. ep. 52. & quidam Presbytero dicat, Sanctitas Veſtra, l. 4. ep. 30. 15

Sacerdotum defectus occultandi.

IN Scripturis narratur Imperator Conſtantinus dixiſſe, vere, Si proprijs oculis vidiſſem Sacerdotem Dei peccantem, chlamydē meam exſpoliarem, & cooperirem eum, ne videretur. Hæc quidem diximus vobis, cautos vos reddere cupientes, vt, ſi de Domini Sacerdotibus, qui vere patres ſunt, aliquid contigerit vos audire, quod confuſionem pijs mentibus ingerat, non infrunitum, ſed pudoratos filios Noe imitantes, paternam de reliquo verecundiam contegatis, vt affluenti, quemadmodum & illi, benedictione repleri, moderante Domino, mereamini. *Nicolaus Papa diſt. 96. c. eod.* 16

Gen. 9.

Grauius peccat delinquens in Sacerdotem quam qui in Regnum.

QVanto Sacerdotium Regno eſt excellentius, cum regendarum animarum officio præſit, tanto grauiori ſupplicio punitur, qui aduerſus id aliquid temere geſſerit, quam qui aduerſus Regnum. *S. Clemens de Conſtit. Apoſt. l. 6. c. 2.* 17

Plus honorandi Sacerdotes, quam Reges.

18 HOnorate Sacerdotium ſecundum Chriſtum, & poſt hoc honorare oportet etiam Regem. &c. Sacerdotium enim ſumma eſt omnium bonorum, quæ in hominibus conſiſtunt. Quod ſi quis inhonorauerit, Deum inhonorat, & Dominum Ieſum Chriſtum primogenitum totius creaturæ, & ſolum natura principem ſacerdotem Dei. *S. Ignatius ep. ad Smyrnenſes.*

S. Martinus plus honoris detulit Sacerdoti, quam Imperatori.

19 MAximus Imperator inuitauit ad conuiuium S. Martinum. conuiuæ aderant ſummi, atque illuſtres viri. &c. frater Regis, & patruus. Medius inter hos Martini Presbyter accubuerat: ipſe autem, ſellula iuxta Regem poſita, conſederat. Ad medium fere conuiuij pateram Regi miniſter obtulit; ille ſancto Epiſcopo potius dari iubet, expectans, atque ambiens, vt ab illius dextera poculũ ſumeret. Sed Martinus, vbi ebibit, pateram Presbytero ſuo tradidit, nullum exiſtimans digniorem, qui poſſet prior bibere; nec integrum ſibi fore, ſi aut Regem ipſum, aut eos, qui a Rege erant proximi, Presbytero prætuliſſet. Quod factum Imperator, & omnes adſtantes ita admirati ſunt, vt hoc ipſum eis, in quo contempti fuerant, placeret. *S. Seuerus Sulpic. in vita S. Martini l. 1.*

De eodem ex S. Ambroſio aduerſus Theodoſium.

20 DIuinum Sacrarium ingreſſus Theodoſius, &, dono ex conſuetudine oblato, intra ſacros cancellos permanſit, in ſanctiori Sacerdotum loco, vbi antiquitus Imperatoribus cõſiſtere mos erat, propter dignitatis ſublimitatem a plebe ſegregatos. Quam rem,

quod Ambroſius adulationis magis, quam ordinis recti, eſſe putabat, Imperialis quoque ſtationis locum, ita vt par erat, in ſuum ordinem redegit, pro tabulatis, ſeu cancellis Sacrarij ſede illi deſignata, vt Imperator honorificentiorem quidem præ populo ſtationem haberet, præ illo autem ſacer ordo locum ſublimiorem obtineret. Eum ordinem, vt optimum, Theodoſius tum laudauit, poſteri quoque confirmarunt. Qui inde ad hæc vſque tempora ſeruatur. *Niceph. Eccleſ. hiſt. l. 12. c. 41.*

Plus honorandi Sacerdotes, quam Principes, Reges, & parentes, & quare.

SAcerdotes merito non modo plus vereri debemus, quam vel Principes, vel Reges, verum etiam maiore honore, quam parentes proprios, honeſtare. &c. Parentes enim nos in præſentem, Sacerdotes in vitam æternam generant. &c. *S. Chryſoſt. de ſacerd. l. 3. Idē hom. 4. & 5. de verbis Iſaiæ.* 21

Plus honorandi Sacerdotes, quam parentes, & quare.

Leu. 20. Matth. 15.

SI de parentibus ſecundum carnem ait Scriptura, Honora patrem tuum, & matrem tuam, vt bene ſit tibi; &, Qui maledixerit patri, vel matri, morte moriatur: quanto magis de patribus ſpiritualibus verbis Dei moneamur honore, & caritate eos proſequi, vt beneficos, & ad Deum legatos, qui nos per aquam Deo regenerauerunt, Spiritu ſancto impleuerunt, lacte verbi Dei aluerunt, & doctrinæ alimento nutriuerunt, monitis ſtabilierunt, corpore ſalutari, & pretioſo ſanguine nos dignati ſunt, nobiſq. peccata remiſerunt, & ſacroſanctæ Euchariſtiæ participes fecerunt, ac promiſſionis Dei conſortes, ac Chriſti hæredes conſtituerunt. His igitur reuerentiam adhibentes, omni eos genere honoris afficite: ſiquidem hi poteſtatem vitæ, ac mortis a Deo acceperunt in iudicandis ijs, qui deliquerunt, & in damnandis ad mortem ignis ſempiterni, & ijs, qui ſe ad recte viuendum conuertunt, abſoluendis, & viuificandis. *S. Clemens de Conſtitut. Apoſt. l. 2. c. 33. S. Auguſt. late ſerm. 5. ad fratres Eremi de obed. ad ſacerd. ſuos.* 22

Sacer-

Sacerdotes etiam ignorantes honorandi.

23 LIcet ſciẽtia ſit valde neceſſaria Sacerdotibus ad doctrinam, quia iuxta verbum Propheticum, Labia Sacerdotum cuſtodiunt ſcientiam; non eſt tamen ſimplicibus Sacerdotibus etiam ſcholaſticis detrahendum, cum in eis Sacerdotale officium debeat honorari. Propter quod Dominus in lege præcepit, Dijs non detrahes, Sacerdotes intelligens, qui, propter excellentiam ordinis, & officij dignitatem, deorum nomine nuncupantur. *Innoc. 3. de hæretic. c. cum ex iniuncto.* *Malach. 2* *Exod. 21.*

Sacerdotes etiam mali honorandi.

24 DOminus noſter Ieſus Chriſtus, Rex, & Iudex, & Deus noſter, vſque ad paſſionis diem ſeruauit honorem Pontificibus & Sacerdotibus, quamuis illi nec timorem Dei, nec agnitionem Chriſti ſeruaſſent, &c. *S. Cypr. lib. 3. ep. 9. diſt. 93. c. eod.*

De eodem.

25 PVerum Samuelem, iudicio prælectum ſuo, noluit per ſemetipſum diuini colloquij diſciplina Dominus erudire, ſed recurrere ſemel, & iterum paſſus eſt ad Sacerdotem ſenem, eumque, quem ad ſuum vocabat alloquium, etiam illius, qui offenderat Deum, dummodo ſenioris, doctrina voluit inſtitui. &c. *Caſſianus coll. 2. c. 14.* *1. Reg. 3.*

Sacerdotes etiam mali propter bonos honorandi.

26 MElius eſt, propter bonos, etiam malos fouere, quam, propter malos, etiam bonos contemnere. Propter bonos ergo Sacerdotes etiam malos honorate, ne propter malos etiam bonos contemnatis. Melius eſt enim, malis iniuſta præſtare, quam bonis iuſta ſubtrahere. *S. Bernardus.*

Epiſco-

Epiſcopus ſedens non patiatur coram ſe ſtare Presbyterum.

EPiſcopus, in quolibet loco ſedens, ſtare Presbyterum non patia- 27
tur. Epiſcopus, in Eccleſia, in conſeſſu Presbyterorum ſublimior
ſedeat: intra domum verò, collegam Presbyterorum ſe eſſe co-
gnoſcat. *Concili. Carthagin. 4. c. 34. & diſt. 95. c. Epiſcopus 1. & 2. & S. Bernard. de conſider. l. 4. ad fin.*

Epiſcopus Sacerdotes honorare tenetur:

EPiſcopi Sacerdotes ſe eſſe nouerint, non dominos. Honorent 28
clericos quaſi clericos, vt & ipſis à clericis, quaſi Epiſcopis, honor deferatur. Scitum eſt illud oratoris Domitij: Cur ego te, inquit, habeam vt principem, cum tu me non habeas vt ſenatorē. *S. Hieron. ep. 2. ad Nepot. 95. diſt. c. eſſe ſubiectus.*

De eodem.

EPiſcopus, vt membris ſuis, vtatur clericis, & maximè miniſtris, qui 29
ſunt verè filij. Cum dolore amputatur etiam, quæ putruit pars
corporis, & diu tractatur, ſi poteſt ſanari medicamentis; ſi non poteſt, tunc a bono medico abſcinditur. Sic Epiſcopi affectus boni eſt, vt optet ſanare infirmos, ſerpentia auferre vlcera, adurere aliqua, non abſcindere; poſtremò, quod ſanari non poteſt, cum dolore abſcindere. *S. Ambroſ. de Offic. l. 2. c. 27.*

De eodem, & quod non verberibus, ſed verbis corripiat Sacerdotes.

30 NOn eſt dignum, vt paſſim vnuſquiſque prælatus honorabiliora membra ſua prout voluerit, & ei placuerit, verberibus ſubijciat, & dolori, ne, dum incaute ſubdita percutit membra, ipſe quoque debitam ſibi ſubditorum reuerentiam ſubtrahat, iuxta illud, quod quidam ſapiens dixit, Leuiter caſtigatus, reuerentiam exhibet caſtiganti, aſperitatis autem nimiæ increpatio nec correctionem recipit, nec ſalutem. &c. *Concil. Brachar. diſt. 45. c. cum beatus. S. Clemens de Conſtit. Apoſt. l. 2. c. 21. S. Antonin. in Summa p. 3. tt. 19. c. 11. & 20.*

De eodem.

31 EPiſcopi ſe paſtores, non percuſſores eſſe meminerint, atque ita præeſſe ſibi ſubditis oportere, vt non in eis dominentur, ſed illos tamquam filios, & fratres diligant. &c. *Concil. Trident. Seſſ. 13. c. 1. de reform.*

32 Sacerdos inferior non benedicat, maiore Sacerdote non annuente.

Vide inf. p. 3. c. 3. de rebus Sacerdoti prohibitis. c. illi qui ante nos, n. 7.

Diaconi ſubſint Sacerdotibus.

33 MEminiſſe Diaconi debent, quoniam Apoſtolos, Ideſt Epiſcopos, & Presbyteros Dominus elegit, Diaconos autem poſt aſcenſionem Domini in cælum Apoſtoli ſibi conſtituerunt Epiſcopatus ſui, & Eccleſiæ miniſtros. Quod ſi nos aliquid audere contra Deum poſſumus, qui Epiſcopos facit, poſſunt etiam contra nos audere Diaconi, a quibus fiunt. *S. Cypr. lib. 3. ep. 9. diſt. 93. c. Dominus noſter.*

Diaco-

Diaconus coram Presbytero non ſedeat.

NOn oportet Diaconum coram Presbytero ſedere, ſed iuſſione 34
Presbyteri ſedeat. *Concil. Laodic. cap. 20. diſt. 93. c. eod. cl. 1. Conc. Nicæn. c. 18. Toletan. 10. c. 39.*

De eodem, niſi Epiſcopi vicem gerat.

QVoniam in nonnullis Eccleſijs Diaconos officia Eccleſiaſtica 35
habere cognouimus, & ex hoc nonnullos, eorum arrogantia, & licentia fretos, ante Presbyteros ſedere; ſtatuimus, vt Diaconus (etiam ſi in dignitate, hoc eſt in officio Eccleſiaſtico quolibet ſit) ante Presbyterum non ſedeat, præterquam ſi proprij Patriarchæ, aut Metropolitani vicem gerens adſit in aliqua ciuitate ſuper aliquo capite. Tunc enim ſicut illius locum tenens honorabitur. Si quis vero, Tyrannica adductus audacia, tale quid efficere auſus fuerit, is ex proprio gradu repulſus ſit, omnium vltimus eius ordinis, in cuius eſt catalogo in ſua Eccleſia. *Sexta Synod. c. 7. diſt. 93. c. præcipimus, licet varia lectione.*

Qui Clerico in itinere obuiauerit, qualem illi vrbanitatem exhibere teneatur.

STatuimus, vt, ſi quis quemlibet Clericorum honoratorum in iti- 36
nere obuiam habuerit, vſque ad inferiorem gradum honoris venerantèr illi colla ſubdat, prout is officia, & obſequia fideliſſimæ Chriſtianitatis iure promeruit. Et, ſiquidem ille ſæcularis equo vehitur, clericusq. ſimiliter, ſæcularis galerum de capite auferat, & Clerico ſinceræ ſalutationis manus adhibeat. Si vero Clericus pedeſter graditur, & ſæcularis vehitur equo, illico ad terram defluat, & debitum honorem illi ſinceræ caritatis exhibeat. Qui vero horum, quæ, Spiritu ſancto dictante, ſancita ſunt, tranſgreſſor fuerit, ab Eccleſia, quamdiu Epiſcopus illius Eccleſiæ voluerit, ſuſpendatur. *Concil. Matiſconen. 2. c. 15. Octaua Synodus Conſtantinop. c. 14.*

Argumentum ad idem, ex igne, qui Sacerdotij vim ſenſit:

37 MArcellinus, Anconæ vrbis Epiſcopus, cum podagræ morbo fractus, ac debilitatus, incedere pedes non poſſet, geſtari ſe iuſſit, & contra incendium, quo vrbs ipſa conflagrabat, deponi. Mira res: Ad illum vſque flamma perueniens retrocedere cœpit, paulatimq. vaneſcens, ſæuire deſijt, & ſopita defecit. Quod ſi ignis, ideſt animale elementum, Sacerdotij virtutem ſenſit, atque refugit, ſi quis tam impudens eſt, vt eundem reuereri, eidemq. ſeſe inclinare, ſubijcereq. contemnat? *S. Gregor. l. 1. Dialog. c. 6.*

S. Antonius Sacerdotalem benedictionem magni ducebat.

38 BEatus Antonius Abbas ipſos Presbyteros, ac Sacerdotes, in ſumma veneratione dicitur habuiſſe, ſolitusq. eiſdem caput ſubmittere, benedictionem captare, & pro magno beneficio ducere, ſi accepiſſet. Profecto ſanctus vir haudquaquam tanti benedictionem Sacerdotalem feciſſet, niſi per eam ſanctiorem ſe fore cognouiſſet. Benedici a Sacerdote voluit, vt benedici a Deo mereretur, non in ſola vitæ ſuæ integritate confidens, ſed aliunde ſpiritualia ſibi ſubſidia comparans. *S. Athanaſius in vita eiuſdem Sancti Antonij.*

S. Franciſcus pluris æſtimabat Sacerdotes, quam Sanctos.

BEatus Franciſcus maximo ſemper honore Sacerdotes proſecutus 39
eſt. Dicere ſolitum tradunt, ſi cui Sanctorum, e cælo in terram lapſo, & cum illo ſimul forte Sacerdoti occurriſſet, prius ſe Sacerdotis manibus oſculum daturum, deinde reuerentiam facturum Sancto: plus deberi illi ſignificans, qui Chriſti, & Apoſtolorum vicem in terris gereret, quam illi, qui iam cum Chriſto regnare noſſet. *S. Bonau. in vita eiuſd. Sancti. c. 4.*

Sacerdotes non propter merita, ſed propter officium honorandi.

NOn merita perſonarum conſideres, ſed officia Sacerdotum. Et, ſi merita ſpectes, Eliam conſideres. Petri quoque merita ſpectato, vel Pauli, quia acceptum a Domino Ieſu hoc nobis myſterium tradiderunt. *S. Ambroſ. de ijs, qui myſter. initiantur.* 40

De eodem.

NOn quales Sacerdotes Domini ſint, ſed qui de Domino loquãtur, eſt vobis magnopere præuidendum: nec in Vicarijs S. Petri Apoſtoli vobis eſt attendendum, quid ſint, ſed quid pro correctione Eccleſiarum, quid pro ſalute veſtra ſatagant. Nec illos inferiores dicetis Scribis, & Phariſæis ſedentibus ſuper cathedram Moy- 41
ſi, de quibus Dominus præcepit, dicens, Quæcumque dixerint vobis,
Matth. 23 facite. &c. Ergo Imperator conſidera, ſi illos dixit audiendos, qui ſuper cathedram Moyſi ſedebant, quanto potius, qui ſuper cathedram Petri reſident, eſſe exiſtimes obediendos? *Nicolaus Papa ad Michaelem Imperatorem. 1. q. 1. c. eod. c. cum ſcriptura, cum duobus ſeqq.*

De eodem.

42 PEr Sacerdotes malos Deus virtutum ſigna frequẽter exhibet, non videlicet ob religioſæ vitæ meritum, ſed propter acceptum Sacerdotalis myſterij ſacramentum. *Card. Petrus Damianus de contemptu ſæculi, c. 18. vbi de hoc varia exempla.*

De eodem.

43 SI aſinum fecit loqui Deus, & per vatem ſpiritales benedictiones largitus eſt, & in muto ore, & in lingua immunda Balaam propter offendentes Iudæos operatus eſt, multo magis propter vos fideles, etiam ſi praui ſint Sacerdotes, Deus omnia per eos perficiet, & mittet Spiritum ſanctum. Neque enim pura mens propter propriam puritatem ſpiritum attrahit, ſed gratia omnia operatur. Omnia enim, inquit, vos, ſiue Paulus, ſiue Apollo, ſiue Cephas. &c. *S. Chryſoſt. hom. 85 ſup. Io: & hom. 4. de verb. Iſaiæ, Vidi Dominum: de quo vide inf. c. 5. de Sacramentorum miniſtratione a cap. Si quis dixerit, n. 11. & p. 2. c. 7. §. 1. de doctrina a cap. Graue pondus.* *Num. 22.* *1. Cor. 3.*

44 Non aliunde hæreſes obortæ ſunt, aut nata ſunt ſchiſmata, quam inde, quod Sacerdoti Dei non obtemperetur.

S. Cypr. l. 1. ep. 3.

De pœna eorum, qui Sacerdotibus Dei non obedierunt.

45 QVicumque fecerit in ſuperbia, vt non exaudiat Sacerdotem, moriatur homo ille. &c. Et, vt ſciamus hanc Dei vocem cum vera, & ſumma maieſtate eius proceſſiſſe ad vindicandos, & honorandos Sacerdotes ſuos, cum aduerſus Aaron Sacerdotem tres de miniſtris Chore, & Dathan, & Abiron auſi ſunt ſuperbi eſſe, & ceruicem ſuam extollere, & Sacerdoti præpoſito ſe adæquare, hiatu terræ *Deut. 17.* *Num. 16.*

I 2 abſor-

abſorpti, ac deuorati, pœnas ſtatim ſacrilegæ audaciæ perſoluerunt. &c. *Idem Cypr. l. 3. ep. 9. vbi late Sacerdotum veneratio Scripturæ teſtimonijs, & exemplis comprobatur. Idem eodem l. 3. ep. 18. l. 1. ep. 8. 9. l. 4. ep. 9. S. Chryſoſt. hom. 2. in ep. 2. ad Timoth.*

Dominum perſequuntur, qui eum in ſuis Sacerdotibus perſequuntur. 46

Alex. Papa 3. q. 1. c. nulli.

Qui Sacerdotem inhonorat, Chriſtum, cuius vice fungitur, inhonorat.

Sacerdotes, Chriſti Vicarij ſunt; &, qui honorat Sacerdotem Chriſti, honorat Chriſtum; &, qui iniuriat Sacerdotem Chriſti, iniuriat Chriſtum. *S. Chryſoſt. hom. 17. in Matth.* 47

Vltio vexantium Sacerdotes pertinet ad Chriſtum, cuius legatione funguntur.

SI Dauid, Regum iuſtiſſimus, in Saul, quem conſtabat iam a Domino reprobatum, & abiectum eſſe, manum mittere non præſumpſit; quanto magis cauendum eſt, ne manum detractionis, aut vituperationis, ſiue indiſcretionis, aut inhonorationis, quidam mittant in vnctum Domini, vel in prædicatores Sanctæ Eccleſiæ? quia eorum vexatio, ſiue detractio, ad Chriſtum pertinet, cuius vice in Eccleſia legatione funguntur. &c. *S. Gregor. l. 12. ep. 31. ad Felicem Epiſcopum Siciliæ. Vide ep. S. Fabiani ſecundam ad Epiſcopos Orientales, & epiſtolas Anacleti, & Teleſphori ad omnes Epiſcopos.* 48

Vindi-

Vindicandum in calumniantes Sacerdotibus.

49. DEus ad hoc præordinauit vos Fratres, vt in Sacerdotio laborantibus ſuccurratis, opprobrijs, & calamitatibus eorum locum non præbeatis, ſed ei, qui calumniam, vel opprobrium patitur, adiutorium feraris. Illum vero, qui calumniam, vel opprobrium facit, abſcindatis, & Domino in ſuis Sacerdotibus opem feratis. *Idem S. Fabianus vbi ſup. 3. q. 1. c. Deus ergo.*

De Sacerdotibus nihil ſiniſtri iudicandum.

50. ROgo vos neminem iudicate, præcipue autem Domini Sacerdotem: ſed accede cum fide, & efficaci pænitentia, & pura conſcientia ad Dei myſteria, & omnem ſanctificationem aſſequeris. Eſt enim Dei Angelus, ſeu nuntius, qui offert incruentum ſacrificium. *S. Anaſtaſius Synaita ſerm. de ſancta communione.*

De eodem.

51 NOn oportet Sacerdotes iuſte vel iniuſte iudicare, vel eos examinare: ſed &, ſi quis in eis labitur, a Deo iudicabitur, & arguetur in hoc, & in futuro ſæculo. &c. Aſſueſcendo Sacerdotes contemnere, Deum quoque contemnimus; &, ſicut in periculo verſatur is, cui ſecundum mundum nec exercitus, nec Regni dignitas commiſſa eſt, ſi ea agat, quæ ad Regiam dignitatem pertinent; ita & qui, quæ ſunt Sacerdotis, munera aggreditur, etiam ſi videatur his longe ſapientior. *S. Nilus in Nomocanone.*

De eodem.

52 ABſit, vt quidquam ſiniſtrum de ijs arbitremur, qui, Apoſtolico gradui ſuccedentes, Chriſti corpus ſacro ore conficiunt, per quos, & nos Chriſtiani ſumus, qui claues Regni cælorum habentes quodammodo ante iudicij diem iudicant. *Anterus Papa Epiſcopis Hiſpaniæ 11. q. 3. c. eod. S. Hieron. ep. 1. ad Heliod.*

Sacer-

Sacerdotibus non detrahendum.

DEtrimentũ pecoris, paſtoris ignominia eſt: ſicut e regione vita 53
illius laudanda eſt, qui venerationi habet Sacerdotes Chriſti, & non detrahit gradui, per quem factus eſt Chriſtianus. *Idem S. Hieron. ep. 10. ad Furiam.*

Non temere credendum delationibus contra Clericos.

SI quid de quocunque Clerico ad aures tuas peruenerit, quod te 54
iuſte poſſit offendere, facile non credas; nec ad vindictam te res accendat incognita. ſed, præſentibus ſenioribus Eccleſiæ tuæ, diligenter eſt veritas perſcrutanda; & tunc (ſi qualitas rei popoſcerit) canonica diſtrictio culpam feriat delinquentis. *S. Gregor. lib. 11. ep. 49. 15. q. 7. c. eod.*

Hic aduerte, quod non debet Sacerdoti publica imponi pœnitentia, ſicut laico. Conc. Hiberit. diſt. 82. c. Presbyter.

Laici Clericos accuſare non poſſunt: ac de populi accuſatione.

TEſtimonium laici contra Clericum nemo ſuſcipiat. Quod ſi Sa- 55
cerdos a populo fuerit accuſatus, & certi teſtes inuenti non fuerint, qui criminis illati veritatem dicant, iuſiurandum in medio faciat, & illum teſtem proferat de innocentiæ ſuæ puritate, cui nuda, & aperta ſunt omnia. *Concil. Triburien. c. 4. Alex. 3. de accuſationibus, c. cum Greg. 3. ep. 1. P. 2. q. 5. Presbyter. 1.*

Populus Sacerdotes arguere, vel increpare non poteſt: & infames cenſentur, qui aduerſus eos armantur.

56 SAcerdotes, qui proprio ore corpus Domini conficiunt, ab omnibus ſunt audiendi, atque timendi, non dilacerandi, aut detrahendi. Quia, a quibus ſe Domini populus benedici, ſalutari, & inſtrui cupit, nullatenus eos debet arguere, nec vulgus in eorum accuſationibus ſuſcipi. Populus enim ab eis docendus eſt, & corripiendus, non ipſi ab eo: quia non eſt diſcipulus ſuper magiſtrum. &c. Dei ergo ordinationem accuſat, qui eos, qui ab eo conſtituuntur, Sacerdotes accuſat, vel damnari cupit. &c. Hi, qui non ſunt idonei, non ſuſcipiantur ad accuſationem: ſed omnes, qui aduerſus patres, ideſt Sacerdotes, armantur, infames eſſe cenſemus. Patres enim omnes venerandi ſunt, non reſpuendi, aut inſidiandi. *Teleſphorus Papa 6.q.1.c.eod.* *Matth.10.*

Nec Clerici in accuſatione Laicorum, nec Laici in accuſatione Clericorum ſunt ſuſcipiendi.

57 SIcut Sacerdotes, vel Clerici reliqui a ſæcularium laicorum excluduntur accuſatione, ita illi ab iſtorum ſunt excludendi, & alienandi criminatione. Et, ſicut iſti ab illis, ita & illi ab iſtis non recipiãtur. Quoniam, ſicut Domini Sacerdotum ſegregata debet eſſe conuerſatio ab eorum, ita & litigatio: quia ſeruum Dei non oportet litigare, ſed mitem eſſe ad omnes. *S.Fabianus Papa 2.q.7.c.eod.* *2.Tim. 2.*

Hæc ideo præmiſimus, vt cognoſcatur ab ijs, quibus incognitum eſt, quia & Sacerdotes, quos ſibi Dominus de omnibus adſciuit, & ſuos eſſe voluit, non ſunt leuiter tractandi, nec lacerandi, vel temere accuſandi, vel reprehendendi, niſi a magiſtris ſuis. Quoniam eorum cauſas ſibi Dominus reſeruari voluit, & ſuo iudicio vindicari. *Ex eodem Fabiano ibidem. Iuo p.6.c.320.*

Sacer-

Sacerdotes de Laicis iudicant, 58

non e conuerſo.

Vt Sup. §. 1. de Dignitate, Poteſt. & Off. c. Deus vos conſtituit, n. 70.

Ipſe Dominus Sacerdotes puniuit,
neque alijs eorum punitionem commiſit.

DOminus ſacri ſui corporis tractatores a vilis, ac reprobis, ac nõ 59
idoneis perſonis infamari noluit, nec calumniari permiſit, ſed
ipſe proprio flagello peccatores Sacerdotes a templo eiecit.
S. Anacletus ep. 2. ad Epiſcopos Italiæ.

Laicus, Eccleſiam, vel Clericum 60
per calumniam fatigans,
excommunicetur.

Vt ſup. §. proximo de immunitatibus, c. ſi quis ſæcularium. n. 6.

Accuſatores Epiſcoporum, vel Sacerdotũ,
non admittantur,
antequam de eorum vita, & intentione
diſcutiatur.

SI qui ſunt vituperatores, aut accuſatores Epiſcoporum, vel reli- 61
quorum Sacerdotum, non oportet eos a iudicibus Eccleſiæ audi-
ri, antequam eorum diſcutiatur æſtimationis ſuſpicio, vel opinio,
qua intentione, qua fide, qua temeritate, qua vita, qua conſcientia,
quo ue merito, ſi pro Deo, aut pro vana gloria, aut inimicitia, vel odio,
aut cupiditate iſta præſumpſerint, nec ne. *Euariſtus Papa 2. q. 7. c. eod.*

Excom-

Excõmunicetur, qui Clerici fornicationẽ, de qua illum accuſauit, non probauerit.

62 SI quis aliquem Clericorum in accuſatione fornicationis impetierit, ſecundum præceptum Apoſtoli duo, vel tria teſtimonia requirantur ab eo. Quod ſi non potuerit, datis teſtimonijs, approbare quod dixit, excommunicationem accuſati accuſator accipiat. *Concil. Bracharen. 2. 2. q. 5. c. placuit.* *1. Cor. 13.*

63 Si quis Presbyterum falſis criminibus appetierit, & probare non potuerit, nec in fine dandam ei communionem cenſemus.

S. Damaſus 2. q. 3. c. Si quis Epiſcopum. Iuo p. 6. c. 240. Burchardus l. 2. c. 195. Alibi legitur, Non niſi in fine. Quod videtur veriſimilius.

64 Qui vel vnum crimen ex ijs, quæ Clericis obijciuntur, non probauerit, ad alia non admittatur. *Vt ſup. §. proximo, de immunitatibus, c. quotieſcũque, n. 8.*

Clericus non poteſt coram iudice ſæculari in quauis cauſa trahi, nec ei iuſtitia denegari, ſub pœna hic ſtatuta.

65 NVllus Eccleſiaſticam perſonam in criminali quæſtione, vel ciuili trahere ad ſæculare iudicium præſumat, contra Conſtitutiones Imperiales, & Canonicas ſanctiones. Quod ſi actor fuerit, a ſuo iure cadat, iudicatum non teneat, & iudex ex tunc poteſtate iudicandi priuetur. Sancimus etiam, vt, ſi quis Clericis vel Eccleſiaſticis perſonis iuſtitiam denegare præſumpſerit, tertio requiſitus, iuriſdictionem ſuam amittat. *C. de Epiſc. & Cler. l. ſtatuimus. S. Fabianus Papa ep. 2. ad Epiſcopos Orientales. Caius Papa ep. ad Felicem. Marcellinus Papa ep. 2. S. Gregor. l. 11. ep. 14. ad Ioannem Defenſorem.*

Patroni, aduocati, vice domini,
vel beneficiati
occidentes Clericum per ſe, vel per alium,
perdunt quod habent ab Eccleſia,
& eorum poſteri
vſque ad quartam generationem
non admittantur ad Clerum,
nec in religionibus præficiantur.

SAcri Concilij approbatione ſtatuimus, quatenus, ſi patroni, vel aduocati, aut feudatarij, [a] ſeu vice domini, aut alij beneficiati alicuius Eccleſiæ Rectorem, aut Clericum alium eiuſdem Eccleſiæ, per ſe, vel per alios occidere, vel mutilare auſu nefario præſumpſerint; patroni ius patronatus, aduocati aduocatiam, feudatarij feudum, vice Domini vice dominatum; & beneficiati beneficium prorſus amittant. Et, ne minus vindictæ, quam exceſſus memoria prorogetur, non ſolum de præmiſſis nihil perueniat ad heredes, ſed etiam vſque ad quartam generationem poſteritates talium in Clericorum collegium nullatenus admittantur: neque in domibus regularibus alicuius prælationis aſſequantur honores, &c, *Innoc. 3. de pœnis c. in quibuſdam.* 66

[a] Vice Dominus *eſt proprie œconomus rerum ad Epiſcopum pertinentium, qui rebus Epiſcopalibus, & hoſpitibus ſuper uenientibus prouidet. S. Gregor. lib. 9. ep 66. diſt. 89. c. volumus. 2. & lib. 1. ep 11. c. Diaconum. Oeconomus autem eſt, cui res Eccleſiæ gubernandæ mandantur. C. de ſacroſanctis Eccleſ. l. iubemus. 2 Conc. Chalc. c. 26. 16. q. 7. c. quoniam 2. 1. q. 7. c. Si quis erga. Aliqui ſcribunt, Yconomus. Aliqui, Iconomus. Sed tu ſcribe, Oeconomus, vt not. Alciat. l. t. Prætermiſſorum, ad finem.*

Vide Philonem Iudæum p. 2. tract. de præmijs Sacerdotum, & honoribus: & S. Chryſoſt. in Pſalm. 131. vbi in quanto honore, & reuerentia ſit habenda Sacerdotalis dignitas; quantamq. reprehenſionem, ac pœnam mereantur inhonorantes illam, vt ſup. probatum eſt. Adde etiam, quod ſcripſimus duobus §§ præcedentibus.

DE

DE SACRIFICII OBLATIONE, DE VESTIMENTIS, VASISQ. SACRIS, ET LINTEIS: DE ECCLESIIS, COEMETERIIS, ORATORIIS, ALTARIBVS, CEREIS, AQVA BENEDICTA, IMAGINIBVS, ET RELIQVIIS SANCTORVM.

CAP. III.

De Sacrificij Oblatione. §. I.

SVMMARIVM.

NVMQVAM deficiet Sacerdos, qui offerat ſactificia Domino. 7.8.9.

Sacerdotes, ad Miſſæ ſacrificium accedentes, immaculati eſſe, ſanctificari, & mundari interius, & exterius debent. 1.2.4.10.13.19.20.21.22.23.24.25.26.27.28.29.30.31.

Illi ſolum, qui rite ſunt ordinati, poſſunt Sacramentum conficere. 14.15.16.

Quondam aurei Sacerdotes, nunc lignei, 39.

Mali tamen æque vt boni conficiunt. 40.41.

Communicaturi debent orare, 39. 3.

Et eſſe ieiuni. 51.52.

Quotidie ſacrificare nec laudatur, nec vituperatur. 37.

Id tamen faciendum ſaltem feſtiuis diebus. 38.

Ille vero, qui ſine impedimento eſt, non conficiens, multis bonis priuat ſe, fideleſq. tam viuos, quam defunctos. 32.36.

Pro quibus offertur Miſſæ ſacrificium. 48.49.

Si deeſt aliquid de ſubſtantialibus, Sacramentum non conficitur, ſecus, ſi de accidentalibus. 17.

Diaconus coram Presbytero non ſedeat.

NOn oportet Diaconum coram Presbytero ſedere, ſed iuſſione 34
Presbyteri ſedeat. *Concil. Laodic. cap. 20. diſt. 93. c. eod. cl. 1. Conc. Nicæn. c. 18. Toletan. 10. c. 39.*

De eodem, niſi Epiſcopi vicem gerat.

QVoniam in nonnullis Eccleſijs Diaconos officia Eccleſiaſtica 35
habere cognouimus, & ex hoc nonnullos, eorum arrogantia, & licentia fretos, ante Presbyteros ſedere; ſtatuimus, vt Diaconus (etiam ſi in dignitate, hoc eſt in officio Eccleſiaſtico quolibet ſit) ante Presbyterum non ſedeat; præterquam ſi proprij Patriarchæ, aut Metropolitani vicem gerens adſit in aliqua ciuitate ſuper aliquo capite. Tunc enim ſicut illius locum tenens honorabitur. Si quis vero, Tyrannica adductus audacia, tale quid efficere auſus fuerit, is ex proprio gradu repulſus ſit, omnium vltimus eius ordinis, in cuius eſt catalogo in ſua Eccleſia. *Sexta Synod. c. 7. diſt. 93. c. præcipimus, licet varia lectione.*

Qui Clerico in itinere obuiauerit, qualem illi vrbanitatem exhibere teneatur.

STatuimus, vt, ſi quis quemlibet Clericorum honoratorum in iti- 36
nere obuiam habuerit, vſque ad inferiorem gradum honoris venerater illi colla ſubdat, prout is officia, & obſequia fideliſſimæ Chriſtianitatis iure promeruit. Et, ſiquidem ille ſæcularis equo vehitur, clericusq. ſimiliter, ſæcularis galerum de capite auferat, & Clerico ſinceræ ſalutationis manus adhibeat. Si vero Clericus pedeſter graditur, & ſæcularis vehitur equo, illicò ad terram defluat, & debitum honorem illi ſinceræ caritatis exhibeat. Qui vero horum, quæ, Spiritu ſancto dictante, ſancita ſunt, tranſgreſſor fuerit, ab Eccleſia, quamdiu Epiſcopus illius Eccleſiæ voluerit, ſuſpendatur. *Concil. Matiſconen. 2. c. 15. Octaua Synodus Conſtantinop. c. 14.*

Argumentum ad idem, ex igne, qui Sacerdotij vim ſenſit:

37 MArcellinus, Anconæ vrbis Epiſcopus, cum podagræ morbo fractus, ac debilitatus, incedere pedes non poſſet, geſtari ſe iuſſit, & contra incendium, quo vrbs ipſa conflagrabat, deponi. Mira res: Ad illum vſque flamma peruenicns retrocedere cœpit, paulatimq. vaneſcens, ſæuire deſijt, & ſopita defecit. Quod ſi ignis, ideſt animale elementum, Sacerdotij virtutem ſenſit, atque refugit; quis tam impudens eſt, vt eundem revereri, eidemq. ſeſe inclinare, ſubijcereq. contemnat? *S. Gregor. l. 1. Dialog. c. 6.*

S. Antonius Sacerdotalem benedictionem magni ducebat.

38 BEatus Antonius Abbas ipſos Presbyteros, ac Sacerdotes, in ſumma veneratione dicitur habuiſſe, ſolitusq. eiſdem caput ſubmittere, benedictionem captare, & pro magno beneficio ducere, ſi accepiſſet. Profecto ſanctus vir haudquaquam tanti benedictionem Sacerdotalem feciſſet, niſi per eam ſanctiorem ſe fore cognouiſſet. Benedici a Sacerdote voluit, vt benedici a Deo mereretur, non in ſola vitæ ſuæ integritate confidens, ſed aliunde ſpiritualia ſibi ſubſidia comparans. *S. Athanaſius in vita eiuſdem Sancti Antonij.*

S. Franciſcus pluris æſtimabat Sacerdotes, quam Sanctos.

BEatus Franciſcus maximo ſemper honore Sacerdotes proſecutus 39
eſt. Dicere ſolitum tradunt, ſi cui Sanctorum, e cælo in terram lapſo, & cum illo ſimul forte Sacerdoti occurriſſet, prius ſe Sacerdotis manibus oſculum daturum, deinde reuerentiam facturum Sancto: plus deberi illi ſignificans, qui Chriſti, & Apoſtolorum vicem in terris gereret, quam illi, qui iam cum Chriſto regnare noſſet. *S. Bonauin vita eiuſd. Sancti. c. 4.*

Sacerdotes non propter merita, ſed propter officium honorandi.

NOn merita perſonarum conſideres, ſed officia Sacerdotum. Et, ſi merita ſpectes, Eliam conſideres. Petri quoque merita ſpectato, vel Pauli, quia acceptum a Domino Ieſu hoc nobis myſterium tradiderunt. *S. Ambroſ. de ijs, qui myſter. initiantur.*

40

De eodem.

NOn quales Sacerdotes Domini ſint, ſed qui de Domino loquãtur, eſt vobis magnopere præuidendum: nec in Vicarijs S. Petri Apoſtoli vobis eſt attendendum, quid ſint, ſed quid pro correctione Eccleſiarum, quid pro ſalute veſtra ſatagant. Nec illos inferiores dicetis Scribis, & Phariſæis ſedentibus ſuper cathedram Moy- 41
ſi, de quibus Dominus præcepit, dicens, Quæcumque dixerint vobis,
Math. 23 facite. &c. Ergo Imperator conſidera, ſi illos dixit audiendos, qui ſuper cathedram Moyſi ſedebant, quanto potius, qui ſuper cathedram Petri reſident, eſſe exiſtimes obediendos? *Nicolaus Papa ad Michaelem Imperatorem. 1. q. 1. c. eod. c. cum ſcriptura, cum duobus ſeqq.*

De eodem.

42 PEr Sacerdotes malos Deus virtutum ſigna frequēter exhibet,non videlicet ob religioſæ vitæ meritum, ſed propter acceptum Sacerdotalis myſterij ſacramentum. *Card. Petrus Damianus de contemptu ſæculi, c. 18. vbi de hoc varia exempla.*

De eodem.

43 SI aſinum fecit loqui Deus, & per vatem ſpiritales benedictiones largitus eſt,& in muto ore, & in lingua immunda Balaam propter offendentes Iudæos operatus eſt, multo magis propter vos fideles, etiam ſi praui ſint Sacerdotes, Deus omnia per eos perficiet, & mittet Spiritum ſanctum. Neque enim pura mens propter propriam puritatem ſpiritum attrahit, ſed gratia omnia operatur. Omnia enim, inquit, vos, ſiue Paulus, ſiue Apollo, ſiue Cephas. &c. *S. Chryſoſt. hom. 85. ſup. Io. & hom. 4. de verb. Iſaiæ, Vidi Dominum: de quo vide inf. c. 5. de Sacramentorum miniſtratione a cap. Si quis dixerit, n. 11. & p. 2. c. 7. §. 1. de doctrina a cap. Graue pondus.* Num. 22. 1. Cor. 3.

44 Non aliunde hæreſes obortæ ſunt, aut nata ſunt ſchiſmata, quam inde, quod Sacerdoti Dei non obtemperetur.

S. Cypr. l. 1. ep. 3.

De pœna eorum, qui Sacerdotibus Dei non obedierunt.

45 QVicumque fecerit in ſuperbia, vt non exaudiat Sacerdotem, moriatur homo ille. &c. Et, vt ſciamus hanc Dei vocem cum vera, & ſumma maieſtate eius proceſſiſſe ad vindicandos, & honorandos Sacerdotes ſuos,cum aduerſus Aaron Sacerdotem tres de miniſtris Chore, & Dathan, & Abiron auſi ſunt ſuperbi eſſe, & ceruicem ſuam extollere, & Sacerdoti præpoſito ſe adæquare, hiatu terræ Deut. 17. Num. 16.

Vindicandum in calumniantes Sacerdotibus.

49 DEus ad hoc præordinauit vos Fratres, vt in Sacerdotio laborantibus ſuccurratis, opprobrijs, & calamitatibus eorum locum non præbeatis, ſed ei, qui calumniam, vel opprobrium patitur, adiutorium feratis. Illum vero, qui calumniam, vel opprobrium facit, abſcindatis, & Domino in ſuis Sacerdotibus opem feratis. *Idem S. Fabianus vbi ſup. 3. q. 1. c. Deus ergo.*

De Sacerdotibus nihil ſiniſtri iudicandum.

50 ROgo vos neminem iudicate, præcipue autem Domini Sacerdotem: ſed accede cum fide, & efficaci pænitentia, & pura conſcientia ad Dei myſteria, & omnem ſanctificationem aſſequeris. Eſt enim Dei Angelus, ſeu nuntius, qui offert incruentum ſacrificium. *S. Anaſtaſius Synaita ſerm. de ſancta communione.*

De eodem.

51 NOn oportet Sacerdotes iuſte vel iniuſte iudicare, vel eos examinare: ſed &, ſi quis in eis labitur, a Deo iudicabitur, & arguetur in hoc, & in futuro ſæculo. &c. Aſſueſcendo Sacerdotes contemnere, Deum quoque contemnimus; &, ſicut in periculo verſatur is, cui ſecundum mundum nec exercitus, nec Regni dignitas commiſſa eſt, ſi ea agat, quæ ad Regiam dignitatem pertinent, ita & qui, quæ ſunt Sacerdotis, munera aggreditur, etiam ſi videatur his longe ſapientior. *S. Nilus in Nomocanone.*

De eodem.

52 ABſit, vt quidquam ſiniſtrum de ijs arbitremur, qui, Apoſtolico gradui ſuccedentes, Chriſti corpus ſacro ore conficiunt, per quos, & nos Chriſtiani ſumus, qui claues Regni cælorum habentes quodammodo ante iudicij diem iudicant. *Anterus Papa Epiſcopis Hiſpaniæ 11. q. 3. c. eod. S. Hieron. ep. 1. ad Heliod.*

Sacer-

Sacerdotibus non detrahendum.

DEtrimentũ pecoris, paſtoris ignominia eſt: ſicut e regione vita 53
illius laudanda eſt, qui venerationi habet Sacerdotes Chriſti, & non detrahit gradui, per quem factus eſt Chriſtianus. *Idem S. Hieron. ep. 10. ad Furiam.*

Non temere credendum delationibus contra Clericos.

SI quid de quocũmque Clerico ad aures tuas peruenerit, quod te 54
iuſte poſſit offendere, facile non credas; nec ad vindictam te res accendat incognita. ſed, præſentibus ſenioribus Eccleſiæ tuæ, diligenter eſt veritas perſcrutanda; & tunc (ſi qualitas rei popoſcerit) canonica diſtrictio culpam feriat delinquentis. *S. Gregor. lib. 11. ep. 49. 15. q. 7. c. eod.*

Hic aduerte, quod non debet Sacerdoti publica imponi pænitentia, ſicut laico. Conc. Hibern. diſt. 82. c. Presbyter.

Laici Clericos accuſare non poſſunt: ac de populi accuſatione.

TEſtimonium laici contra Clericum nemo ſuſcipiat. Quod ſi Sa- 55
cerdos a populo fuerit accuſatus, & certi teſtes inuenti non fuerint, qui criminis illati veritatem dicant, iuſiurandum in medio faciat, & illum teſtem proferat de innocentiæ ſuæ puritate, cui nuda, & aperta ſunt omnia. *Concil. Triburien. c. 4. Alex. 3. de accuſationibus, c. cum Greg. 3. ep. 1. P. 2. q. 5. Presbyter. 1.*

Populus Sacerdotes arguere, vel increpare non poteſt: & infames cenſentur, qui aduerſus eos armantur.

56 SAcerdotes, qui proprio ore corpus Domini conficiunt, ab omnibus ſunt audiendi, atque timendi, non dilacerandi, aut detrahendi. Quia, a quibus ſe Domini populus benedici, ſalutari, & inſtrui cupit, nullatenus eos debet arguere, nec vulgus in eorum accuſationibus ſuſcipi. Populus enim ab eis docendus eſt, & corripiendus, non ipſi ab eo: quia non eſt diſcipulus ſuper magiſtrum. &c. Dei ergo ordinationem accuſat, qui eos, qui ab eo conſtituuntur, Sacerdotes accuſat, vel damnari cupit. &c. Hi, qui non ſunt idonei, non ſuſcipiantur ad accuſationem: ſed omnes, qui aduerſus patres, id eſt Sacerdotes, armantur, infames eſſe cenſemus. Patres enim omnes venerandi ſunt, non reſpuendi, aut inſidiandi. *Teleſphorus Papa 6.q.1.c.eod.* *Matth.10.*

Nec Clerici in accuſatione Laicorum, nec Laici in accuſatione Clericorum ſunt ſuſcipiendi.

57 SIcut Sacerdotes, vel Clerici reliqui a ſæcularium laicorum excluduntur accuſatione, ita illi ab iſtorum ſunt excludendi, & alienandi criminatione. Et, ſicut iſti ab illis, ita & illi ab iſtis non recipiātur. Quoniam, ſicut Domini Sacerdotum ſegregata debet eſſe conuerſatio ab eorum, ita & litigatio: quia ſeruum Dei non oportet litigare, ſed mitem eſſe ad omnes. *S. Fabianus Papa 2.q.7.c.eod.* *2.Tim. 2.*

Hæc ideo præmiſimus, vt cognoſcatur ab ijs, quibus incognitum eſt, quia & Sacerdotes, quos ſibi Dominus de omnibus adſciuit, & ſuos eſſe voluit, non ſunt leuiter tractandi, nec lacerandi, vel temere accuſandi, vel reprehendendi, niſi a magiſtris ſuis. Quoniam eorum cauſas ſibi Dominus reſeruari voluit, & ſuo iudicio vindicari. *Ex eodem Fabiano ibidem. Iuo p.6.c.320.*

Sacerdotes de Laicis iudicant, 58
non e conuerſo.

Vt Sup. §. 1. de Dignitate, Poteſt, & Off. c. Deus vos conſtituit, n. 70.

Ipſe Dominus Sacerdotes puniuit, neque alijs eorum punitionem commiſit.

DOminus ſacri ſui corporis tractatores a vilis, ac reprobis, ac non idoneis perſonis infamari noluit, nec calumniari permiſit, ſed ipſe proprio flagello peccatores Sacerdotes a templo eiecit. 59

S. Anacletus ep. 2. ad Epiſcopos Italiæ.

Laicus, Eccleſiam, vel Clericum per calumniam fatigans, excommunicetur. 60

Vt ſup. §. proximo de immunitatibus, c. ſi quis ſecularium. n. 6.

Accuſatores Epiſcoporum, vel Sacerdotũ, non admittantur, antequam de eorum vita, & intentione diſcutiatur.

SI qui ſunt vituperatores, aut accuſatores Epiſcoporum, vel reliquorum Sacerdotum, non oportet eos a iudicibus Eccleſiæ audiri, antequam eorum diſcutiatur æſtimationis ſuſpicio, vel opinio, qua intentione, qua fide, qua temeritate, qua vita, qua conſcientia, quo ue merito, ſi pro Deo, aut pro vana gloria, aut inimicitia, vel odio, aut cupiditate iſta præſumpſerint, nec ne. *Euariſtus Papa 2. q. 7. c. eod.* 61

Excom-

Excõmunicetur, qui Clerici fornicationẽ, de qua illum accuſauit, non probauerit.

62 SI quis aliquem Clericorum in accuſatione fornicationis impetierit, ſecundum præceptum Apoſtoli duo, vel tria teſtimonia requirantur ab eo. Quod ſi non potuerit, datis teſtimonijs, approbare quod dixit, excommunicationem accuſati accuſator accipiat. *Concil. Bracharen.* 2.2.q.5.c.*placuit*. 1.Cor.13.

63 Si quis Presbyterum falſis criminibus appetierit, & probare non potuerit, nec in fine dandam ei communionem cenſemus.
S. Damaſus 2.q.3.c. *Si quis Epiſcopum. Iuo p.* 6.c.240. *Burchardus l.*2.c.195. *Alibi legitur, Non niſi in fine. Quod videtur veriſimilius.*

64 Qui vel vnum crimen ex ijs, quæ Clericis obijciuntur, non probauerit, ad alia non admittatur. *Vt ſup.*§.*proximo, de immunitatibus, c. quotieſcũque, n.*8.

Clericus non poteſt coram iudice ſæculari in quauis cauſa trahi, nec ei iuſtitia denegari, ſub pœna hic ſtatuta.

65 NVllus Eccleſiaſticam perſonam in criminali quæſtione, vel ciuili trahere ad ſæculare iudicium præſumat, contra Conſtitutiones Imperiales, & Canonicas ſanctiones. Quod ſi actor fuerit, a ſuo iure cadat, iudicatum non teneat, & iudex ex tunc poteſtate iudicandi priuetur. Sancimus etiam, vt, ſi quis Clericis vel Eccleſiaſticis perſonis iuſtitiam denegare præſumpſerit, tertio requiſitus, iuriſdictionem ſuam amittat. *C. de Epiſc. & Cler. l. ſtatuimus. S. Fabianus Papa ep.*2 *ad Epiſcopos Orientales. Caius Papa ep. ad Felicem. Marcellinus Papa ep.*2.*S. Gregor. l.*11.*ep.*14.*ad Ioannem Defenſorem.*

Patroni, aduocati, vice domini,
vel beneficiati
occidentes Clericum per ſe, vel per alium,
perdunt quod habent ab Eccleſia,
& eorum poſteri
vſque ad quartam generationem
non admittantur ad Clerum,
nec in religionibus præficiantur.

SAcri Concilij approbatione ſtatuimus, quatenus, ſi patroni, vel aduocati, aut feudatarij, [a] ſeu vice domini, aut alij beneficiati aliquius Eccleſiæ Rectorem, aut Clericum alium eiuſdem Eccleſiæ, per ſe, vel per alios occidere, vel mutilare auſu nefario præſumpſerint; patroni ius patronatus, aduocati aduocatiam, feudatarij feudum, vice Domini vice dominatum, & beneficiati beneficium prorſus amittant. Et, ne minus vindictæ, quam exceſſus memoria prorogetur, non ſolum de prædictis nihil perueniat ad heredes, ſed etiam vſque ad quartam generationem poſteritates talium in Clericorum collegium nullatenus admittantur: neque in domibus regularibus alicuius prælationis aſſequantur honores, &c. *Innoc. 3. de pœnis c. in quibuſdam.* 66

[a] Vice Dominus *eſt proprie œconomus rerum ad Epiſcopum pertinentium, qui rebus Epiſcopalibus, & hoſpitibus ſuper utenſilibus prouidet. S. Gregor. lib. 9. ep. 66. diſt. 89. c. volumus. 2. & lib. 1. ep. 11. c. Diaconum. Oeconomus autem eſt, cui res Eccleſiæ gubernandæ mandantur. C. de ſacroſanctis Eccleſ. l. iubemus. 2. Conc. Chalc. c. 26. 16. q. 7. c. quoniam 2. 2. q. 7. c. Si quis erga. Aliqui ſcribunt, Yconomus. Aliqui, Iconomus. Sed tu ſcribe, Oeconomus, vt not. Alciat. l. 1. Prætermiſſorum, ad finem.*

[b] *Vide Philonem Iudæum p. 2. tract. de præmijs Sacerdotum, & honoribus: & S. Chryſoſt. in Pſalm. 131. vbi in quanto honore, & reuerentia ſit habenda Sacerdotalis dignitas; quantamq. reprehenſionem, ac pœnam mereantur inhonorantes illam, vt ſup. probatum eſt. Adde etiam, quod ſcripſimus duobus §§ præcedentibus.*

DE SACRIFICII OBLATIONE, DE VESTIMENTIS, VASISQ. SACRIS, ET LINTEIS: DE ECCLESIIS, COEMETERIIS, ORATORIIS, ALTARIBVS, CEREIS, AQVA BENEDICTA, IMAGINIBVS, ET RELIQVIIS SANCTORVM.

CAP. III.

De Sacrificij Oblatione. §. I.

SVMMARIVM.

NVMQVAM deficiet Sacerdos, qui offerat ſacrificia Domino. 7.8.9.

Sacerdotes, ad Miſſæ ſacrificium accedentes, immaculati eſſe, ſanctificari, & mundari interius, & exterius debent. 1.2.4.10.13.19.20.21.22.23.24.25.26.27.28.29.30.31.

Illi ſolum, qui rite ſunt ordinati, poſſunt Sacramentum conficere. 14.15.16.

Quondam aurei Sacerdotes, nunc lignei, 39.

Mali tamen æque vt boni conficiunt. 40.41.

Communicaturi debent orare. 39. 3.

Er eſſe ieiuni. 51.52.

Quotidie ſacrificare nec laudatur, nec vituperatur. 37.

Id tamen faciendum ſaltem feſtiuis diebus. 38.

Ille vero, qui ſine impedimento eſt, non conficiens, multis bonis priuat ſe, fidelesq. tam viuos, quam defunctos. 32.36.

Pro quibus offertur Miſſæ ſacrificium. 48.49.

Si deeſt aliquid de ſubſtantialibus, Sacramentum non conficitur: ſecus, ſi de accidentalibus. 17.

Multa myſteria accidunt ipſa hora ſacrificij. 42.43.44.45.46.47.

Er omnia, quæ in Miſſa aguntur, atque dicuntur, habent recondita myſteria. 66. cum ſequentibus.

Proinde maxima rtuerentia Miſſæ celebrationi adhibenda. 46.

Non celebrandum ſermone vulgari. 50. S. Petrus Latine celebrauit. ibid.

Certi ritus in Miſſa tempore Apoſtolorum. 51.

Caro Chriſti eſt vere cibus, eiusq. ſanguis eſt vere potus. 11.12.14.

Et ſacroſanctum Miſſæ ſacrificium, verum eſt ſacrificium. 92.

Eius varia Sanctorum epithera. 93.

Auctores de diuinis officijs Miſſæ. 91.

Panis, vinum, & aqua ad Miſſam mundiſſime tractanda. 53.

Abigendæ muſcæ ex alrari. 58.

Quædam clara, quædam ſubmiſſa voce dicenda. 54.

Signa decenter facienda. 55.

Coram duobus ſaltem Miſſa celebranda. 56.

Cœpra continuanda. 59.

A Laicis etiam reſpondendum ad ſalutationes Sacerdotis. 57.

Confeſsio in Miſſa. 60.

Introitus. 61.

Gloria Patri. 62.

Kyrie eleiſon. 63.

Gloria in excelſis. 64.

Dominus vobiſcum. 65.

Orationes, Collectæ. 66.

Epiſtola. 67.

Graduale, vel Reſponſ. 68.

Halleluiah. 69.

Tractus. 70.

Proſa, vel Sequentia. 71.

Euangelium. 72.

Symbolum. 73.

Offertorium. 74.

Aquæ, & vini commiſtio. 75.

Manuum lotio. 76.

Orate fratres. 77.

Secreta Oratio. 78.

Præfatio. 79.

Sanctus, Sanctus, Sanctus. 80.

Oſanna in excelſis. 81.

Canon. 82.

Oratio Dominica, 83.

Hoſtiæ fractio. 84.

Agnus Dei. 85.

Oſculum Pacis. 86. Altaris. 90.

Communio. Poſt Communio. 87.

Ite miſſa eſt. 88.

Benedictio in fine Miſſæ. 89.

Thymiama, quid.

CAP. III. §. I.

1 SACERDOTES, qui accedunt ad Dominum, ſanctificentur, ne percutiat eos. *Exod.* 19.

2 Miſſa aqua, lauabunt in ea Aaron, & filij eius manus ſuas, ac pedes, quando ingreſſuri ſunt tabernaculum teſtimonij, & quando acceſſuri ſunt ad altare, vt offerant in eo [a] Thymiama Domino, ne ſorte moriantur. *Exod.* 30.

[a] *Thymiama lingua Græca vocatur, quod eſt Odorabile: nam Thymos dicitur flos, qui odorem refert: de quo Virgilius, Redolentq. thymo fragrantia mella. S. Iſidorus Orig. l.* 5. *Ea Thucydides vocat pura ſacrificia, cuiuſmodi thus, myrrha, veluti impura cenſeantur, quæ ſanguinariam habent effuſionem cum animalium cæde. Ven. Beda ſup. ep.*1. *ad Cor. c. eod. dicit eſſe incenſum.*

3 Applicabis Aaron, & filios eius ad fores tabernaculi teſtimonij, & lotos aqua indues ſanctis veſtibus, vt miniſtrent mihi, & vnctio eorum in Sacerdotium ſempiternum proficiat. *Exod.*40.

4 Homo de ſemine tuo per familias, qui habuerit maculam, non offeret panes Deo ſuo, nec accedet ad miniſterium eius. *Leu.*21. *Num.* 21.

5 Sapienria immolauit victimas ſuas, miſcuit vinum, & propoſuit menſam ſuam: miſit ancillas ſuas vt vocarent ad arcem, & ad mœnia ciuitatis. Si quis eſt paruulus, veniat ad me. Et inſipientibus locuta eſt. Venite, comedite panem meum, & bibite vinum quod miſcui vobis. *Prou.*9.

6 Noli offerre munera praua: non enim ſuſcipiet illa Dominus. *Eccl.*35.

7 De Sacerdotibus, & de Leuitis non inreribit vir a facie mea, qui offerat holocautomata, & incendat ſacrificium, & cædat victimas omnibus diebus. *Ierem.*22.

8 Expecta me, dicit Dominus, in die reſurrectionis meæ. &c. Quia tunc reddam populis labium electum, vt inuocent omnes in nomine Domini, & ſeruiant ei humero vno. Vltra flumina Æthiopiæ, inde ſupplices mei, fiiij diſperſorum meorum deferent munus mihi. *Soph.*3. *iuxta interpretationem S. Fulgentij l.* 2. *ad Monimum. c.*5: *Qui de Miſſæ ſacrificio vaticinium eſſe teſtatur.*

9 Ab ortu Solis vſque ad occaſum magnum eſt nomen meum in gentibus, & in omni loco ſacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda; quia magnum eſt nomen meum in gentibus, dicit Dominus. *Malach.*1. *iuxta interpretationem Concil. Trident. Seſſ.*22.*c.*1. *vbi hanc oblationem*

tionem mundam intelligit de Miſſæ ſacrificio. Idem prius intellexerunt S. Clemens de Conſtit. Apoſt.l.7.c.31. Irenæus contra hereſes l.4.c.32. & Iuſtinus Martyr dial.cont. Iudæos. S.Auguſt. de Ciu.Dei l.18.c.35. Euſeb. l.1. Euangelicarum demonſtrationum, c.fin.

Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris quia frater 10
tuus habet aliquid aduerſum te, relinque ibi munus tuum ante altare; & vade prius reconciliari fratri tuo: & tunc veniens offeres munus tuum. *Matth.* 5.

Ego ſum panis Vitæ. Ego ſum panis viuus, qui de cælo deſcendi. 11
Si quis manducauerit ex hoc pane, viuet in æternum: & panis, quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita. Caro mea, vere eſt cibus: & ſanguis meus, vere eſt potus. Qui manducat hunc panem, viuet in æternum. *Io.6.*

Panis, quem frangimus, non ne participatio corporis Domini eſt? 12
1.*Cor.*10.

Quotieſcumque manducabitis panem hunc, & calicem bibetis: mor 13
tem Domini annuntiabitis donec veniat. &c. Probet autem ſeipſum homo: & ſic de pane illo edat, & de calice bibat. Qui enim manducat, & bibit indigne, iudicium ſibi manducat, & bibit: non dijudicans corpus Domini. 1.*Cor.* 11.

De veritate Sacrificij Altaris, & quod nemo poteſt Sacramentum conficere, niſi Sacerdos rite ordinatus.

VNa eſt fidelium vniuerſalis Eccleſia, extra quam nullus om- 14
nino ſaluatur: in qua idem ipſe Sacerdos eſt ſacrificium Ieſus Chriſtus, cuius corpus, & ſanguis in Sacramento Altaris ſub ſpeciebus panis, & vini veraciter continentur, tranſubſtantiatis pane in corpus, & vino in ſanguinem, poteſtate diuina, vt ad perficiendum myſterium vnitatis accipiamus ipſi de ſuo, quod accepit ipſe de noſtro. Et hoc vtique Sacramentum nemo conficere poteſt, niſi Sacerdos, qui rite fuerit ordinatus, ſecundum Claues Eccleſiæ, quas ipſe conceſſit Apoſtolis, eorumq. ſucceſſoribus Ieſus Chriſtus. *Innoc. 3. de ſumm. Trinit. & fide Cathol. c. firmiter. §. vna vero. S.Dionyſ. de Eccleſ. hierarch. c.3.5. S. Epiphanius in Nazaræis, in Ætio, in Melchiſedecianis; & charactere Eccleſiæ. S. Hieron. ad Euagr. contra Luciferianos. Concil. Nicænum c.18.*

De co-

De eodem.

15 CHriſtus niſi rogatus ore Sacerdotis venerit, & cœnam ſanctificauerit, & miniſtrauerit ea, quæ aguntur, nullatenus Sacrificiũ Dominicum fiunt. *Iſich.l.2.in c.4.Leuit.*

De eodem.

16 SI Ieſus Chriſtus, Deus & Dominus noſter, ipſe & ſummus Sacerdos Dei Patris, & ſacrificium Patri ſeipſum primus obtulit, & hoc fieri in ſui commemorationem præcepit, vtique ille Sacerdos vice Chriſti fungitur, qui id, quod Chriſtus fecit, imitatur; & ſacrificium verum, & plenum tunc offert in Eccleſia Deo patri, ſi ſic incipiat offerre, ſecundum quod ipſum Chriſtum videat obtuliſſe. *S. Cypr.lib.2. ep. 3.*

Si omittitur aliquid de ſubſtantialibus in Sacramento, non conficitur; ſi de accidentalibus, conficitur, licet cum graui peccato.

17 IN Sacramento Ordinis, ſicut etiam in omnibus alijs, quædam ſunt ſubſtantialia, quædam accidentalia. Subſtantialia ſunt quatuor, ſcilicet materia panis, & vini, forma verborum, ordo miniſtri, & intentio. Alia accidentalia, pertinentia ad decorem, & vtilitatem Sacramenti: vnde in illis non eſt idem modus apud omnes Eccleſias. Dicendum ergo, quod, ſi aliquid de ſubſtantialibus omittatur, non conficitur Sacramentum; ſi vero aliquid de accidentalibus ſolum, conficitur: ſed grauiter peccat, qui ſcienter omittit: quia facit contra præceptum Eccleſiæ. *S.Thom.in 4.diſt.3.art.2.*

In Oblatione altaris conſideratur Sacrificium, & deuotio offerentis.

IN Oblatione Sacrificij cuiuſcumque Sacerdotis duo poſſunt conſiderari, ſcilicet ipſum Sacrificium oblatum, & deuotio offerentis. Proprius autem effectus Sacerdotis eſt id, quod ſequitur ex ipſo Sacrificio. *Idem S. Thom. p.3.q.82.art.4.ad 2.* 19

De munditia, & interiori puritate offerentium.

AD Sanctiſſimum euntes Sacrificium, mundari conuenit ab ipſis vltimis animæ phantaſmatibus. *S. Dionyſ. de Eccleſ. hier. c.3.* 20

De eodem.

SI tanto mentis ardore preces quælibet dicendæ ſunt, quanta putamus deuotione ſacroſanctum Miſſæ miniſterium, in quo corporis, & ſanguinis Dominici Sacramenta tractantur, conficiunturque, peragendum eſt? Certe grauiter dolemus, atque inhorreſcimus, vbi videmus paſſim tantis myſterijs indignos, ac conducticios illos Sacerdotes, publicis etiam, ac manifeſtis criminibus contaminatos, ſeſe (idq. irreuerenter, & interdum magis lucelli, ac ſtipis, quam Dei cauſa) ſacris ingerere: quorum inſtar interitus, & perditio non dormitat. &c. *Concil. Colonien. de Off. ac vita Clericorum, c.9.* 21

De eodem, & quæ puritas neceſſaria communicaturo.

SI non decet ad ſacras vllas functiones quempiam accedere, niſi ſancte: certe, quo magis ſanctitas, & diuinitas cæleſtis Euchariſtiæ Sacramenti viro Chriſtiano comperta eſt, eo diligentius cauere ille debet, ne abſque magna reuerentia, & ſanctitate ad id percipiendum accedat: præſertim cum illa plena formidinis verba apud Apo- 22

ſtolum

ſtolum legamus: Qui manducat, & bibit indigne. &c. Quare communicare volenti reuocandum eſt in memoriam eius præceptum: Probet ſe ipſum homo. Eccleſiaſtica autem conſuetudo declarat, eam probationem neceſſariam eſſe, vt nullus ſibi conſcius peccati mortalis, quantumuis ſibi contritus videatur, abſque præmiſſa Sacramentali Confeſſione ad ſacram Euchariſtiam accedere debeat. Quod a Chriſtianis omnibus, etiam ab iis Sacerdotibus, quibus ex officio incubuerit celebrare, hæc ſancta Synodus perpetuo ſeruandum eſſe decreuit, modo non deſit illis copia Confeſſoris. Quod ſi, neceſſitate vrgente, Sacerdos abſque præuia Cõfeſſione celebrauerit, quam primum confiteatur. *Concil. Trident. Seſſ. 13. c. 7. Vide inf. p. 3. c. 3. §. 15. ne miſſas. 1. Quando corpus.* 1. Cor. 11.

De eodem.

22 ACcedentes ad Euchariſtiam, ne putetis, quod accipiatis diuinum corpus ab homine; ſed ex ipſius Seraphim forcipe ignem, quem ſcilicet Iſaias vidit, vos excipere. Reputate, ſalutarem ſanguinem quaſi e Diuino, & impolluto latere effluere, & ita approximantes labijs puris accipite. Quocirca, Fratres, oro vos, & obſecro, ne abſimus ab eccleſis, neque in alijs occupati ſimus colloquijs. Stemus trementes, & timidi, demiſſis oculis, renata autem anima, gementes ſine voce, iubilantes corde. An non vides eos, qui ſenſibili, corruptibili, temporali, & terreno Regi aſſiſtunt. &c. *S. Chryſoſt. hom. in Encænijs.*

De eodem.

23 QVanta cura adhibenda ſit, vt ſacroſanctum Miſſæ ſacrificium omni religionis cultu, ac veneratione celebretur, quiuis facile exiſtimare poterit, qui cogitarit, Maledictum eum in ſacris literis vocari, qui facit opus Dei negligenter. Quod ſi neceſſario fatemur, nullum aliud opus adeo ſanctum, ac diuinum a Chriſtifidelibus tractari poſſe, quam hoc ipſum tremendum myſterium, quo viuifica illa hoſtia, qua Deo patri reconciliati ſumus, in altari per Sacerdotes quotidie immolatur; ſatis etiam apparet, omnem operam, & diligentiam in eo ponendam eſſe, vt quanta maxima fieri poteſt interioris cordis munditia, & puritate, atque exteriori deuotionis, ac pietatis ſpecie peragatur. *Concil. Trident. Seſſ. 22. ante Reformationis capita.* Ierem. 48

L De eo-

De eodem.

Exod. 19. Leu. 14. ET lauabat veſtimenta ſua. Si in figura tanta obſeruantia, quãta 24
in veritate? Diſce, Sacerdos, atque Leuita, quid ſit Lauare veſtimenta tua, aut mundum corpus exhibere Sacramẽtis. Si populus ſine ablutione veſtimentorum ſuorum prohibebatur accedere ad hoſtiam ſuam, tu illotus mente pariter, & corpore audes pro alijs ſupplicare, audesq́. pro alijs miniſtrare? *S. Ambroſ. de Offic. l. 1. c. 50.*

De eodem.

NIhil in ſacrificijs maius eſſe poteſt, quam corpus, & ſanguis 25
Chriſti; nec vlla oblatio hac potior eſt, ſed omnes hæc præcellit. Quæ pura conſcientia Domino offerenda eſt, & pura mente ſumenda, atque ab hominibus veneranda; &, ſicut potior eſt cæteris, ita potius excoli, & venerari debet. *S. Alex. epiſt. 1. de conſecr. diſt. 2. c. eod.*

De eodem.

NVmquam mihi contingat turbatum ad Pacis accedere ſacrificium, cum ira, & diſceptatiõe contingere Sacramentum, in quo Deus indubitanter eſt, mundum reconcilians ſibi. Certe non recipit munus quodcumq́. meum, quod deſero ad altare, niſi ante, 26
Matth. 5. placato fratre, quem me forte læſiſſe meminero; quanto minus, ſi me ipſum non pacauero prius? *S. Bernard. de præcepto, & diſpenſatione, ad finem.*

De eodem.

IN tantum non vult Dominus noſter alterius deſpectui habere triſtitiam, vt, ſi aliquid aduerſum nos frater habuerit, nec munera noſtra ſuſcipiat, ideſt nec orationes ſibi permittat offerri, donec de animo eius triſtitiam iuſte, iniuſteue conceptam celeri ſatisfactione tollamus. Neque enim ait: Si habet veram querelam aduerſum te frater tuus, relinque ibi munus tuum ante altare, & vade prius reconciliare ei: ſed, Si recordatus fueris, inquit, quia frater tuus habet aliquid aduerſum te, ideſt, etiam ſi leue aliquid, ac vile ſit, quo fratris in te fuerit excitata commotio, & hoc memoriam tuam ſubita recordatione pulſauerit, ſcias te offerre precum tuarum ſpiritualia munera non debere, niſi prius qualibet ex cauſa ortam triſtitiam de corde fratris benigna ſatisfactione depuleris. *Io. Caſſ. coll. 16. c. 16. & c. 6. & l. 8. c. 12.* 27

Matth. 5.

De eo-

De eodem, ac de munditia exteriori.

28 CVſtodire debes pudicitiam manuum, quantum potes, & omnium membrorum tuorum puritatem. Vnde tibi conſulo, vt præ cæteris hominibus, omni tempore, maxime dum Miſſam celebraturus es, caueas ab omni tactu, non ſolum turpi, & immundo, qui fit cum peccato, ſed etiam a quolibet indecenti, & coinquinato, & totum te recolligas, vt neque actus, neque cogitatio ad aliquid aliud diſpergatur. *S. Bonau. de præparat. ad Miſſam, c. 4.*

De eodem.

29 *Vide inf. p. 3. c. 3. §. 14. ne Sacramentum pœnitentiæ, cap. omnes viri.*

De eodem, ac de abſtinentia a carnali conſortio.

30 PAulus ad Corinthios ſcribit, dicens, Abſtinete vos ad tempus, vt expeditius vacetis orationi. Et hoc vtique laicis præcepit: multo magis Sacerdotes, quibus & orandi, & ſacrificandi iuge ſacrificium eſt, ſemper debebunt ab huiuſmodi conſortio abſtinere. *Innoc. Papa diſt. 31. c. nam ſicut. c. ſi laicus. Iuo p. 3. c. 279.* *1. Cor. 6.*

De eodem.

31 EſSt vetus admodum ſacræ legis auctoritas iam inde ab initio cuſtodita, quod in templo anno vicis ſuæ habitare præcepti ſunt Sacerdotes, vt ſeruientes ſacris oblationibus puros, & ab omni labe purgatos ſibi vindicent Diuina miniſteria; neque eos ad ſacrificia fas ſit admitti, qui exercent, vel cum vxore, carnale conſortium; quia ſcriptum eſt, Sancti eſtote, quia ego ſanctus ſum Dominus Deus veſter. Quibus vtique propter ſobolis ſucceſſionem vxorius vſus fuerat relaxatus, quia ex alia tribu ad ſacerdotium nullus fuerat præceptus accedere; quanto magis, ſi Sacerdotes, & Leuitæ pudicitiam ex die ordinationis ſuæ ſeruare debent, quibus vel Sacerdotium, vel miniſterium ſine ſucceſſione eſt, nec præterit dies, qua vel a ſacrificijs diuinis, vel a Baptiſmatis officio vacent? *Innoc. Papa ep. 3. c. 1. diſt. 82. c. propoſuiſti.* *Luc. 1. 1. Paral. 24* *Leu. 11. 20*

ſti.diſt.31. c. eos. S. Ambroſ.ſup.ep.1.ad Timoth. Ven.Beda ſup.Luc.c.1.l.1. Iuo p.6.c.94.

Sacerdos ſine impedimento non ſacrificans quot bonis ſeipſum, & alios priuet.

CVm Sacerdos eſt abſque mortali peccato, & in propoſito bono, 32
non habens impedimentum, & non ex reuerentia, ſed ex negligentia celebrare omittit, tunc, quantum in ipſo eſt, priuat Trinitatem laude, & gloria, Angelos lætitia, peccatores venia, iuſtos ſubſidio, & gratia, in purgatorio exiſtentes refrigerio, Eccleſiam Chriſti ſpirituali beneficio, & ſeipſum medicina, & remedio contra quotidiana peccata, & infirmitates. Quia, ſicut ait Ambroſius, ſi, quotieſcumque effunditur ſanguis Chriſti, toties in remiſſionem peccatorum effunditur, debeo illum ſemper accipere, vt ſemper mihi peccata dimittantur. Qui ſemper pecco, ſemper debeo habere medicinam, Item priuat ſe omnibus talibus prouenientibus ex ſacra communione, quæ ſunt, peccatorum remiſſio, fomitis mitigatio, mentis illuminatio, interior refectio, Chriſti, & corporis eius myſtici incorporatio, virtutum roboratio, contra diabolum armatis fidei certitudo, ſpei eleuatio, caritatis excitatio, deuotionis augmentatio, & Angelorum conuiuatio. &c. Item abijcit viaticum ſuæ peregrinationis, exponens ſe periculo mortis, quia, niſi recipiat alimentum corporis Chriſti, & vitæ vegetationem, efficitur ſicut aridum membrum, ad quod non tranſmittitur corporalis cibi nutrimentum. Vltimo, quantum in ſe eſt, euacuat diuinum cultum, & latriam creatori debitam, ingratus de beneficijs. Vnde dicitur, Si quis mundus eſt, ſcilicet a peccato mortali, & in itinere non fuerit, ſcilicet aliter impeditus, & non fecerit phaſe, anima illa de populo ſuo exterminabitur, quia ſacrificiũ non obtulit Deo Domino tempore ſuo. Ergo, quantum potes, toto conatu per exercitium boni operis, lacrymarum contritionem, & deuotionis flammam, expelle a te omnem teporem, & negligentiam, ne inueniaris reſpuere tantorum chariſmatum dona. *S.Bonau.de præpar. ad Miſſam, c. 5. ex Ven.Beda. S.Thom.p.3.q.83.art.10.*

de conſ. diſt.2.

Num.9.

Com-

Communicaturis quid cogitandum.

33 QVotquot in corpore Chriſti communicamus, quotquot ſanguinem illius deguſtamus, cogitemus, quod illius corpus, & ſanguinem deguſtamus, qui in cæleſtibus ſedet, qui ab Angelis adoratur, qui proxime conſiſtit immortali Dei potentiæ. &c. Adſtat menſa Regia, adſunt Angeli menſæ huius miniſtri, adeſt Rex ipſe: & tu oſcitabundus ſtas? ſordidis indutus es: & nihil curas? Sed veſtibus es mundis? Recumbe, & communica. &c. *S. Chryſoſt. hom. 3. in ep. ad Epheſ.*

De præparatione ad Miſſam.

34 *VIde duas orationes S. Ambroſij, quæ incipiunt, Summe Sacerdos, & Summa, & incomprehenſibilis natura, poſt Tractatum de dignitate Sacerdotali; & librum integrum continentem capp. 14. S. Bonau. de eadem materia, tom. 2. poſt Speculum B. Virginis. S. Thom. opuſc. 58. c. 15. cum ſeqq.*

Sacerdotes ſacrificantes Chriſtum imitentur.

35 VIdimus principem Sacerdotum ad nos venientem; vidimus, & audiuimus offerentem pro nobis ſanguinem ſuum. Sequamur, vt poſſumus, Sacerdotes, & offeramus pro populo ſacrificium, etſi infirmi merito, tamen honorabiles ſacrificio. Quia, etſi nunc Chriſtus non videtur offerre, tamen ipſe offertur in terris, quando Chriſti corpus offertur, immo ipſe offerre manifeſtatur in nobis, cuius ſermo ſanctificat ſacrificium, quod offertur. *S. Ambroſ. ſup. Pſal. 38.*

Quotidie communicandum.

36 ACcipe quotidie, quod quotidie tibi proſit: ſic viue, vt quotidie merearis accipere. *S. Auguſt. ſerm. 28. de verbis Domini ſup. Lucam.*

Quotidie communicans nec laudatur, nec reprehenditur.

QVotidie Euchariſtiæ communionem percipere nec laudo, nec 37
vitupero: omnibus tamen Dominicis diebus communicãdum ſuadeo, & hortor; ſi tamen mens ſine affectu peccandi ſit. Nam habentem adhuc voluntatem peccandi grauari magis dico Euchariſtiæ perceptione, quam purificari. Et ideo, quisquis peccato mordeatur, peccandi non habeat de cætero voluntatem, & communicaturus ſatisfaciat lacrymis, & orationibus, & confidens de Domini miſeratione, qui peccata piæ confeſſioni donare conſueuit, accedat ad Euchariſtiam intrepidus, & ſecurus. Sed hoc de illo dico, quem capitalia, & mortalia peccata non grauant. &c. *S. Aug. de Eccleſiaſt. dogmatib. cap. 53. de conſecr. diſt. 2. c. eod.*

Dominicis, & feſtis diebus ſaltem celebrandum.

CVret Epiſcopus, vt Sacerdotes, ſaltem diebus Dominicis, & fe 38
ſtis ſolemnibus, (ſi autem curam habuerint animarum, tam frequenter, vt muneri ſuo ſatisfaciant) Miſſas celebrent. *Concil. Trident. Seſſ. 23. c. 14.*

Quondam aurei Sacerdotes, nunc lignei.

VAſa, in quibus ſacroſancta conficiuntur myſteria, Calices ſunt, 39
& Patenæ. De quibus Bonifacius martyr, & Epiſcopus interrogatus, ſi liceret in vaſculis ligneis Sacramenta conficere, reſpondit: Quondam Sacerdotes aurei ligneis Calicibus vtebantur; nunc e contrario lignei Sacerdotes aureis vtuntur Calicibus. &c. *Concil. Tribur. c. 18. de conſecr. diſt. 1. c. eod. De his Calicibus ligneis vide inf. S. 2. de Veſtimentis, num. 19.*

Boni, & mali Sacerdotes æque conficiunt corpus Chriſti.

40 INtra Catholicam Eccleſiam in myſterio corporis, & ſanguinis Domini nihil a bono maius, nihil a malo minus perficitur Sacerdote: quia non in merito conſecrantis, ſed in verbo perficitur Creatoris, & in virtute Spiritus ſancti. *S. Auguſt. 1. q. 1. c. eod.*

De eodem.

41 NOn oportet offendi propter ſacra quæ celebrantur ab improbo Sacerdote. Eadem eſt oblatio, etſi habeat vitam impuram is, qui offerat. *S. Nilus in Nomocanone. S. Iſid. Peluſ. l. 1. ep. 349.*

De myſterijs, quæ ipſa immolationis hora accidunt.

42 QVis fidelium habere dubium poſſit, in ipſa immolationis hora cælos aperiri ad Sacerdotis vocem? in illo Ieſu Chriſti myſterio Angelorum choros adeſſe? ſumma, & ima ſociari? vnumq. ex inuiſibilibus, & viſibilibus fieri? Vno, eodemq. tempore, ac momento in cælo rapitur miniſterio Angelorum corpori Chriſti ſociandus, & ante oculos Sacerdotis in altari videtur. &c. Tanta eſt Eccleſiæ vnitas in Chriſto, vt vnus vbique ſit Panis corporis Chriſti, & vnus ſit Calix ſanguinis eius. Calix enim, quem Sacerdos Catholicus ſacrificat, non eſt alius, niſi ipſe, quem Dominus Apoſtolis tradidit. &c. *S. Gregor de conſecr. diſt. 2. c. quid ſit Sanguis.*

De eodem.

43 FElix exercitium, vbi tractat Chriſtum Sacerdos Dei filium; Cæleſte myſterium, quod per ipſum Pater, & Filius, & Spiritus ſanctus tam mirabiliter operatur ſuper tam ineffabili miniſterio ſuo, quod vno, eodemq; momento idem Deus, qui præſidet in cælo, in manibus ſuis eſt in Sacrificio, &; quod datum eſt Angelis, conceſſum eſt homini. Sacerdos hoc Sacramentum ineffabile conficit: Angelus conficienti ſibi quaſi famulus aſſiſtit. Vere veneranda Sacerdotum dignitas,

tas, in quorum manibus Dei filius, velut in vtero Virginis, incarnatur. *S. Auguſt. conc. 2. ſup. Pſal. 37.*

De eodem.

DVm conſpicis Dominum immolatum, Sacerdotem Sacrificio incumbentem, ac preces fundentem, tum vero turbam circumfuſam pretioſo illo ſanguine intingi, ac rubeſcere, etiamne te inter mortales verſari, atque in terra conſiſtere cenſes? ac non potius e veſtigio in cælos trãsferri? ac non, carnis cogitationem omnem abijciens, nudo animo, mente pura, circumſpicis, quæ in cælo ſunt? O miraculum? O Dei benignitatem? Qui cum Patre ſurſum ſedet, in illo ipſo temporis articulo omnium manibus pertractatur, ac ſe ipſum tradit volentibus ipſum excipere, ac complecti. &c. *S. Chryſoſt. de Sacerd. l. 3.* 44

De eodem.

PEr tempus Sacrificij Angeli Sacerdoti aſſident, & cæleſtium poteſtatum vniuerſus ordo clamores excitat, & locus altari vicinus in illius honorem, qui immolatur, Angelorum choris plenus eſt, &c. *Idem S. Chryſoſt. de Sacerd. l. 6.* 45

De eodem, ex viſione cuiuſdam viri ſancti, ac de reuerentia Miſſæ celebrationi adhibenda.

SÆpe vidit in Eccleſia (intellige Ioannem quendam Sacerdotem) Angelos, ſed maxime tempore Sacrificij: itaque, admiratione, & lætitia plenus, amicis multum ſpiritualibus ſeorſum narrabat, quemadmodum, cum Sacerdos Oblationem ſanctam facere inciperet, plurimi Angeli e cælo delapſi, ſplendidiſſimis ſtolis induti, nudo pede, aſpectu intento, vultu demiſſo, circumſtantes altare, magna reuerentia, ac quiete, ac ſilentio, vſque ad myſterij conſummationem aſſiſtunt; deinde diſcurrentes huc atque illuc per totam Eccleſiam, Epiſcopos, ac Presbyteros, qui corpus, ac ſanguinem diſtribuunt, ad 46

iuuant,

iuuant, & corroborant. Hæc ſcribo, vt, intelligentes, quanti tremoris ſit diuina Miſſa, nec ipſi remiſſi timorem Dei negligatis, nec vllos alios loqui, aut muſſitare tempore oblationis, neque innuere audacter, aut a ſtatu grauitatis dimoueri, neque huc, atque illuc circumſpicere, aut ignaue, & diſperſe vagari permittatis. dicit enim Dominus Moyſi, ac per eum omnibus Sacerdotibus, Facite filios Dei reuerentes, & non contemptores. *S. Nilus ad Anaſtaſium Epiſcopum, tom. 3. Bibliothecæ Sanctorum Patrum.*

De voluptate cuiuſdam Eremitæ inter Miſſarum ſolemnia.

47 CVm Maris Eremita longo tempore deſideraſſet videre offerri ſpirituale, & myſticum Sacrificium, rogauit, vt diuini doni illic fieret oblatio. Ego vero lubenter parui, & iuſſi ſacra vaſa afferri, & pro altari vſus Diaconorum manibus, myſticum, diuinum, & ſalutare obtuli Sacrificium. Ille autem ſpirituali implebatur voluptate, & exiſtimabat ſeipſum cælum videre, dicebatq. ſe numquam tantam cepiſſe voluptatem. *S. Theodoret. hiſt. relig. c. 20.*

Sacerdos pro quibus offert Sacrificium.

48 ALtari aſſiſtens Sacerdos, pro vniuerſo orbe terrarum, pro abſentibus, atque præſentibus, pro ijs, qui ante nos fuerunt, pro ijs, qui poſt nos futuri ſunt, Sacrificio illo propoſito, Deo nos gratias iubet offerre. Hoc quippe & a terra nos liberat, & tranſponit in cælum, atque ex hominibus Angelos facit. *S. Chryſoſt. hom. 37. in Matth.*

In Miſſa facienda memoria defunctorum, ex traditione Apoſtolorum.

49 DIui Apoſtoli, diſcipuli Saluatoris, qui totum Mundi circulum viuum cepere prædicando Verbum, quod ſuis oculis viderant, in tremendis, impollutis, vitalibusq. Sacramentis, memoriam eorum, qui fideliter obdormierunt, habendam edixerunt. *S. Io. Damaſc.*

Damaſc. ſerm. de defunctis. S. Chryſoſt. hom. 3. in ep. ad Philipp. & 69. ad popul. Antiochen. 41. in ep. 1. ad Cor. & hom. 12. in Acta Apoſt. S. Cypr. ep. 9. l. 1. S. Auguſt. l. de cura pro mortuis agenda; c. 1. & de verbis Apoſtoli, ſerm. 34. al. 32. l. 9. Confeſſionum c. 11. 13. S. Epiph. cont. Aerium.

Miſſa non celebranda vulgari ſermone, & quod S. Petrus Latine celebrauit.

50 ETſi Miſſa magnam continet populi fidelis eruditionem, non tamen expedire viſum eſt Patribus, vt vulgari paſſim lingua celebraretur. *Concil. Trident. Seſſ. 22. c. 8. & can. 9. Et, S. Petrum Romæ Miſſam Latine celebraſſe, teſtatur S. Iſidorus de off. Eccleſ. l. 1. c. 15. & Hugo Card. de off. Eccleſ.*

Miſsæ ritus quales tempore Apoſtolorum.

51 INſpiciamus per ſingula myſterij ſanctiſſimi ritum, exactiſſimamq. confectionem, &, quid ſpiritualiter ſignet, indagare pergamus. Itaq. Pontifex quidem, vbi orationem ſanctam ſupra diuinum altare peregit, ex ipſo incenſum adolere inchoans, omnem fani ambitum circuit. Demum, ad ſanctum altare iterum rediens, Pſalmorum incipit melos, concinentibus ſecum ſacra carmina omnibus Eccleſiaſtici ordinis gradibus. Deinde, miniſtrorum officio, ſanctarum Scripturarum lectio ſuo ordine recitatur. Poſt hæc, extra delubrum catechumeni fiunt, & cum ipſis energumeni, & ij quoque, qui in pænitentia ſunt. Manent autem intus ſoli, qui diuina ſpectare merentur, atque percipere. Porro miniſtrorum alij quidem pro clauſis templi foribus adſtant, alij proprij aliquid muneris agunt; Qui vero ipſius ordinis præcipui ſunt, vna cum Sacerdotibus ſanctum Panem, & benedictionis Calicem ſacroſanctis Altaribus imponunt, cum ante præceſſerit ab omni Clero vniuerſalis laus, atque confeſſio. Ad hæc, venerandus Antiſtes, orationem ſanctiſſimā peragens, pacem ſanctam omnibus nuntiat; &, cum ſe mutuo omnes ſalutauerint, myſtica Sanctorū recitatio fit Vbi vero manus tū Antiſtes, tum Sacerdotes aqua lauerunt, Pōtifex ad mediū diuini aſſiſtit Altaris: circūſtant autem ſoli cū Sacerdotibus electi quinq. ex miniſtrorū numero. At vero Pontifex, cū diuina munera laude perfecutus fuerit, ſacroſancta, & auguſtiſſima myſteria conficit, & quæ ante

laudauerat venerandis operta, atque abdita ſignis, in conſpectum agit, diuinaq. munera reuerenter oſtendens, ad ſacram illorum communionem & ipſe conuertitur, & reliquos, vt communicent, hortatur. Sumpta demum, atque omnibus tradita communione diuina, gratias referens, finem myſterijs imponit. Ac multi quidem ſola in ſigna diuina proſpiciunt: ipſe autem ſemper diuino ſpiritu ad excelſa ſignorum initia, felicibus, & intelligibilibus intuenda luminibus, Pontificia dignitate, ac merito, munditiaq. ſingulari, diuini, capaciorisq. ſenſus attollitur. *S. Dionyſ. Areop. Eccleſ. hierarch. c. 5. vbi latius explicat ſingulorum rituum cauſas, & ſignificationes myſticas.*

Miſſa a ieiunis celebranda.

52 PLacuit Spiritui ſancto, vt in honorem tanti Sacramenti, ſcilicet Euchariſtiæ, prius in os Chriſtiani corpus intraret, quam cæteri cibi. &c. *S. Auguſt. de conſ. diſt. 2. c. liquido. Nullus poſt cibum, potumque, quantumlibet minimum ſumptum, Miſſas facere præſumat. Concil. Toletan. 7. 7. q. 1. c. nihil, de conſ. diſt. 2. c. Sacramenta altaris.*

Panis, Vinum, & Aqua ad Sacrificium mundiſsime tractentur.

53 DIligenter obſeruetur, vt Panis, & Vinum, & Aqua, ſine quibus Miſſæ nequeunt celebrari, mundiſſime, atque ſtudioſe tractentur, & nihil in eis vile, nihil non probatum inueniatur: iuxta illud, quod ait Scriptura, Sit timor Domini vobiſcum, & cum diligentia cuncta facite. *Concil. Toletan. 16. c. 6. S. Burchard. l. 5. c. 29.* *Deut. 1.*

In Miſſa quæ clara, quæ ſubmiſſa voce dicenda, & qualiter.

54 INtroitum Miſſæ, Orationes, Epiſtolam, Graduale, Euangelium, Symbolum, &c. non ſecreta, ſed alta, & intelligibili voce proferat Sacerdos. Secretas vero, & Canonem moroſe, & diſtincte, ſubmiſſa voce, legat. *Sacerdotale Rom. p. 1. c. 13.*

In Miſſa qualiter ſigna facienda.

IN celebratione quisque Calicem,& oblata non circulo,aut digito- 55
rum vacillatione, ſed vinctis, & extenſis digitis Cruce ſignet,ſicq.
benedicat. *Idem Sacerdotale ibidem.*

Miſſa coram duobus celebranda.

NVllus Presbyterorum Miſſarum ſolemnia celebrare præſumat, 56
niſi, duobus præſentibus, ſibiq. reſpondentibus,ipſe tertius ha
beatur. &c. *S. Soter Papa de conſ. diſt. 1. c. hoc quoque c. Epiſcopus Deo.*

Omnes, etiam laici, reſpondere tenentur ad Salutationes Sacerdotales.

INtimandum eſt fidelibus,vt ad Salutationes Sacerdotales congrue 57
reſponſiones diſcant, vbi non ſolum Clerici, & Deo dicati, reſpon-
ſiones Sacerdoti offerant, ſed omnis plebs, conſona voce, deuote
reſpondere debet. *Concil. Aurelian. c. 2.*

Duo Diaconi abigant muſcas ex altari duobus flabellis.

DVo Diaconi ex vtraque parte altaris teneant flabellum, ephe- 58
ctum ex tenuibus membranis, vel ex pauonum pennis, vel ex ve-
lo, quibus leuiter abigant præteruolantes beſtiolas, ne in po-
cula incidant. *S. Clemens de Conſtit. Apoſt. l. 8. c. 5.*

Qualiter continuanda Miſſa, quam non potuit explere, qui cœpit.

59 CVm a Sacerdotibus Miſſarum tempore ſacra myſteria celebrãtur, ſi ægritudinis acciderit quilibet euentus, quo cœptum nequeat conſecrationis explere myſterium, ſit liberum Epiſcopo, vel Presbytero alteri, conſecrationem exequi officij cœpti. &c. *Concil.Toletan.7.c.2.7.q.1.c. Nihil,de conſ.diſt.1.c.vt illud.*

De Confeſsione in Miſſa.

60 GEneralis confeſſio in Miſſa præcedit, propter venialia peccata oblita, vel neglecta. *Innoc.3, de ſacro altaris myſterio, l.2.c.13. Huius inſtitutionis auctor fuit S.Damaſus, teſte Platina. ſed Berno de off. Miſſæ c.25.hoc adſcribit S. Pontiano.*

De Introitu, & Pſalmo.

61 INtroitus ſignificat aduentum Chriſti mundum:& cantus,qui ſequitur, ſignificat voces Prophetarum, aduentum Chriſti pronuntiantium. *Rupertus l.1.de diu. off.c.28. Hũc inſtituiſſe dicitur S. Cæleſtinus Papa anno Domini 426.teſte Martino Polono in Supputationibus,& Platina in Cæleſtino. Quamuis multo antiquius cenſeat eſſe Tho. Waldenſis de Sacramentalibus,tomo 5.tt.4.c.31.Vide Caſſianum l.3.c.11.& S. Dionyſ. de Eccleſ.hier.c.3. ibi, Itaq. Pontifex. &c. Olim integer Pſalmus dicebatur in Introitu Miſſæ.vt refert Hugo Card. de officijs Eccleſiæ l.2.c.11.Poſtea vero vnicus tantum Pſalmi Verſiculus introductus eſt loco totius Pſalmi.*

De Gloria Patri.

62 GLoria Patri, & Filio &c. ponitur in fine Introitus, *ex decreto S. Damaſi Papæ,vt refert Hugo vbi ſup: Concil. Vaſenſe c. 6. Quamuis Concil, Toletanum 4.c.14 præcipiat, dicendum, Gloria & honor Patri, vt videre eſt in Miſſa S. Leandri Hiſpalenſis,ſiue Mozarabum, qua vſa eſt Hiſpania vſque ad tempora Alfonſi Sexti. Alij aliter dicebãt: vt colligitur ex Nicephoro Eccleſ. hiſt.l.9.c.24.l.18.c.51.vbi dicit, inuẽta a Flauiano, adiuuante S.Chryſoſtomo de ſerijs c.2.*

De

De Kyrie eleyſon.

KYrie eleyſon inſtituit iterata voce cantari *Concilium Vaſenſe,* 63
can.3.anno Domini 450. Et Hugo vbi ſup. tenet S. Silueſtrum Papam circa annum Domini 320, idiomate Græco primum ſuſcepiſſe. Sed Eccleſiæ traditio tenet, S. Gregorium decreuiſſe, vt nouies in Miſſa caneretur. Vide eundem S. Greg.ep.63.l 7. S. Chryſoſt.hom.21.ad Romanos, & de laude eorum, qui conueniunt in Eccleſia, Amalarius c.6. de off. Miſſæ. Quare autem Græce dicamus, & non Latine, quadruplicem rationem affert Card. Turrecrem, de conſecr.diſt.1.c.Iacobus, Et quare nouies, contra nouem genera peccatorum, refert Innoc. de ſacro altar.myſt.c.19.l.2. quamuis aliter dicat Amalarius l.4.c.2.de Eccleſ. off. & aliter S. Tho p.3. q.83.ar.4.ter ſcilicet pro perſona Patris, ter pro perſona Filij, ter pro perſona Spiritus ſancti: & cum ſubditur Kyrie eleyſon, contra triplicem miſeriam, Ignorantiæ, Culpæ, & Pœnæ.

De Gloria in excelſis.

GLoria in excelſis Deo. *Teleſphorus Papa anno Domini 140. iuſſit* 64
cani in Miſſis Natalis Domini, de conſecr. diſt.1.c. nocte ſancta. Et poſtea in Miſſa Cenæ Domini cõſtituit Nicolaus Papa, eadem diſt. c.porro. Et vltimo Symmachus Papa adiecit, vt in omnibus Dominicis, & feſtiuitatibus Martyrum caneretur, S.Hilarius Pictauien. Epiſcopus tempore Concilij Niceni adiecit illa, quæ ſequuntur, ab illo loco, Laudamus te, quia præcedentia Teleſphorus Papa cani iuſſerat. Alcuinus de diu.off.c. de celebr. Miſſæ. Sed verius eſt, hymnum iſtum ab Apoſtolis compoſitum. Integer enim fere extat apud S. Clementem l.7.de Conſtit. Apoſt.c.48.

De Dominus vobiſcũ, Et cum Spiritu tuo.

Dominus vobiſcum, *ſumptum eſt ex c.2. Ruth. & 2. Paralipom. 15.* 65
Et cum Spiritu tuo, *traditum eſt ab Apoſtolis; ſecundum Concil. Bracharenſe 1.can.21.*

De Orationibus, vel Collectis.

[b] ORationes, vel [b] Collectas, *a primitiua Eccleſia inſtitutas, quibus vel laudatur Deus, vel ab eo aliquid petitur: easq. non niſi impari numero dicendas, neque vltra ſeptem, tenet Innoc. de ſacro altaris myſt.c.26. vbi de auctoribus earum. Neque alias dicendas, quam quæ probatæ in Concilio fuerint, vel cum prudentioribus collatæ, iuxta*

Concil.

Concil. Carthagin.3.can.23.& Mileuitanum can.14. ſub Innocentio 1. & Africanum can. 70. Concluduntur, dicendo, Per Dominum noſtrum. &c. *videlicet, Patrem orando per Filium, iuxta eiuſdem Filij præceptũ, Quodcumque petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis.*

b Collectæ) *Præter alia ſignificata, (vt contributiones, & tributa, vt collectiones eleemoſynarum, quæ fiebant ad alendos fideles, 1. Cor.6. vt feſta, & congregationes populi, & cœtus, Deut.16.2.Paralipom. 7.) ſunt in propoſito noſtro Orationes, quæ circa principium Miſſæ dicuntur: quia Sacerdos, qui legatione fungitur apud Deum pro populo, petitiones omnium in vnum colligit, & concludit, vt eas ad Dominum referat. Proprie tamen ſunt Collectæ, quæ ſuper populum collectum dicuntur, quas vocat Collationes, vel Collectiones Concilium Agathen.c.30. de conſecr.diſt.5.c.conuenit. Vel dicuntur a Collectione, eo quod ex auctoritate diuinarum Scripturarũ ſint collectæ. Vel quod ex multis ſermonibus vna colligitur oratio, vt reperitur in Fragmentis Caroli Magni de veteris Eccleſiæ ritibus cap. de ſacrif. Miſſæ. Aliter interpretatur Micrologus c.3. de Eccleſiaſticis obſeruationibus. Sed hæc modo ſufficiunt.*

De Epiſtola.

67 SCripturas ſacras, tam de nouo, quam de veteri Teſtamento, conſuetas legi in Miſſa, tempore Apoſtolorum, *patet ex can. 9. Apoſtolorum. S. Dionyſij de Eccleſ.hier. c.3. S. Clem. de Conſt. Apoſt.l. 2.c.57. Quare autem legatur ante Euangelium, ſunt variæ rationes: quas referunt Rupertus l.1,c.32. de diuinis off. & Innoc.de ſacro alt. myſt.l.2.c. 28. In Dominicis legi conſueuit ex nouo Teſtamento, quia ſumus ſub lege gratiæ, quae poſt reſurrectionem, quam dies Dominicus repræſentat, vniuerſo orbi illuxit.*

De Graduali, ſiue Reſponſorio Miſſæ.

68 GRaduale, Pœnitentiæ lamẽtum *indicat. Rupertus de diu.off.l.1.c.34. Innoc.l.2.c.31. S.Gregor.ep.8.l.9. Cõcil. Tolet.4.c.18. Illud inueniſſe dicunt alij S. Gregorium, alij S. Ambroſium, alij Gelaſium: ſed certius eſt, auctorem fuiſſe S. Cæleſtinum Papam, ſecundum Rupertum l.2. c.21. Berno de off. Miſſæ, c.25. In Officio Romano, & in Ambroſiano, Reſponſorium Miſſæ dicitur.*

De Halleluiah.

Matth. 5. POſt Lamentum Gradualis ſequitur Conſolatio, quæ per Halleluiah ſignificatur; quia beati, qui lugent, quoniam ipſi conſolabũtur. *Innoc. l. 2. c. 32. S. Auguſt. ep. 178. S. Iſid. de off. l. 1. c. 13. & l. 6. Etymolog. c. 19. & propriè ſignificat Laudate Dominum. Idem S. Auguſt. ſuper Pſal. 118.* 69

De Tractu.

TRactus ſignificat Gemitum ſanctæ Eccleſiæ. *Alcuinus de diu. off. cap. de ſeptuageſima. Hugo de Sancto Victore in Speculo Eccleſiæ, c. 7.* Et Miſeriam præſentis incolatus. *Innoc. l. 2. c. 32.* Aliquando vero etiam Lætitiam ſonat, *vt probat Amalarius de Eccleſ. off. l. 3. c. 14. Et ratio eſt, quia quandoque lacrymæ intercedunt ratione superni gaudij, & irrigui ſuperioris: & tunc Tractus Lætitiam ſignificat. Durandus in Rationali l. 4. c. 20. S. Greg. l. 3. Dialog. c. 34.* 70

De Proſa, vel Sequentia.

PRoſa Sequentiam ſignificat. & illud tempus ad noſtram mẽtem reducit, quando non erit neceſſaria locutio verborum, ſed ſola cogitatione mens menti monſtrabit, quod retinet in ſe. *Alcuinus de diu. off. c. Quid ſignificent veſtimenta. Amalarius lib. 3. de off. c. 10. Eas in Eccleſia cantari, conſtituit Nicolaus Papa I. vt refert Trithemius in eius vita, circa annum Domini 860.* 71

De Euangelio.

A Primis Apoſtolorum ſucceſſoribus conſtitutum eſt, vt in Miſſa ante celebrationem Sacrificij Euangelium legeretur. *Strabo de rebus Eccleſ. c. 22.* Et lecturus Euãgelium Diaconus faciem ſuam *Iſa. 14.* verſus Aquilonem ponit, vt oſtendat verbum Dei, & annuntiationem Spiritus ſancti contra eum dirigi, qui ſemper Spiritui ſancto contrarius eſt. *Alcuinus de diu. off. de celebr. Miſſæ. Innoc. l. 2. c. 43.* 72

De Symbolo.

73 SYmbolum Apoſtolicum (de quo S. Auguſt.ſerm.2. Dominicæ palmarum)in Miſſa recitabatur in primitiua Eccleſia vſque ad tempora S. Marci Papæ circa annum 339. Sed poſtea propter Arianorũ hæreſim Symbolum Nicænum inEccleſia decantari alta voce poſt Euãgelium ipſemet S. Marcus præcepit.*Berno de off.Miſſæ c.21.Deinde Damaſus ſolemnibus diebus Symbolum Conſtantinopolitanum ad Miſſam cantari instituit. Rupertus de diu.off.l.2.c.12.Poſt,vt die Dominica in omnibus* Eccleſijs *Symbolũ recitetur,ſtatuit Concil.Toletan.3.c.2. Agathẽſe c.9.*

De Offertorio.

74 OFfertorium dicitur ab Offerendo,quia,dum cantatur,Sacerdos accipit oblationes. *Innoc.l.2.c.53.vbi,Ordo conueniens,inquit,vt poſt prædicationem ſequatur fides in corde,laus in ore,fructus in opere, fides in Symbolo, laus in Offertorio,fructus in Sacrificio. Incipit Offertorium, vbi Sacerdos dicit, Dominus vobiſcum,& finitur, cum alta voce dicit, Per omnia ſæcula ſæculorum. Traditur fuiſſe auctor Offertorij S.Gregor. vt refert Rodulphus Tungrenſis de Canonum obſeruantia.propoſ.23.Vide S.Iſidor.de off.l.1.c.14.Rabanum de inſtit.clericorum l.1.c.33. Et,quod ſemper ad Miſſam ſint oblationes faciendæ, præcepit B. Greg.7. de conſecr. diſt.1.c.omnis Chriſtianus.*

De permiſtione Aquæ, & Vini.

75 NOn debet in Calice Domini aut Vinum ſolum, aut ſola Aqua offerri, ſed vtrumque permiſtum; quia vtrũque ex latere eius in paſſione ſua perfluxit. *S. Alex. de conſecr. diſt. 2. c. in Sacramentorum,c.cum omne. Concil.Carthagin.3.can.24. Bracharen.3. can.1. Et plus de vino,quam de aqua ponendum in* Calice.*Honorius de celebr.miſſ. c. pernicioſus. Idq. propter multas rationes, quas refert* Magiſter *Sententiarum l.4.diſt.12.S.Th.p.3.q.74.art.8.*

De Manuum lotione.

76 DE hac ſecunda Manuum lotione inter Miſſarum ſolemnia extant plurimorum Patrum antiqua documenta. *S.Dionyſ. de Eccleſ. hier.c.3.S.Clem.de Conſtit.Apoſt.l.8.c.11.vbi,quod eſt ſignum puritatis animarum, quæ Deo dicatæ ſunt. S. Chryſ.hom.61. ad populum Antioch.S.Cyrill. catecheſi myſtag.*

De Orate fratres.

SAcerdos, hoc faciens, hortatur ſe, & fratres ad orandum, quia Do 77
ninus orauit, & diſcipulos ad orandum excitauit. *Hoc adſcribitur
S. Leoni Papæ. Rodulphus Tungrenſ. de canonum obſeruatione, propoſi-
tione vltima, Sed S. Chryſoſt. hom 10. in Epiſtolam 2. ad Corynth. eius memi-
niſſe videtur, & S. Auguſt. ep. 106. ad Vitalem.*

De Secreta oratione.

SIlentium Sacerdotis latibulum Chriſti deſignat. *Innoc. 3. l. 3. c. 54.* 78
*In ea precatur Sacerdos per eandem hoſtiam purgari vſquequaque. Sa-
cerdotis ſolius eſt, ſoli Deo offerre ſacrificium. Et ideo, quia Deo cogi-
tationibus loquimur, non eſt neceſſaria vox reboans, ſed verba, ad hoc tan-
tum, vt Sacerdos eiſdem admoneatur, quid cogitare debeat, Amalarius l. 3.
de Eccleſ. off. c. 20. Vide Tho. Walden. de Sacramentalibus, tomo 4. c: 3.*

De Præfatione.

FInis orationis Secretæ eſt principium Præfationis, propter quod 79
Sacerdos inſinuat, Chriſtum eſſe lapidem angularem, qui fecit
vtraque vnum. *Innoc. l. 2. c. 61. Et vulgo creditur, S. Gelaſium fuiſ-
ſe auctorem Præfationum. Alcuinus de diu. off. c. de celebr.* Miſſæ. *Sed ve-
rius eſt, Præfationes inſtitutas ab ipſis Eccleſiæ primordijs. S. Clemens de
Conſtit. Apoſt. l. 8. c. 16. S. Cypr. de oratione Dominica. S. Chryſ. hom. 3. in c. 3.
ad Coloſſen. Quis vero fuerit primus auctor, non conſtat. Walafridus
Strabo l. 2. de rebus Eccleſ. c. 22.*

De Sanctus, Sanctus, Sanctus.

VVlgo receptum eſt, S. Sixtum addidiſſe ad Miſſam hãc vocem 80
Sanctus, ter repetitam. *Rupertus l. 2. de diu. off. c. 21.* Microlog. *de
Eccleſ. obſeruationibus c. 11.* Concil. *Vaſenſe c. 6. Sed ex Liturgijs
San*ctorum Iacobi, & *Marci, qui aliquot annos præceſſerunt* S. Sixtum,
apparet, antea in Miſſa *cantari conſuetum.* S. Clemens *de* Conſtit. Apoſt. l.
8. c. 16. Et dicitur ter Sanctus, *in confeſſionem trium perſonarum: & ſe-
mel* Deus Sabbaoth, *in teſtimonium vnius* Deitatis, & *eſſentiæ. Stephanus*
Eduen. *de* Sacram. *altaris, c. 12.* Alcuinus *de diu. off. c. de celebr.* Miſſæ.

De Oſanna in excelſis.

81 HAnc vocem in aliam linguam transferri non poſſe, *dicit S. Hieron. ep.145. ad S. Damaſum, & S. Auguſt. l. 2. de doctrina Chriſtiana, c.11. Alij dicunt, ſignificare Gloriam; alij Redemptionem; alij* Saluifica, *ſiue* Saluum *fac.* S. *Chryſoſt. hom. 37. in c. 21.* S. *Matth. in opere imperfecto. Vide Euthymium in c.21.* S. *Matthæi.*

De Canone.

82 CRedimus quod formam verborum, ſicut in canone reperitur, & a Chriſto Apoſtoli, & ab ipſis eorum acceperunt ſucceſſores. *Innoc. 3. de celebr.* Miſſarum. *c. cum* Marthæ. *licet quidam tribuant eius compoſitionem* Scholaſtico *cuidam, vt colligi autumant ex* S. *Greg l. 7. ep. 63. Quod veriſimilius eſt, non eſſe nomen proprium, ſed ſignificare virum aliquem peritum, & in rebus* Eccleſiaſticis *exercitatum. Alij dant* S. *Gelaſio Papæ, vt refert* Innoc. *3. de ſacro altaris myſterio l. 3. c. 10. Clithoueus de off.* Miſſæ. *c. 18. De cuius Canonis peculiari interpretatione quia multi in ea ſunt prolixius immorati, legendi ſunt inter alios Innoc. 3. l. 3. de ſacro altaris myſterio, & Gabrielis Bielis integer liber, & Odo Epiſcopus Cameracenſis.*

De Oratione Dominica, vel legitima; & eius præfatione, Præceptis ſalutaribus. &c.

83 HÆc Præfatio vetuſtior eſt, quam plerique arbitrantur. *Nam de illa mentionem facit* S. *Cypr. tract. de Oratione* Dominica *duobus locis, ibi, Qui inter cætera, & ibi, Quod nomen. Orationẽ vero Dominicam in* Miſſæ *ſacrif. dicendam, Chriſtus ipſe Apoſtolos docuit, auctore* S. *Hieron. contra Pelagianos l. 3. &* S. *Gregor. l. 7. ep. 63. refert, hunc fuiſſe morem Apoſtolorum.* S. *Ambroſ. l. 5. de* Sacramentis*, c. 4. vnde conuincitur error dicentium* S. *Gregorium fuiſſe auctorem dicendi orationem* Dominicam *in* Miſſæ *ſacrificio.* De *cuius orationis auctoritate, & virtute, vide ſup. p. 1. c. 7. §. 1. n. 41. Quamlibet* [illegible]

De fractione Hoſtiæ.

ANte Communionem frangit Sacerdos Sacram Hoſtiam in tres 84
partes, corpore tamen Chriſti integro, & illæſo ſub partibus
Hoſtiæ, & fractis ſpeciebus. *S. Dionyſ. de Eccleſ. hier. c. 3.* Et,
quod in cruce paſſus non eſt, id in oblatione patitur, & propter te frangi
permittit, vt omnes ſatiet. S. Chryſoſt. hom. 24. ad c. 10. prioris epiſtolæ ad
Corinth. de conſecr. diſt. 2. c. qui manducat, c. cum frangitur. Harum trium
particularum ſignificationem Sergius Papa notauit de conſecr. diſt 2. c. tri-
forme: Pars ſcilicet oblatæ in calicem miſſæ, corpus Chriſti, quod iam reſurre-
xit, ſignificat: Pars comeſta, ambulans adhuc ſuper terram: Pars, in altari,
vſque ad finem Miſſæ remanens, corpus in ſepulcro, quia vſque ad finem
ſæculi corpora Sanctorum in ſepulcris erunt. Vel aliter, ſecundum Raba-
num de inſtit. Clericorum *l. 1. c. fin. Vel aliter, ſecundum Stephanum Eduen-*
ſem de ſacram. altaris, c. 18. Vel aliter, ſecundum S. Th. p. 3. q. 83. art. 5.
Alias interpretationes ponit Innoc. l. 6. c. 3. de ſacro altar. myſt. Sed aduerte,
quod ritum illum tertiam partem reſeruandi vſque ad finem Miſſæ Eccle-
ſia immutauit, propter pericula, quæ poſſent contingere in illius particulæ re-
ſeruatione. S. Th. vbi ſup. & gloſſ. d. c. triforme.

De Agnus Dei.

LIcet vulgo credatur, hanc precationem à Sergio Papa inuentam, 85
vt a clero, & populo hoc decantaretur, *vt ait Rupertus l. 2. c. 22.*
de diu. off. Strabo de rebus Eccleſ. c. 22. Bernardus de quibuſdam re-
bus ad Miſſam ſpectantibus c. 19. antiquiorem tamen eſſe, conijci poteſt ex
S. Chryſoſt. hom. 41. in c. 15. prioris Epiſtolæ *ad Corinth. ibi, Nec fruſtra*
memoriam mortuorum inter ſacra myſteria celebramus, aut accedimus pro
iſtis, Agnum illum iacentem, & peccata mundi tollentem, deprecantes. Ec-
ce precatio Agnus Dei. Sane his verbis Chriſtum adoramus, & rogamus.

De Pacis oſculo.

OSculum Pacis in Miſſa nonnulli tribuunt S. Leoni Secundo. *Ber-* 86
no de off. miſſæ c. 2. & Platina in eius vita. Alij Innocentio I. vt
videtur innui de conſecr. diſt. 2. c. Pacem. Amalarius de Eccleſ. *off.*
1. Cor. 16. *l. 3. c. 32. Strabo de rebus* Eccleſ. *c. 22. Sed longe ante tempora Innocentij*
Rom. 16. *Oſculum Pacis dari ſolebat in Miſſa, ex traditione Apoſtolorum, Salutate*
inuicem in Oſculo ſancto &c. S. Dionyſ. de Eccleſ. *hier. c. de communione.*

Iuſtinus apologia 2. circa finem. Tertullianus de Oratione. S. Gregor. Nazianz. orat. 3. de pace. Oſculum Pacis porrigere, tempore, quo ſacramenta celebrantur, in vſu Eccleſiæ eſt: ſed vereor ne plures ex vobis labijs tantum pacem faciant, cum tamen Chriſtus non ore, ſed corde velit proximum ſalutari. Ita S. Chryſoſt. l. 1. de compunctione cordis, & hom. de perditione Iudæ ad finem. & hom. 51. ad populum Antioch. S. Auguſt. ſerm. de uig. Paſchæ. Obſeruandum tamen eſt, viros quoad oſculum ſecerni a feminis, ut uiri laici laicos, feminæ feminas oſculentur. S. Clemens de Conſtit. Apoſt. l. 8. c. 11. propter rationem, quam affert Amalarius l. 3. c. 32. de Eccleſ. off. Hodie uero, ne, ſub recti ſpecie, aliquid libidinis a diabolo ſuggeratur, tabula, Chriſti imaginem, uel ſanctorum reliquias continens, offertur ſingulis oſculanda, ut tradit Gabriel in Canone Miſſæ, lectione 81. Quæ tamen in Miſſis defunctorum non datur, ut tradit Amalarius l. 3. de Eccleſ. off. c. 44. propter uarias rationes, quas affert Card. de Turrecremata d. c. Pacem. Nec etiam datur in die Paraſceues: neque Sabbato ſancto: neque in officio Paſſionis Domini. Idem Amalarius l. 1. c. 13. l. 3. c. 44.

De Antiphona, quæ Communio dicitur; & Oratione, quæ ſubſequitur, quæ Poſtcommunio appellatur.

87 QVis fuerit auctor, vt hæc Antiphona diceretur in Miſſa, ignoratur. Certum eſt autem, quod ſignificat Apoſtolorum gaudium de Chriſti reſurrectione, ſecundum illud: Gauiſi ſunt diſcipuli viſo Domino, & præ gaudio mirabantur. *Innoc. de ſacro alt. myſt. l. 6. c. 10. Et hæc Antiphona Communio appellatur, hoc eſt gratiarum actio, iuxta illud, Edent pauperes, & ſaturabuntur, & laudabunt Dominum. Durandus in Rationali l. 4. c. 56.* Poſt communio autem eſt oratio nouiſſima, quæ ſequitur hanc Antiphonam. In illa precatur Sacerdos pro ijs, qni Euchariſtiam ſumpſerunt, & ſignificat orationem capitis noſtri Ieſu Chriſti, qui pro nobis quotidie interpellat ad Patrem, & quod Apoſtoli poſt aſcenſionem Domini in oratione perſeuerauerunt. *Ita Durandus ubi ſup. c. 57.*

Io. 10.
Pſal. 21.

De Ite, Miſſa eſt, & Benedicamus Domino.

HAc Salutatione monentur adſtantes, vt recedant, quia miſſa eſt 88
Hoſtia, cui omnis laus, honor, & benedictio, & gloria, ad quem de hoc exilio tranſire feſtinandum eſt celeri curſu, ſanctoq. mẽtis exceſſu. *Stephanus Eduenſis de ſacramento altaris c.18. Aliter interpretatur Micrologus de Eccleſ. obſeru. c.20. Apud antiquos Patres conſuetum fuit dici, Ite in pace, ut uidere eſt apud S. Clementem de Conſtit. Apoſt. l.8. & c.15. S.Cypr. de ſpectaculis. In quibuſdam Miſſis dicitur, Benedicamus Domino, ut, peracto ſancto Sacramento, gratiarum actio cuncta concludat: ut ait S. Auguſt. ep. 59. ad Paulinumq. S. Amalarius l. 1. de Eccleſ. off. c.34. Vtrobiq ue populus reſpondet, Deo gratias. S. Dionyſ. de Eccleſ. hier. c.3. S.Chryſoſt. hom. 82. ſup. Matth.*

De Benedictione in fine Miſſæ.

CHriſtus, poſt vltimum conuiuium, diſcipulos, ab eis diſceſſurus 89
in cælum, benedixit: ſicut & Sacerdos populum, cum oratione poſt communionem benedicit; videlicet iam cito diſceſſurus ab eo. Cui tamen prius, vt ipſe diſcedat, per Ite miſſa eſt, denuntiat, in figuram Angelorum, qui diſcipulis, diſcedente Domino ab eis, dixe-
Act.1. runt, Viri Galilæi, &c. *Ita Micrologus de Eccleſ. obſeru. c. 20. Concil. Agath. can. 30. de conſecr. diſt.5. c. conuenit, & diſt.1. c. miſſas. Concil. Aurelian. 2. can. 28.*

De Oſculo Altaris.

AD finem Miſſæ & quoties Sacerdos ad populum conuertitur, 90
oſculatur Altare. Quod eſt ſignum & amoris, & reuerentiæ. Cum autem Altare Chriſtum referat, qui & ipſe eſt Altare Dei, Sacerdos, Altare oſculando, meminiſſe debet deſiderij, & amoris ſpon-
Canti.1. ſæ, id eſt Eccleſiæ, quæ ſuſpirans dicit, Oſculetur me oſculo oris ſui. *Innoc. de ſacro alt. myſt. l.3. c.14. Micrologus de Eccleſ. obſeruat. c.22.*

Auctores de diuinis officijs Miſſæ.

91 DE his omnibus, & de expoſitione omnium, quæ fiunt in Miſſa, *vide latius apud* S. T*homam opuſculo 66. & p. 3. q. 83.* S. *Dionyſium de* Eccleſ. *hierar. c. 3.* S. *Iſidorum de* Eccleſiaſticis *officijs.* Alcu*inum de officijs diuinis*, Amalarium T*reuerenſem de off. l. 3. Rabanum* Mo*guntinum de inſtitutione* Cl*ericorum : Iuonem* Carnotenſem *in* Sermonibus *de rebus* Eccleſ. S. *Antoninum in* Summa, *p. 3. tt. 14. c. 7. §. 3. & Innocẽtium de ſacro altaris myſterio : Hugonem Cardinalem in* Speculo Eccleſiæ. *& inf. p. 3. capp. 16. 17. 18. & Gabrielem in* Canone *Miſſæ: & Odonem Epiſcopum Cameracenſem, & Cardinalem : Petrum* Damianum *de* Dominus *vobiſcum*. De auctoribus autem omnium, quæ fiunt in Miſſa, *vide Rupertum* Abbatem *de diuinis officijs l. 2. c. 21.*

92 De vero autem ſacroſanctæ Miſſæ ſacrificio, extant, inter alia ſanctorum Patrum monumenta, ea, quæ ſequuntur.

S. I*gnatius ep. ad* Smyrnaos, *& ad* Trallianos. S. *Irenæus l. 4. aduerſus hæreſes, c. 32. & 34.* S. *Martialis ep. ad Burdigalenſes.* S. Iuſtinus Martyr *Dialogo in* T*ryphonem*. Tertullianus *de cultura feminarum*. S. Cyprianus *de lapſis, & l. 2. ep. 3.* S. *Hippolytus martyr de conſummatione. Origenes l. 8. contra Celſum.* S. A*thanaſius orat. pro defunctis*. S. *Gregor. Nazianz. ad Heronem in funere patris. Euſebius l. 1. demonſtrationum* Euangelicarum, *c. 10. l. 5. c. 3.* S. *Baſilius de* Spiritu *ſancto, c. 27.* S. A*mbroſius in Hexaemero l. 6. & ep. 21. ad* T*heodoſium. S. Hieron. cont. Vigilantium, & cont.* Iouinia*num. S. Epiphanius hæreſi 75. & 80. S. Chryſoſt. l. 3. de Sacerdotio, & ſuper ep. 2. ad* Timoth. *S.* Auguſt. *l. 2. Retractationum c. 11. & ep. 23. Confeſſionum l. 9. c. 11. S. Cyrillus Hieroſolymitanus catecheſi myſtagog. 5. & Alexandrinus contra Neſtorium. S.* T*heodoretus in c. 8. ep. ad Hebr. S. Leo Papa ep. 81. c. 2. S. Gregor. l. 4.* Dialogorum, *c. 58. S.* Damaſus *l. 4. orthodoxæ fidei, c. 14. Oecumenius ſuper ep. ad Heb. c. 10.* Et *hæc, vltra innumeras* Conciliorum *traditiones, quas longum nimis eſſet referre*

Epitheta

Epitheta aliquot, & honorificæ nomenclaturæ, quibus ſancti Patres Eccleſiæ Miſſæ ſacroſanctum Sacrificium commendarunt.

S. Dionyſ. Sacroſancta, & auguſtiſſima myſteria.
Venerandiſſima myſteria.
Cæleſte myſterium.
Sanctæ myſteriorum conſecrationes.
Oblatio ſanctiſſimi Sacrificij.
Horrorem afferentia menſæ Chriſti ſacrificia.
Euſebius Pamphil. Deo plenum, & horrorem afferens, & ſacroſanctum ſacrificium.
Incruentum ſacrificium.
S.Io.Chryſ. Mortis Chriſti celebratio, horrendum ſacrificium.
Ineffabilia Sacramenta.
Sacra myſteria.
Horrenda myſteria.
Celebratio venerandorum myſteriorum.
Myſterium omnium maxime horrendum, verendumque.
Tremenda myſteria.
Tremendum ſacrificium.
Sacrificium horrore, & reuerentia pleniſſimum.
S.Theodoretus. Sacrificatio agni Dominici.
Oblatio ſpiritualis, & myſtici ſacrificij.
Oblatio diuini doni.
Oblatio diuini, myſtici, & ſalutaris ſacrificij.
S.Cyrillus Alex. Sancti, ac viuifici, & incruēti operatio ſacrificij.
Sanctum ſacrificium, immaculata hoſtia.
S. Leo. Tremendum, & impollutum, vitaleq. Sacramentum.
S.Io.Dam. Incruentum ſacrificium.
Cōcil.Trident. Verum, & ſingulare ſacrificium.
Tremendum myſterium.
Oblatio munda, ex Malachia.

DE

DE VESTIMENTIS, VASISQ. SACRIS, ET LINTEIS.

CAP. III. §. II.

SVMMARIVM.

SACERDOTES veteris legis ſanctis veſtibus induebantur, & qualiter. 1.2.

Sacræ veſtes nouæ legis quid ſignificent in genere, & in ſpecie. 3.4.

Quæ veſtes ſint neceſſariæ Miſſam celebraturo Sacerdoti. 3.4.5.

Illæ autem quales eſſe debeant, neque alibi, quam in diuinis officijs, induendæ, neque tangendæ ab hominibus non ſacratis, a Subdiacono inferioribus. 8.10.

Neq. pallæ ſacræ, aut vaſa a feminis etiam ſacratis contingenda, aut incenſum ad altare ponendum. 9.

Quæ fuerint præ vetuſtate conſumptæ, incendantur; & cineres in oculta loca proijciantur. 19.

Calix, & Patena non ex alia materia, quam auri, argenti, aut ſtanni fiant, quamuis olim ex ligno fuerint. 11.

Sacra Vaſa furari cupiens diuinitus punitur. 20.

Græcorum Eccleſia habuit alias veſtes myſticas. 6.

Dalmatica quid. 3.

Colobium quid. ibidem.

Orarium quid. 7.

O CAP.

CAP. III. §. II.

APPLICABIS Aaron, & filios eius ad fores taberna- 1
culi teſtimonij, & lotos aqua indues ſanctis veſtibus, vt miniſtrent mihi. *Exod.* 40.29.31.35.

Cum ingredientur Sacerdotes portas atrij interioris, veſtibus lineis induentur: nec aſcendet ſuper eos quidquam laneum. &c. Cumq. egredientur atrium exterius ad populum, exuent ſe veſtimentis ſuis, in quibus miniſtrauerant, & reponent ea in gazophylacio ſanctuarij, & veſtient ſe veſtimentis alijs: & non ſanctificabunt populum in veſtibus ſuis. &c. *Ezech.* 44.

Veſtimenta ſacra in genere, & in ſpecie quid ſignificent.

VEſtes miniſtrorum Eccleſiæ deſignant idoneitatem, quæ in eis 2
requiritur ad tractandum diuina. Et, quia quædam ſunt, quæ in omnibus requirũtur, quædam, quæ in ſuperioribus, quæ non ita exigũtur in inferioribus; ideo quædam veſtes ſunt omnibus miniſtris communes, quædam autem ſuperiorum tantum; & ideo omnibus miniſtris competit Amictus humeros tegens, quo ſignificatur fortitudo ad diuina officia exequenda, quibus mancipantur. Et ſimiliter Alba, quæ ſignificat puritatem vitæ. Et Cingulum, quod ſignificat repreſſionem carnis. Sed Subdiaconus vltimus habet Manipulum in ſiniſtra, quo ſignificatur exterſio minimarum macularum; quia Manipulus eſt quaſi ſudarium ad extergendum vultum. Ipſi enim primo ad ſacra tractanda admittũtur. Habet etiam Tunicam ſtrictam, per quam doctrina Chriſti ſignificatur. Vnde & in veteri lege in ipſa tintinnabula pendebant. Subdiaconi enim primo admittuntur ad doctrinam nouæ legis annuntiandam. ſed Diaconus habet amplius Stolam in ſiniſtro humero, in ſignum, quod applicatur ad miniſterium in ipſis Sacramẽtis. Et [a] Dalmatica, quæ eſt veſtis lõga, ſic dicta, quia in Dalmatiæ partibus primo eius vſus fuit, ad ſignificandum, quod ipſe primo diſpenſator ſacramentorum ponitur: ipſe enim ſanguinem diſpenſat. In diſpenſatione autem largitas requiritur. ſed Sacerdoti Stola in vtroque humero ponitur, vt oſtendatur, quod plena poteſtas diſpenſandi Sacramenta ei datur, non vt miniſtro alterius: & ideo Stola deſcendit vſque ad inferiora. Habet enim & Caſulam, quæ ſignificat caritatem,

quia

quia Sacramentum conſecrat caritatis, ſcilicet Euchariſtiam. *S. Thom. ſup. 4. Sent. diſt. 24. q. 3. art. 3. de quo vide Innoc. 3. de ſacro altaris myſt. l. 1. ac. 33. & S. Bonau. de præparatione ad Miſſam, tom. 2. Opuſculorum, & Ven. Bedam in Collectaneis, tom. 3. c. de ſeptem ordinibus, & Alcuinum de diuinis officijs, cap. de ſignificatione veſtimentorum, & Concil. Carthagin. 4. c. 41. Matiſconen. 1. c. 6. Toletan. 4. c. 27. Bracharen. 1. c. 27. & 3. Rhemen. c. 23. Anacletum ep. 3: Stephanum ep. 1. ad Hilarium, Euſebium de vita Conſtantini l. 3. Tripert. l. 5. c. 27. Hugonem Card. in Speculo Eccleſiæ, rub. 1.*

[a] Dalmatica) *eſt veſtimentum cum manicis, quæ citra cubitum deſinūt, in modum crucis: monens, indutorem ſuum crucifixum debere eſſe mundo, iuxta Apoſtolum dicentem, Mihi mundus crucifixus eſt, & ego mundo.* Gal. 6. *Hæc veſtis ſubrogata eſt in locum Colobij, quod erat ſine manicis, licet cum aliquali manica referat Caſſianus l. 1. c. 5. vſos illo fuiſſe monachos Ægyptios. Cumq. proceſſu temporis nuditas brachiorum in altari culparetur, inuentus eſt a S. Silueſtro vſus Dalmaticarum, vt refert Alcuinus de diuinis off. c. de ſignif. veſtimentorum. Et primo quidem Sacerdotes Dalmaticis vtebantur, & aliquando inuenimus S. Gregorium illarum vſu decorandos eſſe conceſſiſſe Epiſcopum quendam, & Archidiaconum ſuum, vt patet ex ep. 111. l. 7. poſtea vero, cum Caſulis vti cæpiſſent, Dalmaticarum vſus Diaconis conceſſus eſt, vt tradit Walafridus Strabo de rebus Eccleſ. c. 24. Neque alijs tunc temporis, quam Rom. Eccleſiæ Diaconis; vt illis ſcilicet vterentur diebus ſolemnibus, in ſignum lætitiæ, ex Concil. Salegunſtadienſi diſt. 76. c. de ieiunio. Hic autem obiter ſcire eſt, non tantum Diaconorum mortuorum feretra tegi Dalmaticis, moris fuiſſe, ſed & Romanorum Summorum Pontificum, vt auctor eſt S. Gregorius l. 4. ep. 44. ex Syn. Romana c. 4. Quod fieri vlterius vetuit, ne honor, qui ſacris tantum martyribus ex decreto Eutychiani Papæ impendi conſueuit, cuiusque vitæ meriti hominibus impertiretur. Deinde (vt ad propoſitum reuertamur) Dalmaticarum, vel Tunicellarum vſus ad Subdiaconos vſque peruenit (cum antea tunicis tantum lineis induti procederent: vt tradit idem Gregorius 7. ep. 63. ad Ioannem Syracuſanum) Quas tunicas Subdiaconalis vocare videtur Micrologus de Eccleſiaſticis obſeruationibus c. 52. Neque uero alijs inferioris ordinis hominibus conceſſus uſquam reperitur. Vnde ſemper mihi diſplicuit hodiernus ſacræ huius Veſtis abuſus, quam ſine vllo diſcrimine induunt non modo Clerici in minoribus conſtituti, ſed & laici etiam vxorati, ad altare, vel in proceſſionibus miniſtrantes. Quod ego neſcio quo nomine contra debitam ſacris veſtibus venerationem ſubintroductum eſt.*

Alia Sacerdotalium indumentorum ſignificatio ex incerto carmine.

Tu, quicumque voles Miſſam celebrare Sacerdos, 4
Sis memor, & tota deuotus mente reuoluas,
Qualia ſit Chriſtus pro te certamina paſſus.
Velatum capite, & deriſum ſignat Amictus,
Linea veſtis item quod ſit deſpectus in Alba,
Vincula ſignificant ſera, tortaq. Zona Manipli,
Et Stola imago crucis, quam humeris geſtauit Ieſus.
Cernis Amictu, atque inde quater tu cernis in Alba
Signa terebrati capitis, manuumq., pedumq.
Purpureæ ſpectans Caſulam veſtis memor eſto,
Vt rubro fuerit perfuſus ſanguine Chriſtus.
Cumq. Sacerdotem ad aram cernis properantem,
Tunc voluas animo memori, vt conſcenderit vltro
Caluariæ montem, moriturus de cruce pro te.

Hæc carmina ex incerto auctore refert Nicolaus Aurificus de dignitate Clericorum.

Quæ veſtimenta debeat habere Sacerdos Miſſam celebrans. 5

Vide inf. p. 3. c. 17. ne miſſas c. nullus Presbyter, n. 20.

Græcorum Eccleſia habuit alias veſtes myſticas, quæ in Græcorum ſupellectili enumerantur. 6

Vt docet S. Epiphanius hereſi 15. & 16. Scribarum & Phariſæorum.

Sacerdos vtatur orarijs.

Presbyteri ſine intermiſſione vtantur orarijs, propter differentiā Sacerdotalis dignitatis. *Concil. Mogunt. c. 28.* Cum Sacerdos ad Miſſarum ſolemnia accedit, aut per ſe Deo ſacrificium oblaturus, 7

aut Sacramentum corporis & ſanguinis Domini noſtri Ieſu Chriſti ſumpturus, non aliter accedat, quam orario vtroque humero circumſæptus; *Concil. Brachar. 3. c. 3. diſt. 23. c. Eccleſiaſtica.*

[b] Orarium *proprie eſt velum, quo mulieres caput velant, & inde ſumitur pro quodam ornamēto muliebri, vt in Concil. Aurelian. 1. c. 22. de quo 27. q. 1. c. monacho. Eſt etiam ſtola ſacra, hoc eſt indumentum, quod ſolis competit Diaconis, quibus prædicandi officium eſt delegatum, & debet geſtari in ſiniſtro humero, vt libera maneat dextera, & expeditior ad Sacerdotalis officij miniſterium, vt in Concil. Toletan. 4. c. 39. diſt. 25. c. Vnum, & d. c. Eccleſiaſtica. Rabanus de inſtitutione Clericorum l. 1. c. 19. Alcuinus de diuin. off. c. quid ſignificent veſtimenta; vbi aſſerit, Orarium dici, eo quod oratoribus, ideſt prædicatoribus concedatur, ex prædicto Concil. Tolet. 4. Beda tamen in Collectaneis cap. de ſeptem ordinibus, innuit, Orarium ab Oratione appellatum. De Orario facit mentionem S. Ambroſius in oratione de obitu Satyri fratris, & Concil. Laodicen. can. 22.*

Veſtimenta Sacra qualia debent eſſe; & non alibi, quam in diuinis officijs, induenda; nec tangenda ab hominibus non ſacratis.

8 VEſtimenta Eccleſiaſtica quibus Domino miniſtratur, & ſacrata debent eſſe; & honeſta, quibus alijs in vſibus non debent frui, quā in Eccleſiaſticis, & Deo dignis officijs. Quæ nec ab alijs debent contingi, aut ferri, niſi a ſacratis hominibus, ne vltio, quæ Balthaſar Regem percuſſit, ſuper hæc tranſgredientes, & talia præſumentes veniat, & corruere eos faciat ad ima. *Stephanus de conſecr. diſt. 1. c. eod. Iuo p. 3. c. 74. Sixtus Papa, ep. 2. vt refert idem Iuo p. 3. c. 164. eadem diſt. 1. c. in ſancta. Vide inf. p. 3. c. 18. vt loca, aut veſtes.*

Sacra vaſa, & pallæ ſacræ a feminis etiam ſacratis contingi non debēt, nec incenſum ad altare poni.

SAcratas Deo feminas, vel monachos, ſacra vaſa, vel ſacras pallas 9
penes vos contingere, & incenſum ponere, & circa altaria deferre, perlatum eſt ad Apoſtolicam Sedem. Quæ omnia reprehenſione, & vituperatione plena eſſe, nulli recte ſapientium dubium eſt. quare per huius Sanctæ Sedis auctoritatem hæc omnia vobis reſecare funditus, quantocius poteritis, cenſemus; &, ne peſtis hæc latius diuulgetur, per omnes prouincias abſtergi, citiſſime mandamus. *Soter Papa ep.2.diſt.23.c.eod. Iuo p.3.c.2. 65. Euſeb.can.99. Laodicenum Concil. c.43. & can.100.*

Non licet cuilibet ex lectoribus ſacra altaris vaſa portare, nec alijs, niſi iis, qui fuerint ab Epiſcopo Subdiaconi ordinati. 10

Concil. Brachar. 1. diſt. 23. c. non liceat.

Calix, & Patena, ex auro, argento, aut ſtanno fiant, non ex ære, aut auricalcho, non ex ligno, aut vitro.

VRbanus Papa omnia miniſteria ſacra fecit argentea. &c. *Concil. Triburien. de conſ. diſt. 1. c. vaſa.* Calix domini, cum Patena, ſi non ex auro, omnino tamen ex argento fiat. Si quis autem pauper eſt, ſaltem vel ſtanneum Calicem habeat: de ære, aut ex auricalcho non fiat Calix, quia ob vini virtutem æruginem facit, pariterq. vomitum prouocat. Nullus autem in [c] ligneo, aut vitreo Calice præſumat Miſſam cantare. *Concil. Rhemen. de conſ. diſt. 1. c. ut Calix; Burchardus l. 3. c. 96. & 223.* 11

[c] In li-

In ligneo) *ligneus Calix, & Patenæ ligneæ olim erant vſui in ſacris myſterijs. Eum tamen morem abrogauit S. Zepherinus Papa, conſtituens, vt in Calice vitreo conſecratio diuini ſanguinis fieret, vt patet in eius actis. S. Hieronymus ep. 4. ad Ruſticum, agens de Sancto Exuperio, Nihil inquit, illo ditius, qui corpus Domini caniſtro Vimineo, ſanguinem portat in vitro. Poſtea autem in Concil. Rhemenſi utriusq. uſus abrogatus eſt, ut hic patet, & in Concil. Triburien. de conſ. diſt. 1. c. uaſa. Sed multo ante erant in uſu Calices, & Patenæ, ex auro, uel argento, ut conſtat ex prædicto Concilio Rhemenſi, quod multo ante Triburienſe celebratum eſt.*

Reuerenter tractandi Calices, ſancta velamina, & reliqua ad diuinum cultum pertinentia.

12 IN opere tuo vtilitatem ſpectauimus Eccleſiarum, vt diſcant, qui ignorant, eruditi teſtimonijs ſcripturarum, qua debeant veneratione ſancta ſuſcipere, & altaris Chriſti miniſterio deſeruire, ſacrosq. Calices, & ſancta velamina, & cætera, quæ ad cultum Dominicæ pertinent paſſionis, non quaſi inania, & ſenſu carentia, Sanctimoniam non habere, ſed ex conſortio corporis, & ſanguinis Domini ſublimi maieſtate veneranda. *Ita refertur ex S. Hieronymo ep. ad Theophilum Alexandrinum ante libros Paſchales. Ego uero apud illum non reperi.*

Corporale non niſi ex lino fiat, & quare.

13 COrporale, cui ſuperponitur corpus Domini, non aliud quam lineum eſſe oportet; quoniam Ioſeph linteum mundum legitur emiſſe, vbi corpus Dominicum inuoluit. Nam & linum purum eſt germen terræ, & Dominus purum, & verum corpus habuit, non ſimulatum. Et, ſicut linum per multos ſudores peruenit ad candorem, ita Ieſus Chriſtus multis affectus paſſionibus migrauit ab hoc ſæculo, & ad candorem reſurrectionis, atque immortalitatis perductus eſt. *Alcuinus de diuin. off. Eccl. de celebr. Miſſæ. Vide inf. p. 3. c. 17. ne miſſas. c. conſulto omnium. n. 22.*

De eodem, & quod alia materia in corporali lineo non miſceatur, nec in altari remaneat, niſi tempore Miſſæ; & quo modo lauandum.

CORporale, ſuper quod ſacra oblatio immolatur, ex mundiſſimo linteo ſit, nec in eo alterius generis materia pretioſior, aut vilior miſceatur, & numquam ſuper altare maneat, niſi in tempore Miſſæ, ſed aut in ſacrario cum libro ponatur, aut cum Calice, aut Patena in mundiſſimo loco recondatur. Vel quando abluitur a Sacerdote, Diacono, vel Subdiacono primo in Eccleſia, in loco, & vaſe ad hoc præparato abluatur, eo quod ex Dominico corpore, & ſanguine infectum ſit. Poſt hæc a lauandario in nitido loco ponatur. *Concil. Rhemen.c.3. Burchardus lib.3.c.98. Sacerdotale Rom.l.1.c.13.* 14

Expleta Miſſa, Calix cum Patena, & Sacramentorum liber, cum veſtibus Sacerdotalibus in mundo loco ſub ſera recondantur. 15
Idem Concil. Rhemen.c.5. Burchar.eod.l.3.c.97.

Pallæ, & Vela altaris ſordidata qualiter lauanda.

PAllas, & Velum, quæ in ſacrario ſordidata fuerint, Diaconi cum humilibus miniſtris intra Sanctuarium lauent, non eijcientes foras a Sanctuario velamina Dominicæ menſæ; ne forte puluis Domini corporis male decidat, ſindone foris delata, & erit hoc operanti peccatum. Ideo in Sacrario miniſtris præcipimus cum diligentia cuſtodire. Pallæ vero in alia pelui lauentur, Vela in alia. *S. Clemens ep. 2. ad Ia-* 16

ad Iacobum fratrem Domini. Vide Pontificale Romanum in ordinatione Subdiaconi.

[a] Pallas *intellige ſindones,& corporalia.*

Diligenter emundanda altaris paramenta, & vaſa, & honorifice tractanda.

17 CVram habeas diligenter de munditia, & nitore paramentorum altaris, & ſacrorum vaſorum, & cum honore, & omni diligentia tractetur ille, qui eſt Angelis, & Archangelis tremebundus. S. *Bonau. de præparatione ad Miſſam c. 4.*

18 Mundiſsimis linteis altaria cooperienda.

Vide inf. §. ſequenti de Eccleſijs, c. obſeruandum, n. 33. & c. Altare ſit, n. 40. nimis enim uidetur abſurdum, in ſacris ſordes negligere, quæ dedecerent etiam in profanis, teſte Innocentio 3. de cuſtod. Euchariſt. c. fin. Burchard. l. 3. c. 50. l. 3. c. 97.

Altaris veſtimenta ſacra, & vaſa præ vetuſtate conſumpta incendantur, & cineres in occulta loca proijciantur.

19 ALtaris Palla, Cathedra, Candelabrum, & Velum, ſi fuerint vetuſtate conſumpta, incendio dentur, quia non licet, ea, quæ in Sacrario fuerint, male tractari; ſed incendio vniuerſa tradantur. Cineres quoque eorum in Baptiſterium inferantur, vbi nullus tranſitum habeat, aut in pariete, aut in foſſis pauimentorum iactentur, ne introeuntium pedibus inquinentur. S. *Clemens de conſ. diſt. 1. c. eccl.*

Sacra vaſa furto ſubtrahere cupiens diuinitus punitur.

NOcte conſurgens Subdiaconus quidam ingreſſus eſt baſilicam Sanctorum Chryſanthi, & Dariæ. Deinde, per feneſtram ingrediens cellulam, ac per obſcuritatem noctis palpans manibus, aliquos de vrceis capit; deinde, egredi cum præda cupiens, per totam noctem circumiens, numquam potuit aditum, vnde ingreſſus fuerat, reperire. Dato vero die, dum opera ſua obtegi conſcius ſceleris vo-
Io.3. luit, iuxta illud, Qui male agit, odit lucem, vt non manifeſtentur opera eius, occultauit ſe in angulo cellulæ tota die, ne videretur. Sequenti vero nocte, quæſiuit iterum aditum, ſed reperire non potuit. Sic per trium noctium curricula fecit. Tertio vero die, cum iam fame cruciaretur, acceſſit coram populo ad feneſtram, &, relicto argento, confeſſus opus ſuum, egreſſusq. eſt foras cum magna verecundia; nec latuit ſcelus, quod geſſerat, populos, qui aderāt.

Gregor. Turon. l. 1. de glor. Martyrum, c. 38.

DE TEMPLIS, VEL ECCLESIIS, COEMETERIIS, ORATORIIS, ALTARIBVS, CEREIS, AQVA BENEDICTA, IMAGINIBVS, ET RELIQVIIS SANCTORVM.

CAP. IIII.

De Templis, vel Eccleſijs, Cœmeterijs, Oratorijs, Altaribus.

§. I.

SVMMARIVM.

TEMPLA Deo dicata ſummopere colenda. 1.

In illis ſacrificandum, non domi: idq. ex traditione Apoſtolorum. 2.31.32.33.

Orationes ibi factæ gratiores Deo. 3.4.5.17.

Nec habeatur vt Clericus, qui ad illa non venerit ad ſacrificium quotidianum. 16.

Qualiter ædificanda, in eisq. conuerſandum. 6.7. Vbi de Iuliano Apoſtata.

Sacerdotum, & laicorum loca ibi diſtincta. 13.42.43. & feminarum. 14.

Quem ambitum habere debeant & Templa, & Capellæ. 7.

Illis adiuncta ædificia laicorum diruantur. 12.

In ſacriſtijs ſit locus aptus ad infundendam aquam lotionis rerum ſacrarum, ſitq. ibi pendens vas cum aqua nitida pro lauandis Sacerdotum manibus. 15.

Ad illa confugientes immunes. 8.9.10.

Illa violantes qua pœna multandi. 9.10.11.

In illis non licet riſui, aut vaniloquio vacare, aut alia illicita exercere. 16. 18.19.20..22.23.24.

Neque ſupellectilia recondere. 25.

Neque ab eis quidquam auferre. 4.
Intra Baſilicas non omnium corpora defunctorum ſepeliantur. 26. 27.
Neque ab illis reijciantur humata, niſi fuerint paganorum, & tumuli eminentes euertantur. 27. 28.
Polluta Eccleſia qualiter, & a quo reconcilianda. 29.
Et qualiter Cœmeteria. 30.
De nitore Templi maxime curandum, exemplo Nepotiani. 3.
Altaria maximo honore veneranda, deq; eorum origine. 34. 35. 36.
Ad iſta femina non accedat, neque miniſtret, ſedeat, aut liet intra cancellos. 37. 38.
Vnicum tantum fuit olim altare in vnaquaque Eccleſia. 40.
Ad illa laici aſcendere non poſſunt, neque inter clericos eſſe, dum Miſſæ celebrantur. 41. 42. 43.
Sine Sanctorum reliquijs per agros conſtructa euertenda. 44.
Super altari ſemper ſit Crux, dum Miſſæ celebrantur, & cerei incenſi. 39.
Paſtophoria quid. 6.
Eccleſia, Martyrium, Confeſſio. 7.
Presbyterium. 13.
Secretarium. 15.
Baſilica. 2.
Agape. 22.
Cœmeterium. 30.
Sacrarium, Diaconicon, Diaconiæ. 41.

CAP. III. §. III.

1 CVSTODITE ſabbata mea, & pauete ad Sanctua-
rium meum, ego Dominus. *Leuit.* 26.
2 Caue ne offeras holocauſta tua in omni loco, quem
videris: ſed in eo, quem elegerit Dominus. *Deut.* 12.
3 Oculi mei erunt aperti, & aures meæ erectæ ad ora-
tionem eius, qui in loco iſto orauerit. Elegi enim, & ſanctificaui locum
iſtum, vt ſit nomen meum ibi in ſempiternum, & permaneant oculi
mei, & cor meum ibi cunctis diebus. &c. 2. *Paralip.* 7.
4 Adducam eos in montem ſanctum meum, & lætificabo eos in do-
mo orationis meæ: holocauſta eorum, & victimæ eorum placebunt
mihi ſuper altari meo: quia domus mea domus orationis vocabitur
cunctis populis. *Iſa.* 56. *Matth.* 21. *Marc.* 11. *Luc.* 19.
5 Veniet deſideratus cunctis gentibus: & implebo domum iſtam glo-
ria. Magna erit gloria domus iſtius nouiſſimæ plusquam primæ, dicit
Dominus exercituum: & in loco iſto dabo pacem. *Agg.* 2.

Templum materiale quale in primitiua Eccleſia, in eoq. qualiter conuerſandum erat.

6 TV vero, Epiſcope, cum Eccleſiam Dei conuocas, veluti ma-
gnæ nauis gubernator, iube cum omni ſcientia cœtus celebra-
ri, præcipiens Diaconis tamquam nauris, vt diſponant loca fra-
tribus. &c. Ac primum ſit longa domus ad orientem conuerſa, ex
vtraq. parte [a] Paſtophoria habens ad orientem, quæ nauis habeat ſi-
militudinem. In eius medio ſit Epiſcopi ſedes; ad cuius vtrumque latus
ſedeant Presbyteri, & Diaconi aſſiſtant, ſuccincti, & expediti, ſine
multa veſte. &c. Horum cura laici in altera ſedeant, cum omni quie-
te, & ordine, mulieres quoque ſeparatæ ſedeant, ſilentium ſeruantes.
Medius lector e loco ſuperiori ſtans legat. &c. Alius Dauid hymnos ca-
nat, & populus initia verſuum concinat. &c. Diaconus attendat in po-
pulo, ne quis murmuret, neue conniueat, vel nutet. Oportet enim in
Eccleſia accurare, ſobrie, vigilanter manere, attentas aures habentem
ad Domini ſermonem. &c. Dicat autem, qui aſſiſtit Pontifici: *Ne
quis contra aliquem, ne quis in hypocriſi. &c.* Deinde Pontifex, popu-
lo precatus pacem, eidem benedicat, &c. poſtquam oblatum fuerit
ſacrifi-

ſacrificium, accipiant ſinguli per ſe ordine Dominicum corpus, & [b] pretioſum ſanguinem, gradatim, cum pudore, ac timore, tamquam ad Regis corpus accedentes. Mulieres quoque velato capite. &c. *S. Clemens de Conſtit. Apoſt. l. 2. c. 61. al. 57. & ep. 1. ad Iacobum fratrem Domini. S. Anaclet. ep. 2. ad omnes Eccleſias. S. Dionyſius de Eccleſ. hierarch. c. 3. S. Iacobus in ſua Liturgia. Philo Iudæus de Vita ſupplicum. Plinius iunior ep. quadam ad Traianum. S. Iuſtinus Martyr apolog. 2. pro Chriſtianis.*

[a] Paſtophoria, erant, quæ *hodie Tabernacula, & Sacraria vocamus, in quibus veneranda Sacramenta ſeruantur: de quibus S. Clemens vbi ſup. & l. 8. c. 13. de reliquijs ſanctæ Euchariſtiæ in Paſtophoria inferendis. Sunt etiam Paſtophoria capſæ, vel armaria, in quibus ſacræ veſtes, vaſaq. ſacra ad miniſterium Eccleſiaſticum neceſſaria reconduntur. Idem S. Clem. l. 2. c. 57.*

[b] Et pretioſum ſanguinem] *Hic aduertendum, quod, licet tempore S. Clementis, & primis illis Chriſtianæ religionis initijs frequens fuerit vtriusque ſpeciei vſus inter laicos, progreſſu tamen temporis, grauibus, & iuſtis cauſis adducta Sancta Mater Eccleſia conſuetudinem ſub altera tantum ſpecie communicandi approbauit, & pro lege habendam decreuit. Verba ſunt Concilij Tridentini ſeſſ. 21. c. 2. Quod ante decretum fuit in Concil. Conſtantien ſeſſ. 13.*

Quem ambitum Eccleſiæ, & Capellæ habere debeant, ac de pœna violantium eas.

SIcut antiquitus a Sanctis Patribus ſtatutum eſt, ſtatuimus, vt maior [c] Eccleſia per circuitum quadraginta paſſus habeat; Capellæ vero, vel minores Eccleſiæ, triginta. Qui autem confinia eorum confringere tentauerit, aut perſonam hominis, vel bona eius ſubtraxerit, niſi publicus latro eſt, quouſque emendet, & niſi, quod rapuerit, reddat, excommunicetur. *Nicolaus Papa 17. q. 4. c. eod.* 7

[c] Eccleſia, Græcum nomen eſt, *& ſignificat Congregationem, vel Conuentum. Eſt etiam ipſa domus, in quam ad diuina, vel celebranda, vel diſcenda conuenit multitudo fidelium, a re, quæ ibi geritur, ſumpto vocabulo. Eccleſias autem in memoriam Sanctorum Martyrum erectas, Memorias Martyrum dici conſuetas, teſtis eſt S. Auguſt. de Ciu. Dei l. 22. c. 10. Martyrium vero ſignificabat totam baſilicam Martyribus dicatam, vt patet ex Concil. Chalcedonen. de Martyrio S. Euphemiæ, & alibi ſæpe.*

Marty-

Martyrium enim appellandum eſſe locum, in quo Martyr ſepultus eſt, vel qui in memoriam Martyrum ſit conſtitutus, teſtatur S. Iſidorus l. 15. Originum, c. 4. & habetur in Codice Theodoſiano de ſepulcro violato, l. fin. Latini tamen partem illam Eccleſiæ; in qua conditæ ſunt reliquiæ ſub altari, appellant Confeſſionem, (quæ idem eſt apud nos, quod apud Græcos Martyrium) non ipſam integram Eccleſiam, ex Apoſtolorum traditione, vt habetur Apocal. 4. Vidi ſub altare Dei animas interfectorum propter verbum Dei, & propter teſtimonium, quod habebant.

Confugientes ad Eccleſias gaudere debent immunitate.

8 EOs, qui ad Eccleſiam confugerint, tradi non oportet, ſed loci ſancti reuerentia, & interceſſione defendi. *Concil. Arauſican. 1. c. 5. 6. Epaun. c. 39. Ilerd. c. 8. Aurelian. 1. c. 13. vbi quod lex Romana hoc quoque conſtituit, Aurelian. 4. c. 25. & 5. c. 23.*

De eodem, deq. pœna violantium Eccleſias.

9 SI quis de altaribus ſeruum ſuum, aut debitorem non traditum ſibi a Sacerdote, vel ab Eccleſiæ cuſtodibus violenter diſtraxerit, ſi honeſtioris loci perſona eſt, vt primum de eo iudici fuerit relatum, altari, cui iniurioſus fuit, cogatur exoluere ſolidos centum. Inferioris vero loci perſona det ſolidos tercentum. Quod ſi non habuerit, vnde perſoluat, correptus a iudice, in conuentu centum flagella ſuſcipiat. *l. 3. tt. 3. l. 9. inter leges Wiſigothorum.*

10 Licet confugientibus ad Eccleſiam triginta paſſus ab Eccleſiæ ianuis progredi, vt ad requiſite naturæ vſum debitis exeant locis.

Concil. Toletan. 12. c. 10.

11 Punitiones violantium Eccleſias, quas in templorum profanatores Deus exercuit.

vide aliquot, 2. Machab. 3. Matth. 21. Io. 2. Theodoretum Tripart. l. 6. c. 32. Clithouæum de vita, & moribus Sacerdotum c. 4.

Ædifi-

Aedificia laicorum, quæ Eccleſijs adiuncta 12 ſunt, auferantur, & nulla in atrio Eccleſiæ ponantur, niſi tantum Presbyterorum.

Concil. Salegunſtad. c. 12.

Sacerdotum, & laicorum loca ſint in Eccleſia diſtincta.

SAcerdotum, aliorumq. Clericorum Eccleſijs ſeruientium honores 13 a laicorum loco diſcrete apparere cõuenit. Quare nulli laicorum liceat in eo loco, vbi Sacerdotes, & reliqui Clerici conſiſtunt, (quod Presbyterium nuncupatur) quando Miſſa celebratur, conſiſtere, vt libere, ac honorifice poſſint ſacra officia exercere. *S. Clem. de conſecr. diſt. 1. c. eod. Sexta Synodus c. 64. Concil. Turon. 2. c. 4. de vit. & hon. Cler. c. 1. Burchard. l. 3. c. 102. Iuo p. 2. c. 137.*

Feminæ ſeparatæ a viris ſedeant in Eccleſia.

SI concluſa eſt Eccleſia, & vos omnes intus, ſeparentur viri vt ſint 14 cum viris, mulieres cum mulieribus, ne ſtudium ſalutis ſit perditionis occaſio. Etſi enim pulchrum ſit inſtitutum, proximum aſſidere proximo, ſed procul tamen ſint aff ctiones. *S. Cyrillus Hieroſolymit. in præfatione ad catecheſes illuminatorum. S. Clemens l. 2. de Conſtit. Apoſt. c. 57. S. Chryſoſt. hom. 74. in c. 13. Matth. Philo Iudæus de vita ſupplicum, deſcribens veterum Chriſtianorum mores.* Id commune *inquit*, femineũ, in quod ſeptimo quoque die conueniunt, ſæpto clauditur duplici, ſeparatis virorum & mulierum cœtibus. *Vide Micrologum de Eccleſ. obſeruat. c. 9.*

In Sa-

In Sacriſtijs ſit locus aptus ad infundendum aquam lotionis corporalium, & aliorum vaſorum, rerumq. ſacrarum: ibiq. pendeat vas cum aqua pro lauandis Sacerdotum manibus.

15 IN Sacriſtijs, ſiue [d] Secretarijs, aut juxta altare maius, ſit locus aptus ad infundendum aquam ablutionis corporalium, & linteorum, ac vaſorum, & aliarum rerum ſacrarum, ac manuum, poſtquam ſanctum Chriſma, aut oleum cathecumenorum, vel infirmorum tractaueritis. Ibiq. pendeat vas cum aqua munda pro lauandis manibus Sacerdotum, & aliorum, qui rem ſanctam, & officium diuinum ſunt peracturi, & prope linteum mundum ad eas abſtergendum. *Sacerdotale Romanum.l.1.c.13.*

[d] Secretarijs) *erat locus, in quo uaſa ſacra ponebantur, ubi ſolis Subdiaconis, aut Acolytis licebat miniſteria, aut uaſa ſacra contingere: ut colligitur ex Decreto* Martini Epiſcopi *Bracharenſis non Papæ diſt.* 23. *c. non liceat, pen. Videtur eſſe idem, quod Sacrarium, ut inf.n.*44.

Non habeatur vt clericus, qui ad Eccleſiam non venerit ad ſacrificium quotidianum.

16 PResbyter, Diaconus, aut Subdiaconus, vel quilibet Eccleſiæ deputatus Clericus, ſi intra ciuitatem fuerit, vel in loco, in quo Eccleſia eſt, aut in caſtello, aut in vico, vel in villa, ſi ad Eccleſiam ad ſacrificium quotidianum non venerit, Clericus non habeatur, ſi caſtigatus non emendauerit. *Concil. Toletan.1.c.5. Venetic.1.c.14.*

Melius oratur in Eccleſia cum fratribus, quam domi priuate.

DOmi quidem orari poteſt, ſic autem vt in Eccleſia non poteſt, 17
vbi tanta patrum multitudo, vbi clamor ad Deum vnanimiter emittitur. Non ita Dominum per te ſolum orans audieris, vt cum fratribus tuis. Hic enim maius aliquid eſt, puta, vt vnanimitas, & conſonantia, caritatisq. vinculum, & Sacerdotum orationes. *S.Chryſoſt.hom.79. ad populum Antioch.t.4. Euſebius hiſt.Eccleſ.l.2.c.16. S. Baſilius ſuper Pſ.28.*

Qualiter ad Eccleſiam eundum, ibiq. morandum, & conuerſandum.

DEcet Domum Domini ſanctitudo, decet, vt, cuius in pace fa- 18
ctus eſt locus, eius cultus ſit cum debita veneratione pacificus. Sit itaque ad Eccleſias humilis, & deuotus ingreſſus, ſit in eis quieta conuerſatio, Deo grata, inſpicientibus placita. Quæ conſiderantes non ſolum inſtruat, ſed & reficiat. &c. Præcipue dum aguntur Miſſarum ſacra myſteria, glorioſum illud nomen Ieſu quandocumque recolitur, quod vel capitis inclinatione teſtentur. Attendantur in locis eiſdem intentis præcordijs ſacra ſolennia, deuotis orationibus inſiſtatur, nullus in locis eiſdem (in quibus eum pace, & quiete vota conuenit celebrari) ſeditionem excitet, conclamationem moueat, impetum ve committat. Ceſſent in locis illis vniuerſitatum, & ſocietatum quarumlibet concilia, conciones, & publica parlamenta. Ceſſent vana, & multo fortius fœda, & profana colloquia. Ceſſent confabulationes quælibet. Sint poſtremo quæcumque alia, quæ Diuinum poſſunt turbare officium, aut oculos diuinæ maieſtatis offendere, ab ipſis prorſus extranea, ne, vbi peccatorum eſt venia poſtulanda, ibi peccan- 31
di detur occaſio, aut deprehendantur peccata committi. &c. *Gregor. X. de immun. Eccl. c. 2.l.6.*

Quali-

Qualiter impius Iulianus præceperit magiſtratus ſuos ingredi in templa inanium Deorum, contra abuſum hodiernum Chriſtianorum.

19 CVm in templa venerint magiſtratus, intra ianuas eos nemo præcedat militum, aut præcedentium officiorum, ſed qui voluerit ſubſequatur. Quamprimum enim magiſtratus ſolum delubri attigerit, priuatus redditur. *Nicephorus l.10.c.22. Tripart.l.6.c.29.*

In Eccleſijs non licet riſui, aut vaniloquio vacare, alia ve illicita exercere.

20 EIecit Dominus commercia rerum humanarum de templo illo, in quo diuinas res tantum agi, hoſtias, & oblationes Deo offerri, verba Dei legi, audiri, & decantari præceptum erat. &c. Si ergo Dominus nec illa venundari volebat in templo, quæ in templo volebat offerri, videlicet propter ſtudium auaritiæ, ſiue fraudis, (quod proprium ſolet eſſe negotiantium facinus) quanta putas animaduerſione puniret, ſi inueniſſet aliquos ibi riſui, vel vaniloquio vacantes, aut alicuilibet vitio mancipatos. Si enim, quæ alibi libere geri poterant, Dominus in domo ſua temporalia negotia geri non patiatur, quanto magis ea, quæ nuſquam fieri licet, plus cæleſtis iræ merentur, ſi in ædibus Deo ſacratis agantur? *Ven. Beda ſup.c.21. Matth.*

Non licet in Eccleſia ſtrepere, aut fabulas narrare.

21 NEc verbis, nec alio modo licet in Eccleſia ſtrepere, nec tumultuari: ſed, quamdiu in ea orationis cauſa manetur, fabulæ inanes cauendæ ſunt. *Concil. Turon. ſub Carolo Magno, c. 38. Salegunſtad. c. 9.*

Non licet in Eccleſijs conuiuia facere, nec profana canere.

NOn oportet in Eccleſijs, ſeu [a] Baſilicis, [b] Agapen facere, & intus 22
manducare, vel accubitus ſternere, nec choros ſecularium,
vel puellarum cantica exercere, nec cõuiuium in Eccleſijs præ-
Matth. 21. parare, quia ſcriptum eſt; Domus mea, domus orationis vocabitur. c. 28.
Concil. Laodic. c. 28. diſt. 42. c. eod. 21. S. Auguſtinus, & S. Benedictus, vt per Iuonem p. 3. c. 7. & 27. Concil. Antiſſiodor. c. 9. Carthagin. 3. c. 30. ſixta Synodus c. 74. & 76. & 97. Trident. ſeſſ. 22. ante c. 1. de reform.

[a] Baſilicis) *Pro Baſilica alij vertunt in hoc Concilio Laodic. c. 28. Dominicum. Quo ſenſu S. Cyprianus, de opere, & eleemoſyna, In Dominicum, inquit, ſine ſacrificio venis? Cuius nomenclaturæ cauſam affert Euſebius in oratione de laudibus Conſtantini, dicens; Ædes ſacras, & templa vni omnium Deo, atque vniuerſarum rerum Domino, dicanda, conſecrandaq. curauit: vnde, & templa, quæ erant ei conſecrata, Domini nomen obtinuerunt. Quod nomen non ex hominibus, ſed ex ipſo omnium Domino illis fuit impoſitum, & propterea Dominica ſunt appellata. Vide Walafridium Strabonem de rebus Eccleſiæ, c. 7. Baſilicæ autem prius vocabantur Regum habitacula: vnde & nomen habent. Nunc autem ideo diuina templa Baſilicæ nominantur, quia ibi Regi omnium Deo cultus, & ſacrificia offeruntur. S. Iſid. Orig. l. 15. c. 4.*

[b] Agape,) *Græcis dicitur Dilectio, & Caritas: vnde accipitur pro cœna, ad quam Chriſtiani maxime pauperes adhibebantur ſecundum Tertullianum in Apologet. & S. Hieron. ad Euſtochium de laude virginitatis, ep. 22. Significabatur etiam illo vocabulo quidquid in egenos, & pauperes erogabatur, vt colligitur ex eodem Tertulliano, libro ad Martyres, de his, qui in carcere detinebantur, martyrio proximi: de quo videre eſt Concil. Gangrenſe c. 11. & Laodicenum c. 27. diſt. 42. c. non oportet, vbi accipi videtur pro conuiuio. Et S. Cyprianum l. 3. aduerſ. Iudæos, c. 3. & S. Iuſtinum Martyrem apologia 2.*

Nemo

Nemo ſoluat votum in Eccleſia cantando, bibendo, vel laſciuiendo.

23 NE quis in Eccleſia [4] votum ſuum cantando, bibendo, vel laſciuiendo exſoluat; quia Deus talibus votis irritatur potius, quam placatur. *Concil. Aurelian. 2. c. 12.*

[4] Votum ſuum] *non tollit Concilium vſum votorum in templis ſoluendorum, aut vigiliarum, quarum eſt in Eccleſia antiqua deuotio, & omnibus ſanctis familiare bonum, vt probat S. Iſi. de Eccleſ. off. l. 1. c. 22. & Rabanus de inſtit. Cler. l. 2. c. 9. Neque enim audiendi ſunt, qui illas improbent, fulti auctoritate S. Auguſt. ſerm. 25. ad fratres Eremi, quippe quem non eſſe S. Auguſtini multis argumentis comprobatur: niſi forte dicamus, eſſe ſibi contrarium S. Auguſtinum, qui ſerm. 115. de diuerſis, & concione ad catechumenos contra Iudæos tomo 6. & ſerm. 261. de tempore, vigilias maxime commendat, & ad eas frequentandas ſuos maxime hortatur. Concordat S. Ambroſ. in Pſal. 109. de feſto Pentecoſtes, & 60. vt diſt. 76. c. noſſe. & S. Hieron. contra Vigilantium, tomo 2. ep. 53. Non itaque uotorum in Eccleſia ſoluendorum, aut ſacrarum uigiliarum uſus, ſed abuſus hic prohibetur, & euidentius in Concilio Eliberitano, c. 35. & Antiſſiodor. c. 3. & 5. & Carthagin. 4. c. 49. Adde etiam ep. 63. S. Baſilij ad clericos Eccleſiæ Neocæſar. & Plinium iuniorem l. 10. Epiſtolarum, ad Traianum, de Chriſtianis.*

Nemo in Eccleſia, vel infra atrium, ſcandalum faciat, aut quemlibet interficere, aut vulnerare conetur.

24 NVllus ſæcularium nec in Eccleſia, nec infra atrium ipſius Eccleſiæ, qualecumque ſcandalum, aut ſimultates excitare præſumat, nec arma trahere, aut quemcumque ad vulnerandum, vel interficiendum appetere. Quod ſi fecerit, communione priuetur. *Concil. Cabilon. tempore Eugenij Papæ 1. c. 17. Aurelian. 3. c. 22.*

Supel-

Supellectilia in Eccleſia non recondantur, niſi hoſtili neceſsitate cogente.

RElinqui nolumus incorrectum, quod quidam clerici Eccleſias 25
ſic exponũt ſupellectilibus proprijs, & etiam alienis, vt potius domus laicæ, quam Dei baſilicæ videantur: non conſiderãtes, quod Dominus non ſinebat, vt vas transferretur per templum. Quia vero nos zelus comedit domus Dei, firmiter prohibemus, ne huiuſmodi ſupellectilia in Eccleſijs admittantur, niſi propter hoſtiles incurſus, aut incendia repentina, ſeu alias neceſſitates vrgentes, ad eas oporteat habere refugium: ſic tamen, vt, neceſſitate ceſſante, res in loca priſtina reportentur. *Innoc. 3. de cuſtod. Euchariſt. c. eod.*

Corpora defunctorum intra baſilicam non ſepeliantur, exceptis aliquibus.

PLacuit, vt corpora defunctorum nullo modo intra baſilicam ſe- 26
peliantur; ſed, ſi neceſſe eſt, de foris circa murum Baſilicæ ſepeliantur. Nam, ſi firmiſſimum hoc priuilegium vſque nunc retinent Galliciæ ciuitates, vt nullo modo intra ambitum murorũ cuiuslibet defuncti corpus humetur, quanto magis hoc venerabilium martyrum debet reuerentia obrinere? *Concil. Brachar. 1. c. 36. ſecundum lectionem Iuonis p. 3. c. 220. & Conc. de ſacroſan. Eccleſ. l. nemo. iuxta intellectum Alciati, qui pro Humanis corporibus legit, Humandis corporibus. Poſtea vero conceſſum eſt in eis ſepeliri Epiſcopos, Abbates, dignos Presbyteros, & fideles laicos, vt videre eſt in Concil. Mogunt. 1. c. 52. 13. q. 2. c. nullus de ſepulturis, c. fraternitatem.*

De eodem.

NEmo quemlibet mortuum in Eccleſia quaſi hereditario iure, ni 27
ſi quem Epiſcopus, aut Presbyter pro qualitate conuerſationis, & vitæ dignum duxerit, ſepelire præſumat: nec quiſquam oſſa cuiuslibet mortui ſepulcro ſub eijcere, aut ſepulturam cuiuſdam temerario auſu quoquo modo violare, ſed vnumquemque in loculo ſibi a Deo pararo, atque conceſſo, aduentum ſui iudicis præſtolari concedat. *Iuo p. 3. c. 221. ex Concil. Meld. c. 10. Tribur. c. 57.*

Nullius, niſi pagani, corpus ab Eccleſia eijciatur, & tumuli apparentes ad modum pauimenti demoliantur.

28 Corpora, quæ in Eccleſijs antiquitus ſepulta ſunt, nequaquam proijciantur, niſi ſint paganorum: ſed tumuli, qui apparent, profundius in terra mittantur, &, pauimento deſuper facto, nullo tumulorum veſtigio apparente, Eccleſiæ reuerentia conſeruetur. Vbi vero tanta eſt multitudo cadauerum, vt hoc facere ſit difficile, locus ille pro cœmeterio habeatur, ablato inde altari, & in alio loco conſtituto, vbi religioſe, & pure Deo ſacrificium offerri valeat. *Idem Concil. Meld. c. 9. ſecundum Iuonem p. 3. c. 213.*

Qualiter, & a quo reconcilietur Eccleſia polluta.

29 Eccleſijs ſemel Deo conſecratis non debet iterum cōſecratio adhiberi, niſi aut ab igne exuſtæ, aut ſāguinis effuſione, aut cuiusque ſemine pollutæ fuerint. *Concil. Nic. de conſ. diſt. 1. c. eod.* Debent autem reconciliari per aquam cum vino, & cinere benedictam. *Innoc. 3. de conſecr. Eccl. uel alt. c. propoſuiſti.* Et hoc debet fieri per Epiſcopum, non per ſimplicem Sacerdotem, quia eſt exercitium ordinis, quod delegari non poteſt inferioris gradus Clericis. *eod. tt. c. aqua.*

Quid de cœmeterijs, vbi ſepulta fuerint corpora excommunicatorum.

30 [b] Cœmeteria, in quibus excommunicatorum corpora ſepeliri contingit, reconcilianda erunt aſperſione aquæ ſolenniter benedictæ, ſicut in dedicationibus Eccleſiarum fieri conſueuit. *Innoc. 3. de conſ. Eccl. uel alt. c. conſuluiſti.*

[b] Cœmeteria) *illum locum, in quem fidelium corpora ſepelienda inferūtur, Cœmeterium dicere Chriſtiani conſueuerunt, inde ducto vocabulo, quod, ſicut diuina Scriptura obitum iuſtorum Somnum dicere ſolita eſt, Lazarus* Io. 11.

amicus

amicus noſter dormit. &c. eadem ſignificatione locum illum, vbi ſepelirentur, Cœmeterium, hoc eſt dormitorium, Eccleſia voluit appellari, vel quia dormientes ſurrecturos eſſe non dubitet. S. Auguſt. epiſt. 122. Walafrid. Strabo de rebus Eccleſ.*c.6.*

Non oportet in domibus oblationes ab Epiſcopis, ſiue Presbyteris, fieri. 31

Concil.Laodic.can.58. Vide inf.p.3.c.17. ne Miſſas a cap. nobis periculum n.11.cum ſeqq.

Non celebrentur Miſſæ in oratorijs priuatis, ab Epiſcopo non approbatis, ex traditione Apoſtolorum.

NOn patiantur Epiſcopi priuatis in domibus, atque omnino extra Eccleſiam, & ad diuinum tamen cultum dicata oratoria ab eiſdem ordinarijs deſignanda, & viſitanda, ſanctum Miſſæ ſacrificium a ſæcularibus, aut regularibus quibuſcumque peragi, ac niſi prius, qui interſint, decenter compoſito corporis habitu, declarauerint, ſe mente etiam, ac deuoto cordis affectu, non ſolum corpore, adeſſe. *Concil.*Trident.*ſeſſ.*22. *ante c.1. de reform. Et hoc ex traditione Apoſtolorum, vt teſtatur* S. *Clemens ep.3. de officio Sacerdotum, & Eccleſiarum.* 32

Neque id fiat certis diebus ſolemnibus.

CLerici in Natali Domini, Paſcha, Epiphania, Aſcenſione, Pentecoſte, natali Sancti Ioannis Baptiſtæ, & ſi qui maximi dies in feſtiuitatibus habentur, Miſſas in oratorijs peculiaribus ſine permiſſu Epiſcopi facientes pellantur a communione. *Concil. Agath.c.21. Aruern.c.14.* 33

De

De obſeruatione altaribus debita, & qualiter tractanda.

34 OBſeruandum, vt menſa Chriſti, ideſt altare,[1] vbi corpus Dominicum conſecratur, vbi ſanguis eius hauritur, vbi Sanctorum reliquiæ reconduntur, vbi preces, & vota populi in conſpectu Dei a Sacerdote offeruntur, cum omni veneratione honoretur, & mundiſſimis linteis, & pallis diligentiſſime cooperiatur, nihilq. ſuper eo ponatur, niſi capſæ cum ſanctorum reliquijs, & quatuor Euangelia. *Concil. Rhem. c. 5. ſecundum Burchard. l. 3. c. 97. Iuo p. 2. c. 132. Innoc. 3. in Conc. gen. de cuſtod. euch. c. relinqui.*

[1] Vbi corpus Dominicum] *Aliquando inuenimus corpus Dominicum non ſuper altari, ſed ſuper manibus diaconorum fuiſſe conſecratum: ut uidere eſt apud Theodoretum hiſt. religioſ. c. 20. Ego uero, inquit, iuſſi ſacra uaſa afferri, & pro altari uſus diaconorum manibus myſticum, diuinum, & ſalutare obtuli ſacrificium.*

Laudatur Sacerdos, quod fuerit ſollicitus de nitore templi.

35 ERat ſollicitus Nepotianus, ſi niteret altare, ſi parietes abſque fuligine, ſi pauimenta terſa, ſi ianitor creber in porta, vela ſemper in oſtijs, ſi ſacrarium mundum, ſi vaſa luculenta, & in omnes cærimonias pia ſollicitudo diſpoſita, non minus, non maius negligebat officium. Vbicumque eum quæreres, in Eccleſia inuenires. *S. Hieron. ep. 3. ad Heliod.*

De eadem altarium obſeruatione, & quid ſint illa, ac de eorum origine.

36 QVid tam ſacrilegum eſt, quam altaria Dei, in quibus & vos aliquando obtuliſtis, frangere, rapere, remouere? Quid enim eſt Altare, niſi ſedes corporis, & ſanguinis Chriſti? *Optatus Afer contra Donatiſtas l. 6. de altarium origine. Vide Walafrid. Strabonem de reb. Eccleſ. l. 7. c. 1.*

De eodem, & quod ad altaria femina non accedat.

ALtare ſit coopertum mundis linteis, ſaltem tribus diuerſis; ad quod nulla femina accedat, aut calicem tangat, & ſuper altare nil ponatur niſi reliquiæ, ac res ſacræ, & pro ſacrificio opportunæ. *Sacerdotale Rom.l.1.c.13.* 37

Prohibendum, vt nulla femina ad altare præſumat accedere, aut Presbytero miniſtrare, aut intra cancellos ſtare, ſiue ſedere. 38
Concil. Nannet. non Moguntinum c. 3. de cohab. cler. & mul. c. 1. Laodic.c.19.44. Gelaſius Papa ep.1.c.28.l.1.tt.11.p.1.

Semper, dum Miſſa celebratur, ſit Crux in altari, & Cerei.

HAbeat Sacerdos Crucem ad altare, cum celebrat. Quia in illo myſterio paſſio Chriſti repræſentatur in memoriam eius. *S.Th. opuſc.65.c.1.* & etiam Cereos incenſos. *de celebr. Miſſarum, c. literas.* 39

Vnicum tantum altare in vnaquaque Eccleſia olim fuiſſe, 40
videtur colligi ex Hormiſda Papa de conſ. diſt. 1. c. nullus, 2.

41 Non oportet inſacratos miniſtros licentiam haberé[k] in ſacrarium, (quod Græci [l] Diaconium appellant) ingredi, & contingere vaſa Dominica, neque alij, quam Diaconi.

Concil. Laodic. diſt. 23. c. eod. 1. & c. non liceat.

[k,l] Sacrarium, Diaconium] *Legendum, Diaconicon, quamuis vulgo Diaconium legatur. Vtrumque appellabatur altare, quod ibi Diaconus miniſtraret Sacerdoti. illuc enim non niſi Sacerdotibus, & Diaconis aſcendere licebat, ſecundum* Concil. *Laodic. vbi ſupra, S. Iſid. l. 15. Orig. c. 5. Diaconiæ vero erant loca ſacra, vbi* Diaconi *per ſingulas regiones vrbis Romæ reſidentes ſtipem egentibus miniſtrabant. de quo extat ep. S. Greg. 24. lib. 9. ad Ioannem.* Aliquando *ſignificabantur ea voce collectæ in* Eccleſia *fieri ſolitæ, vt colligitur ex Caſſiano coll. 18. c. 7. Aliquando diſpenſatio, ſiue œconomia rerum ad monaſteria pertinentium, vt patet ex eodem* Caſſiano *coll. 25. c. 1. 8. 9.*

Quando Miſſa celebratur, diuiſus debet eſſe Clerus a populo.

42 Laici ſecus altare, quando ſacra myſteria celebrantur, ſtare, vel ſedere inter Clericos non præſumant. ſed pars illa, quæ cancellis ab altari diuiditur, tantum pſallentibus pateat Clericis. Ad orandum vero, & communicandum, laicis, & feminis, ſicut mos eſt, pateant Sancta Sanctorum. *Concil. Mogunt. de vit. & hon. cler. c. 1. Turon. 2. Brachar. 1. can. 31.*

De eodem.

43 Nulli omnino, qui ſit in laicorum numero, liceat intra ſacrum altare ingredi, ab eo tamen nequaquam prohibita poteſtate, & auctoritate Regia, quando quidem voluerit Creatori dona offerre, ex antiquiſſima traditione. *Sexta Synodus c. 69. Vide ſup. c. 2. §. 3. de obedientia. c. diuinum ſacrarium, n. 20. de loco Imperatoris in Eccleſia.*

Altaria, quæ paſsim per agros, & per villas, 44
tamquam memoriæ Martyrum, conſtituuntur, in quibus nullum corpus, aut reliquiæ Martyrum conditæ probantur, ab Epiſcopis (ſi fieri poteſt) euertantur.

Concil. Afric. de conſ. diſt. 1. c. placuit. Felix Papa 1. ep. 2.

Si quis a ſancta Eccleſia ceram, vel oleum 45
auferat, ſegregetur.

Canon 72. Apoſtolorum. Quod non intelligas de furto, quia illud eſſet manifeſtum ſacrilegium, ſed de ſola ablatione a templo, etiam ſi imperij dominum in templo habeat, aut ſit eius miniſter. Ita notat Theodorus Balſamon.

DE CEREIS, AQVA BENEDICTA, IMAGINIBVS, ET RELIQVIIS SANCTORVM.

CAP. IIII. §. I.

SVMMARIVM.

IGNIS in altari ſemper ardebit. 1.4.

Cerei, & luminaria in Eccleſia quare incendantur, & dum Miſſæ celebrantur, & dum Euchariſtia defertur ad infirmos, & cadauera Chriſtianorum ad Eccleſiam ſepeliēda. 6.7.8.9. vbi de cereo Paſchali.

Imagines Chriſti, & ſanctorum adorandæ. 2.3.13.14.

Reliquiæ ſanctorum honorandæ. 5.15.16.

Qui templum ſine illis conſecrauerit, deponatur. 16.

Aquæ benedictæ inſtitutio, & effectus. 10.11.12.

CAP. IIII. §. II.

IGNIS in altari meo ſemper ardebit. *Leu.6.* 1
Duos quoque Cherubim aureos, & productiles fa- 2
cies ex vtraque parte oraculi. *Exod.25.37. Num.17. 3.Reg.6.*

Orauit Moyſes pro populo, & locutus eſt Dominus 3
ad eum, Fac ſerpentem æneum, & pone eum pro ſigno: qui percuſſus aſpexerit eum, viuet. Fecit ergo Moyſes ſerpentem æneum, & poſuit eum pro ſigno: quem cum percuſſi aſpicerent, ſanabantur. *Num. 21.*

Fecit Salomon Candelabra cum lucernis ſuis, vt lucerent ante ora- 4
culum iuxta ritum ex auro puriſſimo. &c. *2.Paralip.4.*

Virtutes non quaslibet faciebat Deus per manum Pauli: ita vt etiam 5
ſuper languidos deferrentur a corpore eius ſudaria, & ſemicinctia, & recedebant ab eis languores, & ſpiritus nequam egrediebantur. *Act.19.*

Quare incendantur lumina, & cerei in Eccleſia.

CEreis, & luminibus meridiana luce, & Sole rutilante in templo 6
vtimur, non ad fugandas tenebras, ſed ad ſignum lætitiæ demonſtrandum. *S. Hieron. contra Vigilantium.*

Cerei ſint in altari incenſi, dum Miſſæ ce- 7
lebrantur.

Honorius 3. de celebr. Miſſarum, c. litteras.

Deferri debet Euchariſtia ad infirmos ſem- 8
per lumine præcedente.

Idem Honorius eod. tit. c. ſane.

9 In funeribus Chriſtianorum lumina deferri conſueuerunt.

ut uidere eſt apud S. Greg. Nazianz. orat. 2. contra Iulianum, & 7. in morte fratris. S. Chryſoſt. hom. 70. ad populum Antioch. Et hoc habuiſſe originem ab ipſa Eccleſia primitiua, refert Nicephorus Eccleſ. hiſt. l. 2. c. 21. 22. vbi refert, B. Mariam ſemper Virginem accenſis cereis ex hac uita migraſſe, & ad tumulum eſſe deportatam. De Cereo Paſchali vide Concil. Toletan. c. 8.

De inſtitutione Aquæ benedictæ.

10 Omnibus diebus Dominicis quiſque Presbyter in ſua Eccleſia ante Miſſarum ſolemnia aquam benedictam faciat in vaſe nitido, & tanto myſterio conuenienti. De qua populus intrans Eccleſiam aſpergatur, & atrium eiuſdem Eccleſiæ cum crucibus circumeundo ſimiliter aſpergat, & pro animabus ibidem quieſcentibus oret. Et qui voluerit, in vaſculis ſuis accipiat ex ipſa aqua, & per manſiones, & agros, & vineas, ſuper pecora quoque ſua, atque ſuper pabula eorum, necnon ſuper cibos, & potum ſuum conſpergat. *Burchard. l. 2. c. 52. ex Concil. Nannet.*

De eodem.

11 Aquam ſale conſperſam populis benedicimus, vt ea cuncti aſperſi ſanctificentur, & purificentur. Quod & omnibus Sacerdotibus faciendum eſſe mandauimus. S. *Alex. Papa ep. 1. ad omnes orthodoxos de Sacerdotibus non uexandis. de conſ. diſt. 3. c. eod.*

Cubiculum infirmi aſpergendum aqua benedicta.

12 Cum Sacerdos audierit aliquem infirmari in ſua plebe, quam citius ad eum pergat, & ingreſſus cubiculum, aquam benedictam ſuper eum, & per omne cubiculum aſpergat, cum Antiphona, Aſperges me Domine, & ℣. Exurge Deus, &c. *Concil. Nannet. c. 4.*

Imagines Chriſti, & Sanctorum in templis præcipue habendæ & vbiq. adorandæ, & qualiter.

IMagines Chriſti, Deiparæ Virginis, & aliorum Sanctorum in templo præſertim habendas, & retinendas, eiſq. debitum honorem, & venerationem impertiendam, non quod credatur in eſſe aliqua in eis diuinitas, vel virtus, propter quam ſint colendæ, vel quod ab eis ſit aliquid petendum, vel quod fiducia in imaginibus ſit figenda, veluti olim fiebat a gentibus, quæ in idolis ſpem ſuam collocabant; ſed quoniam honos, qui eis exhibetur, refertur ad prototypa, quæ illæ repræſentant, ita, vt per imagines, quas oſculamur, & coram quibus caput aperimus, & procumbimus, Chriſtum adoremus, & Sanctos, quorum illæ gerunt ſimilitudinem, veneremur. Id quod Conciliorum, præſertim vero ſecundæ Synodi Nicenæ decretis contra Imaginum oppugnatores, eſt ſancitum. *Concil. Trident. ſeſſ. 25. decreto de inuocatione Sanctorum, de cons. diſt. 3. c. perlatum c. venerabiles, de quo vide Concil. Nicen. 2. quod eſt ſeptima Synodus generalis per ſeptem actiones, & Synodum Octauam Conſtantinopolitanam, can. 3.* S. *Auguſt. l. 1. de conſenſu Euangeliſtarum c. 10.* S. *Greg. l. 7. ep. 53. & 109. indictione 2. l. 9. ep. 9 S. Damaſcenum l. 4. orthodoxæ fidei, c. 17. B. Nicolaum epiſtola 2.* 13

Adorans Regis imaginem ipſum Regem adorat.

IN imagine Regia ſpecies Regis, & forma apparet, in Rege imaginis ſpecies. Sine enim omni diſcrepantia vultus Regis in imagine expreſſus eſt, vt, qui videt imaginẽ, videat in ea Regem, & viciſſim, qui Regem intueatur, agnoſcat, illũ ipſum eundem eſſe, qui in imagine repræſentatur. Ceterum, quia in ambobus nulla eſt diſſimilitudo, ſi quis poſt conſpectam imaginem velit Regem videre, huic ad eum modũ ita imago loqueretur: Ego & Rex, vnum ſumus: ego enim in illo ſum, & ille in me; & quod in me animaduertis, id quoque in eo animaduertas; & quod videris in illo, videris & in me. Qui igitur adorat imaginem, in illa adorat ipſum Regem: quippe cum ipſa imago nihil aliud ſit, quam Regis forma, ac ſpecies. *S. Athanaſius ſerm. 4. contra Arianos.* 14

Reliquiæ Sanctorum honorandæ.

15 HOnoramus reliquias martyrum, vt eum, cuius ſunt martyres, adoremus. Honoramus ſeruos, vt honor ſeruorum redundet ad Dominum, qui ait, Qui vos ſuſcipit, me ſuſcipiat. S. *Hieron.ep.53.contra Vigilantium, & in Trenos. Concil.Trident.ſeſſ.25.decreto 2. Carthag.1.c.2. S.Leo ep.39.44.72. S.Auguſt. ep.103. & de ciu.Dei l.22.c.8. S.Gregor.l.3.Reg.c.30. S. Ioann. Damaſc. in ſuis orationibus de imaginibus. Concil.Nic.2. ſub Hadriano Papa 1. act.3. Apoſtolicis. Lateran. ſub* Innocentio *c. 62. Cum ex eod.* *Matth.10.*

16 Qui templum conſecrauit ſine ſanctis reliquijs, deponatur.

Septima Synodus c.7. S. Auguſt. contra Manichæum l.20.c.21. Felix Papa I. *ep.2. ad Epiſcopos Galliæ.*

DE SACRAMENTORVM MINISTRATIONE, ET ORDINVM EXERCITIO.

CAP. V.

SVMMARIVM.

SACRAMENTA gratis conferenda.1.39.40.
Sacramentum Ordinis confert gratiam. 7.
Sacerdotibus datur poteſtas clauium, remittendi, & retinendi peccata, & diſpenſandi myſteria Dei, & ſunt proprij miniſtri ſacramentorũ ipſi ſoli, excepto Baptiſmo.2.3.4 6.
Qui, etiam in mortali exiſtentes, vere conficiunt, & conferunt Sacramenta. 11.12.13.14.15.16.
Anathema eſt, qui dixerit, poſſe pro libito omitti, aut contemni, aut in nouos alios per quemcumque Eccleſiæ paſtorem mutari, ritus ab Eccleſia receptos in ſolemni Sacramentorum adminiſtratione. 5.
Fiducialius aperienda cordis arcana Sacerdoti, quam proprijs parentibus. 38.
Sacerdos autem prius peccata propria purget, deinde aliena.8.9.10.
Qualiter debeat orare ante, & poſt confeſſionem.23.
Qualis debeat eſſe Confeſſor, qualemq. pænitentiam debeat imponere. 17. 18.19.20.21.22.23.24.25.26.27.28.29.30.31.32.33.34.41.
Qualiter S. Ambroſius ſe gerebat cum pænitentibus. 22.
Qualiter Euchariſtiæ Sacramentum a Sacerdote miniſtrandum. 36.
Et a Diacono, neceſſitate cogente.37.
Qualiterq. ad infirmos deferendum, eisq. miniſtrandum.29.35.
Et a communicantibus, ore, non manu, ſumendum. 36.
Sacerdos habere debet vas dignum Euchariſtiæ conſeruandæ ſub ſera, ſuper altari, illaq. ſeptimo quoque die renouanda.42.43.
Sacrum chriſma, & oleum conſecratum ſemper etiam debet eſſe ſub ſera.44.
Quibus diebus Sacerdos celebrare tenetur.45.
Id omittens, quot mala operetur. 46.
Cubiculum quid ſit. 23.

CAP.

CAP. V.

1 SI gratis accepiſtis, gratis date. *Matth.* 10.

2 Accipite Spiritum Sanctum: quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta ſunt. *Io.* 20.

3 Sic nos exiſtimet homo vt miniſtros Chriſti, & diſpenſatores myſteriorum Dei. *1. Cor.* 4.

Chriſtus reliquit Sacerdotes ſui ipſius vicarios, & iudices, cum poteſtate clauium.

4 DOminus noſter Ieſus Chriſtus, aſcenſurus ad cælos e terris, Sacerdotes ſui ipſius vicarios reliquit, tamquam præſides, & iudices, ad quos omnia mortalia crimina deferantur, in quæ Chriſti fideles ceciderint, quò, pro poteſtate clauium, remiſſionis, ac retentionis peccatorum ſententiam pronuntient. *Concil. Trident. ſeſſ. 14. c. 1. & can. 1.*

Approbatos Eccleſiæ ritus in Sacramentorum adminiſtratione non recipientes qualiter anathemati ſubiaceant.

5 SI quis dixerit, receptos, & approbatos Eccleſiæ Catholicæ ritus in ſolemni Sacramentorum adminiſtratione adhiberi conſuetos, aut contemni, aut ſine peccato a miniſtris pro libito omitti, aut in nouos alios per quemcumque Eccleſiarum paſtorem mutari poſſe, anathema ſit. *Idem Concil. ſeſſ. 7. de Sacramentis in genere, can. 13.*

Sacramenta conferri non poſſunt, niſi per miniſtros Eccleſiæ conſecratos, excepto Baptiſmo.

PRoprij diſpenſatores Sacramentorum ſunt miniſtri Eccleſiæ, per 6
Sacramentum Ordinis conſecrati, vt ſint medij inter Deum, & plebem diuina populo tradentes; & ideo ſolis eis competit ex officio Sacramenta miniſtrare: nec per alium conferri poſſunt, excepto Baptiſmo, propter neceſſitatem. *S. Th. in 4. diſt. 7. q. 3. art. 1. de Diaconis. Vide inf. Diaconos 38.*

Sacramentum Ordinis confert gratiam ad congrue diſpenſandum Sacramenta.

SAcramentum Ordinis confert gratiam, quia Dei perfecta ſunt opera: & ideo, cui datur ſpiritualis poteſtas ad Sacramentum aliquod 7
exequendum, datur gratia ad id congrue exequendum. Et ideo, quia in ordine ſpiritualis poteſtas confertur ad Sacramentorum diſpẽſationem, confertur gratia ad congrue diſpenſandum. *Idem S. Tho. in 4. diſt. 24. art. 3.*

Sacerdos prius propria peccata purget, deinde aliena.

SAcerdos, vt ſapiens medicus, & perfectus, primum ſua peccata 8
diluere ſciat, & poſtea aliena detergere, & ſanare, & non publicare. *S. Auguſt. 3. q. 7. c. eod.*

De eodem.

NEceſſe eſt; vt eſſe munda ſtudeat manus, quæ diluere aliorum 9
ſordes curat; ne tacta quæque deterius inquinet, ſi ſordida in ſe mens lutum tenet. S. *Gregor. Paſtor. p. 2. c. 2.*

De eodem.

10 SAcerdos, cui omnis offertur peccator, ante quem ſtatuitur omnis languor, in nullo eorum ſit iudicandus, quæ in alio iudicare eſt prōptus. Iudicans enim alium, qui eſt iudicandus, condemnat ſeipſum. Cognoſcat igitur ſe, & purget in ſe, quod alios videt ſibi offerre. Caueat, vt a ſe proijciat quidquid damnoſum in alio reperit. &c. *S. Auguſt. de vera & falſa pœnitentia, c. 10. de pœnit. diſt. 6. c. Qui vult.*

Sacerdos, etiam in peccato mortali, vere conficit, & confert Sacramenta.

11 SI quis dixerit, miniſtrum in peccato mortali exiſtentem, (dummodo omnia eſſentialia, quæ ad Sacramentum conficiendum, aut conferendum pertinent, ſeruauerit) non conficere, aut conferre Sacramentum, anathema ſit. *Concil. Trident. ſeſſ. 7. c. 12.*

De eodem.

12 DOcet ſancta Synodus, etiam Sacerdotes, qui peccato mortali tenentur, per virtutem Spiritus ſancti in ordine collatam tamquā Chriſti miniſtros functionem remittendi peccata exercere, eosq; praue ſentire, qui in malis Sacerdotibus hanc poteſtatem non eſſe contendunt. &c. *Idem Concil. ſeſſ. 14. c. 5. & 6. & can. 10.*

De eodem.

13 SAcra Eccleſia, hortus deliciarum, & ſpiritualis eſt paradiſus, chariſmatum videlicet ſupernorum irriguus. Ponamus ergo, vt mali Sacerdotes quodāmodo vt lapides ſint canales: in lapideis autem canalibus aqua nil germinat, donec per eos decurrens in fæcundas ſcareolas fundat. Licet enim plures reprobos Sacerdotes ſeriatim temporūm vices attulerint, videlicet, vt & cōſecrantes, & conſecrati æquæ reperiantur indigni, fons tamen ille viuus non reſtringitur, quoniam vſque ad finem ſæculi pernemus Eccleſiæ perfluit. Per Sacerdotes ſiquidem Baptiſmus, & chriſma tribuitur, & omne Eccleſiaſtici Sacramentū myſte-

myſterium exhibetur &c. ſed abſit, vt mihi obeſſe valeat miniſter malus, vbi proculdubio bonus eſt Dominus, aut malitioſus præco, vbi beneuolus eſt iudex &c. Miniſtris plane exterior conſecrationis ordo tribuitur, ſed ſoli Domino ipſius conſecrationis gratia reſeruatur. *Exod. 31.* Vnde ipſe dicit in Exodo: Ego Dominus, qui ſanctifico vos. Si igitur Dominus eſt, qui ſanctificat, cur timendum, ne plectibilis cuiuſdam ſerui reatus obſiſtat? *Cardinalis Petrus Damaſus in ſuo Gratiſſimo, c. 12.*

De eodem.

QVicumque Sacerdotes, &ſi diſpares ſunt merito, pares tamen ſunt officio: nec poteſt denegari pro merito, quod debetur officio. Alioqui non ſtaret Sacerdotium, ſi maius, aut minus fieret, ſeu variaretur ſecundum humanorum varietatem meritorum, eſſentq. pene tot Sacerdotia, quot homines. *Leo Papa 9. contra Michaelem Conſtantinopolitanum c. 34. S. Nilus in Nomocanone.* 14

De eodem.

VT ſit quiſque verus Sacerdos, oportet, vt non ſolum Sacramento, ſed etiam iuſtitiâ induatur, ſicut ſcriptum eſt, Sacerdotes tui induantur iuſtitia. *Pſal. 131.* Qui autem ſolo Sacramento Sacerdos eſt, ſicut fuit pontifex Cayphas perſecutor vnius, & veriſſimi Sacerdotis, quamuis ipſe non ſit verax, quod tamen dat, verum eſt, ſi non det ſuũ, ſed Dei &c. Memento ergo Sacramentis Dei nihil obeſſe mores malorum hominum, quo illa vel omnino non ſint, vel minus ſancta ſint &c. *S. Auguſt. 1. q. 1. c. Dominus, & tract. 6. in Ioannem.* 15

De eodem.

NVllo detrimento is, qui ſuſcipit, afficitur, etiam ſi is, qui tribuit, indignus eſſe videatur, neque incontaminata myſteria cõſpurcantur, etiam ſi Sacerdos omnes mortales improbitate ſuperet. *S. Iſid. Peluſ. l. 3. ep. 340. l. 1. ep. 120. l. 2. ep. 37. S. Auguſt. 1. q. 1. c. dictum eſt. de quo vide ſup. c. 2. §. 3. de obed. a cap. non merita perſonarum, n. 40. & inf. p. 2. c. 7. §. 1. de doctrina a cap. liximium, num. 73.* 16

Sacer-

Sacerdos confeſsionibus audiẽdis præfectus qualis.

17 SVmma vigilantia, acerrimaq. in omnes partes circumſpectione operam dato, vt aliquem tibi Sacerdotem inuenias, quem in omnibus deinceps dilectæ tibi vitæ ſtudijs certiſſimum ducem ſequare, eiuſmodique qui rectum iter ad Deum volẽtibus pergere ſciat commonſtrare, qui ornatus virtutibus ſit, cuius vniuerſæ totius ipſius vitæ actiones teſtimonio ſint, caritatem in eo erga Deum ineſſe, qui diuinarum literarum ſcientiam habeat, virum integrum, nec vlli diſtractioni indulgentem, ab auaritia abhorrentem, minime libenter gerendis ſe negotijs admiſcentem, quietum, amantem Deum, egentium ſtudioſum, minime iracundum, iniuriarum immemorem, natura propenſum ad eos docendos, qui ad ipſum accedant, quem gloria inanis non inflet, ſuperbia non extollat, adulatio non frangat, ſeuerum, atque conſtantem, cui denique nihil ſit præſtantius honore Dei. S. *Baſilius ſer. de abdicatione ſæculi optimẽ.* S. *Bernardus ad fratres de Monte Dei, Elige tibi tu ipſe hominem &c. S. Bonau. de puritate conſcientiæ c. 16. & l. 2. Pharetræ c. 13. Vide inf. eod. cap. non eodem, num. 31.*

De eodem.

18 MAgnopere neceſſarium iudicamus, vt Sacerdos, qui a confeſſionibus eſt, ſit integer, eruditus, ac ſilentij tenax. Alioqui, ſi ad quæſtum intentus ſit, ſi ad malum ſollicitet, ſi curioſior explorator ſit, ſi pertinacibus blandiatur, ſi intricatam conſciẽtiam extricare neſciat, ſi denique vel ebrioſus, vel iracundus, vel leuis, ſecreti minime tenax, diſsipandis magis, quam paſcendis ouibus videbitur idoneus. *Concil. Colonienſe c. 33.*

De eodem.

19 OPortet, qui facultatem abſoluẽdi, & ligandi a Deo receperunt, peccati qualitatem ſpeculentur, & peccatoris promptitudinem ad reuerſionem &c. non enim ſimplex eſt peccati morbus, ſed varius, & multiformis &c. Oportet attente rimari, qualiter affectus ſit, qui peccauit, an ad ſalutem inclinet, an contra moribus, quibus aſſueuit, familiariter aduerſus ſe ægritudinem prouocet inſpicere. &c. *Sexta Synodus can. 102. quem vide.*

De eo-

De eodem.

SExcentis oculis Sacerdos inſpiciat habitum peccatoris &c. *S. Chryſ. l. 2. de Sacerdotio.* 20

De eodem, ac de reuelatione peccatorum non facienda.

SAcerdos ſit diſcretus & cautus, vt more periti medici infundat 21
vinum, & oleum vulneribus ſauciatis, diligenter inquirens & peccatoris circumſtantias, & peccati. Ex quibus prudenter intelliget, quale debeat ei præbere conſilium, & cuiuſmodi remedium adhibere, diuerſis experimentis vtendo ad ſaluandum ægrotum. Caueat autem omnino, ne verbo, vel ſigno, aut alio quouis modo, aliquatenus prodat peccatorem; ſed, ſi prudentiori conſilio indiguerit illud abſque vlla expreſsione perſonæ caute requirat. Quoniam, qui peccatum &c. *vt inf. p. 3. c. 16. ne ſacramentum cap. caueat n. 5. & cap. Sacerdos n. 4. & p. 2. c. 7. S. 2. de lectione, & ſcientia cap. caueat ſpiritualis iudex, n. 56. Innoc. 3. de pænit. & remiſ. c. omnis. S. Leo ep. 80. de pænit. diſt. 6. c. Sacerdos. Sexta Synodus can. 102. Concil. Wormac. c. 7.*

Qualiter S. Ambroſius ſe gerebat cum pænitentibus.

BEatus Ambroſius ita ſolitus eſt flere, dum in confeſſione peccata 22
alicuius audiret, vt etiam peccatorem confitentem in lacrymas deduceret. Lapſus enim alienos, vt ſuos deflebat. Qua de re precari Dominum ipſe in hæc verba ſolebat: Ego ſciebam, quod non eram dignus vocari Epiſcopus, quoniam dederam me ſæculo huic: ſed gratia tua ſum id, quod ſum, & ſum quidem minimus omnium Epiſcoporum, & infimus merito. Tamen, quia & ego laborem aliquem pro Eccleſia tua ſancta ſuſcepi, hunc fructum tuere, ne, quem perditum vocaſti ad Sacerdotium, cum Sacerdotem perire patiaris. Ac primum, vt condolere norimus peccantibus affectu intimo. Hæc enim ſumma
Abdiæ. 1. virtus, quia ſcriptum eſt, Et non gaudebis ſuper filijs Iuda in die perditionis eorum, & ne magna loquaris in die tribulationis eorum, ſed, quotieſcumque peccatum alicuius lapſi exponitur, compatiar, nec ſuperbe increpem, ſed lugeam, & defleam, vt, dum alium fleo, me ipſum

ipſum deficam dicens, Iuſtificata eſt magis Thamar, quam ego. *Paulinus in vita S. Ambroſij. Idem. Ambr. l. 2. de pænit. c. 8.* *Gen. 38.*

Quid faciendum Sacerdotibus ante, & poſtquam audiunt peccata confitentium.

23 QVando Presbyteri audiunt confeſsiones, humiliare ſe debent, & cum triſtitia, gemitu, lacrymisq. orare non ſolum pro ſuis delictis, ſed etiam pro fratris caſu. Ait enim Apoſtolus: Quis infirmatur, & ego non infirmor? Cum ergo venerit aliquis ad *1. Cor. 2.* Sacerdotem confiteri peccata ſua, mandet ei Sacerdos, vt expectet modicum, donec intret Eccleſiam, aut in [a] cubiculum ſuum ad orationem: ſi autem locus non eſt aptus ad hoc, in corde ſuo dicat hanc orationem. Domine Deus omnipotens, propitius eſto mihi peccatori, vt condigne tibi paſsim gratias agere, qui me indignum propter tuam miſericordiam miniſtrum feciſti officij Sacerdotalis, & me exiguum, humilemque mediatorem conſtituiſti ad orandum, & ad intercedendum ad Dominum Ieſum Chriſtum filium tuum pro peccatis, & ad pænitentiam reuertentibus. Ideoque dominator Domine, qui omnes homines vis ſaluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, qui non vis mortem peccatorum, ſed vt conuertantur, & viuant, ſuſcipe orationem meam, quam fundo ante conſpectum clementiæ tuæ pro famulis, & famulabus tuis, qui ad pænitentiam venerunt, vt des illis ſpiritum compunctionis, vt reſipiſcant a Diaboli laqueis, a quibus adſtricti tenentur, & ad te per condignam ſatisfactionem reuertantur. Per eundem Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum. &c.

Poſt confeſsionem vero dicat hanc orationem.

OMnipotens, & miſericors Deus, qui peccatorum indulgentiam in confeſsione celeri poſuiſti, ſuccurre lapſis, miſerere cōfeſsis, vt quos delictorum catena conſtringit, magnitudo tuæ pietatis abſoluat. Per Dominum noſtrum. &c. *S. Auguſt. 1. vt per Burchardum l. 19. c. 2. cum ſeqq. vbi late de modo audiendi confeſsiones. De quo etiam S. Bonau. in Confeſsionali, & Ioan. Gerſon eodem tractatu.*

[a] Cubiculum *) Idem fuit apud antiquos, quod apud nos eſt Oratorium, iuxta illud Matthæi 6. Intra cubiculum tuum, & clauſo oſtio ora patrem tuum.*

Ita reperitur apud S. Paulinum ep. 12. ad Seuerum, in qua deſcribens templum extructum, hæc habet verba: Cubicula intra porticus quaterna longis baſilicæ lateribus inſerta ſecretis orantium, vel in lege Domini meditantium &c. Eodem ſenſu dicti ſunt a cubiculo Cubicularij in actis S. Leonis Papæ, vbi dicitur conſtituiſſe ſuper ſepulcrum Apoſtolorum ex Clero Romano cuſtodes, qui dicuntur Cubicularij.

De eodem.

Dlligens inquiſitor, & ſubtilis inueſtigator, ſapienter, & quaſi aſtute interroget a peccatore, quod forte ignorat, vel verecundia velit occultare. Cognito itaque crimine, varietates eius non dubitet inueſtigare, & locum, & tempus. &c. Quibus cognitis, adſit beneuolus, paratus erigere, & ſecum onus portare. Habeat dulcedinem in affectione, pietatem in alterius crimine, diſcretionem in varietate. Adiuuet confitentem in orando, eleemoſynas dando, & cætera bona pro eo faciendo, ſemper eum iuuet leniendo, conſolando, ſpem promittendo, &, cum opus fuerit, etiam increpãdo, &c. *Idem S. Auguſt. de pœnit. diſt. 6. c. 1. S. Bonau. vbi ſup. de interrogat. p. 1.* 24

De eodem, ac de pænitentia imponenda.

DVm pænitens confitetur Sacerdos, ſe exhibeat beneuolum, affabilem, & humanum; vt pænitens non impediatur in confeſſione ſua ex auſteritate Sacerdotis: & audita confeſſione confortet ipſum, vtendo diuerſis experimẽtis ad ſanandum ægrotum, nunc leuiãdo, & conſolando per ſpem veniæ, & gaudium æternæ vitæ: poſtea terrendo per pœnas æternas, & incendia gehennæ, oſtendendo ſicut videret expedire &c. faciat Sacerdos quoddam temperamẽtum ex miſericordia, & ſeueritate, vt pænitentia nõ ſit nimis diſſoluta, nec nimis rigida &c. *diſt. 45. c. ſunt namque.* Tutius tamen eſt ponere minorem debito, quam maiorẽ: quia melius excuſatur apud Deum propter multam miſericordiam, quam per nimiam ſeueritatem. *26. q. 7. c. Alligant.* Quia talis defectus ſuppletur in purgatorio. *diſt. 25. c. qualis. S. Th. opuſc. 65. c. 4. S. Bonau. vbi ſup. p. 4.* 25

De eodem.

SI erramus modicam pænitentiam imponentes, non ne melius eſt propter miſericordiam dare rationem, quam propter crudelitatem ſuccumbere pænitentem? *S. Chryſoſt. ſuper Matth. S. Bonau. vbi ſup. part. 3.* 26

Qua-

Qualiter imponenda pænitentia peccatorum.

27 DEbent Sacerdotes Domini,quantum ſpiritus,& prudentia ſuggeſſerit,pro qualitate criminum, & pænitentium facultate ſalutares, & conuenientes ſatisfactiones iniungere; ne, ſi forte peccatis conniueant,& indulgentius cum pænitentibus agant,leuiſſima quædam opera pro grauiſſimis delictis iniungendo, aliorum peccatorum participes efficiantur. Habeant autem præ oculis, vt ſatisfactio, quam imponunt, non ſit tantum ad nouæ vitæ cuſtodiam, & infirmitatis medicamentum, ſed etiam ad præteritorum peccatorum vindictam, & caſtigationem. Nam,claues Sacerdotum non ad ſoluendum tantum, ſed ad ligandum conceſſas, etiam antiqui patres & credunt, & docent &c. *Concil. Trident. ſeſſ. 14. c. 8. Nicephorus Cartophylax de ligandi, & ſoluendi poteſtate,ad Theodoſium monachum. S. Auguſt. de pænitent. diſt. 5. c. conſideret.*

De eodem.

28 MEnſuram temporis in agenda pænitentia ideo non ſatis aperte præfigunt canones pro vnoquoque crimine, vt de ſingulis dicant, qualiter vnumquodque emendandum ſit, ſed magis in arbitrio Sacerdotis relinquendum ſtatuunt. Quia apud Deum non tam valet menſura temporis, quam doloris; nec abſtinentia tantum ciborum,quam mortificatio vitiorum. Propter quod ipſa tempora pænitentiæ pro fide, & conuerſatione pænitentium abbreuianda, præcipiunt, & pro negligentia prolatanda. *S. Hieron. de pænit. diſt. 1. c. eod. 26. q. 7. c. Tempora c. de his vero. c. pænitentibus.*

De eodem, circa infirmos.

29 AB infirmis in periculo mortis poſitis per Presbyteros pura inquirenda eſt confeſſio peccatorum, non tamen illis imponenda quantitas pænitentiæ, ſed innoteſcenda, & cum amicorum orationibus,& eleemoſynarum ſtudijs pondus pænitentiæ ſubleuandũ, &,ſi forte migrauerint, ne obligati a communione,& conſortio veniæ fiant alieni. *Theodorus in Pænitentiali 26. q. 7. c. 1.*

De eodem, & qualiter tribuenda cõmunio pænitentibus.

NOn nulli ideo poſcunt pænitentiam, vt ſtatim ſibi communionem reddi velint. Hi non tam ſoluere ſe cupiunt, quam Sacerdotem ligare. Suam enim conſcientiam non exuunt, Sacerdotis induunt. Præceptum eſt, Nolite ſanctum dare canibus, neque miſeritis margaritas veſtras ante porcos, hoc eſt immundis ſpiritibus ſacræ communionis non impertienda conſortia. *S. Ambroſ. de pænit. diſt. 1. c. 10. S. Bonauent. in Confeſſionali de vſu clauium. partic. 3.* 30

Matth. 7.

Non eodem modo tractandi oẽs pænitentes, & quibus virtutibus ornatus debeat eſſe Confeſſor.

NOn eodem modo ab eo, qui præeſt, tractandi ſunt omnes, cum ne medici quidem ſit eadem medicamenta ægrotis omnibus propinare, neque gubernatoris eundem tenere curſum ventis reflantibus. Deinde cogitate, qualem eum eſſe deceat, qui tantæ tempeſtati, & procellis, tot fluctibus obſiſtere oporteat, nam & grauem eum eſſe decet, & non inſolentem, & formidabilem, placabilem, & imperioſum, & ſociabilem, & incorruptum, & obſeruantem, & humilem, & inuictum, & hilarem, & manſuetum, qui hæc facile certamina confecturus ſit. Itaque homo candidiſſimus, & cordatus cauere debet, ne vel ipſe aduletur alijs, vel adulari ſibi alios patiatur, vt nec arrogans ſit, nec adulator, ſed ideo quod nimium eſt in vtroque malo caueat. Itaque liber ſit, ne ad contumaciam declinet, aut ſeruilem in modum ſe abijciat. *Suidas in vita S. Chryſoſt. Vide ſup. eod. c. ſumma vigilantia. n. 17. cum ſeqq.* 31

De eodem.

SI vna omnes ægritudine mentium laborarent, ac paribus animorum morbis affecti nihil ab inuicem diſcreparẽt, aut ſuſtineri omnes neceſſe eſſet, aut argui. Nunc verò propterea portandi ſunt, alij, alij caſtigandi, quia pro qualitate peccantium modus quoque diuerſus eſt præceptorum. Et vtique ita diſſimilia ſunt peccatis adhibenda remedia, ſicut ex diſſimilibus cauſis veniunt ipſa peccata. &c. *S. Proſper de Vita contempl. l. 2. c. 1.* 32

Con-

Confeſſor ſedeat in loco manifeſto; &, dum pœnitentes purgare nititur, caueat, ne ipſe inquinetur.

33 SAcerdos, qui Angelus Domini exercituum dicitur, non tenebrarum, ſed lucis Angelum ſe oſtendat, ſedens pro confeſſionibus audiendis in loco manifeſto, & omni ſuſpicione carente, vbi videri poſſit ab omnibus, & non audiri. &c. Sollicitus etiam ſit, ne, dum confitentem foris a ſordibus purgat, ipſe ex his, quæ audit, per voluntariam delectationem interius ſordidetur. Debet enim eſſe vt nobilis manus, quæ alium lauans lauatur, mundans mundatur, non vt lixiuia vilis, quæ alia mundificans inquinatur. *S. Bonau. de vſu clauium c.1. p.1. & 2.*

De eodem.

34 ANchoram cum anchora. n.34. & Magna diligentia. *n. 33. Vt inf. p.2. c.4. S.1. de Prudentia.*

Sacerdos inſtruat plebem, vt reuerenter adoret Sacramentum, & qualiter ad infirmos deferendum.

35 SAcerdos inſtruat plebem ſuam frequenter, vt, cum in celebratione Miſſæ eleuatur hoſtia ſalutaris, ſe reuerenter inclinet, idem faciens, cum eam defert Presbyter ad infirmum. Quam in decenti habitu ſuper poſito mundo velamine ferat; & referat manifeſte, ac honorifice ante pectus cum omni reuerentia, ac timore, ſemper lumine præcedente, cum ſit candor lucis æternæ, vt ex hoc apud omnes fides, & deuotio augeatur. &c. *Honorius 3. de celebr. miſſ. c. ſane.*

Qualiter miniſtrari debeat Euchariſtiæ Sacramentum.

36 HAbeat Sacerdos orarium, ſiue ſtolam, quando communicat aliquem, &c. & debet [b] in porrectione Sacramenti Euchariſtiæ facere ſignum crucis cum ipſa hoſtia in facie recipientis, dicens, Corpus, & ſanguis Domini noſtri Ieſu Chriſti conſeruet, & cuſtodiat

diat te in vitam æternam. Cum vero porrigit Calicem dicit, In nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti, quia ibi eſt purum vinum, cum aqua, & non ſanguis. *S. Th. opuſc. 65. c. 4.*

In porrectione Sacramenti,] *Aduerte hic obiter mittendam eſſe Euchariſtiam in os accipientis, non ponendam in manibus, vt laicis olim exhibebatur: vt videre eſt apud S. Cyrillum Hieroſolym. catecheſi myſtag. 5. vbi, Accedens, ait, ad communionem non expanſis manuum volis, neque cum disiunctis digitis, ſed ſiniſtram velut ſedem quandam ſubijcias dexteræ, quæ tantum Regem ſuſceptura eſt, & concaua manu ſuſcipe corpus Chriſti, dicens*, Amen. *Idem innuit Nicephorus hiſt. Eccleſ. l. 6. c. 9. l. 12. c. 41. Id enim antiquatum eſt, vt docet* Eccleſiæ *conſuetudo recepta, & patet ex* Concil. *Antiſſiodor. c. 36. & Rothomag. can. 2. apud Burchardum l. 3. c. 76.*

Diaconus neceſsitate cogente poterit Euchariſtiam miniſtrare.

Diaconus præſente Presbytero Euchariſtiam corporis Chriſti, ſi 37
neceſſitas cogit, iuſſus eroget. *Concil. Carthagin. 4. c. 38. diſt. 93. c. præſente. Concil. Arelat. 2. can. 15.* Si autem neceſſitas euenerit, & Presbyter non fuerit præſens, Diaconus ſuſcipiat pænitentem ad ſanctam communionem; quia eſt ſacramentum neceſſitatis, ſicut baptiſmus, & pænitentia. S. *Th. opuſc. 65. c. 5. Pænitentiale Romanum diſt. 93. c. eod. S. Clemens de Conſtit. Apoſt. l. 8. c. 28. S. Cyprianus ſerm. de lapſis. Quia, ſi eſſet copia Presbyteri, non poſſet Diaconus Chriſti corpus porrigere. ex Concil. Nic. can. 14. de conſ. diſt. 2. c. peruenit ad nos. Niceph. hiſt. Eccl. l. 6. c. 6.*

Fiducialius aperienda cordis arcana Sacerdotibus, quam ipſis parentibus.

Maior tibi fiducia ſit in Sacerdote, qui te in Deo genuit, quam 38
in illis, a quibus corpore procreatus es. Audacter oſtende illi, quæ ſunt recondita. Animi arcana tamquam occulta vulnera medico retege. Ipſe, & honoris, & valetudinis tuæ rationem habebit. Filiorum decore magis mouentur parentes, quam ipſi filij: Nam vt filiorum gloria ad parentes pertinent, ſic etiam dedecus, & turpitudo. *S. Greg. Nyſſ. in eos, qui alios durius iudicant, ad fin.*

Nihil exigendum pro collatione Sacramentorum.

39 SPontanea, & ſincera voluntate porrige Sacramenta, nihil petendo, nihil expectando, nihil de promiſſo deſiderando. Sed, ſi tibi datur, iuſte recipis, iuſte poſſidere potes. *S. Auguſt. ep. 37. ad fratres Eremi.*

De eodem.

40 QVi celebrat, vel prædicat, vel baptizat, vt inde lucrum acquirat, bonis celeſtibus de facto ſe priuat. *Idem* S. A*uguſt. ibidem. de quo vide inf. p. 2. c. 6. S. fin. de decimis & p. 3. c. 8. ne ſit turpis lucri cupidus, maxime cap. diſcutiamus n. 29. & quæ ibi.*

41 Qualiter adminiſtrari debeat Sacramentum Pænitentiæ.

Vide apud S. *Bonau. tom. 2. opuſculum, quod Confeſſionale dicitur, & alia vide inf. p. 3. c. 16. Ne ſacramenta. &c.*

Habeat Sacerdos vas dignum Sacramento Euchariſtiæ conſeruando ſemperq. ſub ſera ſit ſuper altari, & ſeptimo quoque die nouiter conſecretur.

42 OMnis Presbyter habeat pyxidem, aut vas tanto Sacramento dignum, vbi corpus Domini cum diligentia recondatur ad viaticum recedentibus de ſæculo. &c. ſemperq. ſit ſuper altare obſerata propter mures, & nefarios homines. De ſeptimo in ſeptimum mutetur ſemper, ideſt a Presbytero illa ſumatur, & alia, quæ eodem die conſecrata eſt, in loco eius ſubrogetur; ne forte diutius obſeruata macida (quod abſit) fiat. *Concil. Turon. 1. vt per Iuon. p. 2. c. 19. Turon. 2. c. 2.*

De eodem.

43 NE propter incuriam Sacerdotum diuina indignatio grauius exardeſcat, diſtricte præcipiendo mandamus, quatenus a Sacerdotibus Euchariſtia in loco ſingulari, mũdo, & ſignato ſem-

per honorifice collocata deuote, ac fideliter conſeruetur. *Honorius 3. de celebr. miſſ. c. ſane.*

Sacrum chriſma, & oleum conſecratum ſemper ſit ſub ſera.

OBſeruandum, vt ſacrum chriſma, & oleum conſecratum ſemper ſub ſera ſit, ne illud, vnde Chriſto incorporamur, & vnde omnes fideles ſanctificantur, vnde Reges, & Sacerdotes inunguntur, aliquis infidelis, aut immundus rangat, aut aliquis perfidus ad Dei iudicium ſubuertendum ſubripiat. *Sacerdotale Rom. ex concil. Turon. c. 3. Innoc. 3. de cuſtod.* Euchariſtiæ *c. 1.* 44

Presbyteri celebrẽt ſaltẽ Dominicis, & feſtis, & Curati pluries, ſi neceſſe fuerit.

CVret Epiſcopus, vt Presbyteri ſaltem diebus Dominicis, & feſtis ſolemnibus (ſi autem curam habuerint animarum, tam frequenter, vt muneri ſuo ſatisfaciant) Miſſas celebrent. *Concil. Trident, ſeſſ. 23. c. 14.* 45

Sacerdos ſine impedimento non ſacrificans quot bonis Eccleſiam, ſe, & alios priuet. 46

vide ſup. c. 3. §. 1. de ſacrificij oblatione, cap. cum Sacerdos eſt abſque mortali peccato, num. 32.

DE

DE HORIS CANONICIS, ET CANTV ECCLESIASTICO: DE DOMINICAE DIEI ET ALIORVM FESTORVM, ET FERIARVM OBSERVATIONE, ET ORIGINE.

CAP. VI.

De Horis Canonicis, & Cãtu Eccleſiaſtico. Cap. 6. §. 1.

SVMMARIVM.

SEPTEM horæ Canonicæ tam diurnæ, quam nocturnæ. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 9. 12. 16.
Earum vſus, & ſignificatio. 18.
Preces a Domino ſumpſerunt originem. 14.
Antiquus orandi mos Chriſtianorum. 15.
Horarum interualla, & varietas vtilis, & neceſſaria. 7.
Quali habitu in Chorum intrandum. 19.
Et ibi qualiter officium recitandum. 20. 21.
Proceſſionum origo. 23.
Melius in Eccleſia cum fratribus oratur, quam priuate domi. 24
De horis priuate dicendis. 25. 26. 27. 28.
Ne dicantur deambulando. 26.
Ne ſimul omnes. 39.

Ne tantum ore, ſed corde. 29.30.31.32.33.
Sacerdotes ſemper, & ſine intermiſſione orare debent, & qualiter id intelligendum, & plorare, & pro populo contra dæmones intercedere tenentur. 10.34.36.37.
Et eſſe Deo grati. 36.38.39.
Cantus Eccleſiaſtici, & varia inſtrumenta muſica. 7.8.11.13.
Eius origo. 40.
Effectus, & laus. 42.43.
Et antiquitas. 44.
Et auctores. 45.
Alterna Pſalmorum decantatio vnde. 40.
Synaxis quid. 16.

CAP.

Cap. 6. §. 1.

1 VEſpere, & mane, & meridie narrabo, & annuntiabo: & exaudiet vocem meam. *Pſal. 54.*
2 In matutinis meditabor in te. *Pſal. 62.*
3 Mane oratio præueniet te. *Pſal. 87.*
4 Media nocte ſurgebam ad confitendum tibi. *Pſal. 118.*
5 Septies in die laudem dixi tibi. *Ibidem.*
6 Eleuatio manuum mearum ſacrificium veſpertinum. *Pſal. 140.*
7 Cantate Domino canticum nouum: cantate Domino omnis terra. *Pſal. 149.*
8 Laudate dominum in ſono tubæ, laudate eũ in pſalterio, & cithara &c. *Pſal. 150.*
9 Feneſtris apertis in cenaculo ſuo Daniel contra Ieruſalem tribus temporibus in die flectebat genua ſua, & adorabat, confitebaturque coram Deo ſuo, ſicut & ante facere conſueuerat. *Dan. 6. Sacramento ſcilicet Trinitatis, quæ in nouiſſimis temporibus manifeſtari habebat. S. Cypr. de oratione* Dominica, *ad finem.*
10 Inter veſtibulum, & altare plorabunt Sacerdotes: & dicent. &c. *Ioel. 2.*
11 Et hymno dicto, exierunt in Montem oliueti. *Matth. 26.*
12 De Hora diei tertia *Act. 2.* de nona *Act. 3.*
13 Verbum Chriſti habitet in vobis abundanter, in omni ſapientia docentes, & commonentes vos metipſos, pſalmis, hymnis, & canticis ſpiritualibus, in gratia cantantes in cordibus veſtris Deo. *Coloſſ. 3.*

Preces Eccleſiaſticæ vnde ſumpſerint originem.

14 PRecibus Deum deprecari Chriſtus nobis & compoſuit, & conſtituit. Cum ergo quærerent Apoſtoli Domino ſupplicare, & neſcirent quomodo deprecarentur, dixerunt Chriſto, Domine doce nos orare, ideſt compone nobis preces. *Luc. 11.* Statim Dominus de libro iuris cæleſtis docuit, quomodo orarent, & quomodo a Domino impetrarent. Ex hoc perducta eſt conſuetudo Eccleſiæ dominum precibus expoſcere contra ægritudines animæ, & vti precibus inſtar earum, quas conſtituit Chriſtus, quaſq. primum Græci cœperunt componere, quibus Domino ſupplicaretur. *S. Iſid. de off. l. 1. c. 9.*

V 2 Anti-

Antiquus orandi mos Chriſtianorum.

QVotidie bis precari ſolent Chriſtiani, mane, & ſub veſperam; 15
oriente Sole, petentes diem vere felicem, vtq. mentes eorum cæleſti repleantur lumine: occidente vero, vt anima exonerata ſenſibus in totum, moleq. rerum ſenſibilium veritatem veſtiget in conſiſtorio domeſtico. *Philo Iudæus l. de vita contemplatiua. Tertul. in Apologet. c. 2. ex Plinio l. 10. ep. 79.*

De Horis diurnis.

ORiens Sol videat librum in manibus tuis. Poſt tertiam [a] ſyna- 16
xes conficies. Sexta hora abſolues deprecationes tuas, cum pſalmis, ploratu, & ſupplicationibus. Nona hora ſurſum in hymnis, & glorificationibus eris. S. *Athanaſius de virginitate.*

[a] Synaxes) *erat conuentus celebris, vel congregatio, in qua Sacerdotes, vel monachi ad orandum, vel ad ſacroſancta myſteria celebranda, vel ad audiendam ſacrã aliquam exhortationem conueniebant. Ea vox a Latinis varie vſurpatur, Collecta, Conuentus, Congregatio, Conuenticulum, Celebritas, Solemnitas, vt videas paſſim apud Caſsianum, maxime l. 2. c. 10. Sunt etiam Synaxes communiones, fieri ordinatæ ab Apoſtolis quarta, & pro ſabbato, & dominica, teſte S.* Epiphanio *l. 3. contra hereſes tom. 2. hereſi 80. ad fin.*

Horarum interualla, & varietas neceſſaria.

VTilis, meo quidem iudicio, hæc in orationibus, & Pſalmorum 17
decantationibus, quæ certis temporibus fiunt, diuerſitas eſt, atque varietas, ob eam cauſam, quod in perpetua ſimilitudine, & æqualitate rerum, animo neſcio quomodo torpedo quædam oboritur, atque tædium, eaq. re aliud agens ad futiles, & vagas cogitationes aberrat. In viciſſitudine autem, atque varietate, cum pſalmodiæ, tum ſingularum horarum orationis, & ſtudium ipſum renouatur, & attentio inſtauratur. *S. Baſilius in regul. fuſioribus, interrogat. 37.*

De ſacrarum Horarum vſu, & ſignificatione.

18 PReces veſtras facite diluculo, tertia hora, ſexta, nona, veſpere, & in galli cantu. Diluculo, gratias agentes, quoniam illuminauit nos Dominus expulſa nocte, & inducto die. Tertia, quoniam illa hora Dominus ſententiam Pilati accepit. Sexta, quoniam tunc crucifixus eſt. Nona, quoniam omnia commota ſunt crucifixo Domino perhorrentia impiorum audaciam, & non ferentia ignominiam Domini. Veſpere, gratias agentes, quod dedit nobis noctem diurnorum laborum requietem. In galli cantu, quoniam illo tẽpore nuntiatur aduẽtus diei ad exercenda opera lucis. *S. Clemens de Conſtit. Apoſtol. l. 8. c. 34. Vide S. Baſilium in reg. fuſior. interrog. 36. & ſerm. 1. de inſtit. monachorum. S. Athanaſ. l. de virginitate, vel de meditatione. S. Hieron. epiſt. 7. 8. 22. 27. 48. & in c. 6. Daniel. S. Chryſoſt. hom. 59. ad populum Antioch. Caſſian. l. 2. c. 2. & lib. 3. c. 3. S. Antonin. p. 3. tt. 13. cap. 4. Concil. Aquisgran. ſub Ludouico Pio, cap. 126. cum ſeqq. Plin. lib. 10. ep. 79. ad Traianum.*

Quali habitu in Chorum intrandum.

19 HOras canonicas dicturi, cum tunica talari, ac ſuperpelliceis mundis, vltra medias tibias longis, iuxta temporum, ac regionum diuerſitatem, Eccleſias ingrediantur *Concil. Baſil. ſeſſ. 21.*

Horæ canonicæ, & Officium diuinum qualiter in choro recitandum.

20 CLericos, quibus Diuini Officij celebrandi cura incumbit, ſedulo commonendos, & per Prælatos digna mandamus animaduerſione compellendos, vt non vocis tantum modulatione, ſed deuotione cordis debitum ſuæ ſeruitutis penſum abſoluant, & ad diuina officia peragenda corpore pariter, & mente ſe componant, quo ſimul & Deo gratum cultum exhibere, & populo conſideranti deuotionem augere valeant. Nemo in Choro alijs pſallentibus ſeorſum legere aliquid, aut ſuas horas canonicas orare, aut fabulari, aut alijs le-

uitatibus

uitatibus intendere permittatur; negligentes vero legere horas canonicas, ſi deprehenſi fuerint per Prælatos ſubſtractione portionis fructuum, in eleemoſynas pauperum, aut alios pios vſus conuertendæ, puniantur. *Concil. Mogunt. c. 53.*

De eodem, ac de pauſa in medio verſiculi Pſalmorum.

STatuit ſancta Synodus, vt in cunctis cathedralibus, & collegiatis Eccleſijs, horis debitis, ſignis congrua pulſatione præmiſſis, laudes diuinæ per ſingulas horas non curſim, aut feſtinanter, ſed tractim, & cum pauſa decenti, præſertim in medio verſiculi Pſalmorum, debitam faciendo inter ſolemne, ac feriale officium differentiam, reuerenter ab omnibus perſoluantur. &c. *Concil. Hildeſem. c. 36. Concil. Baſil. ſeſſ. 21. c. 3.* 21

De origine proceſsionum per Eccleſias, vel extra.

PRoceſſiones in Dominico die primus inſtituit S. Agapitus Papa. *vt refert Martinus Polonus in Supputationibus anni 537. ſed multo ante tēporà S. Agapiti conſtat fideles conſueuiſſe procedētes publico conuentu fundere ad Deum preces, vt conſtat ex Tertulliano, ad uxorem l. 2. c. 4. ex S. Hieron. ep. 7. 12. 22. S. Baſilio ep. 63. Concil. Laodic. c. 17. Vide etiam Rupertum l. 7. de diuinis off. c. 21.* 22

De origine Litaniarum, ſeu Rogationum.

ROgationes, ſeu Litanias ante Aſcenſionem Domini placuit celebrari, ita, vt præmiſſum triduanum ieiunium in Dominicæ Aſcenſionis ſolemnitate ſoluatur. Per quod triduum ſerui, & ancillæ ab opere relaxentur. Quo triduo omnes abſtineant, & Quadrageſimalibus cibis vtantur. *Concil. Aurelian. de conſ. diſt. 3. c. eod. Mogunt. c. 32. 33.* 23

Vetuſtiſſimam Eccleſiæ conſuetudinem eſſe, Litanias peragere, certiſſimum eſt, ut patet ex S. Baſilio ep. 63. ad Neocæſarienſes, & ex S. Auguſtini ſerm. 173. de tempore in uigil. Aſcenſionis. ſed, a quo primum fuerint inſtitutę,

ſtitutæ, non ſatis liquet. Licet enim uulgo credatur, S. Gregor. illarum fuiſſe auctorem, id tamen verum non eſt. neque enim ipſe primus illas inuenit, ſed ad S. Petri Baſilicam eas, quas Maiores *vocamus, indixit feſto die. S.* Marci *Euangeliſtæ, vt videre eſt in Conſtitutione eius, data 4. Kal. Septembris l. 11. c. 2. Quem etiam, vrgente aliqua neceſsitate, non tantum Romæ, ſed alijs etiam in locis, non tantum ſemel in anno, ſed quater, & quinquies illas celebrari præcepiſſe, conſtat ex ep. 76. l. 7. indictione 2. ad Caſtorium; ex ep. 45. l. 9. & alibi ſæpe. Litanias vero, quas* Minores *uocamus, triduo ante diem Aſcenſionis inſtituit primus* S. Mamertus *Epiſcopus Viennenſis, ut refert Burchardus l. 13. c. 7. Quarum uidelicet* Minorum *inſtitutio antiquior eſt, utpote quæ tempore* S. *Simplicij Papæ, & Zenonis Imperatoris fuerint inuentæ, centum circiter, & uiginti annos ante tempora S. Gregorij Magni, & Mauritij Imperatoris, ubi Maiores inſtitutæ fuerunt.*

Melius oratur in Eccleſia cum fratribus, quam domi priuate.

24 DOmi quidem orari poteſt. &c. *Vt ſupra, cap. 4. de templis. §. 1. num. 21.*

De ſeptem Horis canonicis priuate dicendis.

25 PResbyter, mane matutinali officio expleto, penſum ſeruitutis ſuæ, videlicet, Primam, Tertiam, Sextam, Nonam, Veſperãq. perſoluat, ita tamen, vt horis competentibus iuxta poſſibilitatẽ, aut a ſe, aut a ſcholaribus, publice compleantur. &c. Propheta dicente, Septies in die laudem dixi tibi. Quia ſeptenarius numerus a nobis impletur, ſi Matutinali, Primæ, Tertiæ, Sextæ, Nonæ, Veſperæ, & Completorij tempore noſtræ ſeruitutis officia perſoluamus. Nam de nocturnis vigilijs idem Propheta ait, Media nocte ſurgebam ad confitendum tibi. Ergo his tẽporibus laudes Creatori noſtro ſuper iudicia ſuæ iuſtitiæ referamus. *Concil. Agath. al. Nannet. cap. 60. ſecundum Burchard. lib. 2. cap. 104. de celebr. Miſſ. cap. 1. Tertull. l. 2. ad uxorem. S. Iuſtinus martyr apol. 2. pro Chriſtianis. Clemens.* Alex. *l. Stromatum contra Hæreticorum væſaniam. Concil. Laodic. c. 18. Hildeſem. c. 38.* *Pſal. 118.*

Ne dicantur Horæ deambulando.

NEqua occaſione in diuerſa rapti deſint officio ſuo clerici, diſtrictius prohibemus, ne deambulando horas dicant, ſed in locum aliquem orationi aptum tantiſper concedant, vt mentis euagatio, quæ ex tumultuaria deambulatione naſci ſolet, fructum orationis intercipiat. *Concil.* T*reuer.c.de horis canonicis.* 26

Horæ canonicæ qualiter dicendæ.

ADmonet Sancta Synodus, Sacerdotes, ſi orationes ſuas Deo acceptas fore cupiunt, vt non in gutture, vel inter dentes, ſeu deglutiendo, aut syncopando dictiones, nec colloquia, vel riſus intermiſcendo, ſiue ſoli,ſiue aſſociati, diuinum,nocturnumque officium reuerenter, verbisq. diſtinctis peragant, ac tali in loco, vnde a deuotione non retrahantur, ad quam ſe diſponere, ac præparare de- 27
Eccl.18. bent, iuxta id., quod ſcriptum eſt, Ante orationem præpara animam tuam, ne ſis quaſi qui tentat Deum. *Concil. Hildeſem.c.*38. *Aquiſgran.* *c.*131.132.*Innoc.* 3.*in* C*onc.gen.de celebr.*M*iſſ.c.dolentes.*

De eodem.

MOneo vos, dilectiſſimi, pure, ac ſtrenue diuinis intereſſe laudibus. Strenue quidem, vt ſicut reuerenter, ita & alacriter Domino aſſiſtatis, non pigri, non ſomnolenti, non oſcitantes, non parcentes vocibus, non præcidentes verba dimidia, non integra tranſilientes, non fractis, aut remiſſis vocibus muliebre quiddam balba de nare ſonantes, ſed virili, vt dignum eſt, ſonitu, & affectu voces Sancti Spiritus depromentes. *S. Bonau.l.* 4. P*haretræ c.* 21. *ex S. Bernardo.* 28

Non verbis tantum, ſed corde orandum.

NOn mediocriter errant, qui bono magno præferunt mediocre bonum. non ne rationabilis homo dignitatem amittit, qui vel ieiunium caritati, aut vigilias præfert ſenſus integritati, vt propter abſtinentiam immoderatam, atque indiſcretã Pſalmorum, vel officiorum decantationem, aut amentiæ, aut triſtitiæ notam incurrat? Numquid multitudine verborum flecti Deus, vt homo, poteſt? Non 29
enim

enim verbis tantum, ſed corde orandus eſt Deus. Melior eſt quinque Pſalmorum decantatio cum cordis puritate, & ſerenitate & ſpiritali hilaritate, quam totius Pſalterij modulatio cum anxietate cordis, & triſtitia &c. *S. Hieron. de cons. diſt. 5. c. eod.*

De eodem.

30 ORandi pertinacia ita demum meretur eſſe fructifera, ſi, quod ore precamur, hoc etiam mente meditemur, neque alio clamor labiorum, quam cogitationum ſcindatur intuitus &c. Ore quidem orantes, ſed mente foris vagantes, omni ſe orationis fructu priuant, putantes a Deo precem exaudiri, quam nec ipſi, qui fundunt, audiunt. *Ven. Beda ſuper Matth. c. 15. S. Baſilius hom. in martyrem Iulittã quæ eſt. 5. inter varias.*

De eodem.

31 IMmolantes hoſtiam laudis, iungamus ſenſum verbis, affectum ſenſui, exultationem affectui, grauitatem exultationi, humilitatem grauitati, libertatem humilitati, quo liberis purgatæ mentis paſſibus procedamus, & excedamus per inuſitatas quaſdam affectiones ſpirituales lætitiam in iubileis amœnitatibus, in lumine Dei, in ſuauitate, in Spiritu ſancto. *S. Bern. ſup. Cant. ſerm. 1.*

De eodem.

32 NIhil aliud, dum pſallitis, quam quod pſallitis, cogitetis. Nec ſolas dico vitandas cogitationes vanas, & otioſas: vitandæ ſunt & illæ dumtaxat illa hora, & illo loco, quas officiales fratres pro communi neceſſitate, quaſi neceſſario, frequenter admittere compelluntur. S. *Bonau. in Pharetra l. 4. c. 31. ex eodem S. Bern. ſup. Cant.*

De eodem.

33 QVando ſtamus ad orationem, fratres dilectiſſimi, inuigilare, & incumbere ad preces toto corde debemus. Cogitatio carnalis hominis, & ſæcularis abſcedat, nec quidquam tunc animus aliud, quam id ſolum cogitet, quod precatur. Ideo & Sacerdos ante orationem præfatione præmiſſa parat fratrum mentes, dicendo, Surſum corda, & dum reſpondet plebs, Habemus ad Dominum, ad-

moneatur, ſe nihil aliud, quam Dominum, cogitare debere. Claudatur contra aduerſarium pectus, & ſoli Deo pateat, nec ad ſe hoſtem Dei tempore orationis venire patiatur. *S.Cypr.ſerm.6.de orat.Dominic. de conſ. diſt.1.c.eod.Videinf.p.2.c.8.§.5. ſilentio cap.Fidelium n.18. & cap. clamor n.19.*

Semper, & ſine intermiſsione orat, qui orandi tempora non intermittit, & Canonicas horas obſeruat.

Luc.18. *1.Theſſ.5.* Dicebat Ieſus, quoniam oportet ſemper orare, & non deficere, & Apoſtolus, Sine intermiſſione orate. Quis autem poteſt ita ſemper orare, & ſine intermiſſione precibus inſiſtere, vt nec alimenta ſumendi, aut dormiendi tempus habeat? Aut ergo dicendum eſt, cum ſemper orare, & non deficere, qui Canonicis horis quotidie iuxta ritum Eccleſiaſticæ traditionis pſalmodijs, precibusq. conſuetis Dominum laudare, & rogare non deſiſtit, & hoc eſſe, quod Pſalmiſta dicebat, Benedicam Dominum in omni tempore, ſemper laus eius in ore *Pſal.33.* meo. Aut certe omnia, quæ iuſtus ſecundum Deum gerit, & dicit, orationem eſſe reputanda &c. *Ven.Beda, in c.18. Luca. Ita* S.*Auguſt.l.6. de Hæreſibus, hæreſi 57.*S.*Anſelmus in c.5.ep.1.ad Theſſalon.S.Thom.2.2. q.83.art.14.ad 4. Vide inf.c.7.§.1. de orationis puritate. c. ſiue comeditis, n.35.cum ſeqq.* 34

De punitione cuiuſdam Epiſcopi Colonienſis, quod omnes horas ſimul recitaret.

Clericus Colonienſis Eccleſiæ vadum fluminis tranſibat, & ecce 35 beatus Seuerinus, eiuſdem Eccleſiæ nuper Epiſcopus, equi eius habenas apprehendit, cumq. ille in ſtuporem verſus, & grauiter admiratus, cur illic tam clarus, & tam celebris famæ vir moraretur, inquireret, Da mihi, ait, manum tuam, & quæ circa me ſunt non auditu, ſed tactu diſce. Cumq. datam manum fluctibus impreſſiſſet, tantus eã ardor abſorbuit, vt vndique carnes eius diſſolutæ diſfluerẽt, & oſſa nuda vix hærentibus articulis remanerẽt. Ad quem clericus, cum nomen, inquit, tuum in tanta benedictione ſit apud nos, & fama tua conſonis

totius

totius Eccleſiæ præconijs celebretur, cur te peſtilens hæc vorago diſtringit, tantoq. incendio cruciaris? Ad quem Sanctus Epiſcopus, Nil aliud, ait, in me manſit vltione plectendum, præter hoc tantum, quia, dum in aula Regia conſtitutus, imperialibus me conſilijs vehementer implicui, canonicæ Synaxis officia per diſtincta horarum ſpatia non perſolui. Mane quippe ſimul omnia coaceruans tota die negotijs ingruentibus ſecura libertate vacabam. Ob hanc itaque negligentiam horarum ardoris huius fero ſupplicium.&c. *Cardinalis Petrus Damianus ep.13. ad Deſiderium Abbatem, de quibuſdam miraculis.*

Sacerdos orare tenetur pro populo, & pro ſuperandis hoſtibus inuiſibilibus.

36 IPſi Sacerdotes pro populo interpellant, & peccata populi comedunt, quia ſuis precibus ea delent, atque conſumunt. Qui quanto digniores fuerint, tanto facilius in neceſſitatibus, pro quibus clamant, exaudiuntur. *Alex.1.q.1.c.eod. & c. ſacroſancta.* Oret Sacerdos Eccleſiæ indeſinenter, vt vincat populus, qui ſub ipſo eſt hoſtes inuiſibiles Amalechitas, qui ſunt dæmones, impugnantes eos, qui pie volunt viuere in Chriſto S.*Hieron.diſt.36.c.ſiquis. Vide inf.p.2.c.1.* §.1. *de ſanctitate, cap.* Sacerdotibus, *n.10.*

Sacerdotes præſunt orationibus Eccleſiæ, vt populi preces cum ſuis in cælum euehant.

37 PRæſunt Sacerdotes orationibus noſtris ob eam rem, vt populi orationes, quæ infirmiores per ſe ſunt, validiores illas complexæ, ſimul in cælum euehantur. *S. Chryſoſt. de incomprehenſibili Dei natura, & ad populum Antioch.hom.79. de oratione.*

Gratus debet eſſe Deo Sacerdos, qui orat pro populo, & qui ſolitus ſit impetrare quod poſtulat.

SOllicite formidandum eſt, ne, qui placare poſſe iram Dei credi- 38
tur, hanc ipſe ex proprio reatu mercatur. Cuncti enim liquido nouimus, quia, cum is, qui diſplicet, ad intercedendum mittitur, irati animus ad deteriora prouocatur. &c. *S. Gregor. in Paſtor. p. 1. c. 11. diſt. 94. c. 1. 3. q. 7. c. in grauibus*. Et ſit talis, qui orationis vſu, & experimento iam didicit, quod obtinere a Domino, quæ popoſcerit, poſſit. *Idem S. Gregor. ibid. c. 10.*

Emendatiorem eſſe cõuenit populo, quem 39
neceſſe eſt orare pro populo.

Hormiſda Papa diſt. 61. c. non negamus. Vide inſ. p. 2. c. 1. S. i. de ſanctitate cap. cum quis. n. 13.

De origine Cantus Eccleſiaſtici, & quare introductus.

PSallere vſum eſſe primum poſt Moyſen David prophetam in 40
magno myſterio, prodit Eccleſia. Hic enim a pueritia in hoc munus a Deo ſpecialiter electus, & cantorum princeps, Pſalmorumq. theſaurus eſſe promeruit. Cuius Pſalterium idcirco cum melodia cantilenarum ſuauium ab Eccleſia frequentatur, quo facilius animi ad compunctionem flectatur. [b] Primitiua autem Eccleſia ita pſallebat, vt modico flexu vocis faceret pſallentem reſonari ita, vt pronuntianti vicinior eſſet, quam pſallenti. Propter carnales autem in Eccleſia, non propter ſpirituales, conſuetudo eſt inſtituta canendi, vt qui a verbis non compunguntur, ſuauitate modulaminis moueantur. &c. *S. Iſid. l. 1. de off. c. 5.*

[b] Primitiua) *Hoc, quod Iſidorus dicit de primitiua Eccleſia, S. Auguſt. l. 10. Confeſſionum c. 33. dat Sancto Athanaſio.*

A quibus ſumpſit initium alterna pſalmorum decantatio.

41 MIrabilis illa ſocietas, ideſt Flauianus, & Diodorus Sacerdotali miniſterio nondum potiti, populis tamen admodum placentes, noctibus, ac diebus cunctos ad pietatis zelum armabant. Iſti namque primi in duas partes choros pſallentium diuidentes, ex ſucceſſione Dauidicam melodiam cantare docuerunt. Et hoc in Antiochia primitus fieri cœpit, & diſperſum ad terminos totius orbis vſque peruenit. *Theodoretus l.* 5. *Tripert. c.* 32.

De effectu, & laude Cantus.

42 ALiquando amplius mihi videor honoris eis tribuere, quã decet, dum ipſis ſanctis dictis religioſius, & ardentius ſentio moueri animos noſtros in flammam pietatis cum ita cantantur, & omnes affectus ſpiritus noſtri pro ſuaui diuerſitate habere proprios modos in voce, atque cantu, quorum neſcio qua occulta familiaritate excitantur &c. Et magis adducor, cantandi conſuetudinem approbare in Eccleſia, vt per oblectamenta aurium infirmior animus in affectum pietatis aſſurgat. S. *Auguſt. l.* 10. *Confeſſ. c.* 33. *& ep.* 119. *de ritibus Eccleſiæ c.* 18.

De eodem.

43 QVantum fleui in hymnis, & canticis tuis, ſuauis ſonitus Eccleſiæ tuæ vocibus acriter commotus? Nam voces illæ influebant auribus meis, & eliquebatur veritas tua in cor meum, & ex ea æſtuabat inde affectus pietatis, & currebant lacrymæ, & bene mihi erat cum eis. *Idem S. Auguſt. l.* 9. *Confeſſ. c.* 6.

De antiquitate Cantus Chriſtianorum.

SOliti ſunt Chriſtiani ſtatuto die ante lucem conuenire, carmenq. 44
Chriſto dicere ſecum inuicem, ſeq. ſacramento non in ſcelus aliquod obſtringere; ſed ne furta, ne latrocinia, ne adulteria committerent, ne fidem fallerent, ne depoſitum appellati abnegarent. &c. *Plinius iunior. l. 10. epiſtolarum ad Traianum ep. 79. Vide* S. Dionyſ. *de Eccleſ. hierarch. c. 2.* Tertull. *in* Apologetico *cap. 30.* S. *Baſilium ad clericos Neocaſarienſes. S. Gregor. Nazianz. in oratione* Synodali. *Ven.* Bedam *hom. infra octauas Epiphanię.* S. *Iſidorum Etymolog. c. 34.* Caſsianum *l. 2. c.* 10. 12. *Philonem Iudaeum de Vita theorica ſupplicum. Euſeb. l. 2.* Eccleſ. hiſt. c. *17. S. Thom. 2. 2. q. 91. art. 2.*

De auctoribus Cantus Eccleſiaſtici.

CAntus Eccleſiaſtici fuerunt auctores varij. Præcipuus fuit San- 45
ctus Gregorius, *vt refert Vualafrid. Strabo de rebus* Eccleſiaſt. *c. 22. Et Berno* Augienſis *Abbas de quibuſdam rebus ad* Miſſæ *officium pertinentibus cap.* 1. Hunc Cantum poſtea ad meliorem concentum reduxit S. Leo Papa Secundus, Muſicis valde eruditus. Antiphonas primi Græci compoſuerunt, *auctore S. Iſidoro de off. lib. 1. cap.* 7. Hos imitatus S. Ambroſius, Latinos excogitauit hymnos, *ut refert* Euſebius *hiſt.* Eccleſ. *lib.* 1. *cap. 18.* Tripert. *lib. 5. cap. 32.* Quibus S. Hilarius plures addidit, Prudentius etiam, & Sedulius. Reſponſoria ab Italis reperta ſunt, ſic dicta, quod, vno canente, Chorus conſonando reſpondebat. S. *Iſidorus ubi ſup. cap.* 8, *Caſsianus l. 2. cap. 20.* Organi conſonantiam in Eccleſia ordinauit, & Eccleſiaſticam regulam compoſuit Vitalianus Papa, maximus diuini cultus obſeruator.

Cuius

Cuius inſtru menti melodia qualiter ſit temperanda, *extat* Decretum *Concilij Colonienſis, de officio & uita Clericorum, cap.* 15. vbi Organorum, inquit, melodia in templis ſic adhibebitur, ne laſciuiam magis, quam deuotionem, excitet, ne ve, præter hymnos diuinos, cantica ſpiritualia, quidquam reſonet, ac repræſentet.

DE DOMINICAE DIEI, ET ALIORVM FESTORVM, ET FERIARVM OBSERVATIONE, ET ORIGINE.

CAP. VI. §. II.

SVMMARIVM.

DIEBVS feſtis nihil operis faciendum, ſed feriandum, & iubilandum, & quare 1. 2. 3. 4.
Quibus ſtudijs vacandum in eis. 9.
A quibus abſtinendum 10.
Chriſtianorum feſta ab ipſis Apoſtolis, vel a plenarijs Concilijs inſtituta 4. Et quare 56.
De Dominicæ diei, & aliarum feſtiuitatum obſeruantia 7.
Apoſtolorum, & Martyrum feſtiuitates celebrandæ, & quare, & qualiter. 8.
Feriarum cultus, & origo 11.

Cap. 6. §. 2.

1 MEMENTO, vt diem Sabbati ſanctifices. Sex diebus operaberis, & facies omnia opera tua. Septimo autem die Sabbatum Domini Dei tui eſt. Non facies omne opus in eo tu, & filius tuus, & filia tua, ſeruus tuus, & ancilla tua, iumentum tuum, & aduena, qui eſt intra portas tuas. *Exod. 20. 31. Leu. 23. Deut. 5.*

2 Dies ſanctificatus eſt Domino Deo noſtro, nolite lugere, & nolite flere. &c. *2. Eſd. 8.*

3 Vacate, & videte quoniam ego ſum Deus. *Pſal. 45.*

Feſta Chriſtianorum ab Apoſtolis inſtituta, vel a plenarijs Concilijs.

4 ILla, quæ non ſcripta, ſed tradita cuſtodimus, quæ quidem toto terrarum orbe obſeruantur, datur intelligi, vel ab ipſis Apoſtolis, vel a plenarijs Concilijs (quorum eſt in Eccleſia ſaluberrima auctoritas) commendata, atque ſtatuta retineri. ſicuti quod Domini paſſio, & reſurrectio, & aſcenſio in cælum, & aduentus de cælo Spiritus ſancti anniuerſaria ſolemnitate celebrantur. Et, ſi quid aliud tale occurrerit, quod ſeruatur ab vniuerſa, quacunque ſe diffundit, Eccleſia. *S. Auguſtinus ep. 118. Quod etiam colligitur ex S. Ignatio ep. ad Philippenſes, ibi, Dies feſtos nolite inhonorare.*

Dies feſti cur inſtituti.

5 DEo dona eius in nobis, nosq. ipſos vouemus, & reddimus: ei beneficiorũ eius ſolemnitatibus feſtis, & diebus ſtatutis dicamus, ſacramusq. memoriam; ne volumine temporum ingrata ſubrepat obliuio: ei ſacrificamus hoſtiam humilitatis, & laudis in ara cordis, igne feruidæ caritatis. *Idem S. Aug. de Ciu. Dei l. 10. c. 4.*

De eodem.

6 OMnes feſtiuitates pro varietate regionum, diuerſaq. in honorem Martyrum tempora ideo a viris prudentibus inſtituta ſunt, ne forte rara congregatio populi fidem minueret in Chriſto. Propterea ergo dies aliqui conſtituti ſunt, vt in vnum omnes

pariter

pariter conuenirent, vt e conſpectu mutuo & fides creſcat, & lætitia maior oriatur. S. *Iſidorus de Eccleſ. off. l. 1. c. 35.* S. *Hieron. in c. 4. ep. ad Galatas. Rabanus de inſtitut. clericorum l. 2. c. 45.*

Dominicis diebus feriandum, & quare.

Dominico die a labore terreno ceſſandum eſt, atque omni modo orationibus inſiſtendum, vt, ſi quid negligentiæ per ſex dies agitur, per diem ſeptimum, qui eſt reſurrectionis Dominicæ, precibus expietur. *S. Greg. l. 11. ep. 3. ad ciues Romanos. Concil. Moguntinum ſub Carolo can. 36. 37. S. Bonau. in Pharet. l. 2. c. 45. S. Clemens de Conſtitut. Apoſt. l. 5. c. 19. l. 7. c. 31. 37.* De obſeruantia huius diei Dominicæ, & aliarum feſtiuitatum per annum *vide Concil. Matiſcon. 1. c. 1. & 2. c. 1. 4. Agath. can. 21. 47. Cabilon. c. 18.* Trib. *c. 35. Brachar. 1. c. 4. S. Fabian. Papam ep. fin. Burchardum l. 2. c. 81. cum ſeq. Photium in Nomocanone tt. 7. c. 4. Gregorium 9. de ferijs, c. conqueſtus, de conſecr. diſt. 3. c. 1. S. Leonem ep. 79.* 7

Apoſtolorum, & Martyrum feſtiuitates celebrandæ, & quare, & qualiter.

Feſtiuitates Apoſtolorum, ſeu in honorem Martyrum ſolemnitates antiqui Patres in venerationis myſterio celebrari ſanxerunt, vel ad excitandam imitationem, vel vt meritis eorum conſociemur, atque orationibus adiuuemur; ita tamen, vt nulli Martyrum, ſed ipſi Deo Martyrum offeramus, quamuis in memorijs Martyrum conſtituamus altaria. &c. *S. Iſid. de Eccleſ. off. l. 1. c. 34. S. Auguſt. l. 2. contra Manichæum c. 21. l. 8. de Ciu. Dei c. 27. Rabanus de inſtit. cler. c. 43. Felix Papa ep. 2. ad Epiſcopos Galliæ.* 8

Quibus ſtudijs vacandum diebus feſtis.

Obſeruemus diem Dominicam, fratres, & ſanctificemus illam, ſicut antiquis præceptum eſt de ſabbato, dicente legislatore, 9
Exod. 20. A veſpera vſque ad veſperam celebrabitis ſabbata veſtra. Vi-
Leu. 23. deamus, ne otium noſtrum vanum ſit, ſed a veſpera diei ſabbati vſque ad veſperam Diei Dominicæ, ſequeſtrati a rurali opere, & ab omni nego-

negotio ſoli diuino cultui vacemus. Sic quoque ſanctificamus rite Sabbatum Domini, dicente Domino, Omne opus non facietis in eo. Veniat ergo cuicũque poſſibile ſit ad veſpertinam, atque nocturnã celebrationem, & oret ibi in conuentu Eccleſiæ pro peccatis ſuis Deum. Qui vero hoc non poſſit, ſaltem in domo ſua oret, & non negligat Deo ſoluere votum, ac reddere penſum ſeruitutis. In die vero nullus ſe a ſacra Miſſarum celebratione ſeparet, neque otioſus quis domi remaneat ceteris ad Eccleſiam pergentibus, neque in venatione ſe occupet, & diabolico mancipetur officio, circumuagando campos, & ſiluas, clamorem, & cachinnum ore exaltans, non gemitum, nec orationis verba ex intimo pectore ad Deum proferens. *S. Auguſt. ſerm. 251. de tempore.*

A quibus rebus abſtinendum diebus feſtis.

10 STatuimus, ſecundum quod in lege Dominus mandauit, vt opera ſeruilia diebus Dominicis non agantur, vt nec viri ruralia exerceant, nec in vinea colenda, nec in campis arando, vel metendo, vel fenum ſecando, vel ſepem ponendo, vel in ſiluis ſtirpando, vel arbores cædere, vel in petris laborare, nec ad placita conueniant, nec mercatus fiat, nec venationes exerceantur. *Concil. apud S. Medardum. c. 5. ſecundum Iuon. p. 4 c. 17. & Burchard. l. 2. c. 82. licet ibi non reperiatur. Vide Concil. Pariſ. l. 1. c. 50.*

De Feriarum cultu, & origine.

11 FErias habere Clerum primus Papa Siluester docuit, cui Deo ſoli vacanti numquam militiam, vel negotiationem liceat exercere mundanam, dicente Pſalmographo, Vacate, & videte, quoniam *Pſal. 45.* ego ſum Deus: itemq. Apoſtolo, Nemo militans Deo implicat ſe ne- *2. Tim. 2.* gotijs ſæcularibus. Et primum quidem diem, qua & lux in principio facta eſt, & Chriſti eſt reſurrectio celebrata, Dominicum nuncupauit. Quod illi nomen iam primis Eccleſiæ temporibus fuiſſe inditum, teſtatur S. Ioannes, qui dicit in Apocalypſi: Fui in Spiritu in die Dominico. *Apoc. 1.* Deinde ſecundam feriam, tertiam feriam, quartam, quintam, & ſextam de ſuo adnectens, Sabbatum ex vetere ſcriptura retinuit. *Ven. Beda de temporum ratione c. 6. de temporibus c. 4. de ratione computi c. 5. Rabanus de inſtit. cler. l. 2. c. 46.*

Ad-

Aduerte, quod hæc nomenclatura Feriarum non recens a S. Silueſtro primum excogitata eſt: Nam ab antiquioribus Eccleſiaſticis ſcriptoribus reperitur vſurpata. Nam Tertullianus contra Phyſicos c. 8. frequenter meminit de quarta, & ſexta feria, & c. 14. & contra Iudæos c. 4. & S. Hieronymus ad Algaſiam ep. 141. explicans illud Apoſtoli, Nemo vos iudicet in parte diei feſti: Vt alios, inquit, dies feſtos putent, alios non feſtos: nobis enim, qui in Chriſtum credimus reſurgentem, iugis, & æterna feſtiuitas eſt.

D E

DE ORATIONIS PVRITATE ET VIRTVTE, DE LACRYMIS SACERDOTVM, AC GENVFLEXIONIBVS, ET MANVVM ELEVATIONIBVS IN ORATIONE.

CAP. VII.

De Orationis, puritate, & virtute. C.7.§.1.

SVMMARIVM.

ORATIO iuſti multum valet apud Deum.1.2.3.4.6.7.8.9.10.11.12.13.15.19.
Ea qualis eſſe debeat. 30.31.32.33.34.38.
Eius commendatio, & epitheta. 39.40.
Sacerdos tenetur orare, pro populo intercedere, & in lege Domini meditari.5.12.16.17.18,19.20.
Et ſemper orare, 35.36.38.
Maxime quibuſdam temporibus, 37.
Qualiter ad orationem accedendum, in eaq. manendum.20.21.22.23.24.25.
A gratiarum actione oratio incipienda. 26.
Ante petitionem lacrymandum.27.
In oratione ſeruanda animi tranquillitas. 28.
In ea maxima adhibenda diligentia, quia Dæmones nimium orantibus inſidiantur: 28.29.30.
Orationis Dominicæ commendatio: 41.42.

CAP. VII. §. I.

REDDE viro ſuo vxorem,quia propheta eſt; & orabit 1
pro te, (Abraham) & viues. *Gen. 20.*
Cumq. leuaret Moyſes manus, vincebat Iſrael: Sin autẽ 2
paululum remiſiſſet, ſuperabat Amalech. *Exod. 17.*
Cerno quod populus iſte duræ ceruicis ſit: dimitte me, 3
vt iraſcatur furor meus contra eos,& deleam eos,faciamq. te in gẽ-
tem magnam *Exod. 32. Oſtendit hic Dominus ſe precibus Sanctorum*
poſſe retineri. S.Hieron. ſup. Ezechielem c. 27.
Et rogante pro eis Sacerdote, propitius erit eis Dominus. &c. Roga- 4
bitq. pro eo Sacerdos, & pro peccato eius, & remittetur ei. *Leu. 4.*
Abſit a me hoc peccatum (intellige Samuelem Sacerdotem) in Domi- 5
num, vt ceſſem orare pro vobis. 1. *Reg. 12.*
Et dixit vt diſperderet eos; ſi non Moyſes electus eius ſtetiſſet in con- 6
fractione in conſpectu eius, vt auerteret iram eius. &c. *Pſal. 105.*
Properans homo ſine querela deprecari pro populis proferens ſeruitu- 7
tis ſuæ ſcutum orationem,& per incenſum deprecationem allegans,
reſtitit iræ, & finem impoſuit neceſſitati, oſtendens quoniam tuus
eſt famulus. *Sap. 18. num. 16. Dei potentiam iuſti Sacerdotis preces im-*
pediunt. S.*Hieron. ad Gaudentium ep. 12.*
Surrexit Elias propheta, quaſi ignis, & verbum ipſius quaſi facula ar- 8
debat. &c. verbo Domini continuit cælum,& deiecit de cælo ignem
terræ, ſic amplificatus eſt Elias in mirabilibus ſuis. *Eccl. 48.*
Non eſt qui inuocet nomen tuum; qui conſurgat, & teneat te: ab- 9
ſcondiſti faciem tuam a nobis, & alliſiſti nos in manu iniquitatis no-
ſtræ. *Iſai. 64.*
Tu ergo noli orare pro populo hoc, nec aſſumas pro eis laudem, & 10
orationem,& non obſiſtas mihi. *Ierem. 7.*
Et ſi prophetæ ſunt, & eſt verbum Domini in eis: occurrant Domino 11
exercituum, vt non veniant vaſa. &c. *Ierem. 27.*
Conſurge, lauda in nocte in principio vigiliarum; effunde ſicut aquam 12
cor tuum ante conſpectum Domini; leua ad eum manus tuas pro
anima paruulorum tuorum. *Tren. 2.*
Non aſcendiſtis ex aduerſo, neque oppoſuiſtis murum pro domo Iſra- 13
el, vt ſtaretis in prœlio in die Domini. *Ezech. 13.*
Et quæſiui de eis virum, qui interponeret ſepem,& ſtaret oppoſito cõ- 14
tra me pro terra, ne diſſiparem eam: & non inueni. Et effudi ſuper
eos indignationem meam,in ignẽ iræ meæ conſumpſi eos. *Ezech. 22.*
Cumq. ſummus Sacerdos exoraret,ijdem iuuenes eiſdem veſtibus ami 15

ĉti,

cti, aſtantes Heliodoro, dixerunt: Oniæ Sacerdoti gratias age: nam propter eum Dominus tibi vitam donauit. 2.*Macb.3.*

16 Galeam ſalutis aſſumite, per omnem orationem, & obſecrationem orãtes omni tempore in ſpiritu: & in ipſo vigilantes in omni inſtantia, & obſecratione pro omnibus ſanctis. *Epheſ. 6.*

17 Orationi inſtate, vigilantes in ea in gratiarum actione. *Coloſſ.4.*

18 Obſecro primum omnium fieri obſecrationes, orationes, poſtulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus. &c. 1.*Tim.2.Vide* S. *Auguſt ep.59. ad Paulinum.*

19 Infirmatur quis in vobis? inducat Presbyteros Eccleſiæ, & orent ſuper eum, vngentes eum oleo in nomine Domini: & oratio fidei ſaluabit infirmum. &c. Orate pro inuicem vt ſaluemini: multum enim valeat deprecatio iuſti aſſidua. *Iac.5.*

Meditatio in lege Domini Sacerdoti neceſſaria.

20 CVi lex meditatio eſt, huic præſto ſunt miſericordiæ, vt viuat in æternum. Quo modo enim quis beatus eſſe poteſt ſine miſeratione diuina? Beatus autem, qui in lege Domini meditatur die ac nocte. *Pſal.1.* Sed, qui meditatur in lege, eruditur in lege; &, quem lex erudierit, Dominus erudit, qui locutus eſt legem: ideoq. ſcriptum eſt, Beatus, quem tu erudieris Domine, & de lege tua docueris eum. *Pſal.93.* Diſcamus ergo & nos in lege Domini meditari: non auocemur ſæcularibus illecebris, non occupemur impedimentis, ſed ſemper ad legem ſimus attenti. ſcriptum eſt enim. Os iuſti meditabitur ſapientiam.&c. *Pſal.36.* Hoc in veteri teſtamento. Audi & in nouo dicentem, Prope eſt verbum in ore tuo, & in corde tuo. *Rom.1.* Et maxime hanc meditationem Sacerdotibus neceſſariam oſtendit, ad Titum ſcribens, quia debet Epiſcopus amplecti eum, qui ſecundum doctrinam eſt, fidelium ſermonem, *Tit.1.* vt potens ſit exhortari in doctrina ſana, & eos, qui contra dicunt, arguere. Quod vtique intentæ, atque ſollicitæ meditationis eſt, non perfunctoriæ lectionis. &, ad Timotheum ſcribens, ait: Attende. &c. *1.Tim.4.* S. *Ambroſ. ſuper Pſ.118 ſerm.10.*

Qualiter ad orationem accedendum, in eaq. manendum.

STa in orationis prece tremens, nec aliter, quam reus iudici aſſiſtens, vt & interiori, & exteriori habitu fauorem iuſti iudicis concilies. *S. Io. Climacus gradu 7. de luctu gaudij opifice.* 21

De eodem.

QVisquis Deum adit, multò cum gaudio, multoq. rurſus cum tremore id facere oportet. Tremore quidem, dum metuimus, ne videamur indigni, qui Deum precibus alloquamur, rurſus gaudio repleamur, reputantes honoris magnitudinem, quod Deus mortalium genus tanta, ac tali ſua cura dignatus ſit, vt aſſiduo diuino colloquio frui liceat: per quod etiam illud aſſequimur, vt & mortales, & temporarij eſſe deſinamus; natura quidē mortales, ſed colloquio, cōuictuque, quem agimus, cum Deo ad immortalem vitam tranſeuntes. &c. *S. Io. Chryſoſt. l. 1. de orando Deum.* 22

De eodem.

QVid aliud cogitare debet Sacerdos intrans ad orationem, quam propheticum illud, Ingrediar in locum tabernaculi admirabilis vſque ad domum Dei? Omnino ſi quidem oportet nos curiam intrare cæleſtem orationis tempore; illam vtique curiam, in qua Rex Regum ſtellato ſedet ſolio, circundante innumerabili, & ineffabili beatorum ſpirituum exercitu. Quanta ergo eum reuerentia, quanto timore, quanta illuc humilitate accedere debet a palude ſua procedens, & repens ranuncula vilis? Quam tremebundus, quam ſupplex, quam denique humilis, & ſollicitus, & toto intentus animo maieſtati gloriæ, in præſentia Angelorum, in concilio iuſtorum, & congregatione aſſiſtat oportet miſer homuncio? In cunctis igitur actionibus noſtris multa opus eſt animi vigilantia, ſed præcipue in oratione. &c. *S. Bernard. de 4. modis orandi.* 23

Pſal. 41.

De eodem.

24 SI quis coram aliquo Principe ſtat, & ipſum alloquitur, magno cum metu ſtat, & cum corporis extrinſecus, tum mentis etiam intrinſecus attentos oculos tenet periculi metu: quanto tandem maiore cum metu, trepidationeq. cenſendum eſt oportere vos ſtare in cōſpectu Dei, tota mente in vnum illum intenta, neque vſquam alio? cum ipſe non hominis partem illam modo, quæ foris apparet, vt homines faciunt, ſed illam etiam, quæ intus occulta oculorum aſpectum fallit, clariſſime peruideat? &c. *S. Baſilius c. 2. de inſtit. monaſt.*

De eodem.

25 IN ſola religioſa cogitatione totus debet ſpiritus occupari, ne mens diuiſa effectum nequeat impetrare, quem poſtulat. *Caſſiod. ſuper Pſal. 118.*

Non petendum in orationis principio, ſed a gratiarum actione incipiendum.

26 CVm oras, nolito confeſtim ad orationem accedere. Quod ſi hoc non facis, indicio es ipſe, de voluntate tua, te ſcilicet, quod neceſſitate vrgeris, Deo preces adhibere. Quare, quandocumque inſtituis orare, omnia, teq. adeo ipſum relinquito, & ab eius glorificatione exorditor, qui omnia condidit: eumq. in eo ſatis fueris commoratus, non mente vaga, neque huc, illuc ue temere deerrante, neque (vt Græcorum mos eſt) fabulas garriens, ſed de ſanctis literis carpens, quæ dicas, dic, Gratias ago tibi Domine propter incredibilem clementiam, & in ferendis hominum culpis facilitatem tuam; qui peccantem me quotidie patientia tua ſuſtines, & ad reſipiendum omnibus nobis poteſtatem facis. &c. *S. Baſilius vbi ſup. cap. 2. de conſtit. monaſt.* S. *Cyprianus de oratione Dominica. S. Ambroſ. lib. 6. de Sacramentis cap. 6.*

Hoc autem tunc ſolet fieri, cum ſic cogitat homo propriam infirmitatem, vt non conuertat oculos ad diuinam benignitatem. Abyſſus enim abyſſum inuocat, abyſſus luminoſa abyſſum tenebroſam, abyſſus miſericordiæ abyſſum miſeriæ. &c. Sed, ſicut periculum eſt, ſi fuerit oratio nimis timida, ſic e contrario non minus, immo & maius periculum eſt, ſi ſit oratio tepida, & non ex noua affectione procedens. &c. Quæ vero fidelis, & humilis, & feruens oratio fuerit, cælum ſine dubio penetrabit. Vnde certum eſt, quod vacua redire non poterit. *S. Bernard. ſerm. 4. de Quadrageſima.*

Oratio Sacerdotis ſit inimicis terribilis.

31 TImeat orationem tuam, qui admonitionem contempſit. Cui iraſceris Sacerdos, Deum ſibi iratum, non hominem putet. &c. *Idem Bernard. de conſid. l. 4. ad fin.*

Importunitas, quę in noſtra poteſtate ſita eſt, oranti neceſſaria.

32 VT concedamus, nos omnibus deſtitutos virtutibus &c. tamen vel importunitatem, quæ omni volēti ſuppeditat, habere poſſumus. Per quam etiam ſolam daturum ſe Dominus quidquid oratus fuerit, repromittit. &c. Idcirco, ſi cunctæ nos exauditionum cauſæ omnino deficiant, ſaltem animet importunitatis inſtantia, quæ abſque vlla vel meriti, vel laboris difficultate in cuiuſque volentis ſita eſt poteſtate. *Caſſianus coll. 9. c. 33. S. Gregor. l. 11. ep. 2.*

De eodem.

33 ORatio perſeuerās iungit Deo, atque ita gaudens aſſiſtere ſe Domino gloriatur. Adhærens autem anima mea Domino, incipit ſecuritatem habere, & libertatem, nec pauores ſuſtinet timoris. Suſcepta anima tanto patrocinio dexteræ Dei, quo modo poterit noceri ab aliqua poteſtate? &c. S. *Auguſt. ſer. 230. de tempore.*

Deus

Deus vult rogari, cogi, & quadam importunitate vinci.

Matth.11. IDeo tibi dicitur, Regnum Dei vim patitur, & violenti rapiunt illud. 34
Eſto ergo ſedulus in oratione, eſto in precibus importunus, caue ne ab oratione deficias. Si diſſimulat audire, quem rogas, eſto raptor, vt regnum cælorum accipias: eſto violentus, vt vim etiam ipſis inferas cælis. Quid hac rapina locupletius? Quid hac glorioſius violentia? Bona violentia, qua Deus non offenditur, ſed placatur; proximus non læditur, ſed iuuatur; peccatum minuitur, non multiplicatur. Bona violentia, qua non quæritur lucrum cito periturum, ſed regnum acquiritur ſine fine manſurum. S. *Greg. in Pſal. 6. Pænitentiæ.*

Semper orandum.

1.Cor.10. SIue comedins, ſiue bibitis, ſiue quid facitis, omnia ad gloriam Dei 35
facite. Accumbens menſæ, ora: eſitans panem, Largitori gratiam rependito: ſuffulciens, firmanſq. infirmas corporis vires cibo, eius fac memineris, qui hoc te dono impertiuit ad inferendam cordi tuo lætitiam, & ad multiplicium infirmitatum non mediocre ſolamen. Nulla tibi eſt ſumendi edulij neceſſitas? Caue, ne prætereat eius memoria, cuius liberali beneficio ventrem expleſti. Tunicam indueris? Gratias agito benigno datori. Amiciris pallio? Fac in te augeſcat interior in Deum caritas, qui integumenta largitus eſt hiemi, æſtatique accommoda, quibus & vita conſeruetur, & obtegatur turpitudo. Tibi ne dies expletus abiit? Illi referto gratiam, qui Solem quidem nobis nihil tale commeritis indulſit, in diurnæ operationis miniſterium: ignem vero contulit illuſtrandæ nocti, vtq. ſubſeruiat reliquis vitæ commoditatibus. &c. S. *Baſilius hom. in martyrem Iulittam, quæſt. 1. inter varias.*

De eodem.

Pſal.118. *Matth.26* ORatio nos Deo crebra commendat. Si enim Propheta dicit, 36
Septies in die laudem dixi tibi, qui regni erat neceſſitatibus occupatus, quid nos facere oportet, qui legimus, Vigilate, & orate, ne intretis in tentationem? Certe ſolemnes orationes cum gratiarum actione ſunt deferendæ, cum e ſomno ſurgimus, cum prodi-

mus, cum cibum paramus ſumere, cum ſumpſerimus, & hora incenſi, cum denique cubitum pergimus. Sed etiam in ipſo cubili volo Pſalmos cum oratione Dominica frequenti contexas vice, vel cum euigilaueris, vel antequam corpus ſopor irriget, vt te in ipſo quietis exordio rerum ſæcularium cura liberum diuina meditantem ſomnus inueniat &c. S. *Ambros. l. 3. de virginibus. Vide ſup. c. 6. §. 1. de horis canonicis, cap. dicebat Ieſus, n. 35.*

Quibus temporibus quotidie orandum.

37 OPortet, & ſtratis relictis diuino cultu præuenire Solis exortum, & cum ad menſam accedimus, & cum nos ad nocturnam quietem recipimus. Quin potius oportet ſingulis horis vnam precationem offerre Deo, vt orandi curſus diei curſum æquet. Ceterum hiberno tempore decet etiam noctis maximam partem precibus impendere, ac flexis genibus multo cum tremore inſtare deprecationi, hoc ipſo nos beatos exiſtimantes, quod Dei cultui vacamus. Dic mihi; qua fronte Solem intueberis, niſi prius adoraueris eum, qui tibi tantum bonorum largitur, ac ſuppeditat? Qua ſpe trades teipſum nocturno tempori, qualibus cum inſomnijs putas tibi rem fore, niſi teipſum præmunieris orando, ſed incuſtoditus ad ſomnum acceſſeris? Nimirum &c. *S. Chryſoſt. l. 1. de orando Deum.*

Magna a ſe peti vult Deus.

38 REgnum cælorum pete tantummodo, & neceſſitatibus corporis tui ipſe, vt dixit, prouidebit. Munificentiſſimus eſt enim idem, & auguſtiſſimus Rex noſter, & indigne fert, quandocumque quis exiguum a ſe aliquid petit; quandocumq. quis noſtrum de rebus minime ipſi conuenientibus rogat. Noli igitur tibi illum oratione tua iratum facere, ſed ea petito tibi, quæ digna ſunt & Rege, & Deo. Hæc autem petens ab eo, ne prius receſſeris, quam quæ petis impetraueris. *S. Baſil. de conſtit. monaſt. c. 2.*

Orationis commendatio, & epitheta.

MAgna arma ſunt preces, magna ſecuritas, magnus theſaurus, 39
magnus portus, refugij locus, modo ſobrij, & vndequaque mente noſtra collecta, inimicoque noſtræ ſalutis nullo aditu permiſſo, Dominum adeamus. Scit enim hoſtis noſter &c *S. Chryſoſt. hom. 30. in Geneſ. quam lege.*

De eodem.

ORatio ſancta, columna ſanctarum virtutum, deitatis ſcala, 40
viduarum maritus, Angelorum cognata, fundamentum fidei, monachorum corona, coniugatorum leuamen. Beatus, qui te amat: beatior, qui te frequentat. Beatus, qui te adſtringit: ſed beatior, qui in te perſeuerat. Beatus, qui tecum lacrymas fundit, quoniam holocauſtum ſanctum Deo, & immaculatum offerre non dubitamus. *S. Auguſt. ſerm. 22. ad fratres in eremo. Vide Caſſianum collat. 9. & 10.*

De oratione Dominica.

COmpendijs paucorum verborum quot attinguntur edicta Pro- 41
phetarum, Euangeliorum, Apoſtolorum, ſermones Domini, parabolæ, exempla, præcepta, quot ſimul expungũtur officia Dei, honor in patre, fides, teſtimonium in nomine, oblatio obſequij in voluntate, cõmemoratio ſpei in regno, petitio vitæ in pane, exomologeſis debitorum in deprecatione, ſollicitudo tentationum in poſtulatione tutelæ. Quid mirum? Deus ſolus docere potuit, vt ſe vellet orari. Ab ipſo igitur ordinata religio orationis, & de ſpiritu ipſius, iam tunc cum ex ore diuino ferretur, animata ſuo priuilegio, aſcendit in cælum, commendans patri, quæ filius docuit. *Tertullianus de oratione in Anacephalæoſi.*

De eadem.

42 QVamlibet alia verba dicamus, quæ affectus orantis vel præcedendo format, vt clareat, vel conſequendo attendit, vt creſcat, nihil aliud dicimus, quam quod in Dominica oratione poſitum eſt, ſi recte, & congruenter oramus. S. *Auguſt. ep. 121. ad Probam, vbi cap. 11. breuiter explicat orationem Dominicam, & in Enchiridio vltra medium. De eius expoſitione vide etiam* S. *Cyrillum. catecheſi myſtag. 5. & S. Cyprianum de oratione Dominica. S. Hieron. l. 3. contra Pelagianos*. S. *Gregorium Nyſſenum per quinque homilias. &* S. *Bernardum ſerm. 6. de Quadrageſima. Caſsianum coll. 9. c. 17. Concil. Toletan. 4. cap. 9.*

DE LACRYMIS SACERDOTVM.

CAP. VII. §. II.

SVMMARIVM.

ASSIDVAE lacrymæ in oculis Sanctorum, & Sacerdotum. 1. 2. 3. 5. 16.
Eorum enim ſunt arma. 6.
Ideo ſemper cum lacrymis orandum. 16.
Quia non ſentit præſentia mala, nec deſiderat futura bona, qui non luget. 17.
Lacrymis anima illuminatur, & fiduciam concipit. 18.
Ideo diligenter conſeruandæ, & quæ ſint veræ. 19.
Pro peccatis populi effundendæ. 7. 8. 15.
Maxime inter audiendas confeſſiones, exemplo S. Ambroſij. 9.
Quia ſunt peccatorum ſpongiæ. 15.
Et Angelorum lætitia noſtra ſuſpiria. 11.
Et ſunt beati, nec facile peccabunt, qui lugent. 12. 13. 14.
Qualiter S. Auguſtinus ſiebat inter audienda diuina officia. 10.

Cap. 7. §. 2.

1 LABORAVI in gemitu meo, lauabo per ſingulas noctes lectum meum: lacrymis meis ſtratum meum rigabo. *Pſal. 6.*

2 Cinerem tamquam panem manducabam, & potum meum cum fletu miſcebam. *Pſal. 101.*

3 Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum? & plorabo die, ac nocte interfectos filiæ populi mei. *Ierem. 9.*

4 Attingite vos, & plangite Sacerdotes, vlulate miniſtri altaris: ingredimini, cubate in ſacco miniſtri Dei mei: quoniam interijt de domo Dei veſtri ſacrificium, & libatio. *Ioel. 1.*

5 Inter veſtibulum & altare plorabunt Sacerdotes miniſtri Domini, & dicent &c. *Ioel. 2.*

Lacrymæ ſunt Sacerdotis arma, & munimenta.

6 DOlere potero, potero flere, potero gemere aduerſus arma, milites Gothos quoque. Lacrymæ meæ mea arma ſunt. Talia enim munimenta ſunt Sacerdotis. Aliter nec debeo, nec poſſum reſiſtere. &c. *S. Ambroſ. poſt ep. 32. l. 5. in oratione contra* Auxentium *23. q. 8. c. Conuenior. S. quid ergo.*

Sacerdotes boni deflere debent peccata populi.

7 BOni Sacerdotes populi debent delicta deflere, & totos ſe planctibus tradere, imitantes Ieremiam prophetam, dicentem: Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum, & plorabo die, ac nocte interfectos populi mei. tamquam propria igitur delicta, plebis peccata Sacerdos flere debet, ſed affectu compatiendi, non accuſatione commiſſi. S. *Iſidorus de ſummo bono l. 3. c. 46.* *Ierem. 9.*

Sacer-

Sacerdotes ſancti quotidie flere debent.

CVm Sancti ſemetipſos ſentiunt terrenæ cogitationis pondere 8 prægrauatos, ab illa mentis puritate decidere, & inuitos, immo vero etiam neſcientes, in legem peccati, mortiſq. traduci, atque (vt cætera prætermittam) bonis quidem, ac iuſtis, ſed tamen terrenis a cõſpectu Dei operibus auocari, habent profecto, pro quibus ad Deum iugiter ingemiſcant, habent, pro quibus in veritate humiliati, atque compuncti, non verbis tantum, ſed affectu ſemetipſos pronuntient peccatores, & veniam pro omnibus, quæ quotidie ſuperati fragilitate carnis incurrunt, & gratiam Dei iugiter poſtulantes veras pænitentiæ lacrymas indeſinenter effundant. &c. Et ideo quotidianis ſuſpirijs ſancti omnes pro hac ſubſtantiæ ſuæ fragilitate compuncti, dum cogitationum varietates, & conſcientiæ ſuæ latebras, ac penetralia perſcrutantur, ſuppliciter clamant, Non intres in iudicium cum ſeruo tuo Domine, quia non iuſtificabitur in cõſpectu tuo omnis viuens. &c. *Caſſianus coll. 23. c. 20. iuncto c. 17.*

Pſal. 142.

Idem faciendũ inter audiendas cõfeſsiones. 9

Quando Presbyteri audiunt confeſsiones, vt ſup. c. 5. de Sacramentorum miniſtratione n. 25. vt faciebat S. Ambroſius, ibidem num. 22. cap. Beatus Ambroſius.

Qualiter flebat S. Auguſt. inter audiendum 10 Diuina officia in Eccleſia.

Vide ſup. c. 6 de Horis canonicis S. 1. *cap. Quantum fleui, num. 44.*

Seminemus hominibus bonum exemplum 11 per aperta opera, ſeminemus Angelis gaudium magnum per occulta ſuſpiria.

S. Bernard. ſerm. 30.

Beati qui lugent.

12 BEatus Sacerdos, qui ſtudioſe, & conſiderate luctum quærit, & lacrymas in hac vita, tamquam pretioſas margaritas, fundit in conſpectu Dei. S. *Nilus de oratione c.63.*

De eodem.

13 BEatus, cuius anima, velut arbor nuper ſata, crebris gemitibus, ac lacrymis, tamquam opportunis auris, & aquis fouetur, & irrigatur: & qui bonas cogitationum plantas precationibus, & lacrymis fouet, & irrigat, vt fructus Deo gratos ferat. *Idem S. Nilus c.67. ibidem.*

Qui lacrymas fundit, non facile peccabit.

14 SAcerdos, qui luctum amplectitur, haud facile peccabit: & qui cordis vacat compunctioni, non cogitat malum. Ex compunctione naſcitur fletus, in fletu autem a malis tēperamus. *S. Ephraem de vita ſpirituali c.49.*

15 Spongia peccatorum tuorum, & populi, lacrymæ tuæ ſint. Grandis earum virtus, &c.
S. Chryſoſt. ſuper Pſal.50.

Semper orandum cum lacrymis.

16 NVmquam eſt ſine gemitu orandum. Nam peccatorum recordatio mærorem gignit; dum enim oramus, ad memoriam culpam reducimus, & magis tunc reos nos eſſe cognoſcimus. Ideoque, cum Deo aſſiſtimus, gemere, & flere debemus, reminiſcentes, quam grauia ſunt ſcelera, quæ commiſimus, quamq. dira inferni ſupplicia, quæ timemus. *S. Iſid. de ſummo bono l.3.c.7. Vide ſup. c.7. S.1. de orationis puritate; cap. Vtere Lacrymis, n.27.*

Qui non luget, nec ſentit præſentia mala, nec deſiderat futura bona.

SI non plangis, plane non ſentis animæ vulnera, conſcientiæ læſionem, ſed nec futura ſatis gaudia concupiſcis, ſi non quotidie poſtules ea cum lacrymis. *S. Bonau. in Pharetra l. 2. c. 18. ex S. Bernardo.* 17

In lacrymis anima illuminatur, & fiduciam concipit.

TVnc anima illuminatur, quando ad lacrymas compungitur &c. Lacrymæ apud Deum ſemper nobis dāt fiduciam magnam &c. *Idem S. Bernard. in modo bene viuendi, ſerm. 9.* 18

Spontaneæ lacrymæ ſedulo conſeruandæ, & quæ ſint veræ.

QVoties anima nil etiam curantibus, vel ſtudioſe operantibus nobis in lacrymas vi ſecretæ compunctionis excitata, in ſolo fletu requieuerit, curramus ſollicite. Dominus enim non vocatus aduenit, ſpongiamq. diuini amoris. & refrigerij piarum lacrymarum aquam nobis clemens porrigit, quibus deleantur ſcelera chirographi noſtri. Serua eam, vt pupillam oculi tui, donec ſponte abeat. Longe enim maior eſt huiuſmodi compunctionis vis, quam eius, quam ſtudio noſtro, & labore acquiſiuimus &c. Solet adulterina compunctio elationem gignere; ea vero, quæ laudabilis, & probata eſt, cōſolatione̅ &c. Noli antequam perfecte emunderis, lacrymarum tuarum imbribus credere: neque enim habet fidem vinum ſtatim e torcularibus expreſſum &c. Sane abſque metu ruinæ eſt, qui ex mortis, ſcelerumq. memoria genas ſuas viuentium aquarum perpetuis imbribus rigat. &c. *S. Io. Climacus de luctu gaudij opifice, gradu 7.* 19

DE

DE GENVFLEXIONIBVS, ET MANVVM ELEVATIONIBVS, ET PECTORIS TVNSIONIBVS IN ORATIONE.

CAP. VII. §. III.

SVMMARIVM.

SANCTI veteris, & noui Teſtamenti, inter orandum genua flectebant, & manus in cælum leuabant. 1. 2. 4. 5. 6. 7. 8. 10. 11. 12.

Etiam ipſe Dominus. 3.

Genua autem non flectũtur diebus Reſurrectionis, nec Dominicis, & quare. 12.

Manuum eleuatio, quid notet. 13. 14.

Pectoris tunſio, quid. 9. 15. 16.

Cap. 7. §. 3.

FACTVM eſt, cum compleſſet Salomon orans Dominum omnem orationem, ſurrexit de conſpectu altaris Domini: vtrumque enim genu in terram fixerat, & manus expanderat in cælum. *3.Reg.8.* 1

Flexis genibus Salomon cõtra vniuerſam multitudinem Iſrael, & palmis in cælum leuatis, ait: Domine Deus Iſrael &c. *2.Paralip.6.* 2

Auulſus eſt ab eis quantum iactus eſt lapidis: & poſitis genibus orabat. *Luc.22.* 3

Eiectis omnibus foras Petrus ponens genua orauit. *Act.9.20.21.Iſ.45. Rom.14.Philipp.2.* 4

Cumq. leuaret Moyſes manus, vincebat Iſrael: ſin autem paululum remiſiſſet, ſuperabat Amalec. *Exod.17. De cuius rei ſignificatione vide S. Iſidorum in Exod.c.25.* 5

Clamaui ad te Domine, tota die expandi ad te manus meas. *Pſal.8.7.* 6

Leuemus corda noſtra cum manibus ad Dominum in cælos. *Tren. 3. Cor cum manibus leuat, qui orationem cum opere ſubleuat. S.Iſid.de ſummo bono l.3.c.7.* 7

Volo vos orare in omni loco, leuantes puras manus coram Domino. *1.Tim.2.* 8

Publicanus a longe ſtans percutiebat pectus ſuum, dicens, Deus propitius eſto mihi peccatori. *Luc.18.* 9

Genuflexionibus Deum placari.

QVando non geniculationibus, & ieiunationibus noſtris etiam ſiccitates ſunt depulſæ? &c. *Tertullianus ad Speculam, de fuga in perſecutione.* 10

Orandum genibus flexis omni tempore, præterquam Dominicis, & Reſurrectionis diebus.

SCiendum, quod, exceptis diebus Dominicis, & illis ſolemnitatibus, quibus ſancta, & vniuerſalis Eccleſia ob recordationem Dominicæ Reſurrectionis ſolet ſtando orare, fixis in terram genibus, ſuppliciter clementiam nobis profuturam, noſtrorumq. criminum indul- 11

gentiam

gentiam depoſcendam eſſe. Cuius rei in Euangelio ipſe Dominus dedit exemplum. Sed & Stephanum martyrem; & Apoſtolum Paulum eadem feciſſe liber Actuum Apoſtolorum teſtis eſt. Ex quibus intelligi datur, oportere Chriſtianum humiliter in terram proſterni, ne forte illi dicatur, Cur ſuperbis, terra, & cinis? *Concil. Turon. c. 31. Burchardus l. 3. c. 235. l. 13. c. 9. S. Baſil. l. 3. aduerſus Eunomium, & ſerm. 27. de Spiritu ſancto. Epiphanius l. 3. aduerſus hæreſes. Ven. Beda ſerm. inf. oct. Aſcenſ. diſt. 20. c. ſiquis Presbyter.* *Luc. 22. Act. 7. 9. 20. 21.*

De eodem, & quid indicet genuum flexio.

12 SEd & genua in his Reſurrectionis Dominicæ diebus in oratione iuxta morem minime flectimus: quia genuum inflexio pænitentiæ, & luctus indicium eſt. Quod etiam obſeruandum in omnibus Dominicis diebus, propter eiuſdem Reſurrectionis, vel Dominicæ, vel noſtræ ſacramenta Patres inſtituerunt. *Ven. Beda ſerm. inf. oct. Aſcenſ. Concil. Nicænum de conſ. diſt. 3. c. quoniam. Sexta Synodus c. 90. Caſſianus coll. 21. c. 11. 20. Martinus Bracharenſis Epiſcopus diſt. 30. c. ſi quis Presbyter. S. Baſilius ſerm. 27. de Spiritu ſancto.*

Manuum eleuatio, quid indicet.

13 SI in priſtinam actionis vitam (quantum Dominus vos cuſtodire dignabitur) redire non valetis, manus veſtras in ſublime porrigentes, oſtendite, quia magis cæleſtia, quam terrena diligatis, & veſtra iam conuerſatio in cælis eſt. S. Eligius hom. 8. *in die Cenę Domini ad publice pęnitentes, in Appendice Bibliothecę Sanctorum Patrum.*

De eodem, ex naturali paruulorum inſtinctu.

14 CVm manus fuerit in ſublime expaſſa per ſecretam operum diſtinctionem, tunc mentis noſtræ perſpicacitas acriores reſumit vires, id quod Iſrael dicitur. Proinde obſerua, hic non eſſe dictum,

Deus vult rogari, cogi, & quadam importunitate vinci.

Matth.11. IDeo tibi dicitur, Regnum Dei vim patitur, & violenti rapiunt illud. 34
Eſto ergo ſedulus in oratione, eſto in precibus importunus, caue ne ab oratione deficias. Si diſſimulat audire, quem rogas, eſto raptor, vt regnum cælorum accipias: eſto violentus, vt vim etiam ipſis inferas cælis. Quid hac rapina locupletius? Quid hac glorioſius violentia? Bona violentia, qua Deus non offenditur, ſed placatur; proximus non læditur, ſed iuuatur; peccatum minuitur, non multiplicatur. Bona violentia, qua non quæritur lucrum cito periturum, ſed regnum acquiritur ſine fine manſurum. S. *Greg. in Pſal.6. Pœnitentiæ.*

Semper orandum.

1.Cor.10. SIue comeditis, ſiue bibitis, ſiue quid facitis, omnia ad gloriam Dei 35
facite. Accumbens menſæ, ora: eſitans panem, Largitori gratiam rependito: ſuffulciens, firmansq. infirmas corporis vires cibo, eius fac memineris, qui hoc te dono impertiuit ad inferendam cordi tuo lætitiam, & ad multiplicium infirmitatum non mediocre ſolamen. Nulla tibi eſt ſumendi edulij neceſſitas? Caue, ne prætereat eius memoria, cuius liberali beneficio ventrem expleſti. Tunicam indueris? Gratias agito benigno datori. Amiciris pallio? Fac in te augeſcat interior in Deum caritas, qui integumenta largitus eſt hiemi, æſtatique accommoda, quibus & vita conſeruetur, & obtegatur turpitudo. Tibi ne dies expletus abiit? Illi referto gratiam, qui Solem quidem nobis nihil tale commeritis indulſit, in diurnæ operationis miniſterium: ignem vero contulit illuſtrandæ nocti, vtq. ſubſeruiat reliquis vitæ commoditatibus. &c. S. *Baſilius hom. in martyrem Iulittam, quæſt. 5. inter varias.*

De eodem.

Pſal.118. *Matth.26* ORatio nos Deo crebra commendat. Si enim Propheta dicit, 36
Septies in die laudem dixi tibi, qui regni erat neceſsitatibus occupatus, quid nos facere oportet, qui legimus, Vigilate, & orate, ne intretis in tentationem? Certe ſolemnes orationes cum gratiarum actione ſunt deferendæ, cum e ſomno ſurgimus, cum prodi-

mus, cum cibum paramus ſumere, cum ſumpſerimus, & hora incenſi, cum denique cubitum pergimus. Sed etiam in ipſo cubili volo Pſalmos cum oratione Dominica frequenti contexas vice, vel cum euigilaueris, vel antequam corpus ſopor irriget, vt te in ipſo quietis exordio rerum ſæcularium cura liberum diuina meditantem ſomnus inueniat &c. S. *Ambroſ. l. 3. de virginibus. Vide ſup. c. 6. §. 1. de horis canonicis, cap. dicebat Ieſus, n. 35.*

Quibus temporibus quotidie orandum.

37 Oportet, & ſtratis relictis diuino cultu præuenire Solis exortum, & cum ad menſam accedimus, & cum nos ad nocturnam quietem recipimus. Quin potius oportet ſingulis horis vnam precationem offerre Deo, vt orandi curſus diei curſum æquet. Ceterum hiberno tempore decet etiam noctis maximam partem precibus impendere, ac flexis genibus multo cum tremore inſtare deprecationi, hoc ipſo nos beatos exiſtimantes, quod Dei cultui vacamus. Dic mihi; qua fronte Solem intueberis, niſi prius adoraueris eum, qui tibi tantum bonorum largitur, ac ſuppeditat? Qua ſpe trades teipſum nocturno tempori, qualibus cum inſomnijs putas tibi rem fore, niſi teipſum præmunieris orando, ſed incuſtoditus ad ſomnum acceſſeris? Nimirum &c. *S. Chryſoſt. l. 1. de orando Deum.*

Magna a ſe peti vult Deus.

38 Regnum cælorum pete tantummodo, & neceſſitatibus corporis tui ipſe, vt dixit, prouidebit. Munificentiſſimus eſt enim idem, & auguſtiſſimus Rex noſter, & indigne fert, quandocumque quis exiguum a ſe aliquid petit; quandocumq. quis noſtrum de rebus minime ipſi conuenientibus rogat. Noli igitur tibi illum oratione tua iratum facere, ſed ea petito tibi, quæ digna ſunt & Rege, & Deo. Hæc autem petens ab eo, ne prius receſſeris, quam quæ petis impetraueris. *S. Baſil. de conſtit. monaſt. c. 2.*

Orationis commendatio, & epitheta.

MAgna arma ſunt preces, magna ſecuritas, magnus theſaurus, magnus portus, refugij locus, modo ſobrij, & vndequaque mente noſtra collecta, inimicoque noſtræ ſalutis nullo aditu permiſſo, Dominum adeamus. Scit enim hoſtis noſter &c *S. Chryſoſti hom. 30. in Geneſ. quam lege.* 39

De eodem.

ORatio ſancta, columna ſanctarum virtutum, deitatis ſcala, viduarum maritus, Angelorum cognata, fundamentum fidei, monachorum corona, coniugatorum leuamen. Beatus, qui te amat: beatior, qui te frequentat. Beatus, qui te adſtringit: ſed beatior, qui in te perſeuerat. Beatus, qui tecum lacrymas fundit, quoniam holocauſtum ſanctum Deo, & immaculatum offerre non dubitamus. *S. Auguſt. ferm. 22. ad fratres in eremo. Vide Caſſianum collat. 9. & 10.* 40

De oratione Dominica.

COmpendijs paucorum verborum quot attinguntur edicta Prophetarum, Euangeliorum, Apoſtolorum, ſermones Domini, parabolæ, exempla, præcepta, quot ſimul expungūtur officia Dei, honor in patre; fides, teſtimonium in nomine, oblatio obſequij in voluntate, commemoratio ſpei in regno, petitio vitæ in pane, exómologeſis debitorum in deprecatione, ſollicitudo tentationum in poſtulatione tutelæ. Quid mirum? Deus ſolus docere potuit, vt ſe vellet orari. Ab ipſo igitur ordinata religio orationis, & de ſpiritu ipſius, iam tunc cum ex ore diuino ferretur, animata ſuo priuilegio, aſcendit in cælum, commendans patri, quæ filius docuit. *Tertullianus de oratione in Anacephalæoſi.* 41

De eadem.

42 QVamlibet alia verba dicamus, quæ affectus orantis vel præcedendo format, vt clareat, vel conſequendo attendit, vt creſcat, nihil aliud dicimus, quam quod in Dominica oratione poſitum eſt, ſi recte, & congruenter oramus. S. *Auguſt. ep. 121. ad Probam, vbi cap. 11. breuiter explicat orationem* Dominicam, *&* in Enchiridio *vltra medium. De eius expoſitione vide etiam* S. *Cyrillum. catecheſi myſtag.* 5. *&* *S.* Cyprianum *de oratione* Dominica. *S. Hieron. l. 3. contra Pelagianos.* S. *Gregorium Nyſſenum per quinque homilias. &* S. *Bernardum ſerm. 6. de Quadrageſima. Caſsianum coll. 9. c. 17.* Concil. *Toletan. 4. cap. 9.*

Cap. 7. §. 2.

1 LABORAVI in gemitu meo, lauabo per ſingulas noctes lectum meum: lacrymis meis ſtratum meum rigabo. *Pſal. 6.*

2 Cinerem tamquam panem manducabam, & potum meum cum fletu miſcebam. *Pſal. 101.*

3 Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum? & plorabo die, ac nocte interfectos filiæ populi mei. *Ierem. 9.*

4 Attingite vos, & plangite Sacerdotes, vlulate miniſtri altaris: ingredimini, cubate in ſacco miniſtri Dei mei: quoniam interijt de domo Dei veſtri ſacrificium, & libatio. *Ioel. 1.*

5 Inter veſtibulum & altare plorabunt Sacerdotes miniſtri Domini, & dicent &c. *Ioel. 2.*

Lacrymæ ſunt Sacerdotis arma, & munimenta.

6 DOlere potero, potero flere, potero gemere aduerſus arma, milites Gothos quoque. Lacrymæ meæ mea arma ſunt. Talia enim munimenta ſunt Sacerdotis. Aliter nec debeo, nec poſſum reſiſtere. &c. *S. Ambroſ. poſt ep. 32. l. 5. in oratione contra Auxentium 23. q. 8. c. Conuenior. §. quid ergo.*

Sacerdotes boni deflere debent peccata populi.

7 BOni Sacerdotes populi debent delicta deflere, & totos ſe planctibus tradere, imitantes Ieremiam prophetam, dicentem: Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum, & plorabo die, ac nocte interfectos populi mei. tamquam propria igitur delicta, plebis peccata Sacerdos flere debet, ſed affectu compatiendi, non accuſatione commiſſi. S. *Iſidorus de ſummo bono l. 3. c. 46.* *Ierem. 9.*

Sacer-

Sacerdotes ſancti quotidie flere debent.

CVm Sancti ſemetipſos ſentiunt terrenæ cogitationis pondere 8
prægrauatos, ab illa mentis puritate decidere, & inuitos, immo vero etiam neſcientes, in legem peccati, mortiſq. traduci, atque (vt cætera prætermittam) bonis quidem, ac iuſtis, ſed tamen terrenis a cõſpectu Dei operibus auocari, habent profecto, pro quibus ad Deum iugiter ingemiſcant, habent, pro quibus in veritate humiliati, atque compuncti, non verbis tantum, ſed affectu ſemetipſos pronuntient peccatores, & veniam pro omnibus, quæ quotidie ſuperati fragilitate carnis incurrunt, & gratiam Dei iugiter poſtulantes veras pænitentiæ lacrymas indeſinenter effundant. &c. Et ideo quotidianis ſuſpirijs ſancti omnes pro hac ſubſtantiæ ſuæ fragilitate compuncti, dum cogitationum varietates, & conſcientiæ ſuæ latebras, ac penetralia perſcrutantur, ſuppliciter clamant, Non intres in iudicium cum ſeruo tuo
Pſal. 142. Domine, quia non iuſtificabitur in cõſpectu tuo omnis viuens. &c. *Caſſianus coll. 23. c. 20. iuncto c. 17.*

Idem faciendũ inter audiendas cõfeſsiones. 9

Quando Presbyteri audiunt confeſsiones, vt ſup. c. 5. de Sacramentorum miniſtratione n. 25. vt faciebat S. Ambroſius, ibidem num. 22. cap. Beatus Ambroſius.

Qualiter flebat S. Auguſt. inter audiendum 10
Diuina officia in Eccleſia.

Vide ſup. c. 6 de Horis canonicis S. 1. cap. Quantum fleui, num. 44.

Seminemus hominibus bonum exemplum 12
per aperta opera, ſeminemus Angelis gaudium magnum per occulta ſuſpiria.

S. Bernard. ſerm. 30.

Beati,

Beati qui lugent.

12 BEatus Sacerdos, qui ſtudioſe, & conſiderate luctum quærit, & lacrymas in hac vita, tamquam pretioſas margaritas, fundit in conſpectu Dei. *S. Nilus de oratione c.63.*

De eodem.

13 BEatus, cuius anima, velut arbor nuper ſata, crebris gemitibus, ac lacrymis, tamquam opportunis auris, & aquis fouetur, & irrigatur: & qui bonas cogitationum plantas precationibus, & lacrymis fouet, & irrigat, vt fructus Deo gratos ferat. *Idem S. Nilus c.67. ibidem.*

Qui lacrymas fundit, non facile peccabit.

14 SAcerdos, qui luctum amplectitur, haud facile peccabit: & qui cordis vacat compunctioni, non cogitat malum. Ex compunctione naſcitur fletus, in fletu autem a malis tēperamus. *S. Ephraem de vita ſpirituali c.49.*

15 Spongia peccatorum tuorum, & populi, lacrymæ tuæ ſint. Grandis earum virtus, &c.

S. Chryſoſt. ſuper Pſal.50.

Semper orandum cum lacrymis.

16 NVmquam eſt ſine gemitu orandum. Nam peccatorum recordatio mærorem gignit; dum enim oramus, ad memoriam culpam reducimus, & magis tunc reos nos eſſe cognoſcimus. Ideoque, cum Deo aſſiſtimus, gemere, & flere debemus, reminiſcentes, quam grauia ſunt ſcelera, quæ commiſimus, quamq. dira inferni ſupplicia, quæ timemus. *S. Iſid. de ſummo bono l.3.c.7. Vide ſup. c.7. S.1. de orationis puritate; cap. Vtere Lacrymis, n.27.*

Qui non luget, nec ſentit præſentia mala, nec deſiderat futura bona.

SI non plangis, plane non ſentis animæ vulnera, conſcientiæ læſionem, ſed nec futura ſatis gaudia concupiſcis, ſi non quotidie poſtules ea cum lacrymis. *S. Bonau. in Pharetra l. 2. c. 18. ex S. Bernardo.* 17

In lacrymis anima illuminatur, & fiduciam concipit.

TVnc anima illuminatur, quando ad lacrymas compungitur &c. 18
Lacrymæ apud Deum ſemper nobis dāt fiduciam magnam &c. *Idem S. Bernard. in modo bene viuendi, ſerm. 9.*

Spontaneæ lacrymæ ſedulo conſeruandæ, & quæ ſint veræ.

QVoties anima nil etiam curantibus, vel ſtudioſe operantibus nobis in lacrymas vi ſecretæ compunctionis excitata, in ſolo fletu requieuerit, curramus ſollicite. Dominus enim non vocatus aduenit, ſpongiamq. diuini amoris & refrigerij piarum lacrymarum aquam nobis clemens porrigit, quibus deleantur ſcelera chirographi noſtri. Serua eam, vt pupillam oculi tui, donec ſponte abeat. Longe enim maior eſt huiuſmodi compunctionis vis, quam eius, quam ſtudio noſtro, & labore acquiſiuimus &c. Solet adulterina compunctio elationem gignere; ea vero, quæ laudabilis, & probata eſt, cōſolationē &c. Noli antequam perfecte emunderis, lacrymarum tuarum imbribus credere: neque enim habet fidem vinum ſtatim e torcularibus expreſſum &c. Sane abſque metu ruinæ eſt, qui ex mortis, ſcelerumq. memoria genas ſuas viuentium aquarum perpetuis imbribus rigat. &c. *S. Io. Climacus de luctu gaudij opifice, gradu 7.* 19

DE GENVFLEXIONIBVS, ET MANVVM ELEVATIONIBVS, ET PECTORIS TVNSIONIBVS IN ORATIONE.

CAP. VII. §. III.

SVMMARIVM.

SANCTI veteris, & noui Teſtamenti, inter orandum genua flectebant, & manus in cælum leuabant. 1. 2. 4. 5. 6. 7. 8. 10. 11. 12.

Etiam ipſe Dominus. 3.

Genua autem non flectũtur diebus Reſurrectionis, nec Dominicis, & quare. 12.

Manuum eleuatio, quid notet. 13. 14.

Pectoris tunſio, quid. 9. 15. 16.

Cap. 7. §. 3.

FACTVM eſt, cum compleſſet Salomon orans Do- 1
minum omnem orationem, ſurrexit de conſpectu altaris Domini: vtrumque enim genu in terram fixerat, & manus expanderat in cælum. *3.Reg.8.*

Flexis genibus Salomon cõtra vniuerſam multitudinem 2
Iſrael, & palmis in cælum leuatis, ait: Domine Deus Iſrael &c. *2.Paralip.6.*

Auulſus eſt ab eis quantum iactus eſt lapidis: & poſitis genibus orabat. 3
Luc.22.

Eiectis omnibus foras Petrus ponens genua orauit. *Act.9.20 21.Iſ.45.* 4
Rom.14.Philipp.2.

Cumq. leuaret Moyſes manus, vincebat Iſrael: ſin autem paululum 5
remiſiſſet, ſuperabat Amalec. *Exod.17. De cuius rei ſignificatione vide S. Iſidorum in Exod.c.25.*

Clamaui ad te Domine, tota die expandi ad te manus meas. *Pſal.87.* 6

Leuemus corda noſtra cum manibus ad Dominum in cælos. *Tren. 3.* 7
Cor cum manibus leuat, qui orationem cum opere ſubleuat. S.Iſid.de ſummo bono l.3.c.7.

Volo vos orare in omni loco, leuantes puras manus coram Domino. 8
1.Tim.2.

Publicanus a longe ſtans percutiebat pectus ſuum, dicens, Deus pro- 9
pitius eſto mihi peccatori. *Luc.18.*

Genuflexionibus Deum placari.

QVando non geniculationibus, & ieiunationibus noſtris etiam 10
ſiccitates ſunt depulſæ? &c. *Tertullianus ad Speculam, de fuga in perſecutione.*

Orandum genibus flexis omni tempore, præterquam Dominicis, & Reſurrectionis diebus.

SCiendum, quod, exceptis diebus Dominicis, & illis ſolemnitatibus, 11
quibus ſancta, & vniuerſalis Eccleſia ob recordationem Dominicæ Reſurrectionis ſolet ſtando orare, fixis in terram genibus, ſuppliciter clementiam nobis profuturam, noſtrorumq. criminum indulgentiam

gentiam

gentiam depoſcendam eſſe. Cuius rei in Euangelio ipſe Dominus dedit exemplum. Sed & Stephanum martyrem; & Apoſtolum Paulum eadem feciſſe liber Actuum Apoſtolorum teſtis eſt. Ex quibus intelligi datur, oportere Chriſtianum humiliter in terram proſterni, ne forte illi dicatur, Cur ſuperbis, terra, & cinis? *Concil. Turon. c. 31. Burchardus l. 3. c. 231. l. 13. c. 9. S. Baſil. l. 3. aduerſus Eunomium, & ſerm. 27. de Spiritu ſancto. Epiphanius l. 3. aduerſus hæreſes. Ven. Beda ſerm. inf. oct. Aſcenſ. diſt. 20. c. ſiquis Presbyter.* *Luc. 22.* *Act. 7. 9. 20. 21.*

De eodem, & quid indicet genuum flexio.

12 SEd & genua in his Reſurrectionis Dominicæ diebus in oratione iuxta morem minime flectimus: quia genuum inflexio pænitentiæ, & luctus indicium eſt. Quod etiam obſeruandum in omnibus Dominicis diebus, propter eiuſdem Reſurrectionis, vel Dominicæ, vel noſtræ ſacramenta Patres inſtituerunt. *Ven. Beda ſerm. inf. oct. Aſcenſ. Concil. Nicænum de conſ. diſt. 3. c. quoniam. Sexta Synodus c. 90. Caſſianus coll. 21. c. 11. 20. Martinus Bracharenſis Epiſcopus diſt. 30. c. ſi quis Presbyter. S. Baſilius ſerm. 27. de Spiritu ſancto.*

Manuum eleuatio, quid indicet.

13 SI in priſtinam actionis viram (quantum Dominus vos cuſtodire dignabitur) redire non valetis, manus veſtras in ſublime porrigentes, oſtendite, quia magis cæleſtia, quam terrena diligatis, & veſtra iam conuerſatio in cælis eſt. S. *Eligius hom. 8. in die Cenæ Domini ad publice pænitentes, in Appendice Bibliothecæ Sanctorum Patrum.*

De eodem, ex naturali paruulorum inſtinctu.

14 CVm manus fuerit in ſublime expaſſa per ſecretam operum diſtinctionem, tunc mentis noſtræ perſpicacitas acriores reſumit vires, id quod Iſrael dicitur. Proinde obſerua, hic non eſſe dictum,

Cum eleuaueritis manus veſtras, ſed, Cum extenderitis. Si quidem eleuat, qui cæleſtia quærit; extendit autem, & qui indignus eſt corporalis ſubſidij. Cum igitur extenſio manuum identidem fiat ab ipſis infantibus per affectum erga nutrices, aut matres, hiſce verbis declarat vim affectiuam eorum, qui preces effundebant. *S. Baſil ſuper c. 1 Iſaiæ.* Eleuare manus, hoc eſt opera & actus eleuare ad Deum, & non habere actus deorſum deiectos, & humi iacentes, ſed Deo placitos, & ad cælum erectos. Eleuat ergo manus, qui theſaurizat in cælum, &c. *Origenes hom.* 11. *in c.* 17. Exodi.

Pectoris tunſio, quid notet.

Conſitendo, puniendo peccata tua, quid aliud ſignificat pectorum tunſio, niſi forte putamus oſſa noſtra aliquid peccaſſe, cum cædimus, & tundimus pectus? ſed ſignificamus vos cor contere- 15
re, vt a Domino dirigatur. S. *Auguſt. ſuper Pſ.* 146. *& ſerm.* 8. *&* 36. *de verbis Domini, &* 48. *de tempore.* Tunſio pectoris, obtriuio cordis. *Idem Pſ. 31. Enarrat.* 2.

De eodem.

16 Pectus percutimus, ſignantes, quod nequiter egimus, diſplicere nobis: ac ideo, antequam Deus feriat, id nos in nobis ipſis ferire, & antequam extrema relatio veniat, commiſſum pænitentia digna punire. *Nicolaus* 1. *cum reſponſis ad conſulta Bulgarorum, c.* 54.

DE

DE CAERIMONIIS IN GENERE. CAP. VIII.

SVMMARIVM.

BENEDICVNTVR a Domino Cærimonias obſeruantes. 1.
In cuſtodiendis illis cura multa adhibenda. 2.3.
Ab ipſis Apoſtolis Cærimoniæ extremę emanarunt, & quare inuentæ. 4.5.6.
Multarum Cærimoniarum ſignificatio nobis obſcura. 7.
Illæ tamen, quantumlibet ignotæ, venerandæ. 8.
Qui receptos Eccleſiæ Catholicæ ritus in Sacramentorum adminiſtratione contempſerit, anathema ſit. 9.

Cap. 8.

BENEDICENTVR in ſemine tuo omnes gentes terræ, 1
eo quod obedierit Abraham voci meæ, & cuſtodierit
præcepta, & mandata mea, & cærimonias, legesq. ſer-
uauerit. *Gen. 26.*

Obſerua cuſtodias Domini Dei tui, vt ambules in vijs 2
eius, vt cuſtodias cærimonias eius, & præcepta &c. 3. *Reg. 2.*

Fili hominis pone cor tuum, & vide oculis tuis, & auribus tuis audi 3
omnia, quæ ego loquor ad te de vniuerſis cærimonijs Domus Domini
&c. Sacerdotes autem, & Leuitæ filij Sadoc, qui cuſtodierunt cæri-
monias ſanctuarij mei, cum errarent filij Iſrael a me, ipſi accedent ad
me vt miniſtrent mihi: & ſtabunt in conſpectu meo &c. *Ezech. 44.*

Ab ipſis Apoſtolis cærimoniæ externæ emanarunt, & quare inuentæ.

NEceſſario primi illi Sacerdotalis muneris duces, cum ex ſumma, 4
ſuperſubſtantialiq. Deitate ipſi ſancti muneris plenitudinem
percepiſſent, & idipſum deinceps proferre, & propagare a di-
uina bonitate miſſi eſſent, ipſiq. (vt qui tranſiſſent in Deum) poſteros ad
diuina prouehere affatim cuperent viſibilibus ſignis cæleſtia ſacramen-
ta texerunt, varietateque, ac multitudine, quod vnicum eſt collectum,
tradiderunt, & in humanis imaginibus res diuinas, materialibusq. fi-
guris ſpiritualium maieſtatem, atque in ijs; quæ nobis ſunt familiaria,
ſumma illa, & ſuperſubſtantialia partim ſcriptis, partim non ſcriptis
inſtitutionibus ſuis, iuxta quod ſacræ definiunt leges, nobis tradiderũt.
Non modo profanæ multitudinis cauſa, cui ne ipſa quidem fas eſt ſi-
gna contingere, verum ob id quoque, quod hæc noſtra ſacratiſſima
functio ſignificatiua eſt, plenaque, vt dixi, ſignis, pro modo, & ratione
captus noſtri, indigetq. viſibilibus figuris, quibus veluti adminiculis ad
eorum auguſtiorem intelligentiam ſubuehamur. *S. Dionyſ. de Eccleſ.
hier. c. 1. poſt medium. Concil. Trident. ſeſſ. 22. c. 5.*

Quare diuina per ſimilitudines viſibiles tradantur.

DIuina hominibus manifeſtari non poſſunt, niſi ſub aliquibus ſi- 5
militudinibus ſenſibilibus: ipſæ autem ſimilitudines magis mo-
uent animum, quando non ſolum verbo exprimuntur, ſed etiam

ſenſui

ſenſui offeruntur. Et ideo diuina traduntur in ſcripturis non ſolum per ſimilitudines verbo expreſſas, ſicut patet in metaphoricis locutionibus, ſed etiam per ſimilitudines rerum, quæ viſui proponuntur; quod pertinet ad præcepta cærimonialia, S. *Thom. 1 2. q. 99. art. 3. ad 3. ex eodem S. Dionyſio.*

De eodem, ex Apoſtolica traditione.

6 CVm natura hominum ea ſit, vt non facile queat ſine adminiculis exterioribus ad rerum diuinarum meditationem ſuſtolli, propterea pia mater Eccleſia ritus quoſdam, vt ſcilicet quædam ſubmiſſa voce, alia vero elatiore, in Miſſa pronuntientur, inſtituit. Cærimonias item adhibuit, vt myſticas benedictiones, lumina, thymiamata, veſtes, aliaq. id genus multa ex Apoſtolica doctrina, & traditione, quo & maieſtas tanti ſacrificij commendaretur, & mentes fidelium per hæc viſibilia religionis, & pietatis ſigna ad rerum altiſſimarum, quæ in hoc ſacrificio latẽt, contemplationem excitarentur, *Concil. Trident ſeſſ. 22. c. 5. S. Auguſt. de lib. arb. c. 10.*

Multarum cærimoniarum, & rituum ſignificatio nobis obſcura.

7 PLurima ex his, quæ ignoramus, cauſas habent digniſſimas nobis quidem ignotas, verum præſtãtioribus ordinibus cognitas. Complura item ſummas illas, altiſſimasq. ſubſtantias latent, ſoliq. ſapientiſſimæ, ac ſapiẽtiæ doctori, diuinitati nota ſunt. S. *Dionyſ. de Eccl. hierarc. c. fin.*

Cærimoniæ, & ſigna etiã ignota veneranda: & quid in illis.

8 SVb ſigno ſeruit, qui operatur, ac veneratur aliquam rem ſignificantem, neſciens, quid ſignificet. Qui vero aut operatur, aut veneratur vtile ſignum diuinitus inſtitutum, cuius vim, ſignificationemq. intelligit, non hoc veneratur, quod videtur, & tranſit, ſed illud potius, quo talia cuncta referenda ſunt. Qui autem non intel-

intelligit, quid ſignificet ſignum, & tamen ſignum eſſe intelligit, nec ipſe premitur ſeruitute. Melius eſt autem, vel premi incognitis, ſed vtilibus ſignis, quam inutiliter ea interpretando a iugo ſeruitutis eductam ceruicem laqueis erroris inſerere. *S. Auguſt. de Doctrina Chriſtiana, c.9.*

Qui ritus Eccleſiæ approbatos in Sacramẽtorum adminiſtratione contempſerit, &c. anathema ſit. 9

Vt ſup. c. 5. de Sacramentorum adminiſtratione, c. ſi quis dixerit, n. 5.

PARS SECVNDA

DE MORIBVS, AC VITA SACERDOTIS

EX APOSTOLI PRAESCRIPTO: DEQ. EIVS EXTERIORI ET INTERIORI HOMINE COMPONENDO.

PARS SECVNDA

DE MORIBVS, AC VITA SACERDOTIS

EX APOSTOLI PRAESCRIPTO:
DEO EIVS EXTERIORI
ET INTERIORI
HOMINE
COMPONENDO.

DE IRREPREHENSIBILITATE, ET SANCTITATE SACERDOTVM.

DEQ. INTENTIONIS EORVM PVRITATE, ET FINE.

CAP. I.

De Sanctitate Sacerdotum. §. I.

SVMMARIVM.

SACERDOTES debent eſſe ſancti, irreprehenſibiles, & ſine macula, 1.2.3.4.5.6.7.8. & quare, 11.
Qualis debet eſſe eorum ſanctitas, & puritas. 12.13.14.15. 16.17.18.19.20.21.22.23.24.
Eorum varia epitheta. 9.10.21.
Qualiter orare debeanr pro populo. 10.
Quales ad id eſſe debeanr. 25,26.27.28.29.30.31.
Sacerdotis eſt, facere, & docere. 32.
Docere autem debet ſeipſum prius, deinde alios. 35.
Sacerdotis, Monachi, & Solitarij differentia. 34.35.
Perfecti viri deſcriprio. 36.
Sacerdotalis vitæ epitome. 39.

Cap. I. §. I.

SANCTIFICABOR in ijs,qui appropinquant mi- 1
hi. *Leu. 10.21.*
Sacerdotes, qui accedunt ad Dominum ſanctificentur, 2
ne percutiat eos. *Leu. 19.*
Homo de ſemine tuo, qui habuerit maculam, non offe- 3
ret panes Deo ſuo, nec accedet ad miniſterium eius. *Leu. 21.*
Sancti erunt Deo ſuo Sacerdotes,& non polluẽt nomen eius: incenſum 4
enim Domini, & panes Dei ſui offerunt, & ideo ſancti erunt.
Leu. 21.
Elegit Sacerdotes ſine macula, voluntatem habentes in lege Dei. 5
1. Machab. 4.
In omnibus teipſum præbe exemplum bonorum operum, in doctrina, 6
in integritate, in grauitate, verbum ſanum, irreprehenſibile: vt is,
qui ex aduerſo eſt, vereatur, nihil habens malum dicere de nobis.
Tit. 2.

Irreprehenſibilis debet eſſe Sacerdos.

Auguſta quidem, ac veneranda res, acceſſuq. difficilis, Sacerdo- 7
tium eſt,& ſine vlla reprehenſionis labe conſectanda. S. *Iſidorus Peluſiota l. 1. ep. 156.*

De eodem.

Oportet Sacerdotes, & miniſtros, qui altari, & ſacrificijs in- 8
ſeruiunt, integros, atque immaculatos eſſe, cum Dominus
dicat; Homo, in quo fuerit macula, & vitium, non accedat,
offerre dona Deo, *S. Cypr. l. 2. ep. 1.*

Sacerdos debet eſſe ſine crimine, vt Epiſcopus; & eius multa Epitheta.

9 FRatres cariſſimi, oportet manum mundam eſſe, quæ polluti vaſis debet maculas purgare, ne polluta deterius poſſit inquinare, cum ſordida ſordidum tractat. Propterea, Sacerdotes altiſſimi Dei, vobis dicitur, Mundamini, qui fertis vaſa Domini: vos enim eſtis, *Iſa. 52.* qui vaſa Domini ferre debetis, quibus datum eſt noſſe myſterium Regni Dei. *Luc. 8.* vos eſtis ſal terræ, lux mundi, lucerna accenſa, ciuitas in monte poſita, columnæ templi, lignum ſcientiæ in medio Paradiſi poſitum, patroni, & rectores Eccleſiæ, Angelorum, & Paradiſi ciues, Prophetarum filij, Patriarcharum cognati, Apoſtolorum ſucceſſores. Mundamini ergo, vt digne cum patribus poſſitis ferre vaſa Domini. vaſa enim non ſolum aurea, & argentea, ſed etiam illa, pro quibus redimendis mori Dominus dignatus eſt. Propterea attẽdat caritas veſtra, quales eſſe debetis, vt digne vaſa Domini portare poſſitis. ait enim Apoſtolus: Oportet, Epiſcopum ſine crimine eſſe, tamquam *Tit. 1.* Dei diſpenſatorem &c. Hæc non ſolum ego Epiſcopus ſeruare debeo, ſed et vos vna mecum Sacerdotes Deo auxiliante ſeruare debetis. Per omnia ſine crimine, ſicut Epiſcopum, ita iubet eſſe Presbyterum, idest irreprehenſibilem, vt non quæras vxores, non diuitias, non honorem &c. *S. Auguſt. ſerm. 36. ad Presbyteros, inter ſermones ad fratres Eremi.*

Alia Sacerdotum Epitheta, & qualiter orant pro populo.

10 SAcerdotibus proprie animarum curandarum ſollicitudo commiſſa eſt, qui, pondus populi ſibi commiſſi viriliter ſuſtinentes, pro peccatis omnium, velut pro ſuis, infatigabiliter ſupplicant Deo. Qui velut quidam Aaron incenſum contriti cordis, & humiliati ſpiritus offerentes, quo placatur Deus, auertunt iram futuræ animaduerſionis a populo; qui per Dei gratiam fiunt Diuinæ voluntatis indices, Eccleſiarum Chriſti poſt Apoſtolos fundatores, fidelis populi duces, veritatis aſſertores, prauæ doctrinæ hoſtes, omnibus bonis amabiles, & male ſibi conſcijs etiam ipſo viſu terribiles, vindices oppreſſorum,

rum,patres in fide Catholica regeneratorum,prædicatores cæleſtium, primi phalanges inuiſibilium prœliorum,exempla bonorum operum, documenta virtutum, & forma fidelium. Ipſi ſunt Eccleſiæ decus, in quibus amplius fulget Eccleſia. Ipſi columnæ firmiſſimæ, quibus in Chriſto fundatis innititur omnis multitudo credentium. Ipſi ianuæ ciuitatis æternæ, per quos omnes, qui credunt in Chriſtum, ingrediuntur ad Chriſtum. Ipſi ianitores,quibus claues datæ ſunt regni cælorũ. Ipſi etiam diſpenſatores Regiæ domus, quorum arbitrio in aula Regis æterni diuiduntur gradus, & officia ſingulorum. Hi ſunt,qui non ambiendo, ſed ſpiritaliter viuendo Sacerdotium meruerunt, quiq. non fauoris humani ſuffragio, ſed diuino munere ſublimati, nihil ſibi de præſtantia ſui principatus adplaudunt. Quos non inflammat honor acceptus,ſed exercet labor impoſitus. Qui non excellentiam ſuam cogitant prouecti, ſed ſarcinam: nec gloriantur de officij dignitate, ſed ſudant potius conſtituti ſub onere. Tales diuina Scriptura Speculatores appellat, qui ſpeculantur actus omnium, &, qualiter vnuſquiſque cum ſuis in domo, qualiter in ciuitate cum ciuibus viuat, intentione religioſæ curioſitatis explorant. Quos bonos probauerint,honorando confirmant; quos deprehenderint vitioſos, arguentes emendant;aut; ſi emendari noluerint, æquanimiter portant, habituri vberrimum fructum, aut de ſua diſtrictione, ſi correcti profecerint, aut de ſua patientia,etiam ſi illi, quos ſuſtinent, emendari noluerint. *S. Proſper de vitâ contempl.l.2.c.2.*

Quare Sacerdos debeat eſſe ſine macula.

Iſa.11. O Sacerdotes, ſi anima cuiuslibet iuſti ſedes eſt Dei, multò magis ſedes, & templum Dei vos eſſe debetis mundum, & immaculatum. Si ſepulcrum eius glorioſum eſt, in quo corpus eius iacuit exanime, glorioſiora, & digniora eſſe debent corpora veſtra, quæ, qui à mortuis ſuſcitatus eſt, quotidie inhabitare dignatur. *Luc.11.* Si beatus eſt venter, qui nouem menſibus Chriſtum portauit, & beata debent eſſe corda veſtra, in quibus ſibi hoſpitium quotidie eligit filius Dei. *Pſal. 118.* Si beata ſunt vbera, quæ paruulus ſuxit, ita debet eſſe os beatum, quod carnem eius ſumit,& ſanguinem ſugit. Carnes ergo veſtras cum timore eius configite, & vobis diligenter prouidete, ne lingua loquendo, quæ vocat de cælo filium Dei, contra Dominum loquatur, & ne manus,quæ intinguntur ſanguine Chriſti, polluantur ſanguine peccati. *S. Auguſt. ſerm. 37. ad fratres Erem.*

Qualis

Qualis eſſe debeat puritas Sacerdotum.

12 NEceſſe eſt Sacerdotem ſic eſſe purum, vt ſi in ipſis cælis collocatus inter ipſas cæli virtutes medius ſtaret. *S. Chryſoſt. de Sacerdotio l. 3.*

De eodem.

13 EVm, qui pro ciuitate tota, immo qui pro vniuerſo terrarum orbe legatus intercedit, deprecatorq. eſt apud Deum, vt hominum omnium, non viuentium modo, ſed etiam mortuorum peccatis propitius fiat, qualem, quæſo, eſſe oportet? Equidem neque Moſis, neque Eliæ fiduciam fore vmquam ſatis putauerim ad ſupplicationem huiuſmodi peragendam. Quandoquidem quaſi mundus illi vniuerſus concreditus, atque adeo omnium ſit pater, ſic ad Deum ipſe accedit, deprecans, quidquid bellorum vbique eſt extingui, turbas ſolui, atque in horum locum pacem, ac felicem rerum ſtatum ſuccedere. Denique celerem malorum vnicuique imminentium qua priuatim, qua publice, defunctionem poſtulans. Porro illum ipſum oportet tanto omnibus in rebus ijs præſtare, pro quibus intercedit, quanto par eſt, vt ſubditos Præfectus excedat. Cum autem ille & Spiritum ſanctum inuocauerit, ſacrificiumq. illud horrore, & reuerentia pleniſſimum perfecerit, communi omnium Domino manibus aſſidue pertractato, quæro ex te, quo to illum in ordine collocabimus? quantam ab eo integritatem exigemus? quantam religionem? Conſidera, quales manus illas adminiſtrãtes eſſe oportet? qualem linguam, quæ verba illa effundit? qua denique re non puriorem, ſanctiorem ue eſſe conueniat animam, quæ tantum illum, tamquam dignum ſpiritum, receperit? *Idem S. Chryſoſt. de Sacerd. l. 6. Vide inf. Emendatiorem, n. 25.*

De eodem.

14 SAcerdotis animum Solaribus radijs puriorem eſſe oportet, vt ne quando Spiritus ſanctus deſolatum illum relinquat: vt dicere illi liceat, Viuo equidem, non amplius ego, viuit autem in me Christus. Nam; ſi qui eremum inhabitant, quiq. procul tum ab vrbe, tum a foro, tum a tumultibus illinc enaſcentibus ſecuri, libereq. viuunt, denique qui perpetua corporis tranquillitate perfruuntur, toto vitæ illius præſidio fidere nolunt, quin immo infinitas quoque alias addunt cu- *Gal. 2.*

ſtodias,

ſtodias, vndique ſeipſos circum ſæpientes, magna adeo cum diligentia & dicere, & facere omnia adlaborantes, vt cum libertate, ac puritate quadam ſincera, quantum humanus captus ferre poteſt, ad Dei conſpectum accedere poſſint. Quantam putas Sacerdotem præſtare debere tum vim, tum potentiam, vt animam ſuam ipſius ab omni vindicet fœditate, & ſpiritualem pulchritudinem illæſam, atque incolumem ſeruet? Etenim multo maior vitæ integritas huic, quam illis, neceſſaria eſt. Cui porro integritas maior neceſſaria eſt, huic certe, pluribusq. quam illi ijdẽ caſibus obnoxius eſſe cogitur, qui eum cõſpurcare poſſunt, niſi, continentem ſobrietatem, ac vehemens admodum ſtudium adhibens, animum imperuium, impenetrabilemq. præſtiterit. *Idem S. Chryſoſt. ibidem. & ſimilitudine 62. Caſſian. l. 12. c. 15. & Collat. 23. c. 7. 8. 9. 10. 17. 20. 21. S. Gregor. Nazianz. in Apolog. Vide inf. c. 9. §. 2. de oneribus, Monachorum quidem, n. 23.*

De eodem.

LVminis inſtar vniuerſum orbem illuſtrantis Sacerdotis animum ſplendeſcere oportet. *Idem S. Chryſoſt. ibidem.* 15

De eodem.

Exod. 19. ET lauabat veſtimenta ſua. Si in figura tanta obſeruantia, quanta in veritate? Diſce, Sacerdos, atque Leuita, quid ſit lauare veſtimenta tua, vt mundum corpus celebrandis exhibeas Sacramentis. Si populus ſine ablutione veſtimẽtorum ſuorum prohibebatur accedere ad hoſtiam ſuam, tu illotus mente pariter, & corpore, audes pro alijs ſupplicare, audesq. pro alijs miniſtrare? *S. Ambroſ. lib. 1. de off. cap. 30.* 16

De eodem.

SVmma vigilantia, acerrimaq. in omnes partes animi circumſpectione operam dato. &c. *vt ſup. c. 5. de ſacram. miniſtr. n. 17.* 17

De eodem.

1. Tim. 3. Tit. 1. QVotus quiſque eſt, qui, ſi ad amuſſim ſeipſum ad Pauli normam dirigens, & ad regulas, quas de Epiſcopis, Presbyteriſq. conſtituit, nempe, vt ſint ſobrij, & prudentes, non percuſſores, non temulenti, ſed docendi periti, irreprehenſibiles, atque huiuſmodi, vt nullæ

vt nullæ eos improborum calumniæ attingere queant, non ſeſe a normæ rectitudine permultum abeſſe comperiet? Quid ea cõmemorem, quæ Ieſus diſcipulis ſuis, cum eos ad prædicationem legeret, præſcribit? Quorum (ne ſingula explicem) hæc ſumma eſt, vt virtute tales exiſtant, atque ita expediti, & moderati, atque (vt vno verbo dicam) cæleſtes, vt non minus eorum vitæ probitate, & morum elegantia, quam doctrina Euangelium propagetur. *S. Gregor. Nazianz. in Apologet.*

De eodem.

20 DOcet per ea, quæ ſequuntur, hiſtoria, non humanam rem quandam, ſed diuinam eſſe Sacerdotium: & docet hoc modo. Virgas ab vnaquaque tribu accepit Moyſes, eas illatum, qui dederunt, nominibus inſcribit, ac tabernaculo appoſuit. firmiter enim credebat, quod miraculo quodam per virgam, quam vnuſquiſque attulit, deſuper Sacerdos manifeſtaretur. Quo facto aliorum quidem virgæ ſicut erant permanſerunt, ſed deſtinati diuinitus Sacerdotis virga non extrinſeca humilitate, ſed virtute Dei immiſſa radices propagauit, ramos emiſit, & floribus exornata demum fructum produxit. Fructus erat nux. Quare grauiter caſtigati quieuerunt. Sed vide, quo modo vndique peregrinata hiſtoriæ diuinæ prouidentia nos docet. Hoc enim fructu, quem Aaronis virga ediderat, qualis eſſe debeat Sacerdotis vita, monemur. Aſpera enim, & continens, duraq. debet exterius eſſe, intus autem, & in occulto ſuaue quoddam edulium continere. Quod tunc manifeſtatur, cum maturum fuerit, & corruptus fuerit ſtipticus, ac circumfuſus cortex, & lignea nuclei teſta defracta. Quare, ſi Sacerdotis examinaueris vitam, &c. *V. inf. p. 3. c. 2. de grauibus peccatis; Si Sacerdotis, n. 57. S. Gregor. Nyſſenus de vita Moſis.*

De eodem.

21 SI Sacerdotes ſancti multos ad Deum ſancte viuendo, & prædicando conuertunt; ſi nihil ex imperio, ſed omnia humiliter agant, ac ſe communes eis, quibus ſunt præpoſiti, ſtudio ſanctæ dilectionis exhibeant; ſi infirmitates carnaliter viuentium fratrum modo verborum ſalubriũ medicaminibus curent, modo, quas incurabiles iudicant, patientiæ virtute ſuſtineãt; ſi moribus, ac prædicationibus ſuis non

ſuam, ſed Chriſti gloriam quærant, nec verba, ac facta ſua in pretiun fauoris conciliando miſerabiliter perdant, ſed quidquid ſibi ſacerdotaliter viuentibus, atque docentibus honoris impendunt, Deo ſemper adſcribant; ſi non inflentur otioſis occurrentium ſalutationibus, ſed grauentur, nec honorari ſe, ſed onerari fauStium ſibi laudibus credant; ſi conſolentur afflictos, paſcant egenos, veſtiant nudos, redimant captiuos, ſuſcipiant peregrinos; ſi errantibus viam ſalutis oſtendant, deſperatis ſpem veniæ conſequendæ permittant, currentes impellant, remorantes accendant, & quidquid ad officium ſuum pertinet, conſtanter exerceant: Quis ſic erit alienus a fide, vt dubitet tales contemplatiuæ eſſe participes, quorum exemplo ſimul ac verbo plures fiunt cæleſtium regnorum cohæredes? Iſti ſunt miniſtri verbi Dei, adiutores Dei, oraculum Spiritus ſancti. Per tales Deus placatur populo, populus inſtruitur Deo. Iſti ſunt Apoſtolorum Domini ſucceſſores, qui Eccleſias, quas illi editis mirabilibus fundauerunt, mirabiliter Apoſtolicis præditi virtutibus regunt, qui fidem Catholicam aut diſputationibus, aut (ſi ita neceſſitas expoſcat) membrorum ſuorum laceratione defendunt, pro qua totis viribus retinenda, amiſſis facultatibus ſuis, etiam mori parati ſunt. fidelium Catholicorum virtutibus creſcunt, qui per eos Deo auctore proficiunt, & Deo ſuo irreparabiliter adhærentes, in quo ſibi credunt ſolida, ac permanſura bona repoſita, mundi huius gaudia fugitiua faſtidiunt. S. *Proſper de vita contempl. c. 25.*

De eodem.

QVidquid de omnibus dictum eſt, magis abſque dubio ad eos 22
pertinet, qui exemplo eſſe hominibus debent, & quos vtique tanto anteſtare cæteris oportet deuotione, quanto anteſtant omnibus dignitate. Nihil eſt enim turpius, quam excellentem eſſe quemlibet culmine, & deſpicabilem vtilitate. Quid eſt enim principatus ſine meritorum ſublimitate, niſi honoris titulus ſine homine? aut quid eſt dignitas in indigno, niſi ornamentum in luto? Et ideo cunctos, qui ſacri altaris ſuggeſtu eminent, tantum excellere oportet merito, quantum gradu &c. Vnde eſt, quod eis Saluator ipſe in Euangelio non, vt cæteris, voluntarium, ſed imperatiuum officium perfectionis
Matth. 19. indicit. Quid enim cum laico illi adoleſcenti dixiſſe legimus? Si vis perfectus eſſe, vende quæ habes, & da pauperibus. Quid autem miniſtris
Matth. 10. ſuis? Nolite, inquit, poſſidere aurum, neq. argẽtum, neq. pecuniam in zonis veſtris, non peram in via, neq. duas tunicas, neq. calceamenta, neq. virgam. Videte, quanta ſit in vtroque hoc ſermone Dei diuerſitas. Laico di-

co dixit, Si vis. Miniſtro autem, Nolo poſſideas &c. *Saluianus Maſſilienſis l. 2. ad Eccleſiam Catholicam.*

De eodem,

23 SAcerdos, qui holocauſtum offert, vnuſquiſque perfecte ſapiens intelligitur, qui Sacerdotium perfectionis exemplum eſt. Propter quod & Regale Sacerdotium populus fidelis appellatur, vtpote legem perfectam Euangelij ſuſcipiens. *Iſychius in Leuit. l. 2. c. 1.*

De eodem,

24 TAles eſſe debent Sacerdotes, vt & Deo ſint grati, & hominibus ſint accepti. *Innoc. 3. de ſacro altaris myſterio l. 1. c. 9.*

Qualis eſſe debeat, qui pro alijs intercedit.

25 EMendatiorem eſſe conuenit populo, quem neceſſe eſt orare pro populo. *Hormiſda Papa diſt. 61. c. non negamus. Vide ſup. Eum, qui pro ciuitate, n. 13.*

De eodem.

26 SOlerter ſe quiſque metiatur, ne locum regiminis aſſumere audeat, ſi in ſe adhuc vitium damnabiliter regnat, ne is, quem crimen deprauat proprium, interceſſor fieri appetat pro culpis aliorum. *S. Gregor. in Paſtor. p. 1. c. 11.*

De eodem.

27 QVi in erudiendis, atque inſtituẽdis ad virtutem populis præerit, neceſſe eſt, vt in omnibus ſanctus ſit, & in nullo reprehenſibilis habeatur. Qui enim alium de peccatis arguit, ipſe a peccato debet eſſe alienus. Primitus quippe rector ſemetipſum corrigat, qui alios ad bene viuendum admonere debet; ita, vt in omnibus ſemetipſum formam viuendi præbeat, cunctoſq. ad bonum opus doctrina, & opere prouocet &c. *S. Iſidorus de off. l. 2. de Sacerdotibus.*

De eodem, ex S. Franciſco.

QVanta res ſit Sacerdotium, in eo oſtendit S. Franciſcus, quod 28 ſe indignum illo iudicans, numquam promoueri ſit paſſus, ſoloq. Diaconatus officio contentus, quoad vixit, fuit. Cogitent nunc Sacerdotes, qualis eos deceat perfectio, ſi Franciſcus ſuam non ſufficere credidit. *M. Marulus l. 3. c. 5. de dictis & factis memorabilibus.*

De eodem.

SIt Sacerdos neceſſe eſt cogitatione mundus, actione præcipuus, diſcretus in ſilentio, vtilis in verbo, ſingulis compaſſione proximus, 29 præ cunctis contemplatione ſuſpenſus, bene agentibus per humilitatem ſocius, contra delinquentium vitia per zelum iuſtitiæ erectus, internorum curam in exteriorum occupatione non minuens, exteriorũ prouidentiam in interiorũ ſollicitudine non relinquens. *Concil. Aquiſgran. ſub Lodouico. Prou. c. 9. ex S. Greg. p. 2. Paſtoral. c. 5. 6. 7.*

De eodem.

NIhil eſt, quod alios magis ad pietatem, & Dei cultum aſſidue 30 inſtruat, quam eorum vita, & exemplum, qui ſe diuino miniſterio dedicarunt. Cum enim a rebus ſæculi in altiorem ſublati locum conſpiciuntur, in eos tamquam ſpeculum reliqui oculos conijciunt, ex ijsq. ſumunt quod imitentur. Quapropter ſic decet omnino clericos in ſortem Domini vocatos vitam, moresq. ſuos omnes componere, vt habitu, geſtu, inceſſu, ſermone, alijsq. omnibus rebus nihil niſi graue, moderatum, ac religione plenum præſeferant. Leuia etiam delicta, quæ in ipſis maxima eſſent, effugiant, vt eorum actiones cunctis afferant venerationem. *Concil. Trident. ſeſſ. 22. c. 1. de reform.*

De eodem.

OPtandum eſt, vt hi, qui Epiſcopale miniſterium ſuſcipiunt, quæ 31 ſuæ ſunt partes, agnoſcant &c. Admonet Sancta Synodus Epiſcopos omnes, vt, ſecum ea ſæpe meditantes, factis etiam ipſis, ac vitæ actionibus, quod eſt veluti perpetuum quoddam prædicandi genus, ſe muneri ſuo conformes oſtendant. In primis vero ita mores ſuos omnes componant, vt reliqui ab eis frugalitatis, modeſtiæ,

conti-

continentiæ, ac (quæ nos Deo tantopere commendat) humilitatis ſanctæ exempla petere poſſint. Quapropter exemplo Patrum noſtrorum in Concilio Carthaginienſi, non ſolum iubet, vt Epiſcopi modeſta ſupellectili, & menſa, ac frugali victu contenti ſint, verum etiam in reliquo vitæ genere, ac tota eius domo caueant, ne quid appareat, quod a ſancto hoc inſtituto ſit alienum, quodq; non ſimplicitatem, Dei zelum, ac vanitatum contemptum præſeferat &c. Quæ vero de Epiſcopis dicta ſunt, eadem in quibuſcumque, beneficia eccleſiaſtica, tam ſæcularia, quam regularia, obtinentibus, pro gradus ſui condicione, obſeruari decernit. *Idem Concil. Trident. ſeſſ. 25. c. 1. de reform. Concil. Carthagin. 4. c. 15. diſt. 45. c. Epiſcopus. Toletan. 4. c. 7. 15. diſt. 44. Pro reuerentia. Rhemenſe. c. 17. Africanum. c. 6.* *Carthag. 4 c. 15.*

Sacerdotis eſt, facere, & docere.

32 PResbyteri officium cæleſtem quandam vitam requirit &c. *vt ſup. p. 1. c. 2. S. 1. de off. Sacerdotum, n. 22.*

Prius ſeipſum doceat Sacerdos, deinde alios.

33 SI ſapis, Sacerdos, concham te exhibeas, & non canalem &c. *Vt inf. c. 7. S. 1. de doctrina, n. 36.*

Differentia Sacerdotalis, & Monachalis officij.

34 HÆc duo in attentiore Chriſtianorum deuotione præſtantiora eſſe quis ambigat, Clericorum officia, & Monachorum inſtituta? Iſta ad comitatem, & moralitatem diſciplina, illa ad abſtinentiam aſſuefacta, atque patientiam. Hæc velut in quodam theatro, illa in ſecreto; ſpectatur iſta, illa abſconditur &c. *S. Ambroſ. l. 10. ep. 82.*

Sacerdos ſanctior eſſe debet illis, qui ad montes confugiunt.

35 EOs, qui Sacerdotum munere funguntur, ſanctiores, ac puriores illis eſſe oportet, qui ad montes ſe contulerunt. Siquidem illi, & ſui, & plebis; hi autem, ſui dumtaxat curam gerunt. Atque illi in huiuſmodi dignitatis faſtigio collocati ſunt, omnesq. vitam eorum perſcrutantur, & explorant: hi autem in ſpelunca ſedent, aut ſua vulnera curantes, aut vitia obtegentes, aut etiam coronas ſibi ipſis texentes. *S. Iſid. Peluſ. l. 2. ep. 284.*

Perfecti viri deſcriptio.

36 SIgna proficientis ſunt, neminem reprehendere, neminem laudare, neminem culpare, neminem accuſare, nihil de ſeipſo prædicare; quaſi aliquis ſit, aut aliquid ſciat. Cum in aliqua re impeditus fuerit, aut prohibitus, ſeipſum accuſat. Si ab aliquo laudatur, ſecum ipſe deridet laudatorem; ſi reprehenditur, non defendit ſe, ſed ritu infirmorum circuit, metuens, ne ſtatum illum conuellat prius, quam is confirmetur. Omne deſiderium a ſe dependens habet, auerſationem ad ea ſola, quæ naturæ eorum repugnant, quæ nobis parent, tranſtulit. Appetitione ad omnia remiſſa vtitur, ſiue ſtolidus, ſiue indoctus habeatur, non curat. Denique vt inimicum, & inſidiatorem ſeipſum obſeruat. *Epictetus in Enchiridio, c. 72.*

Sacerdotalis vitæ, epitome.

Sacerdos debet eſſe Chriſti alumnus
A peccatis ſegregatus,
37 Rector, non Raptor,
Speculator, non Spiculator,
Diſpenſator, non Diſſipator,
Pius in iudicio,
Iuſtus in concilio,
Deuotus in choro,
Stabilis in Eccleſia.
Sobrius in menſa,
Prudens in lætitia,
Purus in conſcientia,
Aſſiduus in oratione,
Humilis in congregatione,
Virilis in contritione,
Patiens in aduerſitate,
Leuis in proſperitate,
Diues in virtutibus,
Expeditus in actibus,
Sapiens in ſermone,
Verax in prædicatione.

Incerti auctoris:

DE INTENTIONIS PVRITATE, ET FINE.

CAP. I. §.II.

SVMMARIVM.

PVRITAS cordis a Deo petenda. 1.
Malum non ſuſpicatur. 2.
In quo conſiſtit. 5.7.8.
Intentio eſt lucerna actionis. 3.
In ea virtutes ſubſiſtunt. 16.
Quæ ſi in principio eſt praua, medium, & finem inquinat. 6.
Sollicite purificanda in conſpectu Dei, qui oculos figit in eam. 9.10.12.13.
Et ſolus amari ſine ſocio debet. 11.
Omnia ad eius gloriam facienda. 4.
Nihili faciendæ laudes, aut vituperia hominum. 14.15.

CAP.

CAP. I. §. II.

1 COR mundum crea in me Deus, & ſpiritum rectum innoua in viſceribus meis. *Pſ.50.*
2 Qui ambulat ſimpliciter, ambulat confidenter. *Prou.*10. vel ſaluus erit. *Prou.*28.
3 Lucerna corporis tui eſt oculus tuus. *Matth.* 6. *Oculus eſt intentio, corpus actio. S Gregor. Moral.l.28.c.6.*
4 Siue manducatis, ſiue bibitis, ſiue aliud quid facitis: omnia in gloriam Dei facite. 1.*Cor.*10.

Puritas intentionis in quo conſiſtat.

5 PVritas intentionis in duobus conſiſtit, in quærenda videlicet gloria Dei, & vtilitate proximi, vt in omnibus actibus ſuis nihil Sacerdos quærat, ſed tantum Dei honorem, aut ſaltem proximorum, aut vtrumque. *S. Bernard.ep.*42.

Si praua intentione aliquid inchoatur, medium, & finis à Dæmone poſsidentur.

6 SI ſemel cor intentione corrumpitur, ſequentis actionis medietas, & terminus ab hoſte callido ſecure poſſidetur. Quoniam totam arborem ſibi fructus ferre conſpicit, quam veneni dente in radice vulnerauit. Summa ergo cura vigilandum, ne vel bonis operibus ſeruiens mens reproba intentione polluatur. S. *Gregor. Moral.l.*1.*c.*20.

Finis prælaturæ ſpiritualis quis.

7 HIc eſt ſpiritualis omnis præfecturæ finis, nimirum, priuata vtilitate neglecta, aliorum commodis inſeruire. *S. Gregor. Nazianz. in Apologetico.*

De eodem.

8 VNctionis fructus eſt, cultus diuinæ hæreditatis. Ille ergo officium vnctionis exequitur, qui ſola quærit lucra animarum. Super hæreditate quippe Domini in principem ſe vnctum meminit, qui

Dd hoc

hoc ſolum de terrena dignitate quærit, quod per ſuum miniſteriũ Chriſtus quæſiuit. *S. Gregor. c. 4. ſuper l. 1. Reg. c. 9.*

Quantam cordis puritatem Dei oculis parare ſemper debeamus.

OMni cuſtodia cordis noſtri ſunt latebræ primitus expiandæ. 9
Quod enim Iudæi in corporis puritate aſſequi cupiunt, nos debemus etiam in arcanis conſcientiæ poſſidere, in qua Dominus arbiter, atque agonotheta reſidens, pugnam curſus, & certaminis noſtri iugiter ſpectat, vt ea, quæ in propatulo horremus admittere, ne intrinſecus quidem coaleſcere incauta cogitatione patiamur. &c. *Caſſianus l. 6. c. 9. & 21. l. 5. c. 15. collat. 1. c. 7. S. Bonau. de reform. mentis c. 10. Vide inf. c. 8. §. 3. de humilitate, a cap. Quanto magis, n. 20.*

Sollicite inſpicienda eſt mentis intentio in actionibus.

PLerumque virtus, cum indiſcrete tenetur, amittitur, cumq; diſcre- 10
te intermittitur, plus tenetur &c. ſed curandum ſollicite eſt, vt, cum quis ſuſceptum negotium cum virtutis ceſſatione diſpenſat, ſemetipſum prius in radice cordis inſpiciat, ne ſibi per hoc aliquid auarus appetat, ſibi per hoc ſoli timidus pareat, & eo fiat prauum, quod in opere ſequitur, quo non ex recta cogitationis intentione generatur. *Matth. 6.* Vnde bene in Euangelio Veritas dicit, Lucerna corporis tui eſt oculus tuus &c. *S. Gregor. Moral. l. 28. c. 6.*

Minus te Domine, amat, qui tecum aliquid amat, quod non propter te amat. 11

S. Auguſt. l. 10. Confeſſ. c. 29.

Deus intentionem reſpicit.

DEus verba ex corde penſat, ideo Phariſæum ſua opera narrantem deijcit, Ezechiam eadem commemorantem ſtabilit. 12
S. Gregor. Moral. l. 12. c. 15. l. 22. c. 8.

Intentio

Intentio examinanda in vltimo iudicio.

13 NOn quid, ſed propter quid facimus, in illa vltima examinatione quærendum eſt. *S. Proſper de vita contempl. l. 3. c. 14.*

Sacerdos ſolum Deum reſpicere debet, nihili pēdens laudes, aut vituperia hominū.

14 QVi aliorum edocendorum prouinciam ſuſceperit, is ne de aliorum laudibus dependeat, ne ue ab alijs animum deſpondeat. Quin, orationes hoc conſilio meditatus, vt Deo omnipotenti gratæ, acceptæq. ſint, hunc vnum ſibi ſtatuat canonem, ac terminum optimi illarum opificij, non etiam plauſus, ac laudationes. Laudatur is ab hominibus? laudes ne reijciat. Laudes ab auditoribus illi negantur? eas ne ambiat, neu negatis indoleat. Abundans enim illi fuerit laborum ſolatium, idq. omnium certe maximum, ſi ſibi ipſe conſcius eſſe potuerit, ad hanc ſe rationem, doctrinam, eloquentiamq. ſuam compoſuiſſe, atque adaptaſſe, vt Deo illa placens, acceptaq. fiat. *S. Chryſoſt. de Sacerdotio. l. 5. Vide inf. c. 4. §. 2, de conſtantia a cap. non carebis. n. 11. & c. 8. §. 6. de temporalium contemptu. S. Greg. Moral. l. 6. ep. 14. l. 8. ep. 45. l. 9. ep. 39. & ſup. §. proximo, cap. ſigna, n. 36.*

De eodem.

15 QVi nimium attendit ad voces hominum, nihil recte faciet, iuxta illud, Qui obſeruat ventum, numquam ſeminat, &, qui obſeruat nubes, non metet. *S. Thom. ſuper illud Matth. 11. Ecce homo potator vini.* *Eccle. 11.*

Virtutes in intentione ſubſiſtunt.

16 SIcut fabrica columnis, columnæ autem baſibus innituntur, ſic vita noſtra in virtutibus, virtutes autem in intima intentione ſubſiſtunt. *S. Greg. Moral. l. 28. c. 6.*

DE SOBRIETATE, ET TEMPERANTIA SACERDOTVM,

DE SVPELLECTILI, CIBIS, CONVIVIIS, IEIVNIO, VSV CINERVM, ET CILICII, BENEDICTIONE MENSAE, AD EAMQ. LECTIONE, DE SOMNO, ET VIGILIA, DE QVOTIDIANO CONSCIENTIAE EXAMINE.

Cap. II.

De ſobrietate, & tẽperantia, de ſupellectili, & cibis Sacerdotum.

§. I.

SVMMARIVM.

SOBRIETATEM amplecti debent principes Eccleſiæ, & Sacerdotes, quia non eſt regnũ Dei eſca & potus. 1.2.4.5.10.

Maxime oraturi, vel celebraturi, quia ſobrietas eſt omnium virtutum mater, ſicut ebrietas omnium vitiorum. 7.

Victu, & veſtitu contenti eſſe debent. 3.26. ſecũdum morem prouinciæ. 24.25.

Et modica ſupellectili, & menſa. 27.28. & quibuſdam cibis. 33.34.35.

Quia Sacerdos eſt temperantiæ typus. 6.

Et ideo debet manducare vt æger propter neceſſitatem, nec niſi propter eam, aut hoſpites, lautioribus cibis veſci. 8.

Quos tamen ad edendum, vel bibendum vrgere non debet, & qualiter. 9. 10.11.

In menſa munditia adhibenda. 20.
Sacerdotis conuiuia qualia. 17.18. & in eis qualiter ſe debeat gerere. 21.
Et qui illis intereſſe, quiq. ab illis abeſſe debeant. 9.
Per ea ſæpe corriguntur, qui alias corrigi non potuerunt. 19.
Sumente autem corpore cibum ſuum, mens quoque ſuum non negligat, & qualiter. 15.21.
Quid etiam poſt prandium faciendum. 22. Quid poſt cænam. 36.
Quæ tamen ſobria, & frugalis eſſe debet. ibidem.
Conuiuijs laicorum, & potentium non facile Sacerdos interſit. 23.
De omnibus cibis, qui apponuntur menſæ, guſtandum cum gratiarum actione, ad Gloriam Dei. 12.13.14.
Non tamen appetenter ſumendi, etiam ſi viles ſint; quibus tamen, & lautioribus parce, & ſobrie veſcendum. 29.30.
Quia tam vilium, quam delicatorum ſatietas, & crapula animæ, & corpori damnum inferunt. 10.16.31.32.

CAP.

Cap. 2. §. 1.

ABIICIAMVS opera tenebrarum, & induamur arma 1
lucis. Sic ut in die honeſte ambulemus: non in commeſſationibus, & ebrietatibus, non in cubilibus, & impudicitijs, non in contentione, & æmulatione: ſed induimini Dominum Ieſum Chriſtum, & carnis curam ne feceritis in deſiderijs. *Rom. 13.*

Non eſt regnum Dei, eſca, & potus: ſed iuſtitia, & pax, & gaudium 2
in Spiritu ſancto. *Rom. 14.*

Habentes alimenta, & quibus tegamur, his contenti ſimus. Nam qui 3
volunt diuites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli, & deſideria multa inutilia, & nociua, quæ mergunt homines in interitum, & perditionem &c. *1. Tim. 6.*

Sobrij eſtote, & vigilate: quia aduerſarius veſter diabolus tamquam 4
leo rugiens circuit, quærens quem deuoret. *1. Petr. 5.*

Principes Eccleſiæ debent eſſe ſobrij, exemplo Chriſti pauperis, & eſurientis.

ECcleſiæ principes, qui delicijs affluunt, & inter epulas, atque la- 5
ſciuias pudicitiam ſe ſeruare credunt, propheticus ſermo deſcribit, quod eijciendi ſunt de ſpatioſis domibus, lautisq. conuiuijs, & multo labore epulis conquiſitis. Et, ſi vis ſcire, quo eijciendi ſunt propter malas cogitationes, & opera ſua, Euangelium lege, In tenebras exteriores, vbi erit fletus, & ſtridor dentium. An non confuſio, & ignominia eſt, Ieſum crucifixum, magiſtrum pauperum, & eſurientem, fartis prædicare corporibus, & ieiuniorum doctrinam rubentes buccas, tumentiaq. ora proferre? Si in Apoſtolorum loco ſumus, non ſolum ſermonem eorum imitemur, ſed conuerſationem quoque, & abſtinentiam amplectamur. S. *Hieron. ad c. 2. Micheam diſt. 35. c. eod.*

Mich. 2.

Sacerdos temperantiæ typus.

QVoniam temperantiæ typum Sacerdotem eſſe oportet, &, vt 6
illud hominum genus ſincerum permaneat, nulla contumelia præbens occaſionem conuiciari volentibus, propterea diuinus Apoſtolus iubet, Dei miniſtrum teſtimonium habere bonum ab extraneis, vt non in opprobrium incidat, & in laqueum diaboli. *S. Theodoretus de quæſt. in Leuit. quæſt. 4.*

1. Tim. 3.

Sacer-

Sacerdos ſit ſobrius, maxime oraturus, aut ſacrificaturus.

7 VVlt ſermo diuinus ſobrios eſſe Domini Sacerdotes, vtpote qui accedentes ad altare Dei orare pro populo debeãt,& pro alienis interuenire delictis, qui portionem in terra non habeant, *Num. 1.* ſed ipſe Dominus portio eorum ſit. Vult ergo, iſtos, quibus Dominus portio eſt, ſobrios eſſe, ieiunos, vigilantes in omni tempore, maxime autem, cum ad exorandum Dominum, & ſacrificandum in conſpectu eius altaribus præſto ſunt. Sobrietas enim, omnium virtutum mater eſt: ſicut e contrario ebrietas, omnium vitiorum. &c. S. *Cyrillus in Leuit. c. 7.*

Manducet Sacerdos, vt æger, propter neceſſitatem, nec niſi propter eam, aut hoſpitis, lautioribus cibis veſcatur.

8 SIcut æger ad medicinam, ſic ad ſumendas dapes debet Sacerdos accedere, nequaquam ſcilicet in illis voluptatem appetens, ſed neceſſitati ſuccurrens. Ille autem plene huiuſmodi vitium ſuperat, qui in ſumendis dapibus non ſolum parſimoniam tenet, vt ſcilicet refectionem corporis ſemper eſuries imperet, verum etiam accuratiores ſimul, & lautiores epulas, excepta corporis infirmitate, & hoſpitum ſuſceptione, contempſit. *S. Auguſt. de conflictu virtutum, & vitiorum. Vide inf. n. 11.*

Sacerdos non vrgeat conuiuas ad comedendum, aut bibendum; & qui eius conuiuijs adeſſe, ab eisq. abeſſe debeant.

9 OPortet moderatis epulis contentum eſſe Sacerdotem, ſuosq. conuiuas ad comedendum, & bibendum non vrgere, quin potius ſobrietatis præbeat exemplum; Remoueãtur ab eius con-

uiuio cuncta turpitudinum argumenta, non ludicra ſpectacula, non fatuorum ſtultiloquia, non ſcurrilium admittantur præſtigia. Adſint peregrini, & pauperes, & debiles, qui de Sacerdotali menſa Chriſtum benedicentes benedictionem percipiant. *Euſebius Papa decreto 40. c. 10. Eutychianus Papa cap. fin. Concil. Carthagin. 4. c. 15. Rhem. c. 17. 18.*

Sacerdos abſtineat a crapula, neque alios ad potus æquales inuitet. 10

Vide inf. p. 3. c. 4. Ne ſit vinolentus, n. 12.

Sacerdotes ſe inuicem inhoneſtis conuiuijs non grauent, nec plus quam ter bibant.

QVando presbyteri per candelas ſimul conueniunt, poſt peractum diuinum miniſterium, ad neceſſariam collationem, non quaſi ad plenam refectionem, ſed quaſi ad prandium, ibi ad tabulas reſideant, ne per talia inhoneſta conuiuia ſe inuicem grauent, quia indecens eſt, & oneroſum. Sæpe etiam tarde ad Eccleſiam redeuntes, maius damnum de reprehenſione conſequuntur, (quod de grauedine mutua contrahunt) quam lucrum ibi faciant. &c. Et ideo, peractis omnibus, quæ volunt, panem cum caritate in Domo fratris ſui ſimul cum fratribus frangant, & ſinguli ſingulos bibere faciant, & maxime vltra tertiam vicem poculum non contingant. *Concil. Nannet. diſt. 44. c. eod.* 11

Guſtandum de omnibus, quæ apponũtur, cum gratiarum actione.

1. Cor. 9. 1. Tim. 4. NE ſimiles efficiamur inimicorum Dei, qui cauteriatam habent conſcientiam ſuam, ac propterea abſtinent a cibis, quos Deus creauit ad ſumendum cum gratiarum actione fidelibus, ſingula (ſi quando tempus inciderit) attingenda nobis ſunt, quatenus ijs, qui nos cernunt, oſtendamus omnia eſſe munda mundis, & nihil reijciendum, quod cum gratiarum actione percipiatur. Sanctificatur enim per Verbum Dei, & orationem. Videndum eſt tamen &c. *S. Baſilius in reg. fuſ. interrog. 18.* Sic appoſita quæque libabat Nepotianus Presbyter, vt & ſuperſtitionem fugeret, & cõtinentiam ſeruaret. *S. Hieron. ep. 3. ad Heliodorum.* 12

Qua-

Qualiter ad gloriam Dei manducandum.

13 MAnducat quis, & bibit ad gloriam Dei, quando diuinorum beneficiorum erga ſe memoriam conſeruat, & eiuſmodi animi affectionem retinet, quæ ex compoſitione etiam corporis declaretur, vt non tamquam ſecurus omnino manducet, ſed vt qui inſpectorem habet Deum. Et quando in ſumendo eibo illud ſibi propoſitum habet, vt non tamquam ventris mancipium, propter voluptatem manducet, ſed tamquam operarius Dei, vt in operibus ijs, quæ ſunt ex mandato Chriſti, exequendis, eſſe firmior poſſit. *Idem S. Baſilius in reg. breu. interrog. 196. Vide inf. §. 3. Quando Presbyteri, n. 7.*

14 Siue manducans, ſiue bibens, ſemper, & vbique oret Sacerdos.

Vide ſup. p. 1. c. 7. §. 1. de orationis puritate, cap. Siue comeditis, *n. 31.*

15 Nequaquam totus manduces, ſed corpore tuo ſuam refectionem procurante, mens ſuā non negligat.

S. Bernard. ad fratres de monte Dei.

Non manducandum ita, vt corpori damnum inferamus, quod per ciborum nimietatem cōparatur.

16 NOn cohæret hoc, vt, cum tuendi corporis cauſa eſcas aſſumamus, per eaſdem ipſas ei rurſum bellum inferamus, impedimentoq; ſimus, quo minus præcepta Dei exequi poſſit. *S. Baſilius in reg. fuſ. interrog. 19.* Legimus enim, quoſdam articulari, & podagræ humoribus laborantes, proſcriptione bonorum, ad ſimplicem menſam, & pauperes cibos redactos, conualuiſſe. S. *Hieron. diſt. 5. de conſecr. c. legimus.*

Conuiuia Sacerdotum qualia, & frequenter cum fratribus, maxime pauperibus, facienda.

CONuiuia Sacerdotum tunc veraciter ex caritate fiunt, cum in eis nulla vita mordetur, non inanes in eis ſæcularium negotiorum fabulæ, ſed verba lectionis ſacræ audiuntur, & cum non plus corpori, quam neceſſe eſt, ſeruitur, ſed ſola eius infirmitas reficitur, vt ad vſum exercendæ virtutis habeatur. Hæc ſi vos in veſtris cōuiuijs agitis, abſtinentium fateor magiſtri eſtis. *S. Gregor. ep. 37. lib. 2. diſt. 44. c. eod. & Vide inf. c. 6.* §. 1. *de Hoſpitalitate caritatis recipienda, n. 8. cum ſeqq.* 17

De eodem.

NIhil vilitatis, nihil immodeſtiæ admittit Sacerdotum conuiuium: non prius diſcumbitur, quam oratio ad Deum prægustetur: editur, quantum eſurientes capiunt: bibitur, quantum pudicis eſt vtile: ita ſaturantur, vt qui meminerint etiam per noctem adorandum Deum ſibi eſſe: ita fabulantur, vt qui ſciunt Dominum audire. Poſt aquam manualem, & lumina, vt quiſque de ſcripturis ſanctis, vel de proprio ingenio poteſt, prouocatur in medium Deo canere. Hinc probatur, quomodo biberit. Æque oratio conuiuium dirimit. Inde diſceditur ad eandem curam modeſtiæ, & pudicitiæ, vt qui non tam cenam cenauerint, quam diſciplinam. *Tertullianus in Apolog. c. 39.* 18

Sæpe corriguntur per conuiuia, qui non corriguntur per diſciplinam.

PLerumque contingit, vt, quos correctio diſciplinæ tardos facit ad percipiendam veritatis normam, conuiuiorum ſedulitas, & admonitio blanda ad viam perducat iuſtitiæ. *S. Gregor. 3. ep. 4.* 19

Mundi-

Munditia in menſa adhibenda, & elegãtia.

20 ADhibenda in menſa neceſſario vbique mũditia eſt, atque elegantia, ita tamen, vt nuſquam extra fines noſtros egrediamur. *S. Baſilius in regul. fuſ. interrog. 20.*

Qualiter in mẽſa ſe debeat gerere Sacerdos.

21 *Vide inf. c. 2. §. 4. de geſtu, riſu &c. cap. paulatim, n. 36. c. vbi poſita, n. 38. & qualiter in conuiuio. c. cum aliquid, n. 37.*

Poſt prandium parumper quieſcendum.

22 *Vide inf. §. 4. de ſomno, & vigilia, cap. Poſt prandium, n. 13.*

Sacerdos non facile interſit conuiuijs, maxime ſæcularium, & potentiorum.

23 COnuiuia ſibi vitanda ſunt ſæcularium, & maxime eorum, qui honoribus tument. Turpe eſt, ante fores Sacerdotis Chriſti crucifixi, & pauperis, & qui cibo quoque veſcebatur alieno, lictores conſulum, & milites excubare, iudicemq. prouinciæ melius apud te prandere, quam in palatio. &c. Conſolatores nos potius in mœroribus ſuis, quam conuiuas in proſperis, nouerint. Facile contemnitur clericus, qui ſæpe vocatus ad prandium ire non recuſat. Numquam petentes, raro accipiamus rogati. Neſcio enim quomodo ipſe etiam, qui deprecatur, vt tribuat, cum acceperis, viliorem te iudicat, & mirum in modum, ſi, cum rogantem contempſeris, plus te poſterius veneratur, &c. *S. Hieron. ep. 2. ad Nepotianum.*

In cibis, & veſtimentis mores eorum, cum quibus viuimus, obſeruare debemus.

24 QVisquis rebus prætereuntibus reſtrictius vtitur, quam ſeſe habent mores eorum, cum quibus viuit, aut intemperans, aut ſuperſtitioſus eſt. Quiſquis vero ſic eis vtitur, vt metas conſuetudinis bonorum, inter quos verſatur, excedat, aut aliquid ſignificat, aut flagitioſus eſt. In omnibus enim talibus non vſus rerum,

Ee 2 ſed

ſed libido vtentis in culpa eſt &c. *S. Auguſt. diſt. 41. c. quiſquis, iuncto c. Clericus, & quæ ibi refert Gratianus. Idem S. Aug. ep. 209. ad Monachas. S. Baſilius in reg. fuſior, interrog. 19.*

De eodem.

Qvidquid extra conſuetudinem præſumitur, vſumq. communem, vanæ gloriæ, atque oſtentationis morbo pollutum, antiquiſſima Patrum traditio notat. &c. *Caſſianus l. 5. c. 23.* 25

Sacerdos ſit contentus victu, & veſtitu.

SI ego pars Domini ſum, & funiculus hæreditatis, nec accipio hæ- 26
reditatem inter cæteras tribus, ſed quaſi Leuita, & Sacerdos viuo de decimis, & altari ſeruiens altaris oblatione ſuſtentor, habens victum, & veſtitum, his contentus ero, & nudam crucem nudus ſequar. *S. Hieron. ad Nepotianum, 1. 2. q. 2. c. clericus.*

Vilis ſupellex, & menſa Sacerdotum.

Vilem ſupellectilem, & menſam, ac victum pauperem habeat 27
Sacerdos, & dignitatis ſuæ auctorem fide, & vitæ meritis quærat. *Concil. Carthagin. 4. c. 15.*

De eodem.

EXemplo Patrum noſtrorum, in Concilio Carthaginienſi Sancta 28
Synodus non ſolum iubet, vt Epiſcopi, & Sacerdotes modeſta ſupellectili, ac menſa, ac frugali victu contenti ſint, verum etiam in reliquo vitæ, & tota eius domo. &c. *Vt ſup. c. 1. S. 1. de ſanctitate, c. optandum, n. 31.*

Parum prodeſt, quibuſdam abſtinere, & alias delicias in cibis quærere.

QVid prodeſt oleo non veſci, & moleſtias quaſdam, difficulta- 29
teſq. ciborum quærere, caricas, piper, nuces, palmarum fructus, ſimilam, mel, pyſtacia. Tota hortorum cultura vexatur,

tur, vt cibario non veſcamur pane, &, dum delicias ſectamur, a regno cælorum retrahimur. &c. & famam abſtinentiæ in delicijs quærimus. *S. Hieron ep. 2. ad Nepotianum. S. Bernard. in apologia ad Guilielmum Abbatem.*

Deliciæ perceptæ ſine deſiderio nō obſunt: quod eſt ſecus in cibis etiam vilibus appetenter editis.

30 DEliciæ quælibet, ſi abſque deſiderio percipiatur, non officiunt: 1. Reg. 23.
& viles cibi appetenter accepti impediunt effectum abſtinentiæ. 3. Reg. 17.
Dauid enim aquam male concupitam effudit, & Elias carnes comedit. *S. Auguſt. diſt. 41. c. eod. licet inter opera S. Auguſtini non inueniatur, inuenitur autem inter opera S. Proſperi Aquitanici de vita contempl. l. 2. c. 22.*

Vilium ciborum ſatietas æque vt delicatorum vitanda.

31 NOn ſolum abſtinendum eſt a delicatis cibis, verum etiam a vilibus, & cum æquali temperantia continendum eſt: immo panis, & aquæ ſatietas eſt timenda, vt poſſit in nobis acquiſita puritas permanere. *S. Bonau. de puritate conſcientiæ, c. 8.*

De eodem.

32 SAtius eſt, modico vino vti. *Vt inf. p. 3. cap. 4. ne ſit vinolentus, n. 24.*

Qui cibi ſint comedendi.

33 ABſcindamus a nobis eos cibos, qui impugnare poſſunt, tum vero etiam calidos, ne oleum flammæ adijciamus, deinde vero ſuaues quoque, ac delicatos, ſi fieri poteſt, cibos corpori indulgeamus, qui facile repleant, & maxime leues, vileſque, & exigui ſint, vt ex repletione facile inexplebilem eius auiditatem ſatiemus &c. *S. Climacus gradu 14. de gula. S. Bonau. in regul. nouitiorum c. 6.*

 De

De eodem.

SIt menſa frugalis de cibis, & ſimplicibus, non nimis delicatis, nec 34
nimis groſſis, ſed medio temperatis, quia hoc expedit ad ſanitatem corporis. *Concil. Hildeſem. in form. viuendi canonicorum c.14.*

De eodem.

DE condimentis ſufficiat, obſecro, vt comeſtibiles fiant cibi noſtri, non etiam concupiſcibiles, vel delectabiles. *S. Bernardus ad fratres de monte Dei.* 35

Alia de hac materia vide inf. p.3. c.3. de rebus Sacerdoti prohibitis in genere, & c.4. ne ſit vinolentus.

Cena nocturna debet eſſe ſobria.

CEna frugalis ſit, & ſobria, alioqui multa inconuenientia ſentiet 36
Sacerdos &c. & completa cena ſi honeſte recreari voluerit cum familia, non eſt inconueniens. *Concil. Hildeſem. in form. viu. can. c.48. & 50.*

DE IEIVNIO,

VSV CINERVM, ET CILICII,

Cap. II. §.II.

SVMMARIVM.

IEIVNII epitheta, & effectus. 7.8,9.
Oratio cum ieiunio, bona, & Deo grata. 1.2.3.6.
Nec ſufficitcorpore ieiunare, niſi etiam anima ieiunet. 26.27.
Quibus rebus abſtinēdum ſit diebus ieiuniorum, & qualiter veſcendum. 12.14.
In eis ſeruari debet ciborum qualitas, quantitas, modus, tempus. 13.
Qualis autem ſit generalis continentiæ, & refectionis modus. 17.18.
Medium in ieiunio tenendum. 19.20.21.22.
Quod quidem melius eſt moderatum, & aſſiduum, quam per interualla immoderatum. 23.24.
Aquæ, & panis ieiunium fortiſſimum, 25.
Somnus, & cibus hora præſtituta ſumendi. 13.14.15.
Collatio nocturna qualis in die ieiunij. 16.
Clerici abſtineant ſeptem hebdomadibus plenis ante Paſcha carne, & delicijs, eoq. tempore quid agendum. Quodq. ieiunium Quadrageſimæ ſit decima totius anni. 10.
Quod quidem ieiunium qui ſoluit magna punitione dignus. 11.
Benedictio cinerum in capite ieiunij. 28.
Sacerdotes conſueuerunt ſe, & altaria cilicijs induere, & cinere capita conſpergere. 1.3.4.5.
Cilicium, habitus pænitentiæ, & humilitatis. 39.
Cilicium, & Cinis, quid notent. 30.31.

CAP.

Cap. 2. §. 2.

INDVERVNT ſe Sacerdotes cilicijs &c. & altare 1
Domini operuerunt cilicio, &c. &, Eliachim Sacerdos allocutus eſt eos, dicens: Scitote quoniam exaudiet Dominus preces veſtras, ſi manentes permanſeritis in ieiunijs, & orationibus in conſpectu Domini. &c. etiam hi, qui offerebant Domino holocauſta, præcincti cilicijs offerebant ſacrificia Domino. &c. *Iudith. 4.*

Bona eſt oratio cum ieiunio. *Iob. 12.* 2

Ego autem, cum mihi moleſti eſſent, induebar cilicio. Humiliabam in 3
ieiunio animã meam: & oratio mea in ſinu meo conuertetur. *Pſ. 134.*

Sederunt in terra, conticuerũt ſenes filiæ Sion: conſperſerunt cinere ca- 4
pita ſua, accincti ſunt cilicijs. *Tren. 2.*

In domo Pulueris puluere vos conſpergite. *Mich. 1.* 5

In omnibus exhibeamus noſmetipſos ſicut Dei miniſtros in multa pa- 6
tientia, in ieiunijs &c. *2. Cor. 6.*

Ieiunij epitheta, & effectus.

IEiunium, eſt animæ optima cuſtodia, corporis habitatio ſecura, fortibus viris munimentum, & arma, athletis, & certantibus exercitatio. Hoc tentationes propulſat, ad pietatem armat, cum ſobrietate habitat, temperantiæ opifex eſt, in bellis fortitudinem affert, in pace quietem docet, Nazaræum ſanctificat, Sacerdotem perficit. Nec enim fas eſt ſine ieiunio ſacrificium attingere &c. *S. Baſilius hom. 1. de ieiunio, ante medium.* 7

De eodem.

IEiunium purgat mentem, ſubleuat ſenſum, carnem ſpiritui ſubijcit, cor facit contritum, & humiliatum, concupiſcentiæ nebulas diſpergit, libidinum ardores extinguit, caſtitatis lumen accendit. *S. Auguſt. ſerm. de ieiunio.* 8

De eodem.

9 EST quidem Ieiunium vitiorum mors, vita virtutum, pax corporis, membrorum decus, & ornamentum vitæ, robur mentium, vigor animorum, caſtitatis murus, pudicitiæ propugnaculum, ciuitas ſanctitatis, ſchola meritorum, Eccleſiaſticæ vitæ viaticum ſalutare &c. *S. Petrus Chryſologus ſerm. de ieiunio, & eleemoſyna.*

Septem hebdomadibus ante Paſcha abſtineant clerici a carne, & delicijs.

10 SEptem hebdomadas plenas ante ſanctum Paſcha omnes clerici in ſortem Domini vocati a carne ieiunent; quia, ſicut diſcreta debet eſſe vita clericorum a laicorum conuerſatione, ita & in ieiunio debet eſſe diſcretio. Has ergo ſeptem hebdomadas omnes clerici a carne, & delicijs ieiunent, & hymnis, & vigilijs atque orationibus Domino inhærere diu, noctuq. ſtudeant. *Teleſphorus Papa diſt. 4. c. ſtatuimus. de quo vide Caſſianum per totam collationem 21. Vltra quem, quod ieiunium Quadrageſimæ ſit decima totius anni, quam Deo ſoluimus, probat Rupertus de diuin. offic. l. 4. c. 9.*

Soluens Chriſti ieiunium maiori pœna dignus eſt, quam Ionathas, qui propter ieiunium a patre Indictum morte damnatus eſt.

11 SI ignorans Ionathas, indictum a patre ieiunium, quia reſoluit, morti addicitur; qui ſciens indictum a Chriſto reſoluit ieiunium, quid meretur? *S. Ambroſ. ſerm. 24. 26.* 1. Reg. 14.

Ff Die-

Diebus ieiuniorum abſtinendum a lacticinijs, & a piſcibus pretioſis, & a nimia vini potatione.

PAr eſt, vt, quibus diebus a carne animalium abſtinemus, ab om- 12
nibus quoque, quæ ſementinam trahunt originem, ieiunemus, a lacte videlicet, caſeo, & ouis. Cæterum piſcium eſus ita Chriſtiano relinquitur, vt hoc ei infirmitatis ſolatium, non luxuriæ pariat incendium. Denique, qui a carne abſtinent, nequaquam ſumptuoſiora belluarum marinarum conuiuia præparent. Vinum quoque ita bibere permittitur, vt ebrietatem omnino fugiamus: alioqui reſtat, vt omnia, quæ corpori libent, ſimiliter faciamus. *S. Gregor. diſt. 4. c. denique.*

Obſeruari debet in ieiunio ciborum qualitas, quantitas, modus, & tempus.

OBſeruandus eſt ſumendi modus, & tempus, cibi quantitas, 13
& qualitas. Fugienda quoque ſunt ſuperflua, & adulterina condimenta. Obſeruandus eſt modus, vt non effundat qui comedit animam ſuam ſuper omnem cibum. Tempus, ne ante horam. Qualitas, qualibus vtitur communitas fraternitatis, excepta cauſa manifeſtæ infirmitatis. *S. Bonau. in Phar. lib. 2. cap. 36. ex S. Bernardo. Vide inf. S. 1. n. 8.*

Qualiter veſcendum diebus ieiuniorum.

ABſtinentia eſt, quæ edendi horam non præuenit, vt fecit Ionathas 14
in fauo mellis. non lautiora quærit edere, vt Iſraelitæ in deſerto. non accuratius parare, vt filij Heli in Silo. non ad ſuperfluitatem, vt Sodomitæ. non vile quodlibet, vt Eſau edulium in fame concupiuit. S. *Gregor. p. 3. Paſtoral. admonitione 20.*

Somnus, & cibus, hora præſtituta ſumẽdi.

15 SIcut feſtinandum nobis eſt, ne appetitu corporeæ voluptatis in diſſolutionem noxiam dilabamur, & præſtitutum tempus vel cibo indulgere, vel modum eius præſumamus excedere; ita eſt eſcæ, ſomniq. refectio hora legitima, etiam ſi horreat, ingerenda. Vtrumque enim bellum aduerſarij factione conſurgit, & perniciofius continentia immoderata, quam ſaturitas remiſſa ſupplantat. *Caſſian. coll. 2. c. 17.*

De collatione nocturna in die ieiunij.

16 SI ieiunium extiterit, tunc ſecundum conſuetudinem poteſt ad collationem aliquid parum guſtari, ſiue de ſpeciebus, ſiue de torta cum potu conuenienti. *Concil. Hildeſem. in formula viuendi canonicorum. c. 47.*

Quis ſit generalis continentiæ, ac refectionis modus.

17 GEneralis hic continentiæ modus eſt, vt ſecundum capacitatem virium, vel corporis, vel ætatis tantum ſibimet cibi vnuſquiſque concedat, quantum ſuſtentatio carnis, non quantum deſiderium ſaturitatis expoſcit &c. vt enim mens cibi inanitate laſſata perdit orationis vigorem, dum carnis laſſitudine nimia prægrauata dormitare compellitur, ita rurſum, nimietate voracitatis oppreſſa, emittere ad Deum preces puras, leuesq. non poterit. *Caſſianus collat. 2. c. 22. S. Baſilius in conſtitut. monaſt. c. 5. S. Gregor. Moral. l. 20. c. 31.*

De eodem.

18 TAntum tibi ieiuniorum modum impone, quantum ferre potes. Sint tibi pura, caſta, ſimplicia, moderata, & non ſuperſtitioſa ieiunia. *S. Hieron. ad Nepotianum, ep. 2.*

Medium in ieiunio tenendum.

19 IEiunia ſic temperare ſtudeas, vt non laſciuias, nec etiam deficias in ſeruitio Domini. Hoc namque tẽtator omnino nititur perſuadere, vt aut nimis homo repleat ventrem, aut etiam indiſcrete abſtineat, ſed medium eſt tenendum. *Concil. Hildeſem. in form. viuendi canonicorum, c. 15.*

De eodem.

NOn quod ſecundum Apoſtolum &c. Affligendum eſt corpus aliquando, ſed non conterendum. *S. Bern. ad fratres de Monte Dei.* 20

De eodem.

ETiam in bonis immoderatum aliquid non debet eſſe &c. *V. inf. tit. 4. S. 1. de prudentia, n. 18.* 21

De eodem.

VIrtus abſtinentiæ aut omnino nulla eſt, ſi tantum quiſque corpus non edomat, quantum valet, aut valde inordinata eſt, ſi corpus atterit plus, quam valet. Per abſtinentiam quippe carnis vitia ſunt extinguenda, non caro; & tanto quiſque ſibimet debet moderamine præeſſe, vt & ad culpam caro non ſuperbiat, & tantum ad effectum rectitudinis in operatione ſubſiſtat. *S. Gregor. Moral. l. 20. c. 31.* 22

Melius eſt ieiunium moderatum, & aſsiduum, quam immoderatum per interualla.

MElior eſt rationabilis cum moderatione quotidiana refectio, quam per interualla arduum, longumq; ieiunium. *Caſſian. l. 5. c. 9. l. 6. c. fin. S. Hieron. ad Furiam. S. Bernardus de modo bene viuendi, ſerm. 24. & de Paſſione Domini c. 42.* 23

De eodem.

PArcus cibus, & venter ſemper eſuriens triduanis ieiunijs præfertur; & multo melius eſt quotidie parum, quam raro ſatis ſumere. Pluuia enim illa optima eſt, quæ ſenſim deſcendit in terram: Subitus autem, & nimius imber in præceps arua ſubuertit. *S. Bonau. in Phar. l. 2. c. 38. ex S. Ambroſio.* 24

Fortiſsimum ieiunium eſt, aqua, & panis. 25

S. Hieron. ep. 2. ad Nepotianum.

Non ſufficit corpore ieiunare, niſi etiam anima ieiunet.

26 NOn eſt nobis aduerſarius extrinſecus formidandus: in nobiſmet ipſis hoſtis incluſus eſt: inteſtinum nobis quotidie geritur bellum. Deuicto eo, omnia, quæ forinſecus ſunt, redduntur infirma, ac militi Chriſti vniuerſa pacata erunt, & ſubdita &c. Nec ſolum nobis iſtud ieiunium viſibilium ciborum ad perfectionem cordis, & corporis puritatem ſufficere poſſe credamus, niſi huic fuerit animæ quoque ieiunium copulatum. Habet namq; & illa ſuos noxios cibos, quibus impinguata etiam ſine eſcarum abundantia ad luxuriæ prærupta deuoluitur &c. Nam, ſi corporaliter ieiunantes pernicioſiſſimis animæ vitijs implicemur, nihil nobis proderit carnalis afflictio, pretioſiore parte polluta: per eam ſcilicet ſubſtantiam delinquentibus nobis, qua efficimur habitaculum Spiritus ſancti &c. *Caſſianus l.5.c.21.*

Perfecte ieiunat exterior homo orante interiore.

27 HOc eſt perfectum, & rationabile ieiunium, quando noſter homo exterior ieiunat, interior orat. Facilius enim per ieiunium oratio penetrat cælum. Tunc enim homo ſpiritalis efficitur, Angelis coniungitur, Deo liberius copulatur &c. Ieiunia cum bonis operibus coniuncta Deo acceptabilia ſunt. Qui autem a cibis abſtinent, & praue agunt, Dæmones imitantur, quibus eſca non eſt, & nequitia ſemper eſt. &c. *S. Iſid. de ſummo bono l.2.c.44.*

De benedictione cinerum in capite ieiunij.

28 FEria quarta cinerum ante Miſſam benedicantur cineres facti de ramis benedictis præteriti anni ſi habentur, in medio chori, ante altare. *Sacerdotale Romanum p.2.c.6.*

Cilicium, habitus pænitentiæ, & humilitatis.

29 CIlicium, habitus pænitentium, Pſalmiſta teſte, qui dicit, Ego autem, cum mihi moleſti eſſent, induebam me cilicio, hoc eſt habitum pænitentiæ, & humilitatis, quo furorem perſequentiū *Pſal. 34.*

aut

aut leuius ſufferrem placidus, aut etiam mitigarem, aſſumpſi &c. *Ven. Beda de tabernaculo l.2.c.2.*

Cilicium, & Cinis, quid notent.

IN Cilicio, quod de pilis caprarum contexitur, aſperam peccati 30
pungentis memoriam, qua in die iudicij ſiniſtra pars eſt induenda, ſignificat. In Cinere autem, mortis conſiderationem, per quam tota humani generis maſſa in puluerem eſt redigenda, demonſtrat. *Idem Beda ſup.c.10.Luc.l.3.*

De eodem,

IN Cilicio, & Cinere pænitens deplorat peccatum, quod in Cilicio 31
aſperitas, & compunctio peccatorum, in Cinere puluis oſtenditur mortuorum. Et iccirco in vtroque pænitentiam agimus, vt & compunctione Cilicij agnoſcamus vitia, quæ per culpam commiſimus, & per fauillam Cineris perpendamus mortis ſententiam, ad quam peccando peruenimus. *S.Iſid. de off.l.2.c. de pænitentibus.*

DE BENEDICTIONE MENSAE, AD EAMQ. LECTIONE.

Cap. II. §. III.

SVMMARIVM.

ANTE, & poſt prandium benedicenda menſa, & gratiæ Deo agendæ. 1.2.3.4.5.6.

Inter comedendum nihil immodeſtiæ admittendum, & quid ibi gerendum. 6.7.

Semper immiſcenda lectio diuinarum Scripturarum. 7.8.9. 10.11.

Poſt prandium, vltra actionem gratiarum, ſubſequatur aliqua viuę vocis exhortatio. 9.10.

Cap. 2. §. 3.

CENANTIBVS autem eis, accepit Ieſus panem, & 1
benedixit, ac fregit, deditq. diſcipulis &c. & hymno
dicto, exierunt in Montem oliueti. *Matth. 26. Marc. 6.*
Et factum eſt, dum recumberet cum eis, accepit pa- 2
nem, & benedixit, ac fregit, & porrigebat illis.
Luc. 24.
Accepit Ieſus panes; & cum gratias egiſſet, diſtribuit diſcumbenti- 3
bus. *Io. 6.*

Gratiæ Deo agendę ante, & poſt prandium, & quare.

OPus eſt, nos, & menſam petentes, & deſiſtentes, Deo gratias
agere. Ad hoc enim paratus numquam in ebrietatem decidet, 4
aut inſolentiam, numquam crapula diſrumpetur, ſed oratio-
nis expectationem pro freno ſenſibus habēs impoſitam cum debita mo
deſtia ex omnibus appoſitis ſumat; & multa quidem animam, multa
vero benedictione corpus implebit. Menſa namque ab oratione ſumens
initium, & in oratione deſinens numquam deficiet &c. *S. Chryſ. hom. 19. ad populum Antioch. S. Baſilius hom. in martyrem Iulittam, quæ eſt 5. inter varias. S. Ambroſ. l. 3. de Virginibus.*

De eodem.

NOn oportet clericos, niſi hymno dicto, comedere panem, & 5
poſt cibos gratias auctori Deo referre. *Ex decretis Martini Epi-
ſcopi Bracharenſis, non Papæ, vt male allegatur a Gratiano diſt. 44. c. non liceat.*

De eodem.

NIhil vilitatis, nihil immodeſtiæ admittit Chriſtianorum conui- 6
uium: non prius diſcumbitur, quam oratio ad Deum prægu-
ſtetur &c. Æque oratio conuiuium dirimit &c. *vt ſup. S. 1. de ſo-
brietate.*

De eodem, ac delectatione ad menſam, & qualiter.

7 QVando Presbyteri conueniunt ad aliquod conuiuium, decanus aut aliquis prior illorum verſum ante cenam incipiat, & cibum benedicat, & tunc ſecundum ordinem ſedeant, alter alteri honorem præbentes, & per vices cibum, & potum benedicant. Et aliquis de illorum clericis aliquid de ſancta Scriptura legat, & poſt refectionem ſimiliter ſanctum hymnum dicant, ad exemplum Domini; Matth.26
ſicut in cena fecisse legitur, & ſic ſe contineant omnes Presbyteri, maxime in talibus locis, vt non vituperetur miniſterium illorum. *Concil. Nannet. cap. 11. 12. diſt. 44. c. eod. Burchardus l. 2. c. 164. Iuo p. 6. c. 255. S. Thom. opuſc. 65. c. 7. Vide ſup. §. 1. c. manducat, n. 13.*

De eadem lectione inter comedendum.

8 PRo reuerentia Dei, & Sacerdotum, id vniuerſa conſtituit Synodus, vt (quia ſolent menſis crebro otioſæ fabulæ interponi) in omni Sacerdotali conuiuio lectio diuinarum Scripturarum immiſceatur. Per hoc enim & animæ ædificantur ad bonum, & fabulæ non neceſſariæ prohibentur. *Concil. Toletan. 3. c. 7. diſt. 44. c. eod. Africanum c. 6. Rhem. c. 17. 18. Trident. ſeſſ. 2. & 25. c. 1. de reform.*

De eodem, ac de viuæ vocis exhortatione poſt prandiū.

9 REcitetur ad menſam ſacra lectio, ſubſequatur viuæ vocis exhortatio, vt non tantum corporali cibo, immo verbi ſpiritualis alimento conuiuantes ſe refectos gratulentur, vt in omnibus honorificetur Deus per Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum. *Euſebius Papa, & Eutychianus. Concil. Carthagin. 4. c. 15.*

De eodem.

10 AD menſam non ſolum fauces cibum capiant, ſed etiam aures exhauriant verbum Dei. *S. Bernard. in Speculo monachorum.*

Multo auidius audienda lectio ad menſam, quam comedendum, aut bibendum.

13 MAiore multo cum delectatione debemus audire, quæ ad menſam accumbentibus nobis leguntur, quam cum quanta aut edimus, aut bibimus. Idque, vt appareat, mentem nequaquam diſtrahi ad corporis voluptates, ſed maiorem in modum ſe in verbis Domini oblectare. Quod ille faciebat, qui dixit, Dulciora ſuper mel, & fauum. *S. Baſilius in reg. breu. reſp. 180. Caſſian. l. 4. c. 17.*

Pſal. 18.

Alia de hac materia Vide ſup. §. 1. & inf. p. 3. c. 3. de rebus Sacerdoti prohibitis in genere, c. 4. ne ſit vinolentus.

DE SOMNO, VIGILIA, ET QVOTIDIANO CONSCIENTIAE EXAMINE.

Cap. II. §. IIII.

SVMMARIVM.

NOCTV ſemper vigilandum,& in oratione pernoctandum.1.2.3.5.6.7.8.9.12.
Quia nox eſt tempus ad orationem aptum,& tenebræ habent quandam religionem.18.19.
Suo tamen tempore dormiendum.12.
Et tantum pro neceſſitate.14.
Quia ſuſpectares eſt ſomnus,& ideo totus quis dormire non debet.11.16.
Vt faciebat S. Hieronymus, vtq. docet Caſſianus.15.
Dormituro tamen ad lectum qualiter eundum, ibiq. manendum.10.11.
Euigilandumq. ad diurnum auium concentum.20.
Et qualiter, quidq. poſtea faciendum.21.
Poſt prandium parumper quieſcendum, maxime in æſtate.13.
Conſcienria ſemper ante ſomnum examinanda,ex traditione S.Petri,& Sanctorum.1.4.22.23.24.25.26.28.
Et philoſophorum.25.27.29.30.

CAP. 2. §. 4.

MEDITATVS ſum nocte cum corde meo, & exercita- 1
bar, & ſcopebam ſpiritum meum. *Pſal. 76.*
Memor fui nocte nominis tui Domine: & cuſtodiui le- 2
gem tuam. Media nocte ſurgebam ad confitendum
tibi. *Pſal. 118.*
In noctibus extollite manus veſtras in ſancta, & benedicite Dominum. 3
Pſal. 133.
Quis ſuperponet in cogitatu meo flagella, & in corde meo doctrinam 4
ſapientiæ, vt ignorationibus eorum (ſcilicet linguæ, & labiorum)
non parcant mihi, & non appareant delicta eorum, & ne adincre-
ſcant ignorantiæ meæ, & multiplicentur delicta mea, & peccata
mea abundent, & incidam in conſpectu aduerſariorum meorum, &
gaudeat ſuper me inimicus meus? *Eccl. 23.*
Conſurge, lauda in nocte in principio vigiliarum: effunde ſicut aquam 5
cor tuum ante conſpectu Domini: leua ad eum manus tuas pro ani-
ma paruulorum tuorum. *Tren. 2.*
Vigilate, & orate vt non intretis in tentationem. *Matth. 26.*
Vigilate, quia neſcitis qua hora Dominus domus veniat, ſero, an media 6
nocte, an galli cantu, an mane, ne cum venerit repente, inueniat 7
vos dormientes. *Marc. 13.*
Vigilate omni tempore orantes. *Luc. 12. 21.*
Si non vigilaueris, veniam ad te tamquam fur, & neſcies qua hora ve- 8 9
niam ad te. *Apoc. 3.*

Qualiter eundum ad lectum, ibiq. manendum.

SEmper cum ad horam perueneris dormiendi, non præuento tem- 10
pore, primo aſpergas te aqua benedicta, & tunc vadens ad lectum
aliquam orationem præmittas, & facto tibi ſignaculo Crucis in
lecto, & te Domino humiliter commendato, honeſte, & compoſite
iaceas in dextro, vel ſiniſtro latere, numquam tamen ſupinus, vel ali-
ter inhoneſtus. Numquam dormias cum manibus in ſinu poſitis, nec
cruribus eleuatis, vel diſcoopertis, vt nullus te inueniat inhoneſte ia-
centem. *S. Bonau. in reg. nouitiorum, c. 7.*

De eodem.

11 ITurus ad ſomnum, aliquid tecum defer in memoria,& cogitatione, in quo placide obdormias, quod etiam ſomniare iuuet. Sic tibi nox vt dies illuminabitur, & nox illuminatio tua in delicijs tuis. Placide obdormies, in pace quieſces, facile euigilabis, & ſurgens facilis eris ad redeundum in diem, vnde non totus deceſſiſti. *S. Bernard. ad fratres de Monte Dei.* *Pſal.* 138

Dormiendum ſuo tempore.

12 SIcut feſtinandum nobis eſt &c. *vt ſup.* S. 1. *de ieiunio, n.* 15.

Poſt prandium parumper quieſcendum.

13 POſt prandium, ſi naturæ tuæ conuenit, potes parum quieſcere, & maxime in æſtate, ne caput grauetur. *Concil. Hildeſem. in form. viu. can. c.* 44.

Dormiendum tantum pro neceſsitate.

14 QVieti, & ſomno tantum tempus impende, quantum cogit ipſa neceſſitas. Quies enim diuturna corpus emollit, & libidinis ignẽ facile accendit. *S. Ephraem de vita ſpirituali c.* 76.

Quo ſomno vtebatur S. Hieronymus, & quem præfigit Caſsianus, & quem Hippocrates.

15 COnſuetudinem meam noſti: breuiſſimo ſomno vtor, & quaſi interuigilo. Satis eſt mihi, vigilare deſiuiſſe. Aliquando dormiſſe me ſentio, aliquando ſuſpicor. *S. Hieron. ep.* 87. *de viris illuſtribus. Quem terminum quatuor horarum ſpatio concludendum eſſe, tradit Caſſianus coll.* 12. *c.* 15. *Somnus tamen, & vigilia medium tenere debent: vtraque enim, ſi modum excedant, malum. Hippocrates l.* 2. *Aphoriſmorum, c.* 3.

Nemo

Nemo totus dormiat.

CAue, in quantum potes, Sacerdos, ne totus aliquando dormias, ne ſit ſomnus tuus non requies laſſi, ſed ſepultura corporis ſuffocati, non reparatio, ſed extinctio corporis tui. Suſpecta res eſt ſomnus, & magna ex parte ebrietati ſimilis. *S. Bernardus ad fratres de Monte Dei.* 16

Pernoctandum in oratione.

PErnocta in oratione, & prece, incumbe nocturnis Vigilijs: ad modicum clauſis oculis rurſum ora. *S. Iſid. in Synonimis.* 17

Nox, tempus ad orationem aptum.

NOcte ad ſapientiam nihil commodius: hac enim perſæpe de Deo cogitamus, lectioni, contemplationi diuinarum Scripturum vacamus, pſallitur, oratur. *S. Cyrillus Hieroſolymitanus Catechesi illuminatorum 9.* 18

Habent religionem tenebræ. 19

Euripides in Bacchis, articulo 2.

Euigilandum ad nocturnum auium concentum.

DOlentes referimus, quod non ſolum quidam minores clerici, verum etiam aliqui Eccleſiarum Prælati circa comeſſationes ſuperfluas, & confabulationes illicitas, (vt de alijs taceam) fere medietatem noctis expendunt, & ſomno reſiduum relinquentes vix ad diurnum concentum auium excitantur &c. *Innoc. 3. de celebr. Miſſarum, c. eod.* 20

Qualiter

Qualiter euigilandum, ac deinde quid faciendum.

21 SI dormitum eas de ſero, & euigilare aſſueſcas de mane, & ſurgens, aliquid boni mediteris, videlicet de futuro iudicio, quomodo tunc omnes euigilaturi ſumus, deinde, veſtiendo te, potes aliquid boni legere, Pſalmum, Quid multiplicati; aut aliud, quod placeat. Et, ſi aliqua pollutione te mireris pollutum, percutias pectus tuum, cum propoſito confitendi, aſpergendo te aqua benedicta, & ſic ad oratorium vade, & debitum tuum ſolue ſicut melius potes. *Cõcil. Hildeſem. in form. viu. can. c. 29. S. Bonau. de triplici ſtatu religioſorum p. 1. c. 4.*

Conſciẽtia qualiter & quando examinãda, ex traditione S. Petri.

22 INſtruebat Petrus diſcipulos actus vitæ ſuæ omni hora cuſtodire, & in omni loco Deum reſpicere, firmiter ſcire cogitationes malas cordi ſuo aduenientes, mox ad Chriſtum allidere, & Sacerdotibus Dei manifeſtare. *S. Clemens ep. 1. ad Iacobum fratrem Domini, ad finem.*

De eodem.

23 COmpleto iam die, omniq. opere tum corporis, tum ſpiritus etiã abſoluto, præclare fiat, ſi diligenter vnuſquiſque, antequam cubitum eat, cum animo ſuo conſcientiam ſuam exquirat, ac, ſi quid vel cogitauerit, vel dixerit eorum, quæ non decet, vel ſi inter orãdum minus attentus, aut in Pſalmorum decantatione tædio anxius fuerit, aut communis vitæ deſiderio ſenſerit titillatum &c. *S. Baſil. hom. 1. de inſtit. monachorum. Concil. Hildeſem. in form. viu. can. c. 51.*

De eodem.

24 DIſce tibi præeſſe, vitam tuam ordinare, mores tuos componere, temetipſum accuſare, numquam excuſare, ſæpe condemnare, numquam impunitum dimittere. *S. Bernard. de interiori domo, ad finem.*

De

De eodem.

QVæ in ſingulis diebus opera feceris, ea tecum commemora, & cum his, quæ feceris pridie, conferto. Studioſe operam dato, vt melior in dies exiſtas. *S. Baſilius de abdicatione rerum, ad finem. S. Bonau. de puritate conſcientiæ, c.* 16. 17. *Optime Plutarchus de cohibenda ira, ad finem, ex* Empedocle. *Caſſian. collat.* 5. *c.* 14. 25

De eodem.

Prou. 12. COgitationes iuſtorum, iudicia. Iuſti quippe ab omni ſtrepitu ſæculari ad corda ſua redeunt, ibiq. aſcendunt tribunal mentis, atque ante oculos ſe, & proximum ſtatuunt: deducunt ad medium regulam teſtamenti, qua dicitur, *Matth.* 7. Quæ vultis, vt faciant vobis homines, & vos eadem facite illis. Transferunt in ſe perſonam proximi, & ſollicite attendunt, quid ſibi, ſi ita eſſent, fieri, vel non fieri iuſte voluiſſent: ſicq. diſtricto iure, atque iudicio, cauſam ſuam, & proximi, iuxta tabulas diuinæ legis, in foro cordis examinant. *S. Gregor. Moral. l.* 19. *c.* 13. *l.* 22. *c.* 4. *l.* 25. *c.* 6. 26

De eodem.

DEus, ipſe mens, iuſſit, vt homo mentis particeps ſeipſum animaduerteret. *Mercurius Triſmegiſtus in Pimandro.* 27

De eodem.

FAciebat hoc Sextius, vt, conſummato die, cum ſe ad nocturnam quietem recepiſſet, interrogaret animum ſuum, Quod hodie malum tuum ſanaſti? cui vitio obſtitiſti? qua parte melior es? Deſinet ira, & erit moderatior, quæ ſciet ſibi quotidie ad iudicem eſſe veniendum, &c. *Seneca de ira l.* 3. *c.* 36. 28

De eodem.

Vir bonus &c.
29 Non prius in dulcem declinat lumina ſomnum,
Omnia quam illius reputauerit acta diei.
Virgilius in Viro bono.

De eodem.

30 QVotidie bis precari ſolent Chriſtiani, mane, ac ſub veſperam: oriente Sole, petentes diem vere felicem, vtq. mentes eorum cæleſti repleantur lumine: occidente vero, vt anima in totum exonerata ſenſibus, moleq. rerum ſenſibilium veritatem veſtiget in conſiſtorio domeſtico. *Philo l. de uita ſupplicum.*

DE ORNATV, ET MVNDITIA EXTERIORI,

DE COMMVNIBVS INDVMENTIS DOMI, FORISQVE: DE GRAVITATE, ET SEVERITATE IN MORIBVS, ET VERBIS: DE SVAVITATE IN VERBIS, ET BENIGNITATE: DE GESTV, RISV, INGESSVQVE, ET EXACTA TOTIVS EXTERIORIS HOMINIS COMPOSITIONE.

CAP. III.

De ornatu, & munditia exteriori, de communibus indumentis Sacerdotum domi, foriſque.

CAP. III. §. I.

S V M M A R I V M.

AMICTVS, riſus, & geſtus indicant hominem.1.
Mollibus veſtiri non debent Sacerdotes, quorum verus ornatus ſunt mores boni.2.3.
Debent tamen vti veſtibus proprio ordini congruẽtibus non nimis vilibus, nec nimis pretioſis iuxta morem prouinciæ. 7.8.9.10.11.12.13.
Nec ſordibus, nec munditijs notabilibus, exemplo S. Auguſtini.9.10.
Quæ tamen ſordes, & munditiæ affectari non debent.14.15.16.17.
Nam nitens cutis ſordidum animum oſtendit. 18.

Munditia

Munditia tamen exterior eſſe debet,& qualis.19.

Veſtis inuenta eſt ad operiendum corpus, & propulſanda eius incommoda. 4.5.

Ideo ſollicitudo ſanctorum ſemper verſata eſt potiſſimum circa interiorem hominem componendum,exterioris ſuperfluo ornatu ſpreto.6.13.

Quot veſtes poſſit Sacerdos habere, 8.

Superpellicijs vti debet in Eccleſia, & qualibus. 20.

Et habere coronam,& tonſuram congruentem, & caput in modum ſphæræ radere, neque comam nutrire, idq. ab ipſis primitiuæ Eccleſiæ exordijs. 21.22.23.

Ab illoq. tempore clerus occidentalis barbam radere conſueuit. 24. Contrarium tamen ſeruat orientalis Eccleſia,ibidem.

Cap. 3. §. 1.

AMICTVS corporis, & riſus dentium, & ingreſſus hominis enunciat de illo. *Eccl.19.* 1

Quid exiſtis in deſertum videre? hominem mollibus veſtitum? ecce qui mollibus veſtiuntur, in domibus Regum ſunt. *Matth.11.* 2

Verus ornatus Sacerdotis, mores boni.

VErus ornatus Sacerdotis, non tantum nullus fucus mendax, ſed nec auri quidem, veſtisq. pompa, ſed mores boni ſunt. *S. Auguſtinus de conſ. diſt. 5. c. fucare.* 3

Veſtis inuenta ad operiendum corpus, & incommoda corpori imminentia propulſanda.

NEceſſario ad vtramque rem accommodatus eſſe veſtimentorum vſus debet, vt per ea ſcilicet & corporis deformes partes obtegantur, & quæ a cæli inclementia afferuntur incommoda, propulſentur, &c. Eiuſmodi vero quoddam nobis veſtimenti excogitandum eſt genus, quo ad omnia commode vti poſſimus, vt videlicet eo amicti, & diurnæ pariter honeſtati, & nocturnæ etiam neceſſitati faciamus ſatis. &c. *S. Baſilius in reg. fuſ. interrog. 22.* 4

De eodem.

AMictu ſimplici vtere, non ad ornandum, ſed ad neceſſitatem, non vt mollitiei ſtudeas, ſed vt hieme caleſcas, & corporis ignominiam contegas. Neque tamen, prætextu iſto tegendæ turpitudinis, ſuperfluis veſtibus in aliam turpitudinem incidas. *S. Cyrill. catecheſi 4.* 5

Sollicitudo ſanctorum ſemperverſata eſt circa interiorem hominem componendũ, exterioris ſuperfluo ornatu ſpreto.

6 OMnis cura ſanctorum, ſpreto ornatu, cultuq. ſuperfluo, exterioris ſui hominis, qui certe corrumpitur, omni ſe diligentia præbet & occupat excolendo, atque de interiori illo, qui ad imaginem Dei eſt, & renouatur de die in diem. *S. Bonau. in Phar. l. 4. c. 37. ex S. Bernardo ſuper Cantica.*

Veſtis Sacerdotalis qualis, & in ea ſeruandus modus: vt nec nimis vilis, nec nimis ſit pretioſa, non nimis breuis, nec nimis longa.

7 PArſimoniam cum veſte humili non reprobamus, ſicut etiam ornatum præter corporis diligentiam infucatum laudamus. Diſſolutos autem, & fractos in veſtibus inceſſus non recipimus. *Concil. Gangrenſe dist. 41. c. eod.* Veſtimenta tua, & calciamenta nec nimis ſint pretioſa, nec multum vilia, ſed ex moderato, & competenti habitu. &c. *S. Bernardus ſerm. 9. de modo bene viuendi*. Clauſa tamen defer indumenta, nimia breuitate, vel longitudine non notanda. *Innoc. 3. de vita, & hon. cler. c. pen.*

De eodem, & quot veſtes poſsit Sacerdos habere.

8 SIt habitus Sacerdotis humilis, non nimis vilis, nec nimis pretioſus, ſed medioeriter honeſtus, ſine omni curioſitate, longus, & amplus, ne forma corporis more ſæcularium appareat foris. Poteſt autem duplicem veſtitum ſeruus Chriſti habere, vnum meliorem pro diebus feſtiuis, alterum deteriorem pro diebus ferialibus. *Concil. Hildeſem. in form. viu. can. c. 16.*

Veſtis

Veſtis nec ſordibus, nec mũditijs notabilis, iuxta morem prouinciæ.

EXcepta vili tunica, & operimento pari, quo tecto tantum corpus 9
frigus excluderet, nihil ſibi amplius reſeruauit Nepotianus. Cultus ipſe, prouinciæ morem ſequens, nec munditijs, nec ſordibus notabilis erat. *S. Hieron. ad Heliodorum, in Epitaphio Nepotiani.*

De eodem, exemplo S. Auguſtini.

LEgitur de S. Auguſtino, quod veſtes eius, & calciamenta, & le- 10
ctualia ex moderato, & competenti habitu erant, nec nitida nimium, nec abiecta plurimum: Medium tenebat, neque ad dexteram, neque ad ſiniſtram declinans. *Concil. Aquiſgran. c. 124.*

Clericus, iuxta morem prouinciæ, ſit habitu, & inceſſu compoſitus.

CLericus profeſſionem ſuam habitu, & inceſſu probet, & ideò nec 11
veſtibus, nec calceamentis decorem quærat. *Concil. Carthagin. diſt. 41. c. eod. Vnde Gratianus dicit ibi; Sicut in cibis mores eorum, cum quibus viuimus, ſeruare monemur, ſic & de indumentis intelligendum eſt. Vt enim alibi dicitur, Quiſquis contemptis iis &c. vt ſup. c. 2. §. 1. de ſobrietate, n. 24.*

Clericorum habitus ſit proprio ordini congruens.

ETſi habitus non facit monachum, oportet clericos veſtes proprio 12
ordini congruentes ſemper deferre, vt per decentiam habitus extrinſeci morum honeſtatem intrinſecam oſtendant. &c. *Concil. Trident. ſeſſ. 14. c. 6.* In hunc ſenſum ſcripſit Alexander Papa VI. Franciſco Ximenio Cardinali Toletano, quæ ſequuntur: Sancta, & vniuerſalis Eccleſia, ſicut te ignorare non putamus, ad inſtar cæleſtis Ieruſalem, multis, ac diuerſis decoratur ornatibus: in quibus ſicut in exceſſu præuaricando peccatur, ita in defectu nimium declinando erratur. Grata eſt Deo, & laudabilis cuiuslibet ſtatus condecens obſeruantia.

Et propterea, quicumque, præſertim Prælati Eccleſiæ, ſicut in moribus, ita & in habitu, & inceſſu ſtudere debent, ne nimio faſtu ſuperbi, neue nimia abiectione ſuperſtitioſi eſſe videantur, cum vtroque auctoritas Eccleſiaſticæ diſciplinæ vileſcat. Eam ob rem hortamur te, vt, poſtquam te ſancta Sedes Apoſtolica de inferiori ſtatu ad Archiepiſcopalem dignitatem euexit, quemadmodum te in interiori conſcientia ſecundum Deum viuere intelligimus, ita extrinſecus, iuxta condecentiam ſtatus tui, habitu ſcilicet, familia, & cæteris ad dignitatis decorem conuenientibus te habere, & obſeruare coneris. Datum Romæ, die 15. Decembris ann. 1495.

De eodem.

13 Qvam turpis putanda eſt in clericis tanto gradu ſublimioribus deformiſſima illa, ac frequentiſſima noſtræ tempeſtatis habituum variatio, quam nec infirmiori quidem vaſculo Apoſtolorum principes permittendam duxerunt? Ex veſte apud homines ſanctimoniæ opinionem aucupari prohibuit Chriſtus, qui in omnibus operibus noſtris, id, quod intus eſt, primum reſpicit, mundariq; iubet, deinde quod foris eſt. Væ illud horrendum Phariſæis interminans, qui, vt viderentur ab hominibus iuſti, dilatabant philacteria ſua, & magnificabant fimbrias, cum eſſent intus pleni rapina, & immunditia. Euangelium non temere veſtimentum Ioannis Baptiſtæ, (quod illius profeſſioni, ac menti reſpondebat) de pilis camelorum contextum celebrat, ac ipſe Chriſtus veſtium mollitiem, ac lenitatem auerſatur. Ecce, inquit, qui mollibus veſtiuntur, in domibus Regum ſunt. Quæ omnia huc ſpectant, vt velimus clericos, præter indictam tonſuram, veſtes quoque ſuo ordini congruentes deferre, vt in Concilio generali cautum eſt. *Concil. Colon. de uita clericorum, c. 26.*

1. Tim. 2. 1. Pet. 3. Matth. 23. Matth. 3. Matth. 11.

Affectatæ ſordes, & exquiſitæ munditiæ fugiendæ.

14 PAnnoſi clerici, ac veſtibus laceri diſplicent. neque enim affectatæ ſordes, aut exquiſitæ deliciæ laudem pariunt. *Idem Concil. Colon. ibidem. ex S. Hieron. ep. 22. vbi non*, *Deliciæ laudem pariunt*, *legitur*, *ſed*, *Munditiæ Chriſtiano non conueniunt*.

De

De eodem.

Habitus tuus non ſordens, ſed honeſtus. *S. Baſilius ſermone de* 15
Aſcet.

De eodem.

Ornatus, vt ſordes, pari modo, fugiendæ ſunt, quia alterum de- 16
licias, alterum gloriam redolet. *S. Hieron. ad Nepotianum.*

De eodem.

Veſtis nec ſatis munda, nec ſordida, & nulla diuerſitate nota- 17
bilis, ne ad te obuians turba conſiſtat, ne digito demonſtreris
&c. *S. Hieron. ep. 22. ad Euſtochium, de cuſtodia uirginitatis.*

Nitens cutis ſordidum oſtendit animum. 18

Idem. S. Hieron. ep 47.

De munditia exteriori. 19

Vide ſup. c. 1. §. 1. de ſanctitate, Et lauabat, *n. 16.*

De ſuperpelliceis. 20

Vide ſup. p. 1. c. 6. §. 1. de horis canon. Horas canonicas dicturi, n. 12.

Clerici habeant coronam, & tonſuram congruentem.

Coronam, & tonſuram habeant clerici congruentem, & ſe in 21
officijs Eccleſiaſticis, & alijs bonis ſtudijs exerceant diligenter.
Innoc. 3. de uita, & hon. cler. c. pen.

Coro-

Coronam habent clerici ab ipſo S. Petro, & ab ipſa primitiua Eccleſia: & quid ſignificet.

22 CLerici ſunt Reges, ideſt ſe, & alios in virtutibus regentes, & ita in Deo Regnum habent: & hoc ſignat Corona in capite. Hanc coronam habent ab inſtitutione Romanæ Eccleſiæ in ſignum Regni, quod in Chriſto expectatur. Raſio vero capitis, eſt temporalium omnium depoſitio &c. *S. Hieron. 12. q. 1. c. duo ſunt. S. Iſidorus de off. Eccleſ. lib. 2. c. 4. S. Gregor. Moral. l. 26. c. 21. Aliam rationem adducit Ven. Beda*, Neque ob id tantum, *inquiens*, in coronam attondemur, quia attonſus eſt ita Petrus, ſed quia Petrus in memoriam Dominicæ paſſionis ita attonſus eſt: iccirco & nos, qui per eandem paſſionem ſaluari deſideramus, ipſius paſſionis ſignum cum illo, in vertice, ſumma videlicet corporis noſtri parte, geſtamus &c. *Ven. Beda de geſtis Anglorum l. 5. c. 22.*

De eodem, & quod clerici coronam non nutriant, ſed caput in modum ſphæræ radant.

23 PRohibete, fratres, per vniuerſas regionum veſtrarum Eccleſias, vt clerici, qui laicis, & ſimplicibus virtutis, honeſtatis, pudicitiæ, & grauitatis exempla eſſe debent, ac ſe ipſos tamquam ſigna purioris vitæ rudioribus ad imitationem prudenter exhibere, iuxta Apoſtolũ. *1. Cor. 11.* comam non nutriant, ſed deſuper caput in modum ſphæræ radant. Quia, ſicut diſcreti debent eſſe in conuerſatione, ita etiam tonſura, & omni habitu diſcreti debent apparere. *Anicetus Papa ep. ad Galliæ Epiſcopos, diſt. 23. c. eod. De quo uide Decretum Concilij Toletani 4. c. 41.*

Nemo totus dormiat.

CAue, in quantum potes, Sacerdos, ne totus aliquando dormias, 16
ne ſit ſomnus tuus non requies laſſi, ſed ſepultura corporis ſuffocati, non reparatio, ſed extinctio corporis tui. Suſpecta res eſt ſomnus, & magna ex parte ebrietati ſimilis. *S. Bernardus ad fratres de Monte Dei.*

Pernoctandum in oratione.

PErnocta in oratione, & prece, incumbe nocturnis Vigilijs: ad 17
modicum clauſis oculis rurſum ora. *S. Iſid. in Synonimis.*

Nox, tempus ad orationem aptum.

NOcte ad ſapientiam nihil commodius: hac enim perſæpe de 18
Deo cogitamus, lectioni, contemplationi diuinarum Scripturum vacamus, pſallitur, oratur. *S. Cyrillus Hieroſolymitanus Catecheſi illuminatorum 9.*

Habent religionem tenebræ. 19

Euripides in Bacchis, articulo 2.

Euigilandum ad nocturnum auium concentum.

DOlentes referimus, quod non ſolum quidam minores clerici, 20
verum etiam aliqui Eccleſiarum Prælati circa comeſſationes ſuperfluas, & confabulationes illicitas, (vt de alijs taceam) fere medietatem noctis expendunt, & ſomno reſiduum relinquentes vix ad diurnum concentum auium excitantur &c. *Innoc. 3. de celebr. Miſſarum, c. eod.*

Qualiter

Qualiter euigilandum, ac deinde quid faciendum.

21 SI dormitum eas de ſero, & euigilare aſſueſcas de mane, & ſurgens aliquid boni mediteris, videlicet de futuro iudicio, quomodo tunc omnes euigilaturi ſumus, deinde, veſtiendo te, potes aliquid boni legere, Pſalmum, Quid multiplicati: aut aliud, quod placeat. Et, ſi aliqua pollutione te mireris pollutum, percutias pectus tuum, cum propoſito confitendi, aſpergendo te aqua benedicta, & ſic ad oratorium vade, & debitum tuum ſolue ſicut melius potes. *Cōcil. Hildeſem. in form. viu. can. c. 29. S. Bonau. de triplici ſtatu religioſorum p. 1. c. 4.*

Conſciētia qualiter & quando examināda, ex traditione S. Petri.

22 INſtruebat Petrus diſcipulos actus vitæ ſuæ omni hora cuſtodire, & in omni loco Deum reſpicere, firmiter ſcire cogitationes malas cordi ſuo aduenientes, mox ad Chriſtum allidere, & Sacerdotibus Dei manifeſtare. *S. Clemens ep. 1. ad Iacobum fratrem Domini, ad finem.*

De eodem.

23 COmpleto iam die, omniq. opere tum corporis, tum ſpiritus etiā abſoluto, præclare fiat, ſi diligenter vnuſquiſque, antequam cubitum eat, cum animo ſuo conſcientiam ſuam exquirat, ac, ſi quid vel cogitauerit, vel dixerit eorum, quæ non decet, vel ſi inter orādum minus attentus, aut in Pſalmorum decantatione tædio anxius fuerit, aut communis vitæ deſiderio ſenſerit titillatum &c. *S. Baſil. hom. 1. de inſtit. monachorum. Concil. Hildeſem. in form. viu. can. c. 51.*

De eodem.

24 DIſce tibi præeſſe, vitam tuam ordinare, mores tuos componere, temetipſum accuſare, numquam excuſare, ſæpe condemnare, numquam impunitum dimittere. *S. Bernard. de interiori domo, ad finem.*

De

De eodem.

QVæ in ſingulis diebus opera feceris, ea tecum commemora, & 25
cum his, quæ feceris pridie, conferto. Studioſe operam dato,
vt melior in dies exiſtas. *S. Baſilius de abdicatione rerum, ad finem. S. Bonau. de puritate conſcientiæ, c. 16. 17.*
Optime Plutarchus de cohibenda ira, ad finem, ex Empedocle.
Caſſian. collat. 5. c. 14.

De eodem.

Prou. 12. COgitationes iuſtorum, iudicia. Iuſti quippe ab omni ſtrepitu ſæ- 26
culari ad corda ſua redeunt, ibiq. aſcendunt tribunal mentis;
atque ante oculos ſe, & proximum ſtatuunt: deducunt ad me-
Matth. 7. dium regulam teſtamenti, qua dicitur, Quæ vultis, vt faciant vobis homines, & vos eadem facite illis. Transferunt in ſe perſonam proximi, & ſollicite attendunt, quid ſibi, ſi ita eſſent, fieri, vel non fieri iuſte voluiſſent: ſicq. diſtricto iure, atque iudicio, cauſam ſuam, & proximi, iuxta tabulas diuinæ legis, in foro cordis examinant. *S. Gregor. Moral. l. 19. c. 13. l. 22. c. 4. l. 25. c. 6.*

De eodem.

DEus, ipſe mens, iuſſit, vt homo mentis particeps ſeipſum ani- 27
maduerteret. *Mercurius Triſmegiſtus in Pimandro.*

De eodem.

FAciebat hoc Sextius, vt, conſummato die, cum ſe ad nocturnam 28
quietem recepiſſet, interrogaret animum ſuum, Quod hodie malum tuum ſanaſti? cui vitio obſtitiſti? qua parte melior es? Deſinet ira, & erit moderatior, quæ ſciet ſibi quotidie ad iudicem eſſe veniendum, &c. *Seneca de ira l. 3. c. 36.*

De eodem.

Vir bonus &c.

29 Non prius in dulcem declinat lumina ſomnum,
Omnia quam illius reputauerit acta diei.
Virgilius in Viro bono:

De eodem.

30 QVotidie bis precari ſolent Chriſtiani, mane, ac ſub veſperam: oriente Sole, petentes diem vere felicem, vtq. mentes eorum cæleſti repleantur lumine: occidente vero, vt anima in totum exonerata ſenſibus, moleq. rerum ſenſibilium veritatem veſtiget in conſiſtorio domeſtico. *Philo l. de uita ſupplicum*.

Munditia tamen exterior eſſe debet,& qualis.19.

Veſtis inuenta eſt ad operiendum corpus, & propulſanda eius incommoda. 4.5.

Ideo ſollicitudo ſanctorum ſemper verſata eſt potiſſimum circa interiorem hominem componendum,exterioris ſuperfluo ornatu ſpreto.6.13.

Quot veſtes poſſit Sacerdos habere.8.

Superpellicijs vti debet in Eccleſia, & qualibus. 20.

Et habere coronam,& tonſuram congruentem, & caput in modum ſphæræ radere, neque comam nutrire, idq. ab ipſis primitiuæ Eccleſiæ exordijs. 21.22.23.

Ab illoq. tempore clerus occidentalis barbam radere conſueuit. 24. Contrarium tamen ſeruat orientalis Eccleſia, ibidem.

Cap. 3. §. 1.

AMICTVS corporis, & riſus dentium, & ingreſſus 1
hominis enuntiat de illo. *Eccl.19.*
Quid exiſtis in deſertum videre hominem mollibus ve- 2
ſtitum? ecce qui mollibus veſtiuntur, in domibus Re-
gum ſunt. *Matth.11.*

Verus ornatus Sacerdotis, mores boni.

VErus ornatus Sacerdotis, non tantum nullus fucus mendax, ſed 3
nec auri quidem, veſtisq. pompa, ſed mores boni ſunt. *S. Au-
guſtinus de conſ. diſt.5.c. fucare.*

Veſtis inuenta ad operiendum corpus, & incommoda corpori imminentia propulſanda.

NEceſſario ad vtramque rem accommodatus eſſe veſtimentorum 4
vſus debet, vt per ea ſcilicet & corporis deformes partes obtegantur, & quæ a cæli inclementia afferuntur incommoda, propulſentur. &c. Eiuſmodi vero quoddam nobis veſtimenti excogitandum eſt genus, quo ad omnia commode vti poſſimus, vt videlicet eo amicti, & diurnæ pariter honeſtati, & nocturnæ etiam neceſſitati faciamus ſatis. &c. *S. Baſilius in reg. fuſ. interrog. 22.*

De eodem.

AMictu ſimplici vtere, non ad ornandum, ſed ad neceſſitatem, 5
non vt mollitiei ſtudeas, ſed vt hieme caleſcas, & corporis ignominiam contegas. Neque tamen, prætextu iſto tegendæ turpitudinis, ſuperfluis veſtibus in aliam turpitudinem incidas. *S. Cyrill. catecheſi* 4.

Sollicitudo ſanctorum ſemperverſata eſt circa interiorem hominem componendũ, exterioris ſuperfluo ornatu ſpreto.

6 Omnis cura ſanctorum, ſpreto ornatu, cultuq. ſuperfluo, exterioris ſui hominis, qui certe corrumpitur, omni ſe diligentia præbet & occupat excolendo, atque de interiori illo, qui ad imaginem Dei eſt, & renouatur de die in diem. *S. Bonau. in Phar. l.4. c.37. ex S.Bernardo ſuper Cantica.*

Veſtis Sacerdotalis qualis, & in ea ſeruandus modus: vt nec nimis vilis, nec nimis ſit pretioſa, non nimis breuis, nec nimis longa.

7 Parſimoniam cum veſte humili non reprobamus, ſicut etiam ornatum præter corporis diligentiam infucatum laudamus. Diſſolutos autem, & fractos in veſtibus inceſſus non recipimus. *Concil. Gangrenſe diſt. 41.c.eod.* Veſtimenta tua, & calciamenta nec nimis ſint pretioſa, nec multum vilia, ſed ex moderato, & competenti habitu. &c. *S.Bernardus ſerm.9. de modo bene viuendi.* Clauſa tamen defer indumenta, nimia breuitate, vel longitudine non notanda. *Innoc. 3. de vita, & hon.cler.c.pen.*

De eodem, & quot veſtes poſsit Sacerdos habere.

8 Sit habitus Sacerdotis humilis, non nimis vilis, nec nimis pretioſus, ſed mediocriter honeſtus, ſine omni curioſitate, longus, & amplus, ne forma corporis more ſæcularium appareat foris. Poteſt autem duplicem veſtitum ſeruus Chriſti habere, vnum meliorem pro diebus feſtiuis, alterum deteriorem pro diebus ferialibus. *Concil. Hildeſem. in form. viu.can.c.16.*

Veſtis

Veſtis nec ſordibus, nec mūditijs notabilis, iuxta morem prouinciæ.

EXcepta vili tunica, & operimento pari, quo tecto tantum corpus frigus excluderet, nihil ſibi amplius reſeruauit Nepotianus. Cultus ipſe, prouinciæ morem ſequens, nec munditijs, nec ſordibus notabilis erat. *S. Hieron. ad Heliodorum, in Epitaphio Nepotiani.* 9

De eodem, exemplo S. Auguſtini.

LEgitur de S. Auguſtino, quod veſtes eius, & calciamenta, & lectualia ex moderato, & competenti habitu erant, nec nitida nimium, nec abiecta plurimum: Medium tenebat, neque ad dexteram, neque ad ſiniſtram declinans. *Concil. Aquiſgran. c. 124.* 10

Clericus, iuxta morem prouinciæ, ſit habitu, & inceſſu compoſitus.

CLericus profeſſionem ſuam habitu, & inceſſu probet, & ideo nec veſtibus, nec calceamentis decorem quærat. *Concil. Carthagin. diſt. 41. c. eod. Vnde Gratianus dicit ibi; Sicut in cibis mores eorum, cum quibus viuimus, ſeruare monemur, ſic & de indumentis intelligendum eſt. Vt enim alibi dicitur, Quiſquis contemptis ijs &c. vt ſup. c. 2. §. 1. de ſobrietate, n. 24.* 11

Clericorum habitus ſit proprio ordini congruens.

ETſi habitus non facit monachum, oportet clericos veſtes proprio ordini congruentes ſemper deferre, vt per decentiam habitus extrinſeci morum honeſtatem intrinſecam oſtendant. &c. *Concil. Trident. ſeſſ. 14. c. 6.* In hunc ſenſum ſcripſit Alexander Papa vi. Franciſco Ximenio Cardinali Toletano, quæ ſequuntur: Sancta, & vniuerſalis Eccleſia, ſicut te ignorare non putamus, ad inſtar cæleſtis Ieruſalem, multis, ac diuerſis decoratur ornatibus: in quibus ſicut in exceſſu prævaricando peccatur, ita in defectu nimium declinando erratur. Grata eſt Deo, & laudabilis cuiuslibet ſtatus condecens obſeruantia. Et pro- 12

Et propterea, quicumque, præſertim Prælati Eccleſiæ, ſicut in moribus, ita & in habitu, & inceſſu ſtudere debent, ne nimio faſtu ſuperbi, neue nimia abiectione ſuperſtitioſi eſſe videantur, cum vtroque auctoritas Eccleſiaſticæ diſciplinæ vileſcat. Eam ob rem hortamur te, vt, poſtquam te ſancta Sedes Apoſtolica de inferiori ſtatu ad Archiepiſcopalem dignitatem euexit, quemadmodum te in interiori conſcientia ſecundum Deum viuere intelligimus, ita extrinſecus, iuxta condecentiam ſtatus tui, habitu ſcilicet, familia, & cæteris ad dignitatis decorem conuenientibus te habere, & obſeruare coneris. Datum Romæ, die 15. Decembris ann. 1495.

De eodem.

13 QVam turpis putanda eſt in clericis tanto gradu ſublimioribus deformiſſima illa, ac frequentiſſima noſtræ tempeſtatis habituum variatio, quam nec infirmiori quidem vaſculo Apoſtolorum principes permittendam duxerunt? Ex veſte apud homines ſanctimoniæ opinionem aucupari prohibuit Chriſtus, qui in omnibus operibus noſtris, id, quod intus eſt, primum reſpicit, mundarique iubet, deinde quod foris eſt. Væ illud horrendum Phariſæis interminans, qui, vt viderentur ab hominibus iuſti, dilatabant philacteria ſua, & magnificabant fimbrias, cum eſſent intus pleni rapina, & immunditia. Euangelium non temere veſtimentum Ioannis Baptiſtæ, (quod illius profeſſioni, ac menti reſpondebat) de pilis camelorum contextum celebrat, ac ipſe Chriſtus veſtium mollitiem, ac lenitatem auerſatur. Ecce, inquit, qui mollibus veſtiuntur, in domibus Regum ſunt. Quæ omnia huc ſpectant, vt velimus clericos, præter indictam tonſuram, veſtes quoque ſuo ordini congruentes deferre, vt in Concilio generali cautum eſt. *Concil. Colon. de uita clericorum, c. 26.*

1. Tim. 2. — 1. Pet. 3. — Matth. 23 — Matth. 3. — Matth. 11.

Affectatæ ſordes, & exquiſitæ munditiæ fugiendæ.

14 PAnnoſi clerici, ac veſtibus laceri diſplicent. neque enim affectatæ ſordes, aut exquiſitæ deliciæ laudem pariunt. *Idem Concil. Colon. ibidem. ex S. Hieron. ep. 22. vbi non*, Deliciæ laudem pariunt, *legitur, ſed*, Munditiæ Chriſtiano non conueniunt.

De eodem.

HAbitus tuus non ſordens, ſed honeſtus. *S. Baſilius ſermone de Aſcet.* 15

De eodem.

ORnatus, vt ſordes, pari modo, fugiendæ ſunt, quia alterum de- 16
licias, alterum gloriam redolet. *S. Hieron. ad Nepotianum.*

De eodem.

VEſtis nec ſatis munda, nec ſordida, & nulla diuerſitate nota- 17
bilis, ne ad te obuians turba conſiſtat, ne digito demonſtreris
&c. *S. Hieron. ep. 22. ad Euſtochium, de cuſtodia virginitatis.*

Nitens cutis ſordidum oſtendit animum. 18

Idem S. Hieron. ep 47.

De munditia exteriori. 19

Vide ſup. c. 1. §. 1. de ſanctitate, Et lauabat, n. 16.

De ſuperpelliceis. 20

Vide ſup. p. 1. c. 6. §. 1. de horis canon. Horas canonicas dicturi, n. 12.

Clerici habeant coronam, & tonſuram congruentem.

COronam, & tonſuram habeant clerici congruentem, & ſe in 21
officijs Eccleſiaſticis, & alijs bonis ſtudijs exerceant diligenter.
Innoc. 3. de uita, & hon. cler. c. pen.

Coro-

Coronam habent clerici ab ipſo S. Petro, & ab ipſa primitiua Eccleſia: & quid ſignificet.

22 CLerici ſunt Reges, ideſt ſe, & alios in virtutibus regentes, & ita in Deo Regnum habent: & hoc ſignat Corona in capite. Hanc coronam habent ab inſtitutione Romanæ Eccleſiæ in ſignum Regni, quod in Chriſto expectatur. Raſio vero capitis, eſt temporalium omnium depoſitio &c. *S. Hieron. 12. q. 1. c. duo ſunt. S. Iſidorus de off. Eccleſ. lib. 2. c. 4. S. Gregor. Moral. l. 26. c. 21. Aliam rationem adducit Ven. Beda*, Neque ob id tantum, *inquiens*; in coronam attondemur, quia attonſus eſt ita Petrus; ſed quia Petrus in memoriam Dominicæ paſſionis ita attonſus eſt: iccirco & nos, qui per eandem paſſionem ſaluari deſideramus, ipſius paſſionis ſignum cum illo, in vertice, ſumma videlicet corporis noſtri parte, geſtamus &c. *Ven. Beda de geſtis Anglorum l. 5. c. 22.*

De eodem, & quod clerici coronam non nutriant, ſed caput in modum ſphæræ radant.

23 PRohibete, fratres, per vniuerſas regionum veſtrarum Eccleſias, vt clerici, qui laicis, & ſimplicibus virtutis, honeſtatis, pudicitiæ, & grauitatis exempla eſſe debent, ac ſe ipſos tamquam ſigna purioris vitæ rudioribus ad imitationem prudenter exhibere, iuxta Apoſtolũ. 1. Cor. 11. comam non nutriant, ſed deſuper caput in modum ſphæræ radant. Quia, ſicut diſcreti debent eſſe in conuerſatione, ita etiam tonſura, & omni habitu diſcreti debent apparere. *Anicetus Papa ep. ad Galliæ Epiſcopos, diſt. 23. c. eod. De quo uide Decretum Concilij Toletani 4. c. 41.*

Clerus occidentalis ab ipſis Eccleſię primordijs barbam radere conſueuit.

NOlumus prudentiam tuam moleſte accipere, quod Archiepi- 24
ſcopum veſtrum conſuetudini Sanctæ Romanæ Eccleſiæ, matris omniū Eccleſiarum, veſtræq. ſpecialiter, obedire coegimus, ſcilicet, vt, quemadmodum totius [a], occidentalis Eccleſiæ clerus ab ipſis fidei Chriſtianæ primordijs barbam radendi morem tenuit, ita & ipſe frater noſter Archiepiſcopus veſter raderet. Vnde eminentiæ quoque tuæ præcipimus, vt, ipſum ceu paſtorem, & ſpiritualem patrem ſuſcipiens, & auſcultans, cum conſilio eius omnem tuæ poteſtatis clerum barbas radere facias, atque compellas; reſq. omnino renuentium, niſi demum conſenſerint, publices, ideſt iuri Caralitanæ Eccleſiæ tradas, &, ne vlterius inde ſe intromittant, conſtringas. *Gregorius Papa vij. lib. 8. Reg. ep. 10. ad iudicem Caralitanum.*

[a] Eccleſiæ occidentalis clerus) *Hic aduertere eſt, morem contrarium Eccleſia orientalis barbam non incidendi forte ſumpſiſſe originem ab illa S. Clementis conſtitutione, vbi, Fidelis cum ſis, inquit, & homo Dei, non licet tibi nutrire capillum, & in vnum complicare, quod eſt delicatum, & molle, vel diſcernicula diſcriminare, neque vero in tortum calamiſtris criſpare, vel flauum facere: quoniam quidem lex vetat in Deuteronomio,*
Leu. 19. *inquiens, Non faciatis vobis rotunditatem ex coma capitis ueſtri, neque inciſiones. Neque uero licet barbæ pilos corrumpere, neque hominis figuram*
Leu. 21. *præter naturam mutare. Non incidetis (inquit lex) ſuperficiem barbæ ueſtræ, Hoc enim mulieribus decens creator Deus ſtatuit, uiris indecorum eſſe iudicauit. Ita S. Clemens Conſt. Apoſt. lib. 1. cap. 4. Vide Clementem Alex. Pædagog. l. 3.*

Alia multa Vide inf. p. 3. c. 89. Ne profanis ueſtibus.

DE GRAVITATE, ET SEVERITATE IN MORIBVS, ET VERBIS SACERDOTVM.

Cap. III. §. II.

SVMMARIVM.

SACERDOS exteriori grauitate debet eſſe compoſitus, quia eius dignitati maxime congruit. 1.7.

Et magno cum imperio, & velut ex Regia poteſtate comprimere vitia, & viros iniquos, & tumidos, & eos, qui a religione abhorrent, & voluptatibus indulgent. 2.3.5.13.14.15.21.

Vt fecit S. Ambroſius aduerſus Theodoſium Imperatorem. 20.

Et S. Thomas aduerſus Henricum Regem. 21.

Et ita ſe gerat Sacerdos, vt, licet ſit adoleſcens, non contemnatur. 4.5.

Ob idq. nemini ſe nimium familiarem exhibeat. 11.12.22.23.

Ne puerili leuitate eius grauitas maculetur. 6.

Leuitas enim morum numquam reperitur in Sacerdote deuoto. 16.

Et ideo tenetur ioca etiam honeſta vitare. 17.

Debita quippe ſeueritas & in pace, & in bello neceſſaria eſt. 8.

Tum etiam religioſa quædam ſimplicitas, & familiaritas, quæ tamen ſine cõtemptu ſit, & grauitas quædam verecunda, ſed ſine auſteritate. 8.11.12.16.17.

Seueritatem etiam circa feminas tenere debet. 18.

Et cunctis eſſe benignus, nemini blandus, paucis familiaris, omnibus æquus. 23.

Lingua debet eſſe menti ſubdita, & verborum leuitas vitanda, ſcurrilitas, & riſus petulantia. 24.25.27.

In locutione tria ſeruanda. 26.

Sacerdotes ſeparati ab omni turba vitam agant, ex Platone. 28.

CAP. 3. §. 2.

SACERDOS, ſuper cuius caput fuſum eſt vnctionis o- 1
leum, & cuius manus in ſacerdotio conſecratæ ſunt,
veſtitusq. eſt ſanctis veſtibus, caput ſuum non diſco-
operiet, veſtimenta non ſcindet. *Leu. 21. Hæc erant
olim indicia erumpentis affectus, & rationis habenas
non patientis, quæ à Sacerdotali grauitate longe abeſſe debent.*

Ingreſſus poſt Oziam Azarias Sacerdos, & cum eo Sacerdotes Domi- 2
ni octoginta, viri fortiſſimi, reſtiterunt regi, atque dixerunt: Non
eſt tui officij Ozia, vt adoleas incenſum Domino, ſed Sacerdotum,
qui conſecrati ſunt ad huiuſcemodi miniſterium: egredere de ſan-
ctuario: ne contempſeris: quia non reputabitur tibi in gloriam hoc
a Domino Deo. Iratusq. Ozias, & tenens in manu thuribulum vt
adoleret incenſum, minabatur Sacerdotibus. Statimq. orta eſt le-
pra in fronte eius coram Sacerdotibus in domo Domini. & feſtina-
to expulerunt eum. 2. *Paralip.* 26.

Si habes brachium ſicut Deus, & ſi voce ſimili tonas, circumda tibi 3
decorem, & in ſublime erigere, & eſto glorioſus, & ſpecioſis in-
duere veſtibus. Diſperge ſuperbos in furore tuo, & reſpiciens om-
nem arrogantem humilia. Reſpice cunctos ſuperbos, & confunde
eos, & conteres impios in loco ſuo &c. *Iob.* 40.

Nemo adoleſcentiam tuam contemnat: ſed exemplum eſto fidelium,
in verbo, in conuerſatione, in caritate, in fide, in caſtitate. 1. *Tim.* 4. 4

In omnibus teipſum præbe exemplum bonorum operum, in doctrina,
in integritate, in grauitate &c. Hæc loquere, & exhortare, & argue 5
cum omni imperio. Nemo te contemnat. *Tit.* 2.

Grauitas Sacerdotalis puerili leuitate non minuenda.

SEnes ſunt Sacerdotes, quorum officium quia grauitate magnæ ho-
neſtatis impenditur, a religionis pondere nulla puerili leuitate va- 6
cuatur. *S. Gregor. ſuper l. 1. Reg. c. 2.*

Grauitas Sacerdotali dignitati congruit.

7 SObriam a turbis grauitatem, ac serioſam vitam, & ſingulare pondus conuerſationis dignitas ſibi vindicat Sacerdotalis. Quo modo enim poteſt in exemplum ſeruari a populo, qui nihil habet diſeretum a populo? nihil diſpar in moribus a multitudine? Quid enim in te miretur, ſi omnia tua facta bona in temetipſo recognoſcat exiſtere? ſi nihil in te aſpiciat, quod vltra ſe inueniat? ſi ea, quæ in ſe erubeſcit, in te, quem reuerendum arbitratur, oſtendat? *S. Bonau. in Phar. l. 1. c. 20. ex S. Ambroſio ep. 6.*

Debita ſeueritas, & in pace, & in bello neceſſaria.

8 QVid magis aut in pace tam aptum, aut in bellis perſecutionum tam neceſſarium, quam debitam ſeueritatem diuini vigoris oſtendere? Quam qui dimiſerit, inſtabili rerum curſu erret ſemper neceſſe eſt, & huc, atque illuc varijs, & incertis negotiorum tempeſtatibus diſſipetur, &, quaſi extorto de manibus conſiliorum gubernaculo, nauim ſalutis Eccleſiaſticæ illidat in ſcopulo, vt appareat, non aliter ſaluti Eccleſiaſticæ conſuli poſſe, niſi qui & contra ipſam faciunt, quaſi quidam aduerſi fluctus, repellantur, & diſciplinæ ipſius ſemper cuſtodita ratio quaſi ſalutare aliquod gubernaculum in tempeſtate ſeruetur. *S. Cyprianus l. 2. ep. 7.*

Seueritas ſeruanda ſine auſteritate, & familiaritas ſine contemptu.

9 ESto grauis, ſed non auſterus, non diſſolutus, neque ſeuerus; ſed interea mediocritatem tene, vt neque de ſeueritate ſis oneri, neque de familiaritate contemptui. *S. Bernardus de conſideratione l. 4. S. Gregor. Moral. l. 20. c. 3.*

De eodem.

10 SI interdum ſeueritate opus eſt, paterna ſit, non tyrannica: matres vos fouendo, patres corripiendo exhibeatis. *Idem S. Bernardus ſuper Cant. ſerm. 25. Inf. S. ſeq. cap.* Erudimini, *n.* 14.

Sacer-

Sacerdos velut ex Regia poteſtate, & grauitate, reprimere debet vitia.

AVro, & hiacyntho purpura permiſcetur, vt videlicet Sacerdotale cor, cum ſumma, quæ prædicat, ſperat in ſemetipſo, ſuggeſtiones vitiorum reprimat, eisq. velut ex Regia poteſtate contradicat, quatenus nobilitatem ſemper intimæ regenerationis aſpiciat, & cæleſtis Regni ſibi habitum moribus defendat. *S. Gregor. p. 2. Paſtor. c. 3. uide inf. c. 7. §. 1. de doctrina in Sacerdotis habitu, n. 28. & a cap. Sacerdotes pro populorum, n. 61. cum ſeqq.* 11

De eodem.

VIde, ne te facilem, ac lenem cupiditates inueniant, ne mox negligentiam tuam dolor occupet, aſſueſcasq. tum peccare, tum reſipiſcere. Ab initio potius grauis, ac ſeuerus eſto aduerſus omnem cupiditatis titillationem, & ne aſſueſcas in bello inferior eſſe. *S. Ephraem cap. de exercitatione.* 12

De eodem.

SI voluptatis alicuius imaginem animo conceperis, moderare tibi, ne ab ea mouearis, ſed & rem examina, & tibi ipſe deliberādi præbe ſpatium. deinde vtriuſque temporis memento, tum eius, quo voluptate perfrueris, tum eius, quo percepta iam voluptate dolebis, teq. ipſe obiurgabis, atque his illa confer, ſi abſtinueris, fore, vt gaudeas, teq. ipſe collaudes. Quod ſi tibi ſuſcipiendæ rei videbitur eſſe tempus, caue, ne te vincant eius blanditiæ, & ſuauitates, & illecebræ; ſed illud oppone, quanto præſtantior ſit talis victoriæ conſcientia. *Epictetus in Enchiridio c. 56.* 13

Omni-

14 Omnibus nobis nulla virtus magis neceſſaria eſt, quam ſimplicitas religioſa, & grauitas verecunda.

S. Bernardus de ord. vitæ, & ſerm. 86.

15 Humilem, ſed minime ſeruilem, acrem quoque, ac vehementem eſſe conuenit Sacerdotem.

S. Chryſoſt. l. 3. de Sacerdotio.

16 Morum leuitas poteſt aliquando eſſe in bono ad horam, ſed in deuoto numquam, dūmodo ſit deuotus.

S. Bonau. de proceſſu religionis ſ. c. 9.

Ioca etiam honeſta vitanda Sacerdoti.

17 Licet interdum honeſta ioca, ac ſuauia ſint, tamen ab Eccleſiaſtica abhorrent regula: quoniam, quæ in ſcripturis ſanctis non reperimus, ea quemadmodum vſurpare poſſumus? *S. Ambroſ. de off. l. 1. c. 23.*

Seueritas tenenda circa feminas.

18 Seueritas in vobis circa feminas vigeat, auctoritas polleat, vigor teneatur, grauitas veneretur: *S. Cyprianus de ſingul. clericorum, ſi tamen tractatus ille S. Cypriani eſt. De hoc Vide inf. Laicus p. 3. c. 12. ne ſit fornicarius.*

Seueritas tenenda circa eos, qui a religione abhorrent, & voluptatibus indulgent.

IN eos, qui a religione abhorrent, & volupratibus indulgent, ita 19
ſeueri, ac triſtes eſſe debemus, vt prudentiam, & modeſtiam, &
pacem retineamus. *S. Ephraem c. de caſtitate.*

De ſeueritate, & grauitate S. Ambroſij aduerſus Thoedoſium Imperatorem.

AB Eugenij cæde, Theodoſius Mediolanum ingreſſus, orationis 20
gratia ſe in Eccleſiam conferebat. Cumq. proxime foribus aſſiſteret, ecce Imperatori obuius fit Ambroſius ciuitatis Epiſcopus, mediaq. in plebe arrepto eius purpureo amiculo, Siſte gradum, ait; viro enim peccati ſquallore contaminato, manusq. habenti præter tenorem iuſtitiæ cruentas, non fas eum ſine præuia pænitētia vel limen ingredi ſacræ ædis, aut myſteriorum Dei fieri participem. Admiratus Imperator Sacerdotis libertatem, conſcius ſibi, ac proinde mæſtus, & cōmiſſorum pænitudine interpunctus, in Regiam reuerſus eſt. *Sozomenus tomo 7.c.24. Tripert.l.9.c.30. Nicephorus l.12.c.41.*

De ſeueritate, & grauitate S. Thomæ Cantuarienſis aduerſus Henricum Angliæ Regem.

CVm Henricus, Angliæ Rex, coacta Synodo prouincialium Epi- 21
ſcoporum, leges ferret vtilitati, ac dignitati Eccleſiæ repugnantes, adeo conſtanter obſtitit Regiæ cupiditati, vt neque pollicitationibus, neque terroribus a ſententia decederet, ac propterea ſæpius Rex conquereretur, ſe cum vno Sacerdote in ſuo Regno pacem habere non poſſe. *Ioannes Epiſcopus Carnotenſis in eius vita.*

Nemini ſit Sacerdos multûm familiaris.

23 NEmini te multum familiarem exhibeas; quia nimia familiaritas parit contemptum, & ſubtractionis ab ſtudio materiam ſubminiſtrat: &c. *S. Thom. opuſc. 68. quod vide.*

Cunctis eſto benignus, nemini blandus, paucis familiaris, omnibus æquus.

S. Bernardus de honeſtate vitæ, doctrina 2.

Lingua ſit menti ſubdita.

24 IVgum ſit verbis tuis, & ſtatera, hoc eſt humilitas, atque menſura, vt lingua tua menti ſit ſubdita. Reſtringatur habenæ vinculis, frenos habeat ſuos, quibus reuocari poſſit. Ad menſuram ſermones proferat libra examinatos iuſtitiæ, vt ſit grauitas in ſenſu, in ſermone pondus, atque in verbis modus. *S. Ambroſius l. 1. de off. c. 3. & optime c. 22. S. Iſidorus in Synonimis, de menſura in verbo.*

Leuitas verborum vitanda.

25 VErba otioſa vndecumque ſint, ſemper fuge. Licet enim grande peccatum non putetur eſſe, tamen eorum conſuetudo graue generat detrimentum ſpiritualium profectuum. Et ſæpe, dum quaſi licenter relaxamus linguam in verba otioſa, dum non auertimus, paulatim dilabimur ad nociua. Ex quibus oriuntur quandoque turbationes, diſſolutiones, & graues conſcientiæ corroſiones. *S. Bonau. de triplici ſtatu religioſorum, p. 1. c. 27.*

26 Tria in locutione ſeruanda, vnde quatuor commoda proueniunt.

Vide inf. c. 8. S. 5. de ſilentio. In locutione tria, n. 22.

Sacerdos proſequatur odio ſcurrilitatem, & riſus petulantiam.

CVm Sacerdos gregis forma, & Eccleſiæ lumen dictus ſit, ac re 27
uera ſit, ſubditos, vt cera ſigillo, ſic ipſius moribus imprimi, neceſſe eſt. Quocirca, ſi lumen eſſe vis, ſcurrilitatem, ac riſus petulantiam odio inſectare, ne alioqui multos petulantiam, ac procacitatem doceas, Sacerdos enim Domini omnipotentis, Angelus eſt: Angelus autem riſum neſcit, Deo cum metu, ac pauore miniſtrans. *S. Iſidorus Peluſiota l. 1. ep. 319.*

Sacerdotes ſeparati ab omni turba vitam agant. 28

Plato in Timæo.

DE SVAVITATE IN VERBIS, ET BENIGNITATE SACERDOTVM.

Cap. III. §. III.

SVMMARIVM.

VERBVM dulce frangit iram, multiplicat amicos, mitigat inimicos, ſermo durus ſuſcitat furorem.1.3.
Quia plus ſæpe placet, quam donum; quod quidem non æſtimatur cum contumelia collatum.4.22.
Vtiliſſimum eſt, & ſapientis viri, affabilem ſe exhibere omnibus, ſed ſine adulatione. 2.18.
Qui dare non poteſt, ſaltem ſit affabilis.19.
Hilaritas vultus ſemper exhibenda eſt ijs, quibus cum loquimur.20.21.
Etiam infidelibus.38.
Quia multa regna labefactauit verborum tumor, ſeruauit affabilitas. 30.
Arma natiua hominis ſunt benignitas, beneficentia, & ſapientia.10.11.
Et ideo homo ab homine timeri non debet.12.
Sed infirmis ſe quiſque accommodare, vt eos lucrifaciat. 6.9.32.33.34.
Delinquentemq. corripere in ſpiritu lenitatis, propriæ fragilitatis memor. 7.39.
Qui enim alios inclementer condemnat, certiſſimum eſt, ijſdem vitijs ſubiacere.41.
Nec eſſe perfectum, qui ad aliorum imperfectionem eſt impatiens.42.
Ideo debet eſſe circa ſe auſterus, circa alios benignus.43.
Et iudicium exercere ſine amaritudine, nihil poteſtati tribuens, ſed totum æquitati.7.9.44
Et iniurias proprias condonare exemplo Chriſti. 8.
Plus amari deſiderans, quam timeri. 14.15.16.17.30.
Plus enim agit erga corrigendos beneuolentia, quam auſteritas, & ideo a leuioribus medicamentis incipere debet.26.27.28.29.30.
Captare tamen populi beneuolentiam non debet, vt ſibi exhibeatur, ſed Deo.40.

Et ex benignitate, & ſeueritate faciat quoddam temperamentum. 23. 24. 25.26.

Nam in ſuo pectore debent eſſe Virga, & Manna, ſicut in arca Tabernaculi. 14.

Sicut autem Sacerdos eſt Pater nomine, ita etiam ſit & opere. 14.35.36.

Et matri ſimilis. 14.37.

Eccleſia quare Columba dicta. 29.

CAP.

CAP. 3. §. 3.

1 RESPONSIO mollis frangit iram, ſermo durus ſuſcitat furorem. *Prou, 15. 1. Reg. 25. 2. Reg. 10.*

2 Congregationi pauperum affabilem te facito. &c. Sapiens in verbis ſeipſum affabilem facit. *Eccl. 4.*

3 Verbum dulce multiplicat amicos, & mitigat inimicos: & lingua eucharis, *ideſt gratioſa*, in bono homine abundat. *Eccl. 6.*

4 Fili in bonis non des querelam, & in omni dato non des triſtitiam verbi mali. Nonne ardorem refrigerabit ros? ſic & verbum melius quã datum. *Eccl. 18.*

5 Conuertiſtis in amaritudinem iudicium, & fructum iuſtitiæ in abſinthium. *Amos 6.*

6 Factus ſum infirmis infirmus, vt infirmos lucrifacerem. *1. Cor. 9.*

7 Fratres, & ſi præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos, qui ſpirituales eſtis, huiuſmodi inſtruite in ſpiritu lenitatis, conſiderans te ipſum, ne & tu tenteris. Alter alterius onera portate, & ſic adimplebitis legem Chriſti. *Gal. 6.*

8 Supportantes inuicem, & donantes vobiſmet ipſis, ſi quis aduerſus alterum habet querelam: ſicut & Dominus donauit vobis, ita & vos. *Coloſſ. 3.*

9 Paſcite, qui in vobis eſt, gregem Dei, prouidentes non coacte, ſed ſpontanee ſecundum Deum: neque turpis lucri gratia, ſed voluntarie: neque vt dominantes in cleris, ſed forma facti gregis ex animo. *1. Pet. 5.*

Arma natiua hominis, benignitas, & ſapientia.

10 DEus, qui cæteris animalibus ſapientiam non dedit, naturalibus ea munimentis ab incurſibus, & periculis tutiora generauit: hominem vero, quia nudum, fragilemq. formauit, vt eum ſapientia potius inſtrueret, dedit ei præter cætera hunc pietatis affectum, vt homo hominem tueatur, diligat, foueat, contraq. omnia pericula, & accipiat, & præſtet auxilium. Summum igitur inter ſe hominum vinculum eſt humanitatis, quod qui diſruperit, nefarius, & parricida exiſtimandus eſt. &c. *Lactantius Firmianus lib. 6. diuinarum inſtitutionum, cap. 10.*

De eodem, quodq. peculiaria ſint homini benignitas, & beneficentia.

NAturæ noſtræ nihil eſt tam peculiare, quam mutua inter nos cõmunicatio, mutuaque alijs aliorum operæ indigentia, & in eoſdem, qui eiuſdem ſunt nobiſcum generis, caritas. *S. Baſilius in reg. fuſ. reſponſ. 3.* 11

Homo ab homine timeri non debet.

Gen. 9. CVm Noe Dominus, filijsq. eius benediceret, dicens, Creſcite, & multiplicamini, & replete terram, protinus adiunxit, Et terror veſter, ac tremor ſit ſuper cuncta animantia terræ. Quorum videlicet terror, ac tremor, quia eſſe ſuper animantia terræ præcipitur, profectò eſſe ſuper homines prohibetur. Homo quippe brutis animalibus, non autem hominibus cæteris, natura prælatus eſt, & ideo ei dicitur, vt ab animalibus, & non ab hominibus timeatur, quia contra naturam ſuperbire, eſt ab æquali velle timeri. *S. Gregor. in Paſtorali, p. 2. c. 6. Moral. l. 21. c. 10.* 12

Virga, & Manna debent eſſe in pectore Sacerdotis, ſicut in arca tabernaculi.

Heb. 9. IVxta Pauli vocem, in arca tabernaculi cum tabulis Virga ſimul, & Manna eſt, quia ſcripturæ ſacræ ſcientia in boni doctoris pectore, ſicut eſt Virga diſtrictionis, ſic eſt & Manna dulcedinis. *S. Bonau. l. 4. Pharetræ c. 45. ex S. Gregor. Moral. l. 20. c. 8. De Virga, & Baculo vide Concil. Aquiſgran. c. 134.* 13

Sacerdos plus ſtudeat amari, quam metui.

Pſalm. 2. ERudimini, qui iudicatis terram. Diſcite, ſubditorum matres vos eſſe debere, non dominos. Studete magis amari, quam metui. Et, ſi interdum ſeueritate opus eſt, paterna ſit, non tyrannica. Matres vos ſo- 14

vos fouendo, patres corripiendo exhibeatis. Manſueſcite, ponite feritatem, ſuſpendite verbera, producite verba, pectora lacte pingueſcant, non typho turgeant. Quid iugum veſtrum ſuper eos aggrauatis, quorum potius onera portare deberis? Cur morſus à ſerpente paruulus fugit conſcientiam Sacerdotis, ad quem cum magis oportuerat, tamquam ad ſinum recurriſſe matris? &c. *S. Bernard. ſuper Cant. ſerm. 25. S. Gregor. in Paſtor. p. 2. c. 5. S. Ambroſ. de off. l. 2. c. 7.*

De eodem.

15 TAlem te redde ſubditis, vt magis ameris, quam timearis. Reuerentia enim ex amore procedit, odium vero timor efficit. *S. Iſidorus in Synonimis.*

De eodem.

16 A ſubditis magis venerari, quam timeri ſtude, vt tibi plus dilectionis officio, quam contradictionis neceſſitate adhæreant. ſubiecti te plus revereantur, quam timeant; ex reuerentia enim amor procedit, & odium tremor confert, fidem metus tollit, affectus reſtituit. Timor non ſeruat diuturnam fidem. Vbi timor audet, eum ſequitur rubor; vbi timor, audentia ſequitur; &, vbi metus, deſperatio occurrit. Quapropter tempera oris ſementem, ſummaq. bonitate ſubditos conuenit regere. Non ſis terribilis in ſubditis, ſed ſic dominare, vt tibi delectentur ſeruire. *Idem S. Iſidorus in norma viuendi, c. 12.*

De eodem.

17 NIhil tam vtile, quam diligi; nihil tam inutile, quam non amari. Nam, odio haberi, exitiale, ac nimis capitale arbitror. Itaque id agamus, vt omni ſedulitate cōmendemus exiſtimationem, opinionemq. morum, ac primum placiditate mentis, & animi benignitate influamus in affectum hominum. Popularis enim, & grata eſt omnibus bonitas, nihilque, quod tam facile illabatur humanis ſenſibus. Ea, ſi manſuetudine morum, ac facilitate animi, moderatione præcepti, & affabilitate ſermonis, verborumq. honore, patienti quoque ſermonum vice, modeſtiæq. adiuuetur gratia, incredibile quantum procedit ad cumulum dilectionis. Legimus &c. *vt inf. n. 30. S. Ambroſius de off. l. 2. c. 7.*

Affa-

Affabilitas valet plurimum, ſed quæ ſine adulatione.

AFfabilitas ſermonis ad conciliandam gratiam valet plurimum; ſed hanc volumus eſſe ſinceram, ac ſobriam, ſine vlla adulatione, ne ſimplicitatem, ac puritatem alloquij dedeceat ſermonis adulatio &c. *Idem S. Ambroſius ibidem, c.19.* 18

Qui dare non poteſt, ſaltem ſit affabilis.

SI potes, da; ſi non potes, affabilem te fac. Coronat Deus intus bonitatem, vbi non inuenit facultatem. Nemo dicat, Non habeo: caritas non de ſacculo erogatur. *S. Auguſt. ſuper Pſ. 103.* S. *Gregor. Moral. l. 21. c. 14.* 19

Hilaritas vultus ſemper exhibenda ijs, quibus cum loquimur.

CVm quid locuturus es, ea ex ore tuo ſemper verba præſiliant, quibus, & proximum conſoleris, & caritatem erga illum tuam magis confirmes. Eadem ratio in medio, eadem in poſtremo, qui habeatur, ſermone ſeruetur: idq. adhibita quadam feſtiua oris hilaritate, vt, qui tecum loquatur, per te exhilarari ſe ſentiat. *S. Baſilius ſerm. de abdicatione ſeculi.* 20

Nullus a te triſtitiam habeat, nemo a te confuſus abſcedat. 21

S. Bernardus de modo bene viuendi, ſerm. 14.

Non æſtimatur donum cum contumelia collatum.

NEſcio quo pacto fit, vt is, quem contumelia affeceris, non ſentiat pecuniarum acceptarum ſubſidium ob inflictam contumeliæ plagam; &, quem contra blande, atque humaniter appellaueris, quiq. donum aliquod vna cum ſui conſolatione a te acceperit, exul- 22

tat

tat magnopere, ac lætatur. Tum vero donum ipſum donantis vultus, geſtusq. conduplicat. S. *Chryſoſt. l. 3. de Sacerdotio*.

Grauis debet eſſe Sacerdos, ſed cum comitate, & humanitate.

23 GRauem Sacerdotem, ſed minime faſtuoſum, terrificum, ſed humanum; viſenda maieſtate principem, ſed omnibus tamen appellandis comem, eundemq. integrum, officioſum. *Idem S. Chryſoſt. ibidem*.

Ex benignitate, & ſeueritate faciendum temperamentum.

24 SVnt nonnulli ita diſtricti, vt etiam omnem manſuetudinem benignitatis amittant; & ſunt nonnulli ita manſueti, vt perdant diſtricti iura regiminis. Vnde cunctis rectoribus ſunt vtraque tenenda, vt nec in diſciplinæ vigore benignitatẽ manſuetudinis, nec rurſus in manſuetudine diſtrictionem deſerant diſciplinæ, quatenus nec a compaſſione pietatis obdureſcant, cum contumacem corrigunt, nec diſciplinæ vigorem molliant, cum infirmorum animos conſolantur. Regat ergo vigor diſciplinæ manſuetudinem, & manſuetudo ornet ſermone vigorem. Et ſic alterum commendetur ex altero, & nec vigor ſit rigidus, nec manſuetudo diſſoluta. S. *Gregor. diſt. 45. c. ſunt namque, & in Paſtoral. p. 2. c. 6. Inf. §. proximo, cap. Talis eſſe debet, n. 14.*

De eodem.

25 IDcirco Spiritus ſanctus in columba, & igne monſtratur, quia videlicet omnes, quos implet, & columbæ ſimplicitate manſuetos, & igne zeli ardentes exhibet. Nequaquam ergo ſancto Spiritu plenus eſt, qui aut in tranquillitate manſuetudinis feruorem æmulationis deſerit, aut rurſum in æmulationis ardore virtutem manſuetudinis amittit. *Idem S. Gregor. p. 3. Paſtoral. admonitione 17.*

De eodem,

quodq. plus agat beneuolentia, quam auſteritas erga corrigendos; & a leuioribus medicamentis incipiẽdum.

SI quid per humanam fragilitatem ſubditos peccare contigerit, illa Apoſtoli Sacerdotibus ſuis eſt obſeruanda præceptio, vt illos arguant, obſecrent in omni bonitate, & patientia. Cum ſæpe plus erga corrigendos agat beneuolentia, quam auſteritas; plus exhortatio, quam comminatio; plus caritas, quam poteſtas. Si autem ob delicti grauitatem virga opus fuerit, tunc cum manſuetudine rigor, cum miſericordia iudicium, cum lenitate ſeueritas adhibenda eſt; vt ſine aſperitate diſciplina populis ſalutaris, ac neceſſaria conſeruetur; &, qui correcti fuerint, emendentur, aut, ſi reſipiſcere noluerint, cæteri ſalubri in eos animaduerſionis exemplo a vitijs deterreantur. Cum ſit diligentis, & pij ſimul paſtoris officium, morbis ouium lenia primum adhibere fomenta; poſt, vbi morbi grauitas ita poſtulet, ad acriora, & grauiora remedia deſcendere &c. *Concil. Trident. ſeſſ. 13. c. 1. de reform. S. Chryſoſt. de ſacerd. l. 2. S. Hieron. ep. 2. ad Nepotian. diſt. 95. c. eſto ſubiectus, & per totam diſt. S. Leo ep. 82. ad Anaſtaſium Epiſcopum Theſſalonic.* 26

2. Tim. 4.

De eodem.

EQuos indomitos blanda prius manu tangimus, vt eos nobis plenius, poſtmodum etiam per flagella ſubigamus: & amaro pigmentorum poculo mellis dulcedo adiungitur, vt ea, quæ ſaluti profutura eſt, in ipſo guſtu aſpera amaritudo ſentiatur; &, dum guſtus per dulcodinem fallitur, humor mortiferus per amaritudinem exhauritur. *S. Gregor. Paſtor. p. 3. admonitione 18.* 27

De eodem.

LEuiter caſtigatus reuerentiam exhibet caſtiganti. Aſperitatis autem nimiæ increpatio nec correctionem recipit, nec ſalutem. *Concil. Brachar. 3. c. 6. diſt. 45. c. cum beatus. S. Bernardus de modo bene viuendi, ſerm. 18. ex S. Ambroſ. de off. l. 1. c. 32. S. Proſper de vita contempl. l. 2. c. 1. & 3.* 28

De eodem.

29 MEminiſſe oportet rectores, quia Columba eſt in diuinis ſcripturis Eccleſia appellata, quæ non vnguibus lacerat, ſed alis pie percutit. *Concil.Aquiſgran.c.134.*

De eodem, exemplo Dauidis, & Moſis.

30 LEgimus, non ſolum in priuatis, ſed etiam in Regibus quantum facilitas blandæ affabilitatis profecerit, aut ſuperbia, verborumq. obſuerit tumor, vt regna ipſa labefactaret, & poteſtatem ſolueret &c. Ideo Dauid non cecidit, quia charus fuit omnibus, & diligi a ſubiectis, quam timeri, maluit. Timor enim temporalis tutaminis ſeruat excubias, neſcit diuturnitatis cuſtodiam &c. *S. Ambroſ. de off. l.2. c.7. S.Bernardus ſerm.23. ſuper Cant. S.Gregor. Paſtoral. p.2. c.5. S.Iſidorus in Synonimis, & in norma viuendi, c.12. & 16. Vide inf. p.3. c.11. ne ſit iracundus, n.5. eſt quędam.* *1.Reg.16.*

De eodem.

31 SI quorum forte ſunt vitia, hæc maturis obiurgationibus increpate, vt ipſa quoque Sacerdotalis indignatio virtute ſit admixta dulcedinis: quatenus & tunc a ſubiectis amari debeat, etiam cum grauiter timetur. *Idem* S. *Gregor. l.3. ep.s. l.9. indictione 4. ep.8.*

Sacerdos ſe inferioribus accommodare debet.

32 NIhil tam oneroſum in ordine Sacerdotum video, quam rigorem mentis compatiendo flectere, & cum perſonis ſuperuenientibus animum mutare: & tamen hoc valde eſt neceſſarium. Nam, quando ex prædicatione eius ad boni operis gratiam peccator reducitur, ſi ipſe prædicator videatur ingratus? &c. Craſſiora ergo veſtimenta Sacerdos exiens ante populum induat, vt mentis ſuæ habitum pro vtilitate filiorum etiam ad terrena toleranda componat. Penſatę ergo, fratres chariſſimi, quãtus ſpeculatori labor ſit & ad ſublimia cor tẽdere,

& hoc repente ad ima reuocare, & in ſublimitate cognitionis intimæ extenuare animum, & propter exteriores cauſas proximorum, vt ita dicam, ſubito in cogitatione craſſeſcere. *S. Gregor. hom. 11. ſuper Ezechielem, & lib. 19. Moral. cap. 14. S. Cyrillus Alex. in Leu. c. 4. Ven. Beda ſuper Leu. c. 10.*

De eodem.

33 IAcob, deſuper, innitente Domino, & vncto deorſum lapide, aſcendentes Angelos, & deſcendentes vidit: quia ſcilicet prædicatores ſancti non ſolum ſurſum ſanctum caput Eccleſiæ videlicet Dominum contemplando appetunt, ſed deorſum quoque ad membra illius miſerando deſcendunt. Hinc Moſes crebro tabernaculum intrat, & exit; &, qui intus in contemplationem rapitur, foris infirmantium negotijs vrgetur. Intus Dei arcana conſiderat, foris onera carnalium portat. *S. Gregor. Paſtoral. p. 2. cap. 5.*

Gen. 28.

De eodem.

34 Sacerdotis nauem. *Vt inf. cap. 9. §. 2. de oneribus, n. 20.*

Sacerdos, ſicut eſt Pater nomine, ſit etiam & opere.

35 SI Sacerdotale, quod adminiſtramus, officium, mentis integritate penſemus, ſic nos cum filijs noſtris debet vnire concordia, vt, ſicut Patres in nomine, ita affectu probemur in opere. *S. Gregor. ſuper l. 1. Reg. c. 34.*

Falſo nominatur Pater, qui filijs mærentibus non condoleat, & gaudentibus non collætetur.

36 AFflictionis participem, & ſocium ſume Sacerdotem, vt patrem. Quis enim tam falſo nominetur Pater, aut tam duro, atque adamãtino animo præditus eſt, qui non filijs mærentibus doleat, & gaudentibus lætetur? Sacerdos ità triſtatur ob peccatum illius, quem propter religionem habet loco filij, vt Iacob viſa tunica Ioſeph ſangui-

ne con-

ne conſperſa querebatur, vt Dauid luxit Abſalonis interitum, vt Heli Ophain, & Phineen, qui in acie ceciderunt, vt Moſes impium populum, qui rerum nouarum ſtudioſus vitulum ſibi conflauerat. *S. Gregor. Nyſſenus in eos, qui alios iudicant duriùs.*

Sacerdos ſit matri ſimilis. vt ad eum ſubditus afflictus confidenter recurrat.

37 TAles ſeſe, qui præſunt, exhibeant, quibus ſubiecti occulta quoque ſua prodere non erubeſcant, vt, cum tentationem fluctus paruuli tolerant, ad Sacerdotis mentem, quaſi ad matris ſinum, recurrant; & hoc, quod ſe inquinari pulſantis culpæ ſordibus præuident, exhortationis eius ſolatio, ac lacrymis orationis lauent. *S. Gregor. Paſtor. p. 2. c. 5. S. Bernardus ſuper Cant. ſerm. 23.*

Infidelibus quoque benignitas exhibenda.

38 EOs, qui a religione Chriſtiana diſcordant, manſuetudine, benignitate, admonendo, ſuadendo, ad vnitatem fidei neceſſe eſt cõgregare, ne, quos dulcedo prædicationis, & prætenſus futuri iudicij terror ad credendum inuitare poterat, minis, & terroribus repellantur. Oportet ergo magis, vt ad audiendum de vobis verbum Dei benigne conueniant, quam auſteritatem, quæ ſupra modum extenditur, expaueſcant. *Idem* S. *Gregor. l. 1. ep. 34. & 45. l. 11. ep. 15.*

Sacerdos ſit erga alios benignus, propriæ fragilitatis memor.

39 PRiuatorum caſus cõmiſereatur Sacerdos, memineritque, ſe, quãuis dignitate præſtet ijs, quos gubernat, ac regit, naturam tamen eandem habere, ideoq; poſſe aliquando fortaſſe in eoſdem errores incidere &c. Noli eſſe tam facilis ad amputandum, ad exſcindendum Sacerdos, qui Dominum, ne id faciat, debes obſecrare: neque tam celeriter deſperandum exiſtima. Diligentiam adhibeto, reprehenſionibus circumfodito, cohortationibus foueto, tamquam ſinu, documentorum quaſi aquarum copia irrigato; præceptis, vt vallo, communito. Tuum eſt, placare iudicis animum: Moſis curam, Sacerdos, & ſol-

& ſollicitudinem imitare &c. *S. Gregor. Nyſſen. in eos, qui alios durius iudicant.*

Sacerdos hominibus placere curet, non vt ipſe diligatur, ſed Deus.

NOn oportet, vt rectores boni placere hominibus appetant, ſed vt, ſuæ æſtimationis dulcedine, proximos in affectum veritatis trahant, non vt ſe amari deſiderent, ſed vt dilectionem ſuam quaſi quandam viam faciant, per quam corda audientium ad amorem Conditoris ſui introducant. *S. Gregor. Paſtor. p. 2. c. 8. S. Baſilius de vera virginitate.* 40

Qui alium inclementer condemnat, certiſsimum eſt iiſdem vitijs ſubiacere.

EVidens iudicium eſt animæ nec dum vitiorum fæcibus eliquatæ, in alienis criminibus non affectu miſericordiæ condolere, ſed rigidā iudicantis tenere cenſuram. &c. Ideoq. iiſdem vitijs ſubiacere certiſſimum eſt, quæ in alio inclementi, atque inhumana ſeueritate condemnat. *Caſſianus coll. 11. c. 1 coll. 1. c. 30. Vide optimum exemplum apud eundem coll. 2. c. 13.* 41

Non eſt perfectus, qui ad imperfectionem aliorū eſt impatiēs.

ILle perfectus eſt, qui ad imperfectionem proximi impatiens non eſt. Nam, qui, alienam imperfectionem perferre non valens, proximum deſerit, ipſe ſibi teſtis eſt, quam perfecte nondum profecit. *S. Bonau. lib. 1. Pharetræ, cap. 39. ex S. Gregor. Idem S. Bonau. de reform. mentis cri.* 42

Sacerdos ſit circa ſe auſterus, circa alios benignus.

CIrca vitam tuam eſto auſterus, circa aliorum benignus. Audiant te homines parua mandantem, & grauia facientem. *S. Chryſoſt. ſuper Matth. 2.* 43

In cauſis iudicandis nihil poteſtati, totum æquitati tribuatur.

44 CAuſæ, quæ per ſententiam ſunt decidendæ, neceſſe eſt, vt prius ſtudioſa, & frequentiſſima conſideratione menſurentur; nihil poteſtati, ſed totum æquitati tribuatur. *S. Auguſt. lib. 12. ep. 30. S. Bernardus de conſider. l. 2.*

45 ## Cunctis eſto benignus. &c.

Vt ſup. §. proximo, n. 24.

Alia vide inf. c. 7. de doctrina. §. 1. a cap. non licet, n. 75. cum nouem ſeqq. & c. 8. §. 1. de modeſtia, & manſuetudine.

DE GESTV, RISV, INCESSVQVE, ET EXACTA TOTIVS EXTERIORIS HOMINIS COMPOSITIONE.

Cap. III. §. IIII.

SVMMARIVM.

OCVLORVM compoſitio, & cuſtodia neceſſaria. 1.29.30.
Maxime ad tuendam caſtitatem. 31.32.33.
Quia non decet intueri, quod non licet concupiſci. 32.
Et oculus impudicus impudici cordis eſt nuntius. 35.
Homo apoſtata incompoſite vtitur membris ſuis. 2.
Exterior corporis amictus, riſus, & inceſſus, indicant hominem. 4.5.7.8.9.15.43.
Ideo Sacerdos debet eſſe ſollicitus de componendo exteriori homine in omnibus actibus ſuis. 12.13.
Quia diſciplina morum totum hominem componit, & decoratur maturitate, humilitate, & benignitate, & qualiter. 10.11.
Sacerdotis ſeueritas, & hilaritas, qualis. 14.
Qualis eius habitus, inceſſus, geſtus, motus, ſermo, conuictus, & membrorum compoſitio. 15.16.17.18.19 20 21.
Riſus petulantia Sacerdoti vitanda. 22.23.
Riſus in Eccleſia, Diaboli opus. 24.
Qualiter in menſa ſe debeat gerere Sacerdos. 36.37.38.
Qualiter in conuiuio. 3.6.37.38.
Qualiter in lecto, & in ſomno. 39.
Qualiter loquendo. 16.20.29.
Qualiter diſputando. 40.
Qualiter confeſſiones audiendo. 41.
Qualiter incedendo, vel ambulando. 9.15.16.17.18.
Qualiter ſedendo. 42.43.
Qualiter ridendo. 25.26.27.28.29.
Qualiter oſcitando. 27.
Qualiter cum alio viro conuerſando. 44.
Qualiter cum femina. 33.34.35.
Membra ſui corporis coram aliquo non denudanda. 45
Lectuli eius locus, ſi fieri poteſt, neſciatur, nec videatur. ibidem.

CAP. 3. §. 4.

1 QVI inclinauerit oculos, ipſe ſaluabitur. *Iob.22.Eccl.2, Tren.2.*

2 Homo apoſtata, vir inutilis, graditur ore peruerſo, annuit oculis, terit pede, digito loquitur, prauo corde machinatur malum, & omni tempore iurgia ſeminat &c. *Prouerb.6.*

3 Si in medio multorum ſediſti, prior illis ne extendas manum tuam, nec prior poſcas bibere. *Eccli.31.*

4 Ex viſu cognoſcitur vir, & ab occurſu faciei cognoſcitur ſenſatus. Amictus corporis, & riſus dentium, & ingreſſus hominis enunciant de illo. *Eccl.19.*

5 Fatuus in riſu exaltat vocem ſuam: vir autem ſapiens vix tacite ridebit. *Eccl.21.*

6 Cum inuitatus fueris ad nuptias, non diſcumbas in primo loco, ne forte honoratior te ſit inuitatus ab illo. &c. ſed cum vocatus fueris, vade, recumbe in nouiſſimo loco. &c. *Luc.14.*

Exterior compoſitio index eſt interioris.

7 INterior eſt cuſtodia cordis, quæ ordinata exterius ſeruat membra corporis. Qui ergo ſtatum mentis perdidit, ſubſequenter foras in inconſtantiam motionis fluit, atque exteriore mobilitate indicat, quod nulla interius radice ſtabilitatis ſubſiſtat. *S. Bon. in Pharetra ex S.Gregor.Paſtor.p.3 .admonitione 24.*

De eodem.

8 INcompoſitio corporis, inæqualitatem indicat mentis &c. *S.Auguſt. epiſtola 109. ad Monachas.*

De eodem.

9 EST in ipſo motu, inceſſu, geſtu tenenda verecundia. Habitus enim mentis in corporis ſtatu cognoſcitur. Hinc homo cordis noſtri abſconditur, aut leuior, aut iactantior, aut turpior, aut con-

gruior, conſtantior, & purior, & maturior æſtimatur. Itaque vox quædam eſt animi, corporis motus &c. Nec curſim ambulare honeſtum arbitror, niſi cum cauſa exigit alicuius periculi, vel iuſta neceſſitas &c. Eſt greſſus probabilis, in quo ſit ſpecies auctoritatis, grauitatisq. pondus, tranquillitatis veſtigium, ita tamen, vt ſtudium deſit, atque affectatio, ſed motus tibi ſit purus, ac ſimplex &c. Motū natura informet: ſi quid ſane in natura vitij eſt, induſtria emendet &c. S. A*mbroſ. de off. l.1.c.18.*

Diſciplina totum hominem componit.

O Quam compoſitum reddit omnem corporis ſtatum, nec non mentis habitum diſciplina. ceruicem ſubmittit, deponit ſupercilia, componit vultum, ligat oculos, cohibet cachinnos, moderatur linguam, frenat gulam, ſedat iram, format inceſſum. Talibus decet pudicitiæ veſtem diſtingui margaritis. *S. Bonau. in Phar. l.4.c.9. ex S. Bernardo. Hugo Card. de diſciplina monachorum.* 10

Diſciplina morum decoratur maturitate, humilitate, & benignitate, & qualiter.

MOrum diſciplina triplici decore decoratur, ſcilicet ſi ſint maturi, humiles, & benigni. Maturi, vt non ſint leues ridendo, nec curioſi, aut verboſi, nec ioculatores. Maturitas intus mentem componit, & corpus exterius ab inſolentia cuſtodit, caput regit, ne leuiter hinc inde circumferatur, oculos, ne euagentur, aures, ne otioſe auſcultent, quæ minus expediant, linguam refrenat ab otioſis verbis, manus ab inutilibus occupationibus, pedes a vanis ambulationibus &c. Humilitas deprimit ceruicem, humile format reſponſum, geſtus complanat, veſtimentum ſimplex amat, ſeſe inter nouiſſimos locat, oſtentationis notam declinat, ſingularitatem fugit, ad aliorum obſequia ſe agilem facit, ad opprobria tacitum, ad honores oblatos verecundum, promptum ad diſcendum, difficilem ad indignandum. Benignitas facit affabilem, compaſſiuum afflictis, tractabilem, exorabilem, & flexibilem ad conſilia, communicatiuum ſui, & ſuorum, in bono hilarem, & modeſte iucundum, nullum ſpernentem, vel temere iudicantem, fidelem, ſocialem, omnibus gratioſum &c. *S. Bonau. de proceſſu religionis. l.6.c.2.* 11

Sacer-

Sacerdos ſit ſollicitus de exteriori homine componendo in omnibus actibus ſuis, ſaltem propter exemplum laicorum.

12 SOllicitudo prima ad hoc tendere debet, vt exteriorem hominem debite componat Sacerdos tam in loquendo, quam comedendo, bibendo, ambulando &c. quatenus, quicumque mores ipſius cõſideret, ædificetur, & dicat, Ille eſt diſciplinatus vir, & vtilis in officio Eccleſiaſtico, quia omnes ſanctam vitam in eo vident. Hæc autem morum compoſitio inter ſimplices, & mundanæ vitæ homines maxime eſt neceſſaria, quia facillime ſcandalizantur, quando vel parum clerici ad libertatem extrinſecam declinant. E contra autem, quando vident eos mature incedere, & timorate conuerſari in omni caſtitate, & ſobrietate, tunc maxime ædificantur, & venerantur eos. &c. *Concil. Hildeſem. in form. viu. can. c. 13.*

De eodem.

13 NIhil eſt, quod alios magis ad pietatem &c. Quapropter ſic decet omnino clericos, in ſortem Domini vocatos, vitam, moresq; ſuos omnes componere, vt habitu, geſtu, inceſſu, alijsq; omnibus rebus, nihil, niſi graue, moderatum, ac religione plenum, præſeferant. *Concil. Trident. ſeſſ. 22. c. 1. de reform. & ſeſſ. 14 in proœmio.*

Qualis eſſe debeat ſeueritas Sacerdotis.

14 TAlis eſſe debet diſpenſator regiminis, vt ea Sacerdos circa ſubditos menſura moderetur, quatenus, & arridens timeri debeat, & iratus amari, vt eum nec nimia lætitia vilem reddat, nec immoderata ſeueritas odioſum &c. ſed, vt Sacerdotis vultus etiam lætus debeat timeri, neceſſe eſt, vt ipſe vultum ſui Conditoris ſine ceſſatione timeat. &c. *S. Gregor. Moral. lib. 20. c. 3. Vide ſup. §. præcedenti a cap. Sunt nonnulli, n. 14. cum ſeqq.*

Sacerdos promiſsionem ſuam & habitu, & inceſſu demonſtret.

SIt in geſtu tuo grauitas, in motu ſimplicitas, in inceſſu honeſtas; ni- 15
hil dedecoris, nihil laſciuiæ, nihil petulantiæ, nihil inſolentiæ, nihil leuitatis in tuo inceſſu appareat. Animus enim in corporis geſtu apparet, & ſpecies corporis ſimulacrum eſt mentis, figuraq. probitatis. S. *Iſidorus in norma viuendi, c. 4.*

De eodem.

SIt tibi grauitas in inceſſu, in ſermone pondus, atque in verbis mo- 16
dus. *S. Bernardus de ordine vitæ.*

De eodem.

IN inceſſu, ſtatu, habitu, & in omnibus motibus veſtris nihil fiat, 17
quod cuiuſquam offendat aſpectum, ſed quod veſtram deceat ſanctitatem. *S. Auguſt. in regula ſua, c. 17.*

De eodem.

INceſſus tuus ſit maturus, non leuiter curras, & ſine neceſſitate, nec 18
corpus multum erectum geras, ſed mediocriter depreſſum, nec vagus ſis oculis, nec brachijs ventiles, nec aliter more ſæcularium incompoſito gradu incedas, ſed plano, & humili modo, quaſi a deuota oratione decedas. *S. Bonau. de triplici ſtatu religioſ. p. 1. c. 19.*

Qualis eſſe debeat geſtus, motus, ſermo, conuictus Sacerdotis.

DIſciplina honeſtæ conuerſationis ex quatuor perpendi poteſt; ex 19
geſtu, motu, affatu, & conuictu. Geſtus autem reprehenſibilis eſt, ſi eſt aut mollis, aut diſſolutus, aut tardus, aut citatus. Mollis ſignificat laſciuiam, diſſolutus negligentiam, tardus pigritiam, citatus inconſtantiam. Geſtus hominis in omni actu debet eſſe gratioſus ſine mollitie, quietus ſine diſſolutione, grauis ſine tarditate, alacer

ſine

ſine inquietudine, maturus ſine proteruia, & ſine turbulentia ſeuerus. Temperanda eſt etiam facies, & modificanda in geſtu ſuo, ita, vt nec proterue exaſperetur, nec molliter diſſoluatur, ſed ſemper habeat rigidam dulcedinem, & dulcem rigorem. Ex viſu cognoſcitur vir, & ab occurſu faciei cognoſcitur ſenſatus &c. *Hugo Cardinalis libro de diſciplina monachorum.* *Eccl.19.*

De eodem.

20 CLerici a vulgari vita ſecluſi non vagis oculis, non effreni lingua, aut petulanti, fluidoq. geſtu, tumidoq. greſſu incedant, ſed pudorem, & verecundiam mentis ſimplici habitu, inceſſuq. oſtendant. Obſcænitatem etiam verborum, ſicut & operum penitus execrentur. S. *Iſidorus diſt. 23.c. his igitur.* Concil. *Moguntin. de vita clericorum, c.1.Iuo p.6.c.3.*

21 Sanctus Ambroſius virum quendam in clerum non admiſit, quod geſtus eius eſſet incompoſitus.

Vide ſup.p.1.c.1.de ordinatione c.Meminiſtis,n. 26.

22 Riſus petulantia vitanda.

*Sup.*S.2. *de grauitate, cap. cum* Sacerdos, *n. 28.*

Sacerdos riſum neſciat.

23 SAcerdos Domini omnipotentis, Angelus eſt: Angelus autem riſum neſcit, Deo cum metu, ac pauore miniſtrans. S. *Iſidorus Peluſiota l.1.ep.319.* *Malach.2*

24 Riſus in Eccleſia, diaboli opus.

S. *Chryſoſt.hom.* 11. *ſuper epiſtolam ad Hebræos.*

Riſus

Riſus qualis.

RIſus tuus ſit rarus,& ſine cachinno,& benignitatem magis oſtẽdens, quam diſſolutionem. *S. Bonau. de triplici ſtatu religioſ. p.1.c.21.* 25

De eodem.

RIſus ne ſit multus, nec ob multa, nec effuſus. *Epictetus in Enchiridio c.43.* 26

De eodem, & qualiter oſcitandum.

CVm oſcitas, caue os tuum quiſpiam videat: comprimente autem te ſpiritum tuum, illico pertranſiet &c. Si coactus fueris ridere, riſus tuus dentibus careat. S. *Dorotheus doctr. 24.* 27

De eodem.

MOdice rictum deducere, eoq. modo animi ſui diffuſionem leuiter ſignificare, non eſt contra decorum, quatenus illud tantum indicetur, quod ſcriptum eſt, Cor gaudens exhilarat faciem &c. S. *Baſil. in reg. fuſ. interrog. 17.* 28

Prou. 15.

Qualis eſſe debeat lingua, oculus, & riſus Sacerdotis.

SErmo tibi in tempore ſit aut ſerus, aut nullus. Aſpectus tuus aut officioſus, aut demiſſus, aut cohibitus intra ſe. Oculus tuus ſit in capite tuo. Riſus tuus aut indicans lenitatem animi, aut prouocãs, rarus tamen. Et ipſe ſit quidem eductus interdum, effuſus numquam. *S. Bernardus doctrina 2. de honeſtate vitæ.* 29

Eccl. 2.

Deiecto vultu in terram reſpondendum, necoculi in cuiuſquam faciem infigendi.

30 QVoties tecum aliquis loquitur, aut ex aduerſo in cõſpectu pſallit, deiecto in humum vultu illi tu reſpondeto, ne forte, interim dum tu illius os defixis oculis intueris, ſuſcepto ab hoſte, & malorum ſatore libidinis ſemine, corruptionis poſtea, ac perditionis manipulos metas. *S. Baſilius ſerm. de abdicatione ſaculi, & ſermone ſequenti de Aſcet. Numquam alicui oculum in faciem figas, S. Bernardus in forma honeſta vita.*

Cuſtodia oculorum ad caſtitatem neceſſaria.

31 PLurimum proficit ad cuſtodiam caſtitatis cuſtodia oculorum, *Idem S. Bernardus de ordine vita.*

32 Intueri non decet, quod non licet concupiſci.

S. Gregor. Moral. l. 21. c. 2.

Oculos humi deiectos habendos inter loquendum cum feminis.

33 MVlierum congreſſus quantum potes, fuge &c. Quod ſi etiam, vt cum ipſis congrediaris, neceſſitas aliqua te obſtringat, oculos humi deiectos habe, atque ipſas quoque, quonam pacto ſpectandum ſit, doce. Cumq. pauca, quæ ipſarum animos aſtringere, atque illuſtrare queant, locutus fueris, ſtatim auola &c. *S. Iſidorus Peluſiota l. 2. ep. 284. quam lege. Vide inf. p. 3. c. 12. Ne ſit fornicarius, cap. fugienda, n. 28. & Guſtanda, n. 31. & per totum.*

34 Sermo breuis cum mulieribus, & rigidus eſt habendus.

S. Bonau. de puritate conſcientia, c. 15. ex S. Auguſtino.

Impudi-

Impudicus oculus, impudici cordis nuntius.

NOn ſolum tactu, ſed affectu quoque,& aſpectu appetitur,& appetit femina. Nec dicatis vos animos habere pudicos, ſi habeatis oculos impudicos. Quia impudicus oculus impudici cordis eſt nuncius. Et, cum ſe inuicem ſibi, etiam tacente lingua, conſpectu mutuo corda nunciant impudica,& ſecundum concupiſcentiam carnis alterutro delectantur ardore, etiam intactis ab immunda violatione corporibus fugit caſtitas ipſa de moribus. *Idem S.Auguſt. 32.q.5. c.eod.* 35

Qualiter in mẽſa ſe debet gerere Sacerdos.

PAulatim in menſa incidas panem, & vinum moderate propina, 36
vt, cum comedas, nec panis inciſus, nec vinum in ſcypho ſit, nec
ſis primus in comedendo, nec vltimus in finiendo &c. In fine ve-
Io.6. ro micas diligenter collige, quia dicit Dominus, Colligite fragmenta,
ne pereant. S. *Bonau. in regulis nouitiorum c.5.*

Qualiter in conuiuio.

CVm aliquid ad tuum locum peruenerit, id manu extenſa modeſte attinges. Præterit, noli retinere. Nondum appropinquauit, ne nimium appetitum tuum extende, ſed expecta, donec iuxta te ſit. Eodem animo ad diuitias, & magiſtratus affici debes, eriſq. Deorum conuiuio dignus. *Epictetus in Enchiridio, c. 21. Sup.c.2. de ſobrietate cap. conuiuia,n. 17. cap. Nihil vilitatis, n.18.* 37

Dextera, non læua, in menſa vtendum.

VBI, poſita iam menſa, recubueris, caue, ne læua tua petulanter ſe iactet,ne ue, ſpreto naturæ ordine,imperium ſibi in dexteram vſurpet; ceſſatoq. potius, aut certe dexteræ modo deſeruito. *S. Baſilius de abdicatione ſaculi.* 38

Qua-

39 Qualiter ſe gerere debeat Sacerdos in lecto.

Vide ſup.c.2.§.4. de ſomno, cap. ſemper,n.10. De ſomno autem, & de cautela in dormiendo adhibenda, vide S. Benedictum in reg. c.22. Concil. Turon.2.can.15.

40 Qualiter in diſputationibus.

Vide inf.c.7.§.2. de lectione,cap. in diſputatione, n.60.

41 Qualiter in confeſsionibus audiendis.

Vide ſup.p.1.c.5. de Sacramentorum adminiſtr.cap. Sacerdos,n.33. & inf. c.4.§.1. de prudentia, cap. Anchoram,n.34.

Qualiter ſedendo.

42 INter ſedendum, caue, ne crus cruri alteri ſuperponas &c. S. *Baſil. ſerm. de abdicatione ſaeculi.*

De eodem.

43 SEdens, non pigre in latus reclines te, nec crura longa extendas; maxime præſentibus alijs. Exterior enim incompoſitio corporis, eſt indicium indeuotæ mentis. S. *Bonau. de triplici ſtatu religioſ. p.1. cap.20.*

Qualiter cum aliquo viro conuerſandum.

44 MAnum alterius nemo teneat. *Caſſian.l.2.c.15.l.4.c.16.* Et, ſiue quis ambulauerit, ſiue ſederit, aut ſteterit cum aliquo, vno cubito diſtet ab altero. *S. Pachomius in regula ſua, c.55.*

Ne denudaueris præſente aliquo vllum mē- 43
brorum tuorum, cum æſtuas, & cales &c.
Vbi autem cubes, nemo (ſi fieri poteſt) vel
ſciat, vel videat.

S. Dorotheus, doctrina 24.

Vide de hoc, S. *Ambroſiū de officijs l.1.c.18. S. Baſilium de abdicatione ſaculi,* S. *Dorotheum doctr. 24. S. Bernardum de ordine vitæ, & ſerm. 86. ſuper Cantica, & inf. eod. c. 10. de bono teſtimonio, & S. Bonau. in regulis nouitiorum, & alibi ſæpe.*

DE PRVDENTIA, SAPIENTIA, ET EXPERIENTIA SACERDOTVM, ET IMMVTABILITATE ANIMI IN SANCTIS DECRETIS ET CONSILIIS.

CAP. IIII.

De prudentia, & experientia Sacerdotum. Cap. IIII. §. I.

SVMMARIVM.

VIR prudens timore Dei, & ſapiẽtia prædítus eſt in omnibus.1
Eius verba magnum pondus habent.6.
Et melior eſt, quam vir fortis.5.
Propterea ſine prudentia, & conſilio populus peribit.2.
Et nulla actio poteſt eſſe bona.13.
Prudentia, quid.9.10.
Sacerdotibus neceſſaria.17.37.
Quæ perfecta, & quo modo acquiritur, & augetur.11.17.
Eius effectus.12.14.
Sapientia, quid.16.
Eſt mundi dominã.15.
Illa vere præditus eſt, qui Deum nouit.16.
Sequitur poſt induſtriam.3.
Eius radix eſt timor Dei.4.
Omnia mediocria vtilia, & in ſuo modo perfecta.18.
Proprerea modus habendus in omnibus, maxime in ſeueritate, & manſuetudine.19.
In grauitate, & familiaritate. 20.

In hilaritate, & triſtitia.21.
In riſu.22.
In exercitio virtutis.23.
In libertate.24.
In veſtibus.25.
In cibis.26.
In ieiunijs.27.
In vigilijs.28.
In pænitentijs.29.
In feruore ſpiritus.30.
In humilitate.31.
In correctione proximorum.31.33.
Ne, dum alijs prodeſſe conatur Sacerdos, ſibi obſit.34.
In ſilentio.35.
In conuerſatione.36.
In pace tuenda.37.
In ipſamet prudentia. 38.
Sacerdotem oportet tentari, & multa experiri.7.8.40.41.
Ex operatione virtutum venitur ad guſtum Diuinorum.39.

CAP.

CAP. 4. §. 1.

1 FILI mi, ſi ſuſceperis ſermones meos, & mandata mea abſconderis penes te, vt audiat ſapientiam auris tua, inclina aurem tuam ad cognoſcendam prudentiam. Si enim ſapientiam inuocaueris, & inclinaueris cor tuum prudentiæ, ſi quæſieris eam quaſi pecuniam, & ſicut theſauros effoderis illam, tunc intelliges timorem Domini, & ſcientiam Dei inuenies. Quia Dominus dat ſapientiam: & ex ore eius prudentia, & ſcientia &c. *Prou.2.*

2 Vbi non eſt gubernator, populus corruet. ſalus autem, vbi multa conſilia. *Prou.11.*

3 Poſt induſtriam ſequetur ſapientia. *Eccl.10.*

4 Radix ſapientiæ eſt timere Deum, & rami illius longæui. *Sap.1. Baruch.3.*

5 Melior eſt ſapientia, quam vires, & vir prudens, quam fortis. *Eccl.5.*

6 Verba prudentium ſtatera ponderabuntur. *Eccl.21.*

7 Qui non eſt tentatus, quid ſcit? Vir in multis expertus cogitabit multa: & qui multa didicit, enarrabit intellectum. Qui non eſt expertus, pauca recognoſcit. *Eccl.34.*

8 Omnia probate: quod bonum eſt, tenete. 1.*Theſſal.5.*

Prudentia, quid.

9 DIſcretio eſt non tam virtus, quam quædam moderatrix, & auriga virtutum, ordinatrixq. affectuum, & morum doctrix. Tolle hanc, & virtus vitium erit. S. *Bonau. in Phar. l.2.c.27. ex* S. *Bern. ſuper Cant.*

De eodem.

10 TAm beati Antonij, quam vniuerſorum ſententia definitum eſt, Diſcretionem eſſe, quæ fixo gradu intrepidum monachum perducat ad Deum, virtutesq. iugiter conſeruet illæſas, cum qua ad conſummationis excelſa faſtigia minore poſſit fatigatione conſcendi, & ſine qua multi etiam propenſius laborantes perfectionis nequiuere culmen attingere, omnium namq. virtutum generatrix, cuſtos: moderatrixq. Diſcretio eſt. *Caſſianus coll.2.c.4.*

Pru-

Prudentia perfecta quæ, & quo modo acquiritur, & augetur.

PRudentia vera, & perfecta eſt, ſemper vti ad agnitionem diuinæ naturæ, & profunditatem humanæ miſeriæ. Quam prudentiam optauit Auguſtinus, dicens, Nouerim te, nouerim me &c. *Albertus Magnus in Paradiſo animæ c. 8. & 34.* Vera autem diſcretio, nõ niſi vera humilitate conquiritur. *Caſſianus coll. 2. c. 10* Et hæc per temperantiam proficit, & augetur. *S. Ephraem in confeſſione, & reprehenſione peccatorum ſuorum ad finem. S. Gregor. ſuper Ezechiel. p. 2. hom. 7. de animalibus habentibus oculos intus, & foris.* Nullus ſapientiam Dei plene recipit, niſi qui ſe ab omni abſtrahere actionum cura contendit. *S. Iſidorus de ſummo bono l. 2. c. 1.* 11

Prudentiæ effectus.

FRatres, prudentia vobis neceſſaria eſt, quia docet quid fugiendum, & quid tenendum ſit. Prudentia docet te, vt non ſuperbias, nec mireris de rebus tranſitorijs, cum ſint caducæ, & ea, quæ poſſides, tamquam aliena poſſidere aduertas. Prudentia docet te, vt, quæ non poſſis perpetuo tenere, fructuoſe permittas abire. Prudentia docet te, vt in cunctis idem ſis, tam in proſperis, quam in aduerſis, ſicut manus, quæ eadem eſt, cum in palmam extenditur, & in pugnum reſtringitur. Ipſa te docet, quo modo reprehenſibilis ſit nimia laudatio, & immoderata vituperatio; illa quidem, adulatione; ſed iſta, ſuſpecta malignitate. Prudentia teſtimonium veritati, non auaritiæ reddit. Prudentia cum diſcretione promittit, & promiſſum accelerat, & amplius, quam promittit, præſtat. Prudentia docet, quo modo præſentia ordines, quo modo præterita recorderis, & quotidie futura prouideas &c. *S. Auguſt. ad fratres Eremi, ſerm. 4. de prudentia.* 12

Nulla bona actio ſine prudentia.

IN omni, quæ ſuſcipitur, actione præcedere prudentia debet: nã, prudentia remota, nihil cuiuſuis generis eſt, quod, licet bonum videatur, non ita in vitium recidat, ſi aut alieno tempore, aut non adhibita moderatione fiat. Ratio vero, & prudentia, vbi rebus bonis idoneum tẽpus, ac 13

ac modum definiunt, mirabile eſt, quantus ex earum vſu cum in dantes, tum in accipientes fructus redundet. S. *Baſilius de conſtit. monaſt. c. 15.* Actio debet eſſe in tribus circumſpecta; primo, an liceat; ſecundo, an deceat; tertio, an expediat &c. *S. Bonau. de proceſſu relig. 5. c. 1.*

Prudentes & interiora, & exteriora ſua circumſpiciunt.

14 ANimalia prophetica & in circuitu, & intus plena eſſe oculis memorantur. Quiſquis enim exteriora ſua honeſte diſponit, ſed interiora negligit, in circuitu oculos habet, ſed intus non habet. Sancti vero homines ſemper & exteriora ſua circumſpiciunt, vt bona de ſe extra præbeant fratribus, & interiora ſua vigilantia attendant; quia ſe irreprehenſibiles interius iudicis obtutibus parant. Ideo in circuitu oculos, & intus habere perhibentur. S. *Gregor. hom. 1. ſuper Ezech.* *Ezech. 1.*

Sapientia, mundi Domina.

15 A Sapientia nihil alienum, niſi quod virtuti incongruum. Quocumque acceſſerit, ſua omnia ſecum portat; totus ei mundus poſſeſſio eſt, quoniam toto eo quaſi ſuo vtitur. *S. Ambroſ. ep. 16. ad Conſtantinum Imperatorem, diſt. 37. c. legimus. 1.*

Ille vere ſapiens, qui Deum nouit, & quid ſit Sapientia.

16 OMnis ratio ſcientiæ ſupernæ, vel terrenæ creaturæ in eo eſt, qui eſt caput earum, & auctor, vt, qui hunc nouit, nihil vltra quærat, quia hic eſt perfecta virtus, & ſapientia. Quidquid alibi quæritur, hic perfecte inuenitur. *Idem S. Ambroſius ſuper epiſtolam ad Coloſſ. c. 2.* In ſola religione, id eſt in ſumma Dei notione ſapientia eſt. *Lactantius Firmianus de falſa ſapientia c. 21.* Vt Sol oculorum, ſic ſapientia lumen eſt cordis humani. *Idem Lactantius de origine error. 5. c. 8.* Et in ea plus eſt boni, ac iucunditatis, quam in malis moleſtiæ. *Idem Lactantius de ira Dei c. 13. & de vero cultu c. 23.*

Pruden-

Prudentia Sacerdotibus neceſſaria, & quo modo exercenda.

Pauci ſunt, qui vtiliter; pauciores, qui humiliter præſunt. Qui autem ad hoc ſunt idonei, illi nimirum ſunt, qui matrem virtutum diſcretionem perfecte adepti ſunt. Qui etiam vinum caritatis vſque ad contemptum propriæ gloriæ, & vſque ad ſuimet obliuionem, non quærendo, quæ ſua ſunt, Spiritus ſancti magiſterio ebiberunt. Nam virtus diſcretionis abſque caritatis feruore iacet, & feruor vehemens abſque diſcretionis temperamento præcipitat. Nam feruor debet regere diſcretionem, & diſcretio feruorem regere debet, ac demum ſubiectis ne deſit in cura, ne in ſuperbia præſit. S. *Bernardus l.2. de conſideratione, & ſerm.23. ſuper Cantica.* 17

Omnia mediocria vtilia, & in ſuo modo perfecta.

Etiam in bonis immoderatum aliquid non debet eſſe. Omnia mediocria ſunt vtilia, & in ſuo modo perfecta. Quæ cum temperantia fiunt, ſalubria ſunt. Bona autem, immoderato vſu, noxia efficiuntur. Omnis enim nimietas in vitio deputatur. S. *Bernardus in modo bene viuendi, ſerm.63.* 18

Temperamentum fieri debet ex manſuetudine, & ſeueritate. 19

Vide ſup. c.3. §.3. de ſuauitate, ſunt nonnulli, n.24. inf. de manſuetudine c.8. §.1. Manſueti, n.17.

Modus habendus in grauitate, & familiaritate. 20

Vide ſup. eodem c.3. §.2. de grauitate, Eſto grauis, n.10.

In hilaritate, & ſeueritate. 21

Vide ſup. c.3. §.4. de geſtu, Talis eſſe debet, n.14. & Diſciplina honeſtæ, n.19. & §.3. de ſuauitate, a cap. Sunt nonnulli, n.24. cum ſequentibus.

In

22 **In riſu.**

Vide ſup. eod c. 3. §. 4. de geſtu, Riſus tuus, n. 25. & Riſus ne ſit, n. 26. & Si coactus, n. 27. & Modice, n. 28.

In exercitio virtutis aliquando virtus intermittenda, ſed caute.

23 PLerumque virtus, cum indiſcrete tenetur, amittitur; cumq. diſcrete intermittitur, plus tenetur. Ex ſtudio arcus diſtenditur, vt in ſuo tempore cum vtilitate tendatur &c. Sed, cum parumper ab opere zeli fortitudo ſeponitur, alta conſideratione opus eſt, ne fortaſſe nequaquam communis boni conſilio, ſed timore proprio, vel cuiuslibet ambitionis ſtudio, a virtutis exercitatione ceſſetur &c. S. *Gregor. Moral. l. 28. c. 6.*

In liberalitate.

24 QVi modum ſeruat, auarus nulli, ſed largus omnibus eſt &c. Sicut igitur modus liberalitatis tenendus eſt, ita etiam calcar plerumque adhibendum videtur. Modus ideo, vt, quod benefacis, id quotidie facere poſſis; vt ſubtrahas neceſſitati, quod indulſeris effuſioni. Calcar propterea, quia melius operatur pecunia in pauperis cibo, quam in diuitis ſacculo. S. *Ambroſ. l. 2. de off. c. 16. & 21. Vide inf. c. 6. §. 2. de eleemoſyna, n. 34. & 35.*

25 **In veſtibus.**

Vide ſup. c. 3. §. 1. de ornatu, Parſimoniam, n. 7. cum ſequentibus.

26 **In cibis.**

Vt ſup. c. 2. §. 1. de temperantia, in cibis, n. 24. cum ſeqq.

27 **In ieiunijs.**

Vt ſup. c. 2. §. 2. de ieiunio, Obſeruandus, n. 13. 17. 19. & 20.

In vigilijs. 28

Vt ſup.c.2.S.4. de ſomno, Conſuetudinem, n.11.

In pænitentijs.

AFfligendum eſt corpus aliquando, ſed non conterendum. S. 29
Bernardus ad fratres de monte Dei. Et vide ſup.c.2.S.2. de ieiunio, Virtus abſtinentiæ, n.22.

In feruore ſpiritus. 30

Vt ſup.n.17. Et inf.c.11. de ſollicitudine, zelus, n.21.

In humilitate. 31

Vt inf. S. ſeq. Dum nimia, n. 16.

In correctione proximorum.

NOn licet tanta cum auctoritate homines curare, cum quanta o- 32
ues paſtor curat &c. Chriſtianis enim minime omnium licet peccantium lapſus ui corrigere &c. Neque enim temere ad delictorum modum oportet, & mulctam ipſam adhibere, ſed tamquam coniecturis quibuſdam explorandus eſt delinquentium animus, ne qua fiat, vt, dum conſuere vis quod incorruptum eſt, ſciſſuram deteriorem facias; ac, dum eum, qui lapſus eſt, erigere, atque emendare ſtudes, caſus ipſe maior per te reddatur &c. Humanus enim animus, poſtea quam ſemel fines verecundiæ tranſire coactus eſt, in indolentiam delabitur. Tum autem neque blandis verbis paret, neque minis flectitur, neque beneficijs mouetur. *S. Chryſoſt. l. 2. de Sacerdotio.*

De eodem.

MAgna diligentia opus eſt, ne, dum prodeſſe proximo cupis, 33
maioris damni auctor ſis. Nam, quæcumque ille poſt curationem tuam imprudentem peccata commiſerit, futurum eſt, vt horum ſingulorum pœna cum medico illo communis ſit, qui vulnus probe non inciderit. *Idem Chryſoſt. l. 3. de Sacerdotio.* S. *Gregor. l. 9. ep. 8. indictione 4.*

De eodem, ne, dum alijs prodeſſe conatur, ſibi damnum acquirat,

34 ANehoram cum anchora noli implicare, ne, ſi quid in te leue reliquum eſt, a cupiditatibus retraharis. Qui enim extrahere cupit eum, qui decidit in profundum, prudenter id agere debet, ne ab illius anchora eodem in gurgite demergatur. Malorum enim ſermo, & conſuetudo facile, ſi detur occaſio, aculeo, & vncino animam figit, ac detrahit: S. *Ephraem de recta vitæ ratione, c. 31. Vide ſup. p. 1. c. 5. de Sacramentorum ad miniſtratione, Sacerdos, qui Angelus, n. 33.*

35 In ſilentio.

Vt inf. c. 7. §. 1. de doctrina, cap. Sit rector, n. 92.

In conuerſatione, quæ debet eſſe ſecundum mores eorum, quibus cum viuimus, & qualiter.

36 QVisquis rebus prætereuntibus reſtrictius vtitur, quam de ſe habent mores eorum, cum quibus viuit, aut intemperans, aut ſuperſtitioſus eſt. Quiſquis vero ſic eis vtitur, vt metas conſuetudinis bonorum, inter quos verſatur, excedat, aut aliquid ſignificat, aut flagitioſus eſt. In omnibus enim talibus non vſus rerum, ſed libido in culpa eſt. Quod igitur locis, & temporibus, & perſonis conueniat, diligenter attendendum eſt &c. Nam in huiuſmodi rebus omnibus, non ex earum rerum natura, quibus vtimur, ſed ex cauſa vtendi, & modo appetendi, vel probandum, vel improbandum eſt, quod facimus. *S. Auguſt. diſt. 41. c. eod.*

37 In pace tuenda.

Pacem relinquo &c. Vide inf. c. 8. §. 4. de interiori gaudio, n. 31.

In ipſamet prudentia.

38 DIcit Sapiens, Prudentiæ tuæ pone modum, neque enim decet ſine modo eam virtutem eſſe, quæ reliquarum virtutum modus, & menſura eſt. *Ita Ignatius Loiola in ſuis regulis, cap. de prudentia rerum gerendarum.* Prou. 23.

Ex operatione virtutum venitur ad guſtum diuinorum.

FRatres cariſſimi, non poteritis probare, quam vere cantetis, niſi coeperitis facere, quod cantatis. Quantumlibet illud dicam, quomodo libet exponam, qualibuſcumque verbis verſem, non intrat in cor eius, in quo eſt opus eius. Incipite agere, & videte, quid loquamur. Tunc ad ſingula verba lacrymæ perfluunt, tunc pſalmus cantatur, & facit cor, quod in pſalmo cantatur. *S. Auguſt. ſuper Pſalm.* 119. 39

Sacerdos in multis expertus eſſe debet.

NOn ſolum mundum, purumq. Sacerdotem eſſe oportet, vt qui tali miniſterio dignus habitus ſit, ſed etiam in primis prudentem, atque adeo multarum rerum prudentia inſtructum, ornatumque, in tantum, vt ſæcularia, mundanaq. omnia nihilo minus noſcat, quam norunt ij, qui in media hominum turba verſantur. Rurſus rerum omnium mundanårum ſecurior viuat, quam monachi ij, qui montes ipſos habitandos occuparunt. Nam, cum illum neceſſe ſit eorum hominum conſuetudine, & congreſſione vti, qui & vxores habēt, & liberos alunt, & ſeruos poſſident, quiq. & diuites admodum ſunt, & publice negotiantur, & potentia pollent, certe varium eſſe conuenit. *S. Chryſoſt. de Sacerd. lib. 6.* 40

De eodem.

VArium eſſe decet Sacerdotem, & doctorem, varium, (inquam) non occultum, neque adulatorem, neque contumelioſum, ſed libertatis, & candoris plenum, qui ſe negotijs vtiliter accommodare poſſit, & ſeruire tempori, leuis ſimul, & auſterus. *Suidas in vita S. Chryſoſtomi.* S. *Gregor. Paſtor. p. 2. c. 7.* 41

DE

DE CONSTANTIA, ET IMMVTABILITATE ANIMI SACERDOTALIS.

IN SANCTIS DECRETIS, ET CONSILIIS.

CAP. IIII. §. II.

SVMMARIVM.

PRO iuſtitia, & veritate perſeuerãter vſque ad mortem agonizandum. 1. 3. 5. 9.
Non eundum in omnem ventum, nec in omnem viam. 2. 4.
Sacerdotalis animus immutabilis eſſe debet ad inſtar adamantis, non ceræ mollis. 6. 7.
Maxime in tribulationibus. 8.
Quæ bona vita Sacerdotis. 9.
Qui populi dicta multi facit, nil generoſum facere poterit. 10.
Nam, qui adulationes, & detractiones non negligit, nec Deo placebit, nec hominibus vtilis erit. 11. 12. 13. 14.
Per nimiam humilitatem regendi frangitur auctoritas. 15.
Mutatio conſuetudinis, & legum, nociua. 16. ex Ariſtotele. 17. ex Iamblicho. 18.

CAP. 4. §. 2.

1 PRO iuſtitia agonizare pro anima tua, & vſque ad mortem certa pro iuſtitia; & Deus expugnabit pro te inimicos tuos. *Eccl.4.18.*

2 Non ventiles te in omnem ventum; & non eas in omnem viam. Eſto firmus in via Domini, & in veritate ſenſus tui. *Eccl.5.*

3 Non exibimus, neque faciemus verbum regis, vt polluamus &c. Moriamur omnes in ſimplicitate noſtra: & teſtes erunt ſuper nos cælum, & terra, quod iniuſte perditis nos. 1. *Machab. 2. Vide optimum exemplum de* Eleazaro, 1.*Machab.6. de ſeptem fratribus*, 7. *de tribus pueris, Dan.3. de Suſanna,* 13. *de Petro, & Ioanne*, A*ctorum* 4.

4 Non ſimus paruuli fluctuantes, & circumferamur omni vento doctrinæ in nequitia hominum &c. E*ph.4.*

5 Participes Chriſti effecti ſumus; ſi tamen initium ſubſtantiæ eius vſque ad finem firmum retineamus. *Hebr.*3.

Sacerdotalis animus immutabilis.

*Matth.*23 SAcerdos, Dei Euangelium tenens, & Chriſti præcepta cuſtodiens, 6
occidi poteſt, vinci non poteſt. Suggerit nobis exemplum Zacharias antiſtes Domini, qui, cum terreri minis, & lapidatione non poſſet, in templo occiſus eſt, clamans, identidem dicens, Dereliquiſtis
2.Paral. 15. vias Domini, & Dominus derelinquet vos. *S.Cypr.l.1.ep.3.*

Mens Sacerdotalis debet eſſe ad inſtar adamantini ſigilli, non ceræ mollis.

MEns Sacerdotis non debet eſſe ſimilis ceræ, vel alterius cuiuſque 7
materiæ mollioris, quæ, ſemper charačteri ſignantium cedens, pro eius forma, atque imagine figuratur, quamq. in ſe tamdiu retinet, donec alio rurſus ſuper impreſſo ſignaculo reformetur. Atque ita fit, vt, numquam in ſua qualitate perſiſtens, ad formam eorum, quæ imprimuntur, ſemper conuertatur, & tranſeat. Quin potius debet velut quoddam eſſe adamantinum ſignatorium, vt, inuiolabilem mens noſtra figuram ſui ſemper cuſtodiens characteris, vniuerſa, quæ incurrerint,

rerint,

rerint, ſibi ad qualitatem ſui ſtatus ſignet, atque transformet,ipſa vero inſigniri nullius incurſibus poſſit. *Caſsianus coll.6.c.12.*

Sacerdotalis animi immobilitas in tribulationibus.

8 SVblimioris, præſtantiorisq. virtutis eſt,perſecutionibus,ærumnisq. vallatum,manere ſemper immobilem, & aduerſum ſe ſæuientibus cunctis certum de præſidio Dei, atque intrepidum perdurare, humanisq. incurſibus, velut armis inuictæ virtutis accinctum,glorioſiſſime de impatientia triumphare, & acquirere quodammodo de infirmitate virtutem,quia virtus in infirmitate perficitur &c. *Idem Caſsian. coll.24.c.25.* *2.Cor.12.*

Quæ bona vita Sacerdotis.

9 BOnam vitam Sacerdotis ego puto, & mala pati, & bona facere, & ſic perſeuerare vſque ad mortem. S. *Bernardus ſerm. de ſanctis Apoſtolis, Petro, & Paulo.*

Qui populi dicta multifacit, nil generoſum agere poterit.

10 SI quis ob populi dicta animo ſtatim deijci cœperit, næ is nihil vmquam, quod generoſum, admirandumq. ſit, parere poterit. Si quidem mæſtitia, itemq. curæ, ac ſollicitudines perpetuæ, animi vim maxime poſſunt proſternere, eundemq. ad ſummam imbecillitatem perducere &c. *S.Chryſoſt.lib.5.de Sacerdotio.*

Qui adulationes & detractiones nō cōtēnit nec Deo placebit, nec hominibus vtilis erit.

11 NOn carebis infinitis detractoribus,& adulatoribus: hi obliuioni tradendi, illi diſſimulandi. Qui ad linguas doloſas attenderit, & non potius intentioni ſuæ, & menti animum totus intenderit,

rit, numquam Deo inſeruiet, nec hominibus vtilis erit. S. *Bernardus ſuper Cant. ſerm. 63.* Honores, & iniuriæ vulgi in promiſcuo ſunt habendæ: nec his gaudendum, nec illis dolendum. *S. Bonau. in Phar. l. 2. c. 32. ex Seneca.*

De eodem.

Eccl. 11. QVi obſeruat dicta hominum, numquam aliquid benefaciet, iuxta illud: Qui obſeruat ventum, non ſeminat; &, qui conſiderat nubes, numquam metet. S. *Thom. ſuper c. 11. Matthæi.* 12

De eodem.

SVpernæ vocis imperio in vtroque humero Sacerdos ſuperhumeralis velamine aſtringitur, vt contra aduerſa, ac proſpera virtutum ſemper ornamento muniatur; quatenus, iuxta vocem Pauli, per 13
2. Cor. 6. arma iuſtitiæ a dextris ſiniſtrisq. gradiens, cum ad ſola, quæ anteriora ſunt, nititur, in nullo delectationis infimæ latere flectatur. Non hunc proſpera eleuent, non aduerſa perturbent, non blanda vſque ad voluptatem demulceant, non aſpera vſque ad deſperationem premant, vt, dum nullis paſſionibus intentionem mentis humiliat, quanta in vtroque humero ſuperhumeralis pulchritudine tegatur, oſtendat. *S. Gregor. Paſtoral. p. 2. c. 3.*

De eodem.

2. Cor. 6. PEr bonam, & malam famam a dextris & a ſiniſtris Chriſti miles graditur, nec laude extollitur, nec vituperatione frangitur, non diuitijs tumet, non confunditur paupertate, & læta contemnit, & triſtia. S. *Hieron. in prologo ſuper Heſter.* S. Bonauent. *in Phar. l. 2. cap. 32.* *Vide ſup. cap. 1. §. 2. de intentionis puritate, Qui aliorum, n. 14. & 19. & inf. cap. 8. §. 6. de temporalium contemptu, a cap. eodem, n. 25.* 14

Dum nimia ſeruatur humilitas, regendi frangitur auctoritas.

15 QVando neceſſitas diſciplinæ minoribus coercendis dicere vos verba dura compellit, ſi etiam ipſi vos modum exceſſiſſe ſentitis, non a vobis exigitur, vt ab eis veniam poſtuletis, ne apud eos, quos oportet eſſe ſubiectos, dum nimia ſeruatur humilitas, regendi frangatur auctoritas. ſed tamen petenda eſt venia ab omnium Domino, qui nouit etiam, eos, quos plus iuſto forte corripitis, quanta beneuolentia diligatis. *S. Auguſt. diſt. 86. c. eod.*

Mutatio conſuetudinis, & legum, nociua.

16 IPſa mutatio conſuetudinis, etiam quæ adiuuat vtilitate, nouitate perturbat. S.*Auguſt. ep. 118.* Habet ipſa legis mutatio, quantum in ſe eſt, detrimentum quoddam communis ſalutis, quia ad obſeruantiam legum plurimum valet conſuetudo, in tantum, quod ea, quæ contra communem conſuetudinem fiunt, etiam ſi ſint leuiora de ſe, grauiora videntur. Vnde, quando mutatur lex, diminuitur vis conſtrictiua legis, in quantum tollitur conſuetudo; & ideo numquam debet mutari lex humana, niſi ex aliqua parte tantum recompenſetur communi ſaluti, quantum ex iſta parte derogatur &c. S.*Tho. 1 2. q. 97. ar. 2. S. Chryſoſt. hom. 7. in ep. 1. ad Corinth.*

De eodem.

17 CVm vtilitatis quidem acceſſio parua ſit, aſſueſcere vero faciliter leges mutare improbandum, conſtat, errata quædam eſſe toleranda & legum latorum, & magiſtratuum. Non enim tantum proderit, qui corrigere perget, quantum nocebit aſſuefactio ſuperioribus non parendi &c. Quare faciliter mutare leges ex præſentibus in alias nouas, infirmam facere eſt vim legis. *Ariſt. Politicorum l. 2. c. 6.*

De eodem.

QVemadmodum veritatem aſſecuti ſunt primi, qui leges nobis 18
de religionis ſanctimonia tradiderunt, ſic perſeuerare in eis debemus. Si quid enim aliud in ſacris legibus ritibusq. Deo placet, firmitas ipſa maxime placet, & præcipue congruit. *Et poſt pauca:* Ea, quæ multis ſæculis, & operoſo labore in ſacris comprobata ſunt, nefas eſt, ex nonnullis repente incidentibus temere iudicando mutare.

Iamblichus de myſterijs Ægyptiorum.

Vide ſup. c. 3. S. 2. de grauitate, & ſeueritate.

DE PVDICITIA, ET CAELIBATV SACERDOTVM.

Cap. V.

SVMMARIVM.

HONESTAS interior, & exterior, maxime curanda Sacerdoti.1.
Quia Deo eſt grata.2.3.
Sacerdótes nouæ legis ſemper debent caſtitatem ſeruare.4.5.6.7.8.9.10.11.12.13.14.
Et alij miniſtri Eccleſiæ.10.11.12.13.
Sacrum ordinem ſuſcipiens emittit votum ſollemne caſtitatis.15.
Et propter id apibus comparatur.16.
Omnes, ſi volunt, caſti eſſe poſſunt.17.
Sed neceſſe eſt illis, fugere voluptatum illecebras.19.
Caſtitatis effectus, & neceſſitas.18.
Eius ſex gradus.21.
Quanto ſublimius eſt præmium caſtitatis, tanto fortius a dæmone impugnatur, & ideo diligentius conſeruanda.20.
De ſacro Sacerdotum cælibatu.22.

CAP. 5.

FACIES & feminalia linea, quibus Sacerdotes ope- 1
riant carnem turpitudinis ſuæ, a renibus vſque ad fe-
mora; & vtentur eis Aaron, & filij eius, quando in-
gredientur tabernaculum teſtimonij. Exod. 28. *Quor-
ſum hæc, niſi vt hac ratione caſtitatis puritatem in Sa-
cerdotibus maxime requiri deſignaretur?*

Qui diligit cordis munditiam, propter gratiam labiorum ſuorum habe- 2
bit amicum Regem. *Prou. 22.*

Incorruptio facit eſſe proximum Deo. *Sap. 6.* 3

Sacerdotes nouæ legis ſemper debent cuſtodire caſtitatem.

QVia in veteri lege Sacerdotalis ex ſtirpe Aaron ſucceſſio quære- 4
batur, neceſſario tempus ſubſtituendæ proli procurabatur. At,
quia nunc non carnalis ſucceſſio, ſed perfectio ſpiritualis inquiri
tur, conſequenter Sacerdotibus, vt ſemper valeāt altari aſſiſtere, ſemper
eſt ab vxoribus abſtinendum, ſemperq. caſtitas obſeruanda præcipi-
tur. *Ven. Beda ſuper Lucam l. 1. c. 1. diſt. 31. c. Sacerdotibus, de vita, & hon. cler. c. vt clericorum.*

De eodem.

Luc. 1. PRiſcis temporibus de templo Dei Sacerdotes anno vicis ſuæ non 5
diſcedebant, ſicut de Zacharia legimus; nec domum ſuam om-
nino tangebant, quibus vtique propter ſobolis ſucceſſionem vxo-
Num. 18. rius vſus fuerat relaxatus. Quin etiam ex alia tribu, & præterquam ex ſe-
mine Aaron ad Sacerdotium nullus fuerat præceptus accedere, quanto
magis, ſi Sacerdotes, vel Leuitæ pudicitiam ex die ordinationis ſuæ ſer-
uare debent, quibus vel Sacerdotium, vel miniſterium ſine ſucceſſione
eſt, nec præterit dies, qua vel a ſacrificijs diuinis, vel a baptiſmatis of-
ficio vacent? *Innoc. Papa ep. 2. c. 9. diſt. 31. c. Tenere debet. Iuo p. 6. c. 94. S. Ambroſ. ſuper ep. 1. ad* Timoth.

De eodem.

6 AVt permitte Sacerdotibus exercere opera nuptiarum, vt idem ſint virgines quod mariti; aut, ſi Sacerdotibus non licet vxores tangere, in eo ſancti ſunt, quia imitantur pudicitiam virginalem. Sed & hoc inferendum, Si laicus, & quicumque fidelis orare non poteſt, niſi careat officio coniugali, Sacerdoti, cui ſemper pro populo offerenda ſunt ſacrificia, ſemper orandum eſt: ſi ſemper orandum eſt, ergo ſemper matrimonio carendum. Nam & in veteri lege, qui pro populo hoſtias offerebāt, non ſolum in domibus ſuis non erant, ſed purificabantur ad tempus ab vxoribus ſeparati, & vinum, & ſiceram non bibebant, quæ ſolent libidinem prouocare. Eliguntur mariti in Sacerdotium, non nego, quia non ſunt tanti virgines, quanti neceſſarij ſunt Sacerdotes &c. *S. Hieron. l. 1. contra Iouinianum, diſt. 31. c. ſi laicus, gloſſa ſuper ep. 1. Petri, c. 3.*

De eodem.

7 APoſtoli, vel virgines, vel poſt nuptias continentes. Epiſcopi, Presbyteri, Diaconi, aut virgines eliguntur, aut vidui, aut certe poſt Sacerdotium in æternum pudici. *Idem* S. *Hieron. ep. 50. diſt. 32. c. nemo.*

De eodem.

8 SEdis Apoſtolicæ Eccleſiæ, aut virgines clericos accipiunt, aut cōtinentes, aut, ſi vxores habuerint, mariti eſſe deſiſtunt. *Idem* S. *Hieron. contra Vigilantium.*

De eodem.

9 SI quis clericus poſt acceptam benedictionem cuiuslibet loci, vel ordinis, ad coniugalem torum iam ſibi illicitum denuo redire præſumpſerit, vſque in diem vitæ ab honore accepti ordinis (ſicut habent antiquorum Patrum Canones) ab officio deponatur, ei tantum communione conceſſa. *Concil. Aurelian. 5. c. 4.*

Aduerte, hic non ſolum Epiſcopos, Presbyteros, Diaconos, & Subdiaconos, ſed vniuerſum etiam clerum, in omnibus ordinibus conſtitutum, eo ſeculo, apud Gallos ſuſcepto ordine, a Nuptiarum vſu Eccleſiaſticis *Conſtitutionibus auocari: vt notatur inf. cap. ſeq.*

De eodem, ac de alijs Eccleſiæ miniſtris,

PResbyteros, & Diaconos, ita placuit, vt condecet ſanctos Antiſtites, & Dei Sacerdotes, nec non & Leuitas, vel qui Sacramentis diuinis inſeruiunt; continentes eſſe in omnibus, quo poſſint ſimpliciter, quod a Deo poſtulant, impetrare, vt, quod Apoſtoli docuerunt, & ipſa ſeruauit antiquitas, nos quoque cuſtodiamus. Ab omnibus datum eſt; Placet, vt in omnibus, & ab omnibus pudicitia cuſtodiatur, qui altario deſeruiunt. *Concil. Carthagin. 2. diſt. 32. c. Epiſcopus. iuncto c. cum in præterito diſt. 84.* 10

Aduerte, hic non ſolum a Sacerdotibus pudicitiam ſeruatam, ſed etiam a Leuitis, & eis, qui Sacramentis diuinis inſeruiebant, propter tanti miniſterij ſanctimoniam, contra hodiernum alicuius loci abuſum, vbi coniugatis, & adoleſcentulis forte impudicis, temere, ac ſine delectu, ſacrarij claues, ſacra vaſa, & veſtimenta ſeruanda traduntur, in euidens Eccleſiaſtici miniſterij uilipendium. Quod, ubi poſſet, ſummopere corrigendum foret.

De eodem.

SAcerdotum tam excellens eſt electio, vt hæc, quæ in alijs Eccleſiæ membris non vocantur ad culpam, in illis tamen habeantur illicita. Nam, cum extra clericorum ordinem conſtitutis nuptiarum ſocietati, & filiorum procreationi ſtudere ſit liberum, ad exhibendam tamen perfectæ continẽtiæ puritatem nec Subdiaconis quidem carnale connubium conceditur, vt & qui habent ſint tamquam non habentes, & qui non habent permaneant ſingulares, Quod ſi in hoc ordine, qui quartus eſt a capite, dignum eſt cuſtodiri, quanto magis in primo, vel ſecundo, tertio ue ſeruandum eſt, ne aut Leuitico miniſterio aut Presbyterali honore, aut Epiſcopali excellentia quiſquam idoneus æſtimetur, qui ſe a voluptate vxoria nec dum frenaſſe detegitur. S. *Leo ep. 81. c. 3. & 4. diſt. 32. c. omnium. Iuo p. 5. c. 59. & p. 6. c. 98. & 221.* 11

De eodem.

12 INoffenſum exhibendum, & immaculatum miniſterium, nec vllo coniugali coitu violandum cognoſcitis, qui integro corpore, incorrupto pudore, alieni etiam ab ipſo conſortio coniugali, ſacri myſterij gratiam recepiſtis. *S. Ambroſ. l. 1. de offic. c. 50. & ep. 82. ad Eccleſiam Vercell.*

Caſtitas neceſſaria, maxime miniſtris Eccleſiæ.

13 OMnibus caſtitas perneceſſaria eſt, ſed maxime miniſtris Eccleſiæ altaris, quorum vita aliorum debet eſſe eruditio, & aſſidua ſalutis prædicatio. Tales enim decet Dominum habere miniſtros, qui nulla contagione carnis corrumpantur, ſed potius continentia caſtitatis ſplendeant, & totis honeſtis fulgeant in populo exemplis &c. *S. Auguſt. ſerm. 1. Dominicæ 25. poſt Trinitatem.*

De eodem.

14 EST vetus admodum ſacræ legis auctoritas &c. *Vt ſup. p. 1. c. 3. S. 1. de ſacrificij oblatione, n. 31.*

Sacrum ordinem ſuſcipiens emittit votum ſolemne caſtitatis.

15 PRæſentis declarandum duximus oraculo ſanctionis, illud ſolum votum debere dici ſolemne, quantum ad poſt contractum matrimonium dirimendum, quod ſolemnizatum fuerit poſt ſuſceptionem ſacri ordinis, aut per profeſſionem expreſſam, vel tacitam factam alicui de religionibus per Sedem Apoſtolicam approbatis. *Bonifacius VIIJ. de voto l. 6. c. vnico diſt. 28. c. nullum.*

Sacer-

Sacerdotes apibus comparantur, inter alia propter caſtitatem.

RECte comparantur apibus Sacerdotes, quia, ſicut apes caſtitatem corporis referunt, cibum vitæ cæleſtis exhibent, aculeum legis exercent. Puri enim ad ſatisfactionem, ſecuri ſunt ad vltionem. Apibus plane ſunt comparandi, qui, velut alueario quodam, gratiam matris Eccleſiæ continent, in qua diuerſorum meritorum cellulas dulciſſimis prædicationibus componentes de vno Saluatoris examine Chriſtianorum examina multa producunt. *S. Ambroſ. ſerm. 83.* 16

Omnes, ſi volunt, caſti eſſe poſſunt.

CAſti non ſumus, non eſt, quia non poſſumus, ſed quia non volumus. Nam, qui te hortatur, vt voueas, ipſe adiuuabit te, vt reddas. Alioqui culpa illius eſſet, ſi, quod imperaret, efficere nequires. Neque igitur culpandus eſt Deus, qui præcepit, vel qui non adiuuat, quia non præcepiſſet, niſi adiuuare vellet. Culpa igitur tota in te eſt, qui dicis, te nolle; neque tamen te promoues: dicis, te non poſſe, neque tamen, vt poſſis, conaris. *S. Auguſt. l. 2. c. 17. de meritis, & peccatorum remiſſione.* 17

Caſtitatis effectus, & neceſsitas.

CAſtitas eſt virtus, quæ nos Sacerdotes Deo commendat, quæ nos Angelos facit, quæ nos ſuper æthera volando conducit. Hæc eſt illa virtus, ſine qua vaſa Domini ferre non poſſumus, ſine qua factus eſt omnium reus. Ideo, fratres, attendite, quod non ſolum a nobis remouenda eſt fornicatio, ſed etiam omnis ſuſpicio falſa. Non decet clericum cum mulieribus ſedere, vel fabulari &c. *Vt inf. p. 3. cap. 12. Ne ſit fornicarius non decet, n. 35. Idem* S. *Auguſt. ſerm. 37. ad fratres* Eremi. 18

Caſtus eſſe volens fugiat neceſſe eſt voluptatum illecebras.

19 COnſtitutus eſt in arce huius corporeæ molis dux veluti animus, qui imperio ſuo omnem laſciuientem carnis voluntatem cohibere poſſit. Sed, ſi delicijs, & illecebris, veluti compedibus deuinctus, & illaqueatus teneris, ab ijs ægre liberaberis. Si mulierum ſpectacula, fabulas, & colloquia demulcentia pectus ames; ſi temperantiam, & ieiunium negligis, non eſt profecto, quod mireris, te non poſſe continentiam amplecti. *Idem S. Auguſt. ſuper Pſalm. 131.*

Quanto maius eſt præmium caſtitatis, tanto fortius a dæmone impugnatur, & ideo diligentius conſeruanda.

20 QVantum ſublime, cæleſteq. eſt præmium caſtitatis, tanto grauioribus aduerſariorum inſidijs laceſſitur. Et ideo propenſius nobis eſt non ſolum cõtinentia corporis, verum etiam contritio cordis aſſiduis orationum gemitibus abhibenda, vt clibanus carnis noſtræ (quem Rex Babylonis incentiuis ſuggeſtionum carnalium ſuccendere non deſiſtit) deſcendente in corda noſtra rore ſancti ſpiritus extinguatur. *Caſſianus l. 6. c. 17.*

21 Sex gradus caſtitatis.

Vide apud eundem Caſſianum Collatione 12. c. 7. & varia exempla apud eundem de S. Baſilio l. 6. c. 19. de Abbate Sereno coll. 7. c. 1. de Abbate Paulo eadem coll. 7. c. 26. de quodam ruſtico coll. 14. c. 8.

22 De ſacro Sacerdotum cælibatu.

Vide Concil. Eliberitanum can. 33. Carthagin. 2. c. 2. & 5. can. 3. Africanum c. 37. Romanum c. 8. Toletan. 1. c. 1. Toletan. 2. c. 1. Toletan. 3. c. 5. Toletan. 8. c. 4. Agath. c. 9. Nicanum c. 3. Arauſicanum c. 23. 24. Arelaten. ut diſt. 28. c. preterea. Turon. 1. c. 1. Turon. 2. c. 17. 20. Aurelian. 3. c. 2. Aurelian. 4. c. 12. Aurelian. 5. c. 4. *Matiſcon. 1. c. 11.* Antiſſiodor. c. 10. *Moguntinum. c. 19.* Trident. *ſeſſ. 24. c. 9. S. Clementem ep. 2. ad Iacobum fratrem Domini. Syricium Papam ep. 4. c. 9. & ad Himerium c. 7. S. Innoc. Papam. 1. ep. 2. ad Vi-*

ctori um Epiſcopum 1. 8. ep. 3. ad Exuperium c. 1. Zachariam Papam ad Bonifacium ep. 4. Origenem in c. 3. Ioelis. S. Gregor. Nyſſenum l. de Virginitate. *Euſebium l. 2. demonſtrationum Euangelicarum. Calliſtum Papã, ut diſt. 27. c. Presbyteris. Sixtum ij. l. 1. de caſtitate c. 7. S. Chryſoſt. hom. 2. de patientia Iob. S. Epiphanium ad finem contra hereſes. S. Cyrillum catecheſi 12. Oecumenium in c. 3. ep. 1. ad Timoth. S. Cyprianum tract. de ſingul. clericorum, ſi tamen* S. *Cypriani tractatus eſt.* S. Ambroſ. *l. 1. de offic. c. fin.* S. Hieron. *contra Vigilantium in princ. S. Auguſt. l. 2. de adulterinis coniugijs, & ep. 91. S. Iſidorum l. 2. de diu. off. c. 20. S. Anſelmum ep. 8. Ven.* Bedam *l. de* Tabernaculo, *c. 9.* Gregorium Turon. *l. 4. hiſt. Eccleſ. c. 4. & ſup. p. 1. c. 1. de ordine* Sacerdotum. *Alia multa de vitando ſuſpecto contubernio, & de non frequẽtandis feminarum domicilijs, & confabulationibus fugiendis, vide inf. p. 3. c. 12.*

Ne ſit fornicarius.

DE HOSPITALITATE, ELEEMOSYNA, LIBERALITATE, DECIMIS, OBVENTIONIBVS, REDDITIBVSQ. SACERDOTVM.

CAP. VI.

De Hoſpitalitate. Cap. VI. §. I.

SVMMARIVM.

ANTIQVVS mos ſanctorum hoſpitandi amicos, & peregrinos. 1.2,3.6.7.
Qui recipit hoſpitio pauperem, recipit Chriſtum. 4.5.
Sacerdos habeat curam hoſpitandi quotidie, maxime pauperes, & peregrinos. 8.9.10.11.12.13.
Et ad id alios hortari debet. 13.14.15.
Neque ſolum inuitandi peregrini, ſed etiam trahendi. 16.
Aequalem mercedem habet cum peregrino hoſpes peregrini. 17.
Hoſpitalitas indifferenter omnibus exhibenda. 18.19.20.21.
Et cum hilaritate. 21.

CAP. 6. §. 1.

VADE, & adduc aliquos de tribu noſtra timentes Deum, vt epulentur nobiſcum. *Tob.2.* 1
Foris non manſit peregrinus, oſtium meum viatori patuit. *Iob.31.* 2
Frange eſurienti panem tuum, & egenos,vagoſq. induc in domum tuam. *Iſa.58.* 3
Qui recipit vos, me recipit: & qui me recipit, recipit eum, qui me miſit. *Matth.10.* 4
Hoſpes eram, & collegiſtis me. *Matth.25.* 5
Caritas fraternitatis maneat in vobis. Et hoſpitalitatem nolite obliuiſci, per hanc enim latuerunt quidam, Angelis hoſpitio receptis. Mementote vinctorum &c. *Heb.13.* 6
Hoſpitales inuicem ſine murmuratione. *1.Pet.4.* 7

Communes faciendi cibi noſtri frequenter cum fratribus, maxime pauperibus.

CAritatis recipiendæ, & habendæ maximum erit fomentum, ſi frequenter inter vos communem cibum veſtrum, menſamq. faciatis,&c, quantum quiſque præualet, crebrius panem, ſalemq. ſuum cum fratribus ſumat. Per hæc dilectio comparatur, & cauſa boni totius in huiuſmodi communione conſiſtit. Ideo communes facite cibos veſtros cum fratribus. Secundum Deum per hæc temporalia officia pacis, & caritatis fructus æterna gaudia comparate. Multo autem ſollicitius eſurientes reficire,ſitientibus potum,nudis veſtimentum date, ægros viſite, vinctos iuuate, peregrinos in domibus veſtris ſuſcipite, exemplo piiſſimi Patriarchæ Abrahæ. *S. Clemens ep.1.ita refert ex perſona S.Petri.* 8

Gen.18.

Sacerdos habeat curã hoſpitandi quotidie, maxime pauperes.

CVram hoſpitum, maxime pauperum, atque debilium, orphanorum quoque,atque peregrinorum habeat Presbyter,hoſq. ad prandium ſuum quotidie iuxta poſſibilitatem conuocet,eiſq. hoſpitium tribuat. *Iuo p.6.c.257. Ex Concil. Nannet.* 9

De

De eodem.

10 VT omnis rapinæ tollatur occaſio, volumus, vt presbyteri, qui bonum exemplum caritatis omnibus oſtendere debent, hoſpitales exiſtant, iuxta Dominicum, & Apoſtolicum præceptum, vt humanitatem tribuant iter facientibus, quia per hoſpitalitatem placuerunt quidam Deo, Angelis hoſpitio receptis. Et Dominus in iudicio dicturus eſt electis, Hoſpes eram, & ſuſcepiſtis me. Et Iob dicit, Oſtium meum ſemper viatori patuit. *Idem Iuo p. 6. c. 258. ex eodem Concil. Nannet.*

Gen. 18. Heb. 13. Matth. 25 Iob. 31.

De eodem.

11 QVoniam, quidquid habent clerici, pauperum eſt, & domus illorum omnibus debent eſſe communes, ſuſceptioni peregrinorum, & hoſpitum inuigilare debent, maxime curandum eſt illis, vt de decimis, & oblationibus, Cœnobijs, & Xenodochijs qualem voluerint, & potuerint ſuſtentationem impendant. *S. Hieron. 16. q. 1. c. fin.*

De eodem.

12 EST publica ſpecies humanitatis, vt peregrinus hoſpitio non egeat, ſuſcipiatur officioſe, pateat aduenienti ianua. Valde id decorum totius eſt orbis exiſtimatione, peregrinos cum honore ſuſcipere, non deeſſe menſæ hoſpitalitatis gratiam, occurrere officijs liberalitatis, explorare aduentus hoſpitum. *S. Ambroſ. de off. l. 2. c. 21.*

De eodem, quodq. ad id alios hortari debeant Sacerdotes.

13 HOſpitalem Sacerdotem eſſe oportet, ne ſit de numero eorum, quibus in iudicio dicetur, Hoſpes fui, & non ſuſcepiſtis me. Qui enim Apoſtolum ſecutus fuerit, alios ad hoſpitalitatem debet inuitare. Quo modo exhortator hoſpitalitatis poteris eſſe, qui domum propriam hoſpitibus claudis? Si enim Sacerdos primum a ſeipſo, & a

Matth. 25

& a'domeſtica ſua Eccleſia debet exigere, quod poſtea populis imperet, ſi primum imitando Chriſtũ ipſe debet facere, quæ poſtea populum doceat, neceſſe eſt, vt pauperes hoſpitio recipiat, quo ad hoſpitalitatem facilius ſuo exemplo ſubditos attrahat &c. *Gratianus diſt. 42. c. 1. Vide optimum decretum Concilij Pariſienſis c. 14. Trident. ſeſſ. 25. c. 8. de reform.*

De eodem.

PLacuit, vt Presbyteri ſuas plebes moneant, vt ipſi hoſpitales ſint, & nulli iter facienti manſionem denegent, &, vt omnis rapinæ tollatur occaſio, nihil carius vendant tranſeuntibus, niſi quanto in mercato vendere poſſint. Quod ſi carius vendere voluerint, ad Presbyterum tranſeuntes hoc referant, & illius iuſſu cum humanitate eis vendant. *Concil. Aruern. & eſt canon ſumptus ex vetuſto codice quinque librorum partialium l. 2. c. 103.* 14

De eodem.

Matth. 25 SEctatores nos hoſpitalitatis eſſe non ſolum Dominus Ieſus admonet, cum ſe dicit in hoſpitem receptum fuiſſe, ſed etiam eius Apoſtolus omnibus pene ſuis præceptis. Propterea, beatiſſimi fratres, vnumquemque noſtrum oportet non ſolum ſemetipſum ad hoc opus hortari, ſed etiam omnium fidelium mentes, vt poſſint apud Deum miſericordiæ operibus pro noſtris peccatis intercedere, & nos ei per purã hoſpitalitatem reconciliare. Si quis ergo noſtrum non admonuerit, aut exemplum exhortationis ſuæ ipſe prius non comprobauit opere, indignationem proculdubio incurret Domini maieſtatis. Prædicetur hoc noſtræ mediocritatis ſtatutum in auribus omnium Chriſtianorum. *Concil. Matiſcon. 2. c. 11.* 15

Peregrini ad hoſpitium non ſolum inuitandi ſunt, ſed etiam trahendi. 16

S. *Gregor. hom. 23. ſuper Lucam.*

Æqua-

Aequalem mercedem habet cũ peregrino peregrini hoſpes.

17 QValem mercedem habet, qui propter Deum peregrinatur, talem habet qui ſuſcipit peregrinantem, & ſiunt ambo æquales, & qui propter Deum refrigerat, & qui propter Deum laborat. S. *Chryſoſt. ſuper Matth. cap. 2.*

Hoſpitalitas indifferenter omnibus exhibenda.

18 IN hoſpitalitate non eſt habendus delectus perſonarum, ſed indiffeřēter quibuſcumque ſufficimus hoſpitales nos exhibere debemus. *Concil. Gangr. diſt. 42. c. ſi quis deſpicit, cum ſeqq. ex S. Chryſoſt. S. Gregor.* Moral. *l. 21. c. 14.*

De eodem.

19 SI indifferenter omnibus dederimus, ſemper miſerebimur; ſi autem diſcutere cœperimus, numquam miſericordiam præſtabimus. *Idem S. Chryſoſt. ubi ſup. ſuper* Matth. *c. 25.*

De eodem.

20 OBſecutus eſt Loth Angelis, tamquam peregrinis, conſuetudine hoſpitalitatis, liberatus a periculo ciuitatis, & temporale euaſit incendium, & æternum conſecutus eſt præmium. Diſcite ergo, Chriſtiani, ſine diſcretione exhibere hoſpitalitatem, ne, ſi forte cui domum clauſeris, cui humanitatem denegaueris, ipſe ſit Chriſtus. S. *Auguſtinus contra quinque hæreſes.* *Gen. 18.*

De eodem, quodq. dandum ſit cum hilaritate.

OMnibus da, ne forte, cui non dederis, ipſe ſit Chriſtus. Et, cui 21
largiris, cum hilaritate largire; &, quidquid tribuis, cum affe-
ctu tribue. Tribue miſericordiam ſine murmuratione; præbe
eleemoſynam ſine tædio &c. *S. Iſidorus in norma uiuendi, c. fin.*

DE ELEEMOSYNA, ET LIBERALITATE SACERDOTVM.

CAP. VI. §. II.

SVMMARIVM.

ELEEMOSYNA omni pauperi præſtanda.1.2.3.9.13.14.15.16.30.39.
Et non precibus extorquenda.37.
Cum prudentia tamen tribuenda.34.35.
Qui miſeretur pauperis, in die mala liberabitur, honorat factorem eius, feneratur ei, & offert ſacrificium, neque indigebit.4.5.6.7.8.10.31.38.
Et rem ſuam in tuto collocat.29.
Nec timebit inopiam.33.
Quia plus abundarunt multi Sacerdotes, quo plus indigentibus contulerunt.36.
Iniquitas Sodomæ inter alias fuit aduerſus pauperes.12.
Pænuria, & fames proueniunt ex eo, quod pauperibus non ſubuenitur. 40.
Caritatem Dei non habet, immo eſt homicida Sacerdos, qui clericis, & alijs indigentibus non ſubuenit.17.18.19.20.
Nec ab alio expectet beneficium.32.
Prædonum crudelitatem excedit, qui negat ſubſidiũ pauperi debitum.21.22.
Cibus Sacerdotalis tranſire debet in vſum populi.23.24.
Et proprijs oculis inopiam pauperum debet Sacerdos inquirere, & conſiderare.36.
Res ſacræ alienandæ pro alimonia pauperum, & redemptione captiuorum, & in illorum animis collocandi Eccleſiæ theſauri.25.26.
Diues vtilis pauperi, & pauper diuiti, & ambo vario modo meritum conſequuntur.27.28.
Eleemoſynam præſtare non ſufficit, niſi etiam propria vita emendetur.41.42.
Eleemoſynam facere, eſt, iuſtitiam facere; & ſua pauperibus, non noſtra reddere.43.

CAP. 6. §. 2.

SI vnus de fratribus tuis, qui morantur intra portas ciuitatis tuæ in terra, quam Dominus Deus tuus daturus eſt tibi, ad paupertatem venerit: non obdurabis cor tuum, nec contrahes manum, ſed aperies eam pauperi, & dabis mutuũ, quo eum indigere perſpexeris &c. ſed dabis ei: nec ages quippiam callide in eius neceſſitatibus ſubleuandis: vt benedicat tibi Dominus Deus tuus in omni tempore, & in cunctis, ad quæ manum miſeris. *Deuter. 15.* 1

Ex ſubſtantia tua fac eleemoſynam, & noli auertere faciem tuam ab vllo paupere: ita enim fiet, vt nec a te auertatur facies Domini. Quo modo potueris, ita eſto miſericors. Si multum tibi fuerit, abundanter tribue: ſi exiguum tibi fuerit, etiam exiguum libenter impertiri ſtude. Præmium enim bonum tibi theſaurizas in die neceſſitatis &c. Panem tuum cum eſurientibus, & egenis comede, & de veſtimentis tuis nudos tege. *Tob. 4. Prou. 21. 22. Eccl. 13.* 2

Si comedi bucellã meam ſolus, & non comedit pupillus ex eã &c. brachium meum cum ſuis oſſibus confringatur. *Iob 31.* 3

Beatus qui intelligit ſuper egenum, & pauperem, in die mala liberabit eum Dominus. *Pſ. 40.* 4

Honorat factorem eius, qui miſeretur pauperis. *Prou. 14.* 5

Feneratur Domino, qui miſeretur pauperis: & viciſſitudinem ſuam reddet ei. *Prou. 19.* 6

Qui dat pauperi non indigebit: qui deſpicit deprecantem, ſuſtinebit penuriam. *Prou. 28. 31.* 7

Animam eſurientem ne deſpexeris: & non exaſperes pauperem in inopia ſua. Cor inopis ne afflixeris, & non protrahas datum anguſtiãti. *Eccl. 4. Prou. 3.* 8

Mitte panem tuum ſuper tranſeuntes aquas, quia poſt tempora multa inuenies illum. *Eccl. 11.* 9

Conclude eleemoſynam in corde pauperis, & hæc pro te exorabit ab omni malo. *Eccl. 29.* 10

Qui facit eleemoſynam, offert ſacrificium. *Eccl. 35.* 11

Ecce hæc fuit iniquitas Sodomæ ſororis tuæ, ſuperbia &c. & manum egeno, & pauperi non porrigebant. *Ezech. 16.* 12

Qui habet duas tunicas, det non habenti: & qui habet eſcas, ſimiliter faciat. *Luc. 3.* 13

Date eleemoſynam: ecce omnia munda ſunt vobis. *Luc. 11.* 14

Vendite quæ poſſidetis, & date eleemoſynam &c. *Luc. 12.* 15

Cum facis conuiuium, voca pauperes, debiles, claudos & cæcos; & beatus eris, quia non habent retribuere tibi: retribuetur autem tibi in reſurrectione iuſtorum. *Luc. 14.* 16

Qui

17 Qui habuerit ſubſtantiam huius mundi, & viderit fratrem ſuum neceſſitatem habere, & clauſerit viſcera ſua ab eo: quo modo caritas Dei manet in eo? *Io. 3.*

Homicida Sacerdos eſt, qui clericis indigentibus non ſubuenit.

18 SI quis Epiſcopus, vel Presbyter, cum ſit aliquis ex clericis egenus, ea, quæ ſunt neceſſaria, non ſuppeditat, ſegregetur: Sin autem perſeueret, deponatur, vt qui fratrem ſuum interfecerit. *Canon. 59. Apoſtolorum.*

De eodem.

19 QVi ſuccurrere perituro poteſt, ſi non ſuccurrerit, occidit. *Lactantius Firmianus de vero Dei cultu, c. 10.* S. Gregor. *Paſtoral. p. 3. admon. 22.*

De eodem.

20 PAſce fame morientem: quiſquis enim paſcendo hominem ſeruare poteris, ſi non paueris, fame occidiſti. *S. Ambroſ. diſt. 86. c. eod.*

Prædonum crudelitatem excedit, qui pauperibus ſubtrahit ſubſidium illis debitum.

21 AMico rapere quippiam, furtum eſt; Eccleſiam fraudare, ſacrilegum eſt; accepiſſe, quod pauperibus erogandum ſit, & eſurientibus plurimis, vel cautum eſſe, vel timidum, aut (quod apertiſſimi ſceleris eſt) exinde aliquid ſubtrahere, omnium prædonum crudelitatem ſuperat &c. *S. Hieron. 12. q. 2. c. Gloria Epiſcopi.*

Caue, ne inter loculos tuos includas ſalutem inopum, & tamquam in tumulis ſepelias vitam pauperum. 22

S. Ambroſ. ſuper Pſ. 118.

Sacerdotalis cibus in vſum populi tranſire debet.

QVo modo ille obſeruator legis, atque defenſor, panes & ipſe manducauit, & dedit ijs, qui ſecum erant, quos non licebat manducare niſi ſolis Sacerdotibus, niſi, vt per illam demonſtraret figuram, Sacerdotalem cibum ad vſum tranſiturum eſſe populorum, ſiue quod omnes vitam Sacerdotalem debeamus imitari, ſiue quia omnes filij Eccleſiæ Sacerdotes ſunt? *Idem S. Ambroſ. ſuper Lucam, c. 6.* 23

Finis Sacerdotis eſt, propria vtilitate neglecta, aliorum commodis inſeruire. 24

Vide ſup. c. 1. S. de intentionis puritate, Hic eſt ſpiritualis omnis, n. 7.

Res ſacræ alienandæ pro alimonia pauperum, & redemptione captiuorum.

AVrum Eccleſia habet, non vt ſeruet, ſed vt eroget, & ſubueniat in neceſſitatibus. Quid prodeſt cuſtodire, quod nihil adiuuat? An ignoramus, quantum auri, atque argenti de templo Domini Aſſyrij ſuſtulerunt? Non ne melius cōflat Sacerdos propter alimoniam pauperum, ſi alia ſubſidia deſint, quam ſacrilegus contaminata aſportet hoſtis? Nonne dicturus eſt Dominus, Cur paſſus es tot inopes fame emori? Et certe habebas aurum, vnde miniſtraſſes alimoniam. Cur tot captiui deducti in commercium ſunt, nec redempti ab hoſte occiſi ſunt? Melius fuerat, vt vaſa viuentium ſeruaſſes, quam metallorum. S. *Ambroſ. 12. q. 2. c. eod. S. Gregor. lib. 6. ep. 13. & 35.* 25

In ſubditorum animis Eccleſiæ theſauri collocandi.

26 MAgna prouiſione opus eſt, vt Eccleſiæ facultates neque redundent, neque rurſus deſint, ſed, quæ Eccleſiæ erogantur, continuo indigentibus ſunt diſpertienda. Cæterum in ſubditorum animis, atque beneuolentia, Eccleſiæ theſauri ſunt collocandi. *S. Chryſoſt. de Sacerdotio l. 3.*

Diues pauperi vtilis, & pauper diuiti.

27 MIrabiliter prouidentia diuina diſpoſuit, vt eſſent in Eccleſia & ſancti pauperes, & diuites boni, qui inuicem ſibi ex ipſa diuerſitate prodeſſent, cum ad æterna, & incorrupta præmia promerenda Deo gratias agerent accipientes, & Deo gratias agerent largientes. *S. Leo ſerm. 4. de ieiunio ſeptimi menſis.*

Diues, & pauper meritum vario modo conſequuntur.

28 PAuperibus poſſet Deus, quas vobis contulit, tribuere facultates, niſi, pro ineffabili miſericordia ſua, & illos iuſtificare vellet de patientia laboris; & vos de opere caritatis. *Idem S. Leo de ieiunio decimi, ſerm. 5. & 8. & ſerm. 1. de collectis.*

Res pauperibus erogata, eſt in tuto.

29 PAtrimonium Deo creditum nec Reſpublica eripit, nec fiſcus inuadit, nec calumnia aliqua forenſis euertit. In tuto hæreditas ponitur, quæ Deo cuſtode ſeruatur. *S. Cyprianus de opere, & eleemoſyna.*

Da pauperi, vt detur tibi: quia, quidquid 30
pauperi dederis, tu habebis; quod pauperi
non dederis, habebit alter.

Cardinalis Petrus Rauennas.

Deus ſe conſtituit debitorem eorum, quæ pauperi dantur.

DIcit tibi Chriſtus, Da mihi ex eo, quod tibi dedi, de meo quæro, da, & redde. Habuiſti me largitorem, fac me debitorem, habeam te fœneratorem. Temporalia mihi das, æterna tibi reſtituam, te ipſum tibi reddam, quando te mihi reddidero. *S. Auguſt. ſerm. 15. de verbis Domini.* 31

Qui non præſtat beneficium, nec accipiet.

IN alijs hominibus nos ipſos cogitare debemus. Non meremur in periculo liberari, ſi non ſuccurrimus: non meremur auxilium, ſi negamus. Nam, qui ſe a præſtando auxilio remouet, etiam ab accipiendo remoueat neceſſe eſt. Quia nullius opera indigere ſe putat, qui alteri ſuam denegat. *Lactantius de opificio Dei, c. 4. & de vero Dei cultu, c. 10. & 11.* 32

Felix, qui non metuit inopiam ex eo, quod tribuit egeno.

FElix quidem ille eſt animus, multumq. mirabilis, qui facultatum defectionem, benefaciendi amore non metuit, & daturum ſibi erogando non diffidit, a quo, quod erogaret, accepit. *S. Leo ſerm. 3. de ieiunio ſeptimi menſis.* 33

Erogandum pauperibus cum prudentia.

34 MAxime Sacerdoti hoc conuenit, ornare Dei templum honore congruo, vt etiam hoc cultu aula Domini reſplendeat, impenſas miſericordiæ conuenientes frequentare, quantum oporteat largiri peregrinis, non ſuperflua, ſed competentia, non redundantia, ſed congrua humanitati, ne ſumptu pauperum alienam ſibi quærat gratiam, ne reſtrictiorem ergà clericos, aut indulgentiorem ſe præbeat. Alterum enim inhumanum, alterum prodigum, ſi aut ſumptus deſit neceſſitati eorum, quos à ſordidis negotiationis aucupijs retrahere debeas, aut voluptati ſuperfluant. S. *Ambroſ. de offic. l. 2. c. 21.*

De eodem.

35 SOllicite curandum eſt, ne commiſſa Sacerdotes indigne diſtribuāt, ne quædam, quibus nulla, ne nulla, quibus quædam, ne multa, quibus pauca, ne pauca præbeant, quibus impendere multa debuerunt, ne præcipitatione &c. S. *Gregor. p. 3. Paſtoral. admonit. 21. S. Auguſt. Enchirid. c. 76.*

Sacerdos non ducatur vocibus, ſed vera pauperum neceſſitate, quam proprijs oculis inquirat. Plus abundarunt multi Sacerdotes, quo plus indigentibus contulerunt.

36 SAcerdos, qui modum ſeruat, auarus nulli, ſed largus omnibus eſt. Non enim ſolas aures debemus præbere audiendis precantium vocibus, ſed etiam oculis, conſiderandis neceſſitatibus. Plus clamat operatori bono debilitas, quam vox pauperis. Videndus eſt ille, qui te non videt; requirendus ille, qui erubeſcit videri. Ille etiam clauſus in carcere occurrat tibi, ille affectus ægritudine mentem tuam perſonet, qui aures non poteſt. Scio, pleroſque Sacerdotes, quo plus contulerunt, plus abundaſſe. *S. Ambroſ. de off. l. 2. c. 16.*

Non eſt perfecta pietas, quæ precibus extorquetur. 37

S. Auguſt. tract. de miſericordia.

Non moritur mala morte, qui in pauperes fuerit liberalis.

NOn memini me legiſſe, mala morte mortuum, qui libenter opera caritatis exercuit. Habet enim multos interceſſores; & impoſſibile eſt, multorum preces non exaudiri. *S. Hieron. ad Nepotianum.* 38

Mendici Dei ſumus. Vt agnoſcat ille mendicos ſuos, agnoſcamus nos noſtros. 39

S. Auguſt. ſerm. 5. de verbis Domini.

Pænuria, & fames proueniunt ex eo, quod pauperibus non ſubuenitur.

SI quando fames, & pænuria, & rerum omnium egeſtas opprimit mundum, ſciamus hoc ex ira Dei deſcendere, qui in pauperibus, ſi non ſuſcipiant eleemoſynam, fraudari legitur, & ſua poſſeſſione priuari. *S. Hieron. ſuper Malach.* 40

Non ſufficit, eleemoſynam præſtare, niſi quis etiam propriam vitam emendet.

QVi indigenti proximo exteriorem ſubſtantiam præbet, ſed vitam ſuam a nequitia non cuſtodiat, rem ſuam Deo tribuit, & ſe peccato. Hoc, quod minus eſt, obtulit auctori, & hoc, quod maius eſt, ſeruauit iniquitati. *S. Gregor. Moral. l. 19. c. 14. l. 12. c. 23. p. 3. Paſtoral. admonit. 21.* 41

De

De eodem.

42 NOn te fallant, qui per eleemoſynas largiſſimas quaslibet fructuum ſuorum, vel cuiusq. pecuniæ impunitatem ſe emere exiſtimant, in facinorum ſuorum immanitate, ac flagitiorum nequitia permanendo. Non ſolum enim hæc faciunt, ſed ita diligunt, vt in eis ſemper optent tantum, ſi poſſint, impune verſari. Qui autem diligit iniquitatem, odit animam ſuam; &, qui odit animam ſuam, non eſt miſericors, ſed crudelis: diligendo quippe eam ſecundum ſæculum, odit eam ſecũdum Deum. Si ergo vellet ei dare eleemoſynam, per quam munda illi eſſent omnia, odiſſet eam ſecundum ſæculum, & diligeret ſecundum Deum. Nemo autem dat eleemoſynam quamlibet, niſi, vnde det, ab illo accipiat, qui non eget: & ideo dictum eſt: Miſericordia eius præueniet me. *S. Auguſt. Enchirid. c. 77. & 75. Iuo p. 17. c. 130.* *Pſ. 10.* *Pſ. 58.*

Eleemoſynam facere, eſt iuſtitiam facere; & ſua pauperibus reddere, non noſtra.

43 CVm quælibet neceſſaria indigentibus miniſtramus, ſua illis reddimus, non noſtra largimur, iuſtitiæ debitum potius ſoluimus, quam miſericordiæ opus implemus. Vnde & ipſa Veritas, cum de miſericordia caute exhibenda loqueretur, ait, Attendite, ne iuſtitiam veſtram faciatis coram hominibus. Cui ſententiæ Pſalmiſta concinens, ait, Diſperſit, dedit pauperibus, iuſtitia eius manet in ſæculum ſæculi. Cum enim largitatem impenſam pauperibus præmiſiſſet, non hanc vocare miſericordiam, ſed iuſtitiam maluit, quoniam, quod a communi Domino tribuitur, iuſtum profecto eſt, vt, qui accipiunt, eo communiter vtantur. *S. Gregor. p. 3. Paſtoral. admonitione 22.* *Matth. 6.* *Pſ. 112.*

DE
DECIMIS,
OBVENTIONIBVS,
REDDITIBVSQ. ECCLESIASTICIS.
CAP. 6. §. 3.

SVMMARIVM.

TERRA Sacerdorum eſt immunis.1.
Primiriæ, & decimæ, Sacerdorum ſunt, nec aliud habebunt, quia Dominus poſſeſſio, hærediras, & portio eorũ eſt.2.3.4
Er hoc eis præſtatur, vt poſſint vacare Deo.5.9.
Sacerdores, bonorum Eccleſiæ non poſſeſſores, ſed diſpenſarores ſunt, neque eis quaſi proprijs, ſed quaſi commendatis, vri debent.6.7.
Quia eorum bona pauperum ſunt, præter victum, & veſtitum.9.10.11.12.13.14.15.16.17.
Vtpote quæ ſint redemptio peccarorum.18.19.20.
Et ideo grauiter peccant, qui alieno ſanguine paſti, officio ſuo deſunt.19.
Proprerea fructus Eccleſiæ caute poſſidendi.20.
Nec conſanguineis diſtribuendi.21.
Nec illis, qui parentum opibus ſuſtenrari poſſunt.22.
Sed inter pauperes clericos, vel laicos, & Eccleſiam, eiusq. reſtaurationem erogandi. 23.24.
Decimæ in quatuor partes diuidendæ. 7.8.
Quas qui fideliter ſoluerir, & ſpiritualia, & temporalia bona recipiet.25.

Cap. 6. §. 3.

1 SVBIECIT terram Pharaoni, & cunctos populos eius, præter terram Sacerdotum, quæ a rege tradita fuerat eis: quibus & ſtatuta cibaria ex horreis publicis præbebantur. *Gen. 47.*

2 Omnes primitiæ, quas offerunt filij Iſrael, ad Sacerdotem pertinent: & quidquid in ſanctuarium offertur a ſingulis, & traditur manibus Sacerdotis, ipſius erit. *Num. 5.*

3 Filijs Leui non dabis partem in medio fratrum ſuorum, quia ego portio eorum Dominus Deus ipſorum. *Num. 18.* Nihilq. aliud poſſidebunt, decimarum oblatione contenti, quas in vſus eorum, & neceſſaria ſeparaui. *Ibidem. Deuter. 16. 18.*

4 Non erit eis hæreditas, ego hæreditas eorum: & poſſeſſionem non dabitis eis in Iſrael, ego enim poſſeſſio eorum. *Ezech. 44. Deuter. 10. Eccl. 41.*

5 Præcepit Ezechias populo habitantium Ieruſalem, vt darent partes Sacerdotibus, & Leuitis, vt poſſent vacare legi Domini. *2. Par. 31.*

6 Sacerdotes, bonorum Eccleſiæ non poſſeſſores, ſed diſpenſatores ſunt.

S. Auguſt. ep. 50.

Decimis non quaſi proprijs vtendum, ſed quaſi commendatis, & in quatuor partes diuidendæ.

7 INſtruendi ſunt Presbyteri, pariterq. admonendi, quatenus nouerint decimas, & oblationes, quas a fidelibus accipiunt, pauperum, & hoſpitum, & peregrinorum ſtipendia, & non quaſi ſuis, ſed quaſi commendatis vti. De quibus omnibus ſciant rationem poſituros in cõſpectu Dei, &, niſi eas fideliter pauperibus, & ijs, quibus iuſſi ſunt, adminiſtrauerint, damna paſſuros. Qualiter vero diſpenſari debeant, Canones ſancti inſtituunt; ſcilicet, vt quatuor partes inde fiant, vna ad fabricam Eccleſiæ releuandam, altera pauperibus diſtribuenda, tertia Presbyteris, ſiue clericis exhibenda, quarta Epiſcopo reſeruanda, vt, quidquid exinde iuſſerit, prudenti conſilio fiat. *Iuo p. 3. c. 204. ex Concil. Nannetenſi.*

De eodem.

QVatuor tam de reddituquam de oblatione fidelium (pro vt cu- 8
iuslibet Eccleſiæ facultas admittit) conuenit fieri portiones, quarum vna ſit Pontificis, altera clericorum, tertia pauperum, quarta eſt fabricæ applicanda. De quibus, ſicut Sacerdotis intererit integram miniſtris Eccleſiæ memoratam dependere quantitatem, ſic clerus vltra delegatam ſibi ſummam nihil inſolenter nouerit expetendum. *Gelaſius Papa 12.q.2.c.eod.cum ſeqq.*

Bona clericorum pauperum ſunt, præter victum, & veſtitum.

REs pauperum non pauperibus dare, par ſacrilegio crimen eſſe 9
dignoſcitur. Sane patrimonium pauperum facultates ſunt Eccleſiarum; & ſacrilega eis facultate ſubripitur, quidquid ſibi miniſtri, & diſpenſatores, non vtique Domini, vel poſſeſſores, vltra victum accipiunt, & veſtitum. *S. Bernard, in declam. ſuper illud Matth. Ecce nos relinquimus omnia.*

De eodem.

QVidquid, præter neceſſarium victum, & veſtitum ſimpliecm, de 10
altario retines, tuum non eſt, rapina eſt, ſacrilegum eſt. *Idem S. Bernard. ep. 20.*

De eodem.

ALiena rapere conuincitur, qui vltra neceſſaria ſibi retinere pro- 11
batur. *S. Hieron. diſt. 42. c. 1.*

De eodem.

MEmento, quod pauperem vitam Sacerdos gerere debet; & 12
ideo, ſi ſuperbiam habet, ſi magno beneficio gaudet, præter victum, & veſtitum, quod ſupereſt, pauperibus dare non differat, quia omnia pauperum ſunt. *S. Auguſt. ep. 39. ad fratres Eremi.*

De eodem.

SI ego pars Domini ſum, & funiculus hæreditatis eius, nec accipio 13
partem inter ceteras tribus, ſed, quaſi Leuita, & Sacerdos, viuo de decimis, &c, altari ſeruiens, altaris oblatione ſuſtentor, habens victũ, & veſtitum, his contentus ero, & nudam crucem nudus ſequar. *S. Hieron. 12. q. 2. c. clericus.*

De

De eodem.

14 Timeant clerici, & miniſtri Eccleſiæ, qui in terris ſanctorum, quas poſſident, tam iniqua gerunt, vt, ſtipendijs, quæ ſufficere debeāt, minime contenti, ſuperflua, quibus egeni ſuſtentandi forent, impie, ſacrilegeq. ſibi retineant, & in vſus ſuæ ſuperbiæ, luxuriæq. victum pauperum conſumere non vereantur. Duplici profecto iniquitate peccant, & quod aliena diripiant, & ſacris in ſuis libidinibus, & vanitatibus abutantur. S.*Bernard.ſerm.44.ſuper* Cantica.

De eodem.

15 QVando poterit neceſſarijs eſſe contentus, qui eo animo introiuit, vt ſtipendia clerici in vſus voluptatis, curioſitatis, & vanitatis congreget, ſeruet, & expendat? &c. *S. Bonau.in Phar.l.1.c.23.ex eodem S.Bernardo*.

De eodem.

16 VNde clericis exiſtimas exuberare rerum affluentiam, veſtium ſplendorem, menſarum luxuriam, congeriem vaſorum argenteorum, & aureorum, niſi de bonis Eccleſiæ? Inde eſt, quod illa pauper, & inops, & nuda relinquitur, facie miſeranda, inculta, hiſpida. Propter quod non eſt hodie Eccleſiam ornare, ſed exponere; non inſtruere, ſed proſtituere; non eſt paſcere gregem, ſed mactare, & deuorare: dicente Domino de illis, Qui deuorant plebem meam, ſicut eſcam panis. *Pſal.52.* *Idem S. Bernard.ſerm.78.inter paruos*.

De eodem.

17 QVi ditior eſt Sacerdos, quam venit ad Sacerdotium, quidquid plus habuerit, non filijs debet dare, ſed pauperibus, & ſanctis fratribus, & domeſticis fidei, qui vincunt merita liberorum, vt reddat ea, quæ Domini ſunt, Domino ſuo &c. *S.Hieron.ſuper* E*zech.c.46*.

Decimæ ſunt redemptio peccatorum.

18 SOllicite curent Presbyteri de ſubditorum ſalute, quia, quod ab illis accipiunt, redemptio peccatorum eſt. Et ideo non glorientur talibus ſumptibus vti, ſed magis timeant, quod in veteri teſtamento de Sa-

Luc.10. de Sacerdotibus dictum eſt, Iniquitatem populi debere eos portare. Et ideo cum magno timore ſuper eos ſolliciti ſint, quorum bonis participantur, quia magnum periculum eſt, iudicem fieri vitæ alienæ, qui neſcit tenere moderamiqa vitæ ſuæ. *Iuo p.6.c.183.ex S. Auguſtino.*

Graue peccatum Sacerdotum, qui alieno ſanguine paſti officio ſuo deſũt.

Pſ.104. DEdit illis regiones gentium, & labores populorum poſſederunt, vt cuſtodiant iuſtificationes eius, & legem eius requirant. Duplici ergo nomine rei ſunt, ſi officio ſuo deſint; altero, quod legem Dei violant; altero, quod panem ſuum manducantes, alieno ſanguine paſcuntur. Penſate ergo, fratres, quantæ damnationis eſt, ſine labore percipere mercedem laboris; quanti criminis, pretia peccatorum accipere, & nihil contra peccata prædicando dicere. *S. Gregor. hom. dignus eſt mercenarius.* 19

Fructus Eccleſiaſtici caute poſſidendi, quia ſunt peccata populi.

VÆ, væ tibi, clerice, mors in olla, mors in tuis delicijs eſt, ob id maxime, quia peccata populi conſtat eſſe, quæ comedis. Sumptus Eccleſiaſticos gratis habere te putas? Cantando, vt aiunt, tibi prouenire videntur. Bonum erat magis fodere, aut mendicare. Peccata enim populi comedis. Sollicitus eſto, tamquam rationem redditurus pro eis, gemitus fundere, dignos agere pœnitentiæ fructus. Alioqui tibi noueris imputanda, quæ modo inter delicias comedis, & paruipendis. S. *Bernard. in declam. ſuper Ecce nos reliquimus omnia.* 20

Bona Eccleſiaſtica conſanguineis non diſtribuenda.

OMnino interdicit Sancta Synodus Epiſcopis, ne ex redditibus Eccleſiæ cõſanguineos, familiares ve ſuos augere ſtudeant; cũ & Apoſtolorum Canones prohibeant, ne res Eccleſiaſticæ, quæ Dei ſunt, cõſanguineis donẽt, ſed, ſi pauperes ſunt, vt pauperibus diſtribuant. Eas autem non diſtrahant, nec diſſipent illorum cauſa. Immo, quã maxime poteſt, eos Sancta Synodus monet, vt omnem humanum hũc erga fratres, nepo- 21

nepotes,propinquosq. carnis affectum, vnde multorum malorum in Eccleſia ſeminarium extat, penitus deponant. Quæ vero de Epiſcop is dicta ſunt,eadem in quibuſcumq. beneficia Eccleſiaſtica, tam ſæcularia, quam regularia obtinentibus, pro gradus ſui condicione obſeruari decernit. *Concil. Trident ſeſſ.25.c.1. de reform.Canon. Apoſtolorum. 39.59.75.Concil.Toletan.* 10.c.3. *Antiochenum c.25.12.q.2.c.quiſquis,c. ſint manifeſta.c.*Epiſcopi.c. *res Eccleſiæ cum ſeqq.*

Sacrilegium eſt, nutriri bonis pauperum eos, qui parentum opibus ſuſtentari poſſunt.

22 Clericos illos conuenit Eccleſiæ ſtipendijs ſuſtentari, quibus parentum,& propinquorum nulla ſuffragantur. Qui autem bonis parentum, & opibus ſuſtentari poſſunt, ſi quod pauperum eſt accipiant, ſacrilegium profecto committunt,& per abuſionem talium iudicium ſibi manducant,& bibunt.*S.Hieron. ad Damaſum* 16.*q.*1.*c.fin.*

Sacerdos bona ſua qualiter diuidere debeat; & de clericis indigentibus.

23 Sacerdos, cui diſpenſationis cura commiſſa eſt, non ſolum ſine cupiditate, ſed etiam cum laude pietatis, accipit a populo diſpenſanda,& fideliter diſpenſat accepta, quia omnia ſua aut parentibus reliquit,aut pauperibus diſtribuit,aut Eccleſiæ rebus adiũgit,& ſe in numero pauperum paupertatis amore conſtituit, ita, vt inde pauperibus ſubminiſtret,inde & ipſe tãquam paupervoluntarius viuat. Clerici quoque,quos pauperes aut voluntas,aut natiuitas fecit,cum perfectione virtutis vitæ neceſſaria ſiue in domibus ſuis,ſiue in congregatione viuentes accipiunt, quia ad ea accipienda non eos habendi cupiditas ducit, ſed cogit viuendi neceſſitas. S. *Proſper de vita contempl.l.2.c.1.*

Beneficiati tenẽtur ad templorum reſtaurationem.

24 Qvicumque beneficium Eccleſiaſticum habent, ad tecta Eccleſiæ reſtauranda, vel ipſas Eccleſias emendandas omnino adiuuent, & nouam decimam reddant. *Concil.Mogunt.c.42.*

De-

Decimam ſoluentes, & temporalia, & ſpiritualia bona recipiẽt.

DEcimæ, tributa ſunt egentium animarum. Quod ſi decimam 25
dederis, non ſolum abundantiam fructuum recipies, ſed etiam
ſanitatem corporis, & animæ conſequeris. Non igitur Domi-
nus Deus præmium poſtulat, ſed honorem. Deus enim noſter, qui di-
gnatus eſt totum dare, decimam a nobis dignatus eſt recipere, non ſibi,
ſed nobis ſine dubio profuturam. Sed ſi tardius dare, peccatum eſt;
quanto magis peius eſt peccatum, non dediſſe &c? *S. Auguſt. 16. q. 1. c.*
eod.

DE DOCTRINA, ET PRAEDICATIONE, DELECTIONE, ET SCIENTIA SACERDOTVM.

CAP. VII.

De doctrina & prędicatione Sacerdotum.

CAP. 7. §. 1.

SVMMARIVM.

DOCTRINA, & Veritas erunt inſculpta rationali iudicij in pectore Sacerdotis. 1.
Sacerdotis doctrina, & correctio amplectenda. 2.86.87.
Et, qui, eo prædicante, exierit de Eccleſia, excōmunicetur. 90
Verba ſapientium quaſi ſtimuli, & quaſi claui in altū defixi. 5.
Et quaſi ignis, & malleus conterens petram. 8.
Prædicatio Sacerdotis non debet eſſe in ſublimitate ſermonis, ſed in oſtenſione ſpiritus, & virtutis. 1, 2.
Et debet docere ea, quæ Spiritus ſanctus, non proprius, dictauerit. 66.
Et ſecundum ſcripturas, non ſecundum ſenſum humanum, 2.8.19.20.103.104.105.106.107.
Et ſanæ doctrinæ Chriſti, quæ ſecundum pietatem eſt, acquieſcere. 17.19.20.
Et attendere ſibi, & doctrinæ. 15.
Et eſſe procul ab adulationē. 64.65.66.
Eſt enim velut ſal, & velut nubes. 26.27.
Et eius doctrina, & conſolatio ſemper eſt opportuna. 72.
Et vtilis, etiam ſi malus ſit Sacerdos. 73.74.
Qui tamē ſecundum opera ſua, vel meritum, vel crimen, acquirit de doctrina, & Sacerdotio ſuo, 75.

Tt Et

Et ideo tenetur, tamquam Deo per eum exhortante, inſtruere populum, corripere, & ſcelera eius annunciare indeſinenter, patienter, & cum imperio. 4.6.10.14.16.18.21.27.30.

Et eius vitia non diſſimulare. 55.56.57.58.59.60.67.68.69.70.71.

Quia ex vno peccante omnes inficiuntur, & ira Dei ſuper populum venit, quando Sacerdotes nimis benigni ſunt aduerſus delinquentes. 58.

Propterea grauiter puniũtur Sacerdotes non corripientes ſubditos, nec docentes legem. 3.5.9.13.23.61.62.63.64.

Nam, qui vitia aliorum non reprehendit, fouet, & ea in ſe habere conuincitur. 51.52.53.54.

Sed prius ſeipſum docere, & conſiderare debet Sacerdos. 35.36.37.38.39. 40.41.42.43.44.45.46.47.48.49.

Nam Dei formiſſimus eſſe debet, qui alijs in rebus ſacris dux eſt. 31.

Et ob id Sacerdotis eſt, alios ex vita ſua ſanctificare. 32.

Et caritatem, quam docet, habere. 33.

Et talem eſſe, vt eius orationem timeat, qui admonitionem contempſit. 50.

Tranquillæ mentis eſt, loqui de Deo. 34.

Sacerdotibus ſolum munus prædicationis permittitur. 22.

Quod quidem tutius declinatur, quam ſuſcipitur; id tamen pertinaciter faciendum non eſt, & ſuſceptum qualiter adminiſtrandum. 24.

Duplici honore dignus, qui laborat in verbo, & doctrina. 16.25.

Qui vero in mercede docet, Eccleſiæ ruinam minatur. 11.

Purpura in habitu Sacerdotali exprimit poteſtatem Regiam, qua vitia debet arguere. 28. Vbi de ſignificatione habitus Sacerdotalis.

Maxilla, pectuſculum, & humerus, quæ Sacerdotibus reponebantur, ſignificant verba, ſcientiam, & opera Sacerdotum. 29.

Peccantium lapſus non ſunt per vim corrigendi. 76.77.78.79.80.81.82.

Sed tolerandi, & corrigendi pro tempore. 83.84.85.

In quo tum boum manſuetudinem, tum leonum ferocitatem imitari debet Sacerdos. 84.

Non tamen petenda eſt venia a ſubditis, ſi quando fuerint durius iuſto increpati. 88.89.

Propter quæ omnia ante prædicationem orare debet Sacerdos. 91.

Qualis autẽ prædicator eſſe debeat. 24.92.93.94.95.96.97.98.99.100.101.102

Et qualiter inanem gloriam fugere, laudes, & vituperia contemnere. 100.101.

Et quæ quos docere, & quæ non docere teneatur. 108.109.110.111.112.113.

CAP.

Cap. 7. §. 1.

1 PONES in rationali iudicij Doctrinam, & Veritatem, quæ erunt in pectore Aaron, quando ingredietur coram Domino: & geſtabit iudicium filiorum Iſrael in pectore ſuo, in conſpectu Domini ſemper. *Exod. 28.*

2 Venies ad Sacerdotes Leuitici generis, & ad iudicem, qui fuerit illo tempore: quæresq. ab eis, qui indicabunt tibi iudicij veritatem. Et facies quodcumque dixerint qui præſunt loco, quem elegerit Dominus; & docuerint te iuxta legem eius, ſequerisq. ſententiam eorum; nec declinabis ad dexteram, neque ad ſiniſtram. Qui autem ſuperbierit &c. *Deuter. 17.*

3 Prædixi Heli, quod iudicaturus eſſem domum eius in æternum, propter iniquitatem, eo quod nouerat indigne agere filios ſuos, & non corripuerit eos. *1. Reg. 3.*

4 Et nunc fratres, quoniam vos eſtis Presbyteri in populo Dei, & ex vobis pendet anima illorum, ad eloquium veſtrum corda eorum erigite. *Iudith 8.*

5 Verba ſapientium ſicut ſtimuli, & quaſi claui in altum defixi. *Eccl. 12.*

6 Clama, ne ceſſes, quaſi tuba exalta vocem tuam, & annuncia populo meo ſcelera eorum. *Iſa. 58.*

7 Sacerdotes non dixerunt, Vbi eſt Dominus: & tenentes legem neſcierunt me &c. *Ierem. 2.*

8 Qui habet ſermonem meum, loquatur ſermonem meum vere: quid paleis ad triticum, dicit Dominus? Numquid non verba mea ſunt quaſi ignis, & quaſi malleus conterens petram? *Ierem. 23.*

9 Fili hominis ſpeculatorem dedi te domui Iſrael: & audies de ore meo verbum, & annunciabis eis ex me. Si dicente me ad impium: Morte morieris: non annunciaueris ei, neque locutus fueris, vt auertatur a via ſua impia, & viuat: ipſe impius in iniquitate ſua morietur, ſanguinem autem eius de manu tua requiram &c. *Ezech. 3. & 33.*

10 Populum meum docebunt quid ſit inter ſanctum, & pollutum, & inter mundum, & immundum oſtendent eis. Et cum fuerit controuerſia, ſtabunt in iudicijs meis, & iudicabunt. *Ezech. 44.*

Sacerdotes eius in mercede docebant, & Prophetæ eius in pecunia 11
diuinabant: & ſuper Dominum requieſcebant, dicentes: Numquid non Dominus in medio noſtrum? non venient ſuper nos mala. Propter hoc, cauſa veſtri, Sion quaſi ager arabitur, & Ieruſalem quaſi aceruus lapidum erit, & mons templi in excelſa ſiluarum. *Mich. 3.*

Et ego; cum veniſſem ad vos, veni non in ſublimitate ſermonis, aut 12
ſapientiæ, annuntians vobis teſtimonium Chriſti. Non enim iudicaui me ſcire aliquid inter vos, niſi Ieſum Chriſtum, & hunc crucifixum. Et ego in infirmitate, & timore, & tremore multo fui apud vos: & ſermo meus, & prædicatio mea non in perſuaſibilibus humanæ ſapientiæ verbis, ſed in oſtenſione ſpiritus, & virtutis: vt fides veſtra non ſit in ſapientia hominum, ſed in virtute Dei. 1. *Cor. 2.*

Væ mihi, ſi non euangelizauero. *1. Cor. 9.* 13

Pro Chriſto legatione fungimur, tamquam Deo exhortante per nos. 14
2. *Cor. 5.*

Attende tibi, & doctrinæ. *1. Tim. 4.* 15

Qui bene præſunt Presbyteri, duplici honore digni habeantur: maxi- 16
me qui laborant in verbo & doctrina &c. Peccantes coram omnibus argue: vt & cæteri timorem habeant. 1. *Tim. 5.*

Si quis aliter docet, & non acquieſcit ſanis ſermonibus Domini noſtri 17
Ieſu Chriſti, & ei, quæ ſecundum pietatem eſt, doctrinæ: ſuperbus eſt, nihil ſciens, ſed languens circa quæſtiones, & pugnas verborum &c. *1. Tim. 6.*

Prædica verbum, inſta opportune, importune: argue, obſecra, incre- 18
pa in omni patientia, & doctrina. 2. *Tim. 4.*

Oportet amplecti eum, qui ſecundum doctrinam eſt, fidelem ſermo- 19
nem: vt potens ſit exhortari in doctrina ſana, & eos, qui contradicunt, arguere. *Tit. 1.*

Tu autem loquere quæ decent ſanam doctrinam: verbum ſanum, ir- 20
reprehenſibile. *Tit. 2.*

Argue cum omni imperio. Nemo te contemnat. *Tit. 2.* 21

Sacerdotibus ſolum munus Prædicationis committitur.

22 PRæter eos, qui ſunt Domini Sacerdotes, nullus audeat prædicare, ſiue monachus, ſiue ſit laicus, qui cuiuslibet ſcientiæ nomine glorietur. S. *Leo ep. 63. ad Theodoretum Epiſcopum Cyri. 16. q. 1. c. adijcimus. Burchardus l. 2. c. 158.*

23 Presbyter, qui cleri, vel populi curam non egerit, & eos pietatem non docet, ſegregetur, &, ſi in ſocordia perſeueret, deponatur. *Canon Apoſtolorum 58. S. Gregor. in Paſtor. p. 3. admonitione 26. ſup. c. 6. S. 3. de decimis, cap. dedit illis. n. 19.*

Tutius declinatur, quam ſuſcipitur Prædicationis officium, non tamen id pertinaciter faciendum.

24 QVia difficile valde eſt purgatum ſe quemlibet poſſe cognoſcere, prædicationis officium tutius declinatur. Nec tamen declinari pertinaciter debet, cum ad ſuſcipiendum hoc ſuperna voluntas eognoſcitur. *Idem* S. *Gregor. p. 1. Paſtor. c. 7.* Quanta autem humilitate id officium eſt ſuſcipiendum, & quibus cum circumſtantijs; *Vide S. Iſidorum in Synonymis c. fin.*

Presbyteris in docendo laborantibus dupla portio tribuenda.

25 PResbyteris, ſi aſſiduè in ſtudio docendi verbum Dei laborauerint, deponatur dupla portio, in gratiam Apoſtolorum Chriſti, quorum locum tenent; tamquam conſiliarij Epiſcopi, & Eccleſiæ corona; ſunt enim concilium, & ſenatus Eccleſiæ. *S. Clemens de Conſtit. Apoſt. l. 2. c. 28.*

Nubes ſunt Doctores ſancti, qui pro capacitate audientium doctrinæ aquam effundunt.

NVbes ſancti Doctores ſunt Eccleſiæ, quia, quas Euangelij por- 26
tant populis effudendas, & gubernandas a Spiritu ſancto deferunt, vt irrigentur terræ populorum, & de hac cæleſti pluuia virtutum fruges ſpirituali operatione multiplicentur. Quas aquas de ſuperna abundantia defluentes ligat Deus in nubibus ſuis, vt vnicuique ſecundum capacitatem cordis ſui tantum doctrinæ, tamquam aquam effundant, quantum ſuſcipientis poſſibilitas patitur, ne ſimul fortaſſis effuſæ obſint cordibus minus valētibus abundatiorem ſuſcipere doctrinam. S. *Hieron. ſuper c. 26, Iob.*

Sal ſunt Doctores ſancti; & quare.

QVaſi inter bruta animalia petra ſalis debet eſſe Sacerdos in po- 27
pulis. Curare namque Sacerdoti neceſſe eſt, quæ ſingulis dicat, vnumquemque qualiter moneat, vt, quiſquis Sacerdoti iungitur, quaſi e ſalis tactu æternæ vitæ ſapore condiatur. Sal etenim non ſumus, ſi corda audientium non condimus. Quod condimentum ille proximo veraciter impendit, qui prædicationis verbum non ſubtrahit. *S. Gregor. hom. 17. in c. 10. Lucæ.*

Sacerdotalis habitus ſignificatio, in quo purpura Regiam poteſtatem Sacerdotis notat ad vitia reprimenda.

IN Sacerdotis habitu aurum fulget, dum intellectu ſapientiæ emi- 28
cat. *Vt ſup. p. 1. c. 2. de officio, dignitate, n. 26. & p. 2. c. 3. S. 2. de grauitate, auro, & hiacyntho. n. 12.*

Sacerdos accipiebat maxillam, pectuſculum, & humerum, ad ſignificandum verba, ſcientiam, & opera, quibus ornari debet.

29 NIhil aliud accipit Sacerdos, niſi ſiagona, & pectuſculum, & humerum. Sacerdotalis enim officij eſt, poſſe docere populos. Vnde dicit Propheta: Interroga Sacerdotes legem Dei. Sacerdotum enim eſt, interrogatos reſpondere de lege. Accipiunt ergo ſermonem, qui in maxilla eſt, accipiunt pectuſculum, hoc eſt ſcientiam ſcripturarũ, nihil enim prodeſt habere verba, ſi ſcientiam non habueris. Cũ acceperis ſiagona, & pectuſculum, tũc accipies & brachiola, hoc eſt opera. Nihil prodeſt habere te verba, habere te ſcientiam, ſi non habueris opera &c. *S. Chryſoſt. hom. 11. in Marcum. Ven. Beda ſuper Leuit. c. 12.* *Agg. 2.*

Perfectorum Sacerdotum, & eruditorũ eſt, alios docere.

30 EOrum, qui primi Deum cernunt, eſt, ſequentibus large, pro illorum modo, & captu, diuina ſpectacula, quæ ſancte aſpexerunt, monſtrare. Docere etiam ea, quæ hierarchiæ propria ſunt, eorum eſt, qui cum proficiente ſcientia diuina omnia, quæ ſuæ hierarchiæ ſunt, præclare didicerunt, perfectamq. docendi viam acceperunt. Tradere quoque ſacra pro cuiusque dignitate, eorum eſt, qui ſcienter, & integre, præditi ſunt Sacerdotum perfectione, atque virtute. Sacerdotum ordo, qui ad lucem ducit, ſpectatum diuina myſteria introducit eos, qui initiantur, ſubiectus Pontificum ordini, & cum eo propria, ſuaq. munera exequitur. Atque in ijs quidem, quæ facit, diuina opera, ſanctiſſimis ſignis, & Sacramentis oſtendit, ſpectatoresq. eos, qui accedunt, efficit, & in ſanctorum myſteriorum ſocietatem, communionemq. admittit. *S. Dionyſ. Eccleſ. hierar. c. 8.*

Dei formiſsimus eſſe debet, qui alijs in ordine ſacro dux eſt.

NOn eſt audēdum alijs ducem fieri in quocumque ordine ſacro, 31
niſi quis ſecundum omnem virtutem Dei formiſſimus ſit. *Dionyſ. Carthuſ. in S. Dionyſium ep. 8. ad Demophilum, ex eodem S. Dionyſio.*

Sacerdotum eſt, ex vita ſua alios ſanctificare.

AEdificant Sacerdotes in centenario numero cubitorum, cum 32
eos, quos erudiunt, in amore, ac deſiderio æternorum incendunt. Nam centum, quæ in computo digitorum de læua tranſeunt in dexteram, cæleſtia bona figurant, quæ in comparatione temporalium, & infirmorum bonorum quaſi dextra ſunt ad ſiniſtram. Qui etiam portam, quam ædificauerunt, ſanctificaſſe referuntur. Sacerdotum namque eſt, ſua opera ſanctificatione ſpeciali præ ceteris digna facere, atque inſtanter agere, vt, quicumque ſibi iunguntur, nomen Domini in ſeipſis bene viuendo ſanctificent. *Ven. Beda ſuper Eſdrā c.18.*

Qui alios docet, caritatem habere debet.

BInos ad prædicandum Dominus diſcipulos mittit, quatenus hoc 33
tacitus nobis innuat, quia, qui caritatem erga alium non habet, prædicationis officium ſuſcipere nullatenus debet. *S. Gregor. ſuper Lucam hom. 17.*

Tranquillę mentis eſt, loqui de Deo.

LOqui de Deo, quietæ valde, & liberæ mentis eſt. Tunc namque 34
bene dirigitur lingua in ſermone, cum ſecure ſenſus quieuerit in tranquillitate. *S. Bonau. in Phar. l. 4. c. 34. ex eodem S. Gregor.*

Qui

Qui alios docet, prius ſeipſum conſideret, & doceat.

35 OMnis Sacerdos, ſi vult docere populum, prius ſeipſum doceat. Si autem ſeipſum non vult docere de omni quod docet, nec arguere de omni quod arguit, nec alios doceat, nec arguat quidquam. *S. Chryſoſt. hom. 17. in Matth. S. Gregor. Moral. l. 23. c. 8.*

De eodem.

36 SI ſapis, Sacerdos, concham te exhibeas, & non canalem. Hæc enim pene ſimul, & recipit, & refundit. Illa vero donec impleatur, expectat, & ſic, quod ſuper abundat, ſine ſuo damno communicat, ſciens maledictum, qui partem ſuam facit deteriorem. Et, ne meum conſilium contemptibile ducas, audi ſapientiorem me. Stultus, ait Salomon, profert totum ſpiritum ſuum ſimul, ſapiens reſeruat in poſterum. Verum canales multos habemus hodie in Eccleſia; conchas vero perpaucas. Tantæ caritatis ſunt, per quos nobis cæleſtia fluenta emanant, vt ante effundere, quam infundi velint, loqui quam audire paratiores, & prompti docere quod non didicerunt, & alijs præeſſe geſtientes, qui ſeipſos regere neſciunt. &c. *S. Bernard. in Cantic. ſerm. 18.* *Prou. 29.*

37 Ne quemquam verbis docere præſumas, quod opere ante non feceris.

Caſſianus coll. 14. c. 9. S. Iſidorus Peluſiota l. 3. ep. 264.

De eodem.

38 IN diuinis ſermonibus, priuſquam alijs eos proferas, temetipſum require; ne, inſequens aliorum facta, te deſeras. *S. Gregor. Paſtor. p. 3. admon. 25.*

De eodem.

39 NOn poteſt dicere Sacerdos contemptoribus admonitionis ſuæ, Futurum cogitate iudicium, quod ipſe forte non cogitat; amatoribus ſæculi, Nolite mundum diligere, ſi cum mundi amor

oblectet, Ambitioſis ambitionis finem imponite, ſi eum ambitio ruinoſa præcipitet &c. &, quidquid boni non facit, aut mali committit, nec iubebit fieri, nec vetabit, quia neceſſariam docendi auctoritatem contrarietate ſuæ actionis aut amittit, aut minuit. *S. Proſper de uita contempl. l. 1. c. 15. Concil. Pariſ. c. 13.*

De eodem.

40 QVandoquidem ſermonibus philoſophari facile eſt; operibus autem arduum: atque illud quidem aures oblectat, hoc autem animas erudit; ob eam cauſam Deus ad eos, qui Sacerdotis munere redimiti ſunt, clamat, Sacerdotes, loquimini ad cor Ieruſalem. Quoniam enim, qui verbis ſolum docent, non modo moleſtiam auditoribus exhibent, ſed etiam irridendos, & ſuggillandos ſe propinant, ideo actionum virtutem, quæ ad auditorum animos pertinet, ab ipſis requirit. Quare ſacroſanctum oportet eſſe eum, qui conſecratus eſt. Neque enim profanum ſacris operari fas eſt. *S. Iſidorus Peluſ. l. 3. ep. 238. l. 2. ep. 1.*

Iſa. 40.

De eodem.

41 TVnc alijs vere recta prædicamus, ſi dicta verbis, & exēplis oſtendamus. *S. Gregor. hom. 17. in c. 10. Lucæ.*

De eodem.

42 SIcut in numiſmate metallum, & figura, & pondus inquiritur, ita in omni doctore Eccleſiaſtico, quid ſequatur, quid doceat, quo modo viuat. Per qualitatem igitur metalli doctrina, per figuram ſimilitudo patrum, per pondus humilitas deſignatur. Qui vero ab his tribus diſcrepauerit, non metallum, ſed terra erit. *S. Iſidorus de ſummo bono l. 3. c. 36.*

De eodem.

43 DOcere, & non facere, non ſolum nihil lucri, ſed etiam damni plurimum confert. Grandis enim condemnatio eſt componenti quidem ſermonem ſuum, vitam vero ſuam, atque opera negligenti. *S. Chryſoſt. de compunctione cordis.*

De eodem.

44 QVem lingua vigilans gignit, vitæ negligentia occidit. Neque enim torpenti nobis eſt mente tranſeundum, quod apud Salomonem mulier, quem vigilans lactare conſueuerat, dormiens interemit. Quia nimirum magiſtri vigilantes quidem ſcientia, ſed vita dormientes, auditores ſuos, quos per vigilias prædicationis nutriunt, dum, quod dicunt, facere negligunt, per ſomnum torporis occidunt, & negligendo opprimunt, quos alere verborum lacte videbantur. *S. Gregor. Moral. l. 21. c. 8.* *3. Reg. 3.*

De eodem.

45 BEati, inquit, pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur. Conſiderate diligenter, non pacidicos, ſed pacificos commendari. Sunt enim, qui dicunt, & non faciunt. Sane, quemadmodum non auditores legis iuſti ſunt, ſed factores, ſic non annunciatores pacis ſunt beati, ſed actores. *S. Bernard. de conuerſione ad clericos, c. 31.* *Matth. 5.*

De eodem.

46 SIcut ſtomachus accipiens cibum coquit eum in ſemetipſo, & per totum corpus diſpergit, ſic & Sacerdotes accipiunt ſcientiam ſermonis per ſcripturas ex Deo, & excoquentes eam in ſe, ideſt tractantes, & meditantes apud ſe, vniuerſo populo ſubminiſtrant. Et, ſicut, ſtomacho ſubminiſtrante, vnumquodque membrum ſuſcipit nutrimentum, & conuertit ipſum in ſe ſecundum ſuam naturam, vtpote quod ſuſcipit iecur, totum fit ſanguis, quod fel, bilis efficitur, quod aſcendit in pulmonem, phlegmata fiunt, quod autem in mãmillas, totum efficitur lac; ſic Sacerdotibus in Eccleſia loquentibus verbum omnes ſuſcipiunt. Vnuſquiſque autem conuertit illud ſecundum proprium cor &c. Videte ergo, Sacerdotes, quo modo vos componatis verbo, & opere &c. *S. Chryſoſt. hom. 38. in Matthæum.*

De eodem.

47 NVda facta ſatis non ſunt ad hoc, vt alios edoceas, niſi & cum his verba accedant. Quæ vox non eſt mea, ſed Saluatoris noſtri Ieſu. Quiſquis enim, inquit, fecerit ſimul, & docuerit, hic *Matth. 5.*

magnus vocabitur. Quod ſi is, qui facit, idem & doceat, ſuperuacaneum certe id foret, quod ſecundum additum eſt. Dixiſſe enim ſatis erat, quiſquis fecerit tantum. Itaque, quod vtraque illa diſtinxerit, oſtendit, alias eſſe operum partes, alias ſermonis, atque vtrumque alterius ſubſidio indigere ad conſummatam ædificationem. *S. Chryſ. l. 4. de Sacerdotio.*

De eodem.

48 GAllus, cum iam edere cantus parat, prius alas excutit, & ſemetipſum feriens vigilantiorem reddit. Quia nimirum neceſſe eſt, vt hi, qui verba ſanctæ prædicationis norunt, prius ſtudio nouæ actionis euigilent, ne, in ſemetipſis torpentes opere, alios excitent voce &c. *Gregor. Paſtor. p. 3. c. fin. Concil. Pariſ. c. 4.*

De eodem.

49 MAgni periculi eſt, ſtatim euomere, quod non concoxeris. *Epictetus in Enchiridio, c. 69.*

Talis ſit doctor, vt eius orationem timeat, qui monitionem contempſit.

50 TImeat orationem tuam qui admonitionem contempſit, Cui tu, Sacerdos, iraſceris, Deum ſibi iratum, non hominem, putet &c. *S. Bernard. de conſider. l. 4. ad fin.*

Correctio oſtendit peccatum occultum etiam illi, qui commiſit.

51 CLauis apertionis eſt ſermo correctionis, quia increpādo culpam detegit, quam ſæpe neſcit ipſe etiam qui perpetrauit. *S. Bonau. in Phar. l. 4. c. 34. ex S. Gregor. Paſt. p. 2. c. 4.*

Fouet quis vitia, quæ non reprehendit, & ea in ſe habere conuincitur.

52 ERror, cui non reſiſtitur, approbatur; & veritas, cum minime defenſatur, opprimitur. Negligere quippe, cum poſſis deturbare, peruerſos, nihil aliud eſt, quam fouere. Nec caret ſcrupulo ſocietatis occultæ, qui manifeſto crimini deſinit obuiare. *Innoc. diſt. 83. c. eod.*

De eodem.

53 SAcerdos, qui alium, cum poteſt, ab errore non reuocat, ſeipſum errare demonſtrat. *S. Leo ep. 93. c. 15. de hæreticis c. 2.*

De eodem.

54 PEccatum Sacerdotis peccatum populi appellat Legislator, quia negligens ſenſibilis Sacerdos aut peccans ipſe, aut non vindicans in peccatoribus, illicit eos, qui rudes ſunt, ad ſimilia. *Iſichius in Leuit. l. 1. c. 4.*

Admonendi ſunt delinquentes, nec eorum vitia diſſimulanda.

55. DIxit, Vt diſperderet eos, ſi non Moyſes electus eius ſtetiſſet in confractione; Attende hoc, Sacerdos. Perierat enim populus, niſi Moyſes confregiſſet iram omnipotentis Dei. Et tu, cum videris populum Dei delinquentem, cane tuba, annuncians eis delicta eorum, ac ſta in confractione ad Deum, vt auertatur furor eius ab eis. *S. Hieron. ep. 105.* *Pſal. 105.*

De eodem.

56 NOs, qui ex oblationibus fidelium viuimus, quas illi pro peccatis ſuis obtulerunt, ſi comedimus, & tacemus, eorum proculdubio peccata manducamus. *S. Gregor. hom. ſuper illa verba, Dignus eſt operarius.*

De

De eodem.

57 MAgna Sacerdotis gloria eſt rectitudo ſubditorum. Vnde bene egregius prædicator diſcipulis dicit: Quæ eſt noſtra ſpes, aut gaudium, aut corona gloriæ? nonne vos ante Dominum? Sed, cum Sacerdotes vitam diſcipulorum negligunt, & nullum de eorum profectibus ante Dominum fructum ferunt, quid aliud, quam inglorij dicuntur? Quia ante diſtrictum iudicem nimirum gloriam tunc non inueniunt, quam modo in ſubditorum ſuorum moribus prædicationis ſtudio non exquirunt. *Idem S.Gregor.Moral,l.11.c.9.*

1.Theſſ.2.

De eodem, & quod ex vno peccante oẽs interficiuntur, & Deus iraſcitur in populum, quando Sacerdotes nimis benigni ſunt aduerſus delinquentes.

58 ILlud non otioſe tranſmittendum eſt, quod, vno peccante, ira Dei ſuper omnem populum venit. Hoc quando accidit? Quando Sacerdotes, qui populo præſunt, erga delinquentes benigni videri volunt, & verentes peccantium linguas, ne forte mala de eis loquantur, Sacerdotalis ſeueritatis immemores, nolunt complere, quod ſcriptum eſt: Peccantem coram omnibus argue, vt & cæteri timorẽ habeant. Et iterum: Auferte malum ex vobis ipſis: nec, zelo Dei ſuccenſi, imitantur Apoſtolum, dicentem, Tradidi huiuſmodi hominem Satanæ in interitum carnis, vt ſpiritus ſaluus fiat; neque illud Euangelij implere ſtudent, vt, ſi viderint peccantem, primo ſecrete conueniant, poſt etiam duobus, vel tribus adhibitis; quod ſi contempſerit, & poſt hæc Eccleſiæ correctione non fuerit emendatus, de Eccleſia expulſum velut gentilem habeant, ac publicanum, &, dum vni parcunt, vniuerſæ Eccleſiæ moliantur interitum. Quæ iſta bonitas? qua iſta miſericordia? vni parcere, & omnes in diſcrimen adducere? Polluitur enim ex vno peccatore populus, ſicut ex vna oue morbida vniuerſus grex inficitur. Sic vno fornicante, vel aliud quodcumque ſcelus committente, plebs vniuerſa polluitur. *Origenes Homil.7.in Ioſue diſt.45.c.ſed & illud.*

1.Tim.5. 1.Cor.5. Ibidem. Matth.18

De eodem.

59 NIhil in Sacerdote tam periculoſum apud Deū, tam turpe apud homines, quam, quod ſentiat, non libere denunciare. Siquidem ſcriptum eſt, Et loquebar de teſtimonijs tuis in conſpectu re- *Pſ.118.*
gum, & non confundebar &c. *S. Ambroſ. ad Theodoſium Imperatorem l.5.ep.29.*

De eodem.

60 AEdificantes ſunt Sacerdotes, qui, generationes hominum ſuper generationem per doctrinam ædificantes, quaſi lapidem ſuper lapidem ponentes, domum Dei componunt. Sicut enim ædificantes nodoſos lapides, & habentes torturas, ferro dolant, poſtea vero ponunt eos in ædificio, alioqui nõ dolati lapides lapidibus nõ cohærent: ſic & Eccleſiæ doctores vitia hominum quaſi nodos acutis increpationibus primum circumcidere debent, & ſic in Eccleſiæ ædificatione collocare: alioqui, vitijs manentibus, Chriſtiani Chriſtianis concordare non poſſunt. *S. Chryſoſt. ſuper Matth. hom. 4.*

De eodem, & quod Heli punitus eſt, quia minus ſeuere peccata filiorum corripuerit.

61 SAcerdotes pro populorum iniquitate damnantur, ſi eos aut ignorantes non erudiant, aut peccantes non arguant, teſtante Domino ad Prophetam, Speculatorem dedi te domui Iſrael, ſi non fue- *Ezech.3.*
ris locutus, vt cuſtodiat ſe impius a via ſua mala, ille in iniquitate ſua morietur, ſanguinem autem eius de manu tua requiram. Sic Heli Sa- *1.Reg.2.*
cerdos pro filiorum iniquitate damnatus eſt, & licet eos delinquentes admonuerit, ſed tamen non, vt oportebat, redarguit &c. *S. Iſidorus de ſummo bono l.3.c.46.*

De eodem.

HEli Sacerdos pro filiorum iniquitate damnatus eſt, quod eos 62
peccantes minus ſeuera animaduerſione plectebat. Me miſerum?
Et quidem coercuit, & quidem corripuit, ſed leuitate, & man-
ſuetudine patris, non auctoritate, & ſeueritate pontificis. Qua ſen-
tentia diſcant Sacerdotes, quo modo ipſi propter peccata filiorum, id
eſt propter ſcelera populi, puniantur. Quiq. etiam, quamuis ſancti
ſint, culpa tamen ſubditorum eiſdem, ſi non coercent, deputatur. *Idem
S. Iſidorus l.1.Reg.c.1. S. Baſilius in reg. breu. interrog. 47.*

De eodem.

NOnnulla ſunt vehementer increpanda, vt, cum culpa ab aucto- 63
re non cognoſcitur, quanti ſit ponderis, ab increpantis ore
ſentiatur. Et, cum ſibi quis malum, quod perpetrauit, leuigat,
hoc contra ſe grauiter ex corripientis aſperitate pertimeſcat. Debitum
quippe rectoris eſt, ſubditorum mala, quæ tolerari leuiter non debet,
cum magna zeli aſperitate corrigere, ne, ſi minus contra culpas accen-
ditur, culparum omnium reus ipſe teneatur. *S. Gregor. Paſtoral.p.2.c.
10.p.3.admon.23.*

De eodem, quodq. doctor procul eſſe debet ab aſſentatione.

OPortet, Dei Sacerdotem non obſequijs decipientibus fallere, 64
ſed remedijs ſalutaribus prouidere. Imperitus eſt medicus, qui
tumentes vulnerum ſinus manu parcente contrectat, & in altis
receſſibus viſcerum virus incluſum, dum ſeruat, exaggerat. Aperien-
dum vulnus eſt, & ſecandum, & putredinibus amputatis, medela for-
tiore curandum. Vociferetur, & clamet licet, & conqueratur æger im-
patiens per dolorem; gratias aget poſtmodum, cum ſenſerit ſanitatem.
Emerſit enim, fratres dilectiſſimi, nouum genus cladis, &, quaſi pa-
rum perſecutionis procella ſæuierit, acceſſit ad cumulum ſub miſe-
ricordiæ titulo malum fallens, & blanda pernicies. Contra Euangelij
vigorem, contra Deum, ac Dei legem, temeritate quorundam, laxa-
tur incautis communicatio: irrita, & falſa pax, periculoſa dantibus, &
nihil accipientibus profutura. S. *Cypr. ſerm. de lapſis.*

De eodem.

65 SVnt nonnulli, qui, dum malefacta hominum laudibus efferunt, augent, quæ increpare debuerant. Hinc enim per Prophetam dicitur, Væ qui conſuunt puluillos in omni cubito manus, & faciunt ceruicalia ſub capite vniuerſæ ætatis. Ad hoc quippe ſub cubitu puluillus, vel ceruical ſub capite iacentis ponitur, vt molliter quieſcat. Quiſquis ergo male agentibus adulatur, puluillum ſub cubito, vel ceruical ſub capite iacentis ponit, vt, qui corripi ex culpa debuerat, in ea fultus molliter conquieſcat. *S. Gregor. diſt. 46. c. eod.* *Ezech. 13.*

De eodem, & quod docenda, quę Spiritus ſanctus, nō proprius, dictauerit.

66 ILle, cui diſpenſatio verbi commiſſa eſt, etſi ſancte viuat, & tamen perdite viuentes arguere aut erubeſcat, aut metuat, cum omnibus, qui eo tacente perierunt, perit. Et quid ei proderit non puniri ſuo, qui puniendus eſt alieno peccato? &c. Sacerdotem ſpeculatorem appellat Propheta, vt, ſicut ſpeculatoris eſt, de loco editiore proſpicere, & plus omnibus contemplari, ita Sacerdos debet eſſe propoſita ſublimitate celſior cunctis, & maioris ſcientiæ habere gratiam, qua poſſit ſub ſe viuentes inſtruere. Audiens, inquit, ex ore meo, ſermonem *Ezech. 33* annuntiabis eis ex me, vt hoc dicat Sacerdos, quod ex diuina lectione didicerit, quod illi Deus inſpirauerit, non quod ex præſumptione humani ſenſus inuenerit &c. *S. Proſper de uita contempl. l. 1. c. 20. Concil. Pariſ. c. 5. de quo vide infra a cap. Erat Moſes, n. 104.*

De eodem.

67 QVi docendi munus commiſſum eſt, is, ſi annunciare neglexerit, perinde vt homicida iudicatur. *S. Baſilius in regul. breu. interrog. 45.*

De eodem.

NOs, qui Sacerdotes vocamur, qui ſupra ea mala, quæ propria 68
habemus, alienas quoque mortes addimus, quia tot occidimus,
quot ad mortem ire quotidie tepidi, & tacentes videmus.
S. Gregor. hom. 11. ſuper Ezechielem.

De eodem.

FAcientis proculdubio culpam habet, qui, quod poteſt corrigere, 69
Rom. 1. negligit emendare. Scriptum quippe eſt, Non ſolum qui faciunt, ſed etiam qui conſentiunt facientibus, participes iudicantur; & libat Domino proſpera, qui ab afflictis pellit aduerſa; & negligere, cum poſſis deturbare peruerſos, nihil aliud eſt, quam fouere; nec caret ſcrupulo conſenſionis occultæ, qui manifeſto facinori deſinit obuiare; & probat odiſſe ſe vitia, qui condemnat errantes; nec relinquit ſibi locum deuiandi, qui non pepercerit excedenti: & primus gradus innocentiæ eſt, odiſſe nefanda: & latum pandit delinquentibus aditum, qui iungit cum prauitate conſenſum: & nihil prodeſt alicui, non puniri proprio, qui puniendus eſt alieno peccato. *Ioannes Papa viij. diſt. 86. c. eod. S. Gregor. l. 7. ep. 114. Iuo p. 6. c. 15.*

De eodem.

SI Sacerdos, quoniam ſpeculator a Domino conſtitutus eſt popu- 70
lis ſibi concreditis, malum, quod lædere ſolet, annunciauerit, hac ſibi vigilantia coronam conciliabit. Rurſus vero incidet in mala, quæ per iram Dei accidunt, ſi tacuerit, haud mediocri damno afficiẽs eos, quos inclamationibus ſuis ad rectam viam inducere debebat. *S. Cyrillus Alex. in Apolog. ad Theodoſium.*

De eodem, & maxime cum iram Dei propter peccata ſæuire proſpexerit.

71 Cum prædicatores ſine ceſſatione populo Dei prædicare neceſſe ſit, iuxta illud, Clama, ne ceſſes; Tum maxime eis facere neceſſe eſt, quando iram Dei contra populum Dei meritis exigentibus graſſari proſpexerint, iuxta illud, quod Dominus per Ezechielem loquitur, Terra, cum induxero ſuper eos gladium &c. *Concil. Pariſ. c. 1.* *Iſaia 58.*

72 Doctrina, & conſolatio Sacerdotis ſemper opportuna eſt, maxime autem tempore perſecutionis.

S. Chryſoſt. hom. 1. 1. ſuper Matth.

Bona doctrina etiam per malum doctorem vtilis.

73 Lixiuium per cinerem humidum fluens lauat, & non lauatur: ita bona doctrina per malum doctorem animas credentium lauat a ſordibus peccatorum. *S. Hieron. diſt. 8 3. c. nihil, §. fin.* Quia non contaminatur donum Chriſti, per illum enim purus fluuius tranſit, & venit ad fertilem terram. *S. Auguſt. 1. q. 1. ſi iuſtus, De quo vide ſup. p. 1. c. 2. §. 3. de obedientia a cap. non merita perſonarum, n. 40. & c. 5. de Sacramentorum adminiſtratione a cap. ſi quis dixerit, n. 11.*

Bonus auditor doctrinam reſpicit, non demerita docentis.

74 Quia tam graue pondus imminet ceruicibus noſtris, quibus dicitur, Si non annunciaueris iniquo iniquitatem ſuam, ſanguinem eius de manu tua requiram, neceſſe nobis eſt, quoſcumque negligentes aut ſecrete, aut publice caſtigare. Sed, quando corripimus, ille, quem corripimus, ſi malus eſt, attendit, a quo corripiatur, & facilius in correptore ſuo, quam in ſe libēter agnoſcit, quod corrigat. Et, ſi vera *Ezech. 3.*

inuenerit,quæ & ipſe dicat in eum,a quo corripitur,gaudet.Quāto melius gauderet de ſua ſanitate correptus,quam de alieno languore correptus? Ecce putas verum eſſe, quod dicis. Inueniſti aliquid in homine, a quo reprehenſus es,tamen per illum tibi veritas loquebatur: per malum, per iniquum veritas tibi loquebatur. Quæris, quid reprehendas in homine: inueni potius, quid reprehendas in veritate. Velis, nolis, illa eſt aduerſaria tua, in qua non inuenies, quod accuſes. Illam fac amicam, ſi potes. Aduerſarius tuus ſermo Dei eſt &c. *S. Auguſtinus hom.5.ex 50.homilijs.Vide inf. Audiendi.n.106.*

Qualiter Sacerdos meritum,vel crimen acquiret de doctrina, & Sacerdotio ſuo.

MVlti Sacerdotes,& pauci Sacerdotes,multi nomine,pauci opere. Videte ergo,quo modo ſedeatis ſuper cathedram,quia cathedra non facit Sacerdotem, ſed Sacerdos cathedram; non locus ſanctificat hominem, ſed homo locum. Qui bene ſederit ſuper cathedram,honorem accipit ab illa; qui male ſederit, iniuriam facit cathedræ. Ideoq. malus Sacerdos de Sacerdotio ſuo crimen acquirit, non dignitatem. In iudicio enim ſedens, ſiquidem bene vixeris,& bene docueris, omnium iudex es; ſi autem bene docueris,& male vixeris, tui ſolius condemnator eris. Nam, bene viuendo, & bene docendo, populum inſtruis, quomodo debeat viuere; bene autem docendo, & male viuendo, Deum inſtruis, quo modo te debeat condemnare &c. *S.Chryſoſt.diſt.40.c.eod.* 75

Peccantium lapſus non per vim corrigēdi.

NOn licet tanta cum auctoritate homines curare, cum quanta oues paſtor curat &c. Chriſtianis enim minime omnium licet peccantium lapſus vi corrigere &c. Neque enim temere ad delictorum modum oportet, & mulctam ipſam adhibere, ſed tamquam coniecturis quibuſdam explorandus eſt delinquentium animus, ne qua fiat, vt, dum conſuere vis, quod interruptum eſt,ſciſſuram deteriorem facias; ac, dum eum, qui lapſus eſt, erigere, atque emendare ſtudes, caſus ipſe per te maior reddatur &c. Humanus enim animus poſteaquam verecundiæ fines ſemel tranſire coactus eſt,in indolentiam dilabitur. 76

bitur. Tum autem neque verbis blandis paret, neque minis flectitur, neque beneficijs mouetur. *S. Chryſoſt.l.2. de Sacerdotio. Vide* Ciceronem *l.3. de Legibus*.

De eodem.

77 CORrepti mens ad odium repente proruit, ſi hanc immoderata increpatio pluſquam debuit addicit &c. Plerumque contingit, vt, dum culpa ſubditorum magna cum inuectione corripitur, magiſtri lingua vſque ad exceſſus verbi protrahatur; cumque increpatio immoderate accenditur, corda delinquentium in deſperatione deprimuntur. *S.Bonau.in Phar.l.3.c.36. ex S. Gregor.Paſtoral.p.2.c.10. Vide optimum exemplum apud* Caſſianum *coll.2.c.13.*

De eodem.

78 NOn tantum in reprehendendo Sacerdotibus fiducia opus eſt, verum multo magis opus eſt manſuetudine, quam fiducia. Neminem enim mortalium ſic auerſantur, oderuntq. ij, qui peccant, atque eum,qui parat redarguere, captantq. occaſionem, vt elabantur,cupientes effugere reprehenſionem. Neceſſe eſt igitur, vt eos manſuetudine, humanitateq. retineamus &c. *S. Chryſoſt.hom. 4. ſuper c.1.Iſaiæ*.

De eodem.

79 SAepe deterius frangitur, quod fractum eſt, cum fractura incaute colligatur, ita, vt grauius ſciſſuram ſentiat, ſi hanc immoderatius ligamenta conſtringant. Vnde neceſſe eſt, vt, cum peccati vulnus in ſubditis corrigendo reſtringitur, magna ſe ſollicitudine etiam diſtrictor ipſe moderetur, quatenus ſic iura diſciplinæ contra delinquentes exerceat, vt pietatis viſcera non amittat &c. Miſcenda eſt ergo lenitas cum ſeueritate, faciendum quoddam temperamentnm ex vtroque, vt neque multa aſperitate exulcerentur ſubditi, neque nimia benignitate ſoluantur. *S.Gregor.Paſtoral.p.2.c.6. Vide ſup.c.3.§.3. de ſuauitate,cap. Sunt nonnulli, n.24.*

De eodem.

SAcerdotis tantum eſt arguere,liberamq. præſtare admonitionem, non mouere arma,non clypeos vſurpare,non vibrare lanceam,nec arcum tendere, nec iacula mittere,ſed tantum arguere,ac liberam præſtare admonitionem. *S.Chryſoſt.hom.4.ſuper c.1.Iſaiæ.* 80

De eodem.

MAgna diligentia opus eſt, ne, dum prodeſſe proximo cupis, maioris damni auctor ſis. Nam, quæcumque ille poſt curationem tuam imprudentem peccata commiſerit, futurum eſt, vt horum ſingulorum pœna cum illo medico communis ſit, qui vulnus probe non inciderit. *Idem S.Chryſoſt.l.3.de Sacerdotio.* 81

De eodem.

IN correptione vitiorum ſubeſſe menti debet iracundia, non præeſſe, vt executionem iuſtitiæ non dominando præueniat, ſed famulando ſubſequatur, & notum iudicium poſſeſſa impleat, non poſſidens præcurrat. *S.Gregor.Moral.l.26.c.28.* 82

Et tolerandi, & corrigendi peccatores pro tempore.

1.Tim.5. *Matth.18* NOn eſt contrarius Apoſtolus Domino, qui dicit, Peccantes coram omnibus argue, vt cæteri timorem habeant: cum ille dicat, Corripe eum inter te,& ipſum ſolum. Vtrumque enim faciendum eſt, ſicut infirmitatis diuerſitas admonet eorum, quos vtique non perdendos, ſed corrigendos, curandosq. ſuſcipimus, & alius ſic, alius autem ſic ſanandus eſt. Ita etiam eſt ratio diſſimulandi, & tolerandi malos in Eccleſia; & eſt rurſus ratio caſtigandi, corripiendi, non admittendi, vel a communione remouendi. *S.Auguſt. de fide,& operibus c.3.S.Gregor.Paſtor.p.3.c.4.* 83

Et Boum manſuetudinem, &Leonum feruorē habere debet Sacerdos.

84 SAcerdotes, atque doctores, inter coronas, & pectus, ideſt, inter fortitudinem boni operis, quo ad victoriam currunt, & caritatis concordiam, qua a ſe vicissim non diſcrepant, per Boues, Leones, & Cherubim deſignati ſunt: quia in plenitudine ſcientiæ, quam habēt, neceſſe eſt, vt & boum manſuetudinem teneant, & feruorem leonum: quatenus in diſciplina, quam prædicant, & ex ſancto zelo accenſi ſint, & ex paterna dulcedine tranquilli &c. Tanta quippe debet eſſe diſcretio, vt nec diſciplina nimia, nec miſericordia ſit remiſſa: ne, ſi inordinate culpa remittitur, is, qui eſt culpabilis, in reatu grauius aſtringatur &c. Exhibenda itaque prauis eſt aſperitas in oſtenſione, caritas in mente. *Idem S. Gregor. hom. 9. ſuper Ezechielem*. Qui enim peccatori prædicat, tanta diſpenſatione componere prædicationem debet, vt nec, derelicta ſpe, timorem ſubtrahat, nec, ſpe ſubtracta, in ſolo eum timore derelinquat. *S.Bonau. in Phar.l.4.c.34. ex eodem* S.*Gregor.*

De eodem.

85 ILlud primum admonendum ſancta Synodus cenſet, vt ſe paſtores, non percuſſores, eſſe meminerint, atque ita præeſſe ſibi ſubditis oportere, vt non in eis dominentur, ſed eos tamquam filios, & fratres diligant, elaborentque, vt, hortando, & monendo, ab illicitis deterreant, ne, vbi deliquerint, debitis eos pœnis coercere cogantur. Quos tamen, ſi quid per humanam fragilitatem peccare contigerit &c. *Vide ſup.c.3.§.3. de ſuauitate, cap. ſi quid per humanam, n.26.*

Sacerdotis correctioni obediendum.

86 ALiqui, cum ſint minus ſubditi, moleſte ferunt, cum a Sacerdotibus arguuntur, dicuntque, Grauiter iraſcitur Sacerdos, patientior eſſe deberet. Audi, optime clerice: Sacerdotis exigis patientiam, & tui non exigis diſciplinam? neſcis, quia mihi ſalutis cauſa arguere aliquando permiſſum eſt; tibi, numquam peccare conceſſum eſt? dicit enim Apoſtolus, Increpa opportune, importune, argue. Eſto 2.Tim.4 ergo in omnibus ſubditus Sacerdoti, ſi vis eum eſſe manſuetum. *S.Ambroſius ſerm.61.*

De eodem.

IN cauſa Dei, quem audies, ſi Sacerdotem non audis, cuius maio- 87
re peccatur periculo? Quis tibi verum audebit dicere, ſi Sacerdos
non audeat? *S. Ambroſ. l. 5. ep. 29.*

Non eſt petenda venia a ſubditis, 88
ſi quando durius iuſto fuerint increpati.

Quando neceſſitas diſciplinæ &c. *Vt ſup. c. 4. S. 2. de conſt. n. 16.*

De eodem.

NEceſſe eſt, vt exaſperatus rector, cum ſubditorum mentem plus 89
ſe, quam debuit, percuſſiſſe conſiderat, apud ſe ſemper ad pœnitentiam recurrat, vt per lamenta veniam in conſpectu veritatis
Deuter. 19 obtineat ex eo etiam, quod per zeli eius ſtudium peccat. Quod figurate Dominus præcipit per Moyſen, dicens, Si quis abierit cum animo ſuo ſimpliciter in ſiluam ad ligna cædenda, & lignum ſecuris effugerit manu, ferrumq. lapſum de manubrio amicum eius percuſſerit, & occiderit, hic ad vnam ſupradictarum vrbium fugiat, & viuet &c. *S. Gregor. Paſtor. p. 2. c. 10.*

Excommunicetur,
qui exierit de Eccleſia Sacerdote prædicāte.

SAcerdote in Eccleſia verba faciente, qui egreſſus de auditorio fue- 90
rit ſine graui neceſſitate, excommunicetur. *Concil. Carthag. 4. c. 24. diſt. 1. de conſecr. c. eod.*

Sacerdos ante prædicātionem oret.

IPſa hora prædicationis Sacerdos iam vt dicat accedens priuſquam 91
exerat proferentem linguam, ad Deum leuet animam ſitientem, vt eructet quod biberit, vel quod impleuerit fundat. Cum enim de vna quaque re, quæ ſecundum fidem, delectationemq. tractandæ ſunt, multa ſint, quæ dicantur, & multi modi, quibus dicantur, ab eis, qui hoc ſciunt, quis nouit, quid ad præſens tempus vel nobis dicere, vel per nos expediat audiri, niſi qui corda omnium videt? *S. Auguſt. de doctrina Chriſtiana l. 4. c. 15.*

Præ-

Prædicator qualis.

92 SIt rector diſcretus in ſilentio, vtilis, & cautus in verbo, ne aut tacenda proferat, aut proferenda reticeſcat &c. Præconis officium ſuſcipit, quiſquis ad Sacerdotium accedit, vt ante aduentum iudicis, qui terribiliter ſequitur, ipſe ſcilicet clamando gradiatur. Sacerdos ergo, ſi prædicationis eſt neſcius, quam clamoris vocem daturus eſt, præ eo mutus? &c. Et, cum ſe ad loquendum præparat, cum quanto cautelæ ſtudio loquatur, attendat, ne, ſi inordinate ad loquendum rapitur, erroris vulnere corda audientium feriantur; &, cum fortaſſe ſapiens videri deſiderat, vanitatis compagem inſipienter abſcondat &c. Prouidendum quoque eſt ſollicita intentione illis, vt ab eis, non ſolum praua nullo modo, ſed ne recta quidem nimie, & inordinate proferantur, quia ſæpe dictorum virtus perditur, cum apud corda audientium loquacitas incauta importunitate leuigatur; & auctorem ſuum hæc eadem loquacitas inquinat, quæ ſeruire auditoribus ad vſum profectus ignorat &c. Et apud auditoris mẽtem ipſa ſua auctoritate ſe deſtruit, ſi habere importunitas opportunitatem neſcit. *S. Gregor. diſt. 43. c. eod.*

De eodem.

93 NVllus Sacerdos erit concionator abſolutus, cui, præter vitam exemplarem, non adſint omnia, quæ ſequuntur. Nempe cognitio Scripturarum vtriuſque Teſtamenti, ingenium velox, ſolers, atque verſatile, eloquentia vehemens, ſuadibilis, & ſuauis, neque interim minus temperata, quam copioſa, prudentia rerum, ac perſonarum docendarum, experientia multiplex, immobilis conſtantia, denique ſpiritus, qui ſi deerit, reliquis donis parum profecerit. Non enim vos eſtis, qui loquimini, ſed Spiritus patris veſtri &c. *Concil. Colon. c. 8.*

De eodem.

94 TRes ſunt Paſtoris voces, ſcilicet ſuauis, dulcis, & alta. Suauis ad infirmum, ad morientem dulcis, ad ſurdum pertinet alta. *Hugo l. 2. de clauſtro animæ* [illegible].

De eodem.

Math.5. PRædicator debet habere aurum, argentum, & balſamum, videli- 95
cet ſapientiam, eloquentiam, & honeſtatem, vt, quod dicit, intelligat, &, quod dixerit, & intellexerit, agat. Nam, qui fecerit,
Luc.4. & docuerit, magnus vocabitur in regno cælorum, alioqui dicetur ei, Medice, cura te ipſum, ſimilis ficulneæ, quæ folia ſine fructu producit. *Innoc. 3. in proœmio ſuorum operum.*

De eodem,

LIngua noſtra bonis fomentum ſit, prauis aculeus, tumidos retun- 96
dat, iratos mitiget, pigros exacuat, deſides hortatu ſuccendat, refugientibus ſuadeat, aſperis blandiatur, deſperatos conſoletur. Et, quia ductores dicimur, viam ſalutis gradientibus oſtendamus. *S. Bonauent. in Phar.l.4.c.34.ex S.Gregor.l.7 indict.2.ep.* 111.

De eodem.

PEnſare debet doctor, quid, cui, quando, qualiter, & quantum lo- 97
quatur. Si enim vnum horum defuerit, locutio apta non erit. Scriptum namque eſt, Si recte offeras, recte autem non diſferas, peccaſti. Recte autem offerimus, cum bono ſtudio bonum opus agimus, ſed recte non diuidimus, ſi habere diſcretionem in bono opere poſtponamus &c. *Idem S. Gregor.hom.2. ſuper Ezechielem.*

De eodem, ac de Sanctorum hiſtorijs prædicandis.

SAnctorum hiſtorijs ne nimis immoretur prædicator: quin potior 98
pars Euangelio detur, & epiſtolæ explicandis. Quod ſi fabuloſa videtur hiſtoria, ne attingat quidem; ſi veriſimilis, leuiter, eaq. decerpat, quæ imitanda videantur. Miracula quoque ne imprudentius iactentur, niſi quæ ſcripturis prodita, aut a non leuibus ſcriptoribus ſumma cum hiſtoriæ fide tradita fuerint. *Concil.Colon.c.23.*

De

De eodem.

99 HOc ſane ſcire debemus, quod Sacerdos alijs veſtimentis induitur, dum eſt in ſacrificiorum miniſterio, alijs vero, cum procedit ad populum. Quod Paulus ſapiens Sacerdos fecit in cœtu perfectorum, velut intra ſanctos poſitus, ſtolam ſummæ doctrinæ indutus, dicens, Sapientiam loquimur inter perfectos, ſapientiam autem non huius mundi &c. Et, cum vadit ad illos, qui incapaces ſunt, mutat ſtolam, & inferiora docet, dicens: Lac vobis potum dedi, non eſcam &c. *Ven. Beda ſuper Leuit.c.6. Vide ſup.c.5.S.3. de ſuauitate, cap. nihil tam onerosum, n.32.* 1.Cor.2. 1.Cor.3.

De eodem, ac de inani gloria vitanda.

100 QVia puluis inanis gloriæ pedibus prædicatorum frequenter adhæret, debet vtique prædicator excutere puluerem de pedibus ſuis, ipſosq. compunctionis aqua lauare, vt mundus ſit totus, ne forte, cum alijs prædicauerit, ipſe reprobus fiat. *S. Auguſt. de doctr.Chriſt.l.4.c.11.S.Gregor.Paſtor.p.3.c.8.p.3.admon.21.*

De eodem, ac de contemptu laudis, & vituperij.

101 QVi aliorum edocendorum prouinciam ſuſceperit, is ne de aliorum laudibus dependeat &c. *Vt ſup.c.1.S.2. de intentionis puritate, n.14. & inf.c.8.S.6.n.31. cum ſeqq. de temporalium contemptu.*

De eodem.

102 CVm gaudio Sacerdotes arguunt populum, iuxta Apoſtolum, quando correcti proficiunt, & triſtes hoc faciunt, quando ſe nihil proficere in ſuis contemptoribus ingemiſcunt: ac ſic hoc dicit illis expedire, vt cum gaudio, non gementes eos increpent Sacerdotes, qui doctores ſuos ſua correctione lætificant, & eorum gaudia incremento ſui profectus accumulant. S. *Proſper de vita contempl.lib.2. cap.3.* Hebr.13.

Sacerdos ſecundum ſcripturas prædicet, non ſecundum ſenſum humanum.

QVi ad veræ prædicationis verba ſe præparat, neceſſe eſt, vt cauſarum origines a ſacris paginis ſumat, vt omne quod loquitur ad diuinæ auctoritatis fundamentum reuocet, atque in eo ædificium ſuæ locutionis firmet. *S. Bonau. in Phar. l. 4. c. 74. ex S. Gregor.* 103

De eodem.

ERat Moyſes indeſinenter in tabernaculo Domini, vt a Deo aliquid diſceret, aut ipſe populum doceret. Hæc duo ſunt Pontificis opera, vt aut a Deo diſcat legendo ſcripturas ſacras, & ſæpius meditando, aut populum doceat, ſed illa doceat, quæ a Deo ipſe didicerit, non ex proprio corde, vel humano ſenſu, ſed quæ Spiritus ſanctus docet. S. *Hieron. diſt. 36. c. ſi quis vult. S. Proſper cit. ſup. ille cui diſpenſatio, n. 66.* 104

De eodem.

CAuebit modis omnibus Sacerdos, ne lubricus in docēdo ſit, huc, illucq. diffluens. Et in primis, ne vento doctrinarum ab Eccleſia Catholica non receptarum, veluti nubes ſine aqua, circumferatur, ſed formam habebit bonorum verborum, ab Eccleſiæ (quæ columna veritatis eſt) inſtituto nihil diſcrepantium. *Concil. Colon. c. 9.* 105

De eodem.

AVdiendi ſunt doctores, & Sacerdotes, dum docent, ex diuinis ſcilicet ſcripturis, vt Deo placet, & non ſecundum proprias cupiditates, vt ſcriptum eſt, & non iudicare ipſos, etiam ſi malam vitam habeant. Quod ſi in fide labantur, tunc non oportet credere, ſed eos fugere, & iudicare. *S. Nilus in Nomocanone.* 106

De eodem.

107 MAndamus omnibus, qui hoc onus prædicationis ſuſtinent, & in futurum ſuſtinebunt, vt Euangelicam veritatem, & ſanctam ſcripturam, iuxta interpretationem doctorum, quos Eccleſia, vſusq. diuturnus approbauit, legendosq. hactenus recepit, & in poſterum recipiet, prædicent, & explanent, nec quidquam ex proprio ſenſu contrarium, vel diſſonum adijciant. *Concil. Lateran. ſub Leone x. ſeſſ. 11.*

Quæ docenda populos.

108 OMnis Presbyter omnibus parochianis ſuis Symbolum, & Orationem Dominicam aut ipſe inſinuet, aut alijs inſinuandam iniungat. Et, cum ad confeſſionem tempore Quadrageſimæ veniunt, hoc ab vnoquoque ſibi decantari faciat, nec ante ſacram communionem alicui tradat, niſi hæc ex corde pronuntiare voluerit. Si quidem ſine horum ſcientia nullus ſaluus eſſe poterit. In vno enim fides Chriſtiana continetur; In alio, quid orare, & a Deo petere debeamus, exprimitur &c. Nullus autem de ſtoliditate ſenſus, & tenuitate ingenij cauſetur, quia hæc tam parua ſunt, vt nemo tam hebes, & barbarus ſit, qui hæc dicere, & verbis communibus pronuntiare non poſſit. *Sacerdotale Romanum p. 1. c. 1. ex Concil. Rhem. c. 8.*

De eodem.

109 HOrtamur vos, Domini Sacerdotes, paratos eſſe ad docẽdas plebes veſtras. Qui ſcripturas ſcit, prædicet ſcripturas; qui vero neſcit, hoc ſaltem, quod notiſſimum habet, plebibus dicat, vt declinent a malo, & faciant bonum, inquirant pacem, & ſequantur eam, quia oculi Domini ſuper iuſtos, & aures eius in preces eorum, vultus autem Domini &c. Nullus ergo excuſare ſe poterit, quod non habet linguam, vnde poſſit aliquem ædificare. Mox enim, vt quemlibet errantem viderit, prout poteſt, & valet, aut arguendo, aut obſecrando, aut increpando, ab errore retrahat, & ad peragendum opus hortetur. *Iuo p. 2. c. 54. ex S. Auguſtino.* *Pſal. 36.*

De

De eodem, & quæ non docenda.

110 APud rudem plebem difficiliores, & ſubtiliores quæſtiones, quæq. ad ædificationem non faciunt, & ex quibus plerumq. nulla fit pietatis acceſſio, a popularibus concionibus ſecludantur. Incerta item, vel quæ ſpecie falſi laborant, euulgari, ac tractari non permittant Epiſcopi. Ea vero, quæ ad curioſitatem quandam, aut ſuperſtitionem ſpectant, vel turpe lucrum ſapiunt, tamquam ſcandala, & fidelium offendicula, prohibeant. *Concil. Trident. ſeſſ. 25. in decreto de purgatorio.*

Infirmis mentibus alta prędicari non debent.

111 SCiendum eſt prædicatori, vt auditoris ſui animum vltra vires non trahat, ne, vt ita dicam, dum plus quam valet tenditur, mētis chorda rumpatur. Alta enim quæque debent multis audientibus contegi, & vix paucis aperiri. *S. Gregor. Paſtor. p. 3. c. 1. Moralium l. 20. c. 2.*

112 Prædicandum etiam illis, de quorum conuerſione deſperamus, & incredulis, & quos ſcimus nō obedituros, vt inexcuſabiles ſint.

Vide apud Iſaiam c. 6. Ieremiam c. 7. Ezechielem c. 1. 3. 33.

De rebus a Sacerdote prędicandis. 113

Vide Concil. Rhem. c. 2. & 45. Concil. Rhotomag. c. 1. 2. 3. 5. & Brachar. c. 6. 20. 21. Tribur. c. 4. Agath. c. 4 & 5. Aurelian. c. 3. 4. 10. Turon. c. 3. & 38. & optime omnium Cōcil. Lateran. ſub Leone x. ſeſſ. 19.

DE LECTIONE, ET SCIENTIA. CAP. VII. §. II.

SVMMARIVM.

PRAECEPTVM eſt Sacerdotibus, vt habeant ſcientiam, & doceant legem, ab eiſq. requiratur, & in ea meditentur aſſidue. 1.2.7.8.9.10.12.
Quia penes eos eſt ſcientia Scripturarum. 19.
Similes enim ſunt vaccis, & populi vitulis. 45.
Et ideo debet eſſe Sacerdos illuſtratus, & illuſtrandi vim habere. 40.
Ea videlicet ſcire tenetur, quæ populis ſunt neceſſaria ad ſalutem. 47.
Et Scripturas ſacras, & alia multa. 48.49.50.
Non enim ſufficit illi innocentia vitæ ſine ſcientia. 41.42.43.44.
Propterea non debet ignorare Canones. 51.52.
Quia illi ignorantia, vt peſtis, abijcienda eſt. 53.54.55.56.57.
Et ignorantes damnantur, & a Sacerdotio repelluntur, & a Domino ignorantur. 5.6.11.
Et propterea populus Iſrael duobus eſt captiuus, quia non habuit ſcientiā. 4.
Et, qui ſemel cœperit Scripturas contemnere, numquam excitabitur in illis, vt rimeat. 59.
Ideo beatus homo, qui erudietur a Deo. 3.
Et prius debet eſſe diſcipulus, quam magiſter. 39.
Quo fine ſtudijs incumbendum. 13.
Et qualiter diſputandum. 60.
Et ſcientia diuina, vel humana, qualiter acquirenda. 14.
Ad diuinam comparandam non ſolum legendi commentarij, ſed etiam vita emendanda. 15.31.37.
Maxime humilitatis virtus amplectenda. 32.
Et caritatis. 33.
Et caſtitatis. 34.35.
Nec mundanis rebus occupari, aut laudibus capi, vel ad plura diſtrahi debet Sacerdos, ad veram ſcientiam peruenire contendens. 36.18.
Nec lectioni perfunctoriæ vacare, ſed certæ, & certis horis, & ingenijs certis aſſuefaciendus animus. 16.17.

Illius

Illiusintelligentiam difficile aſſequũtur potentes, nobiles, diuites, & eloquentes. 58.
Scripturarum lectio eſt ſalutis viaticum. 20.
Et quaſi quædam lucerna in nocte huius ſæculi. 21.
Et diuina incantatio. 22.
Et puteus Iacob. 38.
Earum laus, & varia epitheta. 25.
Et auctoritas, & neceſſarius vſus. 26. 27.
Et finis. 28. 29. 30. 31.
Biblia ſacra numquam e manibus deponenda. 23.
Sacræ Theologię ſtudium commendatur. 24.
Inter legendum poteſt orari. 38.
Inter loquendum debet Sacerdos ſermonem ſuum Scripturarum lectione cōdire. 46.
Apud ſæculares magiſtros non inuenitur ſcientia, quam mundi contemptores aſſequuntur. 61.
Poematum, & fabularum, & ſæcularium literarum lectio, Sacerdotibus interdicta. 62. 63. 64.
Aliquando tamen conceſſa, & quorſum. 65. 66.
Non tamen debet Sacerdos plus ſapere, quam oportet. 67.

CAP. VII. §. II.

1 PRÆCEPTVM ſempiternum eſt in generationes veſtras, & vt habeatis ſcientiam diſcernendi inter ſanctum, & profanum, inter pollutum, & mundum, doceatisq. filios Iſrael omnia legitima mea. *Leuit. 10.*

2 Non recedat volumen legis huius ab ore tuo, ſed meditaberis in eo diebus ac noctibus, vt cuſtodias, & facias omnia, quæ ſcripta ſunt in eo: tunc diriges viam tuam, & intelliges eam. *Ioſ. 1.*

3 Beatus homo, quem tu erudieris Domine: & de lege tua docueris eum. *Pſ. 93.*

4 Propterea captiuus ductus eſt populus meus, quia non habuit ſciētiam, & nobiles eius interierunt fame, & multitudo eius ſiti exaruit. *Iſ. 5.*

5 Speculatores eius cæci omnes, neſcierunt vniuerſi: canes muti non valentes latrare &c. Ipſi paſtores ignorauerunt intelligentiam: omnes in viam ſuam declinauerunt &c. *Iſa. 56.*

6 Quia tu ſcientiam repuliſti, repellam te, ne ſacerdotio fungaris mihi. *Oſee 4.*

7 Interroga Sacerdotes legem. *Agg. 2.*

8 Labia Sacerdotis cuſtodient ſcientiam, & legem requirent ex ore eius: quia Angelus Domini exercituum eſt. *Malach. 2.*

9 Vobis datum eſt noſſe myſterium regni Dei, cæteris autem in parabolis. *Luc. 8.*

10 Scrutamini Scripturas, quia vos putatis in ipſis vitam æternam habere: & illæ ſunt, quæ teſtimonium perhibent de me. *Ioan. 5.*

11 Si quis ignorat, ignorabitur. 1. *Cor.* 14.

12 Attende lectioni, exhortationi, & doctrinæ. 1. *Tim.* 4.

Quo fine ſtudijs incumbendum.

13 SCias, quo ordine quo ſtudio, quo fine quæque noſſe oporteat. Quo ordine? vt id prius addiſcas, quod eſt maturius ad ſalutem. Quo ſtudio? vt id ardentius, quod eſt vehementius ad amorem. Quo fine? vt non ad inanem gloriam, aut propter curioſitatem, aut aliquid ſimile, ſed tantum ad tuam, & proximi ædificationem &c. Sunt, qui ſcire volunt eo fine tantum, vt ſciant ipſi: & turpis curioſitas eſt. Et ſunt, qui ſcire volunt, vt ſcientiam ſuam alijs vendant: verbi gratia, pro pecunia, & honoribus: & turpis quæſtus eſt. Sed ſunt, qui ſcire volūt, vt alios ædificent: & caritas eſt. Et item, qui ſcire volunt, vt ædificentur: & prudētia eſt. *S. Bonau. in Phar. l. 1. c. 25. ex S. Bernardo ſuper Cātica.*

Documentum de modo acquirēdi ſcientiā, ſiue diuinam, ſiuė humanam.

QVia quæſiſti a me, cariſſime Ioānes, qualiter te ſtudere oporteat 14
in theſauro ſcientiæ acquirendo, tale a me tibi ſuper hoc traditur conſiliū, vt per riuulos in mare non ſtatim eligas introire, quia per faciliora ad difficiliora oportet deuenire. Hæc eſt ergo monitio mea, & inſtructio tua. Tardiloquū te eſſe iubeo, & tarde ad locutionem aſcendentem. Conſcientiæ puritatem amplectere. Orationi vacare non deſinas. Cellam frequenter diligas, ſi vis in cellam vinariam introduci. Omnibus te ámabilem exhibe. Nihil quære penitus de factis aliorum. Nemini te multum familiarem oſtendas, quia nimia familiaritas parit contemptum, & ſubtractionis ab ſtudio materiam ſubminiſtrat. De factis, & verbis ſæcularium nullatenus te intromittas. Diſcurſus ſuper omnia fugias. Sanctorum, & bonorum imitari veſtigia non omittas. Non reſpicias, a quo audias, ſed, quidquid boni dicatur, memoriæ commenda. Ea, quæ agis, & audis, fac, vt intelligas. De dubijs te certifices, &, quidquid potes in armariolo mentis reponere, ſatage, ſicut cupiens vas implere. Altiora te ne quæſieris. Illa ſequēs veſtigia, flores, & fructus in vineam Domini Sabbaoth vtiles, quamdiu vitam, humeris proferes, ac produces. Hæc ſi ſectatus fueris, ad id attingere potes, quod affectas. *S. Thom. opuſc. 68. Vide S. Bonau. in Luminaribus Eccleſiæ, ſuper Geneſim, ſerm. 19.*

Scripturarum notitiam habere cupiens non ſolum Commentarios legat, ſed de emendatione vitæ curet, vt melius percipiat ſenſum Scripturarum.

AD Scripturarū notitiam pertingere cupiens, nequaquā debet om- 15
nes ſuos labores erga Cōmentariorum libros impēdere, ſed potius omnem mentis induſtriam, & intentionem cordis, erga emundationem vitiorum carnalium detinere, Quibus expulſis, confeſtim cordis oculi, ſublato velamine paſſionū, Sacramenta Scripturarum velut naturaliter

incipient

incipient contemplari: ſiquidem nobis, non vt eſſent incognita, vel obſcura, Sancti Spiritus gratia promulgata ſunt, ſed, noſtro vitio, velamine peccatorum cordis oculos obnubente, redduntur obſcura. Quibus rurſum naturali redditis ſanitati, ipſa Scripturarum ſanctarum lectio ad contemplationem veræ ſcientiæ abunde etiam ſola ſufficiat, nec eos commentariorum inſtitutionibus indigere, ſicut oculi iſti carnales ad videndum nullius egent doctrina, ſi modo fuerint a ſuffuſione, vel caligine cæcitatis immunes. Ideo namque & tanta varietas, erroresq. inter tractatores ipſos exorti ſūt, quod plerique minime erga purgationem mentis adhibita diligentia, proſilientes ad interpretandum eas, pro pinguedine, vel immunditia cordis ſui, diuerſa, atque contraria vel fidei, vel ſibimet ſentientes, veritatis lumen comprehendere nequiuerunt. *Caſſianus l.5.c.34.*

Non damnat hic Caſſianus Commentariorum libros, maxime ſanctorū ſed docet, præcipuum intelligēdarum Scripturarum præſidium in cordis puritate poſitum eſſe.

Lectioni non perfunctorie vacandum.

16 Debet Sacerdos amplecti eum, qui ſecundum doctrinam eſt, fidelem ſermonem, vt potens ſit exhortari in doctrina ſana, & eos, qui contradicunt, arguere. Quod vtique ſollicitæ, atque intentæ meditationis eſt, non perfunctoriæ lectionis. Et ad Timotheum ſcribens ait, Attende lectioni, & exhortationi doctrinæ. Lectio enim frequens, nec intermiſſione aliqua deſtituta, doctrinæ munus operatur. *S. Ambroſ. ſuper Pſ. 118 ſerm. 1.* Tim. 4.

Lectioni certæ vacandum certis horis, & certis ingenijs aſſueſaciendus animus.

17 Certæ lectioni certis horis vacandum eſt. Fortuita enim, & varia lectio, & quaſi caſu reperta, non ædificat, ſed reddit animum inſtabilem, & leuiter admiſſa leuius recedit a memoria. Sed certis ingenijs immorandum eſt, & aſſueſaciendus animus &c. Et de quotidiana lectione aliquid quotidie in ventrem memoriæ demittendum eſt, quod fidelius digeratur. *S. Bernardus ad fratres de Monte Dei.*

Animus ad plura non diſtrahendus.

QVæ ad res plures animi ſit diſtractio,& mentis identidem modo 18
ad hanc, modo ad illam applicatio, præterquam quod opus
nullum perfectè perduci ad exitum ſinit, etiam morum leuita-
tem vel, ſi ineſt, arguit, vel, ſi non ineſt, ingenerat. *S. Baſilius in reg.*
fuſ. interrog. 41.

Scientia Scripturarũ eſt penes Sacerdotes.

CLauicularij regni cælorum, ſunt Sacerdotes, quibus creditum eſt 19
verbum docendi, & interpretandi Scripturas. Clauis, eſt ver-
bum ſcientiæ ſcripturarum, per quam aperitur hominibus ianua
veritatis: adapertio autem, eſt interpretatio vera. *S. Chryſoſt. ſuper*
Matth. hom. 23.

Sacrarum Scripturarum lectio ſalutis eſt viaticum.

SAcrarum Scripturarum lectionem ſalutis viaticum eſſe exiſtima, 20
vt quæ eorum, qui eam ſtudioſe, atque diligenter audiunt; probi-
tatis amorem, ac virile robur, præclaris,& illuſtribus exemplis pa-
rat. S. *Iſidorus Peluſ. l. 2. ep. 73.*

Scriptura ſacra in nocte vitę pręſentis quaſi quędam nobis lucerna poſita eſt. 21

S. Gregor. p. 3. Paſtor. adm. 25.

Diuinę ſunt incantationes Scripturæ ſacrę. 22

S. Bonau. in Phar. l. 4. c. 33. ex S. Bernardo.

Biblia ſacra a clericorum manibus nũquam deponẽda.

23 HIc ſatis eſt admonuiſſe omnes pariter Eccleſiaſticis munijs conſecratos, ipſos precibus, ſupplicationibusq. publicis Deo perſoluendis mancipari. Quas vt non tantum ore murmurent, ſed & corde perſoluant, numquam a manibus eorum liber legis, hoc eſt Biblia, deponatur. Nam, vt, quæ legunt, & canunt, diſcant intelligere, tota vita vix ſuffecerit: ſi tamen quid eſt in literis ſacris, quod totum humanus intellectus aſſequi poſſit, alijs ſubinde diuitiarum fonticulis ex eodem fonte ſemper ſcaturientibus. *Concil. Colon. de off. priuato, ac publico, c. 5.*

24 Sacræ Theologiæ ſtudium commendatur.

Inf. p. 3. c. 6. §. 8. ne ambulet in foro, cap. Nulli omnino, n. 15.

Sacræ Scripturæ laus, & epitheta.

25 LEgite, fratres mei, Scripturam ſacram, legite eam, ne cæci ſitis, & duces cæcorum. Legite ſacram Scripturam, in qua, quid tenendum, & quid fugiendum ſit, plene inuenietis. Legite eam, quia omni melle dulcior, omni pane ſuauior, omni vino hilarior inuenitur &c. Quid enim homo ſine literis reputatur? numquid non pecus, vel hædus? numquid non bos, vel aſinus? numquid non equus, vel mulus, quibus non eſt intellectus? Eia ergo, fratres mei, qui paſtores rationalium ouium nuncupamini, feſtinate rapere non ſophiſmata paganorum, non carmina poetarum, non fallacias philoſophorum, de quibus doctores, & auditores reddituri ſunt rationem, ſed illam dulciſſimam ſapientiam ſapientiarum, quæ hæreditas Dei, & filiorum eius cara poſſeſſio nuncupatur &c. Hæc eſt ſcientia ſcientiarum, Angelorum ferculum, Archangelorum pulmentum, Apoſtolorum gloria, Patriarcharum fiducia, Prophetarum ſpes, Martyrum corona, Virginum fortitudo, Monachorum refectio, Epiſcoporum vacatio, Sacerdotum cellarium, puerorum principium, viduarum doctrina, coniugatorum pulchritudo, mortuorum reſurrectio, viuentium ſempiterna protectio &c. *S. Auguſt. ad fratres Eremi, ep. 37. S. Gregor. Moralium l. 20. c. 1.*

De

De ſacrorum librorum auctoritate, & neceſſario vſu.

CVm eſſemus infirmi ad inueniendam liquida ratione veritatem, & ob hoc nobis opus eſſet auctoritate ſanctarum literarum, iam credere cœperam, Domine, nullo modo te fuiſſe tributurum tã excellentem illi Scripturæ per omnes iam terras auctoritatem, niſi & per ipſam ſibi credi, & te quæri voluiſſes. Iam enim abſurditatem, quæ me in illis literis ſolebat offendere, cum multa ex eis probabiliter expoſita audiſſem, ad Sacramentorum altitudinem referebam; eoq. mihi illa venerabilior, & ſacroſancta fide dignior apparebat auctoritas, quo & omnibus ad legendum eſſet in promptu, & ſecreti ſui dignitatem in intellectu profundiore ſeruaret verbis apertiſſimis, & humillimo genere loquendi ſe cunctis præbens, & exercens intentionem eorum, qui non ſunt leues corde, vt exciperet omnes populari ſinu, & per anguſta foramina paucos ad te traijceret, multo tamen plures, quam ſi nec tanto apice auctoritatis emineret, nec turbas gremio ſanctæ humilitatis hauriret. *S. Auguſt. Confeſſionum l. 6. c. 5.* 26

De eodem.

QVid eſt Scriptura ſacra, niſi quædam epiſtola omnipotentis Dei ad creaturam ſuam? Et certe, ſicubi eſſet &c. *S. Gregor. l. 4. ep. 40.* 27

Finis ſacrarum Scripturarum.

AD hoc ſolum Deus per totam nobis ſacram Scripturam loquitur, vt nos ad ſuum, & proximi amorem trahat. *S. Bonau. in Phar. l. 4. c. 34. ex S. Gregor. ſuper Ezech.* 28

De eodem.

GEminum confert bonum lectio ſacrarum Scripturarum, ſiue quia intellectum mentis erudit, ſiue quia a mundi vanitatibus abſtractum hominẽ ad amorem Dei perducit. *S. Iſidorus de ſummo bono l. 3. c. 8.* 29

De eodem.

30 NIhil aliud docet nos tota Scriptura, niſi religionis vnionem ſeruare. *S. Bernardus in Meditationibus.*

31 Non propterea datæ ſunt Scripturæ, vt in libris ſolum eas habeamus, ſed vt in cordibus conglutinemus eas.

S. Chryſoſt. ſuper Ioann.

Humilitatis virtus neceſſaria ad intelligentiam Scripturarum.

32 FEſtinandum eſt tibi, ſi ad ueram Scripturarum ſcientiam peruenire deſideras, vt humilitatem cordis immobilem primitus conſequaris, quæ te non ad illam, quæ inflat, ſed ad eam, quæ illuminat, ſcientiam caritatis conſummatione perducat. Impoſſibile nãque eſt, donum ſcientiæ ſpiritualis immundam mentem adipiſci. *Caſſianus collat. 14. c. 10.*

Caritatis virtus neceſſaria ad intelligentiam Scripturarum.

33 DIuinarum Scripturarum multiplicem abundãtiam, latiſſimamq. doctrinam, ſine vllo errore comprehendit, & ſine vllo labore cuſtodit, cui cor plenum eſt caritate, dicente Apoſtolo, Plenitudo legis eſt caritas. *S. Bonau. in Phar. l. 2. c. 25. ex S. Auguſt. de laude caritatis.* mRo. 18.

Scientia ſpiritualis ſine caſtimonia non poſsidetur.

34 POſſibile quidem eſt, integritatem ſine ſcientiæ gratia reperiri. Impoſſibile vero, ſcientiam ſpiritualem ſine integritatis caſtimonia poſſideri. *Caſſianus l. 6. c. 18.*

Arma

Ama ſcientiam Scripturarum, & carnis vi- 35
tia non amabis.

S.Hieron.de conſ.diſt.5.c.numquam.

Donum ſcientiæ non acquirit, qui mundanis rebus occupatur, aut capitur laudibus humanis.

IMpoſſibile eſt, animam, quæ mundanis vel tenuiter diſtentionibus 36
occupatur, donum ſcientiæ promereri, vel generationem ſpiritualium ſenſuum, aut tenacem ſacrarum lectionum fieri &c. Impoſſibile quoque eſt, eum, qui, propoſito acquirendæ laudis humanæ, ſtudio lectionis inſiſtit, donum veræ ſcientiæ promereri &c. Aliud namque eſt, facilitatem oris, & nitorem habere ſermonis; & aliud, venas, ac medullas cæleſtium intrare dictorum, ac profunda, & abſcondita Sacramenta puriſſimo cordis oculo contemplari. Quod nullatenus humana doctrina, nec eruditio ſæcularis, ſed ſola puritas mentis per illuminationem ſancti Spiritus obtinebit. *Caſsianus collat.14.c.9.* & *l.5.c.34.* S. *Iſidorus de ſummo bono l.3.c.9.*

Lector debet eſſe promptior ad operandum quę legit, quam ad legendū.

LEctor ſtrenuus, potius ad agendum, quæ legit, quam ad ſcien- 37
dum, erit promptiſſimus. Minor enim pœna eſt, neſcire, quod appetas, quam ea, quæ noueris, non implere. *Idem* S. *Iſidorus de ſummo bono l.3.c.8*

Inter legendum poteſt orari etiam extra oratorium.

EſT Scriptura ſacra puteus Iacob, ex quo hauriuntur aquæ, quæ 38
in oratione funduntur. Nec ſemper ad oratorium eſt eundum, ſed in ipſa lectione poterit contemplari, & orare. *S.Bernardus in Speculo monachorum.*

Prius oportet eſſe diſcipulum, quam magiſtrum.

39 SI clericatus te titillat deſideriũ, diſcas, quod poſſis docere, & rationabilem Deo offeres hoſtiam, ne ſis miles prius, quam tiro, ne prius magiſter ſis, quam diſcipulus. *S. Hier. ep. 4. ad Ruſt. Mon.* *16. q. 1. c. eod.*

Sacerdos debet eſſe illuſtratus, & illuſtrandi vim habere.

40 SAcerdotes, nuntij, & interpretes, ſecundum Pontifices, ſunt diuinorum iudiciorum. Ab eis recte, & ordine tu per medios, interiectosq. miniſtros, cum tempus poſtulabit, diuina diſce &c. Si Sacerdotum ordo illuſtrandi vim habet, profecto penitus abhorret a Sacerdotum ordine, atque facultate is, qui illuſtrandi vi non eſt præditus, ac multo magis is, qui illuſtratus non eſt. Ac mihi quidem videtur audax, & temerarius, ſi quis ea ſibi ſumit, quæ ſunt propria Sacerdotum, neque metu, & pudore a Diuinorum tractatione præter captũ, ac meritum deterretur, putatq. Deum ignorare, quæ ipſe ſibi conſcius eſt &c. *S. Dionyſ. ep. 8. ad Demophilum.*

Non ſufficit Sacerdoti innocentia ſine ſcientia.

41 VBi ſunt, qui innocentiam Sacerdoti dicunt poſſe ſufficere? Vetus lex nouæ congruit. Id ipſum Moſes, quod Apoſtolus. Ille Sacerdotis ſcientiam ornat in veſtibus, iſte Timotheum, & Titum inſtruit diſciplinis. *S. Hieron. ad Fabiolam de veſte Sacerdotali.*

De eodem.

42 BOni Sacerdotis conuerſatio ſine verbo tenet quidem ſanctos in ſanctitate per ſuum exemplum, adducere autem ignorantem ad ſcientiam veritatis non poteſt. *S. Chryſoſt. hom. 10. ſuper Matth.*

De eodem.

1. Petr. 3. SAnctus Petrus, cum rectoribus Eccleſiæ ſcriberet, ait, Parati eſſe 43
debetis reddere rationem omni poſcenti vos ſatisfactionem de
ea fide, & ſpe, quæ in vobis eſt. Hinc etiam Paulus ad Timo-
1. Tim. 4. theum, ait, Attende lectioni, & exhortationi, & doctrinæ. Ex quibus omnibus liquido colligitur, quod non ſufficit prælatis bona conuerſatio, & morum honeſtas, niſi addatur ſcientia doctrinæ. Vnde Sacerdotes ingreſſuri tabernaculum, prius lauabant in labro æneo, quod
Exod. 38. Cant. 5. fecerat Moſes ex ſpeculis mulierum. Hinc etiam in Canticis, oculi, per quos prælati Eccleſiæ intelliguntur, aſſimilantur columbis, quæ reſident iuxta fluenta pleniſſima. *Zoſimus Papa diſt. 36. c. qui Eccleſiaſticis.*

Sacerdos debet ornari verbis, ſcientia, operibus. 44

Vt ſup. §. proximo, cap. Nihil aliud accipit Sacerdos, n. 29.

Sacerdotes ſunt ſimiles vaccis, & populi vitulis.

SAcerdotes in Eccleſia ſimilitudinem habent vaccarum: Chriſtiani 45
vero populi typum præferunt vitulorum. Quomodo enim vaccæ per campos, & prata diſcurrunt, vineta, & oliueta circumeũt, vt, depaſtis herbis, & frondibus, cibum lactis præparent vitulis ſuis, ita Sacerdotes, diuinis ſacrarum ſcripturarum montibus aſſidue legendo, verbi Dei debent flores decerpere, ex quibus ſpiritualis lactis filijs ſuis valeant cibum miniſtrare, vt poſſint partem habere cum Apoſtolo,
1. Cor. 3. qui dixit, Lac vobis potum dedi, non eſcam. Sicut enim vacca duo habet vbera, ex quibus nutriat vitulum ſuum, ita Sacerdotes duobus vberibus, veteris ſcilicet, & noui Teſtamenti, debent paſcere populũ Chriſtianum &c. *Cæſarius Arelat. hom. 22.*

Sermo Sacerdotis, ſit Scripturarum lectione conditus.

46 SErmo Presbyteri Scripturarum lectione conditus ſit. vnde & Apoſtolus præcipit, Sermo veſter ſit ſale conditus: quod ſi infatuatur, foras proijcitur, & perdit nominis dignitatem. *S. Hieron. in reg. Monachorum, de correctione, & doctrina præſidentis.* *Coloſſ.4.*

47 Sacerdos ſciat docere ea, quæ neceſſaria sūt hominibus ad ſalutem.

Vt ſup. p. 1. §. 1. de inſtitutione, cap. Quipie, n. 10.

Scripturarum ſcientia Sacerdoti neceſſaria.

48 LAbia Sacerdotum cuſtodiunt ſcientiam, & legem requirunt ex ore eius. Oſtendit Propheta, præcipue debere eſſe in Sacerdotibus legis, doctrinæq. notitiam, & additamento gratiæ ſpiritualis talem virum inſtitui, qui poſſit contradicentibus reſiſtere, & nihil in ſe ſiniſtri habere operis, quod ducat ad tartarum, ſed dextrum brachium, & ſeparatum, vt opera Sacerdotis comparatione virtutum eius a cunctis hominibus ſeparata ſint. *S. Hieron. ad Fabiolam, de veſte Sacerdotali. Vide ſup. p. 1. c. 2. §. 1. de officio Sacerdotum, cap. Interroga, n. 15.* *Malach. 2*

Quæ Sacerdotes diſcere teneantur.

49 QVæ ipſis Sacerdotibus neceſſaria ſunt ad diſcendum, id eſt Liber Sacramentorum, Lectionarius, Antiphonarius, Baptiſterium, Computus, Canon Pœnitentialis, Pſalterium, Homiliæ per circulum anni Dominicis diebus, & ſingulis feſtiuitatibus aptæ. Ex quibus omnibus ſi vnum defuerit, Sacerdotis nomen vix in eo conſtabit. Quia valde periculoſæ ſunt Euangelicæ minæ, quibus dicitur, Si cæcus cæco ducatum præſtet, ambo in foueam cadent. *S. Auguſt. diſt. 38. c. eod. Burchardus l. 2. c. 2. l. 19. c. 8.* *Matth. 15*

Quarum rerum ſcientia Sacerdoti neceſſaria.

INſtitutio Eccleſiaſtica, qualiter ad diuinum officium inſtrui oportea ſanctiſſimum ordinem clericorum, multimoda narratione declarat, quia, & ſcientiæ plenitudinem, & vitæ rectitudinem, & eruditionis perfectionem maxime eos habere decet, qui in quodam culmine conſtituti gubernaculum regiminis in Eccleſia tenent. Neque enim eis aliqua eorum ignorare licet, cum quibus vel ſe, vel ſubiectos inſtruere debent, ideſt ſcientiam ſanctarum ſcripturarum, puram veritatem hiſtoriarum, modos tropicarum locutionum, ſignificationem rerum myſticarum, vtilitatem omnium diſciplinarum, honeſtatem vitæ in probitate morum, elegantiam in probatione ſermonum, diſcretionem in exhibitione dogmatum, differentiam medicaminum contra varietatem ægritudinum. Hæc ergo qui neſcit, non dico aliorum, ſed nec ſuam bene poteſt diſpenſare vtilitatem. Ac ideo neceſſe eſt, vt futurus populi rector dum vacat, paret ſibi ante arma, in quibus poſtmodum hoſtes fortiter ſuperet, & gregem ſibi commiſſum opportune defendat. Turpe eſt enim, tunc primum quemlibet velle diſcere, dum debet paſtor conſtitutus docere; & periculoſum eſt, eum magiſterij pondus ſubire, qui non ſcientiæ præſidio fultus potens eſt & illud ſufferre. *Rabanus de inſtitutione clericorum l. 3. c. 1.* 50

Ignorare numquam licuit Sacerdoti, quod Canonum fuit regulis definitum. 51

S. Leo ep. 1. c. 3.

De eodem.

NVlli Sacerdotum liceat Canones ignorare, nec quidquam facere, quod Patrum poſſit regulis obuiare. Quæ enim à nobis res digne ſeruabitur, ſi Decretalium norma conſtitutorum pro aliquorum libitu licentia populis permiſſa frangatur? *Cæleſtinus Papa diſt. 38. c. eod.* 52

Ignorantia Sacerdotibus vt peſtis abijcienda.

53 Elaborandum eſt Sacerdotibus, vt ignorantiam à ſe, quaſi quan-dam peſtem abijciant. Licet enim ſeruus, neſciens voluntatem Domini ſui, & non faciens, dicatur vapulare paucis, non tamen *Luc. 12.*
generaliter hoc de omnibus intelligitur. Ait enim Apoſtolus, Qui ignorat, ignorabitur. Quod de eo intelligendum eſt, qui noluit intelligere, *1.Cor.14.* *Pſal.35*
vt bene ageret. *S. Iſidorus diſt. 37. c. ideo. S. Gregor. Paſtor. p. 1. c. 1.*

De eodem.

54 Ignorantia, mater cunctorum errorum, maxime in Sacerdotibus Dei vitanda eſt, qui docendi officium in populis ſuſceperunt. Sacerdotes enim legere ſacras Scripturas frequenter admonet Apoſtolus, dicens, ad Timotheum, Attende lectioni, & exhortationi, & doctrinæ, & ſemper permane in his. Sciant igitur Sacerdotes Scripturas ſanctas, & Canones, vt omne opus eorum in prædicatione, & doctrina conſiſtat, atque ædificent cunctos, tam fidei ſcientia, quam operum diſciplina. *Concil. Toletan. 4. c. 24. diſt. 38. c. eod. Concil. Arelat. 4. c. 3.* *1.Tim.4.*

De eodem.

55 SI in laicis vix tolerabilis videtur inſcitia, quanto magis in his, qui præſunt, nec excuſatione digna eſt, nec venia. *S. Leo diſt. 38. c. eod.*

De eodem.

56 Caueat ſpiritualis iudex, ſicut non commiſit crimen nequitiæ, ita non careat munere ſcientiæ. Oportet, vt ſciat cognoſcere, quidquid debeat iudicare. Iudiciaria enim poteſtas hoc poſtulat, vt quod debet iudicare, diſcernat. *S. Auguſt. de penit. diſt. 6. c. qui vult. §. Sacerdos. Vide ſup. p. 1. c. 4. de Sacramentorum miniſtratione, cap. diligens, n. 24.*

De

De eodem.

SIcut iniqui, & peccatores, miniſterium Sacerdotale aſſequi prohi- 57
bentur, ita indocti, & imperiti, a tali officio retrahuntur. Illi enim exemplis ſuis vitam bonorum corrumpunt, iſti vero ſua ignauia iniquos corrigere neſciunt. Quomodo docere poterunt, quod ipſi non didicerunt? deſinat locum docendi ſuſcipere, qui neſcit docere. Cæcus enim
Matth.15 ſi cæco ducatum præbuerit, ambo in foueam cadunt &c. *S. Iſidorus de ſummo bono l.3.c.35.*

Potentes, nobiles, diuites, eloquentes difficile credunt Deo, aut intelligunt Scripturæ ſimplicitatem.

DIfficile homines potentes, & nobiles, & diuites, & multo his diffi- 58
cilius eloquentes, credunt Deo. Obcæcatur enim mens eorum diuitijs, & opibus, atque luxuria, & circumdati diuitijs, non poſſunt videre virtutes, ſimplicitatemq; ſcripturæ. *S.Hieron. ſuper Ioannem, c.3.*

Sacerdos, qui ſemel cœperit contemnere ſcripturas, numquam excitabitur in illis, vt timeat.

QVidquid terribile eſt in Scripturis, vſu vileſcit: propterea cle- 59
ricus, qui ſemper meditatur ſcripturas, aut omnino obſeruaturus eſt, & erit perfectus; aut, ſi ſemel cœperit illas contemnere, numquam excitatur in illis vt timeat. *S. Bernard. hom. 25. ſuper Matth.*

Qualiter diſputandum.

IN diſputatione tolle certamen, tolle pertinacem vincendi defen- 60
ſionem, cede cito veritati, non contradicas iuſtitiæ &c. diſputare ſtude, non ſuperare; plus dilige audire, quam dicere; plus auſcultare, quam loqui. *S. Bonau. in Phar. l.1. c.25. ex* S. Iſidoro.

Apud

Apud ſæculares magiſtros, non inuenitur ſcientia, quam mundi contemptores aſſequuntur.

61 FAlleris, fili, falleris, ſi te putas inuenire apud mundi magiſtros ſcientiam, quam ſoli diſcipuli Chriſti, ideſt mundi contemptores, Dei munere aſſequuntur. Non enim hanc lectio docet, ſed vnctio; non litera, ſed ſpiritus; non eruditio, ſed exercitatio in mandatis Dei. *S. Bonau. in Phar. l. 1. c. 21. ex S. Bernardo.*

62 In doctrina ſacræ Scripturæ auctoritatē debes præferre, non ſæcularium literarum peritiam oſtentare.

S. Auguſt. diſt. 86. c. quando neceſſitas, c. cum multa.

S. Hieronymus correptus eſt ab Angelo, quod Ciceronis libros legeret.

63 LEgimus de S. Hieronymo, quod, cum libros legeret Ciceronis, ab Angelo eſt correptus, eo quod vir Chriſtianus paganorum figmentis intenderet. Hinc ille filius prodigus reprehenditur, quod *Luc. 15.* de ſiliquis, quas porci manducabant, ventrem ſuum implere cupiebat. *Rabanus de preſſur. Eccleſ. diſt. 37. c. eod. 1.*

Poematum, & fabularum lectio quare Sacerdotibus interdicta.

64 IDeo prohibetur Chriſtianos figmenta legere poetarum, quia per oblectamenta inanium fabularum mentem excitant ad incentiua libidinum. Non enim ſolum thura offerendo dæmonibus immolatur, ſed etiam eorum dicta libentius capiēdo. Vt itaque ex his apparet imperitia, Sacerdotibus ſemper debet eſſe aduerſa, quia, cum per ignorantiam cæcati alijs ducatum præſtare cœperint, ambo in foueam cadunt. Vnde dicitur in Pſalmo, Obſcurentur oculi eorum, ne videant, & *Pſal. 68.* dorſum eorum ſemper incurua. Cum enim obſcurantur illi, qui præſunt, ad ferenda onera peccatorum, facile ſequentes inclinantur &c. *S. Iſidorus lib. 3. de ſent. ſummo bono. diſt. 37. c. eod.* Sæcu-

Sæculares libri aliquando legendi, & quorſum.

TVrbat acumen legentium,& deficere cogit,qui eos a legendis ſæcularibus literis omnimodo æſtimat prohibendos; in quibus ſi qua inuenta ſunt vtilia, quaſi ſua ſumere licet. Alioqui nec Moyſes,& Daniel,ſapientia vel literis Ægyptiorum paterentur erudiri,quorum tamen & ſuperſtitiones ſimul, & delicias horrebant. Nec ipſe magiſter gentium aliquot verſus poetarum ſuis vel ſcripturis, vel dictis indidiſſet. *Ven. Beda l.2.Reg.c.9.* Cur ergo legi prohibentur, quæ tam rationabiliter legenda probantur? ſed ſæculares literas quidam legunt ad voluptatem, poetarum figmentis, verborum ornatu delectati; quidam vero ad eruditionem addiſcunt, vt errores gentilium legendo deteſtentur, & vt illa, quæ in eis inueniuntur, ad vſum ſacræ eruditionis deuoti vertant. Tales laudabiliter ſæculares literas addiſcũt,&c. Poſſunt tamen ſæculares literas addiſcere, vt eorum famulatu ſacræ Scripturæ perfectiorem cognitionẽ habeant. *Gratianus diſt.37.c.Turbat.S.Hieron. ep.84.ad Magnum oratorem.* 65

De eodem.

LEgimus aliqua, ne negligantur; legimus,ne ignoremus; legimus, non vt teneamus, ſed vt repudiemus. *S.Ambroſ.diſt.37.c.eod.2.* 66

Sacerdos non debet plus ſapere, quam oportet.

Prou.25. SIcut, qui mel multum comedit,non eſt ei bonum; ſic,qui ſcrutator eſt maieſtatis, opprimitur a gloria &c. Gloria inuiſibilis conditoris, quæ moderate inquiſita nos erigit, vltra vires perſcrutata premit. Vnde & hæretici, quantum de ſublimi intelligentia amplius repleri ambiunt, tanto amplius inaneſcunt. Immoderatis enim auribus cognitionis ſupernæ ſcientiam, quo plus appetunt, plus amittunt. At, contra,ij,qui in ſancta Eccleſia veraciter ſunt homines,& veraciter docti norunt de ſecretis cæleſtibus, & quædam conſiderata intelligere,& quædam non intellecta venerari, vt & quæ intelligunt venerantes teneant, & quæ necdum intelligunt, humiliter expectent. *S.Gregor.Moral.l.14.c.12.* 67

DE

DE MODESTIA,

MANSVETVDINE, PATIENTIA, HVMILITATE, INTERIORI GAVDIO, ET PACE DE SILENTIO, ET TEMPORALIVM CONTEMPTV.

CAP. VIII.

De modeſtia, & mãſuetudine Sacerdotum. §. I.

SVMMARIVM.

RESPONSIO mollis frangit iram, dura ſuſcitat.1.
Modeſtia qualis.9.
Laus propria vitanda.10.
Manſuetudo quid.11.12.13.
Præcedit humilitatem.13.14.
Eius effectus.18.
Ad reprehendendum neceſſaria.8.20.
Præcipue ornat eos, qui in poteſtatibus ſunt.22.
Ea nil potentius.21.
In manſuetudine opera perfecta beneuolentiam hominum cõciliant. 2.4.7.8.
Manſueti a Domino diriguntur, & docentur, hæreditant terram, & delectantur in multitudine pacis, & inueniunt requiem animabus ſuis.3.5.6.
Et incedunt cum cordis lætitia.17.
Et ſunt medici cordis.19.
Aliquando tamen manſuetudo tranſit in torporem deſidiæ.23.
Seueritas cum manſuetudine temperanda.15.16.

Cap. 8. §. 1.

RESPONSIO mollis frangit iram, ſermo duru ſu- 1
ſcitat furorem. *Prou.* 15. 1. *Reg.* 25. 2. *Reg.* 10.
Fili in manſuetudine opera tua perfice, & ſuper homi- 2
num gloriam diligeris. *Eccl.* 3.
Diriget manſuetos in iudicio; docebit mites vias ſuas: 3
Manſueti autem hæreditabunt terram, & delectabuntur in multitudine pacis. *Pſ.* 24. & 36.
In manſuetudine ſerua animam tuam, & da illi honorem ſecundum 4
meritum ſuum. *Eccl.* 10.
Beati mites: quoniam ipſi poſſidebunt terram. *Matth.* 5. 5
Diſcite a me, quia mitis ſum, & humilis corde; & inuenietis requiem 6
animabus veſtris. *Matth.* 11.
Obſecro ego vinctus in Domino, vt digne ambuletis vocatione, qua 7
vocati eſtis, cum omni humilitate, & manſuetudine, ſupportantes inuicem in caritate. *Eph.* 4. *Coloſſ.* 3.
Seruum Domini non oportet litigare: ſed manſuetum eſſe ad omnes, 8
docibilem, patientem, cum modeſtia corripientem eos, qui reſiſtunt veritati. 2. *Tim.* 2.

Modeſtia qualis eſſe debeat.

IN modeſtia maxime tranquillitas animi, ſtudium manſuetudinis, 9
moderationis gratia, honeſtatis cura, decoris conſideratio ſpectatur, & quæritur. S. *Ambroſ. de officijs l.* 1. *c.* 18. *quem vide.*

Laus propria vitanda.

IN familiaribus congreſſibus abſit facinorum, aut periculorum tuo- 10
rum prolixa, & immodica commemoratio. Nec enim, vt tibi iucundum eſt tuorum certaminum meminiſſe, ſic & alijs ſuaue eſt, ea, quæ tibi acciderunt, audire. *Epictetus in Enchiridio, c.* 53.

Manſuetudo quid.

11 MAnſuetudo eſt animi immobilis ſtatus, inter vituperationem,& laudes eodem modo perſeuerans. Initium quidem iræ vacuitatis, eſt labiorum ſilentium in perturbatione cordis. Medium autem, ſilentium ipſarum quoque cogitationum in animi tenuiſſimo motu. Finis vero, eſt inter immundorum ſpirituum ſtatus ſtabilis, atque fixa tranquillitas. *S. Ioan. Climacus de iræ vacuitate, gradu 8.*

De eodem.

12 QVi ſedati ſunt, & compoſitis moribus, nempe ab omni affectu vitioſo liberi adeo, vt nullum reliquerint in animabus ſuis perturbationis locum, hi demum Manſueti appellantur. *S. Baſilius hom. in Pſ. 33.*

De eodem, & quod manſuetudo præcedit humilitatē.

13 PRæcurrit quidem ſolem matutina lux, omnem vero humilitatem manſuetudo præcedit. Quocirca lucem ipſam audiamus ita eas gradatim ordinantem, Diſcite, inquit, a me quia mitis ſum, & humilis corde. Manſuetudo eſt, in perturbationibus proximi, pro illo affectu ſummo, atque integerrime orare. Manſuetudo eſt, ſupereminens iracundiæ pelago ſcopulus, fluctus omnes impingentes diſſoluens, & numquam penitus cedens, aut in alteram inclinans partem. *S. Climacus gradu 24. de manſuetudine.* *Matth. 11*

De eodem.

14 MAnſuetos appellamus manere conſuetos, id eſt patientes, & mites, qui alienas iniquitates tolerant, nec aliquem grauare præſumunt. *Caſſiodorus ſuper Pſalm. 39.*

Seueritas
a Sacerdote cum manſuetudine tẽperanda.

SEmper Sacerdotali pectore cum terrore ſeueritatis cuſtodiri debet virtus manſuetudinis, vt & iram manſuetudo cuſtodiat, & ira mãſuetudinem,ne , ſi forte diſſoluta ſit, zelus diſcretionis euaneſcat. *S.Gregor.hom.6. in Lucam.* 15

De eodem.

DIſciplinæ rigor regere debet manſuetudinem,& manſuetudo ornare rigorem, vt nec rigor ſit rigidus, nec manſuetudo diſſoluta.*Idem* S.*Gregor.Moral.l.19.c.12.diſt.45.c.ſunt namque & p.3. Paſtoralis,admonitione 17.Vide ſup.c.3.§.3.de ſuauitate,cap.ſunt nõnulli, n.24.& cap. idcirco, n.25.* 16

Manſuetorum eſt, incedere cum cordis lætitia.

MAnſueti lætentur,non dixit in lege docti,non ieiunãtes,non pſallentes, ſed manſueti lætentur,qui caritate præcipue habere rerum omnium temperantiam conſueuerunt. *Caſſiodorus ſuper Pſal.33.* 17

Manſuetudinis effectus.

MAnſuetus in afflictione fortis eſt ; in pugna tranquillus, ſub alterius imperio lætus, ſub iugo triũphat humilitatis. *S. Ephrem cap. de manſuetudine.* 18

Manſuetus homo cordis eſt medicus.. 19

S. Ambroſ. ad Vercell. Epiſcopum.

Manſuetudo ad reprehendendũ neceſſaria. 20

Vide ſup.c.7.§.1. de doctrina, cap. non tantum in reprehendendo, n.78.

Manſuetudine nihil potentius. 21

S. Chryſoſt.hom.57.ſuper Geneſim.

Man-

21 Manſuetudo præcipue ornat eos, qui in poteſtatibus ſunt.

Idem S. Chryſoſt. hom. 84. ſuper Acta *Apoſtolorum*.

Manſuetudo aliquando tranſit in deſidiæ torporem.

23 MAnſueti, dum præſunt, nonnumquam vicinum, & quaſi iuxta poſitum torporem deſidiæ patiuntur, & plerumque, nimia reſolutione lenitatis, vltra quam neceſſe eſt, vigorem diſtrictionis emolliunt. *S. Gregor. in Paſtor. p. 3. admon. 17.*

Adde, quæ ſcripſi ſup. c. 3. S. 3. de ſuauitate in verbis, & inf. p. 3. c. 11. Ne ſit iracundus Sacerdos.

DE

DE PATIENTIA SACERDOTVM.

CAP. VIII. §. II.

SVMMARIVM.

PATIENTIA quid. 6.
Vere patiens quis. 7. 8. 9. 10.
Et eſt vere martyr ſine ferro. 11. 12.
Finis patieutiæ quis. 15.
Toleranda perſecutio, & aduerſitas, ſpe futuræ retributionis, exemplo Dauid, & Agricolæ. 1. 5. 20.
Et dulcedinis concordiæ mox futuræ. 17.
Vir patiens multa prudentia gubernatur. 2.
Et eſt melior viro forti, & expugnatore vrbium. 3.
Et ſemper lætus orat. 24.
Et omnibus virtutibus exornatur. 25.
Patientia omnibus exhibenda a Sacerdotibus, exemplo Domini. 4. 16. 17. 18.
Et qualiter. 19.
Suauius tolerantur iniuſtæ contumeliæ, quam iuſtæ. 7.
Et corporis incommoda, quam iniuriæ. 22.
Et minoris meriti eſt, bonis operibus inſudare, quam aduerſa toleràre. 13.
Armus dexter, & pinguedo pectoris, quæ Sacerdoti ſeruabâtur, quid notent. 14.
Concordia non niſi per patientiam ſeruatur. 22
Tumidus tumidum ſedare non poteſt. 23.
Parua Principum peccata ſtatim manifeſta fiunt. ibidem.

CAP. VIII. §. II.

1 DIMITTITE eum, vt maledicat: Dominus enim præcepit ei vt malediceret Dauid &c. Dimittite eũ vt maledicat iuxta præceptum Domini: ſi forte reſpiciat Dominus afflictionem meam, & reddat mihi Dominus bonum pro maledictione hac hodierna. *2. Reg.* 16.

2 Qui patiens eſt, multa gubernatur prudentia. *Prou.* 14.

3 Melior eſt patiens viro forti: & qui dominatur animo ſuo, expugnatore vrbium. *Prou.* 16.

4 Patientes eſtote ad omnes. *1. Theſſ.* 5.

5 Patientes eſtote fratres vſque ad aduentum Domini. Ecce agricola expectat pretioſum fructum terræ, patienter ferens, donec accipiat temporaneum, & ſerotinum. Patientes eſtote & vos, & confirmate corda veſtra, *Iacob* 5.

Patientia quid.

6 IDcirco poſſeſſio animæ in virtute patientiæ ponitur, quia radix omnium, cuſtosq. virtutum patientia eſt. Per patiẽtiam vero poſſidemus animas noſtras, quia, dum nobis ipſis dominari diſcimus, hoc ipſum incipimus poſſidere, quod ſumus. Patientia vero eſt, aliena mala æquanimiter perpeti, contra eum quoque, qui mala irrogat, nullo dolore morderi &c. *S. Gregor. hom.* 35. *ſuper cap.* 21. *Lucæ*. Eſt etiam patientia cuſtos conditionis noſtræ, *vt bene probat Idem S. Gregor. Paſtor. p.* 3. *admon.* 10. *Luc.* 21.

Patientia vera eſt, ferrè iniurias innocẽtem; & ſuauius eſt, ferre iniuſte illatas, quã iuſte.

7 PAtientia vera, & perfecta eſt, cum quis ſuſtinet patienter iniurias, non ſolum cum reus eſt, ſed etiam cum innocens, exemplo Iob, dicentis, Non peccaui, & in amaritudinibus moratur oculus meus. Et, licet intolerabilior ſit iniuria innocenti, quam culpabili, tamen multo ſuauius ſufferri poteſt, & debet iniuria, cum nihil conſcientia remordet de culpa aliqua præcedente. *Albertus Magnus in Paradiſo animæ, c.* 4. *Iob.* 17.

Ille vere eſt patiens,qui & aduerſis atteritur, 8
& tamen ab ſpei ſuæ rectitudine non curuatur. 2. *S.Gregor.Moral.l.11.c.17.* Nec poteſt eſſe vere patiens abſque magna animi virtute.
S.Clemens Alex. Stromatum l.2.

Patienter fert iniuriam, qui proprios defectus conſiderat.

PAtienter illatam iniuriam tolerat, qui pie meminit, quod fortaſſe 9
adhuc habet, in quo debet ipſe tolerari. *S.Bonau. in Phar. l.2.c.28, ex S. Gregor.* Patientia enim vera, atque tranquillitas abſque profunda cordis humilitate nec acquiritur, nec tenetur. *Caſſianus coll. 18.c.11.*

De eodem. 10

Cum Sacerdos, n.26. vt inf. de Humilitate, cum ſeqq.

Sine ferro martyr eſſe poteris; ſi patientiam 11
in animo veraciter conſeruaueris &c. Clypeo patientiæ frange ſagittas cõtumeliæ &c.
S. Bernardus de modo bene viuendi ſerm.40. Lactantius Firmianus de vero cultu c.18.

De eodem.

SIne ferro, & flamma martyres eſſe poſſumus, ſi patientiam in ani- 12
mo veraciter cuſtodiamus. *S. Gregor. hom. 35. ſuper Ezechielem.*

Maio-

13 Maioris eſt meriti, aduerſa patienter tolerare, quam bonis operibus inſudare.

S. Bonau. de proceſſu 6. religionis c. 25. ex S. Gregor.

Armus dexter, & pinguedo pectoris, quæ Sacerdoti de mactatis pecudib⁹ ſeruabãtur, quid notent.

14 DE qualibet mactata pecude lex iubet duas certas partes Sacerdotibus decidi, armum dextrum, & pectoris pinguedinem. Quarum altera ſignificat requiri in eis fortitudinem in omni actione legitima, ſiue dandum, ſiue capiendum, ſiue operandum ſit quippiam; altera vero animum placatum, & alienum ab ira poſtulat. Hanc enim aiunt habitare in pectore, vbi natura collocauit vim irritabilem, ceu militem in præſidio munito, videlicet compage oſſium firmiſſima neruis adſtricta validis. *Philo de honoribus Sacerdotum.*

15 Finis patientiæ non in iraſcendo iuſte, ſed in penitus non iraſcendo conſiſtit.

Caſſianus l.8.c.20.21.coll.16.c.6.27. Intellige nomine Iræ affectum quendam, qui rationem anteuertit. Alioqui, ſi ira non fuerit, cum cauſa ſubeſt, nec doctrina proficit, nec iudicia ſtant, nec crimina compeſcũtur. S. *Chryſoſt. hom.* 11. *in* Matth.

Patientes ſint ad omnia Sacerdotes, exemplo Domini.

16 SI perſecutiones veniunt, Sacerdotes mei, non deficiamus, ſed patientiam habeamus. Si neceſſitas paupertatis contingat, non deſperemus, ſed in Domino confidamus. Si colaphis cædimur, aliam partem parare non differamus. Si blaſphemamur, non reſpondeamus, ſed parcamus. Si verbo, vel murmure percutiamur, taceamus. Si occidimur, gaudenter ad mortem pergamus. Quare? Quia non eſt ſeruus maior Domino ſuo. Si enim me perſecuti ſunt, & vos perſequentur,

tur, ait Dominus. Ita enim patientia ornari debemus, ſi miniſtri Chriſti eſſe optamus. S. *Auguſt. ad fratres Eremi, ſerm.* 37. *S. Iſidorus de contemptu mundi, cap. de patientia.*

Sacerdos ferat patienter iniurias, expectans dulcedinem concordiæ mox futuræ.

INiurijs laceſſitus, non ſolum labia, ſed et profunda pectoris ſui tranquilla cuſtodiat &c. Nec præſentem conſiderãs ſtatum ea proferat, quæ ad horam turbatus ſuggerat furor, dictatq. animus aſperatus, ſed vel præteritæ caritatis recolat gratiam, vel reformandæ pacis redintegrationem mente perſpiciat, eamq. velut continuo reuerſuram etiam in ipſo commotionis tempore contempletur. Dumq. ſe ad dulcedinem ſeruat concordiæ mox futuræ, amaritudinem præſentium non ſentit iurgiorum, & ea potiſſimum reſpondebit, e quibus vel a ſemetipſo reus fieri, vel ab alio reprehendi reſtituta caritate non poſſit; ſicq. adimplebit Propheticum illud eloquium, In ira miſericordiæ memor eris. 17
Habac. 3. *Caſſianus coll. 16. c. 26.*

Patientia vincendæ a Sacerdote cõtumeliæ, non vindicandæ.

MAgis optamus, & cupimus contumelias, & iniurias ſingulorum clementi patientia vincere, quam Sacerdotali licentia vindicare. *S. Cyprianus l. 3. epiſtola 9.* 18

Tolerãdi mali a Sacerdote vt emendentur, non vt fiat eorum malitiæ particeps.

PAratus eſſe debet Sacerdos iuſtus, & pius, patienter eorum malitiam ſuſtinere, quos fieri bonos quærit, vt numerus potius creſcat bonorum, non vt pari malitia ſe quoque numero addat malorum. *S. Auguſt. 23. q. 1. c. eod.* 19

Spe futuræ vitæ aduerſa mundi toleranda.

20 NE indignemini, Sacerdotes, ſi mundo mali florent, & vos aduerſa patimini: quia non eſt Chriſtianæ religionis, in temporalibus exaltari, ſed potius deprimi. Mali enim nihil habent in cælo, & vos nihil habere debetis in terra: ſed, ſpe illius boni, ad quod tenditis, quidquid in via contingit, gaudere debetis. *S. Auguſt. ſerm. de patientia.*

Facilius tolerantur corporis incommoda, quam contumeliꝗ.

21 CIbum, potum, ſtratum item molle contemnere, multis ne labori quidem id eſſe videmus, ijs præſertim, qui natura agreſtiores per ætatis vigorem ita ſunt educati, ac multis etiam alijs. At contumeliam, vim, incommodum, moleſtum aliquod verbum, tum vero ſcommata ab inferioribus nonnumquam leuiter, atque impræmeditate, nonnumquam etiam reddendo iure contorta; præterea & querelas temere, ac nulla cauſa tum a Principibus, tum a ſubditis natas, non multorum eſt ferre poſſe, ſed vnius tantum, & alterius. Huiuſmodi autem ingenio præditi homines ab Epiſcopatus cancellis, a Sacerdotij clauſtris procul arcendi ſunt. *S. Chryſoſt. de Sacerd. l. 3. S. Auguſtinus epiſtola ad Probam.*

Cōcordia nonniſi per patientiam ſeruatur.

22 NVmquam ſeruari concordia, niſi per ſolam patientiam, valet. Crebro namque in humana actione naſcitur, vnde mentes hominum viciſſim a ſuauitate, ac dilectione ſeparentur. Et, niſi ad aduerſa toleranda ſe animus præparet, proculdubio humerus corpori non inhæret. *S. Gregor. Moral. l. 21. c. 16.*

Qui tumidus eſt, tumidū ſedare nō poteſt: &, vel parua Principum peccata ſtatim manifeſta fiunt.

23 QVi fieri poteſt, vt illorum tumores, & inflammationes ſedet is, qui ipſe tumeſcit? Quis vero plebeius vir concupiſcat ſtatim tēperans, moderatusq. fieri, Principem intuitus iracundum?

Neque enim poſſunt Epiſcoporũ vitia diſſimulari, ſed vel parua, atque exigua confeſtim manifeſta fiunt. *S. Chryſoſt. de Sacerd. l. 3.*

Si tolerans fueris, ſemper lętus orabis. 24

S. Nilus de oratione c. 21.

Vir patiens omnibus virtutibus exornatur.

PAtientia non manet ſola, ſed multis cum virtutibus coniuncta eſt. 25
Patiẽs enim omnibus virtutibus exornatur. Gaudet in rebus aduerſis, in calamitatibus probatur, exultat in tẽtationibus, ad obedientiam promptus, in longanimitate ſtabilis; in caritate perfectus, maledicentibus benedicit, in bello pace perfruitur, in pace non eſt diſſolutus &c. alacer in ieiunijs, frequens in orationibus, diligens in vitæ ratione inſtituenda, gratioſus in muneribus ſuis obeundis, in mutua conſuetudine iucundus, in conſilio dulcis, in vigilia lætus, in hoſpitum cura ſtudioſus, in ægrotantium miniſterio ſedulus, velox ab ſubueniendum, ſobrius ad cogitandum, ad omne denique negotium expeditus: ad cuncta enim opera bona eſt paratiſſimus. Quare magna cum fiducia ad Dominum exclamat, dicens: Expectans expectaui Dominum, & intendit mihi, & exaudiuit preces meas. *S. Ephraem de virtutibus & vitijs, cap. de Patientia.*

Pſal. 39.

Vide Inf. p. 3. c. 11. Ne ſit iracundus.

DE HVMILITATE SACERDOTVM.

CAP. 8. §. 3.

SVMMARIVM.

QVI paruulus eſt in oculis ſuis, a Deo exaltatur.1.12.
Qui ſe humiliat, a Deo liberatur a malis, & exauditur.2.3.4.5.6.9.
Quanto quis maior, eo humilior eſſe debet.7.8.11.21.
Poteſtas cum humilitate ſuſcipienda: quia ignoratur, an ſit a Deo.22.23.
Quanto quis iuſtior, eo humilior: quia proprios defectus clarius intuetur.18.19.20.
Humilitas vera quæ.13.14.
Eius varia epithera.16.
In proſperis, & aduerſis tenenda.24.
Ea nihil ſublimius, ideo amplectenda.17.
Immoderata tamen reprehenſibilis eſt.33.
Sacerdos debet eſſe humilis, quia pacatum, & tranquillum miniſterium gerit.15.
Qui ſeipſum cognoſcit, tranſit in Deum.25.
Et is alium non reprehendit.26.27.28.
Qui verbo humilis non eſt, nec opere erit.30.
Superbus appetit humilis apparere, ne vilis habeatur.31.32.
Præſtat cum inquinatione carnis, quam cum elatione mentis habere conflictum.29.

Cap. 8. §. 3.

NONNE, cum paruulus eſſes in oculis tuis, caput in tribubus Iſrael factus es? 1. *Reg. 15.* 1
Nonne vidiſti humiliatum Achab coram me? Quia igitur humiliatus eſt mei cauſa, non inducam malum in diebus eius, ſed in diebus filij ſui inferam malum domui eius. *3. Reg. 21.* 2
Cum vidiſſet Dominus, quod humiliati eſſent, factus eſt ſermo Domini ad Semeram, dicens: Quia humiliati ſunt, non diſperdam eos, daboq. eis pauxillum auxilij, & non ſtillabit furor meus ſuper Ieruſalem. *2. Paralip. 12.* 3
Hæc dicit Dominus, Quoniam audiſti verba voluminis, atque emollitum eſt cor tuum, & humiliatus eſt in conſpectu Dei ſuper his, quæ dicta ſunt contra locum hunc, & habitatores Ieruſalem, reueritusq. faciem meam, ſcidiſti veſtimenta tua, & fleuiſti coram me: ego quoque exaudiui te, dicit Dominus. *2. Paralip. 34.* 4
Non in multitudine eſt virtus tua Domine, neque in equorum viribus voluntas tua eſt, nec ſuperbi placuerunt tibi: ſed humilium, & manſuetorum ſemper tibi placuit deprecatio. *Iudith. 9.* 5
Quanto magnus es, humilia te in omnibus, & coram Deo inuenies gratiam: quoniam ab humilibus honoratur. *Eccl. 3.* 6
In die honoris tui ne extollaris &c. *Eccl. 11.* Rectorem te poſuerunt: noli extolli: eſto in illis quaſi vnus ex iſtis &c. *Eccl. 32.* 7
Oratio humiliantis ſe nubes penetrabit. *Eccl. 35.* 8
Humiliatus ſum, & liberauit me. *Pſ. 114.* 9
Qui voluerit inter vos primus eſſe, erit veſter ſeruus. *Matt. 20. Marc. 10. Luc. 9. 22.* 10
Facti ſumus paruuli in medio veſtrum. 1 *Theſſ. 2.* 11
Humiliamini in conſpectu Domini, & exaltabit vos. *Iacob. 4.* 12

Humilitas vera quę.

HVmilitas vera & perfecta eſt, cum exhibita gloria contemnitur, nec exhibenda appetitur &c. Verus humilis nec maiori, nec minori, nec æquali ſe comparat, immo nullum inferiorem ſe credit, nullum omnino ſpernit &c. Talis nullam timet contumeliam, quia nullam amat gloriam &c. *Albertus Magnus in Paradiſo animæ c. 2.* Eſt enim virtus, qua homo veriſſima ſui agnitione ſibi ipſi vileſcit. *S. Bernardus de gradibus humilitatis.* 13

Verus

14 Verus humilis non vult humilis prædicari, ſed vilis reputari, gaudet contemptu ſui.
Idem S. Bernardus in Cant. ſerm. 16.

Humilis debet eſſe Sacerdos, quia pacatum & tranquillum miniſterium gerit.

15 SI Chriſti altari miniſtras, da operam, vt cum ipſius legibus munus tuum adminiſtres, manſuetum videlicet, atque corde humilem, & ſubmiſſum te præbens. Neque enim forenſem quandam præfecturam, atque imperium faſtu, ac pompa, & inſolentia tumidum tractas, ſed pacatum, atque tranquillum miniſterium &c. *S. Iſidorus Peluſ. ep. 157. lib. 1.*

Humilitatis varia epitheta.

16 HVmilitas tutiſſimus eſt virtutum omnium theſaurus. *S. Baſilius de conſtitutionibus monaſt. c. 17.* Eſt cuſtos pudicitiæ, & mater patientiæ. S. *Bernardus de ordine vitæ. Caſſianus l. 7. c. fin. & coll.* 18. *c. 13.* Eſt fundamentum, & cuſtos omnium virtutum. *Idem S. Bernard. ſerm. 1. de Natali.* Eſt magiſtra omnium virtutum, & cæleſtis ædificij firmiſſimum fundamentum. *Idem Caſſian. coll. 15. c. 7.* Eſt virtutum omnium mater, ac totius ſpiritualis ſtructuræ ſolidiſſimum fundamentum. *Idem Caſsian. coll. 19. c. 2.*

Humilitate nihil ſublimius, ideo amplectenda.

17 DVm ſe humiles deijciunt, ad Dei ſimilitudinem aſcendunt &c. Quid humilitate ſublimius, quæ, dum ſe in ima deprimit, auctori ſuo manenti ſuper ſumma coniungitur. S. *Gregor. Paſtor. p. 3. admon. 18.* Humilitatem ergo amplectere, & diaboli retibus numquam capieris. Leuiſſimis enim humilitatis alis ſublatus, velocior, ac ſublimior exiſtes, quam vt ab eo capi poſſis. *S. Ephraem de recta vitæ ratione, c. 8.*

Quo quis iuſtior, eo humilior, quia proprios defectus clarius intuetur.

SAncti viri, quo altius apud Deum virtutum dignitate proficiunt, eo ſubtilius indignos ſe eſſe deprehendunt, quia, dum proximi luci fiunt, quidquid eos in ſeipſis latebat, inueniunt. S. *Bonau. in Phar. l. 1. c. 34. de reform. mentis c. 10. de proceſſu 6. religionis c. 18. ex S. Gregor. l. 4. Moralium.* 18

De eodem.

SAncti omnes, quando in Dei viſione proficiunt, quanto magis diuinitatis interna conſpiciunt, tanto magis ſe nihil eſſe cognoſcunt. 19

Gen. 18. Nuſquam quippe legitur, quod Abraham cinerem, & puluerem ſe eſſe profeſſus eſt, niſi cum habere meruerit Dei colloquium. *S. Gregor. Moral. l. 18. c. 27. S. Bonau. in Phar. l. 2. c. 29.*

De eodem.

QVanto magis profecerit mens humana, & ad ſinceriorem peruenerit contemplationis puritatem, tanto ſe immundiorē quaſi per ſpeculum ſuæ puritatis inſpiciet. Quia neceſſe eſt, vt, dum animus ad ſublimiorem ſe extendit intuitum, & maiora, quam agit, proſpiciens concupiſcit, illa, in quibus eſt, vt inferiora, ac ſemper viliora deſpiciat. *Caſſianus coll. 23. c. 20. 21. & fere per totam collationem, & l. 12. c. 15.* S. *Chryſoſt. de* Sacerd. *l. 6. & diſsimilitudine 62.* S. *Gregor. Moralium l. 5. c. 21.* 20

Quanto quis in dignitate ſublimior, tanto humilior eſſe debet.

QVanto ad maiores Sacerdotij gradus accedere tibi propinquius contigerit, eo animos tuos magis demittito; idq. territus exemplo filiorum Aaron. Pietatis enim cognitio, humilitatis, & manſuetudinis cognitio eſt, quando, ſe animo ſcire ſubmittere, Chriſtum eſt ſcire imitari &c. S. *Baſilius ſerm. de abdicatione ſeculi.* 21

Pote-

Poteſtas cum humilitate ſuſcipienda.

22 IMpoſitas tibi curas humiliter ſuſcipe: traditum miniſterium mente ſubdita exple. Eſto obediens diuinæ diſpenſationi, voluntati eius contraire non audeas &c. *S. Iſidorus in Synonimis: c. fin.*

23 Tantũ neceſſe eſt, vt ſe vnuſquiſque in humilitate deprimat, quantum ſi ſit electus ignorat: *S. Gregor. Paſtor. p. 2. c. 6.*

24 Humilitas in proſperis, & in aduerſis tenẽda. *Idem S. Gregor. l. 4. epiſt. 51.*

25 Qui ſeipſum cognoſcit, tranſit in Deum. *Mercurius Triſmegiſtus in Pimandro.*

26 Qui ſe conſiderat, alium non reprehendit.

27 CVm Sacerdos ad ſemetipſum reuertitur, & ſeſe bene conſiderat, non exquirit, quid in aliis reprehendat, quia in ſemetipſo inuenit multa, quæ plangat &c. *S. Bernardus de modo bene viuendi ſerm. 54.*

De eodem.

28 NVmquam detrahes, ſi te bene perſpexeris. S. *Iſidorus in Synonimis. Vide ſup. S. 2. de patientia, cap. Patienter illatam, n. 9.*

De eodem.

29 EX conſideratione propriorum defectuum conſeruatur humilitas in virtutibus. S. *Gregor. Moral. l. 28. c. 6.*

30 Pręſtat, cũ inquinatione carnis, quam cum elatione mentis habere conflictum. S. *Clim acus gradu 4. de obed.*

Qui verbo non eſt humilis, nec erit opere.

QVI in verbo humilis non eſt, numquam profecto erit in opere &c. Ex obedientia humilitas,ex humilitate vero placida animi tranquillitas naſcitur. *Idem S.Climacus ibidem.* 30

Glorioſa res humilitas, qua ipſa quoq. ſuperbia palliare ſcappetit,ne vileſcat. 31

S.Bernardus de duodecim gradibus humilitatis.

De eodem.

QVid facit ſuperbia ſub pannis humilitatis tuæ, Domine Ieſu? Numquid non habet, quo ſe palliet humana malitia,niſi vnde inuoluta eſt ſaluatoris infantia? *Idem S. Bernardus in apologia.* 32

Immoderata humilitas damnatur.

SOlerter intuendum eſt, ne, dum immoderatius cuſtoditur virtus humilitatis,ſoluantur iura regiminis;& dum prælatus quiſque plus ſe, quam decet, deijcit, ſubditorum vitam diſtringere ſub diſciplinæ vinculo non poſſit. &c. *S.Gregor. Paſtoral.p. 2.c. 6.l.1.epiſt.24. Moral.l.26.c.19.l.1.c. 10.* Ne, etiam cum ſtudet pluſquam neceſſe eſt hominibus ſubijci,compellatur etiam eorum vitia venerari.*Idem S.Gregor.Paſtor.p.3.admon.18.* 33

Alia vide inſ.p.3.c.10. Ne ſit ſuperbus.

DE INTERIORI GAVDIO, PACEQ. SACERDOTVM.

CAP. 8. §. 4.

SVMMARIVM.

MAGNA dulcedo, pax, & tranquillitas timentium, & diligentium Deum. 1. 2. 4. 5. 6 8. 9. 10.
Anima, quæ renuit conſolari, meminit Dei, ac delectatur. 3.
Nec eſt oblectamẽtum ſuper cordis gaudium, quod de Deo, & de virtutibus concipitur. 7.
Quæ vera iuſti lætitia, & conſolatio. 11. 12. 13.
Quam ineffabilis tranquillitas, & dulcedo eius in domo ſolitudinis. 14. 15. 16
Qualiter anima intra ſe conſiſtens delectetur. 17.
De voluptate ignis, & lucis diuinæ. 18.
De differentia voluptatis, & amoris Diuini, & terreni. 19.
Quæ vtilis triſtitia, quæ perniciosa, & repellenda. 20.
Nunquam eſt triſtis, qui bene, & pie viuit. 21.
Melior eſt hilaris decantatio quinque Pſalmorum, quam anxia, & triſtis totius Pſalterii. 22.
Pax cordis quæ, & quæ ſolida, & firma tranquillitas animi. 23. 24. 25.
Ea vero acquiritur pro qualitate abnegationis. 28. 29.
Et naſcitur ex vera humilitate. 30.
Et ideo illam habere non poterit iniquus. 26.
Cor tranquillum frequenter Deus viſitat. 27.
Pax vitæ præſentis, & diligi debet, & contemni. 31.
Pax, & manſuetudo, characteres animæ piæ. 32.
Conſcientiæ bonæ epitheta. 33.

Cap.8. §.4.

QVAM magna multitudo dulcedinis tuæ Domine, quam 1
abſcondiſti timentibus te. Pſ.30.
Manſueti autem hæreditabunt terram, & delectabuntur 2
in multitudine pacis. Pſ.36.
Renuit conſolari anima mea, memor fui Dei, & delecta- 3
tus ſum, & exercitatus ſum, & defecit ſpiritus meus. Pſ.76.
Vox exultationis, & ſalutis in tabernaculis iuſtorum. Pſ.117. 4
Pax multa diligentibus legem tuam; & non eſt illis ſcandalum. Pſ.118. 5
Qui me audierit, abſque terrore requieſcet, & abundantia perfruetur, 6
timore malorum ſublato. *Prou.1.*
Non eſt oblectamentum ſuper cordis gaudium. *Eccl.30.* 7
Vtinam attendiſſes mandata mea: facta fuiſſet ſicut flumen pax tua, & 8
iuſtitia tua ſicut gurgites maris. *Iſa.48. Baruch.3.*
Lætamini cum Ieruſalem, & exultate in ea omnes qui diligitis eam; 9
gaudete cum ea gaudio vniuerſi, qui lugetis ſuper eam, vt ſugatis,
& repleamini ab vbere conſolationis eius: vt mulgeatis, & delicijs
affluatis ab omnimoda gloria eius. Quia hæc dicit Dominus: Ecce
ego declinabo ſuper eam quaſi fluuium pacis, & quaſi torrentem
inundantem gloriam gentium, quam ſugetis: ad vbera portabimi-
ni, & ſuper genua blandietur vobis &c. *Iſa.66.*
Diſcite a me, quia mitis ſum, & humilis corde: & inuenietis requiem 10
animabus veſtris. *Matth.11.*

Quę vera lętitia.

GAudium ſolum verum eſt, quod de creatore concipitur &c. S. 11
Bernardus ep. 114. Neque poſſidetur verum gaudium, niſi pax,
& iuſtitia teneatur. Prima enim eſt, & quaſi radix iuſtitia, ſecun-
da pax, tertia gaudium. De iuſtitia naſcitur pax; de pace gaudium
generatur. *S. Cæſarius admonitione 2.*

De eodem.

12 QVem praua affectio prorſus nulla obturbat, contraque, cui virtus eſt omnis, omniſq. dignitas comes adiuncta, hunc ſine dubio rite, & vt par eſt lætari, exiſtimandum eſt, eiusq. iuſtitiam immutabilem eſſe, atque ſempiternam, quando lætitia virtutis, & bonitatis eſt aſſectatrix &c. *S. Baſilius in conſtit. monaſt. c. 3.*

De ineffabili Iuſti lætitia, & conſolatione.

13 NVllus hominum eſt, qui, mira eſſe opera Dei, etiam ex ipſius creaturæ magnitudine, non agnoſcat. Cæterum illa, quæ in ſanctis ſuis quotidiana operatione diſpenſat, ac ſpeciali munificentia affluenter effundit, nullus alius, niſi anima perfruentis, agnoſcit: quæ in ſecreto conſcientiæ ſuſcita eſt beneficiorum eius arbitra ſingularis, vt ea non ſolum nullo valeat ſermone diſſerere, ſed ne ſenſu quidem, & cogitatione complecti, cum, ab illo ignito feruore diſcedens, ad iſtos materiales, ac terrenos intuitus fuerit deuoluta &c. Prætermitto illas ſecretas, atque abſconditas diſpenſationes Dei, quas intra ſe peculiariter exercere mens ſanctorum omnium momentis ſingulis intuetur, illam cæleſtem infuſionem lætitiæ ſpiritualis, qua deiectus animus inſperati gaudij alacritate ſuſtollitur, illosq. ignitos cordis exceſſus, & tam ineffabilia, quam inaudita ſolatia gaudiorum, quibus nonnumquam ignauiſſimo ſtupore torpentes, ad orationem feruentiſſimam, velut de ſomno profundiſſimo, ſuſcitamur &c. *Caſsianus coll. 12. c. 12.*

De ineffabili dulcedine, quam ſentit cor iuſti in domo ſolitudinis.

14 STans in domo ſolitudinis, quaſi onager ſolitarius, & habitaculum habens in terra ſalſuginis, & attrahens ventum amoris mei, os meum aperio ad te Domine, & attraho ſpiritum; & nonnumquam, Domine, quaſi clauſis oculis ad te inhiãti mittis in os cordis, quod non licet mihi ſcire quid ſit. Saporem quidem ſentio dulcedinem adeo confortantem, vt, ſi perficeretur in me, nihil vltra quærerem &c. *S. Bernardus tract. de amore Dei c. 9.* *Oſee 8.*

Sacer-

Sacerdotes ſancti magna mentis tranquillitate & dulcedine perfruuntur, qui tranſitoria deſpiciunt, & in receſſu mentis habitant.

SAncti Sacerdotes, qui nihil huius mundi appetunt, nullis procul- 15
dubio in corde tumultibus premuntur. Omnes quippe inordinatos deſideriorum motus a cubili cordis manu ſanctæ conſiderationis eijciunt, &, quia tranſitoria cuncta deſpiciunt, ex his naſcentes cogitationum inſolentias non patiuntur. Solam enim æternam patriam appetunt, &, quia nulla huius mundi diligunt, magna mentis tranquillitate perfruuntur. Vnde recte dicitur, Qui ædificant ſibi ſolitudines. Solitudines quippe ædificare, eſt, a ſecreto cordis terrenorum deſideriorum tumultus expellere, & vna intentione æternæ patriæ in amorem intimæ quietis anhelare. An non cunctos a ſe cogitationum tumultus expulerat, qui dicebat, Vnam petij a Domino, hanc requiram, vt inhabitem in domo Domini omnibus diebus vitæ meæ? A frequentia quippe terrenorum deſideriorum fugerat, & ad magnam videlicet ſolitudinem ſemetipſum contulerat &c. A tumultu rerum corporalium magnum quendam ſeceſſum petierat quietam mentem, in qua tanto purius Deũ cerneret, quanto hunc cum ſe ſolo ſolum inueniret. *S. Gregor. Moralium l. 4. c. 28.*

Iob. 3. *Pſal. 26.*

De eodem.

DIuina aſpiratio humanam mentem tangendo ſubleuat, &, tem- 16
porales cogitationes deprimens, æternis hanc deſiderijs inflammat &c. Dicitur autem abſconditum, quia non poteſt ſciri, niſi a quo poteſt haberi &c. Sicut enim paraclitus inuiſibilis eſt, ita omnem, quem repleuerit, ad deſideranda inuiſibilia accendit &c. Sæculares autem mentes, quanto ſe foris per deſideria dilatant, tanto ad receptionem illius ſinum cordis anguſtant &c. *Idem Gregor. Moral. l. 5. c. 9.*

Qualiter anima delectatur intra ſe conſiſtens.

17 QVamuis ſine anima nihil caro deſideret, & inde accipiat ſenſus, vnde ſumit & motus, eiuſdem tamen eſt animæ, quædam ſibi ſubditæ negare ſubſtantiæ, & interiori iudicio ab incōuenientibus exteriora frenare, vt a corporeis cupiditatibus ſæpius libera, in aula mentis poſſit diuinæ vacare ſapientiæ, vbi, omni ſtrepitu terrenarum ſilente curarum, in meditationibus ſanctis, & in delicijs lætetur æternis. S. *Leo. ſerm. 8. de ieiunio decimi menſis.*

De voluptate ignis, & lucis diuinæ.

18 ECce video lumen cæli oculis mentis meæ, deſuper interlucet radius a facie luminis, & lætificat omnia oſſa mea. O ſi perficeretur in me? Auge quæſo, luminis auctor, auge, quæſo, quod interlucet in me: dilatetur, obſecro, dilatetur ex me. Quid eſt hoc, quod ſentio? Quis eſt ignis, qui calefacit cor meum? O ignis, qui ſemper ardes, & numquam extingueris, accende me. O lux, quæ ſemper luces, & numquam obſuſcaris, illumina me. O vtinam arderem ex te. Ignis ſancte, quam dulciter ardes, quam ſecrete luces, quam deſideranter aduris? *S. Auguſtinus c. 20. Meditationum.*

De differentia voluptatis, & amoris Diuini, & terreni.

19 QVamquam hæc infima habeant ſuas delectationes, ſuoſq. amores, non tamen tali modo delectant, ſicut tu Deus noſter. In te enim delectatur iuſtus, quia amor tui ſuauis eſt, & quietus. Nam pectora, quæ poſſides, dulcedine, & ſuauitate, & tranquillitate replet. Econtra, amor ſæculi, & carnis, anxius eſt, & perturbatus: animas certe, quas ingreditur, quietas eſſe non patitur. Semper enim ſuſpicionibus, & perturbationibus, varijſque timoribus ſollicitat eas. Tu itaque es delectatio rectorum, & merito. Quies enim valida eſt apud te, & imperturbabilis vita. Qui intrat in te, bone Domine, intrat in gaudium Domini ſui, & non timebit amplius, ſed habebit ſe optime in optimo. Idem S. *Auguſtin. ibidem c. 35.*

Quæ vtilis triſtitia, quæ pernicioſa, & repellenda.

OMnis triſtitia, quæ non pro ſalutari pœnitentia, vel pro ſtudio 20
perfectionis, vel pro deſiderio ſuſcipitur futurorũ, tãquam ſæ-
culi, & quæ mortem inferat, æqualiter repellenda eſt, ac, ſicut
fornicationis Spiritus, ſeu philargyriæ, vel iræ, de noſtris cordibus pe-
nitus extrudenda. *Caſſianus l. 9. c. 12.*

Si bene, & pie vixeris numquam eris triſtis. 21
Bona vita ſemper habet gaudium.

S. *Bernardus de modo bene viuendi ſerm. 12. ex S. Iſidoro.*

Decantatio hilaris paucorum Pſalmorum melior eſt, quam triſtis, & anxia totius Pſalterij.

MElior eſt quinque Pſalmorum decantatio cum cordis purita- 22
tate, & ſerenitate, & ſpirituali hilaritate, quam totius Pſalte-
rij modulatio cum anxietate cordis, atque triſtitia. S. *Hieron.
de conſ. diſt. 5. c. Non mediocriter.*

Pax cordis quæ.

PAx, eſt ſerenitas mentis, tranquillitas animi, ſimplicitas cordis, vin
culum amoris, conſortium caritatis. S. *Auguſt. de verbis Do-* 23
mini.

De eodem.

PAX vera ad Deum eſt, cum quinque ſenſus, & vſus membrorum
omnium, & omnia exteriora opera ad nutum rationis diſponũ- 24
tur, cumque omnes affectiones, cogitationes, & voluntates, & in-
uentiones, & omnia interiora ſecundũ ordinationem rationis fiunt &c.
Albertus Magnus in Paradiſo animæ c. 13.

Quæ ſolida, & firma animi tranquillitas.

25 VNA placida, & fida tranquillitas: vna ſolida, & firma ſecuritas, ſi quis, ab his inquietantis ſæculi turbinibus extractus, ſalutaris portus ſtatione fundatus, ad cælos oculos tollat a terris, & ad Domini munus admiſſus, ac Deo ſuo mente iam proximus, quidquid apud cæteros in rebus humanis ſublime, ac magnum videtur, intra ſuam iacere conſcientiam glorietur. Nihil appetere iam, nihil deſiderare de ſæculo poteſt, qui ſæculo maior eſt. Quam ſtabilis, quam inconcuſſa tutela eſt, quam perennibus bonis cæleſte præſidium implicantis mundi laqueis ſolui, in lucem immortalitatis æternæ de terrena fœce purgari &c. Nec ad hoc pretijs, aut ambitu, aut manu opus eſt, vt hominis ſumma vel dignitas, vel poteſtas elaborata mole pariatur, ſed gratuitum de Deo munus, & facile eſt: vt ſponte Sol radiat, dies illuminat, fons rigat, imber irrorat, ita ſe ſpiritus cæleſtis infundit, poſtquam auctorem ſuum cælum intuens anima cognouit, Sole altior, & hac omni terrena poteſtate ſublimior, id eſſe incipit, quod eſſe ſe credit. Tu tantum, quem iam ſpiritalibus caſtris cæleſtis militia ſignauit, tene incorruptam, tene ſobriam religioſis virtutibus diſciplinam. ſit tibi vel oratio aſſidua, vel lectio: nunc cum Deo loquere, nunc Deus tecum. Ille te præceptis inſtruat, ille diſponat: quem ille diuitem fecerit, nemo pauperem faciet &c. *S. Cyprianus l.2. epiſt.2.*

Pacem cordis habere non poterit, qui iuſtus opere non fuerit.

26 DVæ ſunt amicæ, Iuſtitia, & Pax. Tu forte vnam vis, & alterã non facis. Nemo enim eſt, qui non velit pacem, ſed non omnes volunt operari iuſtitiam. Interroga omnes homines, Vis pacem? vno ore reſpondebit tibi genus humanum, Opto, cupio, amo, volo. Ama iuſtitiam, quia duæ amicæ ſunt Iuſtitia, & Pax: ipſę ſe oſculantur. Si amicam pacis non amaueris, non te amabit ipſa pax, nec veniet ad te. *S. Auguſt. ſuper Pſalm. 84.*

Frequenter Deus viſitat cor tranquillum.

Pſal. 75 DEVS frequenter viſitat, & libenter inhabitat tranquillitatem cordis, & otium quietæ mentis, quoniam pax eſt, & in pace factus eſt locus eius. *S. Bernard. de interiori domo c.* 27

Pro qualitate abnegationis pax in corde poſsidetur.

QVantum teipſum, & omnia deſeris, & exis, tantum, & non plus, neque minus, Deus cum omnibus diuitijs ſuis intima tua ingreditur, quantumq. moreris tibi ipſi, tantum intra te viuit Deus. Quidquid igitur habes, & potes, totum pro tui abnegatione impende, ſicque & non aliter vera pace perfrueris. Quam etiã, vt pote in Deo formatam, atque fundatam, nemo facile turbare poterit. &c. *Io. Rusbrochius lib. de præcipuis quibuſdam virtutibus, c. 4.* 28

De eodem.

VTinam Deus ſolus occuparet interiora tua. Nam, quamdiu omnibus alijs cor tuum non fuerit expeditum, quamdiu alicui rei tranſitoriæ adhæſeris, quamdiu tuam magis, quam Dei, voluntatem amaueris, nõ poteris eidem Domino perfectius coniungi. Beatus ille, qui ab omnibus intus nudatus, qui neque propter damna indigne perturbatur, neque propter commoda inſipienter euaneſcit, qui omnia inæqualia æquali fert animo, qui ſe derelinquere, & vt ita dicam, penitus egredi didicit, qui denique per perfectam ſui abnegationem iam ad perfectam caritatem peruenit. Quantam enim putas pacem talis poſſidebit? Nimirum tantam, vt ea nullo ſermone explicari poſſit. Vſque adeo profuſe diuinæ conſolationis torrens interdum intima aliquorum, qui eiuſmodi ſunt, influit, vt ipſi illum vix ſuſtinentes veluti cogantur ſubducere ſeſe, & exclamare, atque dicere, Domine, contine vndas gratiæ ſuæ &c. O pacem iucundam, qua mens ad interiora rapitur, & omnium rerum externarũ oblita feliciter cõquieſcit in Domino. O pacem amabilem, per quã, & in qua ſpiritus ſeipſum ſupergreſſus, atq. in diuitias ineffabilis gloriæ abſorptus, totus in Deũ tranſit. 29

Felix,

Felix, terque, quaterque, illa anima, quæ in ſinu ſponſi ſui ad hunc modum ſæpe confoueri, & inter amplexus dilecti ſui hoc pacto frequenter obdormire meretur. &c. *Ludouicus Bloſius in canone vitæ ſpiritualis c. 14.*

Ex humilitate naſcitur animi tranquillitas.

30 Qui in verbo humilis non eſt, &c. *Vt ſup. §. proximo de humilitate, n. 30.*

Pax vitæ præſentis & diligi debet, & contemni.

31 PAcem relinquo vobis, pacem meam do vobis, relinquo tranſituram, do manſuram. Si ergo in eam cor, quæ relicta eſt, figitur, nuſquam ad illam, quæ danda eſt, peruenitur. Pax ergo præſens ita tenenda eſt, vt & diligi debeat, & contemni, ne, ſi immoderate diligitur, diligentis animus in culpa capiatur. *S. Gregor. Paſtor. p. 3. admon. 23.* Io. 14.

32 Pax, & Manſuetudo, characteres animę pię.

S. Baſilius.

Conſcientię bonę epitheta.

33 COnſcientia bona, titulus religionis, templum Salomonis, ager benedictionis, hortus deliciarum, reclinatorium aureum, gaudium Angelorum, arca fœderis, theſaurus regius, aula Dei, habitaculum Spiritus ſancti, liber ſignatus etiam clauſus, & in die iudicij aperiendus. Nihil enim in hac vita ſecurius, nihil iucundius poſſidetur bona conſcientia. *S. Bernardus de conſcientia, cap. penultimo.*

DE SILENTIO SACERDOTVM.

CAP. VIII. §. V.

SVMMARIVM.

QVI moderatur labia ſua, prudentiſſimus, & doctus eſt, & cuſtodit ob anguſtiis animam ſuam.1.2.3.6.7.14.
Qui neſcit tacere, ſimilis eſt vrbi ſine murorum ambitu, & patet iaculis inimici.4.28.
Et eſt ignorans ſui, & aliorum.28.
Qui autem nouit tacere, nouit & dicere.15.
Omnis labor hominis in ore eius.5.
Fortitudo autem eius in ſilentio, & ſpe.8.
Per illud melius vincitur iniquus, quam per verba.23.
Sit homo velox ad audiendum, tardus autem ad loquendum.9.
Silentium eſt primus diſciplinæ actualis ingreſſus.10.
In illo virtutes omnes conquieſcunt.16.
In illo eſſe otioſum, peccatum eſt.17.
Vir tacitus, philoſophiæ filius.14.
Difficilius tacere quàm loqui.16.
Audit Deus tacente lingua pias cogitationes, & cordis clamorem.18.19.
Iuſti enim vita habet linguam ſuam.20.
Lingua debet eſſe menti ſubdita.11.12.
Per eam enim cor euacuatur.13.
Nihil temere dicendum, maxime coram imperitis.24.
Neq. vnde poſſit propria æſtimatio augeri.22.
Neq. ſolum mala non proferenda, ſed ne recta quidem inordinate.21.
Ideo in locutione tria ſeruanda, vnde quatuor commoda proueniunt.32.
Sacerdos, nugas proferens, blaſphemus, & ſacrilegus eſt.25.
Otioſum verbum, quid.26.
Silentij epitheta.30.
Commendatio.31.
De miro ſilentio monachorum Aegyptiorum.32.

Cap. 8. §. 5.

1 QVI moderatur labia ſua, prudentiſſimus eſt. *Prou. 10.*
2 Qui moderatur ſermones ſuos, doctus & prudens eſt. *Prou. 17.*
3 Qui cuſtodit os ſuum, & linguam ſuam, cuſtodit ab anguſtiis animam ſuam. *Prou. 21.*
4 Sicut vrbs patens, & abſque murorum ambitu, ita vir, qui non poteſt in loquendo cohibere ſpiritum ſuum *Prou. 25.*
5 Omnis labor hominis in ore eius. *Eccl. 6.*
6 Verba ſapientium audiuntur in ſilentio. *Eccl. 9.*
7 In multis eſto quaſi inſcius, & audi tacens ſimul & quærens. *Eccl. 32.*
8 In ſilentio, & in ſpe erit fortitudo veſtra. *Iſa. 30.*
9 Sit autem omnis homo velox ad audiendum, tardus autem ad loquendum. *Iac. 1.*

Silentium eſt primus diſciplinæ actualis ingreſſus.

10 OBſerua, ne ſtudium lectionis, ac deſiderij tui labor vana elatione caſſetur, vt indicas ſummum ori tuo ſilentium. Hic eſt enim primus diſciplinæ actualis ingreſſus. Omnis quippe labor hominis in ore ipſius. *Eccl. 6.* Et, vt omnium ſeniorum inſtituta, atque ſententias intento corde, & quaſi muto ore, ſuſcipias, ac diligenter in tuo pectore condens, ad perficienda ea potius, quam ad docenda, feſtines. *Caſsianus coll. 14. c. 9.*

Lingua ſit menti ſubdita.

11 IVgum ſit verbis tuis, & ſtatera, hoc eſt humilitas, atque menſura, vt lingua tua menti ſubdita ſit &c. *Vt ſup. c. 3. §. 2. de grauitate, num. 24.*

De eodem, quodq. nihil dicendum, vnde poſsit augeri propria æſtimatio.

ANtequam verba proferas, bis ad limam veniant, quam ſemel ad linguam &c. Et loquens nihil dicas, vnde multum eruditus, multumue religioſus poſſis putari. *S. Bernardus in Speculo monachorum. Et vide ſup. c. 8. §. 1. de modeſtia in familiaribus, n. 10.* 12

Per linguam cor euacuatur.

LIngua, modicum membrum eſt; ſed, niſi caueas, maximum malum. Tenuis eſt, & lata, aptiſsimum vacuandis cordibus inſtrumentum. *Idem S. Bernardus ſerm. 17. de triplici cuſtodia. &c.* 13

Vir tacitus philoſophiæ filius plurimã ſemper ſapientiam poſſidet. *S. Climacus gradu 4. de obed.* 14

Ille Sacerdos ſcit recte dicere, qui & ordinate nouit tacere. *S. Gregorius.* 15

In ſilentio virtutes conquieſcunt: difficilius, tacere, quam loqui.

IN ſilentio eſt virtutum reliquarum otium &c. Tacere, quam loqui, difficilius. Scio pleroſque, qui, cum tacere neſciant, &c. Eſt fructuoſum, & negotioſum ſilentium. S. *Bernardus de ordine vitæ.* 16

In ſilentio fui otioſus, quod eſt maximum peccatum. *Idem S. Bernardus Meditationum. c. 11.* 17

Audit Dominus cogitationes pias, etiam ſi lingua taceat.

18 FIdelium atque deuotæ mentis clamor affectus eſt, qui non tantum ſermone promitur, ſed magna cordis intentione profertur. Clamabat enim populus Iudæorum, murmurans, & non exaudiebatur a Domino: tacebat Moyſes, & Dominus ei dicebat. Quid clamas ad me? ſcilicet, quoniam illas cogitationes audit altiſſimus, quæ pia intentione deuoluũtur? Additum eſt in toto corde meo, ne putares aliud cogitandum, quando clamatur ad Dominum. In ſola enim religioſa cogitatione totus debet ſpiritus occupari, ne mens diuiſa effectum nequeat impetrare, quem poſtulat. *Caſſiodorus ſuper Pſalm. 118.* *Exo. 14.* *Pſal. 118.*

De eodem, ac de cordis clamore.

19 CLamor ad Dominum, qui fit ab oratoribus, ſi ſonitu vocis corporalis fiat, non intento in Deum corde, quis dubitet inaniter fieri? ſi autem corde, etiam ſilente corporis voce alium quemlibet hominem poteſt latere, non Deum. Siue ergo cum voce carnis id opus eſt, ſiue cum ſilentio ad Dominum cum oramus, corde clamandum eſt. Eſt autem clamor cordis magna cogitationis intentio. Quæ cum eſt in oratione, magnum exprimit deſiderantis, & petentis affectum, vt non deſperet effectum. Tunc porro in toto corde clamatur, quando aliunde non cogitatur. *S. Auguſt. ſuper Pſalm. 118. concione 29. Vide Rabanum de inſtitutione clericorum c. 48.*

Iuſti vita habet linguam ſuam.

20 EXaudi, Domine, iuſtitiam meam, intende voci deprecationis meæ. Apud Dominum certum eſt habere iuſtitiam vocem ſuã, qui res tacitas intelligentiæ ſuæ virtute cognoſcit. *Idem S. Auguſtinus ſuper Pſalm. 16.*

Non ſolum mala non proferenda, ſed ne recta quidem nimie, & inordinate.

21 Sit rector diſcretus. *Vt ſup. c. 7. S. 1. de doctrina, n. 92.*

Tria in locutione ſeruanda, vnde quatuor commoda proueniunt.

22 IN locutione tria ſunt ſeruanda. Primo, vt tardus ſis ad loquendũ; ſecundo, circumſpectus; tertio, breuis &c. Et ita cautus, & peritus in verbis, ſicut auarus in nummis ſuis &c. Et quadruplex ei bonum proueniet, qui cauebit a peccato vaniloquij, quia intellectus eius magis profundabitur, & ſublimabitur, ſicut aqua concluſa, quæ nullum exitum habet, per quem effluat, creſcit in altum. Item quod loquetur magis habebitur authenticum cum ſciant eum cum maturitate loqui, & non leuiter effundere ſua verba. Item ſingularem gratiam meretur in cælo. Item vitabit peccatum multiloquij. *S. Bonau. de proceſſu S. religionis c. 1. S. Iſidorus de ſummo bono l. 2. c. 29.*

Malus homo melius vincitur ſilentio, quam verbis.

23 MAlum hominem melius poteſt tacendo Sacerdos vincere, quã reſpondendo. Quia malitia nõ inſtruitur ſermonibus, ſed excitatur. Ideo Dominus tacendo compeſcere ſtuduit, quos reſpondendo non compeſcuit. *S. Chryſoſt. ſuper Matth. c. 7.*

Nihil temere effundendum; maxime coram imperitis.

24 SI apud imperitos ſermo de aliquo præcepto inciderit, maxima ex parte taceto. Magni enim periculi eſt, ſtatim euomere, quod non concoxeris. Quod ſi quis dixerit, te nihil ſcire, tuq. commotus non fueris, tum ſcito rem eſſe inchoatam. Nam & oues non fenum afferunt opilionibus, ac demonſtrant quantum comederint, ſed paſtu intra ſe concocto extra ferunt lanam, & lac. Et tu igitur ne verba celeriter oſtendas imperitis, ſed opera quæ cõcoctionem verborum ſequũtur. *Epictetus in Enchiridio. c. 69.*

Sacerdos nugas proferens, blaſphemus, & ſacrilegus.

25 INter ſæculares nugæ nugæ ſunt, in ore Sacerdotum blaſphemiæ. Cõſecraſti os tuũ Euangelio: nugis igitur iam os aperire, illicitum eſt: aſſueſcere vero nugas loqui, ſacrilegum eſt. Labia Sacerdotis, ait Propheta, cuſtodiunt ſcientiam, & ex ore eius requirunt legem, non nugas, aut fabulas. *S. Bernardus de conſider. l. 2.*

Otioſum verbum, quid.

26 OTioſum eſt verbum, quod aut ratione iuſtæ neceſſitatis, aut intentione piæ vtilitatis caret. *S. Gregor. in Paſtor. p. 3. c. 15.* *S. Baſilius in reg. breu. reſponſ. 23.*

27 Qui otioſa verba non reprimit, ad noxia cito tranſit. *S. Iſidorus* Soliloquiorum *c. 31.* In *norma viuendi c. 6.* *S. Gregor. in Paſtor. p. 3. c. 15. S. Bernard. de ord. vitæ.*

Loquax, ignorans eſt ſui ipſius, & aliorum: e contra tacitus.

28 QVi peccata cognoſcit, continet linguam ſuam: qui vero loquax eſt, nondum ſe ipſum, vt oportet, agnouit. Studioſus ſilentij appropriat Deo, ipſiq. iugiter in abdito cordis aſſiſtens illuſtratur ab eo &c. Loquacitas, ignorantiæ eſt certum argumentum &c. *S. Climacus gradu 11. de loquacitate. S. Greg. Paſtor. p. 3. c. 15.*

Loquax, ſicut vrbs ſine muris, patet iaculis inimici.

29 QVia murum ſilentij non habet, patet inimici iaculis ciuitas mẽtis; &, cum ſe per multa verba extra ſemetipſam eijcit, apertã ſe totam aduerſario oſtendit, quam ille tanto ſine labore ſuperat, quanto & hæc eadem, quæ vincitur, contra ſemetipſam per multiloquium pugnat, ſicut vrbs patens, & abſque murorum ambitu, ita vir *Prou. 25.* qui non poteſt in loquendo cohibere ſpiritum ſuum. *S. Greg. d. p. 3. c. 15. S. Bonau. in Phar. l. 3. c. 3. de multiloquio.*

Silentij epitheta.

TAciturnitas in oratione, mater eſt orationis, captiuitatis reuocatio, ignis amoris diuini obſeruatio, cogitationum diligens inſpectio, ſpecula hoſtium, carcer luctus, lacrymarum amica, memoriæ mortis operatrix, ſuppliciorum pictor, iudicij indagatrix, ſagax mæroris ſubminiſtratrix, inimica fiduciæ, quietis coniux, ambitioſæ doctrinæ aduerſatrix, ſcientiæ adiectio, ſpeculationis opifex, ſecretus in Deum profectus, occultus aſcēſus. S. *Climacus gradu 11. de loquacitate.* 30

Silentij commendatio.

O Validum ſcutum circumſpectæ munitionis ſilentium. O fidiſſimum ſtabilitatis fundamentum, quo ſi quis potuerit ſtare, lubricum verbi timere non poſſit. Multi enim, etiam ſtabili corde firmati, incauti tamen, ſermonis fluctuantis errore ſæpe ceciderunt. S. *Ambroſ. ſuper Pſalm. 38.* 31

De miro Aegyptiorum monachorum ſilentio.

CVm ſolemnitates, quas Aegyptij Synaxes vocant, celebraturi conueniunt, tantum a cunctis ſilentium præbetur, vt cum in vnum tam innumeroſa fratrum multitudo conueniat, præter illum, qui conſurgens in medio Pſalmum decantat, nullus hominum penitus adeſſe credatur. Ac præcipue cum conſummatur oratio, in qua non ſputum emittitur, non excreatio obſtrepit, non tuſſis interſonat, nō oſcitatio ſomnolenta diſſutis malis, & hiantibus trahitur, nulli gemitus, nulla ſuſpiria etiam adſtantes impeditura promūtur, nulla vox abſque Sacerdotis precem concludentis auditur, niſi forte hæc, quæ per exceſſum mentis clauſtra oris effugerit, quæq. inſenſibiliter cordi ſubrepſerit, immoderato ſcilicet, atque intolerabili ſpiritus feruore ſuccenſa, dum ea, quæ ignita mens in ſemetipſa non præualet continere, per ineffabilem quendam gemitum ex intimis pectoris ſui conclauibus euaporare conatur. &c. *Caſſianus l. 2. c. 10.* 32 A

IN vnum tam innumeroſa multitudo) *Pluris fiet tam ſtupenda ſilentij obſeruatio, ſi conſideretur in illis Aegypti cænobijs pluſquam quinque millia fratrum intra vnū cænobium ab vno abbate regi, vt auctores ſunt idem Caſſianus l. 4. c. 1. S. Baſilius in reg. fuſ. interrog. 35. S. Bonau. de reformatione animæ l. 2. c. 23.* A

DE

DE TEMPORALIVM CONTEMPTV.

CAP. VIII. §. VI.

SVMMARIVM.

SACERDOS moueri non debet temporalibus pœnis, quas vulgus formidat, & patitur. 1.
Nec laudibus, aut vituperijs, & quare. 25. 26. 27. 28.
Nec vulgi querelis, quando veram excuſationem non admitrit. 24.
Sed potius contemnere debet omnia, qui ſemel Deum prægustauerit. 29. 30.
Bona videlicet temporalia, terrena, & vana, & vitam ipſam. 3. 4. 5. 6. 7. 9. 10. 30.
Tum etiam propinquos, amicos, & domeſticos. 2. 14. 15. 16.
Et aduerſa quæque deſpicere, & proſpera formidare. 17.
Ignominia eius eſt; propriis ſtudere diuitiis. 18.
Nudus Sacerdos, totius mundi eſt Dominus. 8.
Arduum eſt, præſentia contemnere. 19.
Contemnenda tamen. 10. 11. 12. 13.
Quæ qui contempſerit, triſtitiam effugiet. 20.
Vetus philoſophus diuitias contemnit. 21.
Anima quanto delectatur infimis, tanto arcetur a ſummis, & e contra. 22. 23.
Quæ extra nos, nihil ad nos. 31.
Corporis epitheta. 30.

Cap. 8. §.6.

OMNIS domus Iſrael plangat incendium, quod Dominus ſuſcitauit: Vos autem non egrediemini fores tabernaculi, alioqui peribitis: oleum quippe ſanctæ vnctionis eſt ſuper vos. *Leuit. 10.* 1

Leui ait, Perfectio tua &c. Qui dixit patri ſuo, & matri 2
ſuæ: Neſcio vos; & fratribus ſuis: Ignoro illos: & neſcierunt filios ſuos. Hi cuſtodierunt eloquium tuum, & pactum tuum ſeruauerunt. *Deuter. 33.*

Loquimini de me coram Domino, & coram Chriſto eius, vtrum bo- 3
uem cuiuſquam tulerim, aut aſinum, ſi de manu cuiuſquam munus accepi:& contemnam illud hodie, reſtituamq. vobis. *1. Reg. 12. Simile de Moyſe Num. 16. de S. Paulo Actorum 20.*

Nolite declinare poſt vana, quæ non proderunt vobis, neque eruent 4
vos, quia vana ſunt. *1. Reg. 12.*

Cuncta ſubiacent vanitati, & omnia pergunt ad vnum locum: de terra
facta ſunt, & in terram pariter reuertentur. *Eccl. 3.* 5

Nolite poſſidere aurum, neque argentum, neque pecuniam in zonis ve- 6
ſtris: non peram in via, neque duas tunicas, neque calceamēta, neque virgā &c. Dico autem vobis amicis meis: Ne terreamini ab his, qui occidunt corpus & poſt hæc non habent amplius quid faciant. *Matth. 10. Luc. 12.*

Nihil vereor: nec facio animam meam pretioſiorem quā me, dummo- 7
do conſummem curſum meum, & miniſterium verbi, quod accepi a Domino Ieſu, teſtificari Euangelium gratiæ Dei. *Act. 20.*

Nudus Sacerdos, totius mundi dominus eſt.

NVditas rerum omnium, curarum eſt depoſitio, ſecuritas vitæ, 8
viator omnibus impedimentis liber, mæroris alienatio, mandatorum fides, nudus Sacerdos mundi totius eſt Dominus. *S. Climacus gradu. 16. de Auaritia.*

Clericus ſæcularia contêmnere debet.

CLericus, qui Chriſti ſeruit Eccleſiæ, interpretetur primo vocabu-
lum ſuum, &, nominis definitione probata, nitatur eſſe, quod 9
dicitur. Si enim κλῆρος Græce, Sors Latine appellatur, propter-

ea vocantur Clerici,vel quia de ſorte Domini ſunt; vel quia Dominus, ſors,ideſt pars clericorum eſt. Qui autem vel ipſe pars domini eſt, vel Dominum partem habet,talem ſe exhibere debet, vt ipſe poſſideat Dominum,& poſſideatur a Domino. Qui Dominum poſſidet, cum Propheta dicit, Pars mea Dominus, nihil extra Dominum habere poteſt. *Pſal.15.* Quod ſi quippiam aliud habuerit præter Dominum, pars eius non erit Dominus: verbi gratia, ſi aurum, ſi argentum, ſi poſſeſſiones, ſi variam ſupellectilem, cum iſtis partibus non dignatur Dominus fieri pars eius. Si autem ego pars Domini ſum, & funiculus hæreditatis eius, nec accipio partes inter cæteras tribus, ſed, quaſi Leuita, & Sacerdos, viuo de decimis, & altari ſeruiens, altaris oblatione ſuſtentor, habens victum,& veſtitum, his contentus ero, & nudam crucem nudus ſequar. *S.Hieron. Ad Nepotian. 12.q.1.c.eod.*

Sacerdos terrena deſpicere tenetur.

10

SI Sacerdos paſtor eſt, & populus oues, dignum eſt,vt in nullo appareat ouibus paſtor diſſimilis. Si inſtar mei,qui ouis ſum,paſtor meus, & ipſe incuruus graditur, vultum gerens deorſum, & terram ſemper reſpiciens, & ſoli ventri mente ieiunus pabula quæritans, in quo diſcernimur? Væ, ſi venerit lupus, non erit,qui præuideat,qui occurrat, qui eripiat. Decet ne paſtorem more pecorum, ſenſibus incubare corporeis, hærere infimis, inhiare terrenis, & non potius erectum ſtare, vt hominem, cælum mente ſuſpicere, quæ ſurſum ſunt quærere,& ſapere,non quæ ſuper terram? *S. Bernardus epiſt. 42. ad Epiſcopum Senonenſem.*

De eodem.

11

BEatus Sacerdos, qui peregrinationis ſuæ tempora caſta ſobrietate tranſcurrit, & in ijs, per quæ neceſſe eſt eum ambulare, non remanet,vt hoſpes magis,quam Dominus terrenorum,nec affectibus ſit innexus humanis,nec promiſſionibus deſit diuinis. *S. Leo ſerm. 11. de Quadrageſima.*

De eodem.

12

NE nos terrenorum occupent ſpecies, nec ad ſe contemplationem noſtram a cæleſtibus terrena deflectant. Pro tranſactis habeantur, quæ maxima ex parte iam non ſunt, & mens intenta manſuris ibi deſiderium ſuum figat, vbi,quod offertur, æternum eſt. *S. Idem Leo ſerm. 1. de reſurrectione Domini.*

De

De eodem.

CONtemne viuens, quæ poſt mortem habere non poteris. S. *Bernardus de modo bene viuendi ſerm. 53.* 13

Sacerdos impediri nō debet propinquorum affectu.

1. Petr. 2. NOs, qui Chriſtum induimus, & facti ſumus, iuxta Apoſtolum, genus regium, & Sacerdotale, non debemus ſuper mortuos contriſtari. &c. Mors noſtra peccatum eſt. Et, quod forſan crudele alicui videatur, ſed fidei neceſſarium eſt, in eodem Leuitico ſcribitur, quo modo Sacerdos magnus ad patrem, matrem, fratresq. vel liberos mortuos prohibeatur accedere: ne videlicet anima, Dei ſacrificiis vacans, & tota in illis myſteriis occupata, aliquo impediatur affectu. S. *Hieron. ad Paulam de obitu Bleſillæ.* 14

Leuit. 21.

Altaris miniſter fugere debet domeſticos, & amicos.

HÆC eſt vera Sacerdotis fuga, abdicatio domeſticorum, & quædam alienatio cariſſimorum, vt ſuis ſe abneget, qui ſeruire Deo geſtit &c. Fugitans igitur eſt ſuorum ſacri altaris miniſter. Vnde Dominus, quaſi princeps Sacerdotum, formam Leuitis in Euangelio dans ſuo, dixit, Quæ eſt mater mea, aut qui ſunt fratres mei? hoc eſt, non agnoſco matrem, non recognoſco fratres, ignoro proximos. Mater mea, & fratres mei ij ſunt, qui audiunt verbum Dei, & faciunt. Solum ergo verbum Dei nouit miniſter, cum eos nouit, in quibus operatur Dei verbum, & ideo exul eſt mundi, fugitiuus corporis, fugitans paſſionum, qui abdicat ſe omnibus, vt ſolus remaneat, ſicut Elias dixit, Et ego relictus ſum ſolus, cum quo erat Chriſtus. S. *Ambroſ. de fuga ſæculi c. 2.* 15

Matth. 12

3. Reg. 19

De eodem.

QVI natus eſt ſpiritu, ſpiritu conſecutus eſt filium Dei fieri. Tūc iam pudet cognationis, quæ eſt ſecundum carnem, & propinquos agnoſcit, qui ſunt propinqui Dei. S. *Baſilius in reg. fuſ. interrog. 32. & de conſtit. monaſt. c. 21.* 16

Aduerſa quęque deſpicienda Sacerdoti, & proſpera formidanda.

17 DIſcant Sacerdotes fauores mundi fugere, terrores minime ti-
mere, pro veritate aduerſa diligere, proſpera formidando de-
clinare: quia & iſta per tremorem ſæpe cor inquinant, & illa
per dolorem purgant &c. Nam plerumque aduerſitatis magiſterio ſub
diſciplina cor premitur: quod ſi ad regiminis culmen eruperit, in elatio-
ne protinus vſu gloriæ permutatur. Sic Saul &c. *S. Greg. Paſtor. p. 1. c. 3.*

Ignominia Sacerdotis eſt, proprijs ſtudere diuitiis.

18 *S. Hieron. ad Nepotianum. Et vide inf. p. 3. c. 7. Ne ſit cupidus Virum Ca-*
tholicum, n. 9.

Arduum eſt, præſentia contemnere.

ARduum eſt, conſueta, ac præſentia relinquentem, ad ſuperiora
ſe, potioraq. conuertere. Illa enim, quæ oculis cernimus, ni-
mirum nos delectant. Latentia diffidentiam pariunt; patentia
19 autem ſane mala ſunt; bonum occultum ijs, qui manifeſtis incumbunt:
nec enim forma eius vlla, nec figura. *Mercurius Triſmeg. in* Pimădro *c. 4*

Si quis mundum omnino odit, hic triſti-
20 tiam effugit. S. *Climacus gradu 2. de vacuitate affectionum.*

Verus philoſophus diuitias contemnit.

CRates ille Thebanus, homo quondam ditiſſimus, cum ad phi-
loſophandum Athenas pergeret, magnum auri pondus abiecit,
21 nec putauit ſe poſſe & virtutes, & diuitias ſimul poſſidere. Nos,
ſuffarcinati auro, Chriſtum pauperem ſequimur, & ſub prætextu elee-
moſynæ, priſtinis opibus incubantes, quomodo poſſumus aliena fide-
liter diſtribuere, qui noſtra timide reſeruamus? S. *Hieron. 12. q. 2. c. Glo-*
ria.

Quanto anima delectatur infimis, tanto arcetur a ſummis: & e contra.

ESſe quidem anima ſine delectatione non poteſt. Nam aut dele- 22
ctatur infimis, aut ſummis; &, quanto altiore ſtudio exercetur ad ſumma, tanto maiori faſtidio torpeſcit ad infima; quantoq. aeriori cura inardeſcit in infimis, tanto tempore damnabili frigeſcit a ſummis. *S. Gregor. Moral. l. 18. c. 8.*

De eodem.

MEntes ſanctorum tranſitoria cuncta deſpiciunt, & ſub ſe labi, 23
quidquid ſuperbit, quidquid præterit, cõtemplantur; &, quaſi in quodam rerum vertice conſtitutæ, tanto ſibi omnia ſubeſſe conſpiciunt, quanto ſemetipſas verius auctori omnium ſubdunt: atque inde cuncta tranſcendunt, vnde creatori cunctorum vera ſe humilitate ſubſternunt. *Idem Moral. l. 26. c. 13.*

Contemnendum vulgus, quando non vult excuſationem noſtram admittere.

TE non oportet vulgus contemnere, quin potius ſuſpiciones pra- 24
uas, ſtatim atque exortæ illæ fuerint, intercidere, blande item appellare eos, qui te ſimulauerint, vt illi etiam iniquiſsimi ſint, ac nihil prorſus omittere earum rerum, quæ prauam de te opinionem delere poſſint. Sin vero, omnia cum præſtiterimus, noluerint, qui nos accuſant, quieſcere, tum demum contemnere eos licebit. Quandoquidem, ſi quis ob populi dicta &c. *vt ſup. c. 4. §. 2. de conſtantia, ſi quis ob populi, n. 10. S. Chryſoſt. de Sacerdotio l. 5. S. Auguſtinus ep. 137. Vide optimam epiſtolam* Sixti *Papæ 3.* S. Gregor. *11. q. 3. c. inter verba. c. in cunctis. optimam eiuſdem epiſtolam 39. l. 9.*

Con-

Contemnendæ laudes ſimul, & vituperia.

25 QVI aliorum edocendorum curam ſuſceperit, is ne de aliorum laudibus dependeat, ne ue ab alijs animum deſpondeat. *Vt ſup.c.1.§.2.de intentionis puritate,n.14.& n.15.*

De eodem.

26 COntemne laudem hominum, non exquiras ſi quis te laudet, aut ſiquis te vituperet. Laus te non ſeducat, nec vituperatio frangat. Qui laudem non appetit,nec contumeliam ſentit. *S. Bernardus de modo bene viuendi ſerm.38.de interiori domo c.38. Vide ſup. c. 4.§.de conſtantia,a cap.non carebis, n.11.*

De eodem.

27 QVidquid de te dictum fuerit, id ne curato. Id enim non iam tui eſt arbitrij. *Epictetus in Enchiridio,c.34.* Si quis nunciarit, quędam tibi maledicere,ne refuta quæ ſunt dicta,ſed reſponde, eum neſciſſe cætera tua vitia: nam alioqui non illa ſolum fuiſſe dictu-rum. *Idem, c.48.*

Adulatio ſtatim reijcienda, & quare.

28 ADulatio, ſi vel ad tempus patienter ſuſcipitur, augetur, & pauliſper demulcet animum, vt a rigore ſuæ rectitudinis molleſcat in delectatione ſermonis; ſed ne creſcere debeat, ſtatim eſt,& ſine mora ferienda. *S. Gregor. homil. 2. ſuper Ezechielem.* Quia honores eos,quos viri largiuntur, niſi quis magna cum animi conſtantia admiſerit, morbis duobus contrariis capitur, quorum alter eſt adulationis ſeruitus,alter arrogantiæ amentia: dum huic ſui adulatoribus, palpatoribusq. ſeſe ſubmittere,huic propter honores illos,quos illi deferunt,aduerſus tenuiores criſtas tollere, atque adeo in faſtidij,ac contumaciæ barathrum præceps ferri cogitur. *S.Chryſoſt.de Sacerdotio l.6.*

Omnia contemnenda illi, qui Deum prægustauerit.

29 SI qui ſe Dei cognitioni dedicant, nec ipſi vulgo placent, nec vulgus illis; inſanire demum putantur, riſumq. reportant: interdum etiam odio habentur, contumeliis afficiũtur, vitaq. priuantur &c. Verumtamen homo Deo deuotus, quamprimum diuinam prægustauerit viſionem, obliuioni reliqua omnia tradit, atque etiam, quæ reliquis hominibus mala ſunt, huic vt bona contingunt conſulenti prudenter, & ad ſcientiam ſingula referenti, quodq. mirandum eſt, mala ſemper in bona penitus conuertenti. *Mercurius Triſmeg. in Pimandro, c. 9.*

Proprium corpus neceſſario cõtemnendũ ad cæleſtium contemplationem.

30 IN primis oportet veſtem, quam circumfers, exſuere, indumentum inſcitiæ, prauitatis fundamentum, corruptionis vinculum, velamen opacum, viuam mortem, ſenſitiuum cadauer, ſepulcrum circumuectile, domeſticum denique furem, qui, dum blanditur, odit, dum odit, inuidet. Huiuſcemodi eſt, quo circumtegeris, vmbraculum inimicum. Ad ſeipſum te deorſum raptat, ne forte conſpiciens veritatis decorem, atque proximum bonum, huius oderis prauitatem, neue huius inſidias, quas in te aſſidue machinatur, aliquando præſentias. Hoc aciem interiorum ſenſuum hebetat, & obtundit, craſſa illam materia ſuffocat, abominabili, faſtidioſaq. ebriat voluptate, ne audias vmquam, neue perſpicias ea, quæ iure & audienda ſunt, & in primis inſpicienda. *Idem Mercurius in eodem Pimandro, c. 7.*

Quæ extra nos, nihil ad nos.

31 MEmento, ſi ea, quæ natura ſeruiunt, libera putatis, & aliena pro tuis habueris, fore, vt impediaris, lugeas, perturberis, Deos, hominesque accuſes. Sin id ſolum tuum exiſtimaris, quod tuum eſt, aliena vero ſunt aliena, te nemo coget vmquam, nemo impediet, neminem accuſabis, neminem criminaberis, nihil ages inuitus, nemo te lædet; inimicum non habebis, neque

enim

enim vllam calamitatem accipies. *Epictetus in Enchiridio cap. 3.* Quiſquis igitur liber eſſe volet, neque cupiat quidquam, neque auerſetur eorum, quæ penes alios ſunt. Sin minus, ſeruire neceſſe erit. *Idem c. 20.* Te quidem alius non lædet, niſi ipſe velis: tum autem læſus eris, cum te læſum eſſe exiſtimaris. *Idem c. 37.*

Vide de hac materia totum librum Eccleſiaſtæ. S. Baſilium in reg. fuſ. c. 32. & de conſtitut. monaſt. c. 21. & ſerm. de abdicatione ſæculi. Tertullianum de fuga in perſecutione. S. Ambroſium de fuga ſæculi. S. *Auguſtinum de contemptu mundi to. 9 & ep. 36. 38. 39. 45. 180. de fuga in perſecutione.* S. *Iſidorum de contemptu mundi.* S. *Bernardum de mutatione aquæ in vinum ſerm. 2.* S. *Bonauenturam de contemptu ſæculi ad fin. to. 1. S. Laurentium* *Iuſtinianum de contemptu mundi. Cardinalem Petrum Damianum de contemptu ſæculi. Exemplum Caſsiani coll. 24. c. 9. & ſup. hoc cap.* §. *2. de Patientia, &* §. *3. de* Humilitate.

DE FAMILIAE GVBERNATIONE, DE ONERIBVS, TRIBVLATIONIBVS, ET PERICVLIS SACERDOTVM.

CAP. IX.

De familiæ gubernatione.

CAP. 9. §. 1.

SVMMARIVM.

PARENTES, qui filios,& domeſticos non corripiunt,a Domino puniuntur,& ſunt deteriores infidelibus. 1.10.16.
In eorum educatione agnoſcitur vir. 3.4.
Homines a pueritia delicate nutriti euadũt contumaces.2.7.
Ideo a teneris annis erudiendi,& corripiendi. 5.
Et panis ſeruo tribuendus,& diſciplina.& opus.8.
Melior eſt enim vnus timens Deum,quam mille impij.6.
Qui domui ſuę præeſſe neſcit,nec Eccleſiæ poterit.9.11.
Qui iuſtus non eſt,alios in iuſtitia continere non poterit.12.13.
Quantum proſit bona educatio.14.
Ingenia liberaliter educata plus vincuntur verecundia, quam metu;& eorum commendatio.15.

Cap.

Cap. 9. §. 1.

1 PRÆDIXI Heli, quod iudicaturus eſſem domum eius in æternum, propter iniquitatem, eo quod nouerit indigne agere filios ſuos,& non corripuerit eos. Idcir co iuraui domum Heli,quod non expietur iniquitas domus eius victimis,& muneribus vſque in æternum. *1.Reg.3.*

2 Qui delicate a pueritia nutrit ſeruum ſuum, poſtea ſentiet eum contumacem. *Prou.29.*

3 In filiis ſuis agnoſcitur vir. *Eccl.11.*

4 Ex iniquis ſomnis filij, qui naſcuntur, teſtes ſunt nequitiæ aduerſus parentes in interrogatione ſua. *Sap.4.*

5 Filij tibi ſunt? erudi illos,& curua illos a pueritia illorum. *Eccl.7.*

6 Ne iucunderis in filiis impiis, ſi multiplicentur, nec oblecteris ſuper ipſos, ſi non eſt timor Dei in illis. Non credas vitæ illorum,& ne reſpexeris in labores eorum. Melior eſt enim vnus timens Deum, quam mille filij impij. Et vtile eſt mori ſine filijs, quam relinquere filios impios. *Eccl.16.*

7 Lacta filium, & pauentem te faciet: lude cum eo, & contriſtabit te. Non corrideas illi,ne doleas,& in nouiſſimo obſtupeſcent dentes tui. *Eccl.30.*

8 Cibaria,& virga,& onus aſino: panis,& diſciplina, & opus ſeruo &c. *Eccl.33.*

9 Si quis domui ſuæ præeſſe neſcit, quo modo Eccleſiæ Dei diligentiam habebit? *1.Tim.3.*

10 Si quis ſuorum, & maxime domeſticorum curam non habet, fidem negauit,& eſt infideli deterior. *1.Tim.5.*

Qui neſcit præeſſe domui ſuæ, nec poterit Eccleſiæ.

11 IVre quidem ac merito legiſlator, qui nobis a Deo datus eſt, non vult Eccleſiæ Dei præeſſe eum, qui non domui, ac familiæ ſuæ iam antea præclare præfuerit. Etenim, qui ſe ipſe rexerit, alterum etiam reget. Et, qui alterum, etiam domum. Qui domum, & ciuitatem. Qui ciuitatem, etiã nationem. S. *Dionyſius epiſt. ad Demophilum.* 1.Tim.3.

Qui

Qui iuſtus non eſt, alios in iuſtitia continere non poterit.

Abſurdum fuerit, & res admodum inſolens, ſi is alijs imperet, qui ipſe domi ex alieno pendet arbitrio, & is adminiſtrandæ Reipublicæ præficiatur, qui in intimis ædibus captiuus premitur iugo viliſſimi ſcorti, nec rem familiarem rite diſpenſat. Conuenit eum aſſumi ad aliorum præfecturam, qui, quæ ſibi ſunt intima, probe, ac decenti ordine moderari nouit. Alioqui, ſi in rem domeſticam negligenter ſe geſſerit, nec illam ſciuerit recte diſponere, iure a ſubditis ei ſubijcietur Euangelicus ſermo, Medice cura te ipſum. *S. Baſilius de opificio Dei, hom.* 10. 12

Luc. 4.

De eodem.

QVI ſibi ipſe imperare neſcit, quo tandem modo alios legibus regere poterit? *S. Chryſoſt. de comparatione Regis, & monachi.* 13

Quantum proſit bona educatio.

2. Mach. 7.

HOC loco expreſſius requiramus, quæ tandem cauſa paruulis ſeptem Machabæis vires dedit, vt inter tam exquiſitos, nouoſque cruciatus, infatigabiles in Dei confeſſione durarent? Quæ, inquam, alia cauſa, chariſsimi, niſi Diuina gratia, & doctrina domeſtica? Quæ cauſa alia, niſi quia ſtatim poſt tranſacta cunabula inter annos infantiæ religionis affectum de inſtitutione, & conuerſatione piæ parentis acceperant, & de tam ſanctæ Matris pectore Deum traxerant, & in nomine Domini vincula linguæ trepidantis abſoluerant? Quæ cum ita ſint, diſcant boni parentes, tantæ Matris exemplo, erudire filios ſuos, vt, quos ſe in hanc vitam munere acquiſiere naturæ, præparent æternitati ſedulitate doctrinæ. Quapropter ſtudete eos ad Domini ſeruitutem (quæ nobis ſola eſt cauſa viuendi) non lingua erudire, ſed vita. Abraham diuina voce laudatur; Scio, inquit Dominus, quia Abraham præcepturus ſit filiis ſuis, vt cuſtodiant viam Domini. *Euſebius Emiſſenus hom. 4. de Epiphania.* 14

Gen. 18.

Inge-

Ingenia liberaliter educata facilius verecundia, quam metus, vincit: & eorum, & pudoris commendatio.

15 INgenia liberaliter educata facilius verecundia, quam metus, ſuperat:&, quos tormenta non vincunt,interdum vincit pudor. S.*Hieron.ad Pammachium epiſt. 26*. Quid autem amabilius verecundo adoleſcente? Quam pulchra,& ſplendida gemma morum,eſt verecundia in vita, & vultu adoleſcentis? quam vera, & minime dubia bonæ ſpei nuncia,bonæ indolis index? Virga diſciplinæ, expugnatrix malorum,propugnatrix puritatis innatæ,ſpecialis gloria conſcientiæ,formæ cuſtos,vitæ decus,virtutis ſedes,virtutũ primitiæ, & naturæ laus, & inſigne totius honeſtatis. S. *Bernardus ſuper Cantica,ſerm.86*.

16 Heli punitus eſt,quia filiorum peccata minus ſeuere corripuerit.

Vt ſup. c.7.S.1.de doctrina,& prædicatione, a cap.Sacerdotes populorum, n.61.cum ſequentibus.

DE ONERIBVS, TRIBVLATIONIBVS, ET PERICVLIS SACERDOTVM.

CAP. IX. §. II.

SVMMARIVM.

AMICI Dei per multas, & varias tentationes probantur, & tamen a Deo liberantur. 1.2.3.4.5.6.7.8.9.10.11.12.24.
Quarum quidem tentationum variæ ſunt cauſæ. 32.
Qui autem non tentatur, nihil ſcit. 3.
Nihil difficilius, & laborioſius officio Presbyteri, ſi rite peragatur. 13.
Et difficilius eorum miniſterium, quam monachorum. 23.
Graue enim eſt pondus, & pericula eorum. 14. 15.
Et ideo comparantur virgis nuceis. 22.
Et appellantur Muri Eccleſiæ. 19.
Nam variis modis ab omnibus impetuntur, & eorum virtus periclitatur. 16. 17. 18. 20. 21.
Et multis ſe debent accommodare. 20. 21.
Propterea eſt illis difficillimum inter vitia multitudinis animum tranquillum ſeruare. 25. 26.
Etiam inter amicos, quia ab illis etiam perſecutionem patiuntur. 27.
Vndique illis pericula: nullibi ſecuritas. 29.
Ideo fugienda illis periculorum propinquitas. 30.
Siquidem ex ipſa etiam victoria naſcitur fortior pugna. 31.
Quo fit, vt plures ex illis damnentur, quam ſalui fiant. 28.

Cap. 9. §. 2.

1 MEMORES eſſe debemus, quomodo pater noſter Abraham tentatus eſt; & per multas tribulationes probatus Dei amicus effectus eſt. Sic Iſaac, ſic Iacob, & Moſes, & omnes, qui placuerunt Deo, per multas tribulationes tranſierunt fideles. *Iudith* 8. *Tobiæ* 12. *Eccl.* 8. *Eccl.* 2. 2. *Tim.* 3.

2 Multæ tribulationes iuſtorum: & de omnibus his liberabit eos Dominus *Pſalm.* 33.

3 Qui non eſt tentatus, quid ſcit? *Eccli.* 34.

4 Ecce ego mitto vos ſicut oues in medio luporum. Eſtote ergo &c. *Matth.* 10.

5 Tradent vos in tribulationem, & occident vos: & eritis odio omnibus gentibus propter nomen meum. *Matth.* 24.

6 Non eſt ſeruus maior Domino ſuo. Si me perſecuti ſunt, & vos perſequentur. *Ioan.* 15.

7 In omnibus exhibeamus noſmetipſos ſicut Dei miniſtros in multa patientia, in tribulationibus, in neceſſitatibus, in anguſtiis, in plagis, in carceribus, in ſeditionibus &c. 2. *Cor.* 6.

8 Cum veniſſemus in Macedoniā, nullā requiem habuit caro noſtra, ſed oēm tribulationē paſſi ſumus: foris pugnæ, intus timores. 2. *Cor.* 7.

9 In laboribus plurimis, in carceribus abundantius, in plagis ſupra modum &c. periculis fluminum, periculis latronum &c. 2. *Cor.* 11.

10 Nemo moueatur in tribulationibus iſtis: ipſi enim ſcitis quod in hoc poſiti ſumus. 1. *Theſſal.* 3.

11 Omnes, qui pie volunt viuere in Chriſto Ieſu, perſecutionem patientur. 2. *Tim.* 3.

12 Deus autem omnis gratiæ, qui vocauit nos in æternam ſuam gloriam in Chriſto Ieſu, modicum paſſos ipſe perficiet, confirmabit, ſolidabitque. 1. *Pet.* 5.

Nihil difficiliꝰ, laborioſius, aut periculoſius officio Presbyteri, ſi rite peragatur.

13 ANte omnia peto, vt cogitet religioſa prudentia tua, nihil eſſe in hac vita, & maxime hoc tēpore, facilius, & lætius, & hominibus acceptabilius Epiſcopi, aut Presbyteri, aut Diaconi officio, ſi perfunctorie, atque adulatorie res agatur: ſed nihil apud Deum miſerius, & triſtius, & dānabilius. Item nihil eſſe in hac vita, & maxime hoc tempore difficilius, laborioſius, periculoſius Epiſcopi, aut Presby-

teri, aut Diaconi officio: ſed apud Deum nihil beatius, ſi eo modo militetur, quo noſter Imperator iubet. Quis autem iſte ſit modus &c. S.*Auguſt.Ep.148.ad Valer.diſt.40.c.eod.*

Graue pondus Sacerdotij.

Magnum onus, & intolerabile mihi iniunctum eſt, Sacerdotijq. dignitas me terret immodice. *Ioannes Moſchus Euiratus in ſuo Prato ſpirituali c.149.* 14

De eodem.

*Vt ſup.p.1.c.2.S.1.de offic.*Sacerdotum,*Graue pondus,n.24.* 15

Varijs modis impetitur Sacerdos; & eius virtus periclitatur.

Ingens adhibere ſtudium oportet, vt Chriſti ſermo in nobis largiter inhabitet. Neque enim nobis pugnæ ſpecies vna parata eſt, ſed bellum nobis varium, ac multiplex propoſitum, variis, multiplicibusq. aduerſariis conſtans, atque inſtructum. Qui ipſi neque iiſdem armis vtuntur omnes, neque vno, eodemq. nos artificio adoriri meditantur. Eumq. oportet, qui cum illis omnibus prœlio decertaturus ſit, omnium artes notas habere, eundemq. & ſagittarium, & funditorem, & centurionem &c. *S.Chryſoſt. de Sacerdotio l.* 4. Periclitatur Sacerdotis caſtitas in deliciis, humilitas in diuitijs, pietas in negotiis, veritas in multiloquio, caritas in hoc ſæculo nequam. Fugite de medio Babylonis, fugite, & ſaluate animas veſtras. S.*Bernard.de conuerſione ad cler.c.30.* 16

Grande periculum Sacerdotum, a quibus non tantum ſua, ſed omnium etiã ſunt animæ requirendæ.

Si diligenter attenditis, fratres cariſſimi, omnes Sacerdotes Domini, & miniſtros Eccleſiarum in grandi periculo eſſe cognoſcetis. 17
Ezech.3. Ipſis enim conteſtatur Spiritus ſanctus, dicens, Clama, ne ceſſes, quaſi tuba exalta vocem tuam, & annuncia populo meo ſcelera eorum, & domui Iacob peccata eorum. Et iterum, Si non annunciaueris iniquo iniquitatem ſuam, ſanguinem eius de manu tua re-
Hebr.13. quiram. De ipſis etiam Apoſtolus dicit, Obedite præpoſitis veſtris, ipſi enim peruigilant tamquam rationem reddituri pro animabus veſtris. Si pro ſe fratres, vnuſquiſque vix poterit in die iudicij

rationem

rationem reddere, quid de Sacerdotibus futurum eſt, a quibus ſunt omnium animæ requirendæ? Et ideo conſiderantes periculum noſtrum orate pro nobis, & commiſſis nobis gregibus ita ſpiritualia paſcua ſtudeamus iugiter prouidere, vt pro eis rationem bonam reddere mereamur adiuuante me, qui terret me &c. S. *Auguſt. ſerm. 15. in appendice de diuerſis.*

De eodem.

18 PEnſet Sacerdos, qui ad ſatisfaciendum diſtricto iudici de ſua tantum anima vix ſufficit, quia, quot regendis ſubditis præeſt reddendæ apud Deum rationis tempore, vt ita dicam, tot ſolus animas habet. *S. Gregor. Moral. l. 24. c. 6.*

Sacerdotes, ſunt Muri Eccleſię.

19 MVlti Eccleſiæ ſunt Sacerdotes, ceteriq. doctores, de quibus dicit Propheta ad Ieruſalem ſpiritualem, Et alienigenæ ædificabunt muros tuos, quoniam ex gentibus vocati facti ſunt Sacerdotes, & gubernatores Eccleſiæ. Sicut enim Muri omnium gentilium, & hæreticorum impetum ipſi ſuſcipiunt, qui, tamquam arietibus quibuſdam, ſic aſſiduis perſecutionibus feriunt clerum, ideſt, Murum Eccleſiæ. *S. Chryſoſt. hom. 18. in Matth.* *Iſa. 60.*

De eodem, quodq. ſe multis accommodare debet Sacerdos, ac de proprio iure concedere.

20 SAcerdotis nauem aſſiduæ tempeſtates circumſiſtunt. Huiuſmodi autem tempeſtates non ſolum extrinſecus adoriuntur, ſed etiam intrinſecus enaſcuntur. Quo fit, vt Sacerdos diligenter accommodare ſeſe ad multos, ac de iure ſuo quodammodo concedere debeat. Quæ omnia vel inter ſe pugnantia ad hunc vnum finem ſpectant, nimirum ad Dei optimi laudem, atque Eccleſiæ ædificationem. *Idem S. Chryſoſt. de Sacerd. l. 6.*

De eodem.

Vide ſup. c. 3. §. 3. de ſuauitate, Nihil tam oneroſum, n. 32. 21

Sacerdos ſimilis virgę nuceę.

Ierem. 1. VIrgam nuceam vidit Ieremias vir, in pluribus, quam alij Prophetæ, periculis verſatus, Sacerdotij typum, & argumentum. Cuius perſpicuæ, & ſuperficiariæ partes, atque (vt quiſpiam fortaſſe dixerit) primordia aſtringentia, & aſpera ſunt, acrimoniaque prædita: occultæ autem, atque interiores partes ſtabiles, & firmæ ſunt, ac fulciendi vim habent. Quamobrem & Sacerdotij labores ſtrenue ferre oportet, & ipſius præmia prompto, & alacri animo expectare. *S. Iſidorus Peluſiota l. 1. ep. 50.* 22

Sacerdotum miniſterium difficilius, quam monachorum.

MOnachorum quidem labor multus, & certamen ingens: ſed, qui volet eius inſtituti ſudores cum Sacerdotij adminiſtratione conferre, tantum inter illa duo diſcrimen eſſe comperiet, quantum inter priuatum, & Regem interuallum. Tanto hoc recte adminiſtrare, quam illud exercere difficilius. *S. Chryſoſt. diſsimilitudine 62. & l. 6. de Sacerdotio. Vide alia ſup. p. 2. c. 1. §. 1. de ſanctitate Sacerdotum, cap. Sacerdotis animum, n. 1 & Hæc duo, n. 34.* 23

Tribulationes, & labores Sacerdotibus neceſſarij.

Vide ſup. c. 8. §. 6. de Temporalium contemptu, cap. Diſcant Sacerdotes, n. 17. 24

Difficillimum Sacerdoti inter vitia multitudinis vitam agenti, animi tranquillitatem ſeruare.

SAcerdotum virtus eo mihi mirabilior, & maiori prædicatione dignior videtur, quo difficilius eſt eam in multiplici hominum genere, & in iſta vita turbulentiori ſeruare. Non enim ſanatis magis, 25

quam

quam ſanandis hominibus præeſt. Perpetienda ſunt vitia multitudinis vt curentur,& prius toleranda,quam ſananda peſtilentia. Difficillimum eſt hic tenere optimum vitæ modum,& animum pacatum,atque tranquillum. Quippe,vt breuiter expliccem, hi agunt,vbi viuere diſcitur;illi, vbi viuitur. S. *Auguſt. tractatu de moribus Eccleſiæ catholicę. S. Bernardus ſerm. 48. in* Cantica.

De eodem.

26 CVm magno timore Sacerdotes ſuper eos ſolliciti ſunt, quorum bonis participantur,quia magnum periculum eſt iudicem fieri vitæ alienæ,qui neſcit tenere moderamina vitæ ſuæ. *Iuo p. 6. c. 183. ex eodem* S. *Auguſt.*

Ipſimet amici, Sacerdotes perſequuntur.

27 CIrcumſtant ceteri parati, vt vulnerent Sacerdotem, ac, ſi liceat, ſupplantent,neque hi ex hoſtium,atq. aduerſariorum numero, ſed ex ijs,qui ſe amicos eſſe adſimulant &c. Nam,qui Sacerdotem paulo ante,ac dum munere potiretur,reuerebantur, colebantque, ij,occaſionem nacti perexiguam, magno ſe ſtudio accingunt, vt illum infeſtius etiam,quam Tyrannum, imperio depellant: atque, vt Tyrannus ſui corporis cuſtodes timet,ſic Sacerdos eos,quos ſibi propinquos, collegaſq. habet,maxime omnium reformidat &c. S. *Chryſoſt. hom. 3. de Sacerd. l. 6.*

Plures Sacerdotes damnantur, quam ſalui fiunt.

28 NON arbitror, inter Sacerdotes multos eſſe,qui ſalui fiant, ſed multo plures,qui pereant. In cauſa eſt,quoniam res excelſum requirit animum. Multas enim habet cauſas,quæ depellant ipſum a ſuis moribus, & innumeris oculis illi opus vndique &c. *Idem* S. *Chryſoſt. hom. 3. in Acta Apoſtolorum.*

Vndiq. pericula, nullibi ſecuritas.

29 ORamus quotidie, vt Dei voluntas, ſicut in cæleſtibus facta eſt creaturis,ſic fiat & in terrenis; vt, ſicut Angelus, ſic & homo adhærens Deo vnus ſpiritus cum eo ſit. Sed,heu me, quot obſtacula

ſtacula ſeparant; quot prohibent impedimenta? Obijcit enim ſe mediam malitia noſtra, infirmitas noſtra, concupiſcentia noſtra, & ignorantia noſtra &c. Heu me, Domine Deus, quia vndique mihi bella, vndique tela volant, vndique pericula, vndique impedimenta. Quocũque vertam me, nulla vſque ſecuritas eſt; &, quæ mulcent, &, quæ moleſtãt, timeo; & eſuries, & refectio, & ſomnus, & vigiliæ, & labor, & requies militant contra me. S. *Bonau. in Phar. l. 2. c. 1. ex S. Bernardo. S. Leo ſerm. 5. de Quadrageſima.*

Periculi propinquitas fugienda.

NEmo diu tutus eſſe poteſt periculo proximus, nec euadere diabolum ſeruus Dei poterit, qui ſe diaboli laqueis implicauerit. 30 *S. Cyprianus l. 1. epiſt. 11.* Et in hac parte expedit plus, bene timere, quam male fidere. *Idem S. Cyprianus (ſi tamen eius id opus eſt) de ſingularitate clericorum. S. Hieron. contra Vigilantium. S. Bernardus de modo bene viuendi c. 58.* Et melius eſt, perire non poſſe, quam iuxta periculum non perijſſe. *Idem S. Hieron. epiſt. 47. de vitando ſuſpecto contubernio.* Fugienda igitur non ſegnius, quam infeſtiuum flagellum ruinæ proxima loca &c. *S. Climacus gradu 3. de peregrinatione, & ſomnis.*

Ex victoria naſcitur fortior pugna.

QVanto magis athleta triumphorum ſucceſſibus creuerit, tanto 31 ei etiam colluctationum robuſtior ordo ſuccedit. *S. Caſſianus l. 5. c. 19.*

Tentationum variæ cauſæ.

SCiendum eſt, omnes homines triplici ratione tentari: plerumque, 32 ob probationem; nonnunquam ob emendationem; interdum, ob merita delictorum &c. Inuenimus ſane & quartam rationem, qua ob manifeſtandam ſolummodo gloriam, & opera Dei inferri quibuſdam aliquas paſſiones ſcripturarum auctoritate cognoſcimus. *Idem S. Caſſianus coll. 6. c. 11. Quinque rationes affert Ven. Beda hom. Dominica 22. poſt Trinitatem,* Vt ſcilicet homo probetur ſicut Iob. Vt emendetur, ſicut Magdalena. Vt conſeruetur, ſicut Paulus. Vt manifeſtentur opera Dei in illo, ſicut cæcus. Vt incipiat cruciari in hoc mundo, ſicut Pharao.

DE BONO TESTIMONIO, ET EXEMPLO SACERDOTVM

CAP. X.

SVMMARIVM.

EXEMPLVM bonum per bona opera præbendum, vt glorificetur Deus.1.2.4.11.
Nec ſolum coram Deo, ſed etiam corã omnibus.5.7.9.10.11
Nam curare debet Sacerdos non ſolum de bona conſcientia interius, ſed etiam de bona fama exterius.20.
Exemplum enim eius bonum ab interiori bona intentione ortum, plurimum conducit.21.
Nihilq. tantum valet ad aliorum pietatem commouendam .16.
Eorum enim bona conuerſatio eſt populi conditura.12.
Et ſpeculum aliorum eorum vita.13.14.
Et ideo per bonum eorum exemplum multi corriguntur.'6.
Et per malum multi ad peccandum alliciuntur, & commune omnibus damnum inducitur.3.31.32.
Vtpote quos peccantes facile populus ſequatur.33.34.35.
Et plus videâtur perſequi Chriſtum, qui per malum exemplum alios ad peccandum inducunt, quam qui eius ſanguinem fundunt.30.
Propterea cunctis ſe imitandos præbere debent.17.18.19.
Et ab omni ſpecie mala abſtinere. 26.
Et prauas opiniones de ſe conceptas ſtatim vellere, & non conceptas præuenire.27.28.29.
Plus valet continentis hominis aſpectus ad corrigendum incontinentem, quam verba.22.
Bona enim prædicatio non minus conſtat exemplis, quam uerbis. 24.25.
In aduerſis lucet vera virtus, quæ latebat in proſperis.23.
Qui enim ſunt in Chriſto fundati, ſicut in monte abſcondi non poſſunt. 14.

Cap. 10.

SIC luceat lux veſtra coram hominibus:vt videant ope- 1
ra veſtra bona,& glorificent patrem veſtrum, qui in
cælis eſt. *Matth.5. Luc.17.*
Vide,ne lumen,quod in te eſt, tenebræ ſint. *Ibidem.*
Si quis viderit eum,qui habet ſcientiam,in idolio recum- 2
bentē: nonne conſcientia eius,cum ſit infirma,ædificabitur ad man 3
ducandum idolothyta? Et peribit infirmus in tua ſcientia frater,
propter quem Chriſtus mortuus eſt? Sic autem peccantes in fra-
tres, & percutientes conſcientiam eorum infirmam, in Chriſtum
peccatis. Quapropter &c. 1.*Cor.8.*
Nemini dantes vllam offenſionem,vt non vituperetur miniſterium no- 4
ſtrum:ſed in omnibus exhibeamus noſmetipſos ſicut Dei miniſtros
in multa patientia. 2.*Cor.6.*
Prouidentes bona non tantum coram Deo, ſed etiam coram omnibus 5
hominibus. *Rom.12. 2.Cor.8.*
Veſtra æmulatio prouocauit plurimos. 2.*Cor.9.*
Sitis ſine querela,& ſimplices filij Dei,ſine reprehenſione in medio na- 6
tionis prauæ,& peruerſæ: inter quos lucetis ſicut luminaria in mun- 7
do,verbum vitæ continentes ad gloriā meam in die Chriſti. *Phil.2.*
Ab omni ſpecie mala abſtinete vos. *1.Theſſ.5.*
Nemo adoleſcentiam tuam contemnat: ſed exemplum eſto fidelium 8
in verbo,in conuerſione,in caritate,in fide,in caſtitate &c.vt profe- 9
ctus tuus manifeſtus ſit omnibus. 1.*Tim.4.*
In omnibus præbē te ipſum exemplum bonorum operum,in doctrina, 10
in integritate,in grauitate,verbum ſanum,irreprehenſibile:vt is,qui
ex aduerſo eſt,vereatur,nihil habens malum dicere de nobis. *Tit.2.*
Conuerſationem veſtram inter gentes habentes bonam:vt in eo, quod 11
detrectant de vobis tamquam de malefactoribus,ex bonis operibus
vos conſiderantes,glorificent Deum in die viſitationis &c. *1.Pet.2.*

Sacerdotum bona conuerſatio populi con- 12
ditura eſt. *S.Chryſoſt. hom.10 in Matth.*

Sacerdotum vita, ſpeculum aliorum.

13 Multa in ſæculari principe &c. *Vt inf. p. 3. c. 1. de leuibus peccatis, n. 34.*

De eodem.

14 Optandum eſt, vt hi &c. *Vt ſup. c. 1. S. de ſanctitate Sacerdotum, n. 31.*

Sacerdotes in Chriſto fundati, velut in monte abſcondi non poſſunt.

15 QVamuis ipſa ciuitas voluerit eſſe velata, mons ipſe, qui portat eã, facit eam omnibus manifeſtam. Sic & Apoſtoli, & Sacerdotes, qui fundati ſunt in Chriſto, monte excelſo, non poſſunt eſſe abſconditi. Quod ſi voluerint ſe abſcondere, Chriſtus ipſe manifeſtat eos &c. *S. Chryſoſt. hom. 10. in Matth.*

Nihil tam valet ad aliorum pietatem commouendam, quam Sacerdotum vita, & exemplum.

16 NIhil eſt, quod alios magis ad pietatem, & Dei cultum aſſidue inſtruat, quam eorum vita, & exẽplum, qui ſe diuino miniſterio dedicarunt &c. *Vt ſup. c. 1. §. 1. de ſanctitate Sacerd. n. 30.*

Sacerdos cunctis ſe imitandum prębere debet.

17 DEVS lucernam, hoc eſt Sacerdotem accendit, atque candelabro imponit ſuæ lucem ferenti cathedræ, vt & dogmatum, & actionum ab omni caligine liberarum ſplendorem Eccleſiæ, fulgetræ inſtar, afferat: quo nimirum plebs viuifici fulgoris radios ſpectans ad eos ſeſe dirigat, patriſq. luminum gloriam prædicet. S. *Iſidorus Pelufiota l. 1. epiſt. 32.* *Matth. 5.*

De eodem.

CVM Sacerdotalis dignitas aliis videatur dignitatibus eminere, 18
ita, quiſquis ea ornatus eſt, cunctis ſe imitandum debet oſtendere, vt exemplo ſuo nulli nocere, ſed vitam potius valeat componere ſubditorum. S. *Gregor. l. 7. reg. epiſt. 117.*

De eodem.

SEminemus hominibus bonum exemplum per aperta opera, ſemi- 19
nemus Angelis gaudium per occulta ſuſpiria. S. *Bern. ſerm. 36.*

Et bona conſcientia interius, & exterius bona fama Sacerdotem ornari oportet.

QVamuis conſcientiam puram apud Deum Sacerdotes habere 20
oportet, tamen apud homines famam optimam cuſtodire oportet. Ideo conuenit teſtimonium probabilium perſonarum conuerſationis, & vitæ in conclaui ſuo habere, vt & Deo placeant per conuerſationem bonam, & Eccleſiæ per optimam famam. *Concil. Toletan. 4. c. 21. & 22, S. Bonau. l. 4. Pharetræ, c. 47.*

Exemplum exterius ab interiori bona intentione ortum plurimum conducit.

Hebr. 13.

SIC ſit opus noſtrum in publico, quatenus intentio maneat in oc- 21
culto, vt & de bono opere proximis exempla præbeamus, & tamen per intentionem, qua ſoli Deo placere quærimus, ſemper optemus ſecretum. S. *Gregor. hom. 11. in Matth.*

Continentis hominis aſpectus plus valet ad corrigendum incontinẽtem, quam vlla cuiuſuis generis verba.

22 AD animum illius, qui ventris libidinibus ſeruiat, peruellendum, & ad frugem reuocandum meliorem, nullam cuiuſuis generis orationem poſſe excogitari opinor, quæ tantumdem valeat, quantum vel ſolum continentis alicuius aſpectus. S. *Baſilius in reg. fuſ. interrog.* 17.

Virtus vera Sacerdotis, quæ abſconditur in proſperis, lucet in aduerſis.

23 CÆlum eſt ſancta anima Sacerdotis, habens Solem intellectum, Lunam fidem, aſtra virtutes &c. Stellas dixiſſe virtutes non me pænitet conſiderantem congruentiam ſimilitudinis. Quo modo nempe Stellæ in nocte lucent, in die latent, ſic vera virtus, quæ ſæpe in proſperis non apparet, eminet in aduerſis, S. *Bern. ſup. Cant. ſerm.* 27.

Bona prædicatio conſtat verbis, & exemplis.

24 TVnc aliis vere recta prædicamus, ſi dicta verbis, & exemplis monſtramus. S. *Gregor. hom.* 17. *in c.* 10. *Lucæ.*

De eodem.

25 TAm vita, quam doctrina clarere debet Eccleſiaſticus doctor. Nam doctrina ſine vita arrogantem reddit; vita ſine doctrina inutilem facit. S. *Iſidorus de ſummo bono l.* 3. *c.* 36.

Ab omni ſpecie mala abſtinendum.

INtereſt tuæ perfectionis, & malas res, & malas pariter ſpecies deuitare. In altero conſcientiæ, in altero famæ conſulis. *S. Bernardus l. 2. de conſideratione. Vide inf. p. 3. c. 1. de leuibus peccatis, cap. Multa in ſæculari, n. 34.* 26

Curandum, vt ſtatim euellantur prauæ opiniones de Sacerdotibus conceptæ.

TE non oportet vulgus contemnere. *Vt ſup. c. 8. §. 6. de temporalium contemptu, n. 24.* 27

Præueniendæ malæ de nobis opiniones, ita, vt ſeminari non ſinantur, aut natæ euellantur.

TAntum certe oportet, immo vero longe maius ſtudium adhibere, vt malas opiniones non ſolum dum erumpunt, diuellamus, arceamusque, ſed & procul, vnde erūpere poſſint, proſpiciamus: atque adeo cauſas ipſas, e quibus enaſcantur, longo ante tempore interimamus; non etiam dum coaleſcūt, & in vulgiore verſentur, ac diuulgentur, expectemus. *S. Chryſoſtomus de Sacerd. l. 6. S. Bonau. in Phar. l. 4. c. 47.* 28

Suſpiciones, quæ de familiaritate cū feminis oriri poſsūt, amputandæ.

QVotidie conuerſari vis cum muliere, & continens putari, eſto, quod ſis, maculam tamen ſuſpicionis portas. *Idem S. Bonauentura de ratione confitendi, c. 14. ex S. Bernardo. S. Auguſt. epiſtola 132.* Quanti non dederunt locum errori, dederunt autem ſuſpicioni? *S. Ambroſ. de Offic. l. 1. c. 20.* 29

Plus

Plus perſequitur Chriſtum, qui malo exemplo alijs eſt in ruina, quam qui eius ſanguinem fudit. A

30 SI Dominus proprium ſanguinem dedit in pretium redemptionis animarum, non tibi videtur grauiorem ab eo ſuſtinere perſecutionem, qui ſuggeſtione mala, exemplo pernicioſo, ſcandali occaſione auertit ab eo animas, quas redemit, quam ab illo, qui ſanguinem ſuum fudit? S. *Bonau. in Phar. l. 3. c. 3. & 9. ex* S. *Bernardo.*

Sacerdotis delictum commune omnibus damnum affert. B

31 SAcerdotalis animi pulchritudinem vndique ſplendeſcere oportet, vt oblectare pariter, & illuminare poſſit eorum animos, qui ſuos in illum oculos conijciunt. Nam vulgarium hominum delicta, velut in tenebris commiſſa, auctores ſuos ſolos perdunt: cæterum hominis illuſtris, ac vulgo cogniti delictum commune omnibus damnum affert &c. & parua eorum peccata alijs magna videntur. Neque enim peccati magnitudine, ſed peccantis potius dignitate peccatum plerique omnes metiuntur. S. *Chryſoſt. de Sacerdotio l.* 3.

De eodem.

32 PErit reuerentia, adimitur diſciplina, ſi, qui culpas debuit emendare, committit. S. *Gregor. l. 7. reg. epiſtola 113. indictione* 2.

Facile ſequitur populus Sacerdotem peccantem, vt grex paſtorem.

33 CVm paſtor per abrupta graditur, conſequens eſt, vt grex ad præcipitium ſequatur; &, qui labenti innititur, neceſſe eſt, vt cum labente pariter labatur. Perſuadent enim ſibi ſubditi, id eis in primis licere, quod a ſuis paſtoribus fieri palam conſpiciunt, & audentius idem perpetrant. Ex quo ſuperiorum maior longe redditur culpa. S. *Gregor. Paſtor. p. 2. c. 3.*

De eodem.

A ſubditis inferiora gerenda ſunt, a rectoribus ſumma cogitanda, 34
vt ſcilicet oculum, qui prouidendis greſſibus præeminet, cura pulueris nõ obſcuret. Caput nãque ſubiectorum ſunt cuncti qui præſunt, &, vt recta valeant pedes itinera carpere, hæc proculdubio caput debet ex alto prouidere, ne a profectus ſui itinere pedes torpeant, cum curuata rectitudine corporis caput ſeſe ad terram declinat. *Idem S. Gregor. in eod. Paſtorali p. 2. c. 7.*

De eodem.

SI Sacerdotes mores ſuos correxerint, ſpes eſt plebem quoque ſe- 35
cuturam eſſe. S. *Iſidorus Peluſ. l. 3. epiſt. 326.*

Alia vide ſup. c. 3. §. 4. de geſtu, riſu &c.

DE SOLLICITVDINE, VIGILANTIA, ET ZELO SACERDOTVM IN PRÆDICTIS

CAP. XI.

SVMMARIVM.

MINISTRI Eccleſiæ debent eſſe ſolliciti, & vigiles in miniſteriis ſuis. 1.4.7.8.9.
Et compati infirmitatibus, & ſcandalis aliorum. 6.
Et ex omni parte debent eſſe oculi. 5.10.11.12.
Et ſeipſos caute cuſtodire. 2.19.20.
Et cum magno timore præeſſe ſubditis ſuis. 14.
Et pro eorum ſalute commoda propria poſtponere. 17.
Quia poenas maximas luent ſuæ negligentiæ. 15.16
Hæc autem eorum ſollicitudo qualis eſſe debeat. 9.
Neque ſolum de ſpiritualibus, ſed etiam de temporalibus. 18.
Magna quippe ſublimitas magnam debet habere cautelam. 13.
Qualis etiam debeat eſſe zelus eorum. 3.21.23.
Et quis perfectus. 22.23.
Zelus animarum, optimum ſacrificium. 24.

Cap. XI.

LEVITÆ per gyrum tabernaculi figent tentoria, ne 1
ſiat indignatio ſuper multitudinem filiorum Iſrael, & excubabunt in cuſtodiis tabernaculi. *Num.* 1.

Cuſtodi temetipſum, & animam tuam ſollicite. *Deut.* 2
4. *Mich.* 6.

Zelo zelatus ſum pro Domino Deo exercituum: quia dereliquerunt pa 3
ctum tuum filij Iſrael: altaria tua deſtruxerunt, prophetas tuos occiderunt gladio, derelictus ſum ego ſolus, & quærunt animam meam vt auferant eam. *Exod.* 32. *Num.* 14. 3. *Reg.* 19.

Vide optima exempla Gen. 34. *Num.* 25. *Iudic.* 2. 3. *Reg.* 18. 1. *Machab.* 2. *Matth.* 25.

Palpebræ tuæ præcedant greſſus tuos. *Prouerb.* 4. 4

Omne corpus, & colla, & manus, & pennæ, & circuli plena erant ocu- 5
lis, in circuitu quattuor rotarum. *Ezech.* 10.

Inſtantia mea quotidiana, ſollicitudo omnium Eccleſiarum: Quis infir- 6
matur, & ego non infirmor? Quis ſcandalizatur, & ego non vror? 2. *Cor.* 11.

Obedite præpoſitis veſtris, & ſubiacete eis. Ipſi enim peruigilant quaſi 7
rationem pro animabus veſtris reddituri, vt cum gaudio hoc faciãt, non gementes: hoc enim non expedit vobis. *Heb.* 13.

Sobrij eſtote, & vigilate: quia aduerſarius veſter diabolus tamquam 8
Leo rugiens circuit, quærens quem deuoret: Cui reſiſtite fortes in fide. 1. *Petr.* 5.

Sacerdotalis ſollicitudo, qualis.

Hebr. 13. QVod ait Apoſtolus, Ipſi peruigilant, quaſi rationem reddituri 9
pro animabus veſtris, Sacerdotalem curam pro populo ſibi commiſſo ſatis oſtendit, qui tam in ſuis actibus, quam in prædicationibus vigilantes ſollicite hoſtis antiqui rimantur inſidias, ne quẽ velut dormiente paſtore lupus diabolus aſtuta fraude ſubripiat, & in damnum paſtoris abreptum ſecum vſque ad ſupplicia ſempiterna perducat. *S. Proſper de vita contempl. l.* 2. *c.* 3.

Sacerdos debet eſſe omni ex parte oculus.

10 DEI Sacerdos, quoniam ad Deum appropinquat, animalium illorum multis oculis præditorum in morem, omni ex parte oculus eſſe debet, eorum inſtar nihil neſciens &c. *S. Iſidorus Peluſ.l. 1 ep. 151. Vide ſup.c.4.S.1. de prudentia, Animalia, n. 14.* *Ezec.10.*

De eodem.

11 SApientiſſimum eſſe oportet, & in omnibus perſpicacem Sacerdotem, & mille, vt aiunt, omni ex parte oculos habentem, quippe qui non ſolum ſibi, ſed etiã populo viuit. *S. Chryſoſt. de Sacerd. l. 3.*

De eodem, maxime in dignoſcendis virtutibus, & vitijs.

12 SÆpe ſub parſimoniæ nomine ſe tenacia palliat, contraq. ſe effuſio ſub appellatione largitatis occultat. Sæpe inordinata remiſſio pietas creditur, & effrenata ira ſpiritalis zeli virtus æſtimatur. Sæpe præcipitat actio &c. Vnde neceſſe eſt, vt Sacerdos animarum virtutes, ac vitia vigilanti cura diſcernat. *S. Gregor. Paſtor. p. 2. c. 9.*

13 Magna ſublimitas, magnam debet habere cautelam. *S. Ambroſ. de dignitate Sacerdotali c. 3.*

Cum magno timore præeſſe debent ſubditis Sacerdotes.

14 ADmonendi ſunt Presbyteri, vt perpendant, quia, quidquid a fidelibus datur, redemptio peccatorum eſt. Et ideo non glorientur talibus ſumptibus vti, ſed magis timeant, quod in veteri Teſtamento de Sacerdotibus dictum eſt, iniquitatem eos debere portare. Et ideo cum magno timore ſuper eos ſollicitiſint, quorum bonis participantur: quia magnum periculum eſt, iudicem fieri vitæ alienæ, qui neſcit tenere moderamina vitæ ſuæ. *Iuo Carnot. p. 6. c. 183. ex S. Auguſt. Idem S. Auguſt. ep. 147.* *Leuit. 10. Num. 18.*

Sacerdos, qui ſubditis ſollicite annunciauerit malum imminens, coronabitur; ſecus, qui tacuerit.

SI Sacerdos, quoniam ſpeculator a Deo conſtitutus eſt. *Vt ſup. c. 7.* 15
§. 1 de prædicatione, n. 70.

Rationem reddet Sacerdos de pigra ſollicitudine erga ſubditorum ſalutem.

GRandis dignitas Sacerdotum &c. *Vt inf. p. 3. c. 2. de grauibus pec-* 16
catis Sacerdotum, n. 46.

Crudelitas eſt, non curare de ſubditorum ſalute, propriis etiam commodis poſthabitis.

SIcut crudele eſt, ex ore famelici infantis manibus panem rapere, ita 17
& ſeipſum, & operarium lædit, qui animas ſuſcipit regendas, niſi illi coronas, quantas illũ ſuſtinere poſſe nouit, horis ſingulis prouidere ſatagit, ſiue per contumelias, ſiue per ignominias, ſiue per obiectiones, ſiue per ludibria. *S. Io. Climacus gradu 4. de obedientia.*

Sollicitudo neceſſaria non tantum de bonis ſpiritualibus, ſed etiam de temporalibus.

HOc tempore talis in regiminis arce debet conſtitui, qui non ſo- 18
lum de ſalute animarum, ſed etiam de extrinſeca vtilitate ſciat eſſe ſollicitus. *S. Gregor. lib. 8. ep. 40. diſt. 39. c. Petrus. & ep. 94. l. 1. Reg. ad fin. & ep. 4. l. 6. & in Paſtor. p. 2. c. 7.*

De

De vigilantia, quam aduerſus ſe debet habere Sacerdos.

19 CVm rerum neceſſitas expoſcit. *Vt ſup.p.1.c.1.de inſtitutione Sacerdotum, n.7.*

De eodem.

20 CAueat Sacerdos motus animi ſui. Ipſe enim ſibi & obſeruandus, & circumſpiciendus eſt,&,vt aduerſum ſe cauendus, ita etiam de ſe tuendus. *S.Ambroſ.de officijs l.1.c.47.*

Quem zelum habere debeat Sacerdos.

21 ZElum habere debet Sacerdos, qui incorruptā ſeruare ſtudet Ecclefiæ caſtitatem. Et ideo princeps Sacerdotū dicit, Zelus domus tuæ deuorauit me. Et Phinees Sacerdos erat & nepos Sacerdotis,& filius Sacerdotis. Bonus Zelus,& vtilis in Sacerdote, præcipue ne negligens,ne remiſſus ſit. Melius eſt,vt vnius, aut duorum damnatione plurimi liberentur, quam duorum abſolutione plurimi periclitentur. *Idem S. Ambroſ.ſup. Pſalm. 118.in illa verba, Tabeſcere me fecit zelus meus. S.Bernardus ſerm.25.in Cantica,& 16.*

Zelus perfectus,quis.

22 ZElus animarum verus,& perfectus eſt,quādo aliquis ſanctis meditationibus,feruentibus deſideriis,lacrymis,orationibus, vigiliis,ieiuniis,atque aliis bonis operibus pro ſalute animarum laborat &c. *Albertus Magnus in Paradiſo animæ,c.26.*

De eodem.

23 BOnus zelus eſt feruor animi, quo mens obiecto humano timore pro defenſione veritatis accenditur, & eo magis commendabilis, quo quælibet praua,quæ viderit, corrigere ſatagit.Si nequit, tolerat,& gemit. *Gloſſ.ſuper Pſalm.68.*

Zelus animarum, optimum Sacrificium.

NVllum omnipotenti Deo tale eſt Sacrificium, quale eſt Zelus animarum, & hoc propter imaginem Trinitatis impreſſam animabus, *S. Gregor. ſuper Ezechielem, hom. 12.* 24

Zelus debet eſſe ſecundum ſcientiam.

ZElus minus abſque ſcientia efficax, minusq. vtilis inuenitur, plerumque autem, & perniciosus valde ſentitur. Quo igitur Zelus feruidior, vehementior ſpiritus, profuſiorq. caritas, eo vigilantiori opus eſt ſcientia, quæ Zelum ſupprimat, ſpiritum temperet, ordinet caritatem. *S. Bonau. in Phar. l. 3. c. 35. ex S. Bernardo.* 25

DE OCCVPATIONE SACERDOTVM EX PRÆDICTIS.

CAP. XII.

SVMMARIVM.

OMNI tempore meditari debet Sacerdos in lege Domini, & vacare Deo. 1. 3. 9. 11.
Vigilare, euangelizare, & miniſterium ſuum implere. 7.
Ideo præſtatur illis pars à populo in alimoniam. 2.
Non vero propterea operari non debet manibus ſuis, quando ſit neceſſe, vt faciebat Paulus. 4. 5. 6.
Sed corporaliter in quibuſdam rebus occupari, in quibuſdam vero non. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 17.
Lectio tamen, & oratio debent eſſe aſſidua Sacerdotum exercitia. 11.
Et ſe ſibi tenentur occupare interdum, & a proximorum cauſis abſtrahere. 8.
Vitæ contemplatiuæ deſcriptio, & qualiter comparanda. 9.
Et otium vitandum. 17.
Plato volebat Sacerdotes ſeparatos ab omni turba vitam agere. 16.

Cap. 12.

1 ERVNT verba hæc, quæ ego præcipio tibi hodie, in corde tuo: & meditaberis in eis ſedens in domo tua, & ambulans in itinere, dormiens atque conſurgens. Et ligabis ea quaſi ſignum in manu tua, eruntq. & mouebuntur inter oculos tuos, ſcribesq. ea in limine, & oſtiis domus tuæ. *Deuter. 6. & 11.*

2 Præcepit Ezechias populo habitantium Ieruſalem, vt darent partes Sacerdotibus & Leuitis, vt poſſent vacare legi Domini. *2. Paralip. 31.*

3 In lege Domini voluntas eius, & in lege eius meditabitur die ac nocte. *Pſalm. 1.*

4 Vſque in hanc horam & eſurimus, & ſitimus, & laboramus operantes manibus noſtris. *1. Cor. 4.*

Ope-

Operamini manibus veſtris,ſicut præcepimus vobis: & vt honeſte ambuletis ad eos, qui foris ſunt:& nullius aliquid deſideretis. *1.Theſſ.4.* 5

Non inquieti fuimus inter vos:neque gratis panem manducauimus ab aliquo,ſed in labore, & in fatigatione, nocte & die operantes, ne quem veſtrum grauaremus &c. Si quis non vult operari, nec manducet. *2.Theſſ.3.Act.20.Reg.13.* 6

Tu vero vigila,in omnibus labora, opus fac Euangeliſtæ, miniſterium tuum imple. *2.Tim.4.* 7

Non eſt æquum, vt Sacerdos ab aliis occupetur, & ſe ſibi non occupet.

Matth.16. QVID tibi prodeſt, iuxta verbum Domini, ſi vniuerſos lucreris,te vnum perdens? Quare, cum omnes te habeant, eſto etiã tu ex habentibus vnus. Quid ſolus fraudaris munere tuo? 8
Pſ.77. Vſquequo vadens ſpiritus,& non rediens? Vſquequo non recipis te & ipſe inter alios vice tua? Sapientibus, & inſipientibus debitores,& ſoli negas te tibi? ſtultus, & ſapiens, ſeruus,& liber diues,& pauper, vir & femina,ſenex,& iuuenis,clericus, & laicus, iuſtus, & impius, omnes pariter participant te, omnes de fonte publico viuunt pectore tuo, & tu ſeorſum ſitiens ſtabis? ſi maledictus, qui partem ſuam facit deteriorem, quid ille qui te penitus reddit expertem? &c. *S. Bernardus de conſideratione l.1.*

Vitę contemplatiuę deſcriptio, & qualiter comparetur a Sacerdotibus.

VIta contemplatiua nihil aliud eſt, quam rerum latentium, futurarumq. notitia, ſiue vacatio ab omnibus mundi occupationibus,ſiue diuinarum ſtudium literarum, ſiue(quod hic probatur eſſe perfectius)ipſa viſio Dei. Non video, quid impedimenti ſanctis Sacerdotibus poſſit afferri,quo minus ad hæc quatuor perueniant. Duo enim primum & vltimum incomparabiliter præſtantiora erunt in illa beata vita, quam in iſta diuerſis erroribus implicata. Duo autem media, vacationem videlicet ab omnibus mundi occupationibus,& diuinarum ſtudium literarum,etiam hic poſſunt habere:ſed illi, qui ſe ab omnibus implicamentis negotiorum ſæcularium remouentes non torpent otio,ſed inſiſtunt perfectionis ſuæ negotio,& ab ſtultitia ſæcularis Sapientiæ auerſi verbo Dei infatigabiliter vacant, ſapientes veraciter fiunt, cæleſtia ſapiunt, terrena deſpiciunt &c. *S. Proſper de vita contemplatiua l.1.c.13.* 9

Occu-

Occupatio corporalis Sacerdotis.

11 PResbyter, mane peractis horis, & infirmis viſitatis, ſi voluerit, exeat ad opus rurale ieiunus, vt iterum neceſſitatibus peregrinorum, & hoſpitum, ſiue diuerſorum commeantium infirmorum, atque defunctorum ſuccurrere poſſit, vſque ad ſtatutam horam, pro temporis qualitate. *Concil. Agathe. alias Nannet. c. 60. vt notatur ſup. p. 1. c. 6. §. 1. de horis canonicis, n. 22.*

Lectio, & Oratio, ſunt Sacerdotum exercitia: itemq. de corporalibus.

11 PResbyteri, oportet vos aſſiduitatem habere legendi, & inſtantiam orandi: quia viri iuſti vita lectione inſtruitur, oratione ornatur, & aſſiduitate lectionis munitur homo a peccato, iuxta illum, qui dicebat, In corde meo abſcondi eloquia tua, vt non peccem tibi. Hæc *Pſ. 118.*
ſunt enim arma, quibus diabolus expugnatur, videlicet Lectio, & Oratio. Hæc ſunt inſtrumenta, quibus æterna beatitudo acquiritur. His armis vitia reprimuntur. His alimentis virtutes nutriuntur. Sed &, ſi quando a lectione ceſſatur, debet manuum operatio ſubſequi, quia otioſitas inimica eſt animæ. Et antiquus hoſtis, quem a lectione, ſeu oratione vacantem inuenerit, facile ad vitia rapit. Per vſum namq. lectionis diſcetis, qualiter & vos viuatis, & alios doceatis. Per vſum orationis & vobis & his, quibus in caritate coniuncti eſtis, prodeſſe valebitis. Per manuũ operationem, & corporis macerationem, & vitiis alimenta negabitis, & veſtris neceſſitatibus ſubuenietis, & habebitis vnde neceſſita- *Eph. 4.*
tem patientibus impendatis. *Burchardus l. 2. c. 100. ex S. Auguſtino. Iuop. 6. c. 177.*

De quotidiana forma viuendi Sacerdotum.

12 NVmquam de manu tua, & oculis tuis recedat liber, diſcatur Pſalterium ad verbum, oratio ſine intermiſſione. Vigil ſenſus ſit, nec cogitationibus patens corpus: pariterq. animus oſtendatur ad Dominum. Iram vince patientia. Ama ſcientiam ſcripturarum, & carnis vitia non amabis. Nec vacet mens tua variis perturbationibus, quæ ſi pectori inſederint, dominabuntur tui, & te deducent ad delictum maximum. Facito aliquid operis, vt ſemper te diabolus inueniat occupatum. &c. *S. Hieron. de conſ. diſt. 5. c. eod. ad Ruſt. monach. de forma viuend.*

Sine

Sine officij detrimento, artificiolo Clericus ſibi neceſſaria quærat.

CLericus victum, & veſtitũ ſibi artificiolo, vel agricultura, abſque officij ſui dumtaxat detrimento, paret. Clericus enim, qui abſque corpuſculi ſui inæqualitate vigiliis deeſt, ſtipendio priuatus excommunicetur. *Concil. Carthagin. 4. diſt. 91. c. eod.* 13

De eodem.

CLericus, quantumlibet verbo Dei eruditus, artificiolo victum quærat. Omnes Clerici, qui ad operandum validi ſunt, & artificiola, & literas diſcant. *Idem Concil. Carthagin. eadem diſt. 91. c. eod.* 14

De eodem.

15

QVibus non ſuppetit ex Sacerdotio, honeſto artificiolo victum quærant, ſecuti beati Pauli exemplum. ſic tamen, ne ſordidã aliquam artem Sacerdotio ignominioſam exerceant. *Concil. Colon. de vita cleric. c. 30.*

Sacerdotes, ſeparati ab omni turba vitam agant. 16

Plato in Timæo.

De otio vitando, & aliquo opere faciendo. 17

Vide S. Auguſtinum de opere monachorum, ad Aurelium. S. Baſilium in regulis monachorum, c. 76. S. Io. Damaſcenum de orthodoxa fide, c. 4. S. Antoninum, p. 2. tt. 9. c. 1. Caſſianum l. 10. c. 3. Et, quod operari manibus interdum ſit Clericis neceſſarium, & præceptum, ſcilicet ad victum ſibi neceſſarium quærendum, alio honeſto medio ſibi comparare non valentibus, extant S. Tho. duo quotlibeta 17. & 18.

PARS
TERTIA

DE REBVS SACERDOTI PROHIBITIS. AC DE POENIS TRANSGRESSORI A IVRE VEL AB HOMINE IMPOSITIS, VEL IMPONENDIS.

DE
LEVIBVS PECCATIS SACERDOTVM
CAP. I.

SVMMARIVM.

QVIA vinum bibere Sacerdotibus veteris legis interdictum eſt, prohibetur etiam illis aceti potio, & vuarum eſus etiam ſiccarum. 1.

Cui multum commendatum eſt, plus petent ab eo. 4.

Nulla vel parua offenſio vlli danda, ne miniſterium Sacerdotalę vituperetur, 5.

Qui multa bona opera fecerunt, damnantur, propter pauca, quæ omiſerunt. 6

Qui modica ſpernit, paulatim decidet. 2. 13. 14. 15. 16. 17. 18.

Ideo leuia delicta Sacerdoti vitanda, & non contemnenda. 7. 8. 10. 11. 16. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25.

Quia leue illius peccatum obliuionem facit ſuæ præteritæ religionis. 9.

Et aliquando peccatur deterius in parua, quam in maiore culpa. 10. 11. 12.

Propterea licita etiam illi cauenda, ne in illicita dilabatur. 26.

Sæpe Deus permittit leuia peccata committere eos, quo grauia non committant, & quare. 27.

Grauius peccatum Sacerdotis eſt, quam Scribarum, & Phariſæorum, & aliorum. 3. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36.

Etiam monachi. 39.

Quo purior conſcientia, eo ſe plus peccatricem agnoſcit, & pęnitet. 38. 39.

Cap. I.

ACETVM ex vino, & ex qualibet alia potione, & quid- 1
quid de vua exprimitur, non bibent: vuas recentes ſic-
casq. non comedent cunctis diebus quibus ex voto
Domino conſecrantur: quidquid ex vinea eſſe poteſt,
ab vua paſſa vſque ad acinum non comedent. *Num. 6.*
Et non quod in Hebræo habetur, A cortice vſque ad granula, quæ ſunt in medio granorum vuæ. Per quod datur intelligi quod nihil de vua procedens debebant guſtare Sacerdotes veteris legis, quia vini potio illis prohibebatur.

Qui ſpernit modica, paulatim decidet. *Eccl. 19.* 2

Niſi abundauerit iuſtitia veſtra pluſquam Scribarum, & Phariſæorum, 3
non intrabitis in regnum cælorum. *Matth. 5.*

Cui commendauerunt multum, plus petent ab eo. *Luc. 12. Matth. 24.* 4

Nemini dantes vllam offenſionem, vt non vituperetur miniſterium no- 5
ſtrum. *2. Cor. 6.*

Scio opera tua, & laborem, & patientiam tuam, & quia non potes ſuſti- 6
nere malos: &c. & patientiam habes, & ſuſtinuiſti propter nomen meum, & non defeciſti. Sed habeo aduerſum te &c. Memor eſto itaque vnde excideris: & age pænitentiam, & prima opera fac. ſin autem, venio tibi, & mouebo candelabrum tuum de loco ſuo, niſi pænitentiam egeris. *Apoc. 2.*

Leuia delicta Sacerdoti vitanda.

NON mediocris virtus Sacerdotalis eſt: cui cauendum, non ſo- 7
lum, ne grauioribus vitiis ſit affinis, ſed ne minimis quidem, vt ſit promptus ad miſericordiam, promiſſum non remordeat &c. ſit quidam lituus plebis excitandæ ad deuotionem, mortificandæ ad tranquillitatem &c. S. *Ambroſ. l. 10. ep. 82.*

De eodem.

LEuia delicta, quæ in Sacerdotibus maxima eſſent, effugiant Sacer-
dotes, vt eorum actiones cunctis afferant venerationem. *Concil.* 8
Trident. ſeſſ. 22. c. 1. de reform.

Leue Sacerdotis peccatum obliuionem facit præteritæ ſuæ religionis, ac ſi non eſſet humana fragilitate præditus.

9 QVamdiu Sacerdotis vita pulchre partibus ex omnibus congruens, concinnataque fuerit, nullæ illi aduerſariorum inſidiæ nocere poſſunt. Qui ſimulatque vel tãtillum officij recti prætermiſerit (vt par eſt nonnunquam prætermittere eum, qui homo quidem ipſe ſit, quique humanæ vitæ plenum erroribus pelagus traijciat) iam illum nihil anteactæ vitæ honeſtas adiuuat ad incuſantium voculas fugiendas. Quin immo leue illud commiſſum reliquæ illius vitæ luminibus officit. Ac certe ſic Sacerdoti omnes iudices eſſe volunt, vt carne nequaquam compoſito, vt humanam naturam non ſortito, verum vt Angelo, vt humanæ infirmitatis minime participi. *S. Chryſoſt. de Sacerd. l. 3.*

Aliquãdo peccatur deterius in parua culpa, quam in maiore.

10 NOnnumquam in parua deterius, quam in maiore culpa peccatur. Maior enim, quo citius quia ſit culpa agnoſcitur, eo etiam celerius emendatur: minor vero dum quaſi nulla creditur, eo peius, quo & ſecurius in vſu retinetur. Vnde fit plerumque, vt mens aſſueta malis leuibus, nec grauiora perhorreſcat, vtque ad quandam auctoritatem nequitiæ per culpas nutrita perueniat, & tanto in maioribus contemnat pertimeſcere, quanto in minimis didicit non timendo peccare. S. *Gregor. Paſtoralis p. 3. admonit. 34.*

De eodem.

11 MIrabile quiddam, atque inauditum dicere audeo. Solet mihi nonnumquam non tanto ſtudio magna videri peccata eſſe euitanda, quanto parua, & vilia. Illa enim vt auerſemur, ipſa peccati natura efficit. hæc autem hac ipſa re, quia parua ſunt, deſides reddunt; &, dum contemnuntur, non poteſt ad expulſionem eorum animus generoſe inſurgere. Vnde cito ex paruis maxima fiunt negligentia noſtra. Nemo enim repente ad extremam improbitatem inſilijt. Habet quippe inſitum quendam anima pudorem, atque innatum, quem ſubi-

to cal-

to calcare,atque proijcere nõ poteſt,ſed ſenſim, atque paulatim ex negligentia perit &c. *S. Chryſ. hom. 87. in Matth.*

Quanto leuiora ſunt peccata, tanto maius 12
ſupplicium his qui non obediunt.

S. Bonau. in Phar. l. 2. c. 44. ex eodem S. Chryſoſt. ſuper Ioan.

Qui lèuia facile committit, decidet in grauiora.

CVM per leuia delicta deflectimus, vſu cuncta leuigante non ti-
memus poſtea grauiora cõmittere. *S. Gregor. Moral. l. 10. c. 14.* 13
& Paſtor. p. 3. adm. 34.

De eodem.

NVllum peccatum adeo paruum, quod non creſcat neglectum.
Non enim conſiderandum eſt, quid fecerit, ſed quem offende- 14
rit, quam bonus eſt, quam benignus, quam pius. *S. Auguſt. l.* 1.
de pænitentia.

De eodem.

MEns Deo dicata ſic caueat minora vitia, vt maiora: quia a mini
mis incipiunt, qui in maxima proruunt. *S. Bernardus de ordine* 15
vitæ.

De eodem.

VEſtis, quæ ſcindi cœperit, neglecta, tota diſcinditur, & tectum,
paucarum tegularum caſu contempto, totam domum diruit. 16
Hæc nos reputantes, numquam paruum contemnamus, ne
procidamus in maiora. S. *Chryſoſt. hom.* 8. *in epiſt.* 1. *ad Cor. & ſerm. de leuium peccatorum periculis.*

De eodem.

QVi verba mala non reprimit, ad noxia cito tranſit; &, qui mini-
ma non reſpuit, in maxima valde prorumpit. Minorum nam- 17
que culpa maiorem generat. Particulatim creſcunt vitia; &, dũ

parua

parua non cauemus, in magna prolabimur. Minora itaque deuita, & ad maiora non de uenies. S. *Iſidorus in norma viuendi c. 6.*

De eodem.

18 DVm facta quædam non grauia libere, ac ſine metu committimus, ad peiora ſcelera, & horrenda peccati conſuetudine labimur. *Idē S. Iſidorus de ſummo bono l. 2. c. 23. Vide ſup. p. 2. c. 3. §. 2. de grauitate, & ſeueritate, Verba otioſa, num. 26.*

Venialia non ſpernenda.

19 NOlite contemnere venialia, quia minima ſunt, ſed timete, quia plura ſunt. Plerumque enim beſtiæ minutæ necant. Numquid non minutiſſima ſunt grana arenæ? ſed, ſi arenæ multum in nauem mittatur, mergit illam. Quam minutæ guttæ pluuiæ nonne flumina implent, & domos deijciunt? Timenda eſt ergo ruina multitudinis, etſi non magnitudinis. &c. *S. Auguſt. de decem chordis c. 11. S. Bonau. de proceſſu. 4. religionis. c. 10. & de triplici ſtatu religioſorum p. 1. c. 27.*

De eodem.

20 QVo modo minuta plura peccata, ſi negligantur, occidunt? Minutæ ſunt guttæ, quæ flumina implent; minuta ſunt grana arenæ; ſed, ſi multa arena imponatur, premit, atque opprimit. Hoc facit ſentina neglecta, quod facit fluctus irruens. paulatim per ſentinā intrat, ſed diu intrando, & non exhauriēdo, mergit nauim &c. *Id ē S. Auguſt. tract. 12. in Ioannem. S. Thom. 1. 2. q. 88. art. 4.*

De eodem.

21 QVid homines peccatores de magnis ſceleribus agere debēt, quando etiam perfecti leuia quoq. delicta quaſi grauiſſima lugent? Non ſolum grauia, ſed & leuia lugenda ſunt peccata. Multa enim leuia vnum grande efficiunt, ſicut ſolēt ex paruiſſimis guttis immenſa flumina creſcere. &c. *S. Iſidorus de ſummo bono l. 2. c. 18.*

De eodem.

SI dicis, Minora ſunt peccata mea, minuta ſunt, ſine quibus non poteſt eſſe iſta vita. Congere minuta, & faciunt vnum aceruum. Nam & grana minuta ſunt, & tamen maſſam faciunt; & guttæ minutæ ſunt, & flumina implent, & moles trahunt. *S. Auguſt. in Pſalm. 129.* 22

De eodem.

TV qui dicis, quia paruum peccatum eſt, velim ſcire, quoties tale peccatum admittis, ſi tot paruulas plagas in corpore, & tot maculas, aut ſciſſuras in veſtibus tuis fieri velis? Cum ergo nec in corpore tuo plagas, nec in veſte tua ſciſſuras, vel maculas fieri acquieſcis, qua conſcientia hoc fieri in anima tua non metuis? *Idem S. Auguſt. ſerm. 244. de tempore.* 23

De eodem.

INterdum nobis leuia, ac vilia facit peccata noſtra ipſa conſuetudo 24
peccandi, cum certum ſit, nos, ſicut de minimis bonis augeri, ita de minimis negligentiis debere compungi. Non eſt enim minimum in vita hominum negligere minima. Neſcio de quibus delictis debeant eſſe ſecuri, etiam de peccatis ignorantiæ iudicandi, ac de otioſis ſermonibus, ac de cogitationibus rationem reddituri. *Euſebius Emiſſenus ad monachos hom. 5. S. Gregor. paſtor. p. 3. c. 34.*

De eodem.

CAuete, ne quis parua reputet quantumlibet parua ſcienter com- 25
miſſa. Nemo dicit in corde ſuo, Leuia ſunt iſta non curo corrigere, non eſt magnum, ſi in his maneam venialibus, minimiſque peccatis. Hæc eſt enim, dilectiſsimi, impænitentia; hæc blaſphemia in Spiritum ſanctum, blaſphemia irremiſſibilis. *S. Bernardus ſerm. 1. de conuerſ. S. Pauli, & tract. de præcepto, & diſpenſatione, c. 14.*

Licita etiam abſcindenda, ne in illicita incidamus.

16 HAbent ſancti viri hoc proprium, nam, vt ſemper ab illicitis longe ſint, a ſe plerumque etiam licita abſcindunt. *S.Greg. dialogorum lib.4.c.11.*

Quare Deus plerumque permittat, leuiora committere eos, qui vitant grauiora peccata.

17 PLerumque omnipotens Deus idcirco rectorum mentes quamuis ex magna parte perficit, imperfectas tamen ex parua aliqua parte derelinquit, vt, cum miris virtutibus rutilant, imperfectionis ſuæ tædio tabeſcant, & nequaquam ſe de magnis erigant, dum adhuc contra minima innitentes laborant. Sed, quia extrema non valent vincere, de præcipuis actibus non audent ſuperbire. *Idem Greg. Paſtor. p. 4.c.11. Moral.l.19.c.5.l.4.c.21 Dialogorum l.3.c.14. ad finem.*

Grauius eſt peccatum Sacerdotis, quam aliorum.

28 ANte Prophetarum tempora oſtendere volens Deus hominum peccata longe maiori ſupplicio expiari, dum a Sacerdotibus, quam dum a priuatis fiunt; mandat, vt tantundem pro Sacerdotibus, quantum pro vniuerſo populo, ſacrificium offeratur. Quod quidem quid aliud ſignat, quam, Sacerdotis vulnera maiori medicamento, atque auxilio indigere, atque adeo tanto, quanto coniuncta ſimul vniuerſi populi vulnera indigent? Porro maiori nequaquam indigerent, niſi ea grauiora forent. Atqui grauiora certe fiunt non natura ipſa, ſed Sacerdotis, qui ea commiſerat; condicione, ac dignitate. *S. Chryſoſt. de Sacerd.l.6. Optima epiſtola S.Iſidori Peluſ. 11.l.3. Vide inf. S. & ſeq. de grauibus peccatis, cap. Sicut in corpore, n.28.*

De eodem.

29 REatu maiore delinquit, qui potiore honore perfruitur, & grauiora facit vitia peccatorum ſublimitas peccantium. *Hilarius Papa 25.q.1.c. nulli ſas.*

De eodem.

VVlgarium hominum delicta. *Vt ſup. p. 3. c. 10. de bono teſtimonio*, 30 *cap. Sacerdotalis animi, num. 31.*

De eodem.

SAcerdotum tam excellens eſt electio, vt hæc, quæ in aliis Eccleſiæ 31 membris non vocantur ad culpam, in illis tamen habeantur illicita. &c. *Vt ſup. p. 2. c. 5. de pudicitia, n. 31. Auth. Quomodo oporteat Epiſcopos, in principio.*

De eodem.

INter ſæculares nugæ, nugæ ſunt, in ore Sacerdotum, blaſphemiæ. &c. 32 *Vt ſup. p. 2. c. 8. §. 5. de ſilentio. n. 25.*

De eodem.

MVlta in ſæculari principe ferunt homines, quæ abhorrent in Ec 33 cleſiaſtico. Quæ in laico puſilla, & leuia exiſtimant delicta, in clerico maxima, & grauiſſima iudicantur. Sacerdotes, quorum vita velut ſpeculum inferioribus eſt, non ſolum a malis operibus abſtinere, ſed omnia declinare conuenit, quæ quoquó modo præ ſe ſpeciem mali ferunt. *Pius Papa 2. Commentariorum l. 11.*

De eodem.

TAnto maius cognoſcitur eſſe peccatum, quanto maior, qui pec- 34 cat, habetur. Creſcit enim delicti cumulus iuxta ordinem meritorum. Et ſæpe, quod minoribus ignoſcitur, maioribus imputatur. *S. Iſidorus de ſummo bono l. 2. c. 18.*

De eodem.

VEhemẽter Eccleſiam Chriſti deſtruit, meliores Laicos eſſe, quã 35 clericos. *S. Hieron. 8. q. 1. c. qualis. Et vide inf. c. ſeq. de grauibus peccatis cap. Vere magna confuſio, n. 51.*

Gra-

Grauius punitur Sacerdos, quam ſubditus.

36 MAior ſcientia maioris fit pœnæ materia. Propterea Sacerdos, eadem cum ſubditis peccata committens, nō eadem, ſed acerbiora multo patietur. *S. Chryſoſt. hom. 27. ſuper Matth. & hom. 77. tom. 5.*

Grauius peccatum clerici, quam monachi.

37 GRauius peccat clericus in ſacris conſtitutus, & agens aliquid contrarium ſanctitati, quam monachus. *S. Thom. 22. q. 184. art. 8. S. Iſidorus Peluſ. l. 2. ep. 284.*

Quo purior conſcientia, eo ſe plus peccatricem agnoſcit, & creſcunt in ea compunctio cordis, & ſuſpiria.

38 QVibuſdam hoc præcipue ſui cordis acquiſita puritas conferebat, vt magis magiſq. ſe deprimi peccatis agnoſcerent. Tanta namque in eis delictorum compunctio per dies ſingulos augebatur, quanto puritas animi profeciſſet, trahebantq. iugiter imo corde ſuſpiria &c. *Caſſianus l. 5. c. 15. & coll. 23. c. 7. 8. 9. 10. 17.*

De eodem.

39 QVanto magis profecerit *Vt ſup. c. 8. §. 3. de humilitate num. 20. Vide de hac materia S. Baſilium in proœmio Ethicorum, de iudicio Dei.*

DE GRAVIBVS PECCATIS SACERDOTVM IN GENERE.

CAP. II.

SVMMARIVM.

PEccatũ Sacerdotis præponderat peccato totius populi. 1.28.
Si Sacerdos peccauerit, quis orabit pro eo? 2.5.
Aut qualiter pro populo intercedet, ſi Deo gratus non eſt? 30.48.49.50.
Sacerdotum mores corrumpuntur, ex eo quod commiſcentur inter gentes. 3.
Mali malos fructus faciunt 54.
Et ideo damnantur. 49.
Et reddent rationem ſuæ negligentiæ. 46.
Sunt inemendabiles. 52.
Et ſunt contemptibiles omnibus. 26. 27.
Et eorum lapſus difficile reſtituitur. 53.
Sacerdotum aliquorum præuaricatio, & corruptio tam in moribus, quam in doctrina, 6.7.8.9.11.12.14.15.16.17.19.20.23.41.
A Prophetis Ieruſalem egreſſa eſt pollutio ſuper omnem terram. 10. 13.
Et à Sacerdotibus malis ſuper ſanctuarium, & ſacrificium. 16.19.24.
Et timendum eſt populis, quibus præſunt mali Sacerdotes. 30.
Quia ſunt in ruinam populorum. 13.18.21.22.30.50.
Et ſuo prauo exemplo delinquit populus. 29.35.
Qui ſi eſt indiſciplinatus, indicat ibi Sacerdotium non eſſe ſanum. 28.
Sacerdotes mali ſunt, qui ſemper ſciderunt Eccleſiam Dei, & ſeduxerunt populum. 43.
Et repellunt à ſuo miniſterio Spiritum ſanctum. 40.
Et detrimentum maximum afferunt. 38.
Et ſunt ſimiles aquæ baptiſmatis 39.
Et qui ſunt ex eis auari, & amici ventris, ſunt idololatræ. 44.

Propterea odit Dominus ſacrificia eorum & maledicit illis. 25.26.27.
Et timere debent exemplo Iudæ deterriti.47.
Grauius eſt peccatum Sacerdotis , quam aliorum. 31.32.33.34.
Vnde fit, vt nemo plus in Eccleſia noceat , quam malus Sacerdos 35.
Neque plus Deum offendat.36. 37.
Neque ſolum ille peccat indigne miniſtrans , ſed quotquot illi communicant.45.
Et eſt magna eorum confuſio, laicos eſſe meliores illis, vel æquales. 51.
Qualiter autem meritum, vel crimen de Sacerdotio ſuo acquirant.42.
Quibus quidem non tam lætum eſt aſcendiſſe, quam triſte cadere. 46.
Mali Sacerdotis deſcriptio.55.56.

Cap. II.

SI Sacerdos, qui vnctus eſt, peccauerit, delinquere fa- 1
ciens populum, offeret pro peccato ſuo vitulum imma
culatum Domino,&c.Quod ſi omnis turba Iſrael igno
rauerit, & per imperitiam fecerit quod contra manda-
tum Domini eſt,& poſtea intellexerit peccatum ſuum,
offeret pro peccato ſuo vitulum. *Leu. 4. Vbi aduerte, æquiparari expia-
tionē peccati Sacerdotis expiationi peccati totius populi.S.Chryſoſt.Iſychius.*

Si Sacerdos peccauerit,quis orabit pro eo? 1. *Reg. 2. ex translatione* 2
S. Gregorij.ibidem c.3.

Commiſti ſunt inter gentes, & didicerunt opera eorum:& ſeruierũt 3
ſculptilibus eorum:& factum eſt illis in ſcandalum.*Pſ.* 105.

Vidi impios ſepultos:qui etiam cum adhuc viuerent,in loco ſancto 4
erant,& laudabantur in ciuitate quaſi iuſtorum operum.*Eccl* 8.

Quis miſerebitur incantatori a ſerpente percuſſo, & omnibus, qui 5
appropiant beſtijs. *Eccl.* 12.

Argentum tuum verſum eſt in ſcoriam:vinum tuum miſtũ eſt aqua. 6
Principes tui &c.*Iſ.*1.

Speculatores eius cæci omnes,neſcierunt vniuerſi: canes muti non 7
valentes latrare,videntes vana,dormientes, & amantes ſomnia. Et ca-
nes impudentiſſimi neſcierunt &c.*Iſ.* 56.

Stupor,& mirabilia facta ſunt in terra.Prophetæ prophetabant men 8
dacium, & ſacerdotes applaudebant manibus ſuis:& populus meus di
lexit talia:quid igitur fiet in nouiſſimo eius?*Ierem.* 5.

A Propheta vſque ad ſacerdotem cuncti faciunt mendacium. Et ſa- 9
nabant contritionem filiæ populi mei ad ignominiam,dicētes:Pax, pax:
cum non eſſet pax.Confuſi ſunt,quia abominationem fecerunt:quin im
mo confuſione non ſunt confuſi,& erubeſcere neſcierunt:idcirco cadēt
inter corruentes, in tempore viſitationis ſuæ corruent, dicit Dominus,
&c. *Ierem.* 8.

A Prophetis Ieruſalem egreſſa eſt pollutio ſuper omnem terram. 10
Ierem. 23.

Prophetæ tui viderunt tibi falſa, & ſtulta, nec aperiebant iniquita- 11
tem tuam,vt te ad pænitentiam prouocarent.*Thren.* 2.

Quo modo obſcuratum eſt aurum,mutatus eſt color optimus,diſper 12
ſi ſunt lapides ſanctuarij in capite omnium platearum?Filij Sion incly-
ti,& amicti auro primo:quo modo reputati ſunt in vaſa teſtea,opus ma
nuum figuli?Thren.4.*Aurum obſcuratur, cum terrenis affectibus ſancti-
tatis vita polluitur. Color optimus commutatur, cum quorundam,qui re-*

ligioſe

ligioſe degere credebantur, æſtimatio anteacta minuitur. Sanctuarij lapides in plateas diſperguntur, cum cauſarum ſecularium foras lata itinera expetunt Sacerdotes, &c. S. Gregor in Paſtorali, p. 2. c. 7.

13 Non crediderunt reges terræ, & vniuerſi habitatores orbis, quoniã ingrederetur hoſtis, & inimicus per portas Ieruſalem: Propter peccata prophetarum eius, & iniquitates ſacerdotum eius, qui effuderunt in medio eius ſanguinem iuſtorum. Errauerunt cæci in plateis, polluti ſunt ſanguine. *Thren. 4.*

14 Væ prophetis inſipientibus, qui ſequuntur ſpiritũ ſuũ, & nihil vidẽt. Quaſi vulpes in deſertis, prophetæ tui Iſrael erant. Nõ aſcendiſtis ex aduerſo, neque oppoſuiſtis murũ pro domo Iſrael, vt ſtaretis in prœlio in die Domini. Vident vana, & diuinant mendacium, dicentes: Ait Dominus, cum Dominus non miſerit eos. *Ezech. 13.*

15 Verſa eſt mihi domus Iſrael in ſcoriam: omnes iſti æs, & ſtannum, & ferrum, & plumbũ in medio fornacis: ſcoria argenti facti ſunt. *Ez. 22.*

16 Sacerdotes eius contempſerunt legem meam, & polluerunt ſanctuaria mea: inter ſanctum & profanum non habuerunt diſtantiam: & inter pollutum, & mundum non intellexerunt: & a ſabbatis meis auerterunt oculos ſuos, & coinquinabar in medio eorum. *Ezech. 22.*

17 Væ paſtoribus Iſrael, qui paſcebant ſemetipſos, &c. *Ezech. 34.*

18 Nonne ſatis vobis erat paſcua bona depaſci? inſuper & reliquias paſcuarum veſtrarum conculcaſtis pedibus veſtris: & cum puriſſimam aquam biberetis, reliquam pedibus veſtris turbabatis. Et oues meæ his, quæ conculcata pedibus veſtris fuerant, paſcebantur: & quæ pedes veſtri turbauerant, hæc bibebant. *Ezech. 34. Aquam pedibus turbare, eſt ſancta meditationis ſtudia male viuẽdo corrumpere. S. Gregor. Paſtor. p. 1. c. 2.*

19 Sufficiãt vobis omnia ſcelera veſtra domus Iſrael: eo quod inducitis filios alienos incircumciſos corde, & incircumciſos carne, vt ſint in ſanctuario meo, & polluant domum meam: & offertis panes meos, adipẽ, & ſanguinem: & diſſoluitis pactum meũ in omnibus ſceleribus veſtris. Et non ſeruaſtis præcepta ſanctuarii mei, &c. *Ezech. 44.*

20 Et erit ſicut populus, ſic Sacerdos: & viſitabo ſuper eum vias eius, & cogitationes eius reddam ei. *Oſeæ 4.*

21 Audite hæc ſacerdotes, & attendite domus Iſrael, & domus Regis auſcultate: quia vobis iudicium eſt, quoniam laqueus facti eſtis ſpeculationi, & rete expanſum, &c. *Oſeæ 5.*

22 Venerunt dies viſitationis, venerunt dies retributionis: ſcitote Iſrael ſtultum prophetam, inſanum virum ſpiritualem, propter multitudinem iniquitatis tuæ, & multitudinem amentiæ. Speculator Ephraim cum Deo meo: propheta laqueus ruinæ factus eſt ſuper omnes vias eius, inſania in domo Dei eius. Profunde peccauerunt, ſicut, &c. *Oſeæ 9.*

Hæc

Hæc dicit Dominus ſuper prophetas, qui ſeducunt populum meum: 23
qui mordent dentibus ſuis, & prædicant pacem: et ſi quis non dederit in
ore eorum quippiam, ſanctificant ſuper eum prœlium. Propterea nox
vobis pro viſione erit, & tenebræ vobis pro diuinatione: & occumbet
ſol ſuper prophetas, & obtenebrabitur ſuper eos dies, &c. *Mich. 3.*

Ad vos, o Sacerdotes, qui deſpicitis nomen meum, & dixiſtis: In quo 24
deſpeximus nomen tuum? Offertis ſuper altare meum panem pollutum.
Malach. 1.

Et nunc ad vos mandatum hoc, o Sacerdotes. Si nolueritis audire, 25
& ſi nolueritis ponere ſuper cor, vt detis gloriam nomini meo, ait Dominus exercituum: mittam in vos egeſtatem, & maledicam benedictionibus veſtris, & maledicam illis; quoniam non poſuiſtis ſuper cor. Ecce ego proijciam vobis brachium, & diſpergam ſuper vultum veſtrum ſtercus ſolemnitatum veſtrarum, & aſſumet vos ſecum. *Malach. 2.*

Vos receſſiſtis de via; & ſcandalizaſtis plurimos in lege: irritum feci- 26
ſtis pactum Leui, dicit Dominus exercituum. Propter quod & ego dedi vos contemptibiles, & humiles omnibus populis, ſicut nō ſeruaſtis vias meas, & accepiſtis faciem in lege. *Ibidem.*

Si ſal euanuerit, in quo ſalietur? ad nihilum valet vltra, niſi vt mittatur 27
foras, & conculcetur ab hominibus. *Matth. 5.*

Peccatum Sacerdotis, totius populi peccatum cenſetur: &, vbi populus eſt indiſciplinatus, ibi Sacerdotium non eſt ſanum.

SIcut in corpore, ſi aliquod infirmatum fuerit membrum, non om- 28
nino languet & ſtomachus, ſi autem ſtomachus languerit omnia membra inueniuntur infirma; ſic, ſi aliquis Chriſtianorum peccauerit, non omnino peccauit & Sacerdos: ſi autem & Sacerdotes fuerint in peccatis, totus populus conuertitur ad peccandum. Ideo vnuſquiſque Chriſtianorum pro ſuo peccato reddet rationem: Sacerdotes autē non ſolum pro ſuis, ſed & pro omnium peccatis reddent rationem. Et, quemadmodum, cum videris arborem pallentibus foliis marcidam, intelligis, quia aliquam culpam habet circa radicem; ita, cum videris populum indiſciplinatum, & irreligioſum, ſine dubio cognoſce, quia Sacerdotium eius non eſt ſanum. *S. Chryſoſt. hom. 38. ſuper Matth.* *Vide ſup. cap. prox. a cap. Ante prophetarum, num. 28. & p. 2. c. 7. S. 1. de prædicatione Peccatum, num. 54.*

Exem-

Exemplo Sacerdotis delinquentis delinquit laicus.

29 FInge, aliquem in Sacerdotali culmine conſtitutum non bene viuere,& deturpare operibus dignitatem: Nonne imitatione vitiorum eius laicus frater corrumpitur? Nam & qui vnum de mi- *Matt. 18.*
nimis ſcandalizauerit, mola collo alligata præcipitatur in profundum. Sorores quoque Ieruſalem Sodoma, & Samaria iuſtificantur, non quo per ſe iuſtæ ſunt, ſed comparatione peioris. *S. Hieron. ſuper Ezech. c. 17.*

Timendum eſt populis, quibus præſunt mali Sacerdotes, quia ſunt illis in ruinam.

30 VVlnerato paſtore, quis curandis ouibus adhibeat medicinam? aut quomodo populum orationis clypeo tueatur, qui iaculis ſe hoſtilibus feriendum exponit? aut, qualem de ſe fructum producturus eſt, cuius graui peſte radix infecta eſt? Maior ergo metuenda eſt locis illis calamitas, vbi tales intercesſores ad locum regiminis adducuntur, qui Dei in ſe magis iracundiam prouocant, quam per ſemetipſos placare debuerant. S. *Gregor. l. 7. epiſt.* 114.

Grauius peccatum Sacerdotis, quam aliorum.

31 EGreſſa eſt iniquitas a ſenioribus iudicibus tuis, Domine, qui videntur regere populum tuum. Non eſt iam dicere, Vt populus, ſic Sacerdos; quia Nec ſic populus, vt Sacerdos. Heu, heu, heu, Domine Deus, quia ipſi ſunt in perſecutione tua primi, qui videntur in Eccleſia tua primatum diligere, & regere principatum. *S. Bonau. l. 1. Phar. c. 21. ex S. Bernardo, quamuis alij ex S. Gregorio.*

De eodem.

32 SIcut leuius eſt, de plano corruere; ſic grauius eſt, qui de ſublimiori exciderit dignitate, &c. Magna ſublimitas magnā habere debet cautelam &c. *S. Ambroſ. de dignitate Sacerdotali. c. 3.*

De eodem.

EBrietas in alio crimen eſt, in Sacerdote ſacrilegium. *Petrus Rauennas.* 33

De eodem.

ANte prophetarum tempora,*num. 28. cum ſeqq. ſup. c. proximo.* 34

Nemo plus nocet in Eccleſia, quam malus Sacerdos.

NEmo in Eccleſia plus nocet,quam qui peruerſe agens nomen, 35 vel ordinem ſanctitatis habet.Delinquentem namque hunc nemo redarguere præſumit: & in exemplum culpa vehementer extenditur,quando pro reuerentia ordinis peccator honoratur. *S.Gregor.p. parte paſt.c.2.diſt.8 3.c.eod. Idem hom.17.in c.10.Lucæ.*

Nemo plus offendit Deum, quam malus Sacerdos.

NVllum puto maius præiudicium,quam à malis Sacerdotibus to 36 lerat Deus,quando eos, quos ad aliorum correctionem po-

Philip. 3. ſuit, dare de ſe exempla prauitatis cernit; quando ipſi peccamus, qui compeſcere peccata debuimus; nulla animarum lucra quærimus,ad noſtra quotidie ſtudia vacamus;terrena concupiſcimus,humanam gloriam intenta mente captamus;&,quia eo ipſo,quo cæteris prælati ſumus,ad agenda quælibet maiorem licentiam habemus, ſuſceptæ benedictionis miniſterium vertimus ad ambitionis argumentum.*S.Gregor.hom.17.ſuper Lucam.*

De eodem.

NIhil eſt in hac vita,& maxime hoc tempore facilius, & lætius, 37 & hominibus acceptabilius Epiſcopi,aut Presbyteri, aut Diaconi officio,ſi perfunctorie, atque adulatorie res agatur: ſed nihil apud Deum miſerius,& triſtius, & damnabilius &c. *S. Auguſt. ep. 148.diſt.40.c.ante omnia.*

De

De detrimento, quod afferunt mali Sacerdotes.

38 SIcut acetum dentibus, aut fumus contrarius eſt oculis, ita Sacerdos in Eccleſia prauus per acredinem peccati fidelium ſenſus obtendere facit, atque erroris ignorantia oculos cordis eorum ab intuitu fidei, ſeu intellectu rectitudinis dum caligant, velut fumus excæcat, &c. Oculi quippe, & dentes prædicatores ſunt ſanctæ Eccleſiæ, qui ei & recta itinera præuidere, & alimenta ſpiritualia ſuggerere ſolent, &c. *S. Hieron. ſuper c. 12. Prouerb.*

Malus Sacerdos ſimilis eſt aquæ baptiſmatis.

39 CVi rei dixerim ſimiles malos Sacerdotes, niſi aquæ baptiſmatis, quæ peccata baptizatorum diluens, illos ad regnum cæleſte mittit, & ipſa in cloacas deſcendit? *S. Greg. hom. 17. ſuper Lucam.*

Sacerdos malus a ſuo miniſterio repellit Spiritum ſanctum.

40 SAcroſancta religio, quæ Catholicam continet diſciplinam, tantam ſibi reuerentiam vindicat, vt ad eam quilibet niſi pura conſcientia nō audeat peruenire. Nā, quomodo ad diuini myſterij conſecrationem cæleſtis ſpiritus inuocatus adueniet, ſi Sacerdos, & qui eum adeſſe deprecatur, criminoſis plenus actionibus reprobatur? *Gelaſius Papa 1. q. 1. c. vel.*

Sacerdos peccat per corruptionē doctrinæ, & per remiſſionem ſeueritatis.

41 PEccatum Sacerdotis in duobus arguit propheta: ſcilicet, in corruptione veritatis doctrinæ; vnde dicit, Argētum tuum verſum eſt in ſcoriam, &c. Secundo, in remiſſione ſeueritatis diſciplinæ, quæ ſignificatur in vino. Hoc eſt enim vinum, quod infundit Samaritanus, quando dicit, Vinum tuum miſtum eſt aqua. & Ezechiel, Væ *Iſa. 1.* *Ezech. 13*

quæ conſuunt puluillos ſub omni cubito manus: & faciunt ceruicalia ſub capite vniuerſæ ætatis ad capiendas animas. *S. Thom. ſup. c. 1. Iſaiæ.*

Sacerdos de Sacerdotio ſuo qualiter meritum, vel crimen acquirat. *Vide ſup. c. 7. §. 1. de doctrina, Multi Sacerdotes, n. 75.*

Sacerdotes mali ſunt, qui ſemper ſciderunt Eccleſiam Dei, & ſeduxerunt populum

VEteres ſcrutans hiſtorias, inuenire non poſſum ſcidiſſe Eccleſiam, & de domo Domini populos ſeduxiſſe, præter eos, qui Sacerdotes à Deo poſiti fuerant, & prophetæ, ideſt ſpeculatores. Iſti ergo vertuntur in laqueum tortuoſum, in omnibus locis ponentes ſcandalum. *S. Hieron. ad c. 3. Oſ. 24. q. 3. Transferunt.* 43

Auari Sacerdotes, & amici ventris ſunt idololatræ.

VAE væ, in domo Dei horrendum videmus. Quid? Idololatras miniſtrantes. Mentior, ſi non idolorum ſeruitus auaritia eſt, ſi non quibuſdam etiam venter ſuus factus eſt Deus ſuus. Quod enim quiſque præ cæteris colit id ſibi Deum conſtituiſſe perhibetur. *S. Bonau. in Phar. l. 1. c. 22. ex S. Bernardo.* 44

Philip. 3.

Non ſolum Sacerdotes mali peccant indigne miniſtrantes, ſed quotquot illis communicant. 45

NOn ſolum Sacerdotes, qui ſacramenta indigne tractant, irã Dei ſuper ſe prouocant, ſed omnes, qui ipſis indigne celebrantibus quodam modo communicant, vel fauendo, vel negligendo, vel fouendo, vel permittendo cũ oportet remedia adhibere, &c. *Ioan. Driedo de libertate Chriſtiana l. 3. c. 11.*

Ratio-

Rationem reddet Sacerdos de negligentia, quam habuerit circa ſubditorum ſalutem. cui quidem non tam lætum eſt aſcendere, quam triſte cadere.

46 GRandis dignitas Sacerdotum; ſed grandis ruina, ſi peccant. Lætemur ad aſcenſum; ſed timeamus ad lapſum. Non eſt tanti gaudij excelſa tenuiſſe, quanti mæroris de ſublimioribus corruiſſe. Nec enim ſolum pro noſtris delictis reddemus rationem, ſed pro omnium, quorum abutimur, donis, & nequaquam ſumus de eorum ſalute ſolliciti. *S. Hieron. ſuper Ezech. c. 2. Concil. Pariſ. c. 12.*

Timere debent Sacerdotes, deterriti exemplo Iudæ.

47 SI ipſe Iudas Apoſtolatum perdidit, cuſtodiant ſe Sacerdotes, & Epiſcopi, vt non & ipſi ſuum Sacerdotium perdāt. *Idem S. Hieron. ſuper Pſ. 108.*

Qualis erit apud Deum interceſſor, qui illi gratus non ſit.

48 SI homo apud hominem, de quo minime præſumit, fieri interceſſor erubeſcit, qua mente apud Dominum intetceſſoris locum pro populo accipit, qui familiarem ſe eius gratiæ per vitæ meritum neſcit? aut ab eo quo modo aliis veniam poſtulat, qui, vtrum ſibi ſit placatus, ignorat. *S. Gregor. in Paſtor. p. 1. c. 11. diſt. 61. c. non negamus.*

De eodem.

49 QVis ei interceſſor remanet, cum ille ſe tranſgrediendo præcipitat, qui ad intercedēdum pro aliis ordinatus eſt? *Idem S. Gregor. 1. Reg. 2. c. 5. ad moralem interpretationem diſt. 49. c. 1. 3. q. 7. c. in grauibus.*

De eodem.

50 CAuſæ ſunt ruinæ populi Sacerdotes mali. Quis enim ſe pro populi peccatis interceſſor obiiciat, ſi Sacerdos, qui orare debuerat, grauiora committat? *Idem S. Gregor. l. 9. epiſtola 64.*

Confuſio Sacerdotum eſt, laicos eſſe Iuſtiores illis, vel æquales.

51 VEræ magna confuſio Sacerdotum, & omnium clericorum, quando laici inueniuntur fideliores eis, & iuſtiores. Quo modo non ſit confuſio, eſſe inferiores illos laicis, quos & æquales eſſe confuſio eſt? *S. Chryſoſt. hom. 5. in Matth. Vide ſup. c. proximo, Vehementer, n. 36.*

Clerici delinquentes inemendabiles ſunt. 52

LAici delinquentes facile emendantur; clerici autem, ſi ſemel euaſerint, inemendabiles fiunt. *Idem ibid.*

Sacerdotis lapſus difficile reſtituitur. *S. Hieron. ad Heliodorum.* 53

Sacerdos malus malos fructos facit. *Vide ſup. p. 2. c. 1. S. 1. de ſanctitate Sacerdotum. Docet per ea, quæ ſequuntur, n. 26.* 54

Mali Sacerdotis deſcriptio.

55 NOS Sacerdotes, præſentibus delectati, dum in hac vita commoda noſtra, & honores inquirimus, non vt meliores, ſed vt ditiores, nec vt ſanctiores, ſed vt honoratiores ſimus cæteris, feſtinamus in gregem Domini, qui nobis paſcendus, tuenduſque commiſſus eſt, ſed noſtras voluntates, dominationem, diuitias, & cætera blandimenta carnaliter cogitamus. &c. *S. Proſper de vita contemplatiua l. 1. c. 21, vbi late deſcribitur luctuoſa vita Sacerdotis carnaliter viuentis.*

PVnitiones aliquas prauorum Sacerdotum in Scripturis ſanctis inter alias multas, quas referunt Sancti patres, profaniq. ſcriptores, vide Numerorum c.16.l.1.Reg.c.2.& 3.l.3.Reg.c.2.Iſ.c.3.Ierem.c.2.8. Oſeæ.4.5.Malach. 1.2.1.Machab.7.9. Apoc.2.

Alia de hac materia vide ſup.p.2.c.7.§.1.de prædicatione & doctrina.

DE REBVS SACERDOTI PROHIBITIS IN GENERE.

CAP. III.

SVMMARIVM.

SAcerdos debet veterē hominem exuere, & induere nouū. 1.
Et non vacare negotiis ſæcularibus. 2. 3.
Quæ autem ſint illa negotia. 5.
Quædam ſunt Sacerdotibus prohibita, quæ ſunt Epiſcopis conceſſa. 3.
Quædam illis, & Epiſcopis. 4. 5.
Quædam exercitia manualia Sacerdotibus interdicta. 6.
Sacerdos inferior non benedicit, maiore Sacerdote non annuente. 7.
Sacerdos cum ſæcularibus non habitet ſine licentia ſui Epiſcopi. 8.
Chor epiſcopi qui ſunt. 5.
Formata epiſtola quid ſit. 3.
Pacifica. ibidem.

Cap. III.

1 NVnc autem deponite & vos omnia: iram, indignationem, malitiam, blaſphemiam, de ore veſtro, expoliantes vos veterem hominem, & induentes nouum eum, qui renouatur in agnitione Dei ſecundum imaginem eius, qui creauit eum. *Coloſſ. 3.*

2 Nemo militans Deo implicat ſe negotijs ſæcularibus: vt ei placeat, cui ſe probauit. *2. Tim. 2.*

Quæ ſint Presbyteris prohibita, & Epiſcopis conceſſa.

QVamuis [a] Chorepiſcopis, & Presbyteris plurima cum Epiſcopis miniſteriorum communis ſit diſpenſatio, quædam tamen auctoritate veteris legis, quædam nouellis & Eccleſiaſticis regulis ſibi prohibita nouerint, ſicut eſt Presbyterorum, & Diaconorum, aut virginum conſecratio, ſicut conſtitutio altaris, ac benedictio, vel vnctio. Si quidem nec erigere eis altaria, nec Eccleſias, vel altaria cõſecrare licet, nec per impoſitionem manuum fidelibus baptizatis, vel conuerſis hæreticis paraclitum Spiritum ſanctum tradere, nec chriſma conficere, nec chriſmate baptizatorum frõtes ſignare, nec publice cuidẽ in Miſſa quemquã pænitentem reconciliare, nec [b] formatas quilibet epiſtolas mittere. Hæc enim omnia illicita ſunt Chorepiſcopis, qui ad exemplum, & formam ſeptuaginta duorum diſcipulorum eſſe noſcuntur, vel Presbyteris, qui eandem geſtãt figuram. Quoniam, quamquam conſecrationem habeant, Pontificatus tamen apicem non habent, &c. [c] Sed neque corã Epiſcopo licere Presbyteris in baptiſterium introire, nec præſente Antiſtite in frontem tingere, aut ſignare, nec pænitentem ſine præceptione Epiſcopi ſui reconciliare, nec, eo præſente, niſi illo iubente, Sacramentum corporis, & ſanguinis Chriſti conficere, nec, eo coram poſito, populum docere, vel benedicere, aut ſalutare, nec plebem vtique exhortari. *S. Leo epiſtola 88. ad Epiſcopos Galliæ & Germaniæ diſt. 68. c. eod. S. Damaſus epiſtola ad Numidiæ Epiſcopos c. 13. 26. q. 6. c. 1. cũ quattuor ſeq. S. Thom. 22. q. 184. art. 6. ad 1. Concil. Trident. ſeſſ. 23. c. 4. Conc. Hiſpal. 2. c. 7.*

[a] Chorepiſcopi) *Teſte Iſidoro de Officijs. l. 2. c. 6. fuerunt vicarij Epiſcoporum inſtituti ad exemplum Septuaginta ſeniorum, ad ſollicitudinem pauperum, vt colligitur ex Concil. Neocæſarienſi can. 13. Hi munus Epiſcopi*

quadam tenus gerebant non in ciuitate, ſed per vicos, & pagos, vnde & ruſtici Epiſcopi dicebantur. Licebat illis ordinare Lectores, Exorciſtas, cæteroſq. inferioris ordinis clericos, non Presbyteros, nõ Diaconos. Concil. Ancyranum can. 13. Antiochenum c. 8. & 10. Nicænum diſt. 68. c. eccleſiis. Sed quia hoc prætextu Epiſcopalem honorem inſolenter ſibi arrogare cœperunt, nec vlla ſatis bona ratio eorum inſtitutionis appareret, id munus omnino ſublatum eſt, & antiquatum, vt conſtat ex S. Damaſo diſt. 68. c. Chorepiſcopi. Et facile mihi perſuadere poſſet, Archipresbyteros in eorum locum ſucceſſiſſe, vt videtur inſinuare Gratianus *eadem diſt. 68. c. quamuis.*

[b] Formata epiſtola) *Erat Epiſtola dimiſſoria, ſiue commendaticia, per quã proprius Epiſcopus fidem faciebat aliarum ciuitatum Epiſcopis, aliquem ex ſuis clericis ad eorum parœcias commeantem dignum eſſe, vel vt ad ſacros ordines promoueretur, vel vt ſub eorum ditione commoraretur. Hæc epiſtola formabatur certa calculatione, & numero litterarum, vt in Concilijs Nicæno, &* Carthaginienſi *5. ſancitum eſt, vt per totam diſt. 73. & Iuonem p. 6. c. 433. cum duobus ſeqq. Has epiſtolas videtur vocare Pacificas Concil.* Chalcedon. *can. 11.*

[c] Sed neque) *Hoc intelligendum videtur de eo baptiſmo, qui certis anni diebus ſolemni cærimonia adminiſtrari conſueuerat. Ita Catechiſmus Pij V de ſacramento baptiſmi.*

Peculiaria quædam Sacerdotibus interdicta.

CLericis lege Patrum cauetur, vt, a vulgari vita ſecluſi, a mundi voluptatibus abſtineant. Non ſpectaculis, non pompis interſint. Conuiuia inhoneſta, & turpia effugiant. S. Hieronymus ad Nepotianum dicit, Omnium Chriſtianorum domos quaſi proprias amare debemus, vt conſolatores nos in mœroribus ſuis, potius quam conuiuas in proſperis, nouerint. Et Iſidorus de Officijs l. 2. c. 1. Lege Patrum cauetur, vt clerici conuiuia publica fugiant, priuata, non tantum pudica, ſed & ſobria colant, vſuris nequaquam incumbant, nec turpium occupationes lucrorum, fraudiſque alicuius ſtudium non appetant. Amorem pecuniæ quaſi matrem cunctorum criminum fugiant. Sæcularia officia, negotiaq. abijciant. Honorum gradus per ambitionem non ſubeant. Non vagis oculis, non infreni lingua, aut petulanti, tumidoque geſtu incedant, ſed pudorem, ac verecundiam mentis habitu, & inceſſu oſtendant. Obſcenitatem 4

etiam verborum,ſicut etiam corporum,penitus execrentur. Viduarum, ac virginum frequentiſſimas viſitationes fugiant. Contubernia feminarum nullatenus appetant. Caſtimoniam quoque inuiolati corporis perpetuo conſeruare ſtudeant. Senioribus quoque debitam præbeant obedientiam,neque vllo iactantiæ ſtudio ſe attollant. Poſtremo in doctrina,& lectionibus,pſalmis,hymnis, & canticis exercitio iugi incumbant. Tales enim debent eſſe, qui diuiuis cultibus ſe mancipandos ſtudeant exhibere, vt ſcilicet,dum ſcientiæ operam dant, doctrinæ gratiam populis adminiſtrent. *Concil. Moguntin.c.10.de vita clericorum. Iuo p.6 c. 3. vbi latius de hoc. S. Iſidorus de eccl.offic.l.2.diſt. 23. c. His igitur. Concil. Aquiſgran.c.145.*

Sæcularia negotia quæ Sacerdotibus interdicta.

4 MVlta ſunt negotia ſæcularia, de quibus pauca perſtringemus, &c. Quidquid plus iuſto appetit homo, turpe lucrum eſt. Munera iniuſta accipere, vel etiam dare. Pro aliquo ſæculari quæſtu pretio aliquem conducere. Contentiones, vel lites, vel rixas amare. In placitis ſæcularibus diſputare,excepta defenſione orphanorum, & viduarum. Conductores ſæcularium rerum,aut procuratores eſſe. Turpis verbi,vel facti eſſe iaculatorem,vel iocum ſæcularem diligere. Aleas amare. Ornamentum inconueniens propoſito ſuo quærere. In delicijs viuere velle. Gulam,& ebrietatem ſequi. Pondera iniuſta, vel menſuras habere. Negotium iniuſtum exercere,&c. Canes,& aues ſequi ad venandum. Et omnibus quibuslibet cauſis ſuperfluis intereſſe. Ecce talia, & his ſimilia miniſtris altaris Domini contradicimus. De quibus ait Apoſtolus, Nemo militans Deo implicat ſe negotijs ſæcularibus. *Idem* *2.Tim. 2.* *Concil. Mogunt. Ne cler. vel mon. c. 1.*

Aliqua exercitia manualia. Sacerdotibus interdicta.

5 QVi altario ſeruit, de altario viuat. Verum omnino eſt. Quia non licet Sacerdotibus manibus operari, ligonizare, ferrum fabricare,& ſimilia, propter reuerentiam, & tanti Sacramenti dignitatem. *S. Aug. ſerm. 37. ad fratres Eremi.*

Sacerdos inferior non benedicat, maiore Sacerdote non annuente.

ILli, qui ante nos fuerunt, prouidam in Eccleſijs conſuetudinem tradiderunt, hodieq. in Romana Eccleſia (quæ magiſtra eſt omnium Eccleſiarum) impręttermiſsè ſeruatur, ita, vt nullus Sacerdos, maiore ſuo non annuente conſacerdote, cuilibet rei benedictionem dare nitatur. Sed & anterior, ſtans ad pronunciandum aliquam lectionem, benedictionem quidem poſtulet, ſed ei quilibet inferior non audet penitus benedicere. &c. *Nicolaus Papa diſt. 21. c. denique.* 7

Nullus clericorum ſine permiſsione ſui Epiſcopi cum ſæcularibus habitare præſumat. Quod ſi fecerit ab officij communione pellatur. *Concil. Aurelian. 2. c. 9.* 8

DE REBVS SACERDOTI PROHIBITIS IN SPECIE

MAXIME NE SECVNDVM APOSTOLVM SIT VINOLENTVS, NE PERCVSSOR, NE LITIGIOSVS, NE CVPIDVS, NE NEOPHYTVS, NE SVPERBVS, NE IRACVNDVS.

Non vinolentum, NE SIT VINOLENTVS, SACERDOS, NE COMMESSATIONIBVS ILLICITIS, AVT VANIS CONFABVLATIONIBVS, DET OPERAM.

CAP. IIII.

SVMMARIVM.

VINVM bibere Sacerdotibus prohibitum in veteri lege, & quare. 1. 11.

Et acetum, & vuæ recentes, & ſiccæ, & quidquid ex ipſis exprimitur. 2.

Vinum eſt res luxurioſa, & ebrietas tumultuoſa; & qui in his delectatur, non erit ſapiens. 3. 7. 8.

Quia irritationem, & iram, & amaritudinem animæ generat. 5.

Vacantes

Vacantes potibus, & dantes ſymbola conſumentur. 4.

Neque enim licet Sacerdotibus auide epulis operam dare, aut alios ad potus æquales inuitare. 6. 9. 12.

Nec tabernas ingredi, edendi, vel bibendi cauſa. 13.

Nec conuiuia facere de ſymbolis; nec ante horam diei tertiam, nec niſi hymno dicto, & poſt cibos gratiæ referantur. 14.

Inter epulas cantans clericus excommunicetur. 22.

Ebrietas in alio crimen eſt, in Sacerdote ſacrilegium. 15.

Eius effectus. 16.

Ebrioſi pœna. 17. 18.

Non vſum vini, ſed abuſum damnat Apoſtolus. 23.

Satius eſt enim modico vino vti, quam multa aqua, per auiditatem ingurgitari. 24.

Vini modici commendatio. ibidem.

Gulæ deditus raro emendatur. 19.

Eius voluptas eſt breuis durationis. 20.

Edacitati obnoxij ad Sacerdotium non promoueantur. 21.

Vitanda ſatietas, etiam vilium ciborum. 25.

Clericus enim eſcis plenus impeditur ad vigilias. 26.

Ineptæ, & aniles fabulæ, & quæ nimios riſus, & cachinnos excitant, deuitandæ. 10. 27.

Confertum quid. 14.

Tertia hora cur ſacra dicatur, ibidem.

CAP.

Cap. IV.

1 VINVM, & omne quod inebriare poteſt, non bibetis tu,& filij tui, quando intratis in tabernaculum teſtimonij. *Leu. 10.*

2 Acetum ex vino, *vt ſup. c. 1. de lenibus peccatis, n. 1.*

3 Luxurioſa res vinum, & tumultuoſa ebrietas: quicumq. his delectatur, non erit ſapiens. *Prou. 20.*

4 Vacantes potibus, & dantes ſymbola conſumentur. *Prou. 23.*

5 Vinum multum potatum irritationem, & iram, & ruinas multas facit. Amaritudo animæ vinum multum potatum, &c. *Eccl. 31.*

6 Noli auidus eſſe in omni epulatione, & non te effundas ſuper omnem eſcam. *Eccl. 37.*

7 Sacerdos, & propheta neſcierunt præ ebrietate, abſorpti ſunt a vino. *Iſa. 28.*

8 Nolite inebriari vino, in quo eſt luxuria *Epheſ. 5, Quaſi dicat, Non ſis guloſus, non ſis luxurioſus. S. Thom. ſuper ep. 1. ad Timoth. 3.*

9 Nemo vos iudicet in cibo, aut in potu. *Coloſſ. 2.*

10 Ineptas, & aniles fabulas deuita. 1. *Tim. 4. 2. Tim. 2.*

Vinum, & quidquid inebriare poteſt, quare Sacerdotibus prohibitum.

11 VInolentum Sacerdotem & Apoſtolus damnat, & vetus lex prohibet. Sacerdotes, qui miniſtrant in templo Dei, prohibentur vinum, & ſiceram bibere, ne crapula, & ebrietate aggrauentur corda eorum, &c. Quidquid inebriat, & ſtatum mentis euertit, fuge ſimiliter vt vinum. Nolite, ait Apoſtolus, inebriari vino, in quo eſt luxuria. &c. Qui altario ſeruiũt, vinum, & ſiceram non bibant. *S. Hieron. diſt. 35. c. eod.* *Leu. 10.* *Eph. 5.*

Sacerdos abſtinere debet a crapula, neque alios ad ęquales potus inuitare.

12 A Crapula, & ebrietate omnes clerici diligenter abſtineant, vnde vinum ſibi temperent, & ſe vino. Nec ad bibendum quiſpiam incitetur, cum ebrietas & mentis inducat exitium, & libidinis prouocet incentiuum. Vnde illum abuſum penitus decernimus abolendum, quo in quibuſdam partibus ad potus æquales ſuo modo ſe obligant

gant potatores, & ille iudicio talium plus laudatur, qui plures inebriat, & calices fecundiores exhaurit. Si quis autem ſuper his ſe culpabilem exhibuerit, niſi, a ſuperiore commonitus, ſatisfecerit, ab officio vel beneficio ſuſpendatur. *Innoc. 3. de vita & hon. cler. c. ecd.*

Clerici, edendi, vel bibendi cauſa tabernas non ingrediantur, niſi peregrinationis neceſsitate compulſi. 13

Canon. Apoſtolorum 54. Concil. Carthagin. 4. c. 15. Laodicenum c. 24. de vita, & hon. cler. c. pen.

Nō licet clericos cōuiuia facere de ſymbolis nec ante horam diei tertiam, nec niſi hymnus præcedat cibos, & gratiarum actio ſubſequatur.

NOn licet Sacerdotes vel clericos, ſed nec religioſos laicos conuiuia facere de [a] confertis. Nec oportet clericos, vel laicos religioſos ante [b] ſacram diei horam tertiam inire conuiuia, nec aliquando clericos, niſi hymno dicto, comedere panem, & poſt cibos gratias auctori Deo referre. *Ex decretis Martini Epiſcopi Bracharenſis, nō Papę diſt. 44. c. eod. c. nō oportet. 2. Conc. Carthagin. 4. c. 12. Africanū, c. 5.* 14

[a] Confertum) *eſt, quando plures conferunt quippiam ad conuiuia facienda. Quod Græce dicitur Symbolum. Concil. Laodic. c. 55.*

[b] Sacram horam diei tertiam.) *Hæc hora, quæ apud Italos Aurea, hic Sacra appellatur, vel quia Spiritus ſanctus ſuper Apoſtolos aduenïens mirificis eandem horam dedicauit myſterijs, vel quia apud omnes fere Eccleſias in ea ſacra miſſarum ſolemnia celebrantur cum pſallentio communi, vt verbis vtar Ruperti Abb. de diuinis officijs l. 10. c. 18.*

Ebrietas in alio crimen eſt, in Sacerdote ſacrilegium. 15

Cardin. Petrus Rauennas.

Ebrietatis effectus.

EBrietas perturbationem gignit mentis, furorem cordis, flammam libidinis. Ebrietas ita mentem alienat, vt, vbi ſit, neſciat, vnde etiam, & malum non ſentitur, quod per ebrietatem committitur. *S. Iſidorus de ſummo bono l. 2. c. 41.* 16

Y Pœna

Pœna ebrioſi.

17 EBrietas,inſignium flagitiorum incitatrix,& ſcaturigo,quæ in comeſſationibus,& conuenticulis dominatur,Eccleſiaſticum gradum,ſumma cum turpitudine paſſim infamauit,&c. Qui turpiter illi vitio indulgent,immorigeri,ab officijs, & beneficijs Eccleſiaſtica cenſura,& Synodi auctoritate primum ſuſpenduntur.Deinde,ſi ei impudenter deteſtandæ conſuetudini, & dictu pariter, & viſu fœdiſſimæ vlterius inhæſerint,omnibus honorum gradibus exutos,ad quadrupedum ſortem,quæ natura prona,atque ventri obedientia finxit,maioribus ſupplicijs affectos ſtatuit abijciendos. *Concil. Treuer. de temulentia clericorum.*

De eodem.

18 ANte omnia Clericis vitetur ebrietas,quæ omnium vitiorum fomes, & nutrix eſt. Itaque eum,quem ebrium fuiſſe conſtiterit, (vt ordo patitur) aut triginta dierum ſpatio a communione ſtatuimus ſubmouendum,aut corporali ſubdendum ſupplicio. *Concil. Agath.diſt.35.c.fin.*

Gulæ deditus raro emendatur.

19 MVltos ego animaduerti ſæpe,qui,cum alterius cuiuſuis generis vitijs laborarent,ad ſanitatem tamen redierint poſtea;qui autem gulæ morbo tenerentur,vt aut in occulto hæſitare eos delectaret,aut ventris ingluuie duci ſe ſinerent, neminem ex omnibus vidi vmquam,qui conualuerit,&c.S.*Baſilius ſerm. de abdicat. ſæculi.*

Gulæ voluptas,breuis durationis.

20 VOluptas gutturis, vix duorum habet longitudinem digitorum, non durat,niſi quantum durat tranſitus ille per gulam; & pro illo tranſitu vult domina gula tot, & tanta ſibi præparari. *S. Bernardus ſerm.12.de conuerſione, ad Clericos.*

Edacitati obnoxij, ad Sacerdotium non promoueantur.

SI Laicis comeſſationes damnabiles ſunt, multo magis Sacerdoti- 21
bus imputantur ad gehennam. Venter enim pinguis, vt ait Hiero-
nymus ad Nepotianum, craſſum ſenſum generat, cum Sacerdota-
lis ſenſus contra vigil eſſe debeat, & tenuis. Atque ideo edacitatis vitio
lib.23.Moral.ca.12. obnoxij in Sacerdotes vngi non debent. Hi enim, vt Gregorius ait, qui adhuc vitiorum bello ſubiacent, nequaquam per prædicationis vſum præeſſe magiſterio cæterorum debent. *Gratianus diſt.44.c.fin.*

Cantans inter epulas Clericus excommunicetur, ſcurra, & iocularis acerrime corripiatur.

INter epulas cantantem clericum excommunicationis ſententiæ ſe- 22
ueritate coercendum decernimus, Scurrilia, iocularia, riſumque mo
uentia verba loquens acerrime corripiatur. *Concil. Carthagin. 4.c. 60. & 80. diſt. 46. c. clericum.*

Non vſum vini, ſed abuſum damnat Apoſtolus. 23

Claudius Guilliandus ſuper epiſt. 1. ad Timoth. c. 5.

Satius eſt, modico vino vti, quam multa aqua ingurgitari.

SAtius eſt modico vino vti propter infirmitatem, quam multa aqua 24
ingurgitari per auiditatem: quia & Paulus Timotheo modico vtē-
dum vino conſuluit, & Dominus ipſe bibit, ita, vt vini potator ap-
pellatus ſit, Apoſtoliſq. bibendum dedit: inſuper ex eo Sacramenta ſui
ſanguinis condidit: cum e contrario aquam ad nuptias bibi non paſ-
ſus ſit, & ad aquas contradictionis populi murmur terribiliter caſtiga-
uerit. Dauid quoque aquam, &c. *S. Bernardus in apologia ad Guilielmum Abbatem.*

Vitan-

25 Vitanda ſatietas, etiam vilium ciborum.

Vide ſup. p. 2. c. 2. §. 1. de ſobrietate, & temperantia, c. non ſolum. n. 32.

Clericus eſcis plenus impeditur ad vigilias.

26 SIcut miles plurimo onere prægrauatus præpeditur, ita monachus, vel Clericus impeditur ad vigilias, cum eſcarum plenitudine torpeſcit. *S. Baſilius in regula, & in oratione ſecunda de Ieiunio.*

Vitandæ confabulationes, quæ nimios riſus excitant, & cachinnos.

27 ABhorrere debemus ab illis confabulationibus, & colloquiis, quæ nobis intolerabiles quoſdam riſus excitare ſolent. Væ vobis, qui ridetis, quia flebitis. Et, quod nihilominus occaſiones quæramus ad ridendum, & liberiori cachinno indulgendum, idq. inde conſequamur, vt in hac vita modico quodam tempore rideamus, in alia vero in perpetuum defleamus. *S. Ambroſ. l. 1. Officiorum c. 21.*

Alia vide ſup. p. 2. c. 2. §. 1. de ſobrietate, & inf. c. 16. Ne ſacramenta rite non diſpenſet, Si per ebrietatem, n. 12.

Non percuſſorem:

NE SIT PERCVSSOR SACERDOS,

NE PORTET ARMA,

NE SIT MALEDICVS, AVT DETRACTOR, CALVMNIATOR VE, NE ADVLATOR.

CAP. V.

SVMMARIVM.

QVI percuſſerit alium, volens occidere, morte moriatur. 1.
Homicida non debet ordinari, nec in ſuſceptis ordinibus miniſtrare. 8.
Quia Sacerdos debet eſſe alienus a cæde. 9.
Si autem fuerit homicida, qua pœna multandus. 10. 11. 12. 13.
Et qua occidens Cardinalem, qua Epiſcopum, qua Clericum. 16.
Occidens paganum non poterit promoueri. 19.
Sacerdos, per ſe, vel per alium pugnans in duello, ſuſpenſus eſt. 14.
Moriens autem in bello, aut rixa, aut gentilium ludis, qualiter puniendus. 15.
Et qualiter effundens ſanguinem etiam in obſeſſionis neceſſitate, quæ non ſit ineuitabilis. 17.
Qui autem, aliter mortem euitare non valens, occidit, vel mutilat inuaſotem, nullam incurrit irregularitatem. 18.
Clericus, ſeruum, aut diſcipulum ab Eccleſia extrahens, aut flagellans, ſegregetur. 20.
Clericus arma portans qua pœna feriendus. 21. 22. 23.
Sacerdotum arma ſunt lacrymæ, lectio, & oratio. 24. 25.
Et, qui percuſſus in dexteram maxillam fuerit, præbeat alteram. 5.
Dlericus maledicus homicida eſt, ex Apoſtolica traditione 26. nec eius accuſatio admittatur. ibidem.
Qua pœna multandus. 27.
Abſtinendum a detractione. 3. 6. 7.
Numquam detrahit, qui ſe bene contemplatur. 28.
Detrahere autem, an detrahentem audire, dubium, quid damnabilius. 30.
Qui vero fuerit eo vitio præditus, alienus ſit a fratrum vnitate. 31.

Denuntiator in probatione criminum deficiens, ab officio, & beneficio ſuſpenditur, donec purget innocentiam ſuam. 31.
Qui vero non probauerit, quod obiecit, poenam, quam intulit, patiatur. 33.
Melior eſt ſapientis correptio, quam ſtulti adulatio. 2.4.
Quæ ſi ad tempus ſuſcipitur, augetur. 32.
Adulator clericus degradetur. 34.
Plus enim perſequitur adulatoris lingua, quam perſecutoris manus. 35.
Beatus, qui nec adulatur, nec adulatoribus credit. 36.
Auari egregie norunt adulari. 37.
Laica communio, quid ſit. 13.

C A P. V.

QVI percuſſerit hominem volens occidere, morte mo- 1
riatur. *Exod.21.Leu.24.*
Cuſtodite vos a murmuratione, quæ nihil prodeſt, & à 2
detractione parcite linguæ, quoniam ſermo obſcurus
in vacuum non ibit. *Sap.1.*
Melius eſt a ſapiẽte corripi, quam ſtultorum adulatione decipi. *Eccl.7.* 3
Popule meus, qui te beatum dicunt, ipſi te decipiunt, & viam greſſuum 4
tuorum diſſipant. *Iſ.3.*
Si quis te percuſſerit in dexteram maxillam tuam, præbe illi, & alte- 5
ram. *Matth.5.*
Ne murmuraueritis, ſicut quidam illorum murmurauerunt, & perie- 6
runt ab exterminatore. *1.Cor.10.Num.21.*
Nolite detrahere alterutrum fratres. Qui detrahit fratri, aut qui iudicat 7
fratrem ſuum, detrahit legi, & iudicat legem. Si autem iudicas legẽ:
non es factor legis, ſed iudex &c. *Iac.4.*

Homicida non debet ordinari, neque in ſuſceptis ordinibus miniſtrare.

QVaeſitum eſt de Sacerdotibus, vel alijs Clericis, qui per reatum 8
adulterij, vel periurij, homicidij, vel falſi teſtimonii bonũ conſcientiæ perdiderunt, &c. Reſpondemus, quod, ſi propoſita crimina ordine iudiciario comprobata, vel alias notoria non fuerint, non debent hi, (præter reos homicidij) poſt pænitentiam, in iam ſuſceptis, vel ſuſcipiendis ordinibus impediri. Qui ſi non pænituerint, mo nendi ſunt, & ſub interminatione Diuini iudicij, obteſtandi, vt in teſtimonium ſuæ damnationis in ſuſceptis iam ordinibus non miniſtrent. *Gregor.9. de tempor.ord.c.fin.diſt.81.c.miniſtri.*

Alienus a cæde debet eſſe Sacerdos.

TAM alienus a cædendi acerbitate Sacerdos eſſe debet, tam- 9
quam promptus, & paratus ad excolendam humanitatem, vt, etiamſi Dominus aliquem, vti plantam inutilem, exſcindere iubeat, ipſe, tamquam inſitor, debeat ſupplicare, &c. *S. Gregor. Nyſſenus in eos, qui alios durius iudicant.*

Sacer-

Sacerdotis homicidæ pœna.

10 DEbet homicida Sacerdos Sacerdotio priuatus lacrymarum fonte flagitium tam immane diluere, vt talibus ſaltem remedijs curatus ſalutis poſſit inuenire ſuffragium. *Ioannes Papa 8. diſt. 50. c. miror.*

De eodem.

11 SI quis Presbyter homicidium fecerit, duodecim annis pæniteat, tres ex his in pane, & aqua. *ead. diſt. 50. c. Si quis homicidium.*

De eodem.

12 PResbyter, aut Diaconus, qui in homicidio captus eſt, deponatur, non tantum communione priuetur. Dicit enim Scriptura, Non vindicabit Dominus bis in idipſum. *Canon. Apoſtolorum 25. diſt. 81. c. eod. Iuo. p. 6. c. 3.*

De eodem.

13 SI Presbyter, aut Diaconus capitale crimen commiſerit, ab officij honore depoſitus, in monaſterium retrudatur, & ibi, quamdiu vixerit, laicam tantummodo communione accipiat. *Concil. Agath. diſt. 50. c. ſi Epiſcopus.*

Laica communio) *Quid ſit, videtur innuere Canon. 15. Apoſtol. vbi de Presbytero, qui ſuam parœciam deſeruit, Verumtamē, inquit, tamquam laicus ibi communicet, ideſt à Sacerdotali functione deiectus, inter laicos ibi communicet, nec fungatur munere Presbyteri, ſed redactus in laicum (vt verbis vtar Hieronymi ſuper Ezechielem. c. 44.) priſtina ſacrilegij ſui ſcelera deploret. De quo videre eſt S. Cyprianum ep. 1. L. 2. ep. 2. l. 4. diſt. 50. c. accedens diſt. 55. c. ſi Euangelica diſt. 84. c. quiſquis 1. q. 1. c. ventum eſt 1. q. 4. c. homini, & Nicephorum hiſtor. Eccleſ. l. 6. c. 3. Ad cuius interpretationis confirmationem videtur facere Concil. Toletan. 4. c. 17. vbi diuerſa fidelibus ad communicandum loca deſignantur, uidelicet Sacerdotibus, & Leuitis, ut ante altare communicent; Clero, ut in Choro; populo, extra Chorum. De populo uide etiam Concil. Brachar. 1. c. 31.*

Sacerdos pugnans per ſe, vel per alium in duello, ſuſpenſus eſt.

SAcerdos, licet non ipſe, ſed alius pro eo in duello pugnauerit, non debet in ſacris ordinibus miniſtrare, ſicut tradunt ſacrorum canonũ inſtituta, &c. *Celeſtinus Papa de Cler. pugnantibus in duello. c. 2.* 14

Clericus in bello, rixa, aut gentilium ludis moriens qua pœna multandus.

QVicunque Clericus aut in bello, aut in rixa, aut in gentilium ludis mortuus fuerit, neque in oblatione, neque oratione pro eo poſtuletur, ſed in manus incidat iudicis, ſepultura tamen non priuetur, *Concil. Tribur. 23. q. 8, c. eod. 1.* 15

Clericus Cardinalem occidens qua pœna puniatur, qua Epiſcopum, qua Clericum.

SI quis in hoc ſacrilegij genus irrepſerit, qui S. R. E. Cardinalem fuerit hoſtiliter inſecutus, vel percuſſerit, aut ceperit, vel ſocius fuerit facientis, aut fieri mandauerit, vel factum ratum habuerit, &c. quidquid in bonis inuenitur Fiſci, vel Reipublicæ dominio applicetur, &c. Si quod vero officium, vel beneficium ſpirituale, vel temporale ab aliquibus Eccleſijs obtinet, ſit eis ipſo iure priuatus. &c. *Bonifacius 8. de pœnis c. felicis l. 6.* Eiſdem fere pœnis multatur percutiens Epiſcopum, *de pœnis clem. 1.* 16

Occidens autem Clericum, vel mutilans per ſe, vel per alios, beneficium amittit. *Innoc. 3. de pœnis c. in quibuſdam.*

Clericus effundens ſanguinem etiam in obſeſsionis neceſsitate, qua pœna puniendus; ſecus in neceſsitate ineuitabili.

17 DE his Clericis, qui in obſeſſionis neceſſitate poſiti fuerint, id ſtatutum vſt, vt, qui altario miniſtrant, & Chriſti corpus, & ſanguinem tradunt, vel vaſa ſacro officio deputata contrectāt, ab omni humano ſanguine, etiam hoſtili, ſe abſtineant. Quod ſi in hoc inciderint, duobus annis tam officio, quam communione Corporis Domini priuentur, ita, vt his duobus annis vigilijs, ieiunijs, orationibus, & eleemoſynis pro viribus, quas Dominus donauerit, expientur, & ita demum officio, vel communioni reddantur, ea tamen ratione, ne vlterius ad officia potiora prouehantur &c. *Concil. Ilerd. & dist. 50. c. eod. & c. quia te*. Quod verum eſt, quo ad peccatum; ſed, quo ad cautelam, & innocentiam ſuæ Eccleſiæ oſtendendam, bonum eſt pænitere. *Ex Pænitentiali Rom. de homicidio, c. 2. S. Bonau. in Confeſſionali, tract. de pænitentijs particula 14.*

18 Nullam irregularitatem incurrit, qui, mortem aliter vitare non valens, ſuum occidit, vel mutilat inuaſorem.

de homicidio clem. ſi furioſus.

Clericus etiam paganum occidens, eſt ſuſpenſus, nec poterit promoueri.

19 CLericum, qui paganum occiderit, non oportet ad gradum maiorem prouehi, qui carere debet etiā acquiſito. Homicida enim eſt. Nam, cum diſcreti ſint milites ſæculi a militibus Eccleſiæ, non conuenit militibus Eccleſiæ militare ſæculo, per quod ad effuſionē ſanguinis neceſſe ſit peruenire. *Nicolaus Papa diſt. 50. c. eod. & ſeqq.*

Clericus, ſeruum, aut diſcipulũ ab Eccleſia extrahẽs, aut flagellans, ſegregetur.

20 NVllus Clericorum, ſeruum, aut diſcipulum ſuum fugientem ad Eccleſiã extrahere audeat, vel flagellare præſumat. Quod ſi fecerit, donec digne pæniteat, à loco, cui honorem non dedit, ſegregetur. *Concil. Ilerd. c. 8. 17. q. 4. c. eod. Can. Apoſtolorum 27. Concil. Nicænum c. 71.*

Clericus arma portans, qua pœna multandus.

21 OMnimodis dicendum eſt Presbyteris, & Diaconibus, vt arma non portent, ſed magis confidant in defenſione Dei, quam in armis. *Concil. Aurelian. c. 9.* Et inuentus cum armis Clericus, triginta dierum incluſione detentus, aqua tantummodo, & modico pane diebus ſingulis ſuſtentetur. *Concil. Matiſcon. 1. can. 5. Synodus Frãcica ſub Carolo Magno 1. Toletan. 4. c. 44. 23. q. 8. c. clerici.*

De eodem.

22 QVicumque ex Clero eſſe videntur, arma militaria non ſumant, nec armati incedant, ſed profeſſionis ſuæ vocabulum religioſis moribus, & religioſo habitu præbeant. Quod ſi contempſerint, tamquam ſacrorum Canonum contemptores, & Eccleſiaſticæ ſanctitatis profanatores, proprij gradus amiſſione multentur, quia non poſſunt ſimul Deo, & ſæculo militare. *Concil. Meld. c. 37. 23. q. 8. c. ibid. Canon. Apoſtolorum 83.*

De eodem.

23 CLerici arma portantes excommunicentur. *Concil. Pictau. de vita & hon. cler. c. 2.*

Sacerdotum arma, ſunt lacrymæ.

24 LAcrymæ meæ, arma ſunt. Talia enim ſunt munimenta Sacerdotis. Aliter nec debeo, nec poſſum reſiſtere. *S. Ambroſ. 23. q. 8. c. conuenior, §. quid ergo.*

Sacer-

Sacerdotum arma ſunt lectio, & oratio.

25 ARma Sacerdotum, ſunt lectio, & oratio, quibus diabolus expugnatur. Hæc ſunt inſtrumenta, quibus beatitudo æterna acquiritur. His armis vitia reprimuntur. His alimentis virtutes nutriuntur &c. *vt not. ſup. p. 2. c. 12. de occupatione Sacerdotum, ex S. Auguſt. Presbyteri, n. 11.*

Clericus maledicus, homicida eſt, ex Apoſtolica traditione, neq. eius accuſatio admittatur.

26 SIcut homicidas interfectores fratrum, ita & detractores eorum, eosq. odientes homicidas eſſe manifeſtabat Petrus, quia & qui occidit fratrem ſuum, & qui odit, & qui detrahit ei, pariter homicidæ eſſe demonſtrantur. *S. Clemens ep. 1. de detractoribus Epiſcoporum, & Sacerdotum.* Et nullus, qui frequenter litigat, & ad accuſandum, vel detrahendum eſt facilis, permittatur Epiſcopum accuſare. *S. Felix 2. ep. 1. Vide ep. 3. S. Anacleti Papæ. ep. 2. Euariſti. primam Alexandri, ſecundam Fabiani, Antheri, & Vrbani.*

Clericus maledicus, qua pœna feriendus.

27 CLerius maledicus, maxime in Sacerdotibus, cogatur ad poſtulandam veniam; ſi noluerit, degradetur, nec vmquam ad officium abſque ſatisfactione reuocetur. *Concil. Carthagin. 4. diſt. 46. c. eod.*

28 Numquam detrahes, ſi te bene proſpexeris.

S. Iſidorus in Synonimis.

De eodem.

29 *Vide ſup. p. 2. c. 8. §. 3. de humilitate, cum Sacerdos, n. 26. cap. Patientiæ illatam, n. 9. c. 3. §. 2. de patientia.*

Detrahere, an detrahentem audire, quid horum damnabilius ſit, non facile dixerim. 3.

S. Bernard. de conſid. l. 3.

Alienus ſit a fratrum vnitate, qui murmurat.

ALienus ſit a fratrum vnitate, qui murmurat, & opus eius abijciatur, qui murmurans extiterit, ne pœnam murmurantium incurrat, de qua Apoſtolus dicit, Neque murmuraueritis, ſicut quidam illorum murmurauerunt, & perierunt ab exterminatore &c. *Octaua Synodus diſt. 90. c. eod. c. ſi quis monachus.* 31

1. Cor. 10.

Denũtiator in probatione criminũ deficiẽs, ab officio, & beneficio ſuſpenditur, donec ſuam innocentiam purget.

MAndamus, quatenus magiſtrum ſcholarum, donec Canonice ſuam probauerit innocentiam, ſcilicet quod non calumniandi animo ad huiusmodi crimina proponenda proceſſit, ab officio, & beneficio ſuſpendatis, vt cæteri ſimili pœna perterriti ad infamiam ſuorum facile non proſiliant Prælatorum. *Innoc. 3. de calumniatoribus, c. cum dilectus.* 32

Qui non probauerit, quod obiecerit, pœnam quam intulerit, ipſe patiatur. 33

Hadrianus Papa 2. q. 3. c. eod. & c. calumniator.

Clericus adulator, degradetur. 34

CLericus, qui adulationibus, & proditionibus vacare deprehenditur, degradetur ab officio. *Concil. Carthagin. 4. c. 59.*

Plus perſequitur adulatoris lingua, quam perſecutoris manus.

35 DVo ſunt genera perſecutorum, vituperantium ſcilſcet, & adulantium: ſed plus perſequitur lingua adulatoris, quam manus perſequentis. *S. Auguſt. ſuper Pſalm. 69.*

Beatus, qui nec adulatur, nec adulatoribus credit.

36 BEata mens, quæ nec adulatur aliquando, nec adulanti credit, quia nec decipit alterum, nec ipſa decipitur; denique nec malum facit aliquando, nec patitur. *S. Hieron. ad Demetriadem.*

73 Adulatio, ſi ad tempus ſuſcipitur, augetur.
S. Gregor. hom. 2. ſuper Ezechielem.

38 Adulari egregie norunt auari.
S. Chryſoſt ſup. ep. ad Hebræos hom. 15.

Alia vide ſup. p. 2. c. 3. §. 3. de ſuauitate in verbis, & benignitate Sacerdotum.

NE SIT LITIGIOSVS SACERDOS,

NE ADVOCATVS, PROCVRATORVE, NE CONTVMAX, NE IN EXCOMMVNICATIONE PERSISTAT.

CAP. VI. §.I.

SVMMARIVM.

Abſtinens ſe a lite, minuit peccata. 1.
Et ideo oportet cedere percutientibus, & contendere volentibus. 2.
Quia Apoſtoli, & Eccleſia non habet conſuetudinem contendendi, ſeu litigandi. 3.4.5.
Clericus negotiator, tamquam peſtis, fugiendus. 6.
Neque apud ſæcularem iudicem poterit quemquam pulſare, Epiſcopo non permittente. 7.8.
Contrafaciens qua poena mulctandus. 8.
Clericus etiam in minoribus, aduocatus eſſe non poteſt in negotijs ſæcularibus corã ſæculari, niſi in proprijs Eccleſiæ, aut miſerabilium perſonarũ. 9.10.
Contrafaciens qualiter puniendus. 10.11.
Sacerdos non poteſt eſſe miniſter, aut procurator laicorum. 12.
Qualiter contumax Clericus puniendus. 13.
Et procedi poteſt contra excommunicatum, tamquam de hæreſi ſuſpectum, ſi per annum in excommunicatione inſorduerit. 14.
Peregrina communio, quid. 14.

Cap. VI. §. I.

1 ABSTINE TE a lite, & minues peccata. *Eccl. 28.*
2 Si quis te percuſſerit in dexteram maxillam tuam, præbe illi & alteram: & ei, qui vult tecum iudicio contendere, & tunicam tuam tollere, dimitte ei & pallium, & quicumque te angariauerit mille paſſus, vade cum illo & alia duo. *Matth. 5.*
3 Si quis videtur contentioſus eſſe: nos talem conſuetudinem non habemus, neque Eccleſia Dei. *1. Cor. 11.*
4 Seruum Domini non oportet litigare. *2. Tim. 2.*

5 Antequam Eccleſiaſticus quis ſit, licet ei negotiari; facto, iam non licet.

S. Auguſt. diſt. 88. c. fornicari.

Clericus negotiator, fugiendus tamquam peſtis.

6 NEgotiatorem Clericum, & ex inope diuitem, & ex ignobili glorioſum, quaſi quandam peſtem fuge. *S. Hieron. ad Nepotian. ead. diſt. 88. c. eod. cum ſeqq.*

Clericus neminem pulſet apud iudicem ſecularem Epiſcopo non permittente.

7 CLericus ne quemquam præſumat apud ſæcularem iudicem, Epiſcopo non permittente, pulſare: ſed, qui pulſatus fuerit, non reſpondeat, nec adeat criminale negotium in iudicio ſæculari. *Concil. Agath. c. 32. Iuo p. 6. c. 367. Chalcedon. c. 9. Carthagin. 3. c. 9. Toletan. 3. c. 13. Matiſcon. c. 8.*

De

De eodem, ac de pœna eius.

SI Clericus aduerſus aliquem habet negotium, non relinquat ſuum Epiſcopum, & ad ſæcularia iudicia non occurrat &c. Si quis vero contra hæc fecerit, Canonum ſubiaceat correptionibus. *Concil. Chalcedon. c. 9. 11. q. 1. c. eod.* 8

Clericus, etiam in minoribus, non ſit aduocatus in negotijs ſæcularibus, coram ſeculari, niſi in proprijs Eccleſiæ, vel miſerabilium perſonarum.

CLerici in Subdiaconatu, & ſupra in Ordinibus etiam minoribus, ſi ſtipendijs Eccleſiaſticis ſuſtentantur, coram ſæculari iudice aduocati in negotiis ſæcularibus fieri non præſumant, niſi propriã cauſam, vel Eccleſiæ ſuæ fuerint perſecuti, aut pro miſerabilibus forte perſonis, quæ proprias cauſas adminiſtrare non poſſunt. *Concil. Lateran. de poſtulando c. 1. 2. 3.* 9

De eodem, ac de pœna eius.

CVm Sacerdotis ſit officium; nulli nocere, omnibus autem velle prodeſſe, non niſi pro teipſo, vel Eccleſia, vel (ſi neceſſitas immineat) pro perſonis coniunctis, aut miſerabilibus, ſibi licitum eſt poſtulare &c. Clericus autem, qui contra Eccleſiam, a qua beneficium obtinet, pro extraneis procurator, vel aduocatus eſſe præſumit, tamquam ingratus, poteſt (maxime, ſi clericus ſit eiuſdem Eccleſiæ) beneficio huiuſmodi ſpoliari. *Gregor. ix. de poſtul. c. fin.* 10

De eodem.

SI non poteſt ſubueniri alteri, niſi alter lædatur, commodius eſt, neutrum iuuari, quam grauari alterum. Ideoq. in cauſis pecuniarijs interuenire non eſt Sacerdotis; in quibus non poteſt fieri, quin frequenter lædatur alter, qui vincitur: quoniam interceſſoris beneficio ſe victum arbitratur. Sacerdotis igitur eſt, nulli nocere, prodeſſe velle omnibus; poſſe autem, ſolius eſt Dei. *S. Ambroſ. 14. q. 5. c. denique.* 11

Sacer-

Sacerdos non ſit miniſter, aut procurator laicorum.

12 SAcerdotibus, & Clericis tuis denuncies publice, ne miniſtri laicorum fiant, nec in rebus procuratores exiſtant. Quod ſi poſtmodum facere præſumpſerint, & occaſione ipſius adminiſtrationis propter pecuniariam cauſam deprehendantur in fraude, indignum eſt, eis ab Eccleſia ſubueniri, per quos conſtat in Eccleſia ſcandalum generari. *Eugenius, ne cler. vel mon. c. eod. Vide infra, vt ne ſit turpis lucri cupidus. Placuit, vt Presbyteri, n. 5. Et §. ſeq. Decreuit,* [illegible]

Contumaces Clerici, qualiter puniendi.

13 COntumaces Clerici, prout dignitatis ordo permiſerit, ab Epiſcopo corrigantur; &, ſi qui, prioris gradus elati ſuperbia, communionem fortaſſe contempſerint, aut Eccleſiam frequentare, vel officium ſuum implere neglexerint, [a] peregrina eis communio tribuatur, ita, vt, cum eos pænitentia correxerit, reſcripti in matricula, gradum ſuum, dignitatemq. recipiant. *Concil. Agath. c. 2. diſt. 5 0. c. eod. Aurelian. 1. c. 1 3.*

[a] Peregrina communio) *eſt communio ſine oblatione. Qui enim ex aliena oblatione communicat, Peregrine dicitur communicare: vt colligitur ex Concil. Ancyrano c. 5. 6. 7. 8. & ex Agath. c. 1. vbi ſupra, & ex eodem Concil. c. 4. & Reg. c. 3. Neque deſunt, qui Communionem peregrinam eandem eſſe cum laica ſuſpicentur, de qua ſup. c. 5. num. 1 3. vt innuit Ioannes Sotteallus in Conciliorum Summa.*

Procedi poteſt contra excommunicatum tamquam de hæreſi ſuſpectum, ſi per annum in excommunicatione inſorduerit.

Excommunicatus quicumque, ſi poſt legitimas monitiones non 14
reſipuerit, non ſolum ad Sacramenta, & communionem fidelium, ac familiaritatem non recipiatur; ſed, ſi, obdurato animo, cenſuris annexus, in illis per annum inſorduerit, etiam contra eum, tamquam de hæreſi ſuſpectum, procedi poſsit. *Concil. Tridentin. ſeſſ. 25. c. 3. de reform. de haret. c. excommunicamus, 1. §. Qui autem, & §. moneantur.*

Non ambulantem.

NE AMBVLET IN FORO, AVT IN NVNDINIS SACERDOS.

NE SAECVLARIA, PROFANAVE NEGOTIA, AVT VILIA TRACTET.

NE IVRI CIVILI, MEDICINAE, AVT CHIRVRGIAE DET OPERAM.

CAP. VI. §.II.

SVMMARIVM.

CLERICVS, ambulans per vicos, & plateas, aut nundinas, non pro emendo aliquid, degradetur ab officio. 1.3.
Militans Deo non implicat ſe negotijs ſæcularibus, maxime inhoneſtis. 2.4.5.9.
Quæ autem ſint illa negotia ſæcularia. 8.
Sacerdos non ſit fideiuſſor, nec aduocatus. 5.6.
Nec tabellio. 11.
Nec tractet iudicium ſanguinis, aut, vbi exerceatur, interſit. 12.13.14.
Nec conducat poſſeſsiones, nec ſit tutor vel curator, niſi miſerabilium perſonarum. 9.10. vbi qualiter puniendus, qui eum tutorem nominauerit.
Nec det operam Iuri ciuili, nec Medicinæ, nec Chirurgiæ, vt poſsit Theologiæ ſacræ vacare. 15.16.

Cap. 6. §. 2.

NOLI circumſpicere in vicis ciuitatis, nec oberraueris 1
in plateis illius. *Eccl. 9.*
Nemo militans Deo implicat ſe negotijs ſæcularibus; vt 2
ei placeat, cui ſe probauit. *2. Tim. 2.*

Clericus, qui non pro emendo aliquid in- 3
nundinis, vel in foro ambulat, ab officio ſuo
degradetur.

Concil. Carthagin. 4. c. 41.

Nullus Clericus ſæcularibus cauſis occupetur.

PErlatum eſt ad nos, fratrem noſtrum Baſilium, velut vnum de lai- 4
cis, in cauſis ſæcularibus occupari, & prætorijs inutiliter deſerui-
re. Quæ res quoniam & ipſum vilem reddit, & reuerentiam Sa-
cerdotalem annihilat, ſtatim vt experientia tua hoc præceptum ſuſce-
perit, eum ita ad reuertendum diſtricta executione compellat, quate-
nus & illic te inſiſtẽte quinque diebus ſub qualibet excuſatione immo-
rari non liceat &c. *S. Gregor. diſt. 8 8. c. eod.*

Sacerdos ſæcularibus negotijs non occupetur, nec ſit fideiuſſor, vel aduocatus.

TE quidem oportet irreprehenſibiliter viuere, & ſummo ſtudio 5
niti, vt omnes vitæ huius occupationes abijcias, ne fideiuſſor
exiſtas, ne aduocatus litium fias, ne ve in vlla aliqua occupa-
tione prorſus inueniaris mundialis negotij occupatione perplexus. Ne-
que enim iudicem, aut cognitorem ſæcularium negotiorum hodie or-
dinare te vult Chriſtus, ne præfocatus præſentibus hominum curis non
poſſis verbo Dei vacare, & ſecundum veritatis regulam ſecernere bo-

nos a malis. Iſta namque opera, quæ tibi minus congruere ſuperius expoſuimus, exhibeant ſibi inuicem diſcentes, ideſt laici; & te nemo occupet ab his ſtudiis, per quæ ſalus omnibus datur. Sicut enim tibi impietatis crimen eſt, (neglectis verbi Dei ſtudijs) ſollicitudines ſuſcipere ſæculares, ita vnicuique laicorum peccatum eſt &c. Te vero ſecurum facere ex his, quibus non debes vacare, omnes communiter elaborent &c. *S. Clemens ep. 1. ad Iacobum fratrem Domini 3 (. q. 1. c. eod. & ſeq. c. ſicut.*

6 Clericus fideiuſsionibus inſeruiens abijciatur.

Canon 20. Apoſtolorũ de fideiuſſ. c. 1. Concil. Carthag. 4. c. 70. c. 1. de fideiuſſ.

7 Clerici officia, vel commercia ſęcularia non exerceant, maxime inhoneſta &c.

Innoc. 3. de vita, & hon. cler. c. pen.

8 Sęcularia negotia, quæ clericis Interdicta.

Vide ſup. c. 3. de rebus Sacerdoti prohibitis, c. Multa ſunt negotia ſecularia, n. 5.

Sacerdos non conducat poſſeſsiones, non ſit tutor, vel curator, niſi miſerabilium perſonarum.

9 Decreuit ſancta Synodus, nullum clericum, ſiue monachum, conducere poſſeſſiones, aut miſceri ſæcularibus procurationibus; niſi forte qui legibus ad minorum ætatum tutelas, ſiue curationes inexcuſabiles attrahantur, aut cui ciuitatis ipſius Epiſcopus Eccleſiaſticarum rerum commiſerit gubernacula, vel orphanorum, aut viduarum, quæ indefenſæ ſunt, & earum perſonarum, quæ maxime Eccleſiaſtico indigent adminiculo, propter timorem Dei. Si quis vero transgreſſus fuerit hæc præcepta, correctioni Eccleſiaſticæ ſubiaceat. *Concil. Chalcedon. c. 3. diſt. 86. c. peruenit. Carthagin. 1. c. 14. de vita, & hon. cler. c. fin. Concil. Pariſ. c. 28.*

Clericus, tutor, vel curator non ſit; ac de pœna eius, qui eum in tutorem, vel curatorem nominauerit.

IAm pridem in Concilio Epiſcoporum eſt ſtatutum, ne quis de Clericis, & Dei miniſtris tutorem, vel curatorem teſtamento ſuo conſtituat, quando ſinguli Sacerdotio ſuo honorati, & in clericali miniſterio conſtituti, non niſi altari, & ſacrificijs deſeruire, & precibus, ac orationibus vacare debeant. Scriptum eſt enim, Nemo militans Deo, implicat ſe negotijs ſæcularibus, vt poſſit placere ei, cui ſe probauit &c. Quod Epiſcopi, & anteceſſores noſtri religioſe conſiderantes, & ſalubriter prouidentes, cenſuerunt, ne quis frater excedens ad tutelam, vel curam clericum nominaret; ac, ſi quis hoc feciſſet, non offerretur pro eo, nec ſacrificium pro dormitione eius celebraretur. Neque enim apud altare Dei meretur nominari in Sacerdotum prece, qui ab altario Sacerdotes, & miniſtros voluit auocare. *S. Cyprianus. 21. q. 3. c. Cyprianus, cum ſeqq. Cod. de Epiſc. & cler. l. generaliter 16. q. 1. c. generaliter.* 10

2. Tim. 2.

Clericus non ſit tabellio;

MAndamus, quatenus clericis in ſacris ordinibus conſtitutis tabellionatus officium per beneficiorum ſubtractionem, appellatione poſtpoſita, interdicas. *Innoc. 3. ne cler. vel mon. c. ſicut.* 11

His, a quibus diuina ſacramenta tractanda ſunt, iudicium ſanguinis tractare non licet &c. 12

Concil. Toletan. 11. c. 6. 23. q. 8. c. eod.

De eodem.

13 SEntentiam ſanguinis nullus Clericus dictet, aut proferat, ſed nec ſanguinis vindictam exerceat, aut, vbi exerceatur, interſit. *Alex. 3. de vita, & hon. cler. c. eod. Concil. Matiſcon. 2. c. 19.* Si tamé intereſt, propter hoc non videtur effici irregularis, vel debere deponi; ſed alias debet puniri, quia interfuit contra præceptum dicti Canonis. *S. Ranau. in Confeſsionali; de irregularitate, particula 43.*

De eodem.

14 QVia Sacerdotes a Chriſto ad miniſterium ſalutis electi ſunt, ibi conſentiant Regibus, fieri iudices, vbi iureiurando ſupplicij indulgentia promittitur, non vbi diſcriminis ſententia præparatur. Si quis ergo Sacerdotum contra hoc commune conſultum diſcuſſor in alienis periculis extiterit, ſit reus effuſi ſanguinis apud Chriſtum, & apud Eccleſiam perdat proprium gradum. *Concil. Toletan. 4. 23. q. 8. c. ſæpe principes. Iuo p. 6. c. 215. ne cler. vel mon. c. ſed nec. c. clericis.*

Nullus clericus det operam Iuri ciuili, vel Medicinæ, vt ſacræ Theologiæ vacare poſsit.

15 NVlli omnino, poſt votum religionis, & poſt factam in aliquo loco religioſo profeſsionem, ad Phyſicam, Legesve mundanas legendas permittatur exire. *Alex. 3. ne cler. vel mon. c. non magnopere. Hanc Conſtitutionem extendit Honorius 3. etiam ad Presbyteros ſæculares, & alios Clericos Eccleſiaſtica beneficia obtinentes, in hæc verba:* Quia vero Theologiæ ſtudium cupimus ampliari, vt, dilatato ſui tentorij loco, funiculos ſuos faciat longiores, vt ſit fides Catholica circumcincta muro inexpugnabili bellatorum, quibus reſiſtere valeat aſcendentibus ex aduerſo, ad Archidiaconos, Decanos, Plebanos, Præpoſitos, Cantores, & alios Clericos perſonatus habentes, nec non Presbyteros, (niſi ab his intra ſpatium præſcriptum deſtiterint) hoc extendi volumus, & mandamus, etiam appellatione poſtpoſita, firmiter obſeruari. *Ne cler. vel mon. c. ſuper ſpecula. De quo extat Decretalis*

Inno-

Innocentij 3. ad Brixienſem electum, quæ incipit, Si gratis. Et hanc Conſtitutionem extendit Bonifacius etiam ad rectores parochialium, quæ ſunt plebaniæ, ideſt quæ ſub ſe habent capellas. Ne cler. vel mon.c.1.l.6.

Clericus non det operam Chirurgiæ.

NVllus Clericus nllam Chirurgiæ artem, Subdiaconus, Diaconus, vel Sacerdos exerceat, quæ aduſtionem, vel inciſionem inducit. *Alex. 3. ne cler. vel.mon.c. ſententiam.* 16

Non

NE SIT CVPIDVS SACERDOS, AVT AMBITIOSVS;

NE PLVRA BENEFICIA HABEAT, AVT NON RITE, NE PRO SACRAMENTIS MINISTRANDIS, PRO ECCLESIASTICIS REBVS CONFERENDIS, AVT VERBO DEI PRAEDICANDO PRETIVM EXIGAT.

CAP. VII.

SVMMARIVM.

MVNERA excęcant prudentes, & ſubuertunt iuſtos. 1.
Non accipienda a publice peccantibus. 10.
Radix omnium malorum cupiditas, & propter illam multi errauerunt a fide, & multis ſe doloribus miſcuerunt. 7.
Ideo Sacerdos non debet eſſe cupidus. 9.
Neq. auarus, quia crudelis. 11. vbi Auaritiæ varij effectus.
Neq. ambirioſus. 9. 12.
Quia ambitio ſtatum rectitudinis ſubuertit, & partam virtutem delet. 15.
Caritas non eſt ambitioſa, nec quęrit quæ ſua ſunt. 5.
Honor non a ſemetipſo, ſed a Deo ſumendus. 8.
Cupiditas inanis gloriæ vitanda. 6.
Et libido dominandi, quia periculoſa, & nociua. 12. 14.
Quia ſæpe vincit ambitio, quos alia vitia ſuperare non potuerunt. 16.
Neq. eſt ſapiens, qui hominibus præeſſe deſiderat. 13.
Deſinet autem eſſe ambitioſus Sacerdos, ſi ſe non iudicaturum, ſed iudicandum conſideret. 17.
Ambitioſi viri deſcriptio, & quædam peculiaria. 18. 19.
Clericus duabus Eccleſijs non præficiendns. 20. 21.
Et debet excommunicari, qui in viuentis locum ſe patitur introduci. 22.
Et priuari beneficio, qui per colluſionem, fraudem commiſerit. 23.

Et qui propria auctoritare permutauerit. 24.

Compellentes reſignare ſua beneficia, aut impedientes ad Romanam curiam accedere, qua pœna multandi, 25.

Prædicitur ſubuerſio Ieruſalem, eoq. Sacerdotes eius in mercede docebant, & Prophetæ in pecunia diuinabant. 2.

Donum Dei gratis acceptum gratis dandum, 3.4.32.

Et ideo ſimoniacus Sacerdos, & Sacerdotio, & beneficio priuandus, 26.

Et pro ſepultura nihil accipere debet, bene tamen poteſt recipere ſponte oblatum. 27.28.30.

Simoniacum etiam eſt, recipere pretium pro ordinatione, pro danda poſſeſſione, pro benedictione nubentium, pro Sacramentorum collatione. 28.29.30.

Deponatur clericus contrafaciens. 31.

Quid pro prædicatione. 29.

Cap. VII.

1 NE accipies munera, quæ etiam exexcant prudentes,&
ſubuertunt verba iuſtorum. *Exod. 23.*
2 Sacerdotes eius in mercede docebant, & prophetæ eius
in pecunia diuinabant: & ſuper Dominum requieſce-
bant, dicentes: Nunquid non Dominus in medio no-
ſtrum? non venient ſuper nos mala. Propter hoc, cauſa veſtri, Sion
quaſi ager arabitur, & Ieruſalem quaſi aceruus lapidum erit &c.
Mich. 3.
3 Gratis accepiſtis, gratis date. *Matth. 10.*
4 Pecunia tua tecum ſit in perditionem: quoniam donum Dei exiſtimaſti
pecunia poſſideri. *Act. 8.*
5 Caritas non eſt ambitioſa, non quærit quæ ſua ſunt. *1. Cor. 13.*
6 Non efficiamur inanis gloriæ cupidi. *Gal. 5.*
7 Radix omnium malorum eſt cupiditas: quam quidam appetentes er-
rauerunt a fide, & inſeruerunt ſe doloribus multis. *1. Timoth. 6.*
8 Nec quiſquam ſumit ſibi honorem, ſed qui vocatur a Deo, tamquam
Aaron. Sic & Chriſtus non ſemetipſum clarificauit, vt pontifex fie-
ret &c. *Hebr. 5.*

Sacerdos non ſit cupidus, nec ambitioſus.

VIrum Catholicum, & præcipue Domini Sacerdotem, ſicut nul-
9 lo errore implicari, ita nulla oportet cupiditate violari, dicente
ſacra Scriptura, Poſt concupiſcentias tuas non eas. Mens enim *Eccl. 18.*
potentiæ auida nec abſtinere nouit a vetitis, nec gaudere conceſſis, nec
pietati adhibere conſenſum. *S. Leo diſt. 47. c. eod. Vide epiſt. 1. S. Calliſti
Papæ.*

Sacerdos nullum munus accipiat a publice peccantibus, nec illos manifeſtare detrectet Epiſcopo.

NEmo Presbyterorum xenium, vel quodcumq. emolumentum temporale, immo detrimentam ſpirituale, a quocumque publice peccante, vel inceſtuoſo, accipiat, vel Epiſcopo, vel miniſtris eius peccatum illius reticeat, nec pro reſpectu cuiuſque perſonæ, aut conſanguinitatis, vel familiaritatis alienis communicans peccatis, hoc Epiſcopo innoteſcere detrectet. Nec a quoquam pænitente aut gratiam, aut fauorem, aut munus ſuſcipere præſumat, aut minus digne pænitentem ad reconciliationem adducat, & ei teſtimonium reconciliationis ferat, vel quocumque liuore alium quemlibet dignius pænitentem a reconciliatione remoueat, quia hoc ſimoniacum, & Deo, & hominibus contrarium eſt. *Burchardus l. 19. c. 100. ex Alexander Papa,* 10

Auarus Sacerdos, crudelis eſt. 11
S. Chryſoſt. hom. 84. ſuper Matth.
Communis omnium hoſtis. *hom. 82.*
Vbiq. inutilis. *ibidem.*
Nec fruitur ſuis rebus. *hom. 14. ſuper ep. ad Cor.*
In tenebris viuit.
hom. 20. ſuper ep. ad Epheſ.
Meretrice peior, & non eſt diues.
hom. 15. ſuper ep. ad Hebr. Alia, vide inf. c. ſeq. ne ſit turpis lucri cupidus.

Sacerdos non ſit ambitioſus.

12 SAcerdotis animum honoris deſiderio vndiq. vacare oportet. Nam, ſi ad principatum adipiſcendum vehementi animi affectu rapiatur, eo adepto, impotentiorem ſane ambitionis ſuæ flammam incendet, ac, vi tandem captus, vt ſibi adeptum honorem ſtabiliat, nulli non peccato ſeruiet, ſeu adulandum, ſeu ſeruile aliquid, atque indignum ſuſtinendum, ſeu res magno pecuniæ ſtudio tentanda &c. *S. Chryſoſt. de Sacerd. l. 3. S. Bernard. ep. 42. & 126.*

13 Quoties hominibus præeſſe deſidero, toties Deum meum præire contendo, & tunc vere non ſapio, quæ Dei ſunt.

S. Bernard. hom. 2. ſuper Miſſus eſt.

Libido dominandi, periculoſa, & nociua.

14 NVllum tibi venenum, nullum gladium plus formido, quam libidinem dominandi. *Idem Bernard. de conſid. l. 2.* O ambitio, ambientium crux, quo modo, omnes torquens, omnibus places? *Idem ibidem l. 3.*

Ambitio ſtatum rectitudinis ſubuertit, & partam virtutem delet.

15 SOlent viris virtutum huiuſmodi præſtigia ſe offerre, & teſtimonium religionis, conſcientia prohibente, cum ab alijs digni honoribus iudicentur, facile acquieſcunt; & tam proprio, quam alieno faſcinati iudicio, a rectitudine corruunt, euerſaq. cathedra mentis, humo fractis ceruicibus, colliduntur, repenteque, & ſubito, quod multis erat partum ſudoribus, ambitione irruente, oblitteratũ eſt, & turbinis huius impetu auulſum eſt, quod antiquæ religionis labor meruerat. *S. Cyprianus tract. de ieiunio, & tentationibus.*

Sæpe vincit ambitio, quos alia vitia ſuperare non potuerunt.

SÆpe, quos vitia nulla delectant, quos nulla potuit mouere luxuria, 16
nulla auaritia ſubuertere, facit ambitio criminoſos. Habet enim forenſem gratiam, domeſticum ſcelus, &, vt dominetur alijs, prius ſeruit &c. *S. Ambroſ. ſuper Lucam c.4. de tertia Christi tentatione.*

Omnis adeũdi honoris Eccleſiaſtici abſcinderetur ambitio, ſi ſe iudicandos potius, quam iudicaturos, hi, qui præeſſe volunt populis, cogitarent. 17

Origenes ſuper epiſtolam ad Romanos.

Ambitioſi viri deſcriptio.

AMbitioſus ſemper eſt pauidus, ſemper attentus, ne dicat quod 18
diſpliceat, humilitatem ſimulat, honeſtatem mentitur, affabilitatem exhibet, benignitatem oſtendit, ſubſequitur, & obſequitur, cunctos honorat, vniuerſis ſe inclinat, frequentat curias, viſitat optimates, aſſurgit, & amplexatur, applaudit, & oſculatur. *Innocentius 3. de vilitate condicionis humanæ l.2.*

Ambitionis quædam peculiaria.

AMbitio latere vult, & eſt cauſa furoris. *S. Bernard. ep. 126.* 19
Hipocryſis mater. *Idem ſermone in Dominica Palmarum.* Cæcos reddit homines. *S. Chryſoſt. hom. 17. ſuper Acta Apoſtolorum.*

Cleri-

Clericus duabus Eccleſijs non præficiatur.

20 CLericus ab inſtanti tempore non connumeretur in duabus Eccleſijs: negotiationis enim eſt hoc, & turpis cōmodi proprium, & ab Eccleſiaſtica conſuetudine penitus alienum. Audiuimus enim ex ipſa Dominica voce, quia nemo poteſt duobus dominis ſeruire &c. Vnuſquiſque enim, ſecundum Apoſtolum, quo vocatus eſt, in hoc debet manere, & in vna locari Eccleſia &c. *Septima Synodus, c.15. Iuo p.2.c.48.50.51.& p.6.c.311. Concil.Rhem.c.3.*

De eodem.

21 CVm Eccleſiaſticus ordo peruertatur, quando vnus plurium officia occupat Clericorum, ſancte ſacris Canonibus cautum fuit, neminem oportere in duabus Eccleſijs conſcribi. Verum, quoniam multi, improbæ cupiditatis affectu, ſe ipſos, non Deum decipientes, ea, quæ bene conſtituta ſunt, varijs artibus eludere, & plura ſimul obtinere beneficia, non erubeſcunt, ſancta Synodus, debitam regendis Eccleſijs diſciplinam reſtituere cupiens, præſenti decreto, quod in quibuſcumque perſonis quocumque titulo (etſi Cardinalatus honore fulgeant) mandat obſeruari, ſtatuit, vt in poſterum vnum tantum beneficium Eccleſiaſticum ſingulis cōferatur. Quod quidem ſi ad vitam eius, cui confertur, honeſte ſuſtentandam non ſufficit, liceat nihilominus aliud ſimplex ſufficiens, dummodo vtrumque perſonalem reſidentiam non requirat, eidem conferri &c. *Concil.Trident.ſeſſ.24.c.17. de præben.c.referente, & c. de multa, de cler. non reſid.c. quia nonnulli, 21.q.1.per totam.*

Excommunicetur Clericus, qui ſe in viuētis beneficiū patitur introduci.

22 QVi in viuorum Sacerdotum loco ponuntur, hoc ipſo ſunt ab Eccleſiaſtica communione pellendi, quo ſe paſſi ſunt ſucceſſores viuis Sacerdotibus adhiberi. *Geläſius Papa de conceſſ.præb.c.1.*

Colludens in cauſa beneficiali priuari debet beneficio.

SI quos Clericos tuæ iuriſdictionis per colluſionem fraudem legitime tibi conſtiterit commiſiſſe, eos beneficijs, ſuper quibus colluſum fuerit, non differas perpetuo ſpoliare. Quia ſatis eſſet indignũ, ſi fraus, & dolus, quæ in præiudicium tui iuris, & aliorum nituntur cõmittere, in eorum non redundarent incommodum, & iacturam. *Alex. 3. de colluſ. deteg. c. audiuimus.* 23

Beneficia ſua perdat, qui ea propria auctoritate permutat.

CVm nobis conſtet, quod B. ſuum præſtiterit permutationi conſenſum, prædictus autem magiſter ſuum publice fateatur errorem, & hunc præpoſitura, & illum Archidiaconatu curauimus ſpoliare, ſuper hoc definitiuam contra eos ſententiam proferentes. *Innoc. 3. de rerum permut. c. cum olim.* 24

Compellentes ſua reſignare beneficia, aut impediẽtes ad Rom. curiam accedere, qua pœna multandi.

NOnnulli obtinentes temporale dominium, viros ſæpe Eccleſiaſticos capere, captoſque, donec ſua reſignent beneficia, aut ne citati ad Apoſtolicam Sedem, ab homine, vel a iure venire ad ipſum valeant, auſu detinere ſacrilego non verentur, citatos eoſdem in exitu eorum diſtrictuum, vt plurimum capientes &c. Statuimus, vt præter ſententiam Canonis, quam facientes, & fieri procurantes, præmiſſas (ſcilicet captiones, & detentiones) incurrere dignoſcuntur, procurent ipſi, perſonæ Eccleſiaſticæ exſiſtentes, a perceptione fructuum Eccleſiarum ſuarum, ſi fuerint prælati, triennio ſint ſuſpenſi. Quod ſi inferiores extiterint, eo ipſo obtentis beneficijs ſint priuati &c. *de pœnis, clem. 2.* 25

Simoniacus & Sacerdotio, & beneficio priuetur.

26 PResbyter, ſi per pecuniam Eccleſiam obtinuerit, non ſolum Eccleſia priuetur, ſed etiam Sacerdotij honore ſpolietur. Quia, altare,& decimas,& Spiritum ſanctum emere, vel vendere, ſimoniacam hæreſim eſſe, nullus fidelium ignorat. *S. Gregor. c. eod. de ſimonia. c. de hoc. c. inſinuatum.*

Pro ſepultura nihil exigendum, ſponte tamen oblatum recipi poteſt.

27 GRaue nimis, & procul eſt a Sacerdotis officio, pretium de terra putredini conceſſa quærere,& de alieno velle luctu facere compendium. Si quando aliquem in eccleſia veſtra ſepeliri conceditis, ſiquidem parentes defuncti, proximi, vel hæredes pro luminibus ſponte quid offerre voluerint, accipi non vetamus. Peti vero aliquid, aut exigi, omnino prohibemus, &c. *Idem S. Greg. 1 3. q. 2. c. queſta eſt. c. in Eccleſiaſtico, cum ſeqq. Iuo p. 3. c. 1 0 1. et 2 1 5. Concil. Meld. c. 7 2.*

Simoniacum eſt, recipere pretium pro danda poſſeſsione, pro ordinatione, aut mortuis ſepeliendis, pro benedictione nubentium, aut Sacramentorum collatione.

28 CVm in Eccleſiæ corpore omnia debeant ex caritate tractari, &, quod gratis receptum eſt, gratis impendi, horribile nimis eſt, quod in quibuſdam Eccleſijs locum venalitas perhibetur habere &c. Putant plures, ex hoc ſibi licere, quia legem mortis de longa inualuiſſe conſuetudine arbitrantur, non ſatis, quia cupiditate cæcati ſunt, attendentes, quod tanto grauiora ſunt crimina, quanto diutius infelicem animam tenuerint alligatam. Ne igitur hoc de cætero fiat, & vel pro perſonis Eccleſiaſticis deducendis in ſedem, vel Sacerdotibus inſti- *Matth. 3.*

Ttt tuendis,

tuendis, aut mortuis ſepeliendis, ſeu etiam nubentibus benedicendis, ſeu etiam alijs Sacramentis conferendis, ſeu collatis, aliquid exigatur, diſtrictius inhibemus. Si quis autem contra hoc venire præſumpſerit, portionem cum Giezi ſe nouerit habiturum. *Concil. Lateran. de ſimon. c. eod. & c. non ſatis.*

4. Reg. 5.

De eodem, ac de prædicatione.

DIſcutiamus mentem, perquiramus veritatem. Numquid Miſſam cantare, numquid baptizare, numquid mortuum ſepelire ſine pretio, vel promiſſione dignamini? Numquid non citius mortem diuitum, quam corporis ſalutem deſideratis videre? Ecce, quomodo lupi eſtis; ecce, quomodo omni ſimonia infecti eſtis. O Sacerdotes, quid agimus? quid ſumus? quid tantum dormimus? Ecce, latro ſemel furatur, ſemel fenus proximi tollit, vel rapit; ſed, ſi capitur, blaſphematur, verberatur, furtum imponitur, & tamquam latro damnatur ad mortem. O Sacerdotes mei, ſi fenus in laico crimen iudicatur, ſi propter hoc damnatur ad mortem, quid de vobis erit in die iudicij nouiſſimo? Quid de nobis faceret mundus, ſi ſuper nos poteſtatem haberet? Quare tenete iuſtitiam, nolite lucrum facere, ſed habentes victum, & veſtitum contenti per omnia eſſe debetis. Sed, qui celebrat, vel prædicat, vel baptizat, vt inde lucrum acquirat, bonis cæleſtibus de facto ſe priuat &c. *S. Auguſt. ſerm. 36. & 37. ad fratres Eremi.* 29

Non poſſum hic prauam tempeſtatis noſtræ conſuetudinem non deplorare, vbi prædicatores verbi Dei tam licentioſe ab auditoribus prædicationis ſuæ mercedem exigunt; ac ſicut populus de mercatura ſua lucrum quærit, de prædio pretium poſtulat, de equo pecuniam, ſic Sacerdos in mercede docere debeat, & in pecunia, iuxta Prophetam, diuinare, ac de verbis Domini lucrum non modo petere, ſed exigere, non poſtulare, ſed extorquere. Fortaſſe tamen aliqui id ſibi licere perſuadent, ex eo, quod in libro primo Regum legimus, Saulem, volentem ire ad Samuelem, dixiſſe puero ſuo, ad illum ſe ire non poſſe, quia pretium, quod offerret pro vaticinio, non haberet; ac puerum reſpondiſſe, Ecce inuenta eſt in manu mea quarta pars ſicli pecuniæ, & dabo viro Dei, & annunciabit viam meam: quia, vt ait Hieronymus, non eſt ſcriptum, quod Samuel acceperit, aut quod illi obtulerint, quin potius a Propheta ſunt ad prandium inuitati. Minusq. obſtat, quod in tertio Regum libro traditum eſt, quod vxor Ieroboam infirmante filio perrexerit ad Abiam hominem Dei, & detulerit ei panes, & vaſculum mellis: dicitur enim, quid ſecum illa portauerit, ſed Propheta tamen non dicitur accepiſſe, immo

Mich. 3. 1. Reg. 9. 1. q. 1. c. in dices. c. 3. Mich. 3. Reg. 14

vero

*vero illam corripuiſſe, ac venturum luctum prædixiſſe. Neque me latet
Concilij Tridentini decretum, vbi prædicatoribus ſubueniendum præcipitur
impenſis eorum, qui eas præſtare vel tenentur, vel ſolent. Abſit procul a
me, vt contra illud quidquam aſſerere auderem, qui potius obſeruandum
id eſſe, & fateor, & totis viribus defendam. At vero illam ambien-
dorum pulpitorum, ac locorum, vbi prædicetur, licentiam, ne dicam petu-
lantiam, ac temeritatem quorundam, qua propter lucrum non animarum,
ſed temporale a ſanctiſſimis Epiſcopis extorquere conātur prædicandi facul-
tatem, hanc damno, deteſtor, exſecror. Quia, cum præcipue ſubſidia tem-
poralia exinde requirant, verbum etiam Dei exteriori quadam locutione
prædicant, non cordis affectu: quo fit, vt auditores, cernentes doctores
ſuos tam auide tranſitorijs lucellis inhiare, prædicationi quoque eorum per-
functorie, oſcitanter, & quaſi aliud parui momenti agentes adſiſtunt. Si
autem Sacerdos, cui delegatum ſit officium prædicandi, foret cura tempo-
ralium ſolutus, neq. ab auditoribus quidquam præcipue exſpectaret, non
adulatorie, non perfunctorie ad aures tantum prædicaret verbum Dei, ſed
ad cor Ieruſalem, arguendo cum omni imperio, euellendo, deſtruendo, di-* Iſa.40.
ſperdendo, & diſſipando, ſi neceſſe ſit, non conſuendo puluillos, iuxta Pro- Ierem.1.
*phetæ dictum, in omni cubito manus: & faciendo ceruicalia ſub capite viri
verſæ ætatis. Ac rurſus populus, qui in prædicatores, tamquam in ſpecu-* Ezech.13.
lum, oculos conijcit, ex ijſq. ſumit quod imitetur, ſi videret eos veritatem Trid. vbi
libere proclamare, nihil habens maledicere de illis, in melius ſine dubio per ſupra.
eorum doctrinam proficeret, vitamq. ſuam corrigere conaretur. Vide 1.Tim.3.
S. Gregorinm Moralium l.24.c.10.

De eodem,
& quod ſponte oblatum recipi poteſt.

30 SI Sacramentum dare diſtuleris, etiam ſi fueris omni paupertate vallatus, non paſtor es, non Chriſti miniſter es, ſed mercator. Non igitur petas, non etiam tantum pro baptiſmo recipias, ſi cum Simone mago perire non velis. Nam facto pacto Sacramentum vendidiſti, & Saluatorem tuum perdidiſti cum Iuda. ſpontanea, & ſincera voluntate porrige ſacramenta, nihil promittendo, nihil expectando, nihil de promiſſo deſiderando. Sed, ſi tibi datur, iuſte recipis, iuſte poſſidere pot s. Memento tamen, quod Sacerdos pauperem vitam gerere debet &c. *S. Auguſt. d. ſerm. 36. & 37. ad fratres Eremi.*

Deponatur Sacerdos exigens pretium ab eo, cui ſacram Communionem diſpenſat.

NVllus Epiſcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, qui ſacram 31
diſpenſat Communionem, a percipienti gratiam communionis aliquod pretium exigat. Neque enim venditur gratia, neque pro pretio gratiam Spiritus ſancti damus, ſed dignis muneribus ſine defraudatione participare concedimus. Si quis vero eorum, qui connumerantur in clero, ab eo, qui ſacram Communionem diſpenſat, aliquod pretium exegerit, deponatur, ſicut imitator ſimoniacæ fraudis. *Sexta Synod. 1. q. 1. c. eod. 1. quidquid inuiſibilis, cum ſeqq.*

Sanctiſsima res, pretio nummario æſtimanda, dehoneſtandaq. non eſt. 32

Vlpianus ff. de extraord. cognit. l. prima.

Non

Non turpis lucri cupidum.

NE SIT TVRPIS LVCRI CVPIDVS SACERDOS, NE VSVRARIVS, NE FVR, NE FALSARIVS, NE ALEATOR.

CAP. VIII.

SVMMARIVM.

TVRPE lucrum, quid ſit. 3.
Per id nihil clericus acquirat. 4.5.
Neque ſit conductor, aut procurator priuatorum. 5.
Iniqui vndequaque etiam ex malo lucrum acquiri poſſe exiſtimant. 2.
Vſuræ non exigendæ. 1.
Vſurarii clerici qua pœna multandi. 6.7.
Clericus furtum faciens ſeptem annis pœniteat. 8.
Clericus falſarius, qualiter puniendus. 9.
Clericus alea ludens excommunicetur. 10.
Nec ludis interſit. 11.
Contrafaciens qua poena multandus de iure ciuili. 12.

Cap. 8.

SI pecuniam mutuam dederis populo meo pauperi, qui 1
habitat tecũ, non vrgebis eum quaſi exactor, nec vſu-
ris opprimes. Si pignus a proximo tuo acceperis ve-
ſtimentum, ante Solis occaſum reddes ei. Ipſum enim
eſt ſolum, quo operitur, indumentum carnis eius,
nec habet aliud in quo dormiat: ſi clamauerit ad me, exaudiam
eum, quia miſericors ſum. *Exod.22.Leu.25.Deuter.23.29.2.Eſdræ
5.Pſalm.14.54.71.Prouerb.28.Ezechiel.1.8.*

Æſtimauerunt luſum eſſe vitam noſtram, & conuerſationem vitæ com- 2
poſitam ad lucrum, & oportere vndecumque etiam ex malo acqui-
rere. *Sap.15.*

Turpe lucrum quid ſit.

MVlta ſunt negotia ſæcularia, de quibus pauca perſtringemus 3
&c. Quidquid plus iuſto appetit homo, turpe lucrum eſt, mu-
nera iniuſta accipere, vel etiam dare &c. *Vide ſup.c.3. de rebus
Sacerdoti prohibitis in genere, n.5.*

Clericus nihil per turpe lucrum acquirat.

QVæ per turpe lucrum in rebus Eccleſiaſticis efficiuntur, aliena 4
conſiſtunt à Deo. Ad vitæ vero huius neceſſitatem ſtudia ſunt
diuerſa. Ex eis ergo, qui voluerit, acquirat corporis op-
portuna. Ait enim Apoſtolus, Ad ea, quæ mihi opus erant, & ijs, qui
mecum ſunt, miniſtrauerunt manus iſtæ. *Septima Synodus Nicæna c.
15. Rhem.c.3.Iuo p.6.c.311.21.q.1.c. Clericus.*

De eodem, & quod non ſit Clericus conductor, aut procurator priuatorum.

5 PLacuit, vt Presbyteri, atque Diaconi, vel Clerici, non ſint conductores, aut procuratores priuatorum, neque vllo turpi, & in honeſto negotio victum quærant: quin reſpicere debēt ſcriptum eſſe, Nemo militans Deo implicat ſe negotijs ſæcularibus. *Concil. Carthagin. 3. c. 15. 21. q. 3. c. placuit. Pariſ. c. 28. de vita, & hon. cler. c. fin.* 2. Tim. 2.

6 Si quis Clericorum detectus fuerit vſuras accipere, placuit degradari, & abſtinere ſcilicet a Sacramentis, quouſque pæniteat.

Concil. Eliber. diſt. 47. c. eod.

7 Presbyter, aut Diaconus, vſuras a debitoribus exigēs, aut deſinat, aut certe damnetur.

Canon Apoſtolorum 44. Concil. Nicænum c. 17. Tarracon. c. 3. Carthagin. 1. c. 16. diſt. 47. c. Epiſcopus, & per totam. 14. q. 4. c. ne hoc, de vita, & hon. cler. c. 2. Iuo p. 6. c. 65. 66. 185.

8 Si quis Clericus furtum fecerit capitale, ideſt quadrupedem, vel domum fregerit, aut quālibet rem melioris pretij furatus fuerit, ſeptem annis pæniteat.

Pænitentiale Roman. 17. q. 4. c. eod.

Falſarij Clerici pœna.

9 OMnes falſarios literarum noſtrarum, qui per ſe, vel per alios falſitatis vitium exercent, cum fautoribus, & defenſoribus ſuis, anathematis vinculo decernimus innodatos, ſtatuentes, vt Clerici, qui falſarij fuerint deprehenſi, omnibus officijs, & beneficijs Eccleſiaſticis perpetuo ſint priuati, ita quod, qui per ſe falſitatis vitium exer-

exercuerint, poſtquam per Eccleſiaſticum iudicem fuerint degradati, ſæculari poteſtati tradãtur, ſecundum conſtitutiones legitimas puniendi, per quam & laici qui fuerint de falſitate conuicti, legitime puniantur, ſi clerici fuerint, officijs & beneficijs eccleſiaſticis puniuntur. *Vrbanus 3. de crim. falſi, c. ad audientiam, c. dura, c. ad falſariorum, de verborum ſign. c. nouimus 2.*

Clericus alea ludens excommunicetur.

NVllus omnino Clericus ab hoc deinceps tempore alea ludat. 10
Qui ſecus fecerit, excommunicetur. *Canon Apoſtolorum 42. diſt. 35. c. Epiſcopus. ſexta Synodus c. 50.*

Ad aleas, & taxillos non ludant Clerici, nec huiuſmodi ludis interſint. 11

Innoc. 3. de vita & hon. cler. c. pen. ne cler. vel mon. c. 1.

De pœna ludentium Sacerdotum aut ludis aſſiſtentium, de iure ciuili.

INterdicimus ſanctiſſimis Epiſcopis, & Presbyteris, Diaconis, & 12
Subdiaconis, & Lectoribus, & omnibus alijs cuiuslibet ordinis venerabilis collegij, aut ſchematis conſtitutis ad tabulas ludere, aut alijs ludentibus participes eſſe, aut inſpectores fieri, aut ad quodlibet ſpectaculum ſpectandi gratia venire. Si quis autem ex his in hoc deliquerit, iubemus hunc tribus annis a venerabili miniſterio prohiberi, & in monaſterium redigi. Sed in medio tempore, ſi ſe pœnitentem oſtenderit, liceat Sacerdoti, ſub quo conſtitutus eſt, tempus minuere, & hunc priori rurſus miniſterio reddere. *Auth. de Epiſcopis, & cler. §. interdicimus, coll. 9. de vita, & hon. cler. c. clerici officia.*

Non

Non Neophytum.
NE SIT NEOPHYTVS SACERDOS,
NE ILLEGITIMVS,
NE HAERETICVS, AVT HAERETICORVM FAVTOR, NE APOSTATA.
CAP. IX.

SVMMARIVM.

SENES, & in lege periti, ad Reip. adminiſtrationem aſſumendi. 1.5.
Pſeudoprophetæ, & fabricatores errorum non audiendi, neq. occultandi, ſed manifeſtandi, vt abſcindantur. 1.4.6.
Qui fidem numquam mutant, a Domino remunerandi. 3.
Manus cito nemini imponendæ. 7.
Quis dicatur Neophytus. 8.
Ille autem in presbyterum non ordinandus, & quare. 9.10.
Illegitimi non promouendi. 12.
Clerici hæretici, & eorum fautores qualiter puniendi. 13.14.
Non ſolum boni mores, ſed & nobilitas generis honores commendat. 15.
Ad dignitatem aliquam adminiſtrandam requiruntur tria, ſcilicet, ſapientia, genus, fortitudo. 16.
Monachus recipiens ordinem ſacrum in apoſtaſia, non diſpenſatur, niſi per Romanum Pontificem. 17.

Cap. 9.

Congrega mihi ſeptuaginta viros de ſenibus Iſrael, quos 1
tu noſti quod ſenes populi ſint ac magiſtri: & duces
eos ad oſtium tabernaculi fœderis, facieſq. ibi ſtate
tecum, vt deſcendam & loquar tibi: & auferam de
ſpiritu tuo, tradamq. eis, vt ſuſtentent tecum onus
populi, & non tu ſolus graueris. *Num.11.*

Si ſurrexerit in medio tui prophetes, aut qui ſomnium vidiſſe ſe dicat, 2
prædixerit ſignum atque portentum, & euenerit quod locutus eſt,
& dixerit tibi: Eamus, & ſequamur deos alienos quos ignoras,
& ſeruiamus eis: non audies verba prophetæ illius aut ſomniatoris
&c. non acquieſcas ei, nec audias, neque parcat ei oculus tuus vt
miſerearis & occultes eum, ſed ſtatim interficies &c. lapidibus obrutus
necabitur: quia voluit te abſtrahere a Domino Deo tuo &c.
Deuter.13.18.

Nolite ita loqui: quoniam filij ſanctorum ſumus, & vitam illam expe- 3
ctamus, quam Deus daturus eſt his, qui fidem ſuam numquam mutant
ab eo. *Tob.2.*

Abierunt in confuſionem fabricatores errorum. *Iſa.45.* 4

Oportet ex his viris, qui nobiſcum ſunt congregati in omni tempore, 5
quo intrauit & exiuit inter nos Dominus Ieſus, incipiens a baptiſmate
Ioannis vſque in diem, qua aſſumptus eſt a nobis, teſtem reſurrectionis
eius nobiſcum fieri vnum ex iſtis. *Act.1.*

Abſcindantur qui vos conturbant. *Gal.5.* 6

Manus cito nemini impoſueris, neque communicaueris peccatis alie- 7
nis. *1.Tim.5.*

Quis dicatur Neophytus.

Sicut Neophytus tunc dicebatur, qui initio ſanctæ fidei erat erudi- 8
tione plantatus, ſic modo neophytus habendus eſt, qui repente in religionis habitu plantatus ad ambiendos honores ſacros irrepſerit. Ordinate ergo ad ordines accedendum eſt. Nam caſum appetit, qui ad ſummi loci faſtigia, poſtpoſitis gradibus, per abrupta quærit aſcenſum. Scimus autem, quod ædificati parietes non prius tignorum pondus accipiunt, niſi a nouitatis ſuæ humore ſiccentur, ne, ſi ante pondera, quam ſolidentur, accipiant, cunctam ſimul fabricam ad terram deponant. *S.Gregor.l.7.ep.110. ad Siagrium Epiſcopum l.4.ep.51. ad Vir-*

ad Virginium diſt. 48. c. eod. Concil. Tridentin. ſeſſ. 23. c. 14. Inop. 5. c. 131. S. Nicolaus epiſtola 2. & 10.

Neophytus in Presbyterum non ordinandus.

9 QVoniam multa, ſiue per neceſſitatem, ſiue ex quacumque cauſa, contra regulam geſta ſunt, ita, vt homines ex vita gentium nuper adhuc catechizati, vel inſtructi ſtatim ad ſpiritalem baptiſmum veniſſent, & continuo, cum baptizati ſunt, etiam ad preſbyterium prouecti ſunt. Recte igitur viſum eſt, de cætero nihil tale debere fieri. Nam & tempore opus eſt, vt ſit cathecumenus, & poſt baptiſmum multa probatione indiget &c. *Concil. Nicænum diſt. 48. c. eod.*

Neophytus ad dignitatem promotus exiſtimat ſe eſſe Eccleſiæ neceſſarium, & alijs meliorem.

10 QVando aliquis de nouo venit ad fidem, & ad conditionem aliquam promouetur, reputat ſe alijs meliorem, & valde neceſſarium, quaſi, niſi ipſe eſſet, non haberent, vnde prouideretur Eccleſiæ. *S. Thom. ſuper epiſt. 1. ad Timoth. c. 3.*

11 Miſerum eſt, eum fieri magiſtrum, qui necdum didicit eſſe diſcipulus.

Innoc. 1. ep. 12. ad Aurelium diſt. 61. c. eod.

Illegitimi non promouendi.

12 FIlij presbyterorum, & cæteri ex fornicatione nati ad ſacros ordines non promoueantur &c. *Concil. Pictau. de filijs presbit. 1.*

Hæretici clerici, qualiter puniendi.

EXcommunicamus, & anathematizamus omnem hæreſim extol- 13
lentem ſe aduerſus hanc ſanctam, orthodoxam, & Catholicam
fidem, condemnantes hæreticos vniuerſos, quibuſcumque no-
minibus cenſeantur, facies quidem diuerſas habentes, ſed caudas ad
inuicem colligatas, quia de vanitate conueniunt in idipſum. Damnati
vero præſentibus ſæcularibus poteſtatibus, aut eorum balliuis relin-
quantur animaduerſione debita puniendi, clericis prius a ſuis ordini-
bus degradatis, ita, quod bona huiuſmodi damnatorum, ſi laici fue-
rint, confiſcentur; ſi vero clerici, applicentur Eccleſijs, a quibus ſti-
pendia receperunt. *Innoc. 3. de hæretic. c. eod. 1. & §. damnati. & c. ex-
communicamus 2.*

Hæretici, & fautores eorum, vſque ad ſecundam generationem ab Eccleſiaſticis beneficijs, & publicis officijs repellendi.

HÆretici, credentes, receptatores, defenſores, & fautores eo- 14
rum, ipſorumq. filij, vſque ad ſecundam generationem, ad nul-
lum Eccleſiaſticum beneficium, ſeu officium publicum, admit-
tantur. Quod ſi ſecus actum fuerit, decernimus irritum, & inane. Ad-
hæc, quoſcumque viros Eccleſiaſticos, qui ad preces huiuſmodi peſti-
lentium perſonarum dignitates, perſonatus, & quæcumque alia Ec-
cleſiaſtica beneficia ſunt adepti, ex nunc priuamus taliter acquiſitis,
volentes, quod tales, & habitis careant perpetuo, &, ſi receperunt illa
ſcienter, ad alia, vel ſimilia nequaquam in poſterum admittantur. *Alex.
4. de hæret. c. 2. l. 6. §. hæretici autem. & §. ad hæc. Bonifacius eodem lib.
& tt. c. ſtatutum 2.*

Merito hæreticorum filij parentum bonis priuantur, & infamia notantur. Nam, ſicut filij hominum benemeritorum parentum meritis nobilitantur, quamuis ipſi nihil fecerint, propter quod nobiles eſſent, vt eleganter diſſerit Seneca l. 4. de beneficijs; ſic e contrario, male meritorum filij parentum ſcelere obſcurantur, & infamia iuſte notantur. Bona ſiquidem corporis, & quæ fortunæ vocantur, a parentibus in liberos naturaliter tranſeunt, & ſimiliter mala, vt tradit Innocentius 3. de hæreticis c. vergentis, & Plutarchus libro de ijs, qui ſero a numine puniuntur.

Non ſolum boni mores, ſed & generis nobilitas homines commendat.

15 DOcet nos Scriptura diuina, non ſolum mores in ijs, qui prædicabiles ſunt, ſed etiam parentes oportere laudari, vt veluti tranſmiſſa immaculatæ puritatis hereditas in his, quos volumus, laudari præcellat &c. Sic etiam ſancti Samuel mater Anna laudatur, ſic Iſaac a parentibus nobilitatem pietatis accepit, quam poſteris dereliquit. Sacerdos itaq. Zacharias non ſolum Sacerdos, ſed etiam de vice Abia, ideſt nobilis inter ſuperiores ſemine &c. Neque ſolum a parentibus, ſed etiam a maioribus Sancti Ioannis nobilitas propagatur, non ſæculari poteſtate ſublimis, ſed religionis ſucceſſione venerabilis &c. *S. Ambroſ. l. 1. in Lucam a principio.*

Tria requiruntur ad dignitatem aliquam adminiſtrandam, ſcilicet Sapientia, Genus, Fortitudo.

16 TRia requiruntur, quæ faciunt facilitatem ad dignitatem aliquam adminiſtrandam. Primum quidem Sapientia, ne erret in gubernando. Secundum eſt Generis proſapia, ne contemnatur præcipiendo. *Prou. c. vlt.* Nobilis in portis vir eius cum ſederit cum ſenatoribus terræ. Tertium Virtutis potentia in exequendo. *S. Thom. ſuper Epiſtolam ad Hebr. c. 1. lectione 2.*

Monachus recipiens ordinem ſacrum in apoſtaſia non diſpēſatur niſi per Romanū Pontificē.

Monachus aliquem ſacrum ordinem in apoſtaſia recipiens, quālibet ſuo fuerit reconciliatus Abbati, & receperit pænitentiam, abſque diſpenſatione Romani Pontificis miniſtrare non poterit in ordine ſic ſuſcepto. *Honorius 3. de apoſtatis, c. fin.* 17

Non

Non ſuperbum.

NE SIT SVPERBVS SACERDOS.

CAP. X.

SVMMARIVM.

QVI per arrogantiam in nomine Dei loquitur, quæ ille non præcepit, interficiendus. 1.
Abominatio Domini eſt omnis arrogans. 2.
In die honoris non ſuperbiendum. 3. 4.
Deus enim ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam. 5.
Sacerdos ſuperbus ſibi eſt dæmon, & hoſtis. 6.
Superbiæ ſigna. 7. 8.
Et effectus. 9.
Sacerdos magis cogitare debet, quod ſibi deeſt, quam quod habet. 10.
Et peccata aliena non per ſuperbiam corrigere. 11.
Illa autem non poteſt eſſe ſine puſillanimitate. 12.

Cap. 10.

PROPHETA qui arrogantia deprauatus voluerit loqui in nomine meo, quæ ego non præcepi illi, vt diceret, aut ex nomine alienorum deorum, interficietur. *Deuter. 18. 13.* 1

Abominatio Domini eſt omnis arrogans: etiam ſi manus ad manum fuerit, non eſt innocens. *Prou. 16.* 2

In die honoris tui ne extollaris &c. *Eccl. 11.* 3

Rectorem te poſuernnt? noli extolli: eſto in illis quaſi vnus ex ipſis. *Eccl. 32.* 4

Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam. *1. Petr. 5.* 5

Sacerdos ſuperbus ſibi eſt dæmon, & hoſtis.

SAcerdos ſuperbus dæmone opus non habet: ipſe enim iam ſibi & dæmon, & hoſtis, & inimicus eſt. Alieniſſimæ a luce ſunt tenebræ: ita, & ſuperbus a virtute omni alienus eſt. *S. Io. Climacus gradu 22.* 6

Signa ſuperbiæ.

SVperbiæ ſigna hæc ſunt, clamor in locutione, amaritudo in ſilentio, diſſolutio in hilaritate, furor in triſtitia, honeſtas in imagine, in honeſtas in actione, rancor in reprehenſione. *S. Bernardus de interiori domo c. 41.* 7

De eodem.

INeſt primitus in loquela ſuperbi clamor, amaritudo in taciturnitate, excelſus, & effuſus in lætitia riſus, irrationabilis in ſeueritate triſtitia, in reprehenſione rancor, facilitas in ſermone, verba paſſiua ſine vlla cordis grauitate erumpentia. Expers patientiæ eſt, caritatis aliena, audax ad contumelias irrogandas, puſillanimis ad tolerandas, ad obediendum difficilis, niſi in quo eum deſiderium ſuum, voluntasq. præuenerit &c. *Caſſianus l. 12. c. 29. collat. 16. c. 24. S. Bonau. in Pharetra l. 2. c. 6, ex S. Gregorio.* 8

Effectus ſuperbiæ.

9 QVisquis ſuperbiæ morbo fuerit occupatus, non ſolum nullam ſubiectionis, aut obedientiæ regulam cuſtodire dignatur, verum ne ipſam quidem auribus ſuis doctrinam perfectionis admittit &c. Pro ſuſpirijs ſalutaribus ſputa de ſicco gutture corradUntur, excreationes etiam ſine vlla interpellatione phlegmatis prouocantur, digiti ludunt, & in modum quiddam ſcribentis volitant, atque depingunt: & ita huc, atque illuc vniuerſa corporis membra commouentur, vt, dum ſpiritualis agitatur collatio, totum ſe vel ſcatentibus vermibus, vel acutiſſimis ſudibus credat inſidere, & quidquid ſimplex collatio ad ædificationem protulerit audientium, ob ſuam ſugillationem exiſtimet eſſe prolatum. *Idem Caſſianus l. 12. c. 27.*

Magis cogitandum Sacerdoti, quid deſit ſibi, quam quid habeat.

10 MAgis cogitare debetis, quid vobis deſit. Quod habes, caue, ne perdas. Quod nondum habes, ſupplica, vt habeas. In quantum ſis minor, eſt conſiderandum, non in quantum ſis maior. Si enim cogitas, quantum præceſſiſti alterum, time tumorem. Si vero cogitas, quantum tibi deeſt, ingemiſcis, curuaris, non laberis. *S. Bernard. ſuper Cantica, ſerm. 59.*

Peccata aliena non corrigenda per ſuperbiam.

11 BEne alieni peccati curanda vitia ſuſcipit, qui hoc ex cordis dilectione, & humili conſcientia facit. Ceterum, qui delinquentem ſuperbo, vel odioſo animo corripit, non emendat, ſed percutit. Quidquid enim proteruus, vel indignatus animus protu-

lerit, obiurgantis furor eſt, non dilectio corrigentis. *S. Iſidorus de ſummo bono l. 3. c. 41.*

Superbia non poteſt eſſe ſine puſillanimitate. 12

S. Bernardus vbi ſup. ſerm. 59. ſuper Cantica.
Alia vide ſup. p. 2. c. 8 §. 3. de humilitate.

Non

NE SIT IRACVNDVS SACERDOS, NE IVRET, NE BLASPHEMET.

CAP. XI.

SVMMARIVM.

VIR facilis ad indignandum, eſt ad peccandum procliuior. 1.
Ira enim viri iuſtitiam Dei non operatur. 3.
Et eius tyrannis crudelior eſt tyrannide voluptatis. 5.
Proinde ante omnia vitia fugienda. 6.
Nec licet Sacerdoti ab illa ſuperari. 4. 14.
Alioqui a Sacerdotio arcendus. 5.
Vbi furor, ibi libido. 7.
Neceſſaria tamen eſt ira, non vt domina, ſed vt ancilla. 8.
Quæ autem ſit iuſta. 9.
Non iurandum per cælum, neque per terram. 1. 10. 11. 12.
Quando autem Sacerdoti neceſſe ſit iuramentum præſtare, qualiter id facere debeat. 11.
Cuiquam tamen laico ſuper Euangelia iurare Sacerdos non debet. 12.
Neque per creaturas iurare, ſub excommunicationis poena. 13.
In periurio Sacerdos captus deponendus, & ab officio, & beneficio ſuſpendendus. 14. 15.
Contra blaſphemum clericum qualiter procedendum. 16. 17.

Cap. XI.

QVI ad indignandum facilis eſt, erit ad peccandum procliuior. *Prou. 29.* 1

Ego autem dico vobis, non iurare omnino, neque per cælum, quia thronus Dei eſt &c. Sit ſermo veſter, Eſt, eſt; Non, non: quod autem his abundantius eſt, a malo eſt. *Matth. 5.* 2

Sit tardus ad iram: ira enim viri, iuſtitiam Dei non operatur. *Iacob* 1. 3

Non licet Sacerdoti eſſe iracundo, aut furibundo.

NOn licet Sacerdoti percutere ſeruos, non occidere, non iracundiam portare; quia Dominus eius humilis, benignus, & miſericors eſt. non ergo licet furioſum eſſe Sacerdotem. Nihil enim fetidius, nihil damnoſius, nihil leuius, nihil turpius in paſtore furioſitate. *S. Auguſt. ſerm. 36. ad fratres Eremi.* 4

Ira, tyrannis crudelior tyrannide voluptatis; &, qui eam habet, a Sacerdotio arcendus.

EſT quædam voluptas iræ excandeſcentia, cuius tyrannis Sacerdotis animum vbi poſſedit, voluptatis tyrannide crudelior, truculentiorq. eſt. &c. *Et paulo ſuperius:* Huiuſmodi autem ingenio præditi homines ab Epiſcopatus cancellis, a Sacerdotij clauſtris procul arcendi ſunt. Nam Epiſcopum inedia minime extenuari, cruciariue, tum eundem nudis pedibus non ingredi, id certe nihil incommodabit Eccleſiæ vniuerſitati: at vero agreſtioris animi ferocitas, furorq. tum domino, poſſeſſoriq. ſuo, tum etiam proximo ingentium calamitatum auctor ſæpe fuit. &c. *S. Chryſoſt. de Sacerdotio l. 3.* 5

Iracundiæ vitium ante omnia vincendum.

6 SIcut nihil eſt præponendum caritati, ita furori, vel iracundiæ, nihil eſt e contrario poſtponendum. Omnia namque, quamuis vtilia, ac neceſſaria videantur, ſpernenda tamen ſunt, vt iræ perturbatio deuitetur. *Caſſianus collat. 16. c. 7.*

Vbi furor, ibi libido.

7 VBi furoris inſederit virus, libidinis quoque neceſſe eſt incēdium penetrare. *Idem Caſſian. l. 6. c. fi. & coll. 12. c. 6.* Quia vir iracundus inhoneſtus eſt, *ex Prouerbijs Salomonis c. 11. iuxta translationem LXX. Interpretum, ſecundum eundem Caſſianum l. 8. c. 1.*

Ira neceſſaria vt ancilla, non vt domina.

8 CVrandum ſummopere eſt, ne ira, quæ inſtrumentum virtutis aſſumitur, menti dominetur, ne quaſi domina præeat, ſed quaſi ancilla, ad obſequium parata, a rationis tergo numquam recedat. *S. Greg. Moral. l. 5. c. 31. l. 26. c. 28. l. 7. ind. 2. ep. 126. S. Bonau. in Phar. l. 4. c. 36.*

9 Ira iuſta eſt, qua quis iraſcitur ſuis, & alienis peccatis.

Gloſſ. ſuper Pſ. 30. Caſſianus l. 8. c. 8.

Alia vide ſup. p. 2. c. 3. §. 3. de ſuauitate in verbis, & c. 8. §. 1. de modeſtia, & §. 2. de patientia.

Nullo modo iurandum, & quare.

Matth.5. DIco vobis, non iurare omnino, ne ſcilicet iurando ſemel ad fa- 10
cilitatem iurandi veniatur, ex facilitate ad conſuetudinem, & ex conſuetudine in periurium decidat. *S. Auguſt. de mendacio.*

Sacerdos ex leui cauſa iurare non debet; quando autem ſit neceſſe, qualiter id faciendum.

SI quis Presbyter contra laicum, vel laicus contra Presbyterum ali- 11
quam habet querimoniæ controuerſiam, Epiſcopo præcipiente, ſine perſonarum acceptione finiatur, & laicus per iuramentum, ſi neceſſe ſit, ſe expurget, presbyter vero vice iuramenti per ſanctam conſecrationem interrogetur. Quia Sacerdotes ex leui cauſa iurare non debent. Manus enim, per quam corpus, & ſanguis Chriſti conficitur, iuramento polluetur? Abſit, cum Dominus in Euangelio diſcipulis ſuis *Matth.5.* (quorum vicem nos indigni in ſancta gerimus Eccleſia) dicat, Nolite omnino iurare: Sit autem ſermo veſter, Eſt, eſt; Non, non: quod autem his abundantius eſt, a malo eſt. *Concil. Tribur. 2. q. 4. c. eod.*

Nullus clericus cuiquam laico iuret ſuper Euangelia.

NVllus ex Eccleſiaſtico ordine cuiquam laico quidquam ſuper 12
ſacroſancta Euangelia iurare præſumat, ſed ſimpliciter cum veritate dicat eſt, Eſt, eſt; Non, non; Sed, ſi eſt aliquid, quod tibi obijciatur, prout iudicauerint, qui eiuſdem ordinis ſunt, aut corrigatur, aut expurgetur. *Concil. Rhem. 22. q. 5. c. eod.*

13 Clericum, per creaturas iurãtem, acerrime obiurgandum; ſi perſtiterit in vitio, excommunicandum.

Concil. Carthagin. 4. c. 60. 61. 62. & 0. 22. q. 1. c. eod. c. ſi quis.

Sacerdos in periurio captus deponatur.

14 PResbyter, aut diaconus, qui in periurio captus eſt, deponatur, non tamen communione priuetur: dicit enim Scriptura, Non vindicabit Dominus bis in idipſum. *Can. Apoſtolorum 25. diſt. 81. c. eod. Iuo p. 6. c. 3.* Naum. 1.

Clerici periuri, ab officio, & beneficio ſuſpendendi.

15 CLericos, ſi religionem fidei, & iuramenti ſui violaſſe conſtiterit, ab officio, & beneficio ſuſpendatis. *Lucius 3. de fideiuſſ. c. peruenit.* Quia non merentur eccleſias regere, qui ſunt crimine periurij irretiti. *Alex. 3. de iureiur. c. querelam.*

Qualiter procedendum contra Clericum blaſphemum.

16 QVicumque Deo palam maledixerit, cõtumelioſis atque obſcenis verbis Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, vel glorioſam Virginem Mariam expreſſe blaſphemauerit, ſi Clericus, vel Sacerdos fuerit, eo ipſo, quod de delicto huiuſmodi fuerit conuictus, etiam beneficiorum, quæcumque habuerit, fructibus, applicandis, vt infra, vnius anni ſpatio multetur. & hoc ſit pro prima vice, qua blaſphemus ita deliquerit. pro ſecunda, ſi ita deliquerit, & conuictus fuerit, ſi vnicum habuerit beneficium, eo priuetur; ſi autem plura, quod ordinarius maluerit, id amittere cogatur. ſi tertio arguatur, & conuincatur, dignitatibus, & beneficijs omnibus, quæcumque habuerit, eo ipſo priuatus exiſtat, ad eaq. vlterius retinenda inhabilis reddatur,

eaq. libere impetrari, conferriq. poſſint. *Concil. Lateran. ſub Leone X. cap. de reform. curiæ, & aliorum.*

De eodem.

SI quis per capillum Dei, vel caput iurauerit, vel alio modo blaſ- 17
phemia contra Deum viſus fuerit, ſi in Eccleſiaſtico ordine eſt, deponatur. *S. Pius Papa 22.q.1.c.eod.*

NE SIT FORNICARIVS SACERDOS, AVT ALIIS CARNIS OPERIBVS INSERVIAT.

CAP. XII.

SVMMARIVM.

A Meretrice longe fugiendum, quia nouiſſima illius amara quaſi abſynthium, & acuta quaſi gladius biceps. 1. 2.
Melius eſt habitare cum iniquo viro, quam cum muliere benefaciente. 3.
Fornicatio, & omnis immunditia nec nominanda, quia omnis fornicator, & immundus non habet hereditatem in regno Dei. 4.
Qui poſt acceptum ordinem ſacrum in peccatum carnis lapſus fuerit, deponatur, ex Apoſtolico decreto. 5. 6.
Secundum vero decretum Canonis pænitentialis aliter puniendus. 7.
Non tamen ſicut laicus publice debet pænitere. ibidem.
Libido, ſæuus criminum ſtimulus. 8.
Adulter clericus qualiter puniendus. 9.
Qualiter concubinarius. 10. 11.
Eius Miſſa non audienda. 12. 13. 14.
De presbyteris, qui filios habent. 16. 17.
Clericus contra naturam peccans qualiter puniendus. 18.
Maiorum criminum pœna ſeptem annorum ſpatio cōcluditur, niſi peccatum ſit contra naturam, aut quid ſimile. 19.
Centum enim annorum inuenitur pænitentia impoſita. ibidem.
Clerici matrimonia contrahentes ipſo facto excommunicati. 20.
Subdiaconus matrimonium contrahere non poteſt. 21.
Sacerdos cum filia ſpirituali fornicationē committens qualiter puniēdus. 22.
Caute procedendum in principijs familiaritatum cum feminis. 23. 47.
Quia periculoſæ, & pernicioſæ ſunt eiuſmodi familiaritates Sacerdotibus, maxime cum illis feminis, quæ ſpirituales videntur. 24.
Vere enim continens etiam probarum feminarum familiaritates fugit. 25. 26. 47.
Vt ſerpentes. 27.
Vt ignem. 28.
Neque ſolus cum ſola ſedere debet Sacerdos. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39.

Quantumuis deſpecta, & vetula, quia citius delinquitur vbi ſecurius viuitur. 41.
Neque cum extranea. 42.
De quo optima documenta. 40.
Licet tamen Sacerdoti cum aliquibus conuerſari. 43.44.45.
Id tamen vrgente neceſſitate, & qualiter cum illis colloquendum. 27.28.29.30.31.32.
Clericus frequentans monaſteria monialium qualiter coercendus. 46.
Ieiunia legitima quæ. 7.
Subintroductæ mulieres quæ. 12. Coinductæ, Alienæ. ibidem.
Agapeta quæ. 34.

CAP.

Cap. 12.

1 FAVVS diſtillans labia meretricis, & nitidius oleo guttur eius. Nouiſſima autem illius amara quaſi abſynthium, & acuta quaſi gladius biceps &c. Longe fac ab ea viam tuam, & ne appropinques foribus domus eius &c. *Prou. 5.*

2 Inueni amariorem morte mulierem, quæ laqueus viatorum eſt, & ſagena cor eius, vincula ſunt manus illius. qui placet Deo, effugiet illam: qui autem peccator eſt, capietur ab illa. *Eccl. 7.*

3 In medio mulierum noli commorari: de veſtimentis enim procedit tinea, & a muliere iniquitas viri. Melior eſt enim iniquitas viri, quam mulier benefaciens. *Eccl. 42. Intellige, ad cohabitandum.*

4 Fornicatio autem, & omnis immunditia nec nominetur in vobis, ſicut decet ſanctos &c. Quia omnis fornicator, aut immundus non habet hereditatem in regno Chriſti, & Dei. *Epheſ. 5.*

5 Qui poſt acceptum ſacrum ordinem lapſus in peccatum carnis fuerit, ſacro ordine ita careat, vt ad altaris miniſterium vlterius nõ accedat.

S. Gregor. diſt. 50. c. peruenit.

6 Presbyter, qui in fornicatione captus eſt, deponatur, non tamen cõmunione priuetur. dicit enim Scriptura, Non vindicabit Dominus bis in idipſum. *Num. 1.*

Canon Apoſtolorum 21. diſt. 81. c. eod.

Sacerdos fornicarius qualiter ex decreto Canonis pænitentialis puniendus, non tamen publice, ſicut laicus. Et eodem modo puniendus omnis, qui deponendus.

PResbyter, ſi fornicationem fecerit, quamquam ſecundum Canones Apoſtolorum debeat deponi; tamen iuxta auctoritatem Beati Papæ Silueſtri, ſi in vitio non perdurauerit, ſed ſua ſponte confeſſus adiecit, vt reſurgat; decem annis in hunc modum pæniteat: tribus quidem menſibus priuato loco a ceteris remotus pane & aqua, a veſpera in veſperam vtatur; tantum autem diebus Dominicis, & præcipuis feſtis modico vino, & piſciculis, atque leguminibus recreetur, ſine carne & ſangimine, ouis, & caſeo: ſacco indutus humi adhæreat; die ac nocte iugiter miſericordiam Dei omnipotentis imploret: finitis tribus menſibus continuis exeat: tamen in publicum non procedat; ne grex fidelis in eo ſcandalum patiatur. Neque enim debet Sacerdos publice pænitere, ſicut laicus. Poſtea aliquantiſper reſumptis viribus, vnum annum, & dimidium in pane & aqua expleat, exceptis Dominicis, & præcipuis feſtis, in quibus vino, & ſagimine, ouis, & caſeo, iuxta canonicam menſuram vti poterit: finito primo anno & dimidio, corporis, & ſanguinis Domini, ne indureſcat, particeps fiat, & ad pacem veniat, pſalmos cum fratribus in choro vltimus canat; ad cornu altaris non accedat; iuxta B. Clementis vocem, minora gerat officia. Deinde vero vſque ad expletionem ſeptimi anni, omni quidem tempore, exceptis paſchalibus diebus, *tres legitimas ferias in vnaquaque hebdomada in pane & aqua ieiunet. Expleto ſeptimo anni circulo, ſi ſui confratres, apud quos pænituit, eius condignam pænitentiam collaudauerint, epiſcopus in priſtinum honorem, iuxta B. Calixti Papæ auctoritatem, eum reuocare poterit. Sane ſciendum eſt, quod ſecundam feriam, vnum pſalterium canendo, aut vnum denarium pauperibus dando, (ſi opus eſt) redimere poterit. Finitis autem ſeptem annis, deinde vſque ad finem decimi, anni ſextam feriam (nulla interueniente redemptione) obſeruet in pane & aqua. Eadem quoque pænitentia erit Sacerdoti, de omnibus alijs peccatis, & criminibus, quæ eum

in depoſitionem inducunt. *Ex Canonibus Theodori Hibernenſis diſt. 82. c. eod.*

[a] Ieiunia legitima) *Intelliguntur ſoluenda feria quarta, & ſexta, in illa propter initum a Iudæis Concilium de proditione Domini; in hac, quod in ipſa pro nobis Dominus paſſus ſit, vt colligitur ex S. Apollonio de conſecr. diſt. 3. c. ieiunia. Canon Apoſtolorum 68. S. Clemens de Conſtit. Apoſtolorum l. 5. c. 16. l. 7. c. 22. S. Ignatius ep. ad Philippenſes. Rabanus Maurus de inſtitutione clericorum l. 2. c. 24. S. Leo ſerm. 4. de ieiunio ſeptimi menſis, & alibi ſæpe. S. Epiphanius hæreſi 75. contra Aetium. Origenes hom. 10. in Leuit. Item, & feria ſecunda, vt in ſuprad. c. presbyter, diſt. 82. 11. q. 3. c. de illis 22. q. 5. c. 1. Aliqui tamen, teſte Ludouico Romano, pro ſecunda feria ponunt ſabbatum. Vide S. Iſidorum de officijs l. 1. c. 42. & Rabanum vbi ſup. Iuonem p. 4. c. 28. Romæ tamen conſuetum eſſe ieiunare tribus per hebdomadam diebus, nempe feria quarta, ſexta, & ſabbato, teſtis eſt S. Auguſtinus ep. 86. ad Caſulanum.*

Libido, ſæuus criminum ſtimulus.

8 SÆuus criminum ſtimulus libido eſt, quæ numquam manere quietum patitur affectum. Nocte feruet, die anhelat. *S. Ambroſ. de Abel, & Cain.*

Clericus adulter qualiter puniendus.

9 SI quis clericus adulteraſſe, aut confeſſus, aut conuictus fuerit, depoſitus ab officio, communione conceſſa, in monaſterio, toto vitæ ſuæ tempore, detrudatur. *Concil. Aurelian. diſt. 81. c. eod.*

Clericus concubinarius qualiter puniendus.

10 QVam turpe, ac Clericorum nomine, qui ſe Diuino cultui addixerunt, ſit indignum, in impudicitiæ ſordibus, immundoq. concubinatu verſari &c. prohibet ſancta Synodus quibuſcumque Clericis, ne concubinas, aut alias mulieres, de quibus poſſit haberi ſuſpicio in domo, vel extra detinere, aut cum ijs vllam conſuetudinem habere audeant, alioquin pœnis, a ſacris Canonibus, vel Statutis eccleſiarum impoſitis, puniantur. Quod ſi, a ſuperioribus moniti,

ab ijs

ab ijs ſe non abſtinuerint, tertia parte fructuum, obuentionum, ac prouentuum beneficiorum ſuorum quorumcumque, & penſionum, ipſo facto ſint priuati, quæ fabricæ eccleſiæ, aut alteri pio loco arbitrio Epiſcopi applicetur. Sin vero, in delicto eodem cum eadem, vel alia femina perſeuerantes, ſecundæ monitioni adhuc non paruerint; non tantum fructus omnes, ac prouentus ſuorum beneficiorum, & penſiones eo ipſo amittant, ſed etiam ab ipſorum beneficiorum adminiſtratione, quoad Ordinarius, vti Sedis Apoſtolicæ delegatus, arbitrabitur, ſuſpendantur: &, ſi ita ſuſpenſi, nihilominus eas non expellant, aut cum ijs etiam verſentur, tunc beneficijs, portionibus, ac officijs, & penſionibus quibuſcumque eccleſiaſticis perpetuo priuentur, atque inhabiles, ac indigni quibuſcumque honoribus, dignitatibus, beneficijs, ac officijs in poſterum reddantur, donec poſt manifeſtam vitæ emendationem ab eorum Superioribus cum ijs ex cauſa viſum fuerit diſpenſandum. Sed ſi poſtquam eas ſemel dimiſerint, intermiſſum conſortium repetere, aut alias huiuſmodi ſcandaloſas mulieres ſibi adiungere auſi fuerint, præter prædictas pœnas, excommunicationis gladio plectantur. Nec quæuis appellatio, aut exemptio prædictam executionem impediat, aut ſuſpendat &c. *Concil. Tridentin. ſeſſ. 25. c. 14. de cohabit. cler. & mulier. c. 2. & 3. de ſentent. excom. c. ſi concubina. Concil. Aurelian. 3. c. 14.*

De eodem.

SI clerici tuæ iuriſdictionis; ſiue in ſacris ordinibus, ſiue in inferioribus conſtituti, fornicarias detinent; niſi eas ad ſecundam, 11
vel ad tertiam commonitionem a ſe dimiſerint, eaſdem de cetero contempturi, liceat tibi eos eccleſijs, vel earum portionibus, appellatione poſtpoſita, ſpoliare, officio ipſis nihilominus interdicto. *Alex. 3. de cohab. cler. & mul. c. ſicut, c. ſi autem.*

Concu-

Concubinarij Miſſa non audienda.

12 NVllus Miſſam audiat presbyteri, quem ſcit concubinam indubitanter habere, aut [b] ſubintroductam mulierem. Vnde ipſa ſancta ſynodus hoc capitulum ſub excommunicatione ſtatuit. *Nicolaus Papa diſt. 32. c. eod. iuncto c. præter, & diſt. 81. c. ſi qui ſunt. Quod vide intelligendum ſub diſtinctione, quam ponit Lucius Papa de cohab. cler., & mul. c. veſtra.*

[b] Subintroductæ mulieres) *Sunt, quas Græci Synis Actas vocant, hoc eſt interpretes, quas olim monachi, ac Sacerdotes apud ſe retinebant, quæ nec eorum vxores erant, neq. concubinæ, ſed comites, & ſociæ cælibatus. Poſtea vero Nicæna Synodus can. 3. propter fornicationis ſuſpicionem hoc genus contubernij improbauit diſt. 32. c. interdixit. meminit Iuſtinianus nouella 123. & Epiphanius hæreſi 67. 78. 80. vbi eas Conductas appellat, & Ruffinus Alienas, & Euſebius hiſt. Eccleſ. l. 7. Aduerſus illas extat homilia S. Chryſoſt. tom. 5. Nouiſſime Iacobus Byllius l. 1. c. 39. obſeruationum ſacrarum.*

De eodem.

13 NOn ſolum Sacerdotes, qui Sacramenta indigne tractant, iram Dei ſuper ſe prouocant, ſed omnes, qui ipſis indigne celebrantibus quodammodo communicant, vel fauendo, vel negligendo, vel fouendo, vel permittendo, cum oporteat remedia adhibere &c. *Ioan. Driedo de libertate Chriſtiana l. 3. c. 11.*

De eodem.

14 SI qui ſunt presbyteri, diaconi, vel ſubdiaconi, qui in crimine fornicationis iaceant, interdicimus eis ex parte Dei omnipotentis, & ſancti Petri auctoritate introitum Eccleſiæ, vſque dum pœniteant, & emendent. Si qui vero in peccato ſuo perſeuerare maluerint, nullus veſtrum eorum præſumat audire officium; quia benedictio eorum vertetur in maledictionem, & oratio in peccatum, teſtante Domino per prophetam: Maledicam benedictionibus veſtris. *Malach.* Qui vero huic ſaluberrimo præcepto obedire noluerit, idololatriæ peccatum incurrit, Samuele teſtante &c. *S. Gregor. diſt. 81. c. eod.*

De

De Presbyteris, qui filios habent.

PRopoſuiſti, quid de his obſeruari debeat, quos in diaconij miniſte 15
rio, aut in officio presbyterij poſitos incontinentes eſſe, aut fuiſſe, generati filij prodiderunt. De his & diuinarum legum manifeſta eſt diſciplina; & beatæ recordationis viri Syricij Epiſcopi monita euidentia commearunt, vt incontinentes, in officijs talibus poſiti, omni eccleſiaſtico honore priuarentur, nec admittantur ad tale miniſterium, quod ſola continentia oportet impleri &c. *Innocentius Papa diſt. 82. c. eod. c. plurimos c. quia aliquanti, can. 22. Apoſtolorum. Iuo p. 6. c. 193.*

De eodem.

EOs Presbyteros, qui in Presbyterio filios procrearunt, iubebitis 16
in medio collocari; diſcuſſisq. obiectionibus, quæ ipſis Presbyteris impinguntur, ſi conuicti fuerint, a ſacerdotali remoueantur officio, (quia, qui ſancti non ſunt, ſancta tractare non poſſunt,) alieniq. efficiantur a miniſterio, quod viuendo illicite polluerunt. *Idem Innoc. diſt. 81. c. Maximianus. Iuo p. 6. c. 96.*

De eodem.

CVm multæ ſuper incõtinentia ordinis clericorum hactenus ema- 17
narint ſententiæ patrum, & nullatenus ipſorum reformari quiuerit correctio morum, vſque adeo ſententiam iudicantium protraxere commiſſa culparum, vt non tantũ ferretur vltio in auctores ſcelerum, verum & in progeniem damnatorum. Ideoq. quilibet ab Epiſcopo vſque ad Subdiaconum deinceps, qui vel ex ancillæ, vel ex ingenuæ deteſtando connubio in honore conſtituti filios procreauerint, illi quidem, ex quibus geniti probabuntur, canonica cenſura d ımnentur. Proles autem aliena pollutione nata non ſolum hæreditatem numquam accipiet, ſed etiam in ſeruitutem eius eccleſiæ, de cuius ſacerdotis vel miniſtri ignominia nati ſunt, iure perenni manebunt. *Concil. Toletan. 9. 15. q. 8. c. eod. Iuo, p. 6. c. 425.*

Clericus contra naturam peccans qualiter puniendus.

18 QVicumque clerici illa incontinentia, quæ contra naturam eſt (propter quam ira Dei venit in filios diffidentiæ, & quinque ciuitates igne conſumpſit) deprehenſi fuerint laborare, deijciantur a clero, vel ad agendam pænitentiam in monaſterijs detrudantur. *Alex. 3. de exceſſ. prælatorum c. clerici.*

Maiorum criminum pænitentia ſeptem annorum ſpatio concluditur, niſi ſit peccatum contra naturam, vel quid ſimile.

19 ECcleſiaſtica conſuetudine eſt vſurpatum, vt maiorum criminum pænitentia[c] ſeptem annorum ſpatio concludatur niſi vel officij excellentia, vel criminum magnitudo vulgarem conſuetudinem excedens (veluti dum contra naturam humanæ ſocietatis parentibus, vel liberis, vel alijs huiuſmodi perſonis adhærens, vel dum relicto naturali vſu contra naturam more Sodomitico fornicamur, vel vſque ad coitum brutorum animalium prolabimur) præmiſſum ſpatium tranſcendere cogat. *33.q.2.c. ſſ. hoc autem.*

[c] Septem annorum) *Etiam centum annorum penitentiam inuenimus, vt videre eſt apud Cardinalem Petrum Damianum de Dei omnipotentia, ep. 3. c. 12. in vita S. Dominici Loricati.*

Clerici matrimonia contrahentes ipſo facto excommunicati.

20 CLericos in ſacris ordinibus conſtitutos matrimonia contrahentes refrænare metu pœnæ ab huiuſmodi eorum temeritatis audacia cupientes, ipſos excommunicationis ſententiæ ipſo facto decernimus ſubiacere: præcipientes Eccleſiarum prælatis, vt illos, quos eis conſtiterit taliter contraxiſſe, excommunicatos publice tamdiu nuncient, ſeu a ſuis ſubditis faciant nunciari, donec ſuum humi-

liter recognoſcẽtes errorem, ſeparentur ab inuicem, & abſolutionis obtinere beneficium mereantur. Per prædicta quoque viribus; quæ ſic contrahentibus alias pœnas imponunt, in nullo volumus derogari. *De conſanguin. & affin. clem. vnica.*

Subdiaconus matrimonium contrahere non poteſt.

MAndamus, quatenus, ſi ſubdiaconus qui ſibi quandam coniugem copulauit, ad monaſticum ordinem tranſire voluerit, & tibi poſt laudabilem conuerſationem ipſius viſum fuerit, cum ad maiores ordines promoueri concedas. Quod ſi ad religionem ſe transferre noluerit, cum neque in ſubdiaconatu miniſtrare, neque ad altiores permittas ordines promoueri: In minoribus tamen ordinibus poterit miniſtrare. *Alex. 3. qui clerici vel vouentes c. ex literarum.* 21

Sacerdos cum filia ſpirituali fornicationẽ committẽs qualiter puniendus.

SI quis Sacerdos cum filia ſpirituali fornicatus fuerit, ſciat ſe grãue adulterium commiſiſſe. Idcirco femina, ſi laica eſt, omnia derelinquat, & res ſuas pauperibus tradat, &, conuerſa in monaſterio, Deo vſque ad mortem ſeruiat. Sacerdos autem, qui malum exemplum dedit hominibus, ab omni officio deponatur, & peregrinando duodecim annis pæniteat: poſtea vero ad monaſterium vadat, ibiq. cunctis diebus vitæ ſuæ Deo ſeruiat. *S. Celeſtinus Papa 30. q. 1. c. eodem.* 22

Caute

Caute procedendum in principijs familiaritatum cum feminis.

23 SÆpe ſpiritu inceptus amor conſummatur carne &c. Aſtutus eſſe debes. Diabolus enim in principio incautæ familiaritatis occultat laqueos tentationis carnalis. Reputans, quod deſiſterent a mutua dilectione, ſi ſentirent inde ſtimulos peccati, donec per longam familiaritatem, & incautam ſecuritatem affectus amborum ita conflati, & conglutinati fuerint in amore, quod, etiam ſi ſentiant ſibi inde imminere tentationis periculum; neſciant reſilire, nec ab inuicem ſeparari, viribus ſpiritualibus ita debilitatis in eis, quod neuter valet ſibimet vim facere tantam, vt euellat ſe de laqueo, immo timet alterum in tantum contriſtare, quod etiam fere putet perfidum, ſi deſerat eum, & ſic captus conſentit alterius voluntati, & propriæ infirmitati in omne peccatũ &c. *S. Bonau. de reform. mentis p.2.c.23. & de proceſſu 6. religionis.c.15. & 16. vbi optime de differẽtia amoris ſpiritualis, & carnalis.*

Pernicioſa, & periculoſa Sacerdotibus affectio, familiaritas, & colloquia cũ feminis, maxime cum illis, quæ videntur ſpirituales.

24 LIcet carnalis affectio omnibus ſit periculoſa, & damnoſa, ipſis tamen Sacerdotibus magis pernicioſa, maxime quando conuerſantur cum perſona, quæ ſpiritualis videtur. Nam, quamuis horum principium videatur eſſe purum, frequens tamen familiaritas domeſticum eſt periculum, delectabile detrimentum, & malum occultum bono colore depictum &c. Vnde Auguſtinus, Nec tamen, quæ ſanctiores ſunt, minus cauendæ. Quo enim ſanctiores fuerint, eo magis alliciunt, & ſub prætextu blandi ſermonis immiſcent ſe vitijs impijſſimæ libidinis. Crede mihi, Epiſcopus ſum, in Domino loquor, non mentior. Cedros Libani, ideſt contemplationis altiſſimæ homines, & gregum arietes, ideſt magnos Eccleſiæ prælatos, ſub hac ſpecie corruiſſe, reperi, de quorum caſu non magis præſumebam, quam Ambroſij, & Hieronymi. *Idem S. Bonau. de ratione confitendi, & puritate conſcientiæ c.14. S. Thom. opuſc.64. S. Aug. ep. 132. Quod maxime cauendum eſt, ne ſeruum ſponſi dum de ſponſo audire frequentat, æqualiter ac ſponſum amet, & aliquando ſponſi obliuiſcatur, & pro nubus diligatur.*

ligatur. S. Baſilius de vera virginitate. In ſimili S. Gregor. p. 2. Paſtoralis c. 8. Moralium l. 22. c. 12.

Vere continens, aſsiduas mulierum, etiam probarum, familiaritates fugit. 25

S. Ephraem de temperantia.

De eodem.

IPſi nos fallimus, quoties inordinate credimus, æſtimantes per fidem noſtram legis præcepta mutari, vt inter maſculos, & feminas ſperemus, paſſim caſtitatem inuiolabilem cuſtodiri. Difficile quis venenum bibet, & viuet. Verendum eſt dormienti in ripa, ne cadat, 26
1. Cor. 10. cum dicat Apoſtolus, Qui ſe exiſtimat ſtare, videat, ne cadat. In hac parte expedit plus bene timere, quam male fidere. Et vtilius eſt, infirmum ſe Sacerdos agnoſcat, vt fortis exiſtat, quam fortis videri velit, & infirmus emergat &c. In hac familiaritate non habitat amica concordia: quoniam nõniſi diſcordantes inimicitias creat &c. Quid eſt, quod in hac coniunctione delectet, in qua ſunt ſolæ pugnæ? &c. *Inter opera S. Cypriani de ſingularitate clericorum.*

Fugiendæ feminæ ſicut ſerpentes, & qualiter cum eis conuerſandum, idq. vrgente neceſsitate.

MVlieres fugias ſicut ſerpentes, & numquam loquaris cum aliqua, niſi vrgens neceſſitas te compellat, nec vſquam aſpicias in faciem alicuius mulieris. Quod ſi mulier tecum lo- 27
Pſal. 54. quatur, verba ſua citiſſime occide. Nam, teſte propheta, Molliti ſunt ſermones eius ſuper oleum, & ipſi ſunt iacula. *S. Bonau. in regul. nouitiorum c. 21.*

De eodem,
& quod fugiendæ vt ignis.

28 FVgiendæ in primis cum mulieribus congreſſiones ſunt, collocutionesque, neque ad eas vmquam accedendum, niſi cum grauiſſima vos ad id neceſſitas impellit, & aliter facere non poſſimus. Atque, ipſa etiam vbi nos neceſſitas adegerit, ab ipſis non ſecus, atque ab igne, cauendum eſt, adeo, vt quam ociſſime nulla mora ab iſtis nos extricemus. *S. Baſilius de conſtit. monaſt. c. 4. & interrog. 109.*

De eodem.

29 MVlierum congreſſus, quantum fieri poteſt, fuge &c. Quod ſi etiam, vt cum ipſis congrediaris, neceſſitas aliqua te obſtringat, oculos humi deiectos habe, atque ipſas quoque, quonam pacto ſpectandum ſit, doce. Cumq. pauca, quæ ipſarum animos aſtringere, atque illuſtrare queant, locutus fueris, ſtatim auola &c. *S. Iſidorus Peluſ. l. 2. ep. 284.*

30 Sermo breuis cum mulieribus, & rigidus, eſt habendus.

S. Bonau. de puritate conſcientiæ c. 15. ex S. Auguſtino. Vide ſup. p. 2. c. 3. §. 2. de grauitate & ſeueritate, Seueritas in vobis, n. 19.

De eodem.

31 GVſtanda, non continuanda eſt præſentia, ſed quaſi tranſeuntèr feminis exhibenda eſt acceſſio quodammodo fugitiua. *Inter opera S. Cypriani de ſingularitate clericorum.*

De eodem,
& quod ſolus cum ſola Sacerdos nō ſedeat.

32 SOlus cum ſola ne ſedeas in ſecreto, absq. arbitro, & teſte, neque in præterita caſtitate confidas, quia nec tu Sampſone fortior, nec ſapientior Salomone. *S. Bonau. de ratione confitendi c. 14. ex S. Hieron.*

De eodem.

CLericus ſolus ad feminæ tabernaculum non accedat, nec prope- 33
ret ſine maioris natu Sacerdotis iuſſione: nec ſolus presbyter cum ſola femina fabulas miſceat. Nec archidiaconus ſub prætextu humilitatis, aut officij frequenter intret domicilia matronarum; aut forte per clericos, aut domeſticos matronæ mandet aliquid ſecrete. Si agnitum fuerit; & ille deponatur, & illa a liminibus arceatur eccleſiæ. *S. Clemens de Conſtit. Apoſtol. diſt. 81. c. eod. S. Ambroſ. de off. l. 1. c. 20.*

De eodem.

SI duæ; aut tres pariter ancillæ Domini morentur, ſolum ad eas 34
ingredi non decet Sacerdotem. Si quis hoc non obſeruauerit, hoſtis eſt animæ ſuæ. Quod ſi poſt noſtra monita[a] agapethas aliquis Clericus amplius quæſierit amare, quam Chriſtum, ſecundum Synodalem regulam, conueniatur, ac præcepta Patrum in Nicæna definita ei legantur. Iam vero, ſi conuerſus prædicta reliquerit, conſecuti ſumus maximum lucrum. Alioqui talis ab Eccleſia anathematizandus eſt. Germinant enim feminæ cum viris habitantes ſpinas, & arcana mentium acuto mucrone percutiunt. *S. Hieron. ad Oceanum ep. 30. Iuo p. 6. c. 382.*

[a] *Agapetha eſt eadem, quæ dilecta, vel amica; & ſumitur in malam partem. De his euitandis extat ep. 22. S. Hieron. ad Euſtochium, & ep. 30. ad Oceanum. Quamuis idem Hieron. in epiſtolam ad Philemonem dicat potius ſonare diligibilem, quam dilectam.*

De eodem.

NOn decet, Clericum cum mulieribus ſedere, vel fabulari, vel 35
domum eius frequentare, ne ſuſpicio mala inde progrediatur. O quam vilis, o quam miſer, & puſillanimis reputatur Clericus, qui frequenter cum mulieribus conuerſatur. Inſipiens valde eſt, & inexpertus, qui amicitias mulierum procurat. *S. Auguſt. ſerm. 37. ad fratres Eremi. Concil. Turon. 2. c. 10.*

De eodem, exemplo S. Auguſtini.

16 LEgitur, quod Beatus Auguſtinus nec cum ſorore habitare conſenſerit, dicens, Quæ cum ſorore mea ſunt, ſorores meæ non ſunt. Docti ergo viri cautela magna nobis debet eſſe inſtructio. *S. Gregor. l. 7. ep. 39. diſt. 81. c. eod.*

De eodem.

37 INhibendum eſt, vt nullus Sacerdos feminas, de quibus ſuſpicio eſſe poteſt, retineat. Sed neque illas, quas Canones concedunt, matrem, amitam, & ſororem: quia, inſtigante Diabolo, & in illis ſcelus perpetratum reperitur, aut etiam in pediſſequis earundem. Sed, ſi qua de his neceſſitatem habuerit, Presbyteri habeant in vico, aut in villa domum longe a ſua conuerſatione, & ibi eis, quæ ſunt neceſſaria, ſubminiſtrent. *Concil. Moguntinum alias Nannet. c. 3. de cohab. cler. & mulierum, c. 1.*

De eodem.

38 ANcillas, vel libertas a cellario, vel a ſecreto monaſterio, & ab eadem manſione, in qua clericus manet, placuit remoueri. *Burchardus l. 2. c. 113. ex Concil. Rhemenſi, ibi tamen non inuenitur.*

De eodem.

39 MVlieres quamcumque habitationem non habeant in locis, in quibus Presbyteri aliquem recurſum habuerint. Quod ſi obſeruare paruipenderint, transgreſſores, & qui contra interdicta fecerint iudicentur. *Idem Burchardus l. 2. c. 107. ex Concilio Melden. c. 1. ſed non reperitur ibi hoc decretum.*

De eodem optima documenta.

HOſpitiolum tuum aut raro, aut numquam mulierum pedes terant, quia non poteſt cum Deo toto corde habitare, qui feminarum acceſſibus copulatur. Femina conſcientiam ſecum pariter habitantis exurit. Numquam de mulierum formis diſputes. Feminæ nomen tuum neſciant. Feminam, quam bene videris conuerſantem, mente dilige, non corporali frequentia. Si bonum eſt mulierem non tangere, malum eſt ergo tangere. *S. Hieron. ad Nepotianum diſt. 32.c.eod. S. Baſilius ep. ad Gregorium Presbyterum.* 40

1.Cor.7.

Quantumuis deſpecta, aut vetula femina domi non tenenda; quia citius delinquitur. vbi ſecurius viuitur.

NOn deſpecta, non vetula abſque affinitate peculiariter ſuſpicienda eſt ad domeſticum obſequium: quia magis cito delinquitur, vbi ſine ſuſpicione ſecurum poteſt eſſe delictum: maxime, quia libidinum nulla deformitas, nulla deſpectio obſiſtit, cui Diabolus pingens ſpecioſum facit quidquid fœdum, vel horridum fuerit. *S. Auguſt. de ſingularitate clericorum.* 41

Nullus clericus cum extranea femina habeat familiaritatẽ.

QVia Diabolo nullum locum dare oportet, hoc præcipue cuſtodiendum decernimus, vt nulli clericorum cum extraneis feminis habeant familiaritatem, nec vllum male loquendi, vel ſentiendi hominibus aditum tribuant: quia frequenter per hanc indecentem occaſionem contingit, ne Diabolus, qui inſidiatur ſicut leo in cubili ſuo, de ruinis ſeruorum Dei inſultet. Si quis vero clericus poſt interdictum Epiſcopi ſui his inhærere præſumpſerit, a communione habeatur alienus. *Concil.Turon.1.c.3.* 42

Quibus

Quibus cum feminis liceat Sacerdoti conuerſari.

43 Sacerdotes debent prohiberi, ne cum mulieribus conuerſentur: excepta dumtaxat matre, vel ſorore. *S. Gregor. diſt. 81. c. volumus, c. de Epiſc. & Cler. l. eum qui.*

De eodem.

44 Interdixit per omnia ſancta Synodus non presbytero, non diacono, vel alicui omnino, qui in clero eſt, licere ſubintroductam habere mulierem, niſi forte aut matrem, aut amitam; aut eas tantū perſonas, quæ ſuſpiciones effugiant. *diſt. 32. c. eod. Concil. Nicenum. c. 3. Syricius Papa c. 12. d. ſt. 81. c. feminas, c. oportet.*

De eodem.

45 Nullus clericorum extraneæ mulieri qualibet collatione, aut familiaritate iungatur. Et non ſolum in domum illius extranea mulier non accedat, ſed nec ipſe frequentandi extraneā mulierem habeat poteſtatem, ſed cum matre tantum, ſorore, aut nepte, ſi habuerit, aut voluerit, viuendi liberam habeat poteſtatem. De quibus nominibus nefas eſt aliud, quam natura conſtituit, ſuſpicari, *Concil. Agath. c. 10. Iuo p. 6. c. 189.*

Clericus frequentans monaſteria monialiū qualiter coercendus.

46 Monaſteria monialium ſi quiſquam clericus ſine manifeſta & rationabili cauſa frequentare præſumpſerit, per Epiſcopum arceatur: & ſi non deſtiterit, ab officio Eccleſiaſtico reddatur immunis. *Alex. 3. de vita & hon. cler. c. eod. 18. q. 2. c. diffinimus.*

De familiaritate cum feminis vitanda. 47

Vide S. Baſilium in Conſtitutionibus monaſticis c. 4. Tractatum inter opera S. Cypriani de ſingularitate clericorum. S. Ambroſ. de off. l. 1. c. 20. S. Hieron. ep. 30. & 47. S. Auguſt. ep. 137. ad fratres Eremi. S. Bernardum de modo bene viuendi. S. Thom. opuſc. 64. S. Bonau. de ratione conſitendi, & puritate conſcientiæ c. 14. Ioan. Caſſianum l. 11. c. 11.

NE SPECTACVLIS,

AVT ALIIS EIVSMODI PROFANIS REBVS SACERDOS INTERSIT: NE CVM INTERDICTIS COMMVNICET IN ORATIONE; NE HARVSPICES, SIMILES VE CONSVLAT, NEV FIDEM EIS HABEAT.

CAP. XIII.

SVMMARIVM.

MAGI, haruſpices, & harioli non conſulendi. 1.
Qui contrafecerit, qualiter puniendus. 18.
Qui eis fidem habuerit, aut ſortibus crediderit, excommunicetur. 19.20.
Presbyter, qui per inſpectionem aſtrolabij furtum requiſierit, qualiter puniendus. 21.
Oculi a vanitatibus, ſaltationibus, & ſpectaculis auertendi, & aures a muſicis, quibus poſſit animus emolliri: quia per oculos & aures multa vitia intrant in animam. 1.4.7.8.9.10.13.
Presbyter autem, qui illis interfuerit, qualiter puniendus. 11.
Et qualiter, qui taurorum agitationibus interfuerit. 12.
Qui diligit epulas, in egeſtate erit. 3.
Ideo vitandæ. 5.
Maxime conuiuia nuptiarum. 13.
Præſertim ſecundarum. 14.
Qui clamdeſtinis nuptijs interfuerit, qualiter puniendus. 15.
Cum hæretico poſt vnam, & ſecundam correptionem non communicandũ. 6.
Clericus cum depoſito orans deponendus. 16.
Idem deponendus, qui ingreſſus fuerit Synagogam Iudæorum, aut conuenticulum hæreticorum, vt cum eis oret. 17.
Thymelici qui. 9.

Cap. 13.

NON declinetis ad magos, nec ab hariolis aliquid ſciſcitemini, vt polluamini per eos. ego Dominus Deus veſter. *Leu. 19.20. Deuter. 18. 4. Reg. 17.21. Iſa. 44.* 1
Auerte oculos meos ne videant vanitatem: in via tua viuifica me. *Pſal. 118.* 2
Qui diligit epulas, in egeſtate erit; qui amat vinum, & pinguia, non ditabitur. *Prou. 21.* 3
Cum ſaltatrice ne aſſiduus ſis: nec audias illam, ne forte pereas in efficacia illius. *Eccl. 9.* 4
Sicut in die honeſte ambulemus: non in comeſſationibus, & ebrietatibus &c. *Rom. 13.* 5
Hæreticum hominem poſt vnam, & ſecundam correptionem deuita: ſciens quia ſubuerſus eſt, qui eiuſmodi eſt, & delinquit, cum ſit proprio iudicio condemnatus. *Tit. 3.* 6

Abſtineant Sacerd. a ſpectaculis & muſicis, quibus animus poſſit emolliri.

AB omnibus, quæcumque ad aurium, & oculorum pertinent illecebras, vnde vigor animi emolliri poſſe credatur, (quod de aliquibus generibus muſicorum, alijsq. nonnullis rebus ſentiri poteſt) Dei Sacerdotes abſtinere debent: quia per aurium, oculorumq. illecebras vitiorum turba ad animum ingredi ſolet. *Concil. Turon. 3. ſub Carolo Magno, c. 7.* 7

De eodem.

NOn licet Sacerdotibus, & clericis aliqua ſpectacula in nuptijs, vel conuiuijs ſpectare; ſed oportet, antequam ingrediantur ipſa ſpectacula, ſurgere, & redire inde. *Martinus Papa, ſecundum Iuonem p. 6. c. 209.* 8

De eodem.

9 NOn oportet miniſtros altaris, vel quoslibet clericos ſpectaculis aliquibus, quæ aut in nuptijs, aut ſcenis exhibentur, intereſſe; ſed, antequam a thymelici ingrediantur, ſurgere eos de conuiuio, & abire. *Concil. Laodic. de conſecr. diſt. 5. c. eod.*

a Thymelici *dicuntur hiſtriones cytharœdi, vel tibicines, aut pſaltæ, qui in organis, aut alijs muſicis inſtrumentis præcinebant. ff. de his qui not. inf. L. athletas: vel a Thymele femina, quæ prima ſaltationes in ſcenis docuit, auctore Tertulliano libro de ſpectaculis: vel a Thymele, quod eſt pulpitum, ſuper quo Thymelici ſtantes cantabant: vt not. S. Iſidorus Originum l. 17. c. 46.*

De eodem.

10 POmpa Diaboli eſt in theatris ſpectacula, in hippodromo curſus equorum, & venationes, & reliqua omnis eiuſmodi vanitas, a qua poſtulans liberari ſanctus ille Dei, Auerte, inquit, oculos *Pſal. 118*
meos, ne videant vanitatem. Non ergo ſis curioſus in frequentia ſpectaculorum, vbi conſpicias mimorum petulantias, omni contumelia, & impudicitia refertas, & virorum effeminatorum choreas ſecteris. *S. Cyrillus Hieroſolymitanus catecheſi myſtag. 1. S. Cyprianus l. 2. ep. 2.*

Presbyter ſpectaculis aſſiſtens qualiter puniendus.

11 SI quis presbyter ad aliquod ſpectaculum ſpectandi gratia venerit, iubemus hunc tribus annis a venerabili miniſterio prohiberi, & in monaſterium redigi &c. *c. de ſanctiſſ. Epiſc. auth. interdicimus.*

Clerici ſub excommunicationis pœna taurorum agitationibus non interſint.

CLericis, tam regularibus, quam ſæcularibus, beneficia Eccleſiaſtica obtinentibus, vel in ſacris ordinibus conſtitutis, ſub excommunicationis pœna, ne agitationibus taurorum interſint, prohibemus. *Pius V. Romæ anno 1567. Kalendis Nouembris. Quod poſtea confirmauit Gregorius XIII. anno 1575. die 25. Auguſti.* 12

Clerici conuiuijs nuptiarum, cantilenis turpibus, aut ſaltationibus impudicis non interſint.

QVibus licentia vxores ducendi non eſt, etiam aliarum nuptiarum euitent conuiuia, neque his cœtibus admiſceantur, vbi amatoria cantantur, & turpia, aut obſceni corporum motus choreis, & ſaltationibus efferuntur, ne auditus, aut obtutus ſacris myſterijs deputati turpium ſpectaculorum, atque verborum contagione polluantur. *Concil. Agath. diſt. 34. c. presbyteri. Burchardus l. 2. c. 132. 133. 134. Concil. Nannet. c. 10. 11. Carthag. 4. c. 60. 62. 80. Laodic. c. 54.* 13

Clerici cõuiuijs ſecundarũ nuptiarũ non interſint.

PResbyterum conuiuio ſecundarum nuptiarum intereſſe non debere, maxime cum præcipiatur ſecundis nuptijs pænitentiam tribuere, Quis erit presbyter, qui propter conuiuium illis conſentiat nuptijs? *Concil. Neocæſar. 31. q. 1. c. de his Iuo p. 8. c. 160. Burch. l. 9. c. 22.* 14

Clericus clandeſtinis nuptijs aſſiſtens qualiter puniendus.

15 PRædeceſſorum noſtrorum veſtigijs inhærendo, clandeſtina coniugia penitus inhibemus: prohibentes etiam, ne quis Sacerdos talibus intereſſe præſumat &c. Sane, ſi parochialis Sacerdos tales coniunctiones prohibere contempſerit, aut quilibet etiam regularis, qui eis præſumpſerit intereſſe, per triennium ab officio ſuſpendatur, grauius puniendus, ſi culpæ qualitas poſtulauerit. *Innoc. 3. de clandeſt. deſponſ. c. cum inhibitio, iuncto §. ſane. Concil. Trident. ſ. 24. c. 1. de reform.*

16 Si quis, cum ſit Clericus, vna cum eo, qui eſt depoſitus, orauerit, deponatur & ipſe.

Canon 11. Apoſtolorum.

17 Si quis clericus Synagogam Iudæorum, vel conuenticulum hæreticorum ingreſſus fuerit, vt preces cum eis coniungat, deponatur.

Canon 63. Apoſtolorum.

Presbyter conſulens haruſpices, aut magos, qualiter puniendus.

18 SI quis Epiſcopus, aut presbyter, ſiue diaconus, vel quilibet ex ordine clericorum, magos, aut haruſpices, aut incantatores, aut ariolos: aut certe augures, vel ſortilegos, vel qui profitentur artem magicam, aut aliquos eorum ſimilia exercentes conſuluiſſe fuerit deprehenſus; ab honore dignitatis ſuæ ſuſpenſus, monaſterij curam ſuſcipiat, ibiq. pænitentiæ perpetuæ deditus, ſcelus admiſſum ſacrilegij ſoluat. *Concil. Toletan. 26. q. 5. c. eod.*

Clericus diuinationibus, augurijs, aut ſortibus credens, excommunicetur.

SI quis clericus, monachus, vel ſæcularis, diuinationem, vel augu- 19
ria crediderit obſeruanda, vel ſortes, quas mentiuntur eſſe Sanctorum, quibuſcumque putauerint intimandas; cum his, qui eis crediderint, ab Eccleſiæ communione pellantur. *Concil. Aurelian. 1. 26. q. 5. c. eod.*

De eodem.

QVi auguria, & ſortes tractant, ſiue ſacri, ſiue profani, aut di- 20
uinationibus, & incantamentis vacant, quibus ſane ſtudijs Dei cultus deſeritur, & ad dæmonum, fallaciumq. ſpirituum præſtigias confugitur, illos quotquot officiales attenta inueſtigatione deprehenderint, Canonico anathemate, niſi a damnatis erroribus ad legitimum Dei cultum illico, admoniti, animum, atque mentem reuocauerint, non modò non ferendos Synodus declarat, ſed per officiales in vincula quoque conijciendos decernit, quouſque dæmonum, magiſtrorum videlicet ſuorum, illuſionibus liberentur. *Concil. Treuer, cap. de ſortilegis Sacerdotibus, & laicis. Concil. Ancyranum, vt colligitur ex l. 6. c. 1. libelli ſexdecim librorum partialium.*

Presbyter per inſpectionem aſtrolabij furta requirens, qualiter puniendus.

EX tuarum literarum tenore accepimus, quod V. presbyter cum 21
quodam infami ad priuatum locum acceſſit, non ea intentione vt vocaret dæmonium: ſed vt inſpectione aſtrolabij furtum cuiuſdam Eccleſiæ poſſet recuperari. Verum licet hoc ex bono zelo, & ſimplicitate ſe feciſſe proponat: id tamen grauiſſimum fuit, & non modicam inde peccati maculam contraxit &c. Mandamus, quatenus talem ei pro expiatione illius delicti pænitentiam imponas, quod per annum & amplius, ſi tibi viſum fuerit, eum ab altaris miniſterio præcipias abſtinere: & ex tunc liberum ſit ei exercere officium Sacerdotis. *Alex. 3. de ſortilegijs c. 2.*

NE ORDINES SIMONIACE, AVT ALITER NON RITE SVSCIPIANTVR.

CAP. XIV.

SVMMARIVM.

SACRAMENTVM ordinis gratis conferendum. 1.
Similiter & alia dona Dei. 2.
Qui autem ſimoniace fuerit ordinatus, ab ordinibus ſuſpenſus eſt. 3.
Neque poterit quis a ſimoniaco ordines recipere; licet tamē ſic ſuſceptis ab eo poterit miniſtrare. 4.
Clericus ab Epiſcopo non ſuo ordinatus, niſi in quibuſdam caſibus, ſuſpenſus eſt. 5.
Puer ante ætatem legitimam ordinandus remanet ſuſpenſus vſque ad legitimam ætatem, & ordinans a collatione ordinum. 6.
Duo ſacri ordines non poſſunt vno die eidem conferri, vel duobus, continuato ieiunio. 7.
Excommunicatus pro manuum iniectione ſcienter ordines recipiens, ſi eſt clericus ſæcularis, deponendus eſt; ſi regularis, ab ordinis execucione ſuſpenſus eſt. 8.

Cap. 14.

GRATIS accepiſtis, gratis date. *Matth. 10.* 1
Pecunia tua tecum ſit in perditionem: quoniam donum 2
Dei exiſtimaſti pecunia poſſideri. Non eſt tibi pars, neque ſors in ſermone iſto: cor enim tuum non eſt rectum coram Deo &c. *Act. 8.*

Ordinatus ſimoniace, eſt ſuſpenſus.

IS, qui per ſimoniam ordinatus eſt, nihil acquirit, & ideo ſit alie- 3
nus a dignitate, quam pecunia acquiſiuit: *iuxta Concilium Chalcedon. can. 2. 1. q. 1. c. ſiquis Epiſcopus. Canon. 30. Apoſtolorum. Concil. Aruern. c. 2. Sexta Synodus can. 22. Concil. Lateran. ſub Innocentio 3. c. 61.*

Non debet quis ordinem recipere ab eo, quem credit ſimoniacum, ſed in ordine, ab eo prius recepto poterit miniſtrare.

PEr tuas literas iniunxiſti, quod cum B. in quadam domo Carthu- 4
ſienſi ſuſcepiſſet ordinem monachalem, a diœceſano Epiſcopo fuit in ſubdiaconum ordinatus, ſed poſtea didicit ex relatione quorundam, quod Epiſcopus multoties commiſerit vitium ſimoniæ: propter quod idem monachus in ſuſcepto formidat ordine miniſtrare, nolens ab eodem Epiſcopo ad ſuperiores ordines promoueri &c. Nos igitur reſpondemus, vt idem in ordine ſic ſuſcepto ſecure miniſtret, ſed contra conſcientiam ad ſuperiores ordines non aſcendat &c. *Innoc. 3. de ſimonia, c. per tuas, 2. 1. q. 1. c. quibuſdam, & per totam.*

Clericus ab Epiſc. alienæ diœceſis ordinatus, niſi in caſibus hic expreſis, ſuſpenſus eſt.

STatuimus, vt nullus Epiſcopus Italiæ de cetero aliquem vltramon- 5
tanum clericum ordinare præſumat, niſi a nobis ſpecialem licentiã habeat, vel ab Epiſcopo, de cuius diœceſi traxit originẽ ordinãdus;

vel in cuius diœceſi beneficiatus exiſtit: per eius patẽtes literas cauſam rationabilem continentes, quare ipſum nolit, aut nequeat ordinare. Eos vero, quos contra præmiſſa contigerit ordinari, manere volumus abſque ſpe diſpenſationis,ſuper hoc a Sede Apoſtolica obtinendæ ſuſpenſos &c. *Clem. 4. de temp. ord. c. 1. lib. 6.*

Ordinans puerum ante legitimam ætatem ſuſpenditur a collatione ordinum: & ordinatus ab executione ordinis vſque ad ætatem legitimam.

6 SI inueneritis ipſum puerum, cum adhuc tredecim annorum eſſet, in diaconum Epiſcopum Conuentrenſem ordinaſſe, diſcretioni veſtri mandamus, quatenus, prædictum Epiſcopum a collatione ordinum ſuſpendentes, ipſum, vt eidem, quem ab executione officij diaconi vſque ad ætatem legitimam in iniuriam ſuſpendimus ordinantis, prouideat in Eccleſiaſtico beneficio competenti, per Eccleſiaſticam cenſuram compellatis. *Honorius 3. de temp. ord. c. vel non eſt.*

Duo ſacri ordines non poſſunt vno die eidem conferri, vel duobus continuato ieiunio.

7 LIteras veſtras recepimus ſuper inordinata ordinatione Imolenſis electi, quem Bononienſis Epiſcopus præcedenti ſabbato in diaconum,& ſequenti die Dominico(continuato ieiunio)in preſbyterum ordinauit: In quo, quantum vterque deliquerit, euidenter intelligit,qui prudenter attendit. Si enim vtrumque ordinem eodem die conferri illi non licuit, pari non licuit ratione vnum ordinem vno die, & alium altero (ieiunio continuato) conferri &c. Præfatum itaque Bononienſem Epiſcopum (vt puniatur, in quo deliquit) a collatione ordinum, diaconij ſcilicet, & presbyterij; alterum vero ab executione officij ſacerdotalis, tamdiu volumus manere ſuſpenſos, donec de illis aliter diſponamus. *Innoc. 3. de temp. ord. c. literas, c. Dilectus, c. conſultationi.*

Si excommunicatus ꝑ manuũ iniectione ſciẽter recepit ordines, deponendus eſt, ſi ſit clericus ſęcularis; ſi regularis, ab ord. executione ſuſpenſus eſt.

CVm illorum abſolutio, qui pro violenta manuum iniectione in clericos, labem excommunicationis incurrunt, (quibuſdam caſibus a prædeceſſore noſtro exceptis) Sedi Apoſtolicæ dumtaxat reſeruetur: nonnulli Eccleſiaſticam ſententiam negligentes, in excommunicatione poſiti, Eccleſiaſticos ordines accipere non formidant. Circa quod credimus diſtinguendum, quod tales vel ſciunt excommunicationis ſe vinculo irretitos, vel non recolunt factum, pro quo in latæ ſententiæ Canonem inciderunt: vel factum quidem ſcientes, iuris ignari, neſciunt ex inde ſe teneri. Primos, ſi fuerint ſæculares clerici, a ſuſceptis ordinibus cenſemus in perpetuum deponendos &c. 8

Idem Innoc. 3. de ſentent. excomm. c. eod.

NE SINE LICENTIA EPISCOPI SACERDOS VAGETVR, SACRAMENTA MINISTRET, VEL PRAEDICET.

CAP. XV.

SVMMARIVM.

OMNIS anima ſublimioribus poteſtatibus ſubdita ſit, illiſq. ab inferioribus obediendum. 1.2.

Nihil in diœceſi faciẽdum a clericis ſine licentia Epiſcopi. 3.

Neque extra eam licet illis vagari ſine eius permiſſu; alioqui deponendi, & ſuſpendendi ſunt. 4.5.6.7.

Neque ab aliis recipiendi ad Sacramenta adminiſtranda, aut Diuina celebranda. 4.

Ad aliam parœciam ſe conferentes ſine diœceſani licentia excommunicentur, niſi in duobus caſibus. 8.

Neque habeantur vt clerici, qui ad ſuam Eccleſiam ad quotidianum officium non venerint. 9.

Nullus Sacerdos poteſt audire confeſſiones ſæcularium, niſi habeat licentiam Epiſcopi, aut beneficium parochiale. 10.

Aliquorum criminũ abſolutio Epiſcopis reſeruanda, nec aliis concedenda. 11.

Nullus regularis, contradicente Epiſcopo, etiam in Eccleſiis ſui ordinis, prædicet. 12.

Cap. 15.

OMNIS anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit: 1
Non eſt enim poteſtas niſi a Deo: quæ autem ſunt, a Deo ordinatæ ſunt. *Rom. 13.*
Obedite præpoſitis veſtris, & ſubiacete eis. Ipſi enim 2
peruigilant quaſi rationem pro animabus veſtris reddituri. *Heb. 13.*

Nihil in diœceſi faciendum a clericis ſine licentia Epiſcopi.

CVnctis fidelibus, & ſummopere omnibus presbyteris, & dia- 3
conis, & reliquis clericis attendendum eſt, vt nihil abſque proprij Epiſcopi licentia agant: non vtique Miſſas ſine eius iuſſu quiſpiam presbyterorum in ſua parochia agat: non baptizet; nec quidquam abſq. eius permiſſu faciat. *S. Clemens 16. q. 1. c. eod. Iuo p. 6. c. 123.*

Clericus non vagetur ſine ſui Epiſc. licẽtia; nec ab alijs ad Sacramenta adminiſtranda, aut Diuina celebranda admittatur.

CLericis, vel monachis ſine literis commendaticijs licentia non pa- 4
teat euagandi. *Concil. Veneticum 1. c. 5. Agath. c. 38. Meld. c. 2.* Nec ab vllo Epiſcopo ad Diuina celebranda, aut Sacramenta adminiſtranda admittatur. *Concil. Trident. ſeſſ. 23. c. 16.* Singuli in ſuis diœceſibus interdicant, ne cui vago, & ignoto Sacerdoti Miſſas celebrare liceat. *Idem Concil. ſeſſ. 22. de obſeruandis, & euitandis in celebratione Miſſæ.*

Non oportet miniſtros altaris, vel quoſlibet clericos, præter iuſſionem Epiſcopi, ad peregrinandum proficiſci. 5

Concil. Laodic. de conſ. diſt. 5. c. eod. 1. Concil. Agath. c. 52.

Cleri-

Clericus vagus deponatur.

6 DE presbyteris, aut diaconibus, qui ſolent dimittere loca ſua, in quibus ordinari ſunt, & ad alia ſe transferunt, placuit, vt iiſdem locis miniſtrent. Quodſi, relictis locis ſuis, ad alium ſe locum transferre voluerint, deponantur. *Concil. Aurelian. 1.c.22. Chalcedon.c.13. & 25. Nicænum c.15. 7.q.1.c. non oportet. Sexta Synodus Conſtantinop.can.17. Septima Synodus Nicæna diſt.21.c. quoniam.*

Clericus vagus ſuſpendatur.

7 SI quis presbyter, vel diaconus, vel omnino ex clericorum catalogo, relicta ſua parochia, in aliam abſceſſerit, &, cum penitus tranſierit præter ſui Epiſcopi ſententiam, in alia parochia maneat, eum non amplius celebrare iubemus, maxime ſi, cum adhortante Epiſcopo, vt rediret, non paruerit, in contumacia, & inſolentia perſeuerans. Is tum vt laicus communicet. *Canon 15. Apoſtolor. Conc. Nicæn.c.16. Antioch.c.3.*

Clericus ad aliam parochiam tranſiens, & Epiſc. illum admittens ſine proprij licẽtia excommunicetur, niſi in duobus caſibus.

8 CLericos in ſuis Eccleſijs conſtitutos non licet in alterius ciuitatis Eccleſijs ordinari, ſed quieſcant in ea, in qua ab initio miniſtrare meruerunt, exceptis illis, qui proprias ciuitates perdiderunt, & ex neceſſitate ad alias Eccleſias migrauerunt. Si vero quicumque Epiſcopus poſt definitionem iſtam ad alium Epiſcopum pertinentem clericum ſuſceperit, placuit Sanctæ Synodo, & eum, qui ſuſcepit, & eum, qui ſuſceptus eſt, tamdiu excommunicatos manere, quamdiu ipſe clericus reuertatur ad propriam Eccleſiam. *Concil. Chalcedon. diſt. 71. c.eod. S. Gregor. ep. ad Fortunatum Epiſcopum.*

9 Non habeatur vt clericus, qui ad ſuam Eccleſiam ad officium quotidianũ non venerit.

Vide ſup. p.1.c.4.§.4. de templis, & Eccleſijs, c. Presbyter, Diaconus, n. 26.

Nullus

Nullus Sac. poteſt audire confeſſ. ſæculariũ, niſi habeat licentiam Epiſcopi, vel beneficium parochiale.

QVamuis presbyteri in ſua ordinatione a peccatis abſoluendi poteſtatem accipiant; decernit tamen Sancta Synodus, nullum, etiã regularem, poſſe confeſſiones ſæcularium, etiam Sacerdotum, audire; nec ad id idoneum reputari; niſi aut parochiale beneficiũ, aut ab Epiſcopis per examẽ, ſi illis videbitur neceſſarium, aut alias idoneus iudicetur, & approbationem, quæ gratis detur, obtineat: priuilegijs, & conſuetudine quacumque, etiam immemorabili, non obſtante. 10
Concil. Trident. ſeſſ. 23. c. 15. de ſepult. clem. dudum, §. ac deinde.

Aliquorum criminum abſolutionem oportet Epiſcopis reſeruari, neq. aliis cõcedi.

QVoniam natura, & ratio iudicij illud expoſcit, vt ſententia in ſubditos dumtaxat feratur; perſuaſum ſemper in Eccleſia fuit, & veriſſimum eſſe Synodus hæc confirmat, nullius momenti abſolutionem eam eſſe debere, quam Sacerdos in eum profert, in quem ordinariam, aut ſubdelegatam iuriſdictionem non habet. Magnopere vero ad Chriſtiani populi diſciplinam pertinere, ſanctiſſimis Patribus noſtris viſum eſt, vt atrociora quædam, & grauiora crimina, non a quibus vis, ſed a ſummis dũtaxat Sacerdotibus abſoluerentur. Vnde merito Pontifices Maximi, pro ſuprema poteſtate ſibi in Eccleſia vniuerſa tradita, cauſas aliquas criminum grauiores ſuo potuerunt peculiari judicio reſeruare. Neque dubitandum eſt, quando omnia, quæ a Deo ſunt, ordinata ſunt, quin hoc idem Epiſcopus omnibus in ſua cuiq. diœceſi, in ædificationẽ tamen, non in deſtructionem, liceat, pro illis in ſubditos tradita ſupra reliquos inferiores Sacerdotes auctoritate, præſertim quoad illa, quibus excommunicationis cenſura annexa eſt &c. *Idẽ Conc. Trid ſeſſ. 14. c. 7.* 11

Rom. 13.

Nullus ſæcularis, vel regularis, etiam in ordinum ſuorum Eccleſiis, contradicente Epiſcopo, prædicare præſumat. 12

Idem Conc. Trid. ſeſſ. 24. c. 4. Sexta Synod. can. 33. 64. 16. q. 1. c. adijcimus. Conc. Later. ſub Leone X. ſeſſ. 11.

NE

NE SACRAMENTA RITE NON DISPENSET, AVT MINVS DEBITO VENERETVR SACERDOS.

CAP. XVI.

SVMMARIVM.

OMNIA honeſte, circumſpecte, & per ordinem, in Eccleſia fiant. 1. 2.

Sacramentum Pænitentiæ qualiter adminiſtrandum, & pænitentia peccatorum qualiter imponenda. 3.

Sacerdos reuelans peccata pænitentis, deponi, & per totam vitam peregrinari, & in monaſterium perpetuo detrudi debet. 4. 5.

Fideles inſtruendi, vt reuerenter adorent Sacramentum Euchariſtiæ, & ad infirmos qualiter deferendum, & miniſtrandum omnibus. 6.

Communicaturi lauent manus, & nitidis veſtibus induantur. 7. 8.

Nihil pro Sacramentorum adminiſtratione exigendum. 9.

Clericus, cuius negligentia aliquid de ſanguine Chriſti ſtillauerit, qualiter puniendus. 10.

Qualiter qui euomit Euchariſtiam. 11.

Quæ, & ſanctum Chriſma fideliter ſub clauibus cuſtodiri debent. 12.

Contrafacientes qualiter puniendi. 12. 13.

Pænitere qualiter intelligendum in Canonibus. 10.

Cap. 16.

OMNIA honeſte, & ſecundum ordinem fiant. *1. Cor. 14.* 1
In medio ſedis, & in circuitu ſedis quatuor animalia 2
plena oculis ante & retro &c. Et ſingula eorum habebant alas ſenas: & in circuitu, & intus plena ſunt oculis &c. *Apoc. 4.*

Sacramentum Pænitentiæ qualiter adminiſtrandum, & pænitentia peccatorum qualiter imponenda. 3

Vide latius p. 1. c. 5. per totum, de Sacramentorum adminiſtratione, & p. 2. c. 7. §. 2. de lectione, & ſcientia, cap. caueat ſpiritualis iudex, n. 56.

Sacerdos confitentis peccata reuelans deponi debet, & perpetuo peregrinari.

SAcerdos ante omnia caueat, ne de his, qui ei confitentur, peccata alicui recitet; non propinquis, non extraneis, neque (quod abſit) pro aliquo ſcandalo. Nam, ſi hoc fecerit, deponatur, & omnibus diebus vitæ ſuæ ignominioſus peregrinando pergat. *S. Gregor. de pænit. diſt. 6. c. eod. ſup. p. 1. d. c. 5. Sacerdos, n. 21.* 4

Sacerdos peccata reuelans non ſolum deponendus, ſed in monaſterium perpetuo detrudendus.

CAueat omnino Sacerdos, ne verbo, aut ſigno, aut alio quouis modo, aliquatenus prodat peccatorem; ſed, ſi prudentiori conſilio indiguerit, illud abſque vlla expreſſione perſonæ cautè requirat. Quoniam, qui peccatum in pænitentiali iudicio ſibi detectum præſumpſerit reuelare, non ſolum a Sacerdotali officio deponendum decernimus, verumetiam ad agendam perpetuam pænitentiam in arctum monaſterium detrudendum. *Innoc. 3. de pænit. & remiſſ. c. omnis vtriuſque ſexus. S. Leo ep. 80. de pænit. diſt. 6. c. ſacerdos. Sexta Synodus can. 102. Concil. Vvormacien. c. 7.* 5

Sacer-

6 Sacerdos inſtruat plebem, vt reuerenter adoret Euchariſtiæ Sacramentum.

Vide ſup.p.1.c.5.de Sacramentorum adminiſtratione, Sacerdos quilibet, n.35. vbi, qualiter ad infirmos deferendum, & omnibus miniſtrandum.

Communicaturi lauent manus, & nitidis veſtibus induantur.

7 OMnes viri, quando communicare deſiderant, lauant manus ſuas, & omnes mulieres nitida exhibent linteamina, vbi Corpus Chriſti accipiunt. Non eſt graue, quod dico, fratres. Quo modo viri lauant aqua manus ſuas, ſic eleemoſynis lauant conſcientias ſuas. Similiter & mulieres, quomodo nitidum exhibent linteolum, vbi Corpus Chriſti accipiunt, ſi corpus caſtum, & cor mundum exhibeant, vt cum bona conſcientia Corpus Chriſti ſuſcipiant. Rogo vos, fratres, numquid eſt aliquis, qui in arca ſordibus plena velit mittere veſtem ſuam? Et, ſi in arca ſordibus plena veſtis non mittitur pretioſa, qua fronte in anima, quæ peccatorum ſordibus inquinetur, Chriſti Euchariſtia ſuſcipitur? *S. Auguſt. ſerm. 215. de tempore.*

8 De eodem.

Cuſtodire debes, vt ſup.p.1.c.3.§.1. de ſacrificij oblatione, n.28.

9 Nihil exigendum pro adminiſtratione Sacramentorum.

Vide ſup.p.1.c.5. de Sacramentorum adminiſtratione, c. ſpontanea, n.39. & c. qui celebrat, n.41. & per totum caput.

Qualiter puniendus clericus, cuius negligentia de ſanguine Chriſti aliquid ſtillauerit.

10 SI per negligentiam aliquid de ſanguine Domini ſtillauerit in terram, lingua lambetur, & tabula radetur. Si non fuerit tabula, non conculcetur, locus corradetur, & igne conſumetur, & cinis

Qualiter pænitere debeat, qui non bene cuſtodit Euchariſtiam.

13 QVi bene non cuſtodierit Sacrificium; & mus, vel aliquod aliud animal illud comederit; quadraginta diebus pæniteat. Qui autem perdiderit illud in Eccleſia, aut pars eius ceciderit, & non inuenta fuerit; triginta diebus pæniteat. *Concil. Arelat. de conſecr. diſt. 2. c. eod.*

Vide ſup. p. 1. c. 3. §. 1. de ſacrificij oblatione: & c. 5. de Sacramentorum miniſtratione: & p. 2. c. 11. de ſollicitudine, vigilantia, & zelo Sacerdotum.

NE

NE MISSAS RITE NON CELEBRET, AVT OFFICIVM DIVINVM RITE NON PERSOLVAT SACERDOS.

CAP. XVII.

SVMMARIVM.

MISSA non in quouis loco, ſed tantum in ſacro, & ab Epiſcopo dedicato, celebranda. 1.11.12.13.14.

Probare ſe debet Sacerdos, & confiteri peccata ſua, antequam celebret. 2.3.

Sacerdos degradatus celebrans, qualiter puniendus. 7.

Sacerdos excommunicatus celebrans, qualiter pœnitere debeat. 4.5.

Et qualiter interdictus. 5.

Sacerdos ligatus minore excommunicatione non efficitur irregularis, licet grauiter peccet: Sacramenta tamen ab eo collata tenent. 6.

Celebrans in pane fermentato, aut calice ligneo, ſine aqua, & igne, qualiter puniendus. 19.

Et qualiter, qui non communicat in Miſſa, quam celebrat. 23.

Et qualiter, qui ſanguinem non ſumit. 24.

Quæ pollutio impediat communionem, aut Miſſæ celebrationem. 8.

Miſſa a ieiunio celebranda. 9.10.

Coepta finienda. 10.18.

Sacerdos cum baculo ad Miſſam celebrandam ingredi non debet, neque capite velato. 18.

Neque cum calcaribus, aut cultellis extra pendentibus. 13.

Neque ſine ſacris veſtibus, iiſdemq. mundis, quibus indutus Eccleſiam non egrediatur. 20.

Neque in panno ſerico, aut tincto celebret. 22.

Quod ſi celebrauerit ſine orario, eſt excommunicandus. 21.

Neque ſolus, ſed duobus ſaltem præſentibus, celebrare debet Sacerdos. 14.15

Non tamen debet eſſe femina miniſtrans. 16.

Neque plus, quam ſemel in die, poterit Miſſam dicere, excepto die Natalis Domini, & aliis caſibus. 17.

Officium Diuinum omnes vniformiter recitare tenentur. 25.

Qui illud omittit, qualiter puniendus. 26.

Fanon, ſiue Phanon, ſiue Fænon, Mappula, Amapha, quid. 20.

Cap. 17.

1 CAVE ne offeras holocauſta tua in omni loco, quem videris: ſed in eo, quem elegerit Dominus. *Deuter. 12.*
2 Probet autem ſeipſum homo: & ſic de pane illo edat, & de calice bibat. Qui enim manducat, & bibit indigne, iudicium ſibi manducat, & bibit: non dijudicans corpus Domini. *1. Cor. 11.*

Peccata confitenda ante Miſſę celebrationē.

3 QVando Corpus Chriſti accipere debemus, ante ad pænitentiā, & confeſſionem recurrere debemus, & omnes actus noſtros curioſius diſcutere, & peccata (ſi in nobis comperimus) cito feſtinemus per confeſſionem, & veram pænitentiam abluere, ne cum Iuda proditore, peccata noſtra celantes, pereamus. *S. Auguſt. libro de ſalutaribus documētis, & Eccleſiaſticis dogmatibus, dogmate 53. tom. 3. S. Cyprianus ſerm. de lapſis. Hugo de Sancto Victore de Eccleſ. officijs. Concil. Trident. ſeß. 13. c. 7. S. Chryſoſt. hom. 30. in Geneſim 10. & 83. in Matth. 60. ad populum Antiochenum.*

Sacerdotes excommunicati celebrantes qualiter pænitere debeant.

4 DE illis presbyteris, qui tempore Sanctiſſimi prædeceſſoris noſtri Domini Papæ Nicolai excōmunicati ſacrum miniſterium contingere præſumpſerint, ipſi in ſe damnationis (ſicut ſacri Canones ſtatuerunt) ſententiam intulerunt. Tamen, quia miſeratio Apoſtolica veniā ſolet præſtare correctis, ob multitudinem miſericordiæ illis, hāc indulgentiam exhibemus, vt ſancta communione ſagiati ſtudeant tribus continuis annis per hebdomadam omni ſecunda, & quarta, & ſexta feria a vino, & a carne penitus ieiunare, & vltra lugenda nequaquam committere. *Io. Papa 8. 11. q. 3. c. eod.*

De

De eodem, ac de interdictis.

CLerici, ſi qui, a ſuis, aut etiam de mandato Romani Pontificis 5
ab alienis Epiſcopis interdicti, vel excommunicati, ante abſolutionem Diuina Officia celebrauerint, niſi moniti ſine dilatione redierint, perpetuæ depoſitionis ſententiam pro auſu tantæ temeritatis incurrant. *Alex. 3. de cler. excomm. c. eod.*

Sacerdos ligatus minore celebrans, licet grauiter peccet, nõ efficitur irregularis. Sacramenta tamen ab eo collata tenent,

SI celebrat minore excommunicatione ligatus, licet grauiter pec- 6
cet, nullius irregularitatis tamen notam incurrit: nec eligere prohibetur, vel ea, quæ ratione iuriſdictionis ſibi competunt, exercere: Si tamen ſcienter talis electus fuerit, eius electio eſt irritanda, pro eo, quod ad ſuſceptionem eorum eligitur, a quorum perceptione a ſanctis Patribus eſt priuatus. Peccat autem conferendo Eccleſiaſtica Sacramenta: ſed ab eo collata virtutis non carent effectu: cum non videatur a collatione, ſed participatione Sacramentorum (quæ in ſola conſiſtit perceptione) remotus; dummodo non in contemptum Eccleſiaſticæ diſciplinæ, videlicet contra prohibitionem ſuperioris, communioni excommunicatorum pertinaciter ſe ingeſſerit. In quo caſu eſt anathemate feriendus. *Greg. 9. de cler. excomm. c. eod.*

Sacerdos degradatus celebrans qualiter puniendus.

PEruenit ad nos, quod Saturninus presbyter, poſtquam pro cri- 7
mine lapſus ſui a Sacerdotis ordine eſt deiectus, ad explendũ miniſteriũ Sacerdotis præſumpſit accedere, & omnipotenti Deo hoſtias immolare. Quod ſi ita factũ fraternitas veſtra repererit, eum, ſacri Corporis, & Sanguinis Dominici participatione priuatum, in pænitentiam redigat, ita, vt vſque ad diem obitus ſui in eadem excommũnicatione permaneat, & viaticum tantummodo exitus ſui tempore percipiat.

cipiat. Sin autem eum fraternitas tua talem pænitentiam agere cognouerit, vt ei iuſte ad recipiendum inter laicos communionem, & ante exitum debeat miſereri, hoc in tuæ fraternitatis ponimus poteſtate. *S.Gregor.diſt.50.c.accedens.*

Miſſæ celebrationem, aut communionem, quæ pollutio impediat,

8 CVm pollutio ex naturæ ſuperfluitate, vel infirmitate euenerit omnimodo hæc illuſio non eſt timenda: quia hanc animus neſciẽs pertuliſſe magis dolendus eſt, quam feciſſe. Cum vero vltra modum appetitus gulæ in ſumendis alimentis rapitur, atque idcirco humorum receptacula grauantur, habet exinde animus aliquem reatum, non tamen vſque ad prohibitionem recipiendi ſacri myſterij, vel Miſſarum ſolemnia celebrandi, cum fortaſſe aut dies feſtus exigit, aut exhibere myſterium pro eo, quod Sacerdos alius in loco deeſt, ipſa neceſſitas compellit. Nam, ſi adſunt alij, qui implere myſterium valeant, illuſio per crapulam facta a perceptione ſacri myſterij prohibere non debet, ſed ab immolatione ſacri myſterij abſtinere, vt arbitror, humiliter debet, ſi tamen dormientem turpi imaginatione illuſio non concuſſerit &c. Si vero ex turpi cogitatione vigilantis oritur illuſio in mente dormientis, patet animo ſuus reatus. Vident enim, a qua radice inquinatio illa proceſſerit: quia, quod cogitauit ſciens, hoc pertulit neſciens: & propter talem pollutionem a ſacro myſterio ea die abſtinere oportet. *S. Greg. diſt. 6. c. teſtamentum. Burchardus l.5.c.43. Iuo p. 2. c.52.*

Miſſa a ieiuno celebranda.

9 SAcramenta altaris non niſi a ieiunis hominibus celebrentur, excepto vno die anniuerſario, quo cena Domini celebratur &c. *Concil. Agricanum de conſecr. diſt.1.c.eod. Sed huic decreto derogatum eſt per contrariam conſuetudinem, & per tex. de conſecr. diſt.2.c. liquido, quatenus excipit diem cena Domini.*

De eodem, quodq. cœpta Miſſa finiatur.

NVllus, poſt cibum, potumq. quantumlibet minimum ſumptum 10
Miſſas facere, nullus abſque prouentu parentis moleſtiæ mini-
ſter, vel Sacerdos, cum cœperit, imperfecta officia præſumat
omnino relinquere. Si quis hæc temerare præſumpſerit, excommuni-
cationis ſententiam ſuſtinebit. *Concil. Toletan. 7. 7. q. 1. c. nihil contrà, de
conſecr. diſt. 2. c. liquido.*

Miſſa in loco profano non celebranda.

NObis periculum eſt male obiri mandati, ſi loci rationem neglе- 11
xerimus, maxime ſi Sacerdorij myſteria in locis profanis cele-
brauerimus: propterea quod ea res indicium haberet contem-
ptus in celebrante, offendiculum quoque generaret pro varietate affe-
ctionum multifariam, propter variam multorum in rerum diuinarum
ſcientia infirmitatem &c. *S. Baſilius de baptiſmo. Concil. Laodic. can. 8. &
58. Carthag. 2. can. 9. de conſecr. diſt. 1. c. ſicut, cum ſeqq. Conc. Trid. ſeſſ. 22.
c. de obſeruandis, & euitandis in celebratione Miſſæ.*

De eodem.

SAtius eſt Miſſam non cantare, aut non audire, quam in illis locis, 12
vbi fieri non oportet, niſi pro ſumma cōtingat neceſſitate, quoniam
neceſſitas legem non habet. Vnde ſcriptum eſt: Vide, ne offeras ho-
Deut. 12. locauſta tua in omni loco &c. *Felix Papa 4. ad omnes Epiſcopos c. 1. vt
per Iuonem p. 2. c. 76. & p. 3. c. 61. cum ſeqq. Vide ſup. p. 1. c. 4. de templis. §.
1. a cap. non patiantur, n. 35. cum ſeqq.*

De eodem, quodq. nullus celebret Miſſam calcaribus indutus, aut cultellis extra pendentibus.

NVllus extra Eccleſiam in locis non ſacratis, aut calcaribus in- 13
dutus, vel cultellis extra pendentibus, celebret. *Sacerdotale
Rom. l. 1. c. 13.*

De

De eodem, quodq. Sacerdos ſolus Miſſas non celebret.

14 DEo perfecte ſacrificantes, quando Domino ſacrificant, non ſoli hoc agere debent, ſed teſtes ſecum adhibeant, vt Domino perfecte in locis Deo ſacratis ſacrificare probentur. Ait namque auctoritas legis diuinæ, Vide, ne offeras holocauſta tua in omni loco, quem videris, ſed in loco, quem elegerit Dominus Deus tuus. *Anacletus Papa de conſecr. diſt. 1. c. Epiſcopus Deo.* *Deut. 12.*

Duobus ſaltẽ præſentibus Miſſa celebranda.

15 NVllus presbyterorum Miſſarum ſolemnia celebrare præſumat, niſi duobus præſentibus, ſibiq. reſpondentibus ipſe tertius habeatur; quia, cum pluraliter dicitur ab eo, Dominus vobiſcum, & Orate pro me, apertiſſime conuenit, vt & ipſius reſpondeatur ſalutationi. *Soter Papa de conſecr. diſt. 1. c. hoc quoque.*

16 Prohibendum eſt, vt nulla femina ad altare præſumat accedere, aut presbytero miniſtrare &c.

Conc. Mogunt. de cohab. cler. & mul. c. 1. Conc. Laodic. c. 19. & 44. Gelaſius Papa ep. 1. c. 28.

Non licet plus quam ſemel in die celebrare, excepto Natalis Domini die, & alijs.

17 SVfficit Sacerdoti vnam Miſſam in vna die celebrare, quia Chriſtus ſemel paſſus eſt, & totum mundum redemit. Non modica res eſt, vnam Miſſam facere: & valde felix eſt, qui vnam digne celebrare poteſt. *Alex. Papa ſecundum Iuonem p. 2. c. 81. de conſ. diſt. 1. c. eod. de celebr. miſſarum, c. conſuluiſti. Excepto die Natalis Domini, vbi tres dicuntur. Teleſphorus Papa ead. diſt. c. nocte ſancta, & alijs, vt refert Paludanus in 4. diſt. 15. q. 2. S. Antoninus p. 3. tt. 13. c. 6. §. 4.*

Sacerdos non ingrediatur ad Miſſarum ſolemnia celebranda cum baculo, aut capite velato; & cœptam Miſſam finire debet.

NVllus Epiſcopus, aut presbyter, ſeu diaconus ad Miſſarum ſo- 18
lemnia celebranda præſumat cum baculo introire, aut velato capite altario Dei aſſiſtere. Quoniam & Apoſtolus prohibet
1.Cor.11. viros velato capite orare in Eccleſia. Et, qui temere præſumpſerint, communione priuentur. Cum vero Epiſcopus, aut presbyter ingreſſus fuerit ad Miſſarum ſolemnia celebranda, niſi paſſio aliqua interuenerit, nullo modo audeat data oratione recedere, vt ab alio Epiſcopo, vel presbytero Miſſarum ſolemnia ſuppleantur; ſed, qui initium po-
Matth.10. nit, ſuppleat vſque in finem, quia ſcriptum eſt, Qui perſeuerauerit vſque in finem, hic ſaluus erit. Si quis vero præſumpſerit, præter quod poſuimus agere, a ſacro Corpore, & Sanguine Domini noſtri Ieſu Chriſti ſit ſuſpenſus. *Zacharias Papa de conſecr. diſt. 1 c. eod. Iuo p. 3. c. 271.*

Celebrans in pane fermentato, aut calice ligneo, ſine aqua, & igne, qualiter puniendus.

LIteras tuas accepimus, continentes, quod, cum ſuper exceſſi- 19
bus presbyteri Eccleſiæ ſanctæ Brigidæ inquireres, confeſſus eſt, quod, cum quadam die hoſtiam, & calicem non haberet, in pane fermentato, & ſcypho ligneo Miſſarum ſolemnia celebrare præſumpſerit &c. Intellecto iterum, quod prædicta Eccleſia per malitiam dicti presbyteri multipliciter lædebatur, inquiſitionis officium iterans, ex eius confeſſionibus inueniſti, quod idem ſine igne ſacrificabat, & aqua. Cum igitur vel ex aperta malitia, vel nimia deſipientia peccaſſe probetur, mandamus, quatenus officio, & beneficio perpetuo ipſum priues. *Honorius 3. de celebr. Miſſ. c. fi. De calice ligneo vide ſup p. 1. c. 3. §. 2. de veſtimentis n. 11.*

Sacerdos ſine veſtibus ſacris, iiſq. mūdiſsimis Miſſam non celebret, neque illis indutus Eccleſiam egrediatur.

20 NVllus presbyter absq. amictu, alba, & * fænone, & caſula vllatenus præſumat Miſſam celebrare. Et hæc ſacra veſtimenta mūdiſſima ſint, & in nitido loco intra Eccleſiam collocentur. Nec vſquam presbyter his indutus extra Eccleſiam exeat, quia hoc Diuina lex prohibet. *Burchardus l. 2. c. 50. Iuo p. 2. c. 117. ex Conc. Rhemenſi; licet in eo hoc decretum non inuenerim.*

Fœnon) *ſiue Fanon, ſiue Phanon, eſt ſudarium, quod Sacerdos geſtare debebat in manibus ad abſtergendū ſudorem vultus, & pituitam ex naribus, & oculis effluentem, ſecundum Alcuinum de diuinis officijs cap. De ſingulis veſtibus, & Rabanum Maurum de inſtitutione clericorum l. 1. c. 18. Burchardus l. 2. c. 50. Iuo p. 2. c. 117. & ſermone de rebus Eccleſiaſticis de ſignificationibus veſtimentorum Sacerdotalium. Hoc genus ſudarij vocat Beda de ſeptem ordinibus tomo 3. Mappulam, ideſt Amapham, quam niſi infra manum portari debere autumat. In huius locum videtur ſubrogatus manipulus, qui portatur in ſiniſtra. Quo ſignificatur exterſio minimarum macularum, quia manipulus eſt quaſi ſudarium ad extergendum vultum. Verba ſunt S. Thom. ſup. 4. diſt. 24. q. 3. art. 3.*

Sacerdos ſine orario celebrans excommunicandus.

21 CVm Sacerdos ad ſolemnia Miſſarum accedit, aut per ſe Deo ſacrificium oblaturus, aut Sacramentum Corporis, & Sanguinis Domini noſtri Ieſu Chriſti ſumpturus, non aliter accedat, quam orario vtroq. humero circumſeptus, ſicut tempore ordinationis ſuæ dignoſcitur conſecratus, ita, vt de vno, eodemq. orario ceruicem pariter, & vtrumque humerum premens ſignum in ſuo præparet pectore Crucis. Si quis aliter egerit, excommunicationi debitæ ſubiaceat. *Conc. Brachar. diſt. 23. c. Eccleſiaſtica.*

Non celebrandum in panno ſerico, aut tincto.

COnſulto omnium, ſtatuimus, vt Sacrificium altaris non in ſerico panno, aut tincto quiſquam celebrare præſumat: ſed in puro linteo ab Epiſcopo conſecrato, terreno ſcilicet lino procreato, atque contexto: ſicut Corpus Domini noſtri Ieſu Chriſti in ſindone linea munda ſepultum fuit. *Euſeb. Papa de conſecr. diſt. 1. c. eod. vel S. Silueſter, ſecundum S. Damaſum in Pontificali. Idem decreuit S. Sixtus Papa martyr. S. Thom. opuſculo de off. Sacerdotis c. 1. Vide ſup. p. 1. c. 3. §. 2. de veſtimentis, Corporale cui, n. 13.* 22

Sacerdos, qui, celebrans non communicat, qualiter puniendus.

QVicumque Sacerdotum diuino altario ſacrificium oblaturus acceſſerit, & ſe a communione ſuſpenderit; ab ipſa, qua ſe indecenter priuauit, gratia communionis anno vno repulſum ſe nouerit &c. Ergo modis omnibus eſt tenendum, vt quotieſcumque ſacrificans Corpus, & Sanguinem Ieſu Chriſti domini noſtri in altario immolat, toties perceptionis Corporis & Sanguinis Chriſti participem ſe præbeat. *Conc. Toletan. 12. de conſecr. diſt. 2. c. relatum.* 23

Sacerdos, qui, celebrans, ſanguinẽ non ſumit, qualiter puniendus.

COmperimus, quod quidam ſumpta tantummodo Corporis ſacri portione, a calice ſacri cruoris abſtineant. Qui proculdubio (quoniam neſcio qua ſuperſtitione docentur obſtringi) aut integra Sacramenta percipiant, aut ab integris arceantur: quia diuiſio vnius eiuſdemq. myſterij ſine grandi ſacrilegio non poteſt prouenire. *Gelaſius Papa de conſecr. diſt. 2. c. eod.* 24

Omnes

Omnes vniformiter Officium Diuinum recitare tenentur.

25 DE ijs, qui contra Apoſtoli voluntatem circumferuntur omni vento doctrinæ, placuit huic Sancto Concilio, vt metropolitanæ ſedis auctoritate coacti vniuſcuiuſque prouinciæ ciues, rectoresq. Eccleſiarũ vnum eumdemq. in pſallendo teneant modum, quem in metropolitana ſede cognouerint inſtitutum nec aliqua diuerſitate cuiuſque ordinis, vel officij a metropolitana ſe patiantur ſede diiiungi &c. Quiſquis autem horum decretorum violator extiterit, ſex menſibus communione priuatus, apud metropolitanũ ſub pænitentiæ cenſura per maneat corrigendus &c. *Conc. Toletan. 11. diſt. 12. c. eod. c. placuit. Concil. Brachar. 1. can. 20. 21. 22. Conc. Veneticum c. 15.* Poſtea *fel. rec. Pius Papa V. anno 1568. ſeptimo Idus Iulij præſcripſit vnum eumdemq. pſallendi ritum.*

Officium Diuinum omittens qualiter puniendus.

26 STatuimus, & ordinamus, quod quilibet, habens beneficium cum cura, vel ſine cura, ſi poſt ſex menſes ab obtento beneficio Diuinum Officium non dixerit, legitimo impedimento ceſſante, beneficiorum ſuorum fructus non faciat ſuos pro rata omiſſionis officij, & temporis, ſed eos, tamquam iniuſte perceptos, in fabricas Eccleſiarum huiuſmodi beneficiorum, vel pauperum eleemoſynas, erogare teneatur. Si vero vltra dictum tempus in ſimili negligentia contumaciter permanſerit, legitima monitione præcedente, beneficio ipſo priuetur: cum propter officium detur beneficium. Intelligitur autem Officium omittere, quo ad hoc, vt beneficio priuari poſſit, qui per quindecim dies illud bis ſaltem non dixerit. *Conc. Lateran. ſub Leone X. cap. 9. Et ita legendum nouiſſime ſcribit Petrus a Nauarra de reſtitutione p. 1. l. 2. c. 11. art. 18 2. contra Dominicum Sotum de iuſtitia, & iure, l. 10. q. 5. art. 6. col. 5. vbi dicit legendum, Per ſex menſes, non, Poſt ſex menſes.*

De eodem.

STatuimus, vt, qui horas omnes Canonicas vno, aut pluribus diebus 27
intermiſerit, omnes fructus, qui illi, vel illis diebus reſpondent; qui vero Matutinas, dimidiam; qui ceteras omnes horas aliam dimidiam; qui harum ſingulas, ſextam partem fructuum eius, diei amittat. *Pius V. Romæ, Kal. Octobris, anno Domini* 1571.

NE LOCA, AVT RES SACRAS IMMVNDAS ESSE SINAT. NEV DISTRAHAT, PROFANET VE SACERDOS.

CAP. XVIII.

SVMMARIVM.

NEMO profanare debet vaſa, aut veſtimenta ſacra: quia eiuſmodi profanatores a Deo ſeuere puniuntur. 1.6.7.
Veſtimenta, & vaſa ſacra, & corporalia munda ſint, & nitida. 2.
Mundis veſtibus, & munda conſcientia tractanda Domini Sacramenta. 3.
Pallæ ſordidæ, & vela ſanctuarij, qualiter lauanda. 4.
Nemo det pignori vaſa, aut veſtimenta ſacra. 5.
Veſtimentis altaris laici mortui non obuoluendi. 8.

Cap. 18.

BALTASSAR rex iam temulentus præcepit, vt afferrētur vaſa aurea, & argentea, quæ aſportauerat Nabuchodonoſor pater eius de templo, quod fuit in Ieruſalem, vt biberēt in eis rex, & optimates eius &c. Eadem nocte interfectus eſt Baltaſſar rex Chaldæus. *Dan. 5.* 1

Eccleſiæ veſtiméta, vaſa ſacra, & corporalia, ſint munda, & nitida.

SVnt aliqui, qui non ſolum eccleſias dimittunt incultas, verūmetiam vaſa miniſterij, & veſtiměta miniſtrorum, ac pallas altaris, necnon ipſa Corporalia tam immunda relinquunt, quod interdū aliquibus ſunt horrori &c. Præcipimus, vt oratoria, vaſa, Corporalia, & veſtimenta prædicta, munda, & nitida conſeruentur. Nimis enim videtur abſurdum, in ſacris ſordes negligere, quæ dedecerēt etiam in profanis. *Innoc. 3. de cuſt. euch. c. ſi. Burch. l. 2. c. 1 o. l. 3. c. 97. Vide ſup. p. 1. c. 4. §. 1. de Templis, c. Erat ſollicitus, n. 38.* 2

Mundis veſtibus, & munda conſcientia tractanda ſunt Domini Sacramenta.

NOn quotidianis, & quibuslibet pro vſu vitæ communis pollutis veſtibus ingredi debemus in Sancta Sanctorum, ſed munda conſcientia, & mundis veſtibus tenere Domini Sacramenta. *S. Hieron. ſuper Ezechielem c. 46.* 3

Qualiter lauandæ pallæ ſordidæ, & vela ſanctuarii.

PAllas, & vela Sanctuarij, ſi ſordidata fuerint miniſterio, diaconi cū humilibus miniſtris intra Sanctuarium lauent, non eijcientes foras a ſacrario: & velamina Dominicæ menſæ abluant: ne forte puluis Dominici corporis male decidat. Sindonem vero non foris abluant: & erit hæc operanti peccatum. Idcirco intra ſacrarium miniſtris præcipimus hæc ſancta cum diligentia cuſtodire. Sane peluis noua comparetur, & præter hoc nil aliud tangat. Sed nec ipſa peluis velis apponatur lauandis, niſi quæ ad Dominici altaris cultum pertinent. Pallæ altaris ſolæ in ea lauentur, & in alia vela ianuarum &c. *S. Clemens de conſecr. diſt. 1. c. nemo per ignorantiam.* 4

Nemo det pignori váſa, aut veſtimenta ſacra.

5 NVllus presbyterorum præſumat calicem, vel patenam, vel pallium altaris, vel veſtimentum Sacerdotale, aut librum Eccleſiaſticum tabernario, vel negotiatori, aut cuilibet laico, aut feminæ in vadimonio dare, niſi iuſtiſſima neceſſitate vrgente: quia tanta eſt Sanctitas ſacri miniſterij, vt, ſalua altioris myſterij intelligentia, etiam Dominus per Prophetam prohibuerit, ne cum ſanctis veſtimentis Sacerdos ad populum procedat, ſed illa intra ſancta dimittat, a colloquio diuino rediens &c. Sicut ſanctus Stephanus Papa, & martyr ſanctum Hilarium in ſuis decretis docuit. *Hoc decretum datur Concilio Rhemenſi c. 11. ſed falſò.*

Nemo profanet vaſa, aut veſtimenta ſacra.

6 NVllus Sacerdos, ſeu laicus, calicem, aut patenam, aut quælibet vaſa ſacra, & diuino cultui mancipata, ad alios vſus retorquere præſumat. Nam, quicumq. de calice ſacro aliquid aliud bibit præter Chriſti Sanguinem, qui in Sacramento accipitur, & patenam ad aliud officium habet, quam ad altaris miniſterium, deterrendus eſt, exemplo Baltaſar, qui, dum vaſa Domini in vſus communes aſſumpſit, *Dan. 5.* vitam pariter cum Regno amiſit. *Ita refertur ex Conc. Aurelian. 4. c. 9. Sed in nullo quinque Conciliorum Aurelianis celebratorum inuenitur. Idem tamen decretum eſt in Can. Apoſtolorum 72. & in Concilio Brachar. 3. c. 2. de conſecr. diſt. 1. c. veſtimenta.*

7 Sacra vaſa furto ſubtrahere cupiens clericus diuinitus punitur.

Vt not. ſup. p. 1. c. 3. §. 2. de veſtimentis, Nocte conſurgens, n. 20.

Veſtimentis altaris mortui laici non obuoluendi.

NEmo per ignorantiam clericus mortuum eredat obuoluendum, 8
aut diaconus ſcapulas velit operire palla, quæ fuit in altari, aut
certe, quæ diacono data eſt in menſam Domini. Qui hæc fecerit vel leuiter, quaſi nihil, & negligenter habuerit diuina myſteria, diaconus triennio, ſexq. menſibus a Dominico alienus erit altari, graui percuſſus anathemate. Quod ſi clericum presbyter non commonuerit, decem annis, & ſex menſibus excommunicatus ſit: propterea quod de Dominicis ſacramentis ſubiecta ſibi non amouerit miniſteria:& poſtea cum grandi humilitate matri reconcilietur Eccleſiæ. *S. Clemens de conſecr. diſt. 1. c. eod.*

NE PROFANIS VESTIBVS INDVATVR SACERDOS, NE FERAT ANVLOS, NE COMAM NVTRIAT, AVT BARBAM.

CAP. XIX.

SVMMARIVM.

AMICTVS corporis eſt index interioris hominis. 1. 12.
Puniuntur a Domino, qui peregrina veſte induuntur. 2.
Qui mollibus veſtiuntur, in domibus Regum ſunt. 3.
Sacerdorum cultus nimius in veſtibus reprobatur. 4.
Sæcularibus, aut profanis veſtibus indui non debent, nec allcubi eſſe ſine operimento, ac de pœna tranſgreſſorum. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11.
De coloribus, qui clericis interdicuntur in veſtibus, deq. alijs ſuperfluitatibus, ac de anulis. 7. 9.
Quid de vnguentis. 9.
Quid de calciamentis. 10.
Clerici arma ferentes qualiter puniuntur. 10.
Clerici nec comam nutriant, nec barbam: alioqui ab Archidiacono tondendi. 14. 15. 16.
Corona in modum ſphæræ radenda. 16.
Ornatus, & ſordes pari modo fugiendæ. 13.
Tunica ſacerdotalis quæ. 5.
Epitimium quid. 9.

Cap. 19.

AMICTVS corporis, & riſus dentium, & ingreſſus hominis enunciant de illo. *Eccl.19.* 1

Viſitabo ſuper omnes, qui induti ſunt veſte peregrina. *Soph.1.* 2

Qui mollibus veſtiuntur, in domibus regum ſunt. *Matth.11.* 3

Sacerdotum cultus nimius in veſtibus reprobatur.

CErnitur in nonnullis Sacerdotibus veſtium cultus plurimus, vir- 4
tutum autem nullus, aut exiguus. Quibus ego ſi rememorem
1.Tim.2. illud Apoſtolicum, Non in veſte pretioſa, vereor, ne indignentur, dum nimirum indignum ducant in ſe aſſumptam ſententiam, quam prius in viliorem ſexum, & ordinem, prolatam fuiſſe recognouerint. Quaſi vero non eodem vtantur medici ferro ſecandis Regibus, quo & popularibus hominibus &c. Attamen, ſi indignantur pari cum mulierculis non quidem a me, ſed ab Apoſtolo feriri ſententia, dedignentur & cum ipſis eadem inuolui culpa &c. Verum tu, Sacerdos Dei altiſſimi, cui ex his placere geſtis, mundo, an Deo? Si mundo, cur Sacerdos? ſi Deo, cur, qualis populus, talis & Sacerdos? &c. *S.Bernard.ep.42.*

Clerici ſæcularibus veſtibus non vtantur, nec alicubi ſint ſine operimento: ac de pœna tranſgreſſorum.

PResbyteri, & diaconi ſæcularibus indumentis non vtantur niſi,
vt condecet, tunica Sacerdotali: ſed neque, dum ambulauerint 5
in ciuitate, aut in via, aut in plateis, ſine operimento præſumant
1.Cor.11. ambulare, præter, ſi in itinere longo ambulauerint: quia, ſicut mulier orans in Eccleſia non velato capite deturpat caput ſuum, iuxta Apoſtoli vocem; ita Sacerdos ſine operimẽto deturpat Sacerdotium ſuum. Quod ſi temere præſumpſerit contra ſtatuta agere; communione priuetur, donec, quæ ſtatuta ſunt, adimplere maturet. *Zacharias Papa 21. q.4.c.Epiſcopi.*

[a] Tunica Sacerdotali) *hæc eſt tunica talaris, hoc eſt ad talos vſque demiſſa veſtis, vt notat Cardinalis S. Sixti hic. Et illa debent vti Sacerdotes ex decreto Martini Papæ diſt. 23. c. pen.*

De eodem.

6 SIne ornatu Sacerdotali extra domos Sacerdotes apparere non conuenit; ne, vt aliqui ſæcularium, iniurias patiantur; ſed ea ſolũ modo, quæ per Patres conſtituta videntur, obſeruent. Contrarius denique inuentus, aut deſinat, aut canonicæ ſubiaceat diſciplinæ. *Leo Papa 4. 21. q. 4. c. eod.*

De eodem, ac de coloribus, qui in clericalibus veſtibus prohibentur, & alijs ſuperfluitatibus, & anulis.

7 CLauſa deferant deſuper indumenta clerici, nimia breuitate, vel longitudine non notanda. Pannis rubeis, aut viridibus, nec non manicis, aut ſotularibus conſutirijs, frænis, ſellis, pectoralibus, calcaribus deauratis, aut aliam ſuperfluitatem gerentibus Sacerdotes non vtantur. Cappas manicatas ad diuinum officium intra Eccleſiam non gerant, ſed nec alibi, qui ſunt in Sacerdotio, & perſonatibus conſtituti: niſi iuſta cauſa timoris exegerit habitum transformari. Fibulas omnino non ferant, neque corrigias auri, vel argenti ornatum habentes: ſed nec anulos, niſi quibus competit ex officio dignitatis. *Innoc. 3. de vita & hon. cler. c. penult.*

Clerici honeſtum habitum non ferentes qualiter puniendi.

8 OMnes Eccleſiaſticæ perſonæ, quantumcumq. exemptæ, quæ aut in ſacris fuerint, aut dignitates, perſonatus, officia aut beneficia qualiacumq. Eccleſiaſtica obtinuerint, ſi, poſtquam ab Epiſcopo ſuo, etiam per edictum publicum moniti fuerint, honeſtum habitum clericalem, illorum ordini, & dignitati congruentem, & iuxta ipſius Epiſcopi ordinationem, & mandatum non detulerint, per ſuſpenſionem ab ordinibus, ac officio, & beneficio, ac fructibus, redditibus, & prouentibus ipſorum beneficiorum. Necnon, ſi, ſemel correpti, denuo in hoc deliquerint, etiam per priuationem officiorum, & beneficiorum huiuſmodi coerceri poſſint, & debeant. Conſtitutionem Clementis V. in Con-

in Concilio Viennenſi editam, quæ incipit, Quoniam, innouando,& ampliando. *Concil.Trident.ſeſſ.14.c.6.*

De eodem, ac de vnguentis.

OMnis iactantia; & ornatura corporalis a ſacrato ordine aliena 9
eſt. Eos ergo Epiſcopos, vel clericos, qui ſe fulgidis, & claris veſtibus ornant, emendari oportet. Quod ſi in hoc permanſerint, [b] epitimio tradantur: ſimiliter & eos, qui vnguentis inunguntur. &c. A priſcis enim vſque temporibus omnis ſacratus vir cum mediocri & viliori veſte conuerſabatur. Omne quippe, quod non propter neceſſitatem ſuam, ſed propter uenuſtatē accipitur, elationis habet calumniam: quemadmodum magnus Baſilius ait. Sed neque ex ſericis texturis veſtem quis variatam induebar, neque apponebat variorum colorum ornamenta in ſummitate veſtimentorum. Audierant enim ex Dei ſona lingua, Qui mollibus veſtiuntur, in domibus Regum ſunt. *Septima*
Matth.11 *Synod.21.q.4.c.eod. iuxta veriorem literam.Iuo p.5.c.337.*

[b] Epitimio) *eſt Epitimium obiurgatio, aut reprehenſio, vt colligitur ex Modeſtino iurec.ff. de tutoribus, & cur.l.ſcire §.1. Quamuis aliter interpretetur Alciatus Parerg.l. 2.c. 29. Sed, quod ad nos facit, Epitimium eſt ſuſpenſio vnius ſeptimanæ, vt not. a doctoribus, iuncto cap. nullus eadem cauſam, 21.q.4. licet in Septima Synodo Nicæna, vnde ſumptum eſt hoc decretum, pro Epitimio legatur Supplicio.*

De eodem, ac de armis non ferendis, ac de calciamentis.

NVllus clericus ſagum, aut veſtimenta, aut calciamenta ſæcu- 10
laria, niſi quod religionem decet, induere præſumat. Quod ſi poſt hanc definitionem clericus aut cum indecenti veſte, aut cum armis inuentus fuerit, a ſeniore ita coerceatur, vt, triginta dierum incluſione detentus, aqua tantum, & modico pane diebus ſingulis ſuſtentetur. *Concil.Matiſcon.c.3.diſt.23.c clerici.Sexta Synod.c.27. In calciamentis ea ratio eſt habenda, vt videlicet, quod quam minimum præferat curioſitatis, minimoq.ſumptu parari poſſit, & ad neceſſarium modo vitæ vſum ſit ſatis. S.Baſilius in reg.fuſ.interrog.22.*

De eodem.

11 QVicumque clericus virgata vel partita veſte publice vtetur,(niſi cauſa rationabilis ſubſit)ſi beneficiatus extiterit,per ſex menſes a perceptione fructuum beneficiorum, quæ obtinet,ſit eo ipſo ſuſpenſus &c. *de vita & hon.cler.clem.2.*

Superfluitas exterior, eſt index interioris vanitatis.

12 VAnum cor vanitatis notitiam ingerit corpori. Exterior enim ſuperfluitas interioris vanitatis indicium eſt. Mollia indumenta animi mollitiem indicant. Non tantum curaretur corporis cultus, niſi prius neglecta fuiſſet mens inculta virtutibus. *S. Bernard. in Apologia.*

13 Ornatus & ſordes pari modo fugiendæ: quia alterum delicias, alterum gloriam redolet.

S. Hieron. ad Nepotianum.

Clericus nec comam nutriat, nec barbam: alioquin ab Archidiacono tondendus.

14 CLericus neque comam nutriat, neque barbam. *Concil. Carthagin. de vita & hon. cler. c. eod.* Quod ſi comam nutrierint, aut barbam,etiam inuiti a ſuis Archidiaconis tondeantur. *Alex. 3. eo tt. c. clericis. Concil. Agath. diſt. 23. c. clerici.*

De eodem.

Exod. 22. NOn oportet clericos comam nutrire, & miniſtrare; ſed attonſo 14
capite, patentibus auribus, & ſecundum Aaron talarem veſtem
induere, vt ſint in habitu ornato. *Ex decreto Martini Brathareñſis, diſt. 23. c. pen.*

De eodem, & quod deſuper comam in modum ſphæræ radant. 15

Prohibite fratres, *vt ſup. p. 2. c. 3. §. 1. de ornatu, n. 23. Vbi multa alia de hoc.*

NE CANES ADVENANDVM, ACCIPITRES, AVT FALCONES AD AVCVPANDVM HABEAT SACERDOS.

CAP. XX.

SVMMARIVM.

OMNIBVS clericis interdictæ ſunt venationes, & ſiluaticæ vagationes, & accipitrum, & falconum vſus. 1.

Presbyter, aut diaconus, qui inuenti fuerint ſæpius huiuſmodi venationibus, & aucupijs operam dare, qualiter puniendi. 2.

In Scripturis ſacris non inuenitur quiſquam ſanctus venator. 3.

Cap. 20.

OMNIBVS ſeruis Dei (ideſt clericis) venationes, & 1
ſiluaticas vagationes cum canibus, & vt accipitres, & falcones habeant, interdicimus. *diſt. 34. c. eod. de clerico ven. c. 2. Conc. Moguntinum, ne cler. vel mon. c. 1.*

Presbyter habens canes ad venandum, aut accipitres, qualiter puniendus.

PResbyterum, aut diaconum canes ad uenandum, aut accipitres, aut huiuſmodi res habere non licet. Quod ſi quis talium perſonarum in hac voluptate ſæpius detentus fuerit, ſi presbyter eſt, duobus menſibus, ſi diaconus, ab omni officio, & communione ſuſpendatur. *Conc. Aurelian. 4. diſt. 34. c. Epiſcopum, licet aliter in originali legatur: de quo vide Burchardum l. 2. c. 213. Iuonem p. 5. c. 366. p. 6. c. 288. p. 13. c. 30. Concordat Concil. Agath. c. 55. Epaunen. c. 3. de cler. ven. c. 1.*

Eſau venator erat, quoniam peccator erat. 3
Et penitus nõ inuenimus in Scripturis ſanctis ſanctum aliquem venatorem; piſcatores inuenimus ſanctos.

S. Hieron. diſt. 86. c. eod.

PARS
QVARTA

DE
MORTE BONI, ET MALI
SACERDOTIS.

DE MORTE BONI SACERDOTIS.

CAP. I.

SVMMARIVM.

PRETIOSA eſt in conſpectu Domini mors Sanctorũ eius. 1.
Bonam ſacerdotum vitam bona mors ſequitur, & benedictio populi. 2. 4. 7. 10.
Sacerdotes iuſti moriuntur propter malitiam populi, ad eius punitionem. 3. 4. 5. 8.
Quotidie moritur iuſtus. 6. 9.
Et ideo non ſubito moritur Sacerdos, qui ſe ſemper moriturũ cogitauerit. 11
Eſt enim illi mors quies, pax, ſomnus, portus: & propterea appetenda. 11.
Varia mors bonorum Sacerdotum: 13.
Et eſt lugenda. 14.
Nemo ſepeliebatur in Eccleſia, niſi iuſti Sacerdotes. 15. 16.
Eorum tamen cadauera palla non debent obuolui. 17.
Induti tamen Sacerdotalibus veſtimentis ſepeliri debent. 18.
Lumina deferenda in funeribus defunctorum. 19.
Et iuſtorum cadauera maximi facienda, & cura de ſepultura habenda exemplo Sanctorum Patrum. 20.

Cap. I.

PRETIOSA in conſpectu Domini mors Sanctorum 1
eius. *Pſ.115.*
Timenti Dominum bene erit in extremis, & in diebus 2
conſummationis illius benedicetur. *Eccl.1.*
Ecce dominator Dominus exercituum aufert a Ieruſa- 3
lem, & a Iuda validum & fortem, omne robur panis, & omne robur
aquæ: fortem, & virum bellatorem, iudicem, & prophetam, &
ariolum, & ſenem. *Iſa.3.*
Iuſtus perit, & non eſt qui recogitet in corde ſuo: & viri miſericordiæ 4
colliguntur, quia non eſt qui intelligat: a facie enim malitiæ collectus
eſt iuſtus. Veniat pax, requieſcat in cubili ſuo, qui ambulauit in dire-
ctione ſua. *Iſa.57.*
Abſtulit magnificos meos Dominus, de medio mei: vocauit aduerſum 5
me tempus, vt contereret electos meos, *Thren.1.*
Quotidie morior. *1.Cor.15.* 6
Qui bene miniſtrauerint, gradum bonum ſibi acquirent. *1.Tim.3.* 7

Caſtigatio populi, mors Sacerdotis.

INterea, quæ comminatur Dominus, eſt ablatio presbyteri, ſiue ſe- 8
nioris, quod ex eius præſentia non mediocre emolumentum in alios
reſiliat. *S.Baſilius ſuper c.3.Iſaiæ.*

Iuſtus Sacerdos quotidie moritur.

SAncti Sacerdotes, qui breuitatem vitæ indeſinenter aſpiciunt, quaſi 9
quotidie morientes viuunt, & tanto ſe ſollicitius manſuris præpa-
rant, quanto nulla eſſe tranſitoria ex fine ſemper penſant. *S.Gregor.
Moral.l.3.c.5.*

Sacerdoti iuſto oritur lux in morte.

Eccleſ.1. AD veſperum oritur fulgor Sacerdoti iuſto, quia in occaſu ſuam 10
cognoſcit claritatem: ideo dicitur, Timenti Dominum bene
erit in extremis. *Idem S. Gregor. Moral. l.10.c.21.*

Non moritur ſubito Sacerdos, qui ſe ſemper moriturum cogitauerit.

11 NOn nocet bonis Sacerdotibus, ſi occidantur, vel ſubita morte rapiantur. Non enim ſubito moriuntur, qui ſemper ſe cogitauerunt morituros. Siue ergo ferro immolentur, ſiue a beſtijs lacerentur, aut flammis, vel vndis immergantur, aut ſuſpendantur, vel crura frangantur, vel quolibet alio infortunio moriantur, ſemper eſt pretioſa in conſpectu Domini mors Sanctorum eius, vt dicitur. Quacumque hora iuſtus moriatur, iuſtitia eius non auferetur ab eo: & ita mors non obeſt, immo multum prodeſt eis; quia, ſiquid peccati contraxerunt per humanam fragilitatem, relaxatur per mortis acerbitatē. *S. Anſelmus in Meditationibus.* *Pſal. 115.*

Mors, eſt iuſtis Sacerdotibus, quies, pax, portus, ſomnus, ideo appetenda.

12 MOrs, Sacerdotibus iuſtis quietis eſt portus. *S. Ambroſ. de bono mortis, c. 8.* Somnus iuſtis mors eſt, immo magis migratio ad vitam meliorem. *S. Baſilius de Barlaam martyre.* Probat Simeon, atque conteſtatur tunc eſſe Sacerdotibus Dei pacem, tunc liberam, tunc tranquillam quietem, quando, de iſtis mundi turbinibus extracti, ſedis, & ſecuritatis æternæ portum petimus, quando, expuncta hac morte, ad immortalitatem venimus. Illa enim noſtra pax, illa fida tranquillitas, illa ſtabilis, & firma, & perpetua ſecuritas &c. Magnus nos in paradiſo carorum numerus expectat parentum, fratrum, frequēs nos, & copioſa turba deſiderat, iam de ſua immortalitate ſecura & adhuc de noſtra ſalute ſollicita. Qualis illic cæleſtium regnorum voluptas, ſine timore moriendi, & cum æternitate viuendi? Quam ſumma, & perpetua felicitas? &c. *S. Cyprianus de mortalitate.* *Luc. 2.*

Varia mors bonorum Sacerdotum,

IN exitu vitæ animæ electorum nimio terrentur metu, incerti, vtrum 13
ad præmium, an ad ſupplicium tranſeant. Quidam autem electi in fi- 11
ne ſuo purgantur a leuibus quibuſdam peccatis: Quidam vero in ip-
ſo exitu ſuo hilareſcunt ex æternorum contēplatione bonorum. Quam-
uis enim quis in hac vita ſit iuſtus, tamen, dum ex corpore iſto egredi-
tur, pertimeſcit, ne dignus ſupplicio ſit &c. Finem iuſtorum optimum
vocatio tranquilla commendat, vt ex eo intelligantur Sanctorum ha-
bere conſortium Angelorum, ex quo ab hoc corpore ſine vexatione du-
ra tolluntur. *S. Iſidorus de ſummo bono l. 3. c. 66. S. Gregor. Moral. l. 24. c. 17. 18.*

Mors Sanctorum lugenda.

PAtres veteris, & noui Teſtamenti mortes Sanctorum virorum le- 14
gimus multis in locis cum fletu deploraſſe; in nullo autem loco,
de illis, qui a ſæculo diſceſſerant, exultaſſe. Nam & Iacob Pa-
Gen. 50. triarcham tota fleuit Ægyptus ſeptuaginta diebus; & Ioſeph, & fratres
Ibidem. eius, cum patrem deferrent in terram Canaam, ad ſepeliendum, cele-
brantes exequias, planctu magno, atque vehemēti impleuerunt ſeptem
dies. Tantus autem fuit planctus, vt luctus inde nomen acceperit. Et 21
de Beato Stephano legimus, quod ſepelierunt eum viri timorati, & fe-
Act. 8. cerunt planctum magnum ſuper eum &c. Si quis autem ibi cantare de-
ſiderat, Kyrie eleyſon cantet; ſin aliter, omnino taceat. Si autem ta-
cere non vult in craſtino, a presbytero taliter coerceatur, vt ceteri ti-
meant. *Concil. Arelat. 3. c. 5. S. Chryſoſt. hom. 70. tom. 1. Licet alibi mortuos non lugendos eſſe præcipi videatur in Conc. Tolet. 3. c. 22. Vide S. Cyprianum ſermone de mortalitate. S. Gregorium Nyſſenum oratione de dormientibus. Quod optime interpretatur S. Hieronymus ep. 25. ad Paulam, de obitu Blæſillæ, & S. Cyrillus Alex. l. 7. c. 20. ſuper Ioan.*

Nemo

Nemo ſepeliebatur in eccleſia, niſi iuſti Sacerdotes.

15 NEmo in eccleſia ſepeliatur, niſi forte talis ſit perſona Sacerdotis, qui peruitæ meritum talem, viuendo, ſuo corpori defuncto locum acquiſiuit. *Concil. Tribur.c.17.*

De eodem.

16 NVllus mortuus infra eccleſiam ſepeliatur, niſi Epiſcopi, aut Abbates, aut digni presbyteri. *Concil. Mogunt.c.52.*

Sacerdotis cadauer palla non obuoluatur.

17 DE opertorio Dominici Corporis, ſeu palla altaris, numquam Sacerdotis corpus, dum ad tumulum vehitur, obtegatur: quia, ſacro velamine vſibus ſuis reddito, dum honorantur corpora, altaria polluuntur. *Concil. Aruern.c.3. Matiſcon.2.c.12.*

Sacerdotes ſepeliantur Sacerdotalibus veſtimentis induti.

18 EX eo, quod Nadab, & Abiu fuerunt ſepulti cum veſtibus Sacerdotalibus, inoleuit conſuetudo, quod Sacerdotes nouæ legis cum veſtibus Sacerdotalibus ſepeliantur. *Nic. Lyra ſup.c.10. Leuitici.*

19 Lumina deferri ſolita in funeribus ab ipſa primitiua Eccleſia.

Vide ſup.p.1.c.4.§.2. de cereis, n.52. Lumina.

Iuſto-

Iuſtorum cadauera maximi ſunt habenda, & curandum de ſepultura, exemplo Sanctorum.

NOn ſunt contemnenda, & abijcienda corpora defunctorum, 20
maximeq. iuſtorum, atque fidelium, quibus, tamquam organis, & vaſis, ad omnia bona opera Sanctus eſt vſus Spiritus. Si enim paterna veſtis, & anulus, & ſi quid huiuſmodi tanto carius eſt poſteris, quanto erga parentes maior extitit affectus, nullo modo ipſa ſpernenda ſunt corpora, quæ vtique multo familiarius, atque coniunctius, quam quælibet indumenta, geſtamus &c. Vnde & antiquorum iuſtorū funera officioſa pietate curata ſunt, exequiæ celebratæ, & ſepultura prouiſa, ipſique, dum viuerent, de ſepeliendis, vel etiam transferendis,
Tob.2.12. ſuis corporibus filijs mandauerunt. Et Tobias ſepeliendo mortuos &c.
S. Auguſt. de Ciu. Dei l.1.c.13. & lib. de cura pro mortuis agenda.

DE MORTE MALI SACERDOTIS.

CAP. II.

SVMMARIVM.

TERRIBILI morte puniuntur à Deo Sacerdotes mali. 1.2.3.4.
Plures Sacerdotes damnantur, quam ſalui fiunt. 5.
Et inter reprobos proijciuntur. 6.
Perduntq. beatitudinem, & inueniunt mortem. 7.
Neque eorum mors finem habet, quia neque poſt mortem deſinunt eſſe iniqui. 8.9.
Et ideo in morte obliuiſcuntur ſui, quia in vita obliti ſunt Dei. 10.
Terrore ſuorum tormentorum multi reuocantur a culpa, qui ſuo viuentium exemplo prauo tracti fuerant ad culpam. 11.
Qui mortem ſibi conſciuerint, vel pro ſuis ſceleribus fuerint puniti, ſepeliendi ſunt ſine Pſalmis, neque pro eis in Miſſa commemoratio facienda. 12.

Cap. 2.

ARREPTIS Nadab, & Abiu filij Aaron thuribulis, poſuerunt ignem, & incenſum deſuper, offerẽtes coram Domino ignem alienum: quod eis præceptũ non erat. Egreſſusq. ignis a Domino, deuorauit eos, & mortui ſunt coram Domino. *Leu. 10.* 1

Core, Dathan, & Abiron ſeditionem mouent, hosq. viuos terra abſorbet, illum vero cum ſocijs deuorat ignis, ſed & alios murmurantes conſumpſit incendium. *Num. 16.* 2

Propter peccatum filiorum Heli ſacerdotis fit illis, & domui illius comminatio, ac mors aliorum prædicitur. *1. Reg. 2.* 3

Væ impio in malum: retributio enim manuum eius fiet ei. *Iſa. 3.* 4

Plures Sacerdotes damnantur, quam ſalui fiunt.

Non arbitror, vt ſup. p. 2. c. 9. §. 2. de oneribus, n. 28. 5

Malus Sacerdos inter reprobos proijciẽdus.

TAm a potentibus huius mundi, quam a nobis (quod peius eſt) 6
nonnulli grauiter fatigati depereunt, quos ſe de manu noſtra Dominus requiſiturum terribiliter comminatur, dicens, Requiram oues meas de manu paſtorum, & ceſſare eos faciam, vt vltra non paſcãt.
Ezech. 34. Quod quid eſt aliud, quam paſtores, qui ſe ipſos, non gregem meum paſcunt, ſublimitate ſuæ dignitatis expoliem, & inter reprobos, quia honorem ſuum noluerunt cuſtodire, proijciam? Horum, & his ſimi-
Pſal. 45. lium conſideratione perterritus Propheta, Timor, & tremor, inquit, venerunt ſuper me, & contexerunt me peccatorum meorum tenebræ &c. *S. Proſper de vita contemplatiua l. 1. c. 21. vbi deſcribit luctuoſam carnalis Sacerdotis vitam.*

Malus Sacerdos perdit beatitudinem, & inuenit mortem.

O durus, & durior caſus? Heu, quid perdidit Sacerdos, & quid 7
inuenit? Perdidit beatitudinẽ, ad quam factus eſt; & inuenit mortem, ad quam factus non eſt. Hodie venimus a patria in exilium, a viſio-

a viſione in cæcitatem, a iucunditate immortalitatis ad corruptionem mortis. Miſera condicio, grauis dolor, graue damnum, graue tormentum. *S. Anſelmus in Meditationibus.*

Mors miſeri Sacerdotis numquam finitur.

8 FIt miſero Sacerdoti mors ſine morte, finis ſine fine, defectus ſine defectu. quia & mors viuit, & finis ſemper incipit, & deficere defectus neſcit. Quia igitur, & mors perimit, & non extinguit; dolor cruciat, ſed nullatenus pauorem fugat; flamma comburit, ſed nequaquam tenebras decutit; quantum ad notitiam præſentis vitæ colligitur, ſupplicia ordinem non habent, quæ non ſuam per omnia qualitatem tenent. *S. Gregor. Moral. l. 9. c. 48. & Dialogorum l. 4.*

Iniquus Sacerdos nec poſt mortem deſinit eſſe iniquus.

9 MOrs quidem animam a carne ſeparat, animæ autem propoſitum non immutat. Vis ſcire? Conſidera eos etiam poſt mortem mentientes, Domine, in nomine tuo hoc, & hoc fecimus. *Matth. 7.* Numquid neſciebant ipſi apud ſe, quia numquam nec dilexerant Chriſtum, nec fecerant voluntatem eius? Sed putant ſe, ſicut in hoc ſæculo homines deceperunt, ſic & ibi etiam Deum fallere poſſe. Ideo etiam non dicit illis, Diſcedite a me, qui operati eſtis iniquitatem; ſed, Qui operamini. Quia iniqui nec poſt mortem deſinunt eſſe iniqui; quia, etſi peccare non poſſunt, tamen peccandi propoſitum tenent. *S. Chryſoſt. hom. 24. in c. 7. Matth.*

10 Percutitur hac animaduerſione Sacerdos malus, vt moriendo obliuiſcatur ſui, qui viuens oblitus eſt Dei.

Cæſarius admonitione 126.

Moriens Sacerdos malus multos reuocat a culpa terrore ſui tormenti, quos viuens ſuo exemplo traxerat ad culpã.

INiquus Sacerdos moriens, qui imitatione ſua multos ad culpam traxerat delectatione peccati, multos a culpa reuocat terrore tormenti. Quod etiam Pſalmiſta teſtatur, dicens, Lætabitur iuſtus, cum viderit vindictam impiorum; manus ſuas lauabit in ſanguine peccatorum. In peccatorum enim morientium ſanguine iuſti lauant manus; quia dum eorum pœna conſpicitur, conſpicientis vita mundatur. Cuius enim talis tam crudelis exitus cernitur, non ſolum, qui viderit, refugit, ſed alios etiam ab imitatione illius, quanta valuerit exhortatione, compeſcit. *S. Iſidorus de ſummo bono l. 3. c. 66. S. Gregor. Moral. l. 18. c. 13.* 11

Pſal. 57.

Qui ſibi mortem conſciuerit, vel pro ſuis ſceleribus punitus eſt, non debet cum Pſalmis ſepeliri, neq; in Miſſa cõmemoratio pro illo faciẽda.

PLacuit, vt hi, qui ſibi ipſis aut per ferrum, aut per venenum, aut per præcipitium, aut ſuſpendium, vel quolibet modo, violentam inferunt mortem, nulla pro illis in oblatione commemoratio fiat; neque cum Pſalmis ad ſepulturam eorum cadauera deducantur: multi enim ſibi hoc per ignorantiam vſurpauerunt. Similiter & de his placuit, qui pro ſuis ſceleribus puniuntur. *Concil. Brachar. 1. c. 16. 23. q. 5. c. eod. Burch. l. 19. c. 130. Iuo p. 10. c. 188. Concil. Tolet. 16. c. 4. & Altiſſiodor. c. 17.* 12

OPERIS CONCLVSIO ex S. Gregorio.

EXpleto itaq. hoc Opere, ad me mihi video eſſe redeundum. Multum quippe mens noſtra, etiam cum recte loqui conatur, extra ſemetipſam ſpargitur. Igitur a publico locutionis redeundum eſt ad curam cordis, vt quaſi in quodam conſilio conſultationis, ad me ipſum diſcernendum conuocem cogitationes mentis, quatenus ibi videã me, ne aut incaute mala, aut bona non bene dixerim. Tunc enim bene dicitur bonum, cum is, qui dicit, ſoli ei, a quo accipit, per id appetit placere, quod dicit. Quæſo, igitur, vt, quiſquis hæc legerit, apud diſtrictum iudicem ſolatium mihi ſuæ orationis impendat, & omne, quod in me ſordidum deprehenderit, fletibus diluat. Orationis autem, atque expoſitionis virtute collata, lector meus in recompenſatione me ſuperat, ſi, cum per me verba accipit, pro me lacrymas reddat. *S. Gregor. Moral. l. 35. c. 16.*

Item, ex eodem.

REprehenſionis meæ neceſſitate compulſus, dum monſtrare, qualis eſſe debeat Sacerdos, inuigilaui, pulchrum depinxi hominem, pictor fœdus: aliosq. ad perfectionis litus dirigo, qui adhuc in delictorum fluctibus verſor. *Idem S. Gregor. p. 4. Paſtoralis.*

FINIS.

PRAETERMISSA.

Pag.	lin.	
3.	19.	Lege, *Non bigamis, non pœnitentibus, non repudiatarum maritis, non ſeditioſis, non uſurarijs, non ſuarum iniuriarum ultoribus 43.*
4.	4.	*Poſt verbum Charecterem,* adde, *in datione calicis.*
9.	15.	*In margine* adde, *Deuter. 32.*
	38.	*Poſt verbum Gregor.,* adde, *lib. 7. ep. 110.*
10.	4.	*poſt uerbum Hieron.* adde, *epiſt. 4. ad Ruſticum.*
16.	13.	*poſt verbum Gregor.* adde, *diſt. 48. ſicut neophitus, & diſt. 59. per tot.*
17.	18.	Adde, *& orationem 18. de honore parentibus deferendo.*
18.	29.	Adde, *Gratianus diſtin. 59. per totam.*
	30.	Adde, *non ſeditioſus, non uſurarius, non propriarum iniuriarum vltor.*
	33.	Adde, *item nec ſeditioſi, nec vſurarij, nec iniuriarum ſuarum vltores. conc. Cartaginen. 4. diſtin. 46. c. ſeditionarios.*
20.	18.	Poſt *verbum Domini,* adde, *diſtinct. 23. c. talis.*
28.	32.	Adde, *vide apud Burchardum in admonitione in Synodo facienda à Diacono, finito Euangelio.*
	37.	*Poſt verbum Martini,* adde, *videtur eſſe idem quod Sacrarium, de quo infra c. 4. §. 1. nu. 41.*
29.	5.	Adde, *diſtinct. 84. c. porro.*
42.	4.	Adde, *aurum non tam pretioſius eſt plumbo, quàm Regia poteſtate altior eſt dignitas Sacerdotalis. S. Ambroſius de dignit. ſacerd. c. 2. diſtin. 36. c. duo ſunt.*
50.	16.	Adde, *Triburien. c. 5.*
56.	16.	Adde, *93. c. Dominus noſter.*
58.	13.	Poſt *verbum videretur,* adde, *&c.*
64.	18.	Adde, *de eorum officio vide diſtinct. 93. c. diaconi ſunt.*
69.	24.	Adde, *Nicolaus* Papa *diſtinct. 28. c. conſulendum.*
70.	14.	Adde, *idque ex Apoſtolica traditione diſtin. 50. c. alienum.*
86.	13.	Adde, *de quo vide optima documenta apud S. Bonau. de proceſſu religionum c. 21.*
	19.	Adde, *S. Thomas p. 3. queſt. 82. art. 10.*
91.	26.	Adde, *Hæc olim in Miſſa à Diacono recitabatur, ut tradit Catechiſmus* Pij *V. de ſacramento ordinis*

† 97. 27. *Poſt*

PRAETERMISSA.

Pag. lin.

102. 13. Adde, *de cuius reſponſionis commendatione uide S. Bonauen-*
turam opuſculo de perfectione vitæ c. 5. ex S. Auguſtino.

103. 4. *Poſt uerbum officijs*, adde, *S. Bonauentur. opuſc. 22. in ſacra*
miſſæ myſteria tom. 2.

104. *ant. 6.* Adde, *myſterium myſteriorum,*
Poſt ultimam lineam, adde, *ſacramentum pacis, & ca-*
ritatis;
Ante eandem lineam in magine Catech. Rom.

107. *Fin.* Adde, *aduerte etiam alicubi pro Dalmatica Albã nominari,*
vt in Conc. Carthagin. 4. diſt. 93. c. Diaconus, & in Mo-
gunt. 11. q. 3. c. Epiſcopus, presbyter.

109. 24. *In margine*, adde, *Dan. 5.*

115. 28. *Poſt 19.* adde, *ubi de Iuliano Apoſtata.*

109. 13. *Poſt 5. & 6.* adde, *diſtinct. 87. c. eod.*

127. 16. *Poſt verbum eod.*, Adde, *diſt. 68. c. eod.*

141. 7. Adde, *Vide infra p. 2. c. 7. §. 1. de doctrina à cap. omnis*
Sacerdos. n. 45. cum ſeqq.

142. 23. Adde, *diſt. 19. c. ſecundum.*

150. 18. *Poſt c. præſente*, adde, *c. Diaconos.*

151. 6. Adde, *S. Iſidorus, & Concil. Mogunt. 1. diſt. 23. c. bis igitur,*
vbi Sacramenta eccleſiaſtica dicuntur beneficia, medicinæ
Dei.

157. 24. Adde, *& quibus de cauſis inſtitutum.*

158. 4. Adde, *& quibus de cauſis officiũ diuinum fuerit inſtitutum,*
vide apud S. Bonau de ſex alis Seraphim. c. 8.

159. 30. *Poſt verbum, cap. 1*, adde, *diſt. 91. c. eod.*

165. 9. Adde, *Idem fere inuenies apud S. Baſilium epiſtola 63.*

169. 20. *Poſt 118.*, adde, *diſt. 12. c. eod.*

170. 15. Adde, *diſt. 75. c. Quod die.*

171. 11. Adde, *S. Bonau. in ſpeculo diſciplinæ c. 6.*

175. 6. *Poſt verbum eleuationibus*, adde, *& pectoris tunſionibus.*
13. *Poſt verbum epitheta*, adde, *& effectus.*

176. 5. Adde, *S. Baſilius in admonitione ad filium ſpiritualem.*

178. 4. *Poſt c. 7.* adde, *& in ſpeculo diſciplinæ c. 6. particula 2.*

182. 1. Adde, *& effectus.*

183. 6. Adde, *effectus orationis varios, vide apud S. Bonau. de pro-*
ceſſu 7. relig. c. 9. cum ſequentibus.

183. 12. Adde, *& S. Bonau. de proceſſu 7. relig. c. 4.*

188.

Pag. lin.

188. 7. Adde, *ſerm. 3. de Quadrageſima.*

194. 30. Adde, *S. Auguſt. contra Manichæum lib.19.c.11.*

215. 18. Adde, *S.Bonau.de inform. nouitiorum.p.2.c.*10.

224. 3. Adde, *Vide infra c.3.§.1. n.9.*

17. Adde, *diſt.41.c.Epiſcopus.*

225. 13. Adde, *S.Gregor.Moral.lib.30.c.13.*

28. Adde, *S.Baſilius oratione 6.de ieiunio.*

228. 23. Adde, *& oratione 3.de ieiunio.*

229. 8. Adde, *ac de ieiunio quattuor temporum.*

17. Adde, *ieiunia autem quattuor temporũ licet à Calliſto I. Summo Pontifice inſtituta eſſe memorentur anno Domini CCXVII.diſt.76.c.ieiuniũ 1.cum ſequentibus,tamen ex Apoſtolica inſtitutione ſumpſiſſe originem confirmare videtur S.Leo ſerm.9.de ieiunio ſeptimi menſis.*

230. 10. *Ante verbum Vinum,* adde, *à.*

12. Adde, *à Vinum) ſex diebus magnæ hebdomadæ vini vſum prohibitum chriſtianis, pane tantum, ſale, oleribus, & aqua menſæ adhibitis, refert S. Clemens de Conſtitut. Apoſt. l.5.c.17. Quod confirmat S.Cyrillus Ieroſol. Catecheſi 4.de cibis, deſcribens ieiuniũ eccleſiæ Ieroſolymitanæ alio etiam tempore.* Et *Epiphanius in compendiaria vera doctrina de fide catholicæ, & Apoſtolicæ Eccleſiæ.Orig. lib.3.in Iob.S. Chriſoſt. homilia 6. ad populum Antioch. S Auguſtin. ſerm. 64.& 65. de tempore. S. Hieronymus lib.2.contra Iouinianum. Theophil. Alex. epiſtola 3.* Pa*ſchali, vbi; qui legum inquit, præcepta cuſtodiunt, ignorãt vinum in ieiunijs, carnium eſum repudiant, &c.*

28. Adde, *& Moralium lib.30.c.13.*

231. *poſt.*17. Adde, *S. Baſilius oratione 16.de ingluuie, & ebrietate.*

234. 15. Adde, *S.Gregor.Moral.lib.35.c.5.*

236. 20. *Poſt verbum varias,* adde, *& oratione 2.de præcatione.*

239. 14. Adde, *& qualiter Hippocrates.*

15. *Poſt verbum manendum,* adde, *& ab eo ſurgendum.*

240. 26. Adde, *ab eoque ſurgendum.*

34. Adde *& in ſpeculo diſciplinæ particula 3.c.7.& poſt particulam 4.c.2, & ſurgens à lecto ipſum decenter operi, ne velut irrationabilium cubile remaneat imparatum. Idem in dicto Speculo diſcip. part. 3.c.9.*

242. 9. Adde, *non tamen ad ignem vigilandũ, quia vſitatum eſt hoſti homines ad prunas ſeducere, &c.S.*Bonau.*in Speculo di-*

Pag. lin.

ſcip. particula 4. c. 6.

14. Adde, *S. Bernardus ſerm. 86. S. Baſilius oratione 2. de precatione.*

244. 5. *poſt verbum ad finem,* adde, *& in admonitione ad filium ſpiritualem.*

148. 20. Adde, *Scopus autem veſtis unus eſt, nimirum ut ſit operimentum carnis commodum aduerſus hyemem, & æſtatem. Idem oratione 17. de humilitate.*

250. 6. Adde, *S. Bonau. in ſpeculo diſcip. particula 3. c. 8.*

19. Adde, *& 25.*

253. 16. Adde, *Catechiſmus Romanus de Sacramento ordinis.*

257. 9. Adde, *S. Leo. epiſtola* 47. 34. *q. 3. c. illud.*

259. 17. Adde, *S. Baſilius in admonitione ad filium ſpiritualem.*

261. Final. Adde, *Quæ locutio qualis eſſe debeat, vide S. Ambroſium de officijs lib. 1. cap. 22.*

262. 9. Adde, *S. Baſilius in admonitione ad filium ſpiritualem.*

265. 10. Adde, *Vos autem cum auſteritate imperabatis eis, & cum potentia, & diſperſæ ſunt oues meæ, dicit Dominus.* Ezech. 34

266. 7. Adde, *& oratione 1. de amore erga Dominum & proximum.*

24. Poſt lin. 20. c. 8. adde, *diſt. 45. c. diſciplina.*

267. 11. Adde, *S. Bonau. de ſex alis Seraphim. c. 6. & 7.*

268. 11. Adde, *in congreſſionibus facilem, in colloquijs verò dulcem te prabe, ne urbanitate ſuauitatem captes, ſed cohortatio ſuauitate, & benignitate condiatur, repulſa omni loco aſperitate. Nam, ſi te prius ipſe humanum exhibueris, facile ferre te poterit is, qui curatione opus habet. Idem Baſilius oratione 6. de inſtitutione, & admonitione.*

269. 20. *Poſt c. ſunt namque,* Adde, *& c. diſciplina.*

270. 19. Dele, *S. Leo ep. 88 ad duces Teſſ.* & Adde, eorum verborum loco, *S. Gregor. diſt. 45. c. licet plerumque, c. licet nonnunquam. De eodem ex traditione baculi paſtoralis conſecrato in Epiſcopum. Accipe baculum paſtoralis officij, & ſis in corrigendis vitijs pie ſæuiens, iudicium ſine ira tenens, in fouendis virtutibus, auditorum animos demulcens, in tranquillitate ſeueritatis cenſuram non deſerens. Pontificale Rom. in conſecratione Epiſcopi.*

271. 5. Adde, *vide infra c. 7. de doctrina nu. 99. cap. hoc ſane diſt. 88. c. decreuit.*

275. 6. Adde, *Id autem qualiter agendum, ſcripſit elegㅤanter Marcel-*

lus

Pag. lin.

lus iuriſc.ff.de pœnis. l.reſpiciendum.

278. 15. *poſt verb.Bernardo,*adde,*epiſtola. 113.& inſpeculo diſciplinæ partic.2.c.1.& poſt.partic.4.c.2.*

280. 7. adde,*S. Bonau.in Spec.diſcip.partic.3.c.8.*

10. Adde, *S.Bonau.in ſpec.diſcip partic.3.c.3.& 6.*

20. adde,*Inceſſus neque lentus, vt qui animi diſſoluti ſit ſignum, neque rurſus celer,& concitatus, vt qui ipſius impetus perturbatos, ac temerarios eſſe demonſtret. S. Baſilius oratione 17 de humilitate.*

281. 6. adde, S. *Bonau. in Spec. diſcipl. partic. 3.c.2,& 7.*

282. 4. adde,*S. Baſilius in admonitione ad filium ſpiritualem. S. Bonau. in Spec.diſciplinæ partic.3.c.2.& 3.*

284. 16. adde,*in Speculo diſcip. part.3.c.4.& partic.4.c.6.*

286. 5. adde, *Cauet omnis honeſtus, ne eius vmquam appareat caro nuda, niſi quantum compulerit neceſſitas manifeſta, &c. S. Bonau.in Spec.diſcip. partic.3.c.8.*

288. 4. adde,*& eleemoſyna 24.*

6. adde, *& in menſa 26.*

9. adde,*& oratione. 29.*

291. *poſt* 13. adde,*diſt.88.c.decreuit.*

292. 12. adde. S.*Bonau. de ſex alis Seraphim.c.7.*

23. dele,*Mãſueti,n.17.* & adde,*ſéper,& diſciplinæ,n.15.& 16.*

293. 14. adde,*& eleemoſyna.*

294. 3. adde,*& orationibus.*

6. adde, De *oratione, & deuotione, vide S. Bonau. de proceſſu relig.c.21.*

22. adde,*In obiurgando,caue,ſis grauis, neque cito, neque cum impetu reprehendas, neque ob res paruas, aut nihili, aliquem condemnes, veluti ipſe omnibus numeris ſis iuſtus, ſed eos qui deliquerunt,placide aſſumito,&c. S. Baſilius oratione, 17. de humilitate.*

29. adde.S.*Bernardus epiſtola.25.*

300. 4. adde,*Idem de inferm.nouitiorum.p.2,c.10.& 11.*

301. 20. adde, *ff.de conſtitutionibus principum l. in rebus.*

304. *pen. poſt verb.debet,* adde, *a Sacerditibus.*

305. *fi.* adde, *Licet alicubi, vt in Sicilia, aliquando Subdiaconi continentiæ legibus non adſtringebantur, vt colligitur ex S. Gregor.diſt.31.c.1.*

314. 16. adde, *diſt.85.c.Archidiaconum.*

li.pen.

Pag. lin.

317. 18. *Poſt verbum fuit,* adde, *auaritia.*

322. 4. adde, *S. Baſilius oratione* 13. *de eleemoſyna.*

323. 10. adde, *& c.*16. *diſt.*86. *c. pulchra.*

16. adde, *diſt.*86. *c. non ſatis cum ſeqq.*

331. 6. *Poſt verbum quiſquis,* adde, 12. *q.* 1.

7. adde, *diſt.*86. *c. eſt probanda.*

334. 3. adde, *& propter eorum abſentiam Diaconibus. ibid.*

337. 2. adde, *& aliquando Diaconibus.*

6. adde, *Diaconus etiam (ſi Sacerdos abſit) poterit Euangelium explanare, non tamen e loco ſuperiori, vt intelligatur hoc eius proprium munus non eſſe. Verba ſunt Cathechiſmi Rom. de Sacramento Ordinis.*

341. 6. adde, *Quo autem tempore id faciendum, vide optimum documentum apud S. Bonau. de inform. nouitiorum p.* 1. *c.* 15.

344. 12. *Poſt verb. fin.* adde, *& moralium l.*30. *c.* 4.

15. adde, *Vide ſup. p.* 1. *c.* 5. *de Sacramentorum miniſtratione à cap. Sacerdos n.*8.

26. adde, *diſt.*43. *c. ſit rector.*

345. 7. adde, *cum ſeqq. diſt.*86. *c. facientis.*

346. 15. *in margine,* adde, *Num.*16.

32. adde, *diſt.* 50. *c. ſi quis diaconus.*

354. 16. adde, *Nam, qui fratrem ſuum delinquentem cum indignatione, & ira reprehendit, is non liberat eum à peccato, ſed ſeipſum peccatis obſtringit. S. Baſilius oratione* 6. *de inſtit. & admonit.*

357. 31. adde, *Tonus autem medius eſt ſeruandus, vt neque lenitate ſua auditum diffugiat, neque intenſionis magnitudine ſit moleſtus. S. Baſilius oratione* 6. *de inſtit. & admonit.*

364. 3. *Poſt verbum ſcripturarum,* adde, *ſanctarum.*

373. 25. adde, *& in Aggæum c.*2. *& S. Gregor.* Nazianz. *in Apologetico.*

375. 28, adde, *S. Gregor. Nazianz. oratione de moderatione in diſputationibus ſeruanda.*

379. 25. *Poſt verbum capiendo,* adde, *S. Iſidorus l.* 3. *de ſummo bono diſt.* 37. *c. eod.*

27. adde, *in margine, Matth.*15.

PRAETERMISSA.

Pag. lin.

392. 2. Adde, *S.Bonau.de ſex alis Seraph.c.*1.

394. 37. Adde, *& contemptus propriæ excellentiæ.Idem Epiſtola* 42 *S. Bonau.de perfectione vitæ c.2.Decem indicijs comprobatur. Caſſianus li.4.c.39.*

395. 21. adde, *Magiſtra rectitudinis.S.Gregor.Moral.l.25.c.14.opti me l.34.c.18.*

396. 13. adde, *poſt 27.l. 35.c.2. & poſt* 29. adde, *& in Spec. diſcipl. partic.2.c 3.*

29. adde, *S.Benard.epiſtola 42.*

397. 4. adde, *diſt.100.c.contra morem.*

25. adde, S.Gregor. *Moral.li.33.c.11.*

403. 32. adde, *De ſeptem differentijs amoris ſpiritualis, & carnalis, Vide S.Bonau.de proceſſu 6.relig.c.16.*

404. 7. adde, *& nimia, vt quæ auctrix peccati eſſe ſolet, reijcienda. S.Baſilius oratione 12. de triſtitia, & mærore.*

410. 15. adde, *Moral.l.30.c.7.*

412. 15. adde, *poſt c.1, & de perfectione vitæ c.4.*

413. 11. adde, *Item eſt, quod ſine neceſſitate dicitur proferentis, aut vtilitate audientis.S. Bonau. opuſculo de perfectione vitæ c. 4.*

434. 22. adde, *S.Bonau.de proceſſu 6.relig.c.40.*

436. 17. Adde, *Videbant me iuuenes, & abſcondebantur, & ſenes aſſurgentes ſtabant, &c.Iob.29.*

440. 20. Adde, *opuſculo de informatione nouitiorum c.6.partic.1.*

445. 18. adde, *optime l.13. Moral.c.14 & 17.& l.32.c.17. diſt.41. c.ſæpe.S.Bonau.de proceſſu 6.relig.c.36. S.Auguſt. l.4.contra Iulianum c.3.tom.7.*

461. 15. Poſt *verbum ad finem* adde, *S.Bonau. in ſtimulo amoris p. 2. c.10.*

479. 27. adde, *diſt.86.c.peruenit.diſt.88.c.decreuit.c. conſequens.*

482. 1. adde, *& deſcriptio 16.*

484. 4. *S.Baſilius oratione 16.de ingluuie, & ebrietate.* S.*Bonau.in Speculo diſcipl partic. 3.c.4.*

28. Adde, *& deſcriptio.*

32. Adde, *S.Bonau.de ſex alis Seraph.de tertia ala. Ebrioſi viri deſcriptionem elegantem vide apud S.Baſilium oratione 16. de ingluuie, & ebrietate.*

485. 23. Adde, *S.Gregor.Moral.l.30.c.13.*

FINIS.

Pag. lin.
95. 4. *In margine*, Adde, *Ioan. 6.*
113. 3. Adde, *Vide infra p. 3. c. 18. nu. 4.*
116. 20. Adde, *Dominicum 22.*
177. 28. Adde, *S. Bonau. in ſpeculo diſcip. c. 6. particuli 2.*
196. 5. Adde, *S. Auguſtinus de doctrina Chriſtiana l. 3. c. 9. Origenes hom. 5. in Num.*
469. 23. *in margine*, Adde, *Oſeæ 4.*
472. 28. Adde, *infra c. 12. ne ſit fornicarius. c. 12. 13. 14.*
497. 10. Adde, *diſt. 83. c. nihil illo.*
504. 9. Adde, *diſt. 91. c. clericus.*
505. *pen.* *Poſt verb. peruenit*, Adde, *diſt. 88. c. decreuit. c. conſequens.*
506. 17. *Poſt verb. ſeqq.* Adde, *diſt. 88. c. neque.*
530. 7. Adde, *Neque poſt apoſtaſiam ad aliquem ordinem debet promoueri. diſt. 50. c. fin.*
532. 21. Adde, *ex S. Gregor. Moral. li. 34. c. 18. Vbi tamen legitur, Rancor in reſponſione, non in reprehenſione, vt hic, & additur, erectio in inceſſu.*
30. Adde, *Moral. li. 34. c. 18. Idem S. Bonau. in Speculo diſciplinæ poſt particul. 4. c. 5.*
535. 12. Adde, *S. Bonau. opuſculo de perfectione vitæ. c. 2.*
541. 21. *Poſt verb. habent*, Adde, *15.*
545. 7. *Poſt verb. Philippenſes*, Adde, *Tertullianus aduerſus Pſychicos. c. 10.*
10. *Poſt verb. Leuit.* Adde, *S. Cyrillus in Leuiticum l. 10.*
549. 19. *Poſt c.* Adde, *hoc ipſum.*
Poſt verb. autem, Adde, *Qualiter autem hæc pœnitentia ſeptem annorum ſit agenda, Vide, Concil. Triburien. c. 55. 56. 57. 58.*
550. 4. Adde, *diſt. 81. c. quidam clerici.*
553. 28. Adde, *diſt. 81. c. in omnibus.*
557. 9. *Poſt verb. matrem*, Adde, *aut ſororem.*
563. *Poſt lin. 12.* Adde, *Iudæorum, & infidelium communicatio in multis interdicta Sacerdotibus, & Chriſtianis.*
16. Adde, *Et ſimili pœnæ ſubiaceat, qui eos in infirmitatibus ſuis curandis vocauerit. Sexta Synod. 28. q. 1. c. nullus. Quod extenditur ad omnes infideles ex conſtit. 71. Gregorij Papæ xiij.*

Poſt

Pag. lin.

575. 4. *Poſt* 35. Adde, *& nu.* 36. *Habeat.*

587. 11. Adde, *Gerunden.c.*1.*de conſecr.diſt.*4.*c.inſtitutio.*

12. *Poſt* 15: Adde, E*paunen.c.*27.

595. 3. *Poſt verb.pen.*Adde, *veſtis autem clericalis erat clauſa ſecundum gl.de conſecr. diſt.* 5.*c. dictum.*

596. 20. *Poſt doctoribus,* Adde, *hic.*

611. 12. Adde, *Card.* Petrus *Damianus epiſtola.*3.*c.*12.

612. 24. *Scribe. a;* Qui pro ſuis ſceleribus puniuntur; *a, Intellige niſi contriti deceſſerint.* 13. *q.* 2. *c.pen. & ult. & VVormaien.c.*79.

E R R A T A

Pag.	Lin.	Menda	Emendata
✠	12.	Epiſcoporum	Epiſcopo
	32.	offerebant	offerebant
6.	10.	S. Burchardus	Burchardus
8.	16.	c. ſi quis	c. ſi qui
9.	12.	Euiratus	Euiratus
26.	12.	ſumma	ſummi
	18.	irreprehenſibiles eſſe	irreprehenſibiles enim eſſe
	21.	verſ. docendum	verſ. tertius
27.	24.	c. 10.	c. eodem, diſt. 63. c. miramur
19.	5.	ep. 3.	ep. 2.
82.		DE DIGNITATE, POTESTATE, OFFICIO	DE OFFICIO, DIGNITATE, POTESTATE
8.	37.	licet	liceat
	39.	Paulo	Pontio
34.	12.	*Infra* p. 3. c. 2. de grauib. peccatis plures	dele
36.	18.	illa	illam
41.	15.	Ratio	Raſo
42.	27.	4. ſup. c. 1. Iſaiæ	5. de verbis Iſaiæ Vidi Dominum
72.	6.	vilis	vilibus
74.	22.	2.	dele
97.	19.	B.	dele
99.	final.	num. 41.	num. 41. & 42.
100.	9.	miſſæ	miſſa
103.	10.	& Cardinalem : Petrum	& Cardinalem Petrum
	27.	S. Theodoretus	Theodoretus.
213.	in titulo	ORATORIIS, ET ALTARIBVS	SACRIS, ET LINTEIS
215.	18.	Oratorija Altaribus	Oratorijs & Altaribus
	9.	Vbi de Iuliano Apoſtata	dele
216.	19.	Secretarium 15.	dele
	21.	Baſilica 2.	22.
222.	8.	8. d.	dele
	16.	à verbo de ſecretarijs	dele quatuor lineas
	20.	non habeatur ve	deponatur
	23.	Dele totum caput a verbo Presbyter. & ſcribe Si quis presbyter, aut Diaconus, vel quilibet clericus Eccleſiæ deputatus ſi intra ciuitatem fuerit, vel in quolibet loco, in quo eccleſia eſt, & quotidianum pſallendi officium matutinis, vel veſpertinis horis ad eccleſiam non conuenerit, deponatur à clero, ſi tamen caſtigatus veniam ab Epiſcopo per ſatisfactionem noluerit promereri Mart. Brac. diſt. 92. c. eo. Conc. Toler. 1. c. 5. Vcoet. 1. c. 14.	
235.	9.	Toletan. c. 8.	Toletan. 4. c. 8.
242.	7.	Damaſus	Damianus
246.	35.	dare	reddere
		ſuper Matth.	ſuper c. 23. Matth. hom. 43
	36.	S. Bonau. vbi ſupra part. 3.	dele
156.	20.	pro ſabbato	proſabbato.
159.	17.	num. 21.	num. 17.
164.	8.	94.	49.
168.	8.	4.	dele
	12.	56.	5. 6.
172.	3.	Phyſicos	Pſychicos
173.	6.	&	dele
	13.	&	dele
275.		185. 156. 157. 188.	175. 176. 177. 178.
177.	28.	cap. 6.	c. 5.
278.	24.	quandoque	quoque
195.	24.	fin.	1. & fin.
205.	10.	in margine	Num. 17.
216.	11.	& cibis Sacerdotum	cibis, & continijs Sacerdotum
218.	28.	Micheam.	Michee.
	35.	S. Theodoretus	Theodoretus
222.	4.	fiunt	prodeunt
	5.	nulla vita mordetur, non inanes in eis.	Nulla abſentium vita mordetur, nullus ex irriſione reprehenditur; nec inanes ſæcularium in eis.
224.	13.	12. q. 2.	12. q. 1.
237.	2.	delectatione	de lectione
	11.	164.	162.
		255.	253.
255.	23.	8. 11. 12. 16. 17.	9. 10. 14. 15.
258.	5.	ſperat in ſemetipſo, ſugg.	ſperat, in ſemetipſo ſugg.
264.	1.	faciat	facere
275.	8.	24.	23.
276.	36.	neſciatur	nec ſciatur

Pag.	Lin.	Menda	Emendata
287.	9.	De prudentia,& experientia	De prudentia, ſapientia , & experientia
288.	4.	libertate	liberalitate
293.	25.	in eibis. num. 24.	in eibis num.21.
328.	16.	relinquimus	reliquimus
	19.	ſacrilegum	ſacrilegium
	20.	ep. 20.	ep. 2. ad Fulconem
	23.	42.c. 1.	42. in principio
	37.	12.q. 2.	12.q. 1.
331.	6.	quiſquis c. fine	quiſquis.q.1.c.fine.
334.	3.	4.6. 10. 27. 30.	4.6.9.19.27.28.30.
336.	4.	arabitur	arabitur
345.	6.	crimini	facinori
356.	6.	16.	15.
363.	20.	duobus	ductus
	23.	erudietur	eruditur
	35.	perfunctoriæ	perfunctorie
364.	1.	illius	veræ ſcientiæ
374.	11.	Zozimus Papa.	Gratianus
379.	31.	S. Iſidorus l.3. de ſent. ſummo bono	Gratianus ibidem
396.	7.	ex S. Greg.l.4.Moralium	ex S.Gregorio l. Moralium 32.c.1.
397.	7.	Paſtor p 2.c.6.	ſuper 1.Reg.16.
	16.	in margine	
	12.	26.	dele
	13.	27.	26.
	18.	28.	27.
	21.	29.	28.
	23.	30.	29.
408.	28.	32.	22.
409.		DE SCIENTIA SACERD.	DE SILENTIO SACERD.
413.	19.	appropriat	appropiat
446.	24.	de extrinſeca vtilitate ſciat	de extrinſeca vtilitate & cautela ſciat
	25.	94.	24.
452.	22.	S.Io. Damaſc.de orthod.fide,c.4.	dele
	24.	c.3.	dele
455.	12.	damnantur.	iudicandi.
456.	7.	non	nota
461.	14.	idem Gregor.	idem S. Gregor.
	15.	4.c.21.Moral.l.19.c.5.l.4.c.21.	4.c.vnico.Moral.l.4.c.21.l.19.c 5.l. 33.c.17.
465.	11.	56.	dele.
470.		DE LEVIBVS	DE GRAVIBVS.
474.	fin.	De	dele
486.		PERCVSS. SAC.	NE SIT VINOLENTVS SAC.
487		NE SIT VINOLENT.	NE COMESSATIONIBVS.
519.	13.	adſiſtunt	adſiſtant
	19.	viri	vni
525.	1.	NE SIT NEOPHITVS	NE NEOPHITVS SIT.
526.	1.	ſcribe vt ſupra.	
527.	1.		
547.	32.	S.Gregor.	B.Gregor. VII.
549.	22.	12	14.
557.	9.	matrem,aut amitam tantum.	matrem,aut ſororem , aut amitam etiam idoneas.
	12.	d. eſt	diſt.
575.	3.	quilibet.	dele
585.	16.	niſi	in
	17.	infra manum	ſiniſtra manu
595.	3.	Papæ	Bracharen.
612.	22.	16.	34.

IN PRAETERMISSIS.

Pag.	lin.	Menda	Emendata
1.	10.	orationem	Oratione.
	11.	109.	119.
2.	21.	beneficia , medicinæ	beneficia medicinæ
	4.	n.9.	n.9.& 11.
	36.	183.	dele
3.	27.	præcatione	precatione
5.	9.	oratione	& in orationibus
	39.	314.	313.
6.	30.	25	23.
7.	31.	8.	9.

INDEX
RERVM ET VERBORVM:
IN QVO
PRIOR NVMERVS FOLIVM CAPITIS, ALTER CAPITIS NVMERVM NOTAT.

A

ABSOLVTIO grauiorum criminũ Epiſcopis reſeruari debet fol.572.11.

Adulator clericus degradandus f.496.34. Eius lingua plus perſequitur, quam perſecutoris manus. 35.

Adulatio ſi ad tempus ſuſcipitur, augetur 32. Beatus, qui nec dat operam adulationibus, nec credit.36.

Adulter clericus qualiter puniendus. f.545.9.

Aduocatus nõ poteſt eſſe clericus, niſi &c. f.500.9.10 f.504.5. cõtrafaciens qualiter puniendus. f.500.10.11.

Affabilis ſit ſaltẽ, qui dare nõ poteſt f.268. 19. Affabilem enim ſe omnibus exhibere vtiliſſimum. ſed ſine adulatione. 2.18. Affabilitas quippe multa regna ſeruauit 30.

Agape quid.f.124.22.

Agapetha quæ f.554 34.

Agnus Dei, in Miſſa.f.100.85.

Alienæ mulieres. Vide, Subintroductæ.

Altaria maximo honore venerãda f.129. 34.35.36. Eorum origo 38. Quæ ſine Sanctorum reliquijs per agros fuerint conſtructa, euertẽda.44. Olim vnicum fuit in vnaquaque Eccleſia 40. In illis ſemper ſit Crux, dum Miſſæ celebrantur, & cerei incẽſi 39. Ad illa laici áſcendere non poſſunt inter Miſſarũ ſolemnia.41 42.43. nec minus feminæ, quæ nec ibi miniſtrent, nec ſedeant.37. 38.

Amapha quid.f.585.20.

Ambitio ſtatum rectitudinis ſubuertit, & partam virtutem delet f. 513.15. & ſæpe vincit, quos alia uitia ſuperare non potuerunt. 16. Ideo ambitioſus nõ debet eſſe Sacerdos 9.12.13.14. qualiter id conſequetur.17.

Ambitioſi viri deſcriptio, & quædam peculiaria.18.19.

S. Ambroſius qualiter ſe gerebat cum pænitentibus f.144.22. & qualiter inter audiendas Confeſſiones peccatorum lacrymabatur f.86.9. Eius ſeueritas aduerſus Theodoſiũ Imperatorẽ f.260.20.

Amoris, & voluptatis diuinæ, & terrenæ differentia 403.19.

Anima quanto delectatur infimis, tanto arcetur a ſummis: & e contra f. 420. 22.23.

Annuli

Annuli Sacerdotibus prohibiti f.595.7.
Apoſtata vir incompoſite vtitur membris ſuis. f.277.2.
Apoſtolorum, & Martyrum feſtiuitates celebrandæ, & quare, qualiterq. f. 170.8.
Aqua benedictæ inſtitutio, & effectus f. 135.10.11.12.
Aquæ, & Vini permiſtio in Miſſa fol. 97.75.
Arma ferentes clerici qualiter puniendi. f.596.10. f.494.21.22.23. Eorum arma, lectio, oratio, & lacrymæ.24.25.
Arma natiua hominis, benignitas, beneficentia, & ſapientia f.265. & 266. 10.11.
Armus dexter, & pinguedo pectoris, quæ Sacerdoti ſeruabantur, quid notent f.389.14.
Arrogans vir, eſt abominatio Domini f. 531.2. Qui in eius nomine falſo per arrogantiam loquitur, interficiendus. 1.
Auari ſciunt egregie adulari. f. 497. 38.
Auaritia aduerſus pauperes inter alias fuit iniquitas Sodomæ. 318.12. Eius varij effectus. fol. 512.11. Vide, Eleemoſyna.
Auarus non debet eſſe Sacerdos, quia crudelis f.512.11.
Aucupia, vide, Venationes.
S. Auguſtinus quas veſtes, calceamenta, & lectualia habebat. f 250. 10. qualiter flebat inter audiendum Officia diuina. f.186.10.

B

BArbam radere conſueuit Clerus Occidentalis ab ipſa primitiua Eccleſia: Contrarium ſeruauit Orientalis f.254.24. Barbam non nutrire. Vide, Coronam.
Baſilica quid f. 124.22. Intra illam non omnium corpora defunctorum ſepeliéda 26.27. Non tamen ab illa reijcienda corpora humata, niſi fuerint paganorum 27.28.
Benedictio in fine Miſſa f.102.89.
Cinerum in capite ieiunij f.233.28.
Menſæ. Vide, Menſa. Eam non faciat Sacerdos inferior, maiore Sacerdote non annuente. f.480.7.
Beneficia qui propria auctoritate permutauerit, eſt eis priuandus f.516.24. & qui aliena reſignare compulerit, aut Romam venire impedierit, qualiter puniendus 25. duobus nemo praſiciendus.20.21.
Beneuolentia populi captanda non eſt, vt ſibi exhibeatur, ſed Deo. f.274.40. Ea plus agit erga corrigendos, quam auſteritas. 26.27.28.29.30. Illam concilians opera in manſuetudine perfecta. f.382.2.4.7.8.
Benignus debet eſſe Sacerdos erga alios, circa ſe auſterus f.274.43. & ex benignitate & ſeueritate facere quoddam temperamentum 23.24.25.26. & in pectore ſuo recondere virgam, & mannam, ſicut in arca tabernaculi 13. Vide, Arma natiua.
Biblia ſacra numquam a Clericorum manibus deponenda f.369.23.
Blaſphemus clericus qualiter puniendus. f.539. & 540.16.17.

C

CAdauera mortuorum palla non obuoluenda f. 607.17. Iuſtorum maximi facienda 20. Vide, Baſicali. Vide,

Vide, Cerei. Vide, Veſtimenta ſacra.
Cælibatus Sacerdotum. 309.22.
Cærimoniæ externæ ab ipſis Apoſtolis emanarunt, & quare inuentæ. f. 194. 4. 5.6. *quantumlibet ignotæ venerandæ* 8. *& earum obſeruationi multa cura adhibenda* 2.3. *licet multarũ ſignificatio nobis ſit obſcura* 7. *Eas obſeruãtes a Domino benedicuntur.* 1. *Cærimoniæ ab Eccleſia receptæ in Sacramentorum adminiſtratione. Vide, Sacramenta.*
*Calceamenta quæ Sacerdotibus conceſſa. f.*596.10.
Calix, & Patena non ex alia materia, quam auri, argenti, aut ſtanni fiant, quamuis olim ex ligneo fuerint. 110.11.
*Canon Miſſæ. f.*99.82.
*Cantus Eccleſiaſtici, & varia inſtrumenta Muſica f.*155.7.8.11.13. *Eius origo* 40. *effectus, & laus* 42.43. *antiquitas* 44. *auctores* 45.
*Capella, & templa quem ambitum habere debeant. f.*118.7.
Captiui. Vide, Pauper.
*Cardinalem occidens qualiter puniendus f.*492.16.
*Caritas ambitioſa non eſt, nec quærit, quæ ſua ſunt. f.*511.5. *neceſſaria ad Diuinam ſcientiam comparandã f.* 371.33.
Caſtitatis votum ſolẽne emittit ſuſcipiens ſacrum ordinem f. 307.15. *& coram Epiſcopo eam profiteri f.*19.46. *& eam ſeruare ſemper Sacerdotes nouæ legis f.*304.4.5.6.7.8.9.10.11.12.13.14. *Et Eccleſiæ miniſtri* 10.11.12.13. *Propter eam Sacerdotes apibus comparantur.* 16.
*Caſtitatis ſex gradus f.*309.21. *effectus, & neceſſitas* 18. *maxime ad Diuinam ſcientiam comparandam. fol.* 371. & 372.34.35. *Eius præmium quanto ſublimius, tanto fortius a Dæmone impugnatur, & ideo diligentius conſeruãda.* 20. *Eam omnes ſeruare poſſunt, ſi volunt* 17. *fugere tamẽ debent voluptatum illecebras* 19. *& oculos componere, & cuſtodire f.* 283.31.32.33.
*Cena nocturna, ſobria, & frugalis eſſe debet.*226.36. *Vbi, quid poſt eã faciendum.*
Cerei, & luminaria in Eccleſia quare incendantur inter Miſſarum ſolemnia, dum Euchariſtia ad infirmos defertur dum corpora defunctorum ad Eccleſiã deportantur fol. 134.6.7.8.9. *vbi, quod ab ipſis Apoſtolorum temporibus id originem habuit. Semper eſſe debent in altari, dum Miſſæ celebrantur. f.*134.7.
*Cereus Paſchalis f.*135.9.
*Character Sacerdotalis imprimitur in datione calicis. f.*12.21.
in Chorum quali habitu ingrediendum f. 157.19. *& ibi Diuinum Officiũ qualiter recitandum.* 20.21.
Chirurgiæ. Vide, Iuri ciuili.
Chorepiſcopi qui fuerint. f. 477.3.
Chriſma ſacrum. Vide, Oleum ſacrum.
*Chriſti caro vere cibus, & ſanguis vere potus f.*78.11.12.14. *Eius corpus aliquãdo ſuper manibus diaconorum fuit conſecratum f.*129.34. *Inter orandum ipſe Chriſtus genuflectebat f.*190.3. *Sacerdotes per ſe puniuit, neque aliis id commiſit. f.*72.59.
Cibi, quibus veſci debent Sacerdotes. fol. 222.17.18.33.34.35. *etiam viles non appetenter ſumendi, ſed parce, & ſobrie* 29.30. *Nam ſatietas tam delicatorũ, quam vilium, & crapula, animæ, & corpori*

corpori nociua, & vitanda 10.16.31.
32. De omnibus tamē, quæ apponuntur, guſtandum cum gratiarum actione ad gloriā Dei. 12.13.14. corpore tamen ſumente cibum ſuum, mens quoque ſuum non negligat, & qualiter 15.21. Qui tamē, & ſomnus hora præſtituta ſumendi ſunt 13.14.15. & tantum pro neceſſitate f.241.14. Cibis enim plenus Sacerdos impeditur ad vigilias f.487.26
Cibus Sacerdotalis tranſire debet in vſum populi. f.320.23.24.

Cilicium, & Cinis quid notent f.234.30. 31. Habitus pænitentiæ, & humilitatis 29. Cilicijs induere ſe, & altaria conſueuerunt Sacerdotes, & cinere capita conſpergere. 1.3.4.5.

Cinerum Benedictio. Vide Benedictio. Vide, Cilicium.

Cingulum militare, quid f. 50. 11.

Clamdeſtinis nuptijs qui interfuerit, qualiter puniendus, f.563.15.

Clericus quid f.41.50. etiam in minoribus aduocatus eſſe non poteſt in negotijs ſæcularibus coram ſæculari, niſi f.500.9. 10. contra faciens qualiter puniendus 10.11. neminem apud iudicem ſæcularem pulſet, Epiſcopo non permittēte 7.8. contra faciens qualiter puniendus 8. neque ſit conductor, aut procurator priuatorum f. 523. 5. In bello, rixa, aut gentiliū ludis moriens, qua pœna multandus f. 492. 15. & qua effundens ſanguinem, etiam in obſeſſionis neceſſitate 17. Occidens autem, vel mutilās inuaſorem, aliter mortem euitare non valens, nullam incurrit irregularitatem 18. ſeruum, aut diſcipulum ab Eccleſia extrahēs, aut flagellans, ſegregandus 20. ambulans per locos, & plateas, aut nundinas non pro emendo aliquid, ab officio degradandus f.504.1.3. inter epulas cantans excōmunicandus 486. 22. qui in viuentis locum ſe patitur introduci, etiam excommunicandus f. 515. 22. peccatum carnis committens poſt acceptum ordinem ſacrum, ex Apoſtolico decreto deponendus f. 543. 5. 6. ſecundum vero decretum Canonis pænitentialis, aliter puniendus 7. Concubinarius qualiter puniendus 10.11.12.13.14. Contra naturam peccans, qualiter puniendus 18. matrimonia contrahens, ipſo facto excōmunicatus 20. per colluſionem fraudem committens, beneficio priuandus f.516.23. contumax, qualiter puniendus f.501.13.

Cœmeterium, quid f.127.30. Vbi, qualiter, & a quo reconciliandum.

Coinductæ mulieres. Vide, Subintroductæ.

Collatio nocturna, qualis in die ieiunij. f. 231.16.

Collectæ, & Orationes f.94.66.

Colludens clericus. Vide ſup. Clericus.

Colobium, quid f.107.3.

Communio, in Miſſa f.101.87.

Communicare quotidie, nec laudatur, nec vituperatur fol. 86. 37. communicans tum orare debet 34. & eſſe ieiunus. Vide, Ieiunium. & accedere nitidis veſtibus, & lotis manibus, & munda conſcientia f.575.7.8. Vide, Munditia. & ore, non manu Sacramentum ſumere. f.150.36.

Communio peregrina, quid f.501.3.

Concordia non niſi per patientiam ſeruatur f.391.22.

Cōcubinarius clericus. Vide ſup. Clericus.

Conductor clericus. Vide, Curator.

Confertum, quid f.484.14.

Confeſſio, in Miſſa f.93.60.

*Confeſſio, locus quid f.*119.7.

*Confeſſor qualis eſſe debeat, qualemq. pœnitentiã imponere f.*143.17.18. *vſque ad n.*34.41. *f.*377. 56. *ante, & poſt Confeſſionem orare debet f.*145.23. *Illi aperienda cordis arcana fiducialius, quam ipſis parentibus* 38. *nemo autem poteſt audire confeſſiones ſine licentia Epiſcopi, aut niſi beneficium parochiale habuerit. f.*572.10. *reuelans peccata pœnitentis qualiter puniendus f.* 574. 4.5.

Conſcientia ante ſomnum examinanda, ex traditione S. Petri, & Sanctorum f. 242.1.4.22.23.24.25.26.28. *& Philoſophorum* 25.27.29.30. *Hæc quo purior, eo ſe plus peccatricẽ agnoſcit fol.* 463.38. 39. *Conſcientiæ bonæ epitheta* 407.33.

*Conſtans debet eſſe Sacerdos, & immutabilis, ad inſtar adamantis, non ceræ mollis f.*197. 6.7. *& in tribulationibus* 8. *& conſtanter agonizare pro iuſtitia, & virtute* 1.3.5.9. *nec ferri in omnem viam, & ventum* 2.4.

*Conſuetudinis, & legum mutatio nociua f.*301.16. *ex Ariſt.* 17. *ex Iambl.*18.

*Contemnere præſentia, arduum f.*419.19. *qui id fecerit, triſtitiam effugiet, & eſt vere Philoſophus* 20.21. *Qui ſemel Deum prægustauerit, omnia debet contemnere.* 2.3.4.5.6.7.8.9.10.11.12.13 14.15.16.29.30. *& aduerſa quæq. deſpicere, & proſpecta formidare* 17. *Vide, Temporalibus. Vide, Vulgus.*

*Contemplatiuæ vitæ deſcriptio, &. qualiter comparanda. f.*450. 9.

Contumax clericus. Vide, Clericus.

*Contumeliæ iniuſtæ ſuauius tolerantur, quam iuſtæ f.*387.7.

*Conuiuia Sacerdotum qualia fol.*222.17. 18. *& qualiter in eis ſe gerere debeant* 21. *& qui illis intereſſe, quiue ab eis abeſſe debeant* 9. *In illis conuiuæ ad potus æquales inuitandi non ſunt fol.* 483.6.9.12. *nec vrgendi ad comedendum, vel bibendum f.*219.9.10.11. *nec in tabernas ingrediendum edendi, ſeu bibendi cauſa f.* 484. 13. *nec conuiuia de confertis facienda, neq. ante horam tertiam, nec niſi hymno dicto, & gratijs Deo actis* 14. *Per conuiuiã ſæpe corriguntur, qui aliter corrigi non potuerunt. f.*222. 19. *conuiuijs laicorum, & potentum non facile Sacerdos interſit* 23. *nec conuiuijs nuptiarum, maxime ſecundarum f.*562.13.14.

*Corona Sacerdotis in capite, & in Regni ſignificationem f.*41.50. *in modũ ſphæræ radenda f.*598.15. *Eam non nutrire, nec barbam Clerici debent, alioqui ab Archidiacono tondendi* 14.15.

*Corporalia munda & nitida eſſe debent. f.*590.2.3. *neque ex panno ſerico, aut tincto. f.*586.22.

*Corporis incommoda ſuauius tolerantur, quam iniuriæ f.*387.7. *Eius varia epitheta. f.*422.30.

*Cubiculum quid f.*174.23.

Cupidus non ſit Sacerdos f. 511. 9. *quia cupiditas radix omnium malorum, & quæ mala propter illam eueniant* 7.

*Curator, nec tutor ſit Sacerdos, niſi &c. neque conductor f.*505.9.10.

*Cutis nitens, ſordidum oſtendit animum. f.*252.18.

D

*Dalmatica quid f.*107. 3.

*Decimæ ſunt redemptio captiuorũ f.*329.18.19.20. *Ad Sacerdotes pertinẽt cum primitijs, neq. habebant aliã ſub-*

ſubſtantiam 2.3.4. Hæc autē illis præſtantur, vt poſſint vacare Deo. 5.9. In quattuor partes diuidendæ 7 8. Eas fideliter ſoluens & ſpiritualia, & temporalia bona recipiet. 25.

Defunctorum corpora. Vide, Baſilica, & Cerei.

Degradatus Sacerdos celebrans, qualiter puniendus fol. 580.7.

Denunciator in probatione criminum deficiens, ab officio & beneficio ſuſpenditur, donec ſuam purget innocentiam f. 496.32. & qui non probauerit, quod obiecerit pœnam, quam intulit, patiatur. 33.

Cum Depoſito orans deponendus fol. 563. 16.

Detractor ſit a fratrum veritate alienus f. 496.31. numquam eſt, qui ſe bene conſiderat 28. Ab hoc peccato abſtinendum 2.6.7. Dubium quid damnabilius detrahere, an detrahentem audire. 30.

Deiformiſſimus eſſe debet qui aliјs in rebus ſacris dux eſt f. 340 31.

Deus ſolus ſine ſocio amandus f. 214.11. ad eius gloriam omnia facienda, 4.

Diaconi Sacerdotibus ſubſint, neque corā illis ſedeant, niſi Epiſcopi vicem gerant fol. 63.33 34.35.

Diaconicon quid f. 131.41.

Diaconiæ quæ 41.

Dignitas magna magnam debet habere cautelam fol. 445.13.

Diſputandum qualiter. f. 378.60.

Diues. Vide, Pauper. Diuitiјs propriјs ſtudere eſt ignominia Sacerdotis f. 419. 18. de earum contemptu. Vide, Contemnere.

Doctrina, & veritas erunt inſculpta in rationali iudiciј in pectore Sacerdotis. fol. 335.1.

Dominandi libido pernicioſa.

Dominicæ diei, & aliorum feſtorum obſeruantia f. 170.7.8. Vide, Feſta Chriſtianorum.

Dominus vobiſcum. f. 94.65.

Donum cum contumelia collatum non æſtimatur f. 265.4.22.

E

Ebrietas, mater omnium vitiorum f. 229.7. eſt res tumultuoſa f. 485.3 5.7.8. In alio crimen eſt, in Sacerdote ſacrilegiū 15. Eius effectus 17.18

Ebrioſi pœna 17.18.

Eccleſia quid f. 118.7. Cur Columba dicta f. 271.29. non habet conſuetudinē contendendi, ſeu litigandi f. 499.3.4.5. Ei præeſſe nō poteſt, qui ſuæ domui neſcit f. 425.9.11. Eius miniſtri ſolliciti, & vigiles eſſe debēt f. 444.1.4.7.8.9. & ſeruare caſtitatē. Vide, Caſtitatis votum.

Eccleſiaſtici fructus caute poſſidēdi f. 330. 20. nec conſanguineis diſtribuendi. 21. neq. illis, qui parentum bonis ſuſtētari poſſunt 22. ſed inter pauperes, & Eccleſiam erogandi 23.24. Eorum enim ſunt diſpenſatores Sacerdotes, non poſſeſſores, & eis quaſi commendaticiјs, non propriјs vti debent 6.7. Sunt enim eorum bona bona pauperum, præter victum, & veſtitum. 9. 10.11.12.13.14. 15.16.17.

Educatio bona quantum proſit f. 426.14.

Eleemoſyna omni pauperi præſtāda. f. 318. 1.2.3.8.9.13.14.15.16. 30. 39. precibus non extorquenda 37. cum prudētia tamen tribuenda 34. 35. Eam faciens pauperi, quot bona conſequitur. 4.5.6.7 9.10.31.33.36.38. Eam non faciens Sacerdos & homicida 17. 18. 19. 20. & præ-

& prædonum crudelitatem excedit 21 22 nec ab alijs beneficium expectet 32. Eam facere eſt iuſtitiam præſtare, & ſua pauperibus non noſtra reddere 43. Penuria, & fames proueniunt ex eo, quod pauperibus eleemoſyna non detur. 4. Eam tamen præſtare non ſatis eſt, niſi etiam propria vitia quis emendet. 41.42.

Epiſcopi Sacerdotes honorare tenentur f. 62.28.29.30.31. neque illos corã ſe ſtare permittant. 27.

Epiſcopo contradicente, nullus regularis, etiam in Eccleſijs ſui ordinis, prædicet f.573.12. ſine eius licentia nihil in Eccleſia faciendum a clericis. 3. neq. eis licet vagari, alioqui ſuſpendẽdi, & deponendi 4.5.6.7. ad alienam diœceſim ſe conferentes excommunicandi niſi in duobus caſibus 8. nec ſunt recipiendi ad Sacramenta adminiſtranda, aut diuina celebranda 4. maxime ad confeſſiones audiendas, niſi habent beneſ. parochiale. 10.

Epiſtola, in Miſſa f.95.62.

Epitimium, quid f.596 9.

Epulæ vitandæ f.560.5. & earum auiditas f.483.6.9.12. eas diligens in egeſtate erit f.560.3.

Eremitæ, Sacerdotis, & Monachi differentia f.209.34.35.

Euangelium, in Miſſa f.96.72.

Euchariſtiæ Sacramentum qualiter adminiſtrandum fol. 149.35.36. ad infirmos qualiter deferendum, & miniſtrandum 29.35. Septimo quoque die renouandum 42. & in vaſe digno conſeruandum 42.43. f.576.12.13. vbi de pœna tranſgreſſorum. A diacono neceſſitate cogente poterit miniſtrari 37. reuerenter vt adorent, fideles inſtruendi f.575.6. Emouens, qualiter puniendus 10.

Excommunicatus maiori Sacerdos celebrans qualiter pænitere debeat f.579. 4.5. & quid de ligato minori excommunicatione 6. Contra excommunicatum, ſi per annum in excommunicatione deſorduerit, poterit procedi tamquã de hæreſi ſuſpectum f.502.14.

Exemplum bonum Sacerdotum, eſt populi conditura f.436.12. & ſpeculum aliorum 13.14 & ideo cunctis ſe inuitandos præbere debent 17.18.19. & per bona opera præſtandum, vt Deus glorificetur 1.2.4.11. Nec ſolum coram Deo, ſed etiam coram omnibus 5.7.9. 10.11. ab interiori bona intentione ortum plurimum conducit 21. & nihil tã valet ad aliorum pietatem commouendã 16. multos enim correxit 6. & plus valet, quam verba ad corrigendum incontinentem 22. & qui ſunt in Chriſto fundati per exemplum bonum, ſicut in monte abſcondi non poſſunt. 14.

Exemplum malum Sacerdotum multos ad peccandum illexit f. 440. 26.f.496. 29.35. & commune omnibus damnum inuehit f. 436. 3.31.32. quia Sacerdotes peccantes facile populus ſequitur. 33.34.35. &, qui alios ad peccandum per malum exemplum inducunt; plus videntur perſequi Chriſtum, quã qui eius ſanguinem fudit. 30.

Experientia multarum rerum Sacerdoti neceſſaria 289.7.8.40.41.

F

Fabulæ aniles, & ineptæ, & q̃ nimios excitant riſus vitandæ f.483.10.27.

Falſari⁹ cleric⁹ qualiter puniẽdus f.523.9.

Fama

*Fama bona exterior curãda Sacerdoti, nõ ſolũ bona conſcientia interior f.*438.20
Fanon ſiue Fanon. Vide, Phanon.
Feminæ etiam ſacratæ vaſa ſacra, aut ſacras pallas tangere non debẽt neque incenſum ad altare ponere f. 110.9. *ad altare non debeat accedere, neque miniſtrare, neque ſedere, neque intra cancellos ſtare.* 37.38. *& diſtinctæ a laicis ſedere in eccleſia f.*120.14.
Feminarum familiaritates, periculoſæ, & pernicioſæ Sacerdotibus, maxime illarum, quæ ſpirituales videtur. fol. 551.24.*etiam probarum fugit vel continens* 25.26.47. *Vt ſerpentes* 27. *Vt ignem* 28. *Cum femina benefaciente pe ius habitare, quam cum viro iniquo* 3. *Cum illis caute procedendum in principijs familiaritatum* 23.47. *& ſeueritas tenenda f.*258.18.*Cum ſola ſolus Sacerdos ſedere non debet f.*553.32 33.34.35.36.37. 38. 39. *quantumuis ſit deſpecta, & vetula* 41. *& extranea* 42. *de quo optima documenta* 40. *Cũ quibuſdã tamen licet Sacerdotibus conuerſari* 43.44.45. *Id tamen vrgẽte neceſſitate, et caute.*27.28.29.30.31.32
*Feriarum cultus & origo f.*171.11.
*Feſta Chriſtianorum ab ipſis Apoſtolis, vel plenaris Cõcilijs inſtituta, & quorſum f.*169.4.5.6. *Quæ ſint illa* 7.8. *In illis feriandum, & iubilandum, & nihil operis faciendũ* 1.2.3. *Quibus operibus vacandum* 9. *a quibus abſtinendũ* 10.
*Fideiuſſor clericus eſſe nõ poteſt. f.*504.5.6
*Filij, & ſerui a pueritia delicate nutriti euadunt contumaces. fol.*425.2.7. *& ideo a teneris annis erudiendi, & corripiendi.* 5. *contrafacientes a Domino grauiter puniuntur* 1. 10. 16. *in eorum educatione agnoſcitur vir* 3.4.
*Formata epiſtola, quid f.*478.3.
*Fornicationem committens clericus. Vide Clericus. Ea, & omnis immunditia fugienda f.*543.4.
Fructus eccleſiaſtici. Vide, Eccleſiaſtici.
*Furtum faciens clericus ſeptem annis pæniteat. f.*523.8.*Illud requirens clericus per aſtrolabium, qualiter puniendus* 564.21.

G

*Genuaflectebant Sancti veteris, & noui Teſtamẽti inter orandum, & manus in cælum leuabant f.*190.1 2.4.5.6.7.8.10.11. 12. *& ipſe Dominus noſter* 3. *Id tamen non faciendum dieb' Dominicis, & Reſurrectionis* 12
Geſtus Sacerdotis. Vide, Sacerdotis habitus.
Gloria in excelſis Deo 93.64.
*Gloria Patri, & Filio, & Spui ſancto f.*62.
Graduale, vel Reſponſorium 68.
Grauitas exterior Sacerdoti neceſſaria f. 256.1.7. *quæ tamen ſit verecunda ſine auſteritate* 9.10.14.*& ea puerili leuitate non maculanda.*6.
Gulæ deditus raro emendatur f. 485.19. *ad Sacerdotium non promouendus.* 21. *Eius voluptas breuis durationis* 20.

H

Habitus Sacerdotis. Vide, Sacerdotis habitus.
*Halleluiah f.*96.69.
*Hæretici clerici, & eorum fautores qualiter puniendi f.*527.13.14.16. *Cum eis poſt vnam & ſecundam correptionem non communicandum f.* 560. 6. *Eorum conuenticulum qui fuerit ingreſſus vt cum eis oret, deponendus.*17.
Harioli, & Haruſpices. Vide, Magi.
Hila-

S. Hieronymus modico ſomno vtebatur f.241.15.

Hilaritas vultus ſemper exhibenda ijs, quibus cum loquimur fol. 281. 20.21. Qualis eſſe debeat in Sacerdote 14.

Homo ab homine timeri non debet f. 166. 12. exterior in omnibus ſuis actibus componendus f. 279.12.13.

Homicida Sacerdos qualiter puniendus f.491.10. 11.12.13. Qui fuerit, non debet ordinari, nec in ſuſceptis ordinibus miniſtrare. 8.

Honor non a ſemetipſo, ſed a Deo ſumendus f.511.8.

Honeſtas interior & exterior Sacerdoti maxime curanda f.304.1. eſt Deo grata 2.3.

Horæ canonicæ ſeptem f. 155. 1.2.3.4.5. 6.9.12.16. Qualiter priuate dicendæ 25.26.27.28. ne deambulando 28. ne ſimul omnes 35. ne tãtum ore, ſed corde 29.30.31.32.33. Earum interualla, & varietas neceſſaria & vtilis 7. Vſus, & ſignificatio 18. Vide, Officium Diuinum.

Hoſpitalitas indifferenter omnibus exhibenda f. 315.18.19.20.21. & cum hilaritate 21. quia recipiens hoſpitio pauperem, recipit Chriſtum. 4.5. & eandem mercedem habet cum peregrino peregrini hoſpes 17. & ideo non ſolum ad hoſpitium inuitare, ſed etiam eos trahere debet Sacerdos 16. & quotidie curam habere hoſpitandi, maxime pauperes, & peregrinos, 8.9.10. 11. 12. 13. & alios etiam ad hoſpitalitatem exhibendam hortandi 13.14.15. Id ſemper fuit vſitatum apud ſanctos patres. 1.2.3.6.7.

Humerus. Vide, Maxilla.

Humilitas vera, que f.394.13.14. Ea nihil ſublimius, ideo amplectenda. 17. Eius varia epitheta 16. In proſperis, & aduerſis tenenda 24. & cum ea poteſtas ſuſcipienda 22.23. Immoderata, reprehenſibilis 33. quia per nimiam frangitur regendi auctoritas 301.15. Ad comparandam ſcientiam Diuinam maxime neceſſaria f.371.32. Eam precedit manſuetudo f.383.13. Ex ea naſcitur vera pax f.407.30.

Humilis in ſuis oculis a Deo exaltatur f. 394.1.12. Qui ſeipſum cognoſcit, tranſit in Deum 25. & alium non reprehẽdit 26. 27. 28. Qui verbo non fuerit humilis, nec erit opere 30. debet autem eſſe humilis Sacerdos, quia pacatũ, & tranquillum miniſterium gerit 15. & quia a Deo liberabitur, & exaudietur 2.3.4.5.8.9. & eſſe humilior, quanto maior 6.7.11.21. & quanto iuſtior, quia proprios defectus clarius intuetur. 18.19.20.

I

IEiunij epitheta, & effectus f.228.7.8. 9. cũ eo oratio coniuncta bona, & Deo grata 1.2.3.6. Eius, & refectionis modus qualis 17. 18. Medium in eo tenendum 19.20.21.22. quia moderatũ, & aſſiduum melius, quam immoderatum per interualla 23.24. In eo ſeruari debet qualitas ciborum, quantitas, modus, tempus. 13. In eo quibus rebus abſtinendum, & qualiter veſcendum 12.14. nec ſufficit ieiunare corpus, niſi etiam anima ieiunet 26. 27. Ieiunium panis, & aquæ fortiſſimum 25. Ieiuni eſſe decent communicaturi f.90. 51.52. f.581.9.10. Collatio nocturna. Vide, Collatio.

*Ieiunium Quadrageſimæ quando incipit, & deſinit, nec ſolui debet fol.*229.10.11.

*Ieiunia legitima, quæ f.*545.7.

*Ignis in altari ſemper ardere debet f.*134.1.4.

*Ignorantia Sacerdoti vt peſtis abijcienda f.*377.53.54.55.56.57. *quia ignorans Sacerdos damnatur, a Sacerdotio repellitur, & a Domino ignoratur* 5.6.11. *& ideo ignorare Canones non debet* 51.52.

Illegitimus non promouendus f. 527.12.

*Imagines Chriſti, & Sanctorum adorandæ f.*234.2.3.13.14.

*Immunitate Eccleſiaſtica gaudeant Sacerdotes, & eorum prædia f.*48.1.2.3.13. *f.*327.1. *& ſunt liberi ab omni tutela, & hoſpitio f.*52.14.15.16. *& de bonis ſuis libere teſtantur* 19. *& multis alijs priuilegijs gaudent* 17.18.

Inceſſus Sacerdotis. Vide, Sacerdotis habitus.

*Intentio eſt actionis lucerna f.*213.3. *in ea virtutes ſubſiſtunt* 16. *ſi eſt praua in principio, medium, & finem inquinat.* 6. *Ideo ſollicite purificanda in conſpectu Dei, quia oculos in eam figit* 9.10.12.13.

Interdictus. Vide, Excommunicatus.

*Introitus Miſſæ f.*93.61.

Ioca etiam honeſta vitanda Sacerdoti fol. 259.17.

Ira viri, iuſtitiam Dei non operatur. f. 536.3. *Eius tyrannis crudelior tyrannide voluptatis* 5. *Vbi eius furor inſederit, ibi libido* 7. *Ab ea Sacerdotem ſuperari non licet* 14. *alioqui a Sacerdotio arcendus* 5. *Ideo ante omnia vitia fugienda* 6. *Aliquando tamẽ iuſta* 9. *& neceſſaria, non vt domina, ſed vt ancilla* 8. *Qui facile in illam incidit, eſt ad peccandum procliuoor.* 1.

*Ite, Miſſa eſt f.*102.88.

Iudæorum Synagogam qui fuerit ingreſſus, vt cum eis oret, deponendus fol. 563.17.

a Iudicibus ſæcularibus ad Eccleſiaſticos *appellandum f.*59.20.

*Iudicium ſine amaritudine exercendum, nihil poteſtati, ſed totum æquitati tribuendo f.*265.7.9.44.

*Iulianus apoſtata qualiter templa colebat f.*123.19.

*Iurandum neque per cælum, neque per terram f.*536.2.10.11.12. *quando autem ſit neceſſe Sacerdotem iurare, qualiter id facere debeat* 11. *non tamẽ cuiquam laico ſuper Euãgelia* 12. *neque per creaturas, ſub excommunicationis pœna.* 13.

Iuri ciuili, Medicinæ, Chirurgiæ Sacerdos ne det operam, vt vacet Theologiæ f. 507.15.16.

*Iuſti vita habet linguam ſuam f.*411.20. *Qui iuſtus non eſt, alios in iuſtitia cõtinere non poteſt. f.*426.12.13. *Eius cadauer maximi faciendum fol.*608.20. *& in Eccleſia ſepeliendum* 15.16. *Vide, Lætitia.*

K

K*yrie eleyſon, in Miſſa f.*94.63.

L

L*Acrymæ aſſiduæ in oculis Sanctorũ, & Sacerdotum f.*1.2.3.5.16. *Sunt eorum arma* 6. *& peccatorum ſpongiæ* 15. *diligenter conſeruandæ* 19. *vbi, quæ ſint veræ. Pro peccatis populi effun-*

effundendæ 7. 8. 15. Qui eas ſundunt beati, nec facile peccabunt 18. Qui veronon lacrymãtur, nec ſentiũt præſẽtia mala, nec deſiderãt futura bona 17

Lætitia vera iuſti, & conſolatio quæ fol. 400.11.12.13. animæ intra ſe conſiſtentis, qualis 17. Lætitia, & voluptas ignis, & lucis Diuinæ 18.

Laica communio quid ſit. f. 501.13.

Laici de clericis iudicare non poſſunt f. 484 5. contrafacientes excommunicantur, & ſeuere a iudicibus ſæcularibus puniuntur 6.7. ad altare aſcendere non poſſunt, neque inter clericos eſſe, dum Miſſæ celebrantur f. 131.41.42.43. neque veſtes ſacras tangere f. 109. 8.10. Eorum procurator, aut miniſter Sacerdos eſſe non poteſt f. 501.12. f. 523.5.

Laudes hominum ſimul & vituperia contemnenda f. 211. 14. 15. Qui ea non negligit, nec Deo placebit, nec hominibus vtilis erit fol. 299. 11. 12. 13. 14. Qui enim populi dicta multi facit, nil generoſum operabitur. 10.

Laus propria vitanda. f. 394.10.

Lectioni non perfunctorie vacandum, ſed certis horis, & ingenijs aſſueſaciẽdus animus f. 367.16.17. & inter legendum orationi vacandũ 32. Ea, & oratio aſſidua, Sacerdotum exercitia fol. 451.11. Lectio autem poematum, & fabularum, & litterarum ſæcularium Sacerdotibus interdicta f. 379.62.63. 64. aliquando tamen conceſſa, & quorſum, 65.66. Vide Scripturarum. 1.

Lectuli Sacerdotis locus, ſi fieri poteſt, nec ſciatur, nec videatur. f. 286.45.

Legum mutatio. Vide, Conſuetudinis.

Leuia peccata. Vide, Peccata leuia.

Libido, ſæuus criminum ſtimulus. fol. 545.8.

Lingua debet eſſe menti ſubdita f. 261.24 f. 409.12. Eam refrenans prudentiſſimus & doctus eſt, & cuſtodit ab anguſtijs animam ſuam 1.2.3.6.7.14. In ea omnis labor hominis. 5. per eam cor euacuatur 13. Ea tacente audit Deus pias cogitationes, & clamorem cordis 18.19. Vide, Loquendum.

Litaniarum origo f. 158.23.

Lites fugiens minuit peccata f. 498.1. Vide, Eccleſia.

Loquendum non ſolum non mala, ſed ne recta quidem inordinate f. 412.21. & nihil temere, maxime coram imperitis 24. nec quidquam, vnde poſſit propria æſtimatio augeri 12. ad loquendum homo ſit tardus, velox ad audiendum 9. cum autem loquitur, tria ſeruare debet, vnde quattuor commoda proueniunt. 22. Vide, Lingua.

Ludens alea clericus excommunicetur f. 524 10. neque ludis interſit 11. Cõtrafaciens qualiter puniendus de iure ciuili. 12.

Lucrum turpe quid ſit f. 522. 3. per illud nihil debet acquirere Sacerdos 4.5. Lucrum acquiri poſſe vndiq; etiam ex malo exiſtimant iniqui. 2.

M

Magi, haruſpices, & harioli non cõſulẽdi 560.1. contrafaciẽtes qualiter puniendi. 18.19.20.

Maledicus Sacerdos eſt homicida, ex Apoſtolica traditione f. 495.26. nec eius accuſatio debet admitti ibidem. Qua pœna mulctandus 27.

Manſueti a Domino diriguntur, docẽtur, & alia multa bona conſequũtur f. 382 4.5.6. & incedunt cum lætitia cordis 17.

17. & ſunt cordis medici. 19.
Manſuetudo fol. 383. 11. 12. 13. precedit humilitatem 13. ad reprehendendum neceſſaria 8. 20. precipue ornat potentes 22. aliquando tranſit in torporem deſidie 23. ea nil potentius 21. In ea opera perfecta beneuolentiam hominũ conciliant 2. 3. 7. 8. cum ea ſeueritas temperanda 15. 16. Eius effectus 18.
Manſus quid. f. 52. 13.
Manuum eleuatio in oratione quid notet f. 191. 13. 14. Vide, Genuaflectebant.
Manuum lotio in Miſſa f. 97. 76.
Mappula quid f. 585. 20.
B. Maria cereis accẽſis ex hac vita migrauit, & ad tumulũ deportata eſt f. 135. 9
Martyrium locus quid f. 118. 7.
Maxilla, pectusculum, & humerus, quæ Sacerdot. reponebãtur, ſignificãt verba, ſcientiã, & opera Sacerdotũ f. 339. 29.
Medicamenta leuiora in principio adhibenda. 270. 26.
Medicinæ. Vide ſup. Iure ciuili.
Mediocria omnia vtilia, & in ſuo modo perfecta f. 292. 18.
Membrorum compoſitio. Vide, Sacerdotis habitus.
Menſa benedicenda ante, & poſt prandiũ, & gratiæ Deo agendæ f. 236. 1. 2. 3. 4. 5. 6. in ea munditia adhibenda f. 223. 20. & frugalitas 27. 28. 36. Nihil immodeſtum admittendum fol. 236. 6. 7. Sed lectio Diuinarum Scripturarum immiſcẽda 7. 8. 9. 10. 11. Et poſt eam, vltra gratiarum actionem, aliqua exhortatio viuæ vocis ſubſeq. debet. 9. 10.
a Meretrice longe fugiendum. f. 543. 1. 2.
Miſſã celebrare debent Sacerdotes ſaltem feſtiuis diebus f. 46. 38. non celebrantes quot bonis priuant ſe, viuos, atque defunctos 32. 36. S. Petrus Latinè celebrauit 50. ſermone vulgari nemo celebret ibidem. nec in panno ſerico, aut tincto f. 586. 22. nec ſine ſacris veſtibus, iiſque mundis 20. f. 109. 8. maxime ſine orario, alioqui eſt excommunicatus. f. 581. 21. nec pluſquam ſemel in die, niſi 17. nec cum calcaribus, aut cultellis extra pendentibus 13. nec minus, quam coram duobus f. 92. 56. f. 583. 14. 15. ad ſalutationes Sacerdotis a laicis etiam reſpondendum f. 92. 57. Ad eius celebrationem non ingrediendum cum baculo, aut capite velato 18. ſed maxima reuerentia adhibenda 46. Ad eam vinum, aqua, & panis mundiſſime tractanda 53. In ea quædam clara, quædam ſubmiſſa voce dicenda 54. & ſigna decenter facienda 55. & muſcæ ab altari abigendæ. 58. In ea ſacramentum non conficitur, ſi deſit aliquid de ſubſtantialibus, ſecus ſi de accidẽtalibus 17. Quæ cœpta fuerit, debet continuari 59. f. 582. 10. 18. Domi non celebranda. Vide, Templa.
Miſſæ ſacrificium, verum ſacrificiũ f. 103. 92. pro quibus offertur 48. 49. Eius tẽpore quot myſteria accidant 42. 43. 44. 45. 46. 47. Eius certi ritus tẽpore Apoſtolorum 51. Omnes cærimoniæ tam dictæ, quã factæ habent recondita myſteria 60. cum ſeqq. Eius varia ſanctorũ epitheta 93. Officij auctores varij 91.
Modeſtia qualis f. 382. 9.
Modica qui ſpernit, paulatim decidet. f. 456. 2. 13. 14. 15. 16. 17. 18.
Monachi leuius peccatum, quam Sacerdotis 463. 39. & eius officium facilius f. 432. 23. Eorum & eremitæ differentia f. 109. 34. 35. Monachus recipiens ordines in apoſtaſia non diſpenſatur, niſi per Romanum Pontificem f. 530. 17.

Monachorum Ægyptiorum ſilentium mirabile f.414.32.

Monialium monaſteria frequentãs clericus qualiter coercendus f.557.46.

Mores boni ſunt veri Sacerdotis ornatus f. 248. 3. eorum leuitas non reperitur in Sacerdote deuoto fol.259.16. eorum diſciplina totum hominẽ componit, decoratur maturitate, humilitate, & benignitate. f.278.10.11.

Mors Sanctorum pretioſa in conſpectu Domini f.604.1. bonorum Sacerdotum lugenda 14. Hæc accidit propter populi malitiam ad eius punitionem 3.4.5.8. Varia bonorum ſacerdotum 13. Quibus eſt quies, pax, ſomnus, portus, & propterea appetenda 11. bona ſequitur bonam ſacerdotum vitam, & populi benedictio 2.4. 7. 10. Quotidie moritur iuſtus Sacerdos 6.9. nec ſubito moritur, qui ſe ſemper moriturum cogitauerit. 11.

Morte terribili puniuntur a Deo Sacerdotes mali f.610.1.2.3.4. & per eam territi multi reuocantur a culpa, qui viuentium prauo exemplo tracti fuerant ad culpam 11. inter reprobos proijciunt 6. perdunt beatitudinem, & inueniunt mortem. 7. & in morte obliuiſcuntur ſui, qui in vita obliti ſunt Dei 10. nec eorum mors finem habet 8. 9. & qui ſibi mortem conſciuerint, ſepeliendi ſunt, ſed ſine pſalmis, neque pro eis in Miſſa communio facienda. 12.

Motus corporis. Vide, Sacerdotis habitus.

Munditia exterior qualis f.252.19. in menſa. Vide, Menſa. nec ea, nec ſordes affectari debent 9.10.14.15.16 17 f.597.13. cum ea tam in veſtibus quam in conſcientia tractanda Domini ſacramenta f.590.3.

Munera excæcant prudentes, & ſubuertunt iuſtos f.511.1. a publice pœnitentibus non accipienda. 10.

N

Negotiator clericus, tamquam peſtis fugiendus. f.499.6.

Negotia ſæcularia quæ ſint fol. 479.5.

Neophytus quis f.526.8. in presbyterum non ordinandus. f.9.10.

Nobilitas generis, non ſolum boni mores homines commendant 15.

Nox eſt tẽpus aptum ad orationem f. 242. 18. quia tenebræ habent quandam religionem. 19. ideo noctu ſemper vigilandum, & in oratione pernoctandum 1.2.3.5.6.7.8.9.12.

O

Obediendum ſuperioribus fol.570. 1.2.

Occupare ſeipſos tenentur Sacerdotes, & qualiter f.450.8. & in quibuſdam rebus corporalibus, & in quibuſdam non 10.11.12.13.14.15.17. f. 477. 6. & operari manibus pro neceſſitate, exemplo S. Pauli. fol.449. 4. 5.6.

Occidens clericum. Vide, Paganum.

Oculi a vanitatibus, & ſpectaculis auertendi, & aures a muſicis f.562.14.7. 8.9.10.13. eorum compoſitio, & cuſtodia neceſſaria f.277.1.29.30. maxime ad tuendam caſtitatem 31.32.33. Impudicus oculus impudici cordis nuntius 35.

Oeconomus, quid f.74 66.
Offertorium, in Miſſa f.97.74.
Officialis liber, quid f.13.23.
Officium diuinum omnes vniformiter recitare teneñtur f.587.25. omittens, qualiter puniendus 26. Qualiter dicendũ, & quibus de cauſis inſtitutum. Vide, Horæ canonicæ.
Oleum ſacrum ſemper debet eſſe ſub ſera f. 152.44 576.12. vbi de pæna tranſgreſſorum. Eo inunguntur ſacerdotes in ſua conſecratione, & quare f.33.27.
Orare ſemper, & ſine intermiſſione, qualiter intelligendum f. 162.34. Orandum ante communionem f.85.34. & intelligendum f. 372.38. Qui pro alio orat, debet eſſe gratus Deo f. 103.36.38.39 Orandi mos antiquus Chriſtianorum. 15. A Domino preces ſumpſerunt originem f.141.55.
Orarium quid f.109.7.
Orate fratres, in Miſſa f. 98. 72.
Oratio Dominica fol. 99.83. fol. 182. 41. 42.
Oratio iuſti multum valet apud Deum fol. 174.1.2.3.4.6.7.8. Qualis eſſe debeat 30.31.32.33.34.38. incipienda a gratiarum actione 26. Cum ieiunio bona, & Deo grata f.228.1.2.3.6. Ea, & lectio, Sacerdotum aſſidua exercitia f. 451.11. Ad eam qualiter accedẽdum, in eaq. manendum f.176.21.22.23.24 25. Ante eam, & in ea lachrymandũ 27. In ea ſperanda animi tranquillitas 28. & maxima diligentia adhibẽda, quia dæmones nimium orantibus inſidiantur 28.29.30. In ea genuflectẽdum, & manus leuandæ, Vide Genuaflectenda, & pectora tundenda f. 190. 9.15.16. Eius commendatio, & epitheta f.182.39.40. Ad eam tempus nocturnum aptum f.242.18.19.
Orationes, & Collectæ f.94.66.
Oratoria. Vide, Templa.
Ordines conferens multa facit fol. 12.21. Duo Sacri non poſſunt vno die conferri, vel duobus, continuato ieiunio f. 567. 7. ſcienter ſuſcipiens excommunicatus pro manuum iniectione, ſi eſt clericus ſæcularis deponendus eſt, ſi regularis ab ordinis exequutione ſuſpenſus 8. a ſimoniaco ſuſcipi non poſſunt licet in ſic ſuſceptis poterit miniſtrare 4. Ordinatus tenetur coram Epiſcopo caſtitatem profiteri f.19.46. f.307.15. Ei maximus honor, excellentia, & poteſtas confertur f.18.41. f.124.5.8.57.58.59.60.61 62.63.64.65.66.67.68. & poteſtas clauium ab ipſo Chriſto conceſſa eſt, quam neque Virgini matri, neque Angelis dedit 8.19.20.21. & tradendæ litteræ ſuæ ordinationis ab Epiſcopo. f.13.22. & curatis liber Officialis 23. & ordinatus a non ſuo Epiſcopo ſuſpenſus eſt f.566.5. & ante legitimam ætatem ſuſpenditur, etiam vſque ad legitimam ætatem, & ordinans ab ordinum collatione 6. & ſimoniace ſuſpenſus quoque eſt ab ordinibus 3. In apoſtaſia. Vide, Monachi.
Ordinis Sacramentum. Vide, Sacramenta.
Ordo Sacerdotij. Vide, Sacerdotium.
Ornatus, & ſordes pari modo fugienda fol. 597.13. Vide, Munditior.
Oſculum altaris. 99.
Oſculum pacis, in Miſſa f.100.86.
Otioſum verbum quid. fol.413.26.
Otium vitandum f.452.17.

Paci-

P

PAcifica epiſtola quid f. 478.3. Paganum occidens non poterit promoueri f.493. 19. Epiſcopum, aut clericum qualiter puniendus. 16.

Pallæ ſordidæ, aut vela ſanctuarij qualiter lauanda. f.590.4. Vide Veſtimenta ſacra.

Paſtophorium quid f.118.6.

Patena Vide, Calix.

Patiens qui verus 7.8. 9. 10. eſt vere martyr ſine ferro 11.12. multa prudentia gubernatur 2. eſt melior viro forti 3. ſemper lætus orat 24. & omnibus virtutibus exornatur 25. Plus meretur qui aduerſa tolerat patiēter, quam qui bonis operibus inſudat 13. Quod facere debet exemplo Dauidis, & Agricolæ, & ſpe futuræ retributionis. 1.5. 20. & dulcedinis concordiæ mox futuræ. 17.

Patientia quid fol.387.6. Quis eius finis 15. omnibus exhibenda a Sacerdotibus exemplo Chriſti 4.16.17. & qualiter. 19. non niſi per eam concordia ſeruatur. 22.

Pauper vtilis diuiti, & diues pauperi f.321.27.28. Ad pauperum ſubuentionem, & captiuorum redemptionem res ſacræ alienādæ 25.26. Eorum inopiam conſiderare proprijs oculis, & inquirere debet ſacerdos. 36.

Pax multa, tranquillitas, & dulcedo timentibus, & diligētibus Deum f.400. 1.2.3.4.5.6.7.8.9.10.14.15.16. Pax cordis quæ, & quæ ſolida animi tranquillitas 23.24.25. Pax vera acquiritur pro qualitate abnegationis 28. 29. & naſcitur ex vera humilitate 30 Eam iniquus habere non poteſt 26. Ea, & manſuetudo characteres animæ piæ. 32. Pax vitæ præſentis, & diligi debet, & contemni. 31.

Peccatum Sacerdotis grauius, quam ſcribarum Phariſæorum, & aliorum f.456. 3.28.29.30.31.32.33.34. 35.36.37. fo. 469.31.32.33 34.35.36.37. Etiam monachorum 38. & præponderat peccata totius populi 28.

Peccata leuia ſacerdoti vitanda, & non contemnenda f.456.7.8.10.11.16.19. 20.21.22.23.24.25. quia, vel parua faciunt obliuionem præteritæ ſuæ religionis 9. & ea ſæpe permittit Deus committere eos, qui grauia non cōmittunt, &. quare 27. & in illis aliquando grauius peccatur, quam in minoribus culpis 10.11.12. Principum leuia peccata ſtatim manifeſta fiunt. fol.391. 23.

Pectoris tunſio quid notet. fol. 192.9.15. 16.

Pectuſculum in ſacrificio. Vide, Maxilla.

Pænitentia publica non imponenda ſacerdotibus, ſicut laicis f.70.54. fol.544.7. Maiorum peccatorum ſeptem annorū ſpatio concludēda niſi &c.19. vbi, quod uenitur impoſita pænitentia centum annorum. Pænitentia pro peccatis imponenda. Vide, Confeſſor.

Pænitere in canonibus pænitentialibus qualiter intelligendum f.575.10.

Percuſſus in dextera maxilla præbeat alteram, & non contendat f.490.5. f.499 2. Percutiens alterum, volens occidere, moriatur f.490.1.

Peregrina communio quid f.501.13.

Perfecti viri deſcriptio, fol. 210. 36. non eſt perfectus, qui ad aliorum

imper-

*imperfectionem impatiens eſt fol.274.
42.*

Pericula vndique Sacerdotibus, nullibi ſecuritas f. 433. 29. Eorum propinquitas fugienda 30.

Periurans Sacerdos deponendus, & ab officio, & beneficio ſuſpendendus f.539. 14.15.

S. Petrus Miſſam Latine celebrauit fol. 90.50. Docuit quotidianum conſcientiæ examen. Vide, Conſcientia.

Phanon, quid f.585.20.

Pollutio quæ communionem, aut celebrationem impediat f.581.8.

Poſtcommunio, in Miſſa f.101.87.

Prædicatio, & correctio Sacerdotis amplectenda f.335. 2. 86. 87. Ea non minus conſtat exemplo, quam verbis fol. 439.24.25. Non debet eſſe in ſublimitate ſermonis, ſed in oſtenſione ſpiritus, & virtutis. f 335. 1.2. Eius munus ſolis Sacerdotibus permiſſum 22. & tutius declinatur, quam ſuſcipitur, non tamen pertinaciter id faciendum. 24.

Prædicator qualis eſſe debeat f. 337. 24. 92. 93. 94. 95.96.97.98.99. 100.101. 102.f.439.24.25. & qualiter inanem gloriam fugere, laudes, & vituperia contemnere fol. 359.100.101. & quæ quos docere, & quæ non docere tenentur 108.109. 110.111.112.113. ante prædicationem orare tenetur 91. debet docere, quod ſpiritus ſanctus, non proprius dictauerit 66. & ſecundum ſcripturas, non ſecundum ſenſum humanũ 2.7.19.20.103.104.105.106. 107. & ſanæ doctrinæ Chriſti, quæ ſecundum pietatem eſt acquieſcere. 17.19.20. & attendere ſibi, & doctrinæ 15. & eſſe procul ab adulatione 64.65.66. & inſtruere populum, corripere, & ſcelera eius annuntiare indeſinenter, patienter, & cum imperio 4.9.10.14.16.18. 21.27.28. 30. & eius vitia non diſſimulare 55.56.57.58.59.60.67.68.69. 70.71. quia ex uno peccãte omnes inficiuntur 58. & ſi nimis benigne diſſimulantur peccata, ira Dei ſuper populũ venit 58. & non corripientes, nec docentes legem grauiter puniuntur 3.6. 7.8.13.23 61.62.63.64. quia qui vitia aliorum non reprehendit fouet, & in ſe habere conuincitur 51.52.53.54. debet tamen manſuete corripere, non per vim 76.77.78.79.80.81.82. ſed tolerare, & corrigere pro tempore 83. 84.85. Vide, Sacerdotes debent eſſe ſancti, Et in hoc imitari boum manſuetudinem, & leonum ferocitatem 84. ſi autem aliquando quicquam iuſto durius corripuerit, non debet a ſubditis veniam petere 88.89. Prius autem ſeipſum docere, & conſiderare debet, & præparare peccata propria, deinde aliena 35.36. vſque ad 49. f.140.8.9.10. f.373.39. & alios ex vita ſua inſtruere f.339.29.32. fol.439.24.25. & caritatem, quam docet, habere f.340. 33. & talem eſſe, vt orationẽ eius timeat, qui admonitionem contempſit 50. Qui laborauerit in verbo, & doctrina, dupliciter honorandus 16.25. Qui in mercede docuerit, Eccleſiæ ruinam minatur 11. Eius doctrina, & conſolatio ſemper eſt opportuna 72. & vtilis, etiã ſi malus ſit 73 74. ſecũdum autem opera ſua meritum, vel crimen acquiret de doctrina, & ſacerdotio ſuo 75. Eſt enim velut ſol, & velut nubes 26. 27. Eo prædicante qui exierit de Eccleſia excommunicetur. 90.

Præfatio, in Miſſa f.98.79.

Prælati magna cum timore præeſſe debent ſubditis ſuis f.446.14. & proxorum ſalute propria commoda poſtponere. 17.

Poſt Prandium paxumper quieſcendum, maxime in æſtate f.241.13.

Presbyter, eſt nomen dignitatis f.29.10.

Presbyterium, quid f.120.13.

Primitiæ. Vide, Decimæ.

Principum parua peccata. Vide, Peccata leuia.

Proceſſionum origo f.158.22.

Procurator priuatorum non fit clericus. f. 523.5.

Proſa, vel Sequentia, in Miſſa f.96.71.

Prudens vir eſt timoratus, & ſapiens in omnibus f. 289.1. & melior viro forte. 5. eius verba magnum pondus habent 6.

Prudentia, & modus in omnibus habendus, maxime in ſeueritate, & manſuetudine f. 292. 19. fol.384.15.16. in grauitate, & familiaritate f. 292.20 In hilaritate, & triſtitia 21. In riſu 22. In exercitio virtutis 23. In liberalitate 24. In eleemoſyna præſtanda fol. 323.34.35. In veſtibus f.293.25. In cibis 26. In ieiunijs 27. In vigilijs 28. In pœnitentijs 29. In feruore ſpiritus 30. In humilitate 31. In correctione proximorum, ne ſibi ſacerdos obſit, dum alijs prodeſſe conatur 32.33.34. In ſilẽtio 35. In conuerſatione 36. In pace tuẽda.37. In ipſamet prudentia 38.

Prudentia quid f.289.9.10. Quæ perfecta, & quomodo acquiritur, & augetur 11.17. Sacerdoti neceſſaria 17.37. Eius effectus 12.14. *ſine ea, & conſilio populus peribit 20. & nulla actio poteſt eſſe bona 13.*

Pſalmorum alterna decantatio f.164.40.

Pſeudopropheta, & fabricatores errorum non audiendi, nec occultandi, ſed manifeſtandi, vt abſcindãtur f.526.1.4.6.

Purgatio vomerũ feruẽtium quid. f.50.11

Puritas cordis a Deo petenda f.213.1. In quo conſiſtat 5.7.8. Qui illam habet, malum non ſuſpicatur 2. Quo purior, eo ſe plus anima peccatricem agnoſcit, & pœnitentiam agit f.463.38.

R

R*Egularis, etiam in Eccleſijs ſui ordinis, Epiſcopo contradicente, non prædicet f.572.22.*

Reipublicæ adminiſtrandæ ſenes, & in lege periti aſſumendi f.525.1.5. Ad quã, & aliquam dignitatẽ recte gubernandam tria requiruntur 16.

Reliquiæ ſanctorum honorandæ f. 134. 5. 15.16. Qui ſine illis templum ædificauerit, deponendus 16.

Reſponſorium, vel Graduale, in Miſſa fol.95.68.

Riſus in Eccleſia diaboli opus fol.281.23. 24. Eius petulantia vitanda fol.262. 27. Indicat hominem f. 277.4.5.7.8.9. 15.43

S

S*Acerdos eſt nomen officij f.29.11.40. Eſt temperantiæ typus f.218.6. Pater opere, ſicut nomine f.266.14.35.36. & matri ſimilis 14.37. murus Eccleſiæ f.430 19. ſic vt uirga nucea 22. ſicut vacca f.* 374.45. Eius varia epitheta f.281.9. 10.21. *Olim* Epiſcopi vocabantur f.37. 41. *Alioquin Angeli, Dij, Apoſtoli eccleſiarum, & Reges, in quorum ſimilitudinẽ habent coronam in capite 44. 45.50. & tamen præferũtur Regibus 51.*

51.52.53.54. *Septuaginta diſcipulorũ figuram gerunt* 41.42.43.*non multum differunt ab Epiſcopis* 46.47.48.49.*ſed multum a reliquis hominibus* 55.56.

*Sacerdos, qui offerat ſacrificium, numquã deficiet fol.*77.7.8 9 *ſacrificare volens qualiter præparari debeat* 1.2.3.4.10. 13.19. *vſque ad n.*31.34.51.52.*f.*579. 2.3. *Æque conficit malus, vt bonus* 40.41. *etiam in mortali exiſtens vere conficit, & confert Sacramenta f.*141. 11.12.13.14 15.16. *Si eius negligẽtia aliquid de ſanguine ſtillauerit, qualiter puniendus f.*575.10. *Si celebrauerit in pane fermentato, aut calice ligneo, ſine aqua, & igne, qualiter puniendus f.* 584 19 *Si non cõmunicauerit in Miſſa qui celebrarit, qualiter puniendus* 23. *& qualiter qui ſanguinẽ non ſumpſerit* 24. *Si deſit aliquid de ſubſtantialibus in Miſſa, non conficit: ſecus, ſi de accidentalibus f.*79.17.

*Sacerdotalis vitæ epitome f.*211.37. *Quæ bona eius vita f.*201.9.

Sacerdotalis ſacri habitus ſignificatio: f. 338.28.

*Sacerdotes debent eſſe ſancti, irreprehenſibiles, & ſine macula f.*200.1.2.3.4.5 6.7.8. *& quare.* 11. *in quantũ ſancti & puri* 12. *vſque ad n.*31. *& pacifici, fideles, & miſericordes f.*35. 31. 32. 33. *Mites, benigni, & ſancti.* 36.37.38.39 40. *& ſobrij f.*218.1.2.4.5.10. *maxime ſacrificaturi, vel oraturi.* 7. *debent eſſe contenti victu, & veſtitu* 3.26. *ſecundũ morem prouinciæ* 24.28.*f.*250. 9.11. *ſacerdos nudus totius mundi dominus eſt f.*416 8. *& tales ſint, vt, etiam ſi ſint adoleſcentes, non contemnantur f.*256.4.5. *nemini nimium familiares* 11.12.22.23. *cunctis benigni nemini blandi, paucis familiares, omnibus æqui* 23 *ſeparati ab omnibus vitam agant ex Platone* 28. *ſolliciti, & vigiles in ſuis miniſterijs f.*456.1. 4. 7.8. 9. *non ſolum de ſpiritualibus, ſed etiam de temporalibus* 18. *eorum ſollicitudo qualis eſſe debeat* 9. *omni ex parte debent eſſe oculi* 5.10.11.12. *& ſeipſos caute cuſtodire* 2. 19. 20. *& ab omni ſpecie mala abſtinere f.* 440.26. *& prauas opiniones de ſe conceptas ſtatim euellere, & non conceptas perquirere* 27.28.29. *nulli, vel paruam offenſionem dare, ne vituperetur eorum miniſterium f.*416.5. *& licita cauere, ne in illicita dilabantur.* 26. *Plus enim petendum ab eo, cui multum commendatum eſt* 4 *Simplicitas etiam quædam religioſa, & familiaritas ſine contemptu neceſſaria eſt ſacerdoti f.*257.9.14 15. *& infirmis ſe accommodare debẽt, vt eos lucri faciãt f.*265.6.9.32.33.34. *f.*431.20.21. *& delinquentem corripere in ſpiritu lenitatis f.*265. 6.7.39. *vide ſupra prædicator. & compati infirmitatibus, & ſcandalis aliorum f.* 444.6. *& iniurias proprias condonare, exemplo Chriſti: f.*265.8. *plus amari deſiderans, quam timeri* 14.15.16. 17.30. *Magno tamen cum imperio debet reprimere vitia, & peccatores, quomodo neceſſe ſit, ex præcepto S. Ambroſij, & S. Thomæ f.*256.2.3.5 13.14 15.20.21. *non tamen cum ſuperbia f.* 533.11. *ſed in hoc Boum manſuetudinem, & Leonum feruorem imitari. f.* 355.84. *& in pectore ſuo virgam, & manna recondere ſicuti in arca tabernaculi f.*266.13.

Sacerdotes debent habere ſcientiam ex præcepto, docere legem, & in ea aſſidue meditari

meditari f.365.1.2.7.8.9.10.12. & ſcire ea, quæ populis neceſſaria ſunt ad ſalutem 47. Scripturas ſacras, legem Dei, & alia multa 48.49.50. f. 29. 13.14.15.22.93. & eſſe illuſtrati, & illuſtrandi vim habere f. 372.40. nam penes eos eſt ſcientia ſcripturarum 19. ſine qua non ſufficit illis innocentia vitæ f.373.41.42.43.44. non tamen debent plus ſapere, quam oportet. 67.

Sacerdotes qualiter ſe gerere debeant in menſa f.284.36.37.38. qualiter in conuiuio.3.6.37.38. qualiter in lecto, & in ſomno. 39. qualiter loquendo 16.20. 29. qualiter diſputando 40. qualiter cõfeſſiones audiendo 41. qualiter ambulando 9.15.16.17.18. qualiter ſedendo.42.43. qualiter ridendo. 25.26.27. 28.29. qualiter oſcitando 27. qualiter cum alio viro conuerſando 44. qualiter cũ fœmina 33.34.35. & coram aliquo membra ſua denudare non debet 45.

Sacerdotes nemo audeat tangere, vel perſequi f.56. 2.5.46. 66. & transgreſſores multis pœnis afficiuntur 45.46.47. 48.49.61.62.63.64. eos qui accuſant in multis, ſi aliquod crimen non probauerint, ad reliqua non admittantur f.49. 8. eos percutiens anathematizãdus, & puniendus 9.10.11.12. quin potius eorum defectus ſunt tolerandi. f.58.16. & nihil ſiniſtrũ de illis iudicandũ. 50. 51.52. neq. illis detrahendũ. 53. neq. temere credendũ delationib: laicorũ contra illos 54.55.56. 57.62. neq. corã iudice laico conueniendi 58.65. varijs tamen modis ab omnibus impetuntur, & eorum virtus periclitatur f. 430. 16. 17.18.20.21. & ab ipſis amicis perſecutiones patiuntur 27. graue põdus, & pericula eorum. 14.15.

Sacerdotes mali maximas pœnas luent ſuæ negligentiæ. f. 446. 15.16. f.473. 46. f.330.19. olim aurei, nunc lignei f. 86.39. malos fructus faciunt f.474.54. & ideo damnantur 4. 9. & ſunt inemendabiles 52. & omnibus contemptibiles 26. 27. & eorum lapſus difficile reſtituitur. 53. eorum præuericatio, & corruptio tam in moribus, quam in doctrina. 6.7.8.9.11.12.14.15.16.17.19. 20.23.41. hi ſunt, qui ſemper ſciderunt Eccleſiam, & ſeduxerunt populum 43. qui detrimentum maximum afferunt 38. ſimiles aquæ baptiſmatis 39. qui a ſuo miniſterio repellunt Spiritum ſanctũ 40. nemo plus in Eccleſia nocet 35. neque plus Deum offendit 36. 37. eorũ ſacrificia odit Deus, & illis maledicit 25.26.27. magna confuſio, eſſe laicos illis meliores, vel æquales 51. ab illis eſt egreſſa pollutio ſuper omnem terrã 10.13. & ſuper ſanctuarium, & ſacrificium 16. 19.24 auari, & ventris amici idololatræ 44. timẽdũ populis vbi præſunt 13. 18. 21. 22. 30. 50. quia, ſi Deo grati non ſunt, quis orabit pro eis? 30.48.49.50. & vbi populus eſt indiſciplinatus, ſacerdotium non eſt ſanum 28. quotquot illis indigne miniſtrantibus communicant, iram Dei ſuper ſe prouocant 45. timere debent deterriti exemplo Iudæ. 47. nec tam lætum illis aſcendiſſe, quam triſte cadere 46. Plures damnantur ex ſacerdotibus, quam ſalui fiunt. f.433.28.

Sacerdotes ſeparat Plato ab omni turba f.452.16.

Sacerdotibus veteris legis interdictum fuit bibere vinum, & acetum, & comedere vuas etiam ſiccas fol. 456.1. fol. 483. 11. Eiſque tingebantur ſangui-

ne certæ corporis partes, & dabantur ex victimis certæ corporis particulæ, & in veſtibus quidam colores, & ornatus adhibebatur in officij ſui ſignificationem f.24.1.3.7.25.26.28.& erant iudices populi 2.4.7. ad quorum exemplum Sacerdotes nouæ legis iudicare debent de laicis & de cauſis Chriſtianorum 69.70.

Sacerdotis mali deſcriptio f. 474.55.56.

Sacerdotis habitus, inceſſus, geſtus, motus, ſermo, conuictus, & membrorum compoſitio qualia f. 280. 15.16. 17.18.19. 20.21.

Sacerdotibus interdictum eſt, ſæcularibus negotijs vacare. f.477.2.3. maxime inhoneſtis. f.504.2.4.5.9. & cum ſæcularibus habitare ſine licentia ſui Epiſcopi. f.480.8. quia eorum mores corrumpuntur ex familiaritate cum laicis. f. 466.3. & alios occidere f.490.9. per ſe, vel per alios in duello pugnare. nam propter id ſunt ſuſpenſi 14. & eſſe tabelliones f.506.11. & iudiciū ſanguinis tractare, aut vbi exercetur intereſſe 2.13.14. & conducere poſſeſſiones, eſſe tutores, aut procuratores niſi miſerabilium perſonarum 9.10. & cum filia ſpirituali fornicari f.550.22. & filios habere 15.16.17. & nugas proferre, quia ſacrilegum & blaſphemum f. 413.25. illis quædam prohibita quæ Epiſcopis conceſſa. f.477.3. quædam illis, & Epiſcopis. 4.5.

Sacerdotium nouæ legis a Chriſto inſtitutū cum poteſtate dimittendi, & retinendi peccata, conſecrandi, & offerendi f.5.1.2.3.4: f.139. 2.3.4. cœpit à S. Petro poſt Chriſtum f.5.6. Vetus in illud translatum eſt, ſed multum differunt 3.4. debet rite conferri 8.9.10.11 non multis paſſim 47. non indignis 15. 19. non bigamis, vel pænitentibus, vel repudiatarum maritis 43. nec habentibus in mente illa vitia, quibus Sacerdos veteris legis carere debebat in corpore 20. ſed multa virtute, & morum maturitate præditis 24. vſque ad n.38 & habentibus ſcientiam 41. & caſtitatem 44.45. & populi comprobationē 31.32.34.35. & ætatem legitimam 36 37.38. ſaltem viginti quinque annorū 40. Eo initiandus, non feſtine, ſed per gradus & rite debet ordinari, riteque initiatus miniſtrare 6.7.8.12.35.42. f. 567.7. non ſuſcipere propter lucrum fol. 1.16. nec per inanem gloriam 17. nec ꝑ præmia 18. Eius vim ſentiunt etiam creaturæ inanimatæ. f.65.37.

Sacerdotum officium eſt, orare, prædicare, conſecrare, diſpenſare Sacramēta f.32. 23.24. nulli nocere, omnibus prodeſſe 30. Epiſcopo ſuggerere, vt ſubueniat indigentibus 34. ſemper orare, plorare, in lege Domini meditari, & pro populo intercedere f. 155. 10.34.37. f.174.5. 12.16.17.18.19.20.35.36 37.38 f.201 10.26.27.28.29.30.31. f.449.1.3.9.11 medios eſſe inter Deum, & homines f. 36.37. 38. 39.40. Vigilare, Euangelizare, & miniſterium ſuum implere f. 410.7. facere, & docere: fol.209.37. Eorum arma, Lectio, & Oratio f.34. 29.50. Eorum officio nihil difficilius, & laborioſius, ſi rite peragatur f.429.13 In altari quadripertitum eſt eorum officium f.30.16.17. Quotannis officij ſui rationem Epiſcopo reddere tenentur. 35.

Sacramenta confici non poſſunt niſi à rite ordinatis f.78.14.15.16. etiam ſi mali ſint, & in mortali exiſtant f.141.11. 12.

12.13.14.15.16. *nec ſi deſit aliquid de ſubſtantialibus, ſecus, ſi de accidentalibus f.*79.17.*gratis cōferenda f.*13. 9. 39.40.*& alia dona Dei f.*566.1.2.*nihilque pro eis exigendum f.*575. 9. *ad ea adminiſtranda nemo recipiatur ſine Epiſcopi licenti f.* 570. 4. *nec niſi mundis veſtibus, & munda conſcientia f.* 590. 3. *cærimoniæ ab Eccleſia receptæ in ſolemni Sacramētorum adminiſtratione in alias non commutandæ f.* 194. 5. *Sacramentum Ordinis confert gratiam.f.*140.7.

*Sacrarium, quid ſit.f.*131.41.

*Sacriſtiæ habeant locum aptum ad infundendam aquam lotionis rerum ſacrarum, & vas pendens cum aqua pro lauandis manibus Sacerdotum f.*121.15.

Sæcularia negotia. Vide, Negotia.

*Sāctus, ſanctus, ſanctus, in Miſſa f.*98.80.

Sapientia quid f. 291. 16. *mundi domina* 15.*ea vere præditus eſt, qui Deum nouit* 16.*ſequitur induſtriam* 3. *eius radix timor Dei* 4.

*Sapientum verba quaſi ſtimuli, & claui, in altum defixi f.*335.5.*& quaſi ignis, & malleus conterens petram* 7.*eorum correptio melior, quam adulatio ſtulti f.*490.3.4.

*Scientia diuina, vel humana qualiter comparetur.f.*366.14. *ad acquirendam diuinam non ſolum legendi commentarij, ſed vita emendanda* 15.31.37.*& maxime amplexanda virtus humilitatis* 32.*& charitatis* 33.*& caſtitatis* 34. 35. *nec illam inquirens Sacerdos mundanis rebus occupari debet, vel laudibus capi, vel ad plura diſtrahi* 18. 36.*nec lectioni perfunctorie vacare, ſed certis horis, & ingeniis aſſuefaciendus animus* 16.17.*eam difficile aſſequuntur potentes, nobiles, diuites, eloquentes* 58.*nec inuenitur apud ſæculi magiſtros ſcientia, quam mundi contemptores conſequuntur* 61. *quia illam non habuit Iſrael, ductus eſt captiuus* 14.

Scripturarum *ſanctarum lectio eſt ſalutis viaticum f.*368.20. *& quaſi quædam lucerna in nocte huius ſæculi* 31. *& diuina quædam incantatio* 22. *& puteus Iacob.* 38.*earum laus & varia epitheta* 25. *auctoritas, neceſſitas, & vſus.* 26. 27. *& finis* 28. 29. 30. 31. *earum lectione Sacerdos debet ſermonem ſuum condire* 47.*qui eas ſemel cœperit contemnere, numquam excitabitur in illis, vt timeat.* 59.

*Scurrilitas vitanda f.*262. 27.

*Secreta oratio in Miſſa. f.*98.78.

Secretarium quid f. 28. 9.

Sequentia, vel Proſa, in Miſſa f. 96. 71.

Seruo panis tribuendus, diſciplina, & opus f. 435. 8.

Seueritas Sancti Ambroſii aduerſus Thedoſium fol. 260. 20. *& Sancti Thomæ Cantuarienſis aduerſus* Henricum 21. *debita, & in pace, & in bello neceſſaria* 8. *circa fœminas tenenda* 18. *nimia contemnens alios eſt indictum ſubiacere iiſdem vitiis, qui ea vtitur f.* 274. 41. *ex ea, & benignitate faciendum temperamentum, Vide ſupra, Ex benignitate. Qualis autem debeat eſſe ſeueritas Sacerdotis f.*279. 14.*& qualiter cum manſuetudine temperanda f.* 384. 15. 16.

Silentium eſt primus diſciplinæ actualis ingreſſus f. 409. 10. *in illo virtutes omnes conquieſcunt* 16. *in illo eſſe otioſum, peccatū eſt.* 17.*in illo, & ſpe, fortitudo hominis* 8.*per illud melius vincitur iniquus, quam per verba.* 23.

eius epitheta 30, commendatio 31. Mirabile monachorum Aegyptiorum 32, Vide, Tacere.
Simoniacus ſacerdos, & ſacerdotio & beneficio priuandus f. 517, 26. ab illo ordines recipere, Vide, Ordines. Simoniacus eſt, qui recipit pretium pro ordinatione, pro danda poſſeſſione, pro benedictione nubentium, pro Sacramentorum collatione f. 517. 28, 29. 30, & clericus contra faciens deponendus 31. Quid autem pro prædicatione, 29.
Sobrietas eſt mater omnium virtutum, f. 229. 7.
Solidum quid. f. 51. 13.
Sollicitudo Sanctorum ſemper verſata eſt potiſſimum circa interiorem hominem componendum ſpreto exterioris ornatu ſuperfluo. f. 249. 6. 13.
Somnus eſt hora præſtituta ſumendus f. 230. 13. 14. 15, & tantum pro neceſſitate f. 441. 14. quia eſt res ſuſpecta, & ideo quis totus dormire non debet 11. 16, qualis Sancto Hieronymo, qualis Caſſiano, qualis Hippocrati 15. ad ſomnum qualiter eundum, qualiterque in lecto manendum 10. 11. ab illo euigilãdum ad Diurnum auium concentum. 20. ab illo ſurgenti quid faciendum. 21.
Sordes, Vide, Munditia.
Spectaculis & alijs eiuſmodi vanitatibus, & muſicis Sacerdos non interſit. f. 160. 1. 4. 7. 8. 9. 10. 13. & qui contra fecerit, qualiter puniendus 11. nec Taurorum agitatioitibus. 12.
Studijs quo fine incumbendum. f. 365. 13.
Subdiaconale quid f. 107. 3.
Subdiaconus matrimonium contrahere non poteſt. f. 550. 21.
Subintroductæ mulieres quæ. f. 547. 12.
Supellex, & menſa Sacerdotum frugalis eſſe debet. f. 224. 27. 28. 36.
Superbia eſſe non poteſt ſine puſillanimitate. f. 154. 12, eius ſigna. 7. 8, & effectus. 9.
Superbus ſacerdos ſibi eſt dæmon, & hoſtis. f. 532. 6, appetit humilis apparere, ne contemnatur. f. 398. 31. 32. illi Deus reſiſtit, humilibus autem dat gratiam f. 582. 5. in die honoris non ſuperbiendum 4. 9.
Superpelliceum quale. f. 157. 19.
Suſpiria noſtra ſunt Angelorum lætitia. f. 186. 11.
Symbolum quid. f. 484. 14.
Synaxis quid. f. 156. 16.

T

TAcere, quam loqui, difficilius. f. 410. 16. qui neſcit, ſimile eſt vrbi ſine muris 4. 29. & eſt ignorans ſui, & aliorum 28. qui vero nouit tacere, nouit & dicere 15. Tacitus vir Philoſophiæ filius. 14.
Taurorum agitatio, Vide, Spectaculis.
Templa Deo dicata ſummopere colenda f. 117. 1. in illis, non domi, Miſſa celebranda, ex traditione Apoſtolorum 2. 31. 32. 33. f. 582. 11. 12. 13. quia orationes in eo factæ, ſunt Deo gratiores. f. 117. 3. 4. 5. 17. f. 177. 24. ad illa nõ veniens ad Sacrificiũ quotidianũ, non habẽdus vt clericus f. 121. 16. f. 571. 9. ad illa confugientes immunes f. 119. 8. 9. 10. illa violantes qua pœna multandi 9. 10. 11. polluta qualiter, & à quo reconcilianda 29. in illis non licet riſui, aut variloquio vacare, alia ue illicita exercere 6. 18. 19. Vbi de Iuliano Apoſtata. 20. 22. 23. 24. nec ſupellectilia recondere 25. nec ab eis quidquam auferre 45.

re 45.ſed omnia honeſte, circumſpecte, & per ordinem fieri debent.f.574.1.2.

Templa qualiter ædificanda, in eiſque conuerſandũ f.117.6.7. quem ambitũ illa, & capellæ habere debeant 7.illis adiuncta ædificia laicorum diruenda 12.in illis tumuli eminentes euertendi 28.loca feminarum in illis diſtincta eſſe debent a virorum 14. & Sacerdotum a laicorum 13.42.43.de illorum nitore maxime curandum,exemplo Nepotiani.35.

Temporalibus pœnis, quas vulgus formidat,& patitur,Sacerdos moueri non debet f.416. Vide,Contemnere.

Tenebræ quandam religionem habent. f.242.19.

Tentationum variæ cauſa f.434.32.per varias probantur amici Dei, & tamen ab eo liberantur 1.2.4.5.6.7.8.9.10.11.12.24.multas oportet Sacerdotẽ pati, & multa experiri f.289.7.8.40.41.Qui enim non tentatur,nihil ſcit f.429.3.

Tertia hora cur ſacra dicatur f.494.14.

Theologiæ Sacræ ſtudium commendatur. f.369.24.

S.Thomæ ſeueritas. Vide, Seueritas.

Thymelici qui.f.361.9.

Thymiama quid f.77.2.

Tractus in Miſſa.f.96.70.

Tranquillitas ſolida, & firma quæ. Vide,Pax. Tranquillitas & dulcedo ſolitarij ineffabilis f.401.14.15.16.Tranquillæ mentis eſt prædicare, & loqui de Deo f.340.34.Tranquillum cor frequenter Deus viſitat.f.432.25.26.

Triſtitia quæ vtilis,quæ perniciosa,& repellenda f.404.20.eam non habet, qui pie,& bene viuit.21.

Tumidus tumidum ſedare non poteſt f.391.23.eiuſmodi homines multa regna labefactarunt.f.271.30

Tunica ſacerdotalis quæ. f.595.5.

Tutor.vide, Curator.

V

Vaſa Sacra furari tentans, diuinitus punitur f.114.20 præ vetuſtate conſumpta.Vide infra, Veſtimenta.

Venationes, & aucupia clericis interdicta, ac de pœna tranſgreſſorum f.600 1.2.ea exercens nullus Sanctus in Sacris ſcripturis inuenitur.3.

Verecundia, quam metu, plus vincuntur ingenia liberaliter educata.f.426.15. vbi eorum commendatio.

Verbum dulce frangit iram, multiplicat amicos, mitigat inimicos,ſermo durus ſuſcitat furorem f.295.1.3.plus placet, quam donum.4.22.

Veſtes inuentæ ad operiendum corpus,& eius incommoda propulſanda f.248.4.5 eas habeat Sacerdos non ſordibus, nec immunditijs notabiles,exemplo Sancti Auguſtini, 9.10.quæ tamen ſordes & immunditiæ affectari non debent.14.15.16.17.nec veſtibus peregrinis, aut mollibus veſtiri Sacerdos 2.f.594.2. ſed proprio ordini congruentibus, non nimis vilibus,nec nimis pretioſis,iuxta morem prouinciæ f.299.7.8.9.10.11.12.13.f.223.24.25.nimis politæ in Sacerdotibus reprobantur 594.4.nec ſæculares, aut profanæ eis permittuntur,nec alicubi eſſe ſine operimento,ac de pœna tranſgreſſorum.5.6,7.8.9.10.11.neque coram aliquo membra denudare f.286.45.nec certis coloribus,nec certis ſuperfluitatibus vti 7.9.

Veſtimenta Sacra in genere quid ſignificent, & in ſpecie f.106.4. quæ neceſſariæ Miſſam celebraturo.3.4.5. qualia eſſe deberent, nec alibi quam in diuinis Officijs induenda, nec à laicis tangenda 8.10. quæ fuerint præ vetuſtate conſumpta cremanda & cineres in occulta loca proijcienda; ſimiliter de pallis, & vaſis. 19. veſtimentis alijs induebantur Sacerdotes veteris legis.1.2. & alijs Græcorum Eccleſia.6.ea profanari non debent, nec vaſa ſacra, quia eiuſmodi profanatores ſeuere a Deo puniūtur.20.f.590.1.6.7.nemo det pignori. 5.ea omnia munda ſint, & nitida 2. 3. Veſtimentis altaris mortui laici non obuoluendi 8. nec Sacerdotis cadauer obtegendum de opertorio Dominici corporis, ſeu palla Altaris.f.607.17. & Sacerdotalibus indumentis ſepeliatur 18.

Vinum eſt res luxurioſa, & qui in eo delectatur non erit ſapiens f.483.3.5.7. 8. & qui eo abutuntur, & dant ſymbola, conſumentur.4.eius abuſum, non vſum damnauit Apoſtolus 23. ſatius eſt enim modico vino vti, quam nimia aqua auide ingurgitari. 24. Vini modici commendatio ibidem.

Virtus vera, quæ latet in proſperis, lucet in aduerſis.f.439.23. ex eius operatione venitur ad guſtum Diuinorum. fol. 296.39.

Vitiorum victoria gignit fortiorem pugnā fol.434.31.

Vituperaria. Vide, Laudes.

Votum ſolemne caſtitatis. Vide, Caſtitatis votum.

Vſuræ non exigendæ fol.522.1. eas exigēs clericus qualiter puniendus. 6. 7.

Vulgus contemnendum, quando noſtram excuſationem non admittit.fol.420.24.

Z

ZElus animarum, optimum omnium ſacrificium. fol.448.24. qualis eſſe debet in Sacerdotibus.3.21.25. quis perfectus.22.23.

FINIS.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

ERRATA SIC COR

Pag.	*Lin.*	*Menda*	*Eme*
6.	10.	S. Burchardus	Burca
8.	16.	c. ſi quis	c. ſi q
9.	12.	Eutitatna	Eulrat
26.	12.	ſumma	ſummi
	18.	irreprehenſibiles eſſe	irrepre
	21.	verſ. docendum	verſ. te
27.	24.	c. 10.	c. eode
29.	5.	ep. 3.	ep. 2.
22.		DE DIGNITATE, POTESTATE, OFFICIO	DE OF
28.	37.	licet	liceat
	39.	Paulo	Pontio
34.	12.	Infra p. 3. c. 2. de grauib. peccatis plures	dele
36.	18.	illa	illam
41.	15.	Ratio	Raſiu
42.	21.	4. ſup. c. 1. Iſaiæ	5. de v
72.	6.	vilis	vilibu
74.	22.	2.	dele
99.	final.	num. 41.	num.
103.	10.	& Cardinalem: Petrum	& Car
113.	in titulo	ORATORIIS, ET ALTARIBVS	SACR
115.	18.	Oratorija Altaribus	dele
	9.	Vbi de Iuliano Apoſtata	Orat
116.	19.	Secretarium 15.	dele
	20.	Dominum 22.	addu
121.	16.	à verbo de ſecretarijs	dele
	20.	non habeatur vt	depo
	23.	Dele totum caput a verbo Presbyter. & ſer quilibet clericus Eccleſiæ deputatus ſi intra in quo eccleſia eſt, & quotidianam pſallen ria ad eccleſiam non conuenerit, deponat Epiſcopo per ſatisfactionem noluerit pro Toler. 1. c. 5. Venet. 1. c. 14.	
135.	9.	Toletan. c. 8.	T
142.	2.	Damaſus	D
146.	35.	datu	R
	36.	S. Bonao. vbi ſupra p. 3.	ſ
159.	17.	num. 21.	
164.	8.	94.	4
168.	8.	4.	d
	12.	56.	
175.		185. 156. 157. 188.	
177.	28.	cap. 6.	6
178.	24.	quandoque	
195.	24.	fin.	
205.	12.	in margine	
216.	11.	& tibia Sacerdotum	
218.	28.	Micheam.	
	35.	S. Theodoretus	
222.	4.	fiunt	
	5.	nulla vita mordetur, non inanea in eis.	
224.	13.	12. q. 2.	
237.	2.	delectatione	
	11.	164.	
		255.	
255.	23.	8. 11. 12. 16. 17.	
258.	5.	ſperat in ſemetipſo, ſugg.	
264.	1.	faciat	
275.	8.	24.	
276.	36.	neſciatur	
287.	9.	De prudentia, & experientia	
293.	25.	in tibia. num. 25.	

Emendata

reliquimus
ſacrilegum
ep. 2. ad Falconem
42. in principio
12. q. 1.
cuiſquis.q.1.c.fin.
4.6.9.
arabitur
facinori
15.
ductus
eruditur
perfectionis
veræ ſcientiæ
e ſent.ſummo bono Gratianus
Gratianus ibidem
oralium dele
ex S.Gregorio l. Moralium 32.c.2.
ſuper 1.Reg.16.
16.
dele
26.
27.
28.
29.
SACERD. 21.
DE SILENTIO SACERD.
appropiat
tae ſciat de extrinſeca vtilitate & cautela ſciat
hod.&de,c.4. 24.
dele
iudicandi.
nota
.4.c.11. ydem S.Gregor.
4.c.vnico.Moral.l.4.c.21.l.19.c.5.l.13.c.17.
dele
DE GRAVIBUS.
dele
T. NE SIT VINOLENTVS SAC.
NE COMESSATIONIBVS.

I N I S.

Regeſtum.

✠, ✠✠,

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T V X Y Z.

Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo Pp Qq Rr Sſ Tt Vu Xx Yy Zz.

Aaa Bbb Ccc Ddd Eee Fff Ggg Hhh Iii Kkk Lll Mmm Nnn Ooo Ppp Qqq Rrr Sſſ Ttt Vuu Xxx Yyy Zzz.

Aaaa Bbbb Cccc Dddd Eeee Ffff Gggg Hhhh Iiii Kkkk.

Omnes ſunt duerniones, præter X, primi Alphabeti, & Eeee, quarti Alphabeti, qui ſunt terniones.

R O M AE,
Apud Aloiſium Zannettum.
M. D. X C V.